

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 18. veebruar 2013
Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Maaelu Edendamise Sihtasutuse kohta (nr 268)
2. Arupärimine teadmata kadunud isikute kohta (nr 259)
3. Arupärimine Narva piiripunkti rekonstrueerimise peatamise kohta (nr 261)
4. Arupärimine korrupsiooni vähendamise kohta (nr 263)
5. Arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta (nr 264)
6. Arupärimine kodutarbijate kaitsmise kohta (nr 267)
7. Arupärimine AS-i Eesti Energia investeringute kohta Jordaania ja Ameerika Ühendriikides (nr 270)
8. Arupärimine Elektriraudtee uute rongide kohta (nr 271)
9. Arupärimine Estonian Airi teenuste kvaliteedi kohta (nr 281)

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu viienda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua istungi juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Demokraatide ühenduse viiel liikmel on arupärimine lugupeetud siseminister Ken-Marti Vahe- rille. See käsitleb Politsei- ja Piirivalveameti töötajate palga kauaoodatud ja hädavajalikku tõusu. Seni on info palgatõusu kohta tekitanud PPA töötajates vastakaid tundeid. Astmepalga osakaalu suurenemine, teenistusastmete osakaalu vähenemine ning muutunud regiooni- tasud koos lisatasudega on tekitanud olukorra, kus politseiniku kuupalk tõusis vähemalt ühel konkreetsel juhul 0,44 eurot. Kahjuks pole aga tegu üksikjuhtumiga. Selline palkade korrastamine ei pruugi kardetavasti tagada PPA tööta- jatele piisavaid võimalusi, et tulla toime üldise hinnatõusuga ja teenuste kallinemisega. Sellest tulenevalt on meil siseministrile neli küsimust. Kas oli eelnevalt teada, millistel PPA töötajatel polnud põhjust palgatõusu oodata? Kuidas plaanib PPA praeguse palkade korrastamisega tagada piisavad inimressursid? Millal kavatsetakse uurida, kas palkade korrastamine täitis seatud eesmärgid ja kui jah, siis mil määral? Kas ministeeriumil on olemas tegevusplaan, kui peaks kinnitust saama fakt, et negatiivne tööjõu voolavus on tavapärasega võrreldes PPA-s suurenenud? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Julgeolekuasutuste seaduse § 36 lõike 5 kohaselt annan üle Riigikogu julgeolekuasutuste järele- valve erikomisjoni ülevaate komisjoni tegevu- sest ning julgeoleku- ja jälitusasutuste järele- valvest aastal 2012. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kuue Riigikogu liikme nimel annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Selle teema on kapo korrumppeerunud ametnik ja tema seotus Läti allilmaga. Te kindlasti mäletate Indrek Põdra süüasja. Ta vahistati üleelmise aasta 21. detsembril. Järgmise aasta jaanuaris teatas Läti siseminister, et Läti julgeolekuorganid otsivad seoseid Põdra ja Läti allilimategelaste vahel. Nimetati üsna huvitavaid inimesi, kelle kohta võib internetis kümneid artikleid leida. Teiste hulgas mainiti Ded Hasani, kes on selles valdkonnas lausa mütolooiline tegelinski. Siiski pole Eesti avalikkus midagi selle asja uurimisest Läti territooriumil teada saanud. Tahame teada vähemalt seda, kas Indrek Põder käis riigi raha eest Lätis komanderingutes kohtumas Sliva-nimelise kurtegeliku maailma autoriteediga. Meil on siseministrile veel mõned küsimused. Loodame saada konkreetseid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Kui see vastab kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, võetakse see kolme tööpäeva jooksul menetlusse. Samuti olen vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastatakse need adreksaatidele viivitamatult. Vastu on võetud ka üks ülevaade, mida ei võeta menetlusse, küll aga võetakse teadmiseks.

Nüüd teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Riigikogu liikmete Priit Toobali, Aadu Musta, Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi, Aivar Riisalu, Marika Tuus-Lauli, Heimar Lengi, Mihhail Stalnuhhini, Lauri Laasi, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Tarmo Tamme, Olga Sõtniku, Kalev Kallo, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Eldar Efendijevi, Kadri Simsoni ja Jüri Ratase s.a 14. veebruaril algatatud Eesti Vabariigi põhiseaduse muutmise seaduse Vabariigi Presidendi valimiskorra muutmiseks eelnõu ning määranud eelnõu juhtivkomisjoniks põhiseaduskomisjoni.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsusele s.a 14. veebruaril esitatud järgmised teatise Euroopa Liidu asjade komisjonile. Esiteks, Euroopa Komisjoni teatis "Toimiv

energiaturg". Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 28. veebruar kell 16. Teiseks, Euroopa Komisjoni teatis "Ettevõtete kaitsmine eksitavate turundusvõtete vastu ja tõhusa jõustamise tagamine. Eksitavat ja võrdlevat reklaami käsitleva direktiivi 2006/114/EÜ läbivaatamine". Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 28. veebruar kell 16.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Taavi Rõivasele.

Riigikogu liikmed moodustasid eelmise nädala neljapäeval Eesti – Korea Vabariigi parlamendirühma.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 86 Riigikogu liiget, puudub 15.

Asume nädala päevakorra kinnitamise juurde. Teile on päevakord kätte jagatud. Panen hääletusele Riigikogu täiskogu V istungjärgu viienda tööpäeva päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Maaelu Edendamise Sihtasutuse kohta (nr 268)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme arupärimistele vastamise juurde. Riigikogu liikmed Ester Tuiksoo, Peeter Võsa, Mihhail Stalnuhhin, Tarmo Tamm, Lauri Laasi, Kadri Simson, Kalev Kallo, Valeri Korb, Viktor Vassiljev, Enn Eesmaa, Yana Toom ja Vladimir Velman esitasid 22. jaanuaril 2013. aastal põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile arupärimise Maaelu Edendamise Sihtasutuse kohta. Arupärijate nimel palun kõnetooli Ester Tuiksoo! Head kolleegid, palun saalis vaikust!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud minister! Keskerakonna fraktsiooni 12 liiget esitasid 22. jaanuaril põllumajandusministrile arupärimise selle kohta, kuidas meil

koordineeritakse nõuandesüsteemi. Praeguse seisuga on koordineeriv keskus Maaelu Edendamise Sihtasutuse juures. Sellega koostööd tegevad nõuandesüsteemi inimesed ehk konsulendid ei ole olukorraga rahul ja on saatnud maaelukomisjonile sellel teemal kirja. Rahulolematud on ka sektori esindajad. Seoses sellega oleme ministrile esitanud neli küsimust ja nüüd kuulame hea meelega tema selgitusi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli põllumajandusminister Helir-Valdor Seederi!

Helir-Valdor Seeder

Tervist, austatud Riigikogu liikmed ja lugupeetud Riigikogu juhataja! Täna arupärijaid esitatud küsimuste eest ja püüan anda ammen-davad vastused.

Esimene küsimus: "Maakondlike nõuandekeskuste esindajad leiavad, et Maaelu Edendamise Sihtasutus ei ole nõuandesüsteemi koordineerimisega kolme aasta jooksul hakkama saanud. Kuidas Teie seda väidet kommenteerite?" Kolme aasta jooksul ei ole Põllumajandusministeeriumile ega minule kui ministrile esitatud ühtegi ametlikku pöördumist nõuandesüsteemi kui terviku halva toimimise kohta Maaelu Edendamise Sihtasutuse koordineerimise all. Põllumajanduslik nõuandetegevus on oma üle 20-aastase ajaloo jooksul olnud pidevas arengus. Nõuandesüsteemi korrastada püüdvaid projekte on olnud palju. Alates 2005. aastast toimus üksikkonsulentide koon-dumine nõuandekeskuste juurde ning 2010. aastal sai Maaelu Edendamise Sihtasutus haldusülesande tegutseda nõuandesüsteemi koordineeriva keskusena ja selle arendajana. Nõuandesüsteemi arendamine saab toimuda vaid mitmepoolses koostöös ning muudatused tekitavad loomulikult ebakindlust. Ülesande täitmisel ei tegutsenud MES ühepoolselt, vaid tellis mitmesuguseid uuringuid ja korraldas kokkusaamisi. Formuleeriti ühise tegutsemise kokkulepe ning koostati Eesti põllu- ja maamajanduse nõuandesüsteemi arengukava aastateks 2012–2020, mis ka allkirjastati. Ühise tegutsemise kokkuleppega liitus 27 maamajanduslikku organisatsiooni, sh enamik nõuandekeskusi ja tootjate katusorganisatsioonid. Nimetatud kokkuleppe kohaselt tegeldi

2012. aasta suveni nõuandeorganisatsiooni loomise ideega põllumajandusettevõtjate ja teiste organisatsioonide baasil. Kahjuks soovitu ei realiseerunud.

Teine küsimus: "Pidevad muudatused takistavad osapoolte väitel nõuandeteenistuse normaalset funktsioneerimist ja teenuse osutamist põllumajandussektorile. Mis põhjustel on vaja seda süsteemi veel kord ümber korraldada?" Ehkki olemasolevate nõuandeteenuste kasutajate küsitlused on näidanud suurt rahulolu teenuste kvaliteediga, on nõuandesüsteemis veel palju arenguruumi. Mitmesugustel kohtumistel tootjatega on jäänud kõlama, et teatud valdkondades ja tasemetel ei paku nõuandesüsteem ettevõtjatele vajalikku nõuannet. Ma toon näitena esile, et kui maaettevõtluse ja finantsmajanduse valdkonnas on kutsega konsulente 54, loomakasvatuses 22, taimekasvatuses 28, metsanduses 76 ja kogukonna arengu valdkonnas 12, siis keskkonnakaitse ja loodushoiu konsulente on vaid 2, maaparanduse konsulente 1, ühistegevuse ja toidukäitlemise valdkonnas ei ole aga ühtegi konsulenti. Seega on kindlasti põhjusi, miks süsteemi edasi arendada ja ümber korraldada, sooviga seda paremaks muuta.

Kolmas küsimus: "Kas need muudatused nõuandesüsteemis viiakse sisse Teie korraldusel ja teadmisel?" Täna ei ole otsustatud nõuandesüsteemis mingeid olulisi muudatusi teha. Loomulikult olen ma kavandatavate muudatustega kursis ja juhul, kui neid ellu viima hakatakse, olen neist kindlasti teadlik ja kiidan need heaks. Võin kinnitada, et ilma ministri teadmisseta olulisi muudatusi nõuandesüsteemis ei tehta.

Neljas küsimus: "Millised on põllumajandusministri konkreetsed plaanid nõuande valdkonnas olukorra parandamiseks ja põllumeeste rahulolu taastamiseks?" Analüüsist tulenevalt on Maaelu Edendamise Sihtasutus ja Põllumajandusministeerium eesmärgiks võtnud üle-eestilise nõuandeorganisatsiooni ning turupõhiste nõuandeteenuste arendamise hiljemalt uue programmiperioodi, 2014–2020, alguseks. Maaelu Edendamise Sihtasutus on oma pikaajalise tegevusega maamajanduse arengu toetamisel ning ettevõtlust soodustavate sihtprogrammide rakendamisel olnud Põllumajandusministeeriumi hinnatav koostööpartner. Samuti on Maaelu Edendamise Sihtasutus laenude,

tagatiste ja toetuste andjana ning põhitegevusega kaasneva finantsnõustamisega saavutanud tuntuse tootjate seas. Seetõttu usume, et Maaelu Edendamise Sihtasutuse kogemuste abil on võimalik põllu- ja maamajanduse nõuandesüsteemi efektiivselt edasi arendada. Väljatöötamisel on "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" meetme "Nõuandeteenuste toetamine" taotlemise tingimused. Nõukogu määruse nr 73/2009 kohaselt on Euroopa Liidu liikmesriikidel kohustus luua nõuandesüsteem põllumajandustootjate nõustamiseks põllumajandusmaa ja ettevõtete juhtimisega seotud küsimustes. Nõuandesüsteem peab hõlmama vähemalt kohustuslikke majandamisnõudeid ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnanõuandesüsteemide hoidmise standardeid. Lisaks soovitatakse alates 2014. aastast nõuandesüsteemiga hõlmata mitmeid kliimat ja keskkonda säästvaid põhimõtteid. Uue programmiperioodi valguses vaadatakse üle riiklikult rahastatavate tegevuste detailid, sh põllumajandustootjate kuni kaks tundi kestva nõuandeteenuse ja konsulentide koolitamise rahastamine. Riigiabi nõudega seotud teabe edastamine integreeritakse nõuandesüsteemi tegevusega. Tuleb märkida, et nõuandesüsteem on vaid üks mitmest informatsioonikanalist, mille kaudu teavet levitatakse.

Ükski visioon ei saa paremini tõestada muudatuste efektiivsust kui realselt toimiv nõuandeorganisatsioon. Seetõttu algatati 2012. aasta sügisel nõuandeorganisatsiooni moodustamine Maaelu Edendamise Sihtasutuse sees, et kaaluda tulevikus võimalust anda see üle põllumajandustootjate, maamajandushariduse, põllumajandusteaduste ja konsulentide esindajaid ühendavale organisatsioonile. Kahjuks sellist organisatsiooni veel tekkinud ei ole. 2014. aastal algab uus Euroopa Liidu finantsperiood ning ka Eesti Vabariik töötab maaelu arengukava raames välja uue nõuandemeetme. Seetõttu ei ole järgmiseks perioodiks meil ka valmis uut nõuandesüsteemi rahastamise mudelit, selleks käivad läbirääkimised ja ettevalmistused. Kuid tahan rõhutada, et kõik ettepanekud nõuandesüsteemi parendamiseks on oodatud ja ministeerium on valmis kaaluma kõiki ettepanekuid, et järgmisel perioodil oleks nõuandesüsteem maksimaalselt efektiivne ja mõeldud eelkõige tootjale. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud minister! Teie ülevaade oli selline, et kord nagu on hästi ja kord ei ole hästi. Olete püüdnud reformida, aga välja on tulnud rohkem nagu lõhkumine. Ka need, kes nõuannet vajavad, pole asjaga nõus. Suuremad ettevõtted saavad nõuande ise kätte, väiksemad on aga sellega hädas. Miks ei ole riik tulnud appi tootjate esindajatele? Te olete nendega läbirääkimisi pidanud, aga välja ei ole midagi tulnud. Kas riik on omalt poolt teinud kõik selleks, et süsteem lõpuks korras- tuks?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Süsteem on olemas. Ma arvan, et nõuandesüsteemis on läbi aastate olnud nii, et mõned asjad on hästi ja mõned halvasti. Nii et kui teil jäi minu ettekandest mulje, et justkui on hästi ja justkui on halvasti, siis nii ongi. On asju, mis on väga hästi ja toimivad. Üldiselt ollakse selle nõuandega, mida tootjad saavad, väga rahul – rahulolu on üle 80%. Aga nõuandesüsteemis on valdkondi, kus nõuannet ei saada. On ka polariseerumist: suured ettevõtted on ise võimelised nõuannet n-ö turupõhiselt ostma ja seda lausa välismaalt, kuid väikesed selleks võimelised ei ole. Olukord ongi selline, et on häid asju ja on halbu asju. Ma arvan, et ka tulevikus jääb nii, et ideaalset süsteemi ei õnnestu meil luua, aga me püüame selle poole. Ma arvan küll, et ministeeriumis on väga hästi teada need nõrgad kohad, mis nõuandesüsteemis on.

Mida on ministeerium teinud ja kas oleks saanud rohkem teha? Teoreetilises plaanis saab öelda, et alati oleks saanud midagi rohkem teha, kui seni tehtud on. Aga kui rääkida katusorganisatsioonist, mis koosneks tootjatest, teadlastest ja nõuandjatest endist, siis selle teke võti on nende inimeste endi käes, see saab tekkida ainult vabatahtliku kokkuleppe alusel. Põllumajandusministeerium kindlasti ei saa ega tahagi moodustada sellist organisatsiooni ülevalt alla, käsu korras. Me oleme püüdnud osapooled tuua kokku läbirääkimiste laua taha. Aastate jooksul oleme nendega mitu korda kohtunud ja pakkunud, et kui selline organisat-

sioon tekib, siis me võime nõuandeteenistuste koordineerimise sellele organisatsioonile üle anda. Loomulikult ei saa aga öelda, et see kindlasti juhtub. Siis tuleb läbi rääkida tingimuste üle, millistel tingimustel ollakse selleks valmis. Põhimõtteliselt oleks ministeeriumi arvates kõige parem lahendus, kui tootjate organisatsioonid (pean silmas eelkõige põllumeeste liite, talupidajate keskliitu ja põllumajandus-kaubanduskoda), maaülikool teaduse poolelt ja nõuandeteenistused nõuande poole pealt moodustaksid ühise katusorganisatsiooni. Seni ei ole sellist organisatsiooni Eestis moodustatud. Kuni seda ei ole, on kompromissvariandina minu arvates sobivaim variant Maaelu Edendamise Sihtasutus, kes viimased kolm aastat sellega on tegelnud. Ma arvan, et ta on teinud seda päris hästi.

Mis puudutab rahulolematust, siis nagu ma ütlesin, kolme aasta jooksul ei ole tulnud ei ministeeriumile ega minule mitte ühtegi ametlikku pöördumist, kust oleks selgunud rahulolematust nõuandesüsteemi koordineerimisega. Käesoleval aastal tekkinud rahulolematuse peamine põhjus oli eelkõige Maaelu Edendamise Sihtasutuse soov ümber korraldada teabelevi rahastamine. Maaelu Edendamise Sihtasutus soovis hakata ise riigi teabeleviga tegelema, mitte teha seda nõuandeteenistuste kaudu. See puudutab nõuandeteenistuste rahalisi huve ja ma arvan, et sealt ongi see rahulolematustõuke saanud. Aga nagu ma ütlesin, sellel aastal me siiski midagi ümber ei korralda. Nõuandeteenistused võivad olla rahulikud, sellel aastal jääb rahastamine selliseks, nagu see seni on olnud. Aga me peame selle teema uueks perioodiks kindlasti komplekselt läbi mõtlema. Kui rahalised huvid põrkuvad, siis see alati ei tähenda, et süsteem on halb, vaid teinekord tähendab see erinevaid huvisid ja võib-olla osutub üks või teine valik paremaks kui praegune süsteem. Selle peame omavahelistes vaidlustes välja selgitama. Aga ma arvan, et praegu on rahulolematuse põhjus pigem erinevad rahalised huvid, mitte see, et nõuandeteenistuste koordineerimine oleks järsku halvemaks muutunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Austatud minister! Teie vastus viimasele küsimusele oli väga informeeriv ja ilmselt siis asjakohane. Ma küsin siit edasi. Te viitasite probleemile, mis on tekkinud eelkõige selle sihtasutuse enda sees, ma sain nii aru. Te olete selle sihtrühmaga kohtunud. Kas te oskate kirjeldada, milline on rahulolu selle nõuandeteenuse tarbijate poolelt vaadates? Kas ma sain teie vastusest õigesti aru?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Probleem ei ole Maaelu Edendamise Sihtasutuse sees. Probleem on just sihtasutuseväline ehk suhetes sihtasutusega. Maakondlikud nõuandeteenistused on pöördunud ministeeriumi poole, kuna Maaelu Edendamise Sihtasutus kavandas ümber korraldada riigi teabelevi rahastamise. Sellest on tekkinud probleem, kuna varem on seda teenust osutanud maakondlikud nõuandekeskused. Aga küsitlused, mida 2010. ja 2012. aastal tegid maaülikool ja konjunktuuriinstituut, näitavad, et saadava teenusega ollakse väga rahul. Ma tõesti julgen kasutada sõnapaari "väga rahul". Probleem on see, et nõuandeteenus ei ole kõigile kättesaadav. Ka teenuse maksumus on probleem ja teatud valdkondades on probleem see, et teenust ei ole võimalik saada. Aga sellega, mis ulatuses teenust osutatakse, ollakse rahul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Rõõm oli kuulda, et annate väga positiivse hinnangu praegusele nõuandesüsteemile. Kindlasti liigub ka ministeerium edasi, seda süsteemi paremini korraldades. Kas seejuures on olnud küsimärgi all nõuandeteenistuse regionaalsed esindused? Kas nendega jätkatakse maakondlikul tasandil? Nagu te ütlesite, jätab teenuse kättesaadavus soovida. Võib-olla võiks muuta üksused veel väiksemaks või pakkuda nõuandeteenust neljas kohas Eestis?

Helir-Valdor Seeder

Seda teemat on korduvalt arutatud. Me oleme ministeeriumis mõelnud sellele, milline peaks olema nõuandesüsteemi regionaalne

korraldus. Me ei ole kaalunud Eesti jagamist kolmeks, neljaks või viieks regiooniks. Sellist ettepanekut arutluse all ei ole olnud ja mina isiklikult seda ei toeta. Me oleme arutanud, et kui Maaelu Edendamise Sihtasutus nõuandeteenuste osutamist koordineerib ja kui tal on soov selle kõrval ka ise neid teenuseid pakku- da, kas see tähendaks mingil määral nõuandeteenuste tsentraliseerimist ja mis sellega võiks kaasneda. Kas see tähendaks n-ö 16. keskuse- na konkureerimist ülejäänud 15 maakondliku keskusega, kusjuures need alused ei pruugi olla ju turumajanduslikult võrdsed? Me oleme arutanud, kuidas leida parim lahendus olukor- ras, kus MES-il on tegelikult olemas potent- siaal, mis tuleks ka nõuandesüsteemis ära ka- sutada. Samal ajal on kindlasti probleem nõu- andekeskuste endi juriidiline staatus või orga- nisatoorne alus. Praegu on nad maakondades organiseerunud eri alustel. Mõnel puhul asu- vad nad talupidajate keskliidu juures, mõnel puhul põllumeeste keskliidu juures, mõnel pu- hul on nad osühingud, mõnel puhul täiesti iseseisvad nõuandekeskused. Tegelikult on see juriidiline või organisatoorne vorm kõikides maakondades ajaloo jooksul erinevaks kujune- nud. Kahtlemata ei taha me ümberkorraldus- tega lõhkuda neid positiivseid arenguid, mis sellega on kaasnened, aga teatud ühtlustamine olukorras, kus on tegemist erinevate organisa- toorsete alustega, on ilmselt mõistlik. Me otsi- megi lahendust ka maakondlike nõuandekes- kuste endi organisatoorse vormi küsimusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ütlesite, et on kindlad valdkonnad, kus nõu- andeteenust üldse ei pakuta, kus nõu ei saagi. Kas te äkki kordate üle, mis need valdkonnad on, kus nõu ei saa? Minu meelest oli siin paar valdkonda, kus nõuandeteenus oleks väga va- jalik. Mis siis seal teha, kui nõu ei saa? Mis plaan teil on?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Siin on mitu aspekti. Euroopa õigus- aktid kohustavad looma igas riigis nõuande- süsteemi põllumajandustootjate jaoks, kuid ei ole kaugeltki mitte kohustust tegelda kõikide

valdkondadega. Me anname nõu isegi laiemas spektris, kui nõukogu määrus ette näeb. Nõu- kogu määrus näeb ikkagi ette just põllumajan- dustootjatele nõuandmist. Nagu ma ettekandes ütlesin, liikmesriikidel on kohustus luua nõu- andesüsteem põllumajandustootjate nõustami- seks põllumajandusmaa ja ettevõtete juhtimi- sega seotud küsimustes. Nõuandesüsteem peab hõlmama vähemalt kohustuslikke majanda- misnõudeid ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise standardeid. See on miinimum, mida nõuandesüsteem peab riigis võimaldama. Kõik, mida me lisaks paku- me, on juba riigisisene otsustus. Me oleme muidugi nõuandesüsteemi laiemalt korralda- nud ja tootjatel on võimalik saada ka rohkem nõu. Aga on valdkondi, mis on meie arvates olulised, aga kus nõuannet ei saa. Nagu ma ütlesin, ühistegevuse ja toidukäitlemise vald- konnas ei ole ühtegi kutsega konsulenti. Need on meie valulapsed. See näitab, et süsteemi on vaja edasi arendada. On väidetud, et süsteem toimib väga hästi ja seda ei oleks vaja ümber korraldada. Mina arvan, et on vaja. Kas üm- berkorraldamine ja arendamine on üks ja sa- ma, see on juba hinnangu küsimus. Aga ma arvan, et meil on siin veel arenguruumi. Seda, mida me teinud oleme, oleme teinud päris hästi, aga on terve hulk valdkondi, kuhu me ei ole jõudnud, ja on ilmselt terve hulk valdkon- di, kus me võib-olla ei peagi hakkama nõuan- desüsteemi kaudu nõustama. Näiteks on väga palju importijaid, kes toovad Eestisse tehni- kat, ka väetisi, herbitsiide, pestitsiide. Nemat nõustavad ise teisi. Ühest küljest on see väga hea, sest nad on väga teadlikud ja kompetent- sed selles, mis kaupa nad Eestisse toovad. Aga nad ei pruugi alati olla objektiivsed oma tehni- ka, väetiste või kemikaalide mõjust põlluma- jandustootjatele rääkides. Ka siin peame leid- ma parima lahenduse, et tootja saaks objektiiv- seid nõuandeid.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, minister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Austatud minister, tänan vastuste eest! Oma sõnavõtu lõpus te märkisite, et riigil on kohus-

tus teatud valdkondades tootjaid nõustada. Seda on püütud muidugi ka teha, aga nõustamisega ei ole tegelikult hakkama saadud. Pidevalt on püütud seda süsteemi reformida. Minister ütles, et ilma tema teadmata nõuandesüsteemis olulisi muudatusi ei tehta. Siis tulebki teile otsa vaadata ja küsida: miks olukord selline on? See ei vasta tõele, et sektor on rahul. Kohtumistel sektori esindajatega, just väiksemate tootjatega, on rahulolematust väga palju kuulda olnud. Sellest olen minagi piisavalt kuulnud.

Ma olen nõus, et ideaalset süsteemi, mis kõigile meeldiks, ei õnnestu luua, aga niisugust ühest kohast teise tõstmist ei peeta ka õigeks. Võib-olla oleks nüüd mõttekas tootjaorganisatsioonidega edasi tegelda, minna neile appi ja teha valmis koordineeriv süsteem. Maaelu Edendamise Sihtasutus on oma tegevusvaldkondade piires kahtlemata üks väga tubli asutus, aga olgem ausad, nõustamist on seal koordineeritud nõrgal tasemel, kui mitte öelda, et nõustamist ei olegi koordineeritud.

Ma tahan loota, et ministeerium tegeleb peale tänast arutelu nõustamisvaldkonnaga aktiivsemalt. Me teame, et loomisel on koordineerivate maakonnakeskuste baasil tehtav katuseorganisatsioon. Arvan, et kui minister tahab kõigea kursis olla, mis on tervitatav, siis võiks ta ka nõuandesüsteemile appi minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läbirääkimiste soovi rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Esimese arupärimise arutelu on lõppenud.

2. Arupärimine teadmata kadunud isikute kohta (nr 259)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini 14. jaanuaril 2013. aastal siseminister Ken-Marti Vaherile esitatud arupärimine teadmata kadunud isikute kohta. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Üheksa aasta jooksul, mil ma olin Narva Linnavolikogu esimees, olid mul kolmel korral väga rasked kohtumised inimestega, kelle lähedased sugulased olid kodust välja läinud ja

teadmata kadunuks jäänud. Nendega rääkimine oli psühholoogiliselt igas mõttes väga raske.

Hiljuti vaatasin Eesti Päevalehe arhiivi ja sattusin juhuslikult 2007. aasta artiklile. Ajakirjanikud olid välja selgitanud, et 2001. aastal oli Eestis teadmata kadunud 300 inimest, kuus aastat hiljem oli selliseid inimesi aga 513. See- ga, 513 peret üle Eesti ootas oma lähedasi ega saanud nendest midagi teada. Vaatasin peale seda Politsei- ja Piirivalveameti kodulehekülge. Selle kodulehekülje andmetel otsitakse 52 inimest, kuigi, arvestades seda tempot, kuidas suurenes teadmata kadunud inimeste arv 2001. aastast 2007. aastani, võib praegu teadmata kadunud olla 700, võib-olla isegi 800 inimest. Johtuvalt sellest murest, mida me kõik peaksime jagama, esitasin siseministrile mõned küsimused ja loodan saada sisulisi vastuseid. Aja kokkuhoiu tõttu ei hakka ma küsimusi ette lugema. Loodan, et seda teeb minister. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Hea arupärija, tänan teid arupärimise eest! Küsite alates 1991. aastast Eesti Vabariigis teadmata kadunud isikute kohta, tahate teada, kui palju neid inimesi on, milline on nende praegune arv, millised on põhjused, et kriminaalasja ei algatata, ja milline on teadmata kadunud isikute otsimise protsess.

Tänase seisuga on Eestis kadunud 352 inimest. Tegemist on nende isikutega, kes on kadunud olnud rohkem kui kümme kalendripäeva. Teadmata kadunud isikuteks loeb politseiasutus neid isikuid, kelle kadumise asjaolud viitavad sellele, et nende kadumise on põhjustanud kuritegu või õnnetusjuhtum, samuti elu- või asukohast lahkunud isikuid, kes ei ole oma tervisliku seisundi või vanuse tõttu või muudel põhjustel suutelised andma tõeseid andmeid oma isiku kohta, ja ka neid isikuid, kes on lahkunud näiteks raviautusest. Arupärimises küsiti, milline on teadmata kadunud isikute arv 1991. aastast alates. Seda on keeruline öelda, sest märkimisväärne osa nendest andmetest on arhiveeritud. Aktiivsena hoitakse ainult neid

juhtumeid, kui inimest ei ole leitud. Samuti ei annaks sellise üldarvu väljatoomine adekvaatset pilti selle küsimuse kontekstis, sest kadunud isikute andmebaasi sisestamise meetodikaid on alates 1991. aastast olnud erinevaid. Näiteks sisestatakse 2012. aastast 110 numbriks teada antud kadumised kõik juhtumipõhiselt andmebaasi. See tähendab, et mõni isik on olnud ühe aasta jooksul kadunud 50 korral. Need inimesed on eeskätt hooldusasutuste kliendid. Kui me räägime kõigi prefektuuride andmetest kokku, siis saab rääkida 352-st kadunud isikust. See tähendab, et nende isikute kadumise kohta on politseiasutuses avatud haldustoimik, mis tähendab, et nad on kadunud olnud rohkem kui kümme päeva.

Teadmata kadunud isiku otsimise protsess saab alguse teate või avalduse laekumisest politseiasutusele või siis, kui politseiametnik ise mõne menetluse käigus on sedastanud isiku kadumise fakti. Sellistel juhtudel alustatakse intensiivset isiku viimase asukoha tuvastamist. Seda tehakse mitmesuguste meetmetega (küsitlemine, andmeanalüüs). Kui on sedastatud, et tegu võib olla isiku kadumisega kuriteo või õnnetusjuhtumi tagajärjel, siis alustatakse kindlasti kriminaalmenetlust. Sellisel juhul otsitakse paralleelselt tõendeid kuriteo tõendamiseks ja isiku asukoha tuvastamiseks. Iga üksiku juhtumit tuleb olemasolevate faktide põhjal eraldi hinnata. Eraldi üksuseid isikute tagaotsimiseks loodud ei ole, küll aga on politseiüksustes spetsiaalselt koolitatud ametnikud, kes kriminaalpolitsei koosseisu kuuludes kadunud isikute otsinguga tegelevad. Näiteks on alates 2003. aastast alustatud kokku 42 kriminaalmenetlust, kui on olnud põhjust järeldada, et isik on kadunud enda tahtest sõltumatult.

Kui isikutel on kaebusi politsei tegevuse või ka tegevusetuse kohta, tuleks esmalt esitada kaebus politseijuhile või sisekontrollile, kes kontrollib, kas konkreetne ametnik on oma teenistusülesannet vajaliku hoolikusega täitnud. Täna väga!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas te oskate kommenteerida küsija väidet, et tegelikult on

teadmata kadunud isikuid Eestis palju rohkem, kui neid politseis arvel on?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma saan toetuda nendele arvudele, mis ma arupärimisele vastates välja tõin. Täna seisuga on neid inimesi 352. Prefektuuride arvud on erinevad. Nagu ma ütlesin, on alates 2003. aastast algatatud kokku 42 kriminaalmenetlust. Üks tähelepanek, mis puudutab kriminaalmenetlust. Kriminaalmenetlust ei ole tingimata vaja algatada. Seda tehakse kindlasti juhul, kui on mingid asjaolud, mida tuleb uurida ja mis viitavad sellele, et isikult on vabadus võetud ebaseaduslikult, jõu, sunni ja vägivallaga, või tegemist võib olla õnnetusjuhtumiga. Üldjuhul otsitakse teadmata kadunud isikuid haldusmenetluse korras. See tuleneb eelkõige politsei ja piirivalve seaduse §-st 3 ja tegemist on ohutõrjeline tegevusega. Tehakse mitmesuguseid päringuid, töeldatakse isikuandmeid ja kasutatakse muid haldustoiminguid, et tuvastada isiku asukoht. Näiteks, kui on alust arvata, et kadunud isikut hoitakse kinni mõne kinnisasja territooriumil, siis on haldustoimingu raames võimalik sellele territooriumile siseneda. Aga üldjuhul kriminaalmenetlust ei algatata, vaid need toimingud tehakse haldusmenetluse raames.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Hea minister! Kas perekondadel, kelle mõni liige on teadmata kadunud, on teie ametkonna kaudu võimalik saada psühholoogilist abi?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! See puudutab suuresti ohvriabi teemat. Ma arvan, et ohvriabi temaatika on peamiselt Sotsiaalministeeriumi kureerida, aga politseil on sotsiaalametnikega ja kindlasti ka ohvriabi tugiisikutega väga tihe koostöö. Nii et jah, niipalju kui on võimalik ja kui palju on soovijaid, seda abi inimestele pakutakse, selleks et seda rasket olukorda kuidagi leevendada. Võib öelda, et viimase kaheksa aasta jooksul on ohvriabisüsteem Eestis oluliselt paremaks ja euroopalikumaks muutunud. Sellele kulutatakse nüüd ka rohkem raha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Minu elu on läinud nii, et kummalisel kombel usun ma Eesti Päevalehte rohkem kui Eesti Vabariigi siseministrit. Mida ma täna teada sain? Mida ma võin edasi rääkida nendele inimestele, kes oma hädaga minu juures käisid? Et Siseministeerium hoolimata kogu oma jõust ja 6000 töötajast ei suuda nimetada kas või ligikaudset arvu, mitu inimest on peale Eesti taasiseseisvumist kadunud. Ei suudeta vastust anda ka sellele, kui paljud nendest on leitud, jne.

Aastatel 2001–2007 oli selgelt näha teadmata kadunud inimeste arvu kasv: 300 inimesest 513 inimeseni. Mis juhtus peale 2007. aastat? Kas meie elu läks seoses kriisiga nii heaks ja politsei hakkas nii hästi töötama, seal tegeles sellega rohkem inimesi, et nüüd siis on teadmata kadunud ainult 352? Kas see tähendab, et üles on leitud kõik, kes on vahepeal kaduma läinud, ja nendest 513 inimesest veel 161 inimest lisaks?

Arupärimise viies küsimus on minu jaoks kõige tähtsam, sest selle kohta pean ma aru andma: "Käesolev arupärimine on koostatud kodanike pöördumise alusel ning seega palun selgitage, mida peab tegema teadmata kadunud inimese sugulane, kui ta näeb, et tema elukoha politseiametnikud tegelikult ei otsigi kadunud isikut?" See küsimus jäi ilma vastuseta. Mis mul üle jääb? Printida see ministri vastus, anda inimestele ja teatada, et vaadaku statistikat, sest statistika on igatahes väga ilus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Selle punkti arutelu on ammendatud.

3. Arupärimine Narva piiripunkti rekonstrueerimise peatamise kohta (nr 261)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini 15. jaanuaril

2013. aastal siseminister Ken-Marti Vaherile esitatud arupärimine Narva piiripunkti rekonstrueerimise peatamise kohta. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Me oleme üsna tihti siin saalis rääkinud probleemist, mis on seotud piiripunktiga Narva ja Ivangorodi vahel. Järjekorrad piiril, võimatus piiriületust normaalselt organiseerida, eriti suve alguses või aasta lõpus, kui järjekordades seisavad sajad transpordivahendid ja tuhanded inimesed – kõik see mõjutab tõsiselt ka Eesti majandust. Teadagi on väga tähtis saada meile turiste juurde just nimelt Venemaalt. Need turistid raiskavad Tallinnas raha, hoolimata meie hindadest, nad on parimad kliendid. Mõni aeg tagasi tekkis võimalus piiri läbilaskevõimet parandada. Saadi lubadus, et selleks eraldatakse Euroopa raha, ja hakati asjaga tegelema. Rekonstrueerimisprojekt pidi lõppema 2014. aasta detsembris. Kuid kaks ja pool aastat enne projekti lõppu teatas Riigi Kinnisvara AS, et nemad ei suuda tagada kõikide tegevuste lõpetamist selleks tähtjaks, ja keeldus projekti teostamisest. Kuigi me ju teame, et kui huvi on olemas, siis vajaduse korral kasutatakse kiirmenetlust ja mida kõike veel.

Pea teile meelde tuletama, et Vene pool oli kindel, et 2014. aasta detsembriks saavad tööd tehtud. Meie aga keeldusime sellest, me keeldusime suurejoonelisest piiripunkti rekonstrueerimisest. Olukord jääb pikaks ajaks endiseks. Mingit kardinaalset muutust paremuse poole piiri läbilaskevõimes ei toimu. Nagu öeldud, olukord jääb endiseks ehk üsna hädiseks. Seoses sellega tahtsingi esitada mõne küsimuse. Piiri läbilaskevõimet ei parandata, töö jääb tegemata, raha antakse kuskile mujale. Siin on, mille kohta ministrilt aru pärida.

Lõpetuseks pean teile ütlema, et esimese hooga sain ma ministeeriumist ettepaneku esitada see arupärimine hoopis regionaalministrile, kuna see olevat tema vastutusala. Kolleegid, tegemist on piiriga, mitte regionaalküsimusega. See on väga tähtis riigi julgeoleku küsimus ja sellega peab tegelema siseminister. Ma loodan, et ta esitatud neljale küsimusele vastab. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Aitäh arupärimise eest! Arupärija soovib teada Narva piiripunkti rekonstrueerimise kohta. Ta küsib, millele on kulunud rekonstrueerimise ettevalmistamise raha, ja väidab, et ettevalmistusprojekt jääb realiseerimata. Küsitakse ka, kuidas olla kindel, et ehitustööd, ehitusprojektid ja ekspertiiisid saavad õigeks ajaks tehtud.

Nagu härra Stalnuhhin õigesti mainis, tegemist ei ole siseministrile mõeldud arupärimisega, sisuliselt saaks sellele vastata regionaalminister. Aga ma võin teile regionaalministri nimel anda lühikese ülevaate, millises seisus on nimetatud projekt, Narva piiripunkti rekonstrueerimine. Regionaalminister on koostöös Riigi Kinnisvara AS-iga ja mitme Venemaa Föderatsiooni ametiasutusega alates 2010. aasta juunist valmistanud ette projekti "Kompleksne Narva ja Ivangorodi piiripunktide rekonstrueerimine". Selle eesmärk on rekonstrueerida Narva ja Ivangorodi piiripunktid, et sünkroniseerida jalakäijate, busside ja sõiduautode läbilaskevõimsus ning tagada läbilaskevõimsuse kasv. Nimetatud projekt on Euroopa naabus- ja partnerlusinstrumendi Eesti-Läti-Vene 2007.–2013. aasta piiriülese koostöö programmi üks neljast suuremahulisest projektist ja on prioriteetne nii Eestis kui ka Venemaal. Seda peetakse strateegiliselt oluliseks investeeringuks Eesti ja Venemaa piiril, selle õnnestumisest on huvitatud mõlemad osapooled. Informatsiooniks võib öelda nii palju, et 15. jaanuaril 2013. aastal saavutasid lepingupartnerid kokkuleppe projekti elluviimise võimalikkuse kohta, mis võimaldab korraldada hankeid Eesti ja Venemaa poolel eraldi ning annab võimaluse ühtlasi selle projektiga jätkata ja ehitustöödega valmis saada. Seega pole täna põhjust kommenteerida seda väidet, mille te olete esitanud, et nimetatud projekti ei soovita ellu viia.

Mis puudutab seda, mille jaoks võidakse kasutada nimetatud projekti finantseerimiseks mõeldud raha, kui seni saavutatud lahendused ja kokkulepped Vene partneritega ei vii projekti toetuslepingu sõlmimiseni, siis siin võib

anda järgmise selgituse. Selle raha kasutamise üle otsustab Eesti-Läti-Vene piiriülese koostöö programmi ühine seirekomitee Euroopa Liidu regulatsioonide ja programmis kehtestatud tingimuste kohaselt. Programmi kõikidele projektidele on sätestatud üks tähtaeg – 31. detsember 2014. Kas ja mil määral jõutakse nimetatud tähtajaks valmis, sõltub projektide suutlikkusest. Mis puudutab ettevalmistuskulu, 50 000 eurot, siis programmi reeglite kohaselt kulus nimetatud summa maanteepiiripunkti Narva 1 eskiislahenduse koostamisele, analüüsimisele, tõlkimisele ja projektijuhtimise kuldadele. Pärast toetuslepingu allkirjastamist kaetakse need kulud programmi toetusvahenditest. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Austatud ettekandja! Suulises ettekandes puudutas kolleeg Stalnuhhin teemat, et Eesti riigi julgeolek on ohus. Kas te annaksite seoses nende remonttöödega sellele väitele oma hinnangu?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Iga hinnang, mis siin parlamendis saaks, on hinnangu andja enda otsustada. Selleks see parlamendikeskkond ongi, et te saaksite hinnanguid anda, kartmata ükskõik missugust järelemit ja sellest tulenevat vastutust. See oli härra Stalnuhhini enda otsustada. Täna võib öelda, et see projekt võeti ette 2010. aastal ja seda viiakse üsnagi aktiivselt ellu. Kindlasti seonduvad selle projektiga ka keerukused, aga nagu ma ütlesin, jaanuari keskpaigas saavutati teatud kokkulepped, millega saab edasi liikuda, et viia läbi hanked eraldi Eesti ja Vene poolel. Regionaalministri nimel saan ma täna kinnitada ainult seda, et selle projektiga liigutakse edasi ja loodetavasti jõutakse tähtajaks ka kenasti tulemusliku lõpuni.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid, konkreetselt kolleeg Pakosta! Kui te arvate, et 15-kilomeetriline autode järjekord piiril, kus autod seisavad üksteise järel Narvast Laagnani, nagu me oleme sadu kordi näinud, ei ohusta Eesti julgeolekut, siis te eksite. Aga minu töö ei ole teile kõige lihtsamaid asju selgitada.

Mis puudutab vastuseid, mis ma praegu sain, siis ma tuln siia ainult selleks, et ministri meelde tuletada sellist asja, mida nimetatakse formaalseks loogikaks. Kui sa ütled, et patsient jääb kindlasti ellu, siis ei ole sul õigust järgmise lausena öelda: "Või ta siiski sureb." Te kas jõudsite 15. jaanuaril kokkuleppele või on võimalus, et seda raha kasutatakse selle projekti raames tulevikus mingi ilusa asja tarbeks. Udused, ebamäärased vastused, informatsioon edastatakse siseministri suu läbi, aga see tuleks nagu regionaalministrilt. Vastutust ta endale ei võta. Ma ei arva, et me oleksime kuulnud normaalseid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, süngen läbirääkimised. Selle punkti arutelu on ammendatud.

4. Arupärimine korrupsiooni vähendamise kohta (nr 263)

Aseesimees Laine Randjärv

Neljandaks arutame Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Kalev Kallo, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi ja Marika Tuus-Lauli 16. jaanuaril 2013. aastal siseminister Ken-Marti Vaherile esitatud arupärimist korrupsiooni vähendamise kohta. Ma palun taas kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meil on ees veel kümneid ja kümneid esmaspäevi, mil me hakkame siseministriga seda teemat arendama. Võtke tänast arupärimist sissejuhatuseks sellele suurele teemale – korrupsioon Eesti riigis.

Ma olen juba siin esitanud arupärimisi sündmuste kohta, mis on leidnud aset kapos. Ma olen meelde tuletanud, et kui vaadata viimast aastaaruannet, siis selgub, et peaaegu iga

neljas korrupsioonikuritegu pannakse toime Politsei- ja Piirivalveametis jne. Kogu see protsess sai alguse 2005. aastal, kui äkki selgus, et tollane justiitsminister Ken-Marti Vaher oli pöördunud oma alluvate poole ideega asuda korrumpeerunud ametnike püüdma piirarvu abil. Stalini ajal kirjutati alla mingile käskkirjale, milles anti kontrollarv, kui palju inimesi tuleb küüditada ja kui palju tuleb maha lasta. Täpselt sama meetodiga tuli tollal välja meie praegune siseminister. Siis kukutas see Juhan Partsi valitsuse. Nii või teisiti oli Ken-Marti Vaher juba siis mitmel korral rääkinud võitlusest korrupsiooniga. Väga huvitava artikli "Riigivarguse vähendamine loob töökohti", mis minu arvates oli selline dualistlik, postitas ta oma ajaveebi. Seal näidati viis põhilist suunda, kus tuleks korrupsiooniga võidelda. Me aga näeme, et mingit erilist tulemust see andnud ei ole.

Kaheksa Riigikogu liiget esitavad ministri meelde tuletada üsna teoreetilised küsimused. Me saame tema tänaseid vastuseid võrrelda vastustega, mis ta annab järgmistel esmaspäevadel. Meil on kolm küsimust. Mul ei ole kavas tulla pärast arutelu siia lõpukõnega, aga kui minister küsimusi ette ei loe, siis tulen siia ainult selleks, et neid ette lugeda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Aitäh arupärimise eest! Sissejuhatuseks võib öelda niipalju, et Mihhail Stalnuhhini monoloogis kõlas suur hulk vigu. See jääb järjekordselt teie südametunnistusele. Aga nagu juba eelnevalt öeldud, parlamendis saalis võib teha kõike. Siin ongi demokraatlik forum. Eks need otsustajad ja hinnangute andjad ole tõenäoliselt siit saalist väljaspool. Mis puudutab 2005. aastat, siis teie pahatahtlikud tõlgendused hakkavad varsti kõrguma päris taevasse. Aga jäägu see, nagu on.

Te küsisite kolm küsimust ja viitasite minu 2009. aasta artiklile. Küsisite tollaste ideede elluviimise kohta, samuti korrupsioonivastase tegevuse seadusandliku raamistiku kohta. Küsisite ka seda, kui palju on kriminaalasutuste sisemisi ressursse korrupsiooni uurimisele

suunatud, kui palju inimesi on politseis tööl olnud ja kas ma olen ka praegu arvamusel, et on oluline suunata sisemisi ressursse korrupsiooni uurimisele. Loomulikult olen. Ma olen kogu aeg sellel arvamusel olnud. Ma hea meelega vastan sellel teemal ning teen seda pikalt ja põhjalikult ka järgmistel esmaspäevadel, kui te mulle võimaluse annate.

Mis puudutab arupärimises viidatud artiklit, mille ma avaldasin 2009. aastal oma ajaveebis ja mille teema on korrupsiooni tõkestamine, siis võib tõdeda vaid seda, et selles pakutud n-ö eripaketist on valitsus nüüdseks väga mitmeid meetmeid ellu viinud. Esiteks, Kaitsepolitseiameti uurimispädevuse laiendamine. See toimus aastal 2007 ja tõi kaasa olulise muudatuse: kuus kõige suuremat omavalitsust pandi kaitsepolitsei uurimisalluvusse. Nendes suurimates omavalitsustes, kaasa arvatud Narvas, mida teie aastaid juhtinud olete, kus korrupsiooni uurimist kuni aastani 2007 sisuliselt ei toimunud, on nüüd avastatud ja päeva-valgele toodud hulk juhtumeid, millest mitmed on ka kohtupitsatiga kinnitatud kui ametlikud korrupsioonijuhtumid ja tõsised skandaalid. Lisaks Narvale viidi kaitsepolitsei alluvusse Tallinn, Tartu, Pärnu, Kohtla-Järve ja Jõhvi. See oli, ma arvan, oluline samm edasi. Selle kirjutas IRL ka valitsuskoalitsiooni leppesse. Me kirjutasime Eesti kõige võimekama uurimisasutuse, milleks on kaitsepolitsei, pädevuse laiendamise raskete kuritegude uurimisel ka viimasesse valitsuskoalitsiooni leppesse. Alates 10. oktoobrist 2011 on kaitsepolitsei alluvusse viidud ka avalik-õigusliku või riigi osalusega või riigi asutatud juriidilise isiku juhatuse ja nõukogu liikmete järelevalve, kui nende tegevusega kaasneb oht riigi julgeolekule. Selle piiri tõmbamine Politsei- ja Piirivalveameti ning kaitsepolitsei vahele on oluline, selleks et täpselt paika panna, mis on ühe või teise asutuse pädevuses. Politsei- ja Piirivalveameti keskkriminaalpolitsei korrupsioonikuritegude büroo uurimisalluvusse jäävad ülejäänud ametiisikud. Vastupidi teie arupärimises väidetule on Kaitsepolitseiamet minu hinnangul teinud korrupsioonivastases võitluses head tööd. Olgu siinkohal näitena toodud mitmed avastatud korrupsioonijuhtumid Ida-Virumaal ja Tallinnas.

Kui me räägime Politsei- ja Piirivalveametist, siis 2011. aasta sügisel moodustasime sel-

les organisatsioonis kaks eraldi üksust, mis on mõeldud just nimelt raske kuritegevusega võitlemiseks. Esimene neist on korrupsioonikuritegude büroo, mis koondab korrupsioonikuritegude uurimise. Teine on kriminaaltulu tuvastamise büroo, mis on samuti uudne struktuuriüksus ja koondab kogu sisulise kriminaaltulu avastamise ja konfiskeerimise juhtimise terves Eesti Vabariigis, kõigis prefektuurides. Kriminaaltulu tuvastamise büroo loodi selleks, et tuvastada eelkõige raskete ja varjatud kuritegudega, sh korrupsioonikuritegudega saadud tulu. Selle üksuse mõte on kujuneda kompetentsuskeskuseks ja võimaldada vajaduse korral tuvastada kriminaaltulu ka teiste uurimis-asutuste uuritavate kuritegude puhul.

Korrupsioonikuritegude büroo loomise eesmärk oli luua Politsei- ja Piirivalveametis jällegi keskne kompetentsuskeskus, mille pädevuses on Eesti ülejäänud 220 omavalitsuses toimuvad võimalikud seadusrikkumised, eelkõige aususe kohustuse rikkumised, mida menetletakse karistusseadustiku kohaselt. Kui veel 2009. aastal oli spetsialiseerunud ametnikega korrupsioonikuritegude talitus loodud ainult Põhja Prefektuuris, siis nüüd on korrupsioonikuritegude bürool talitused kõigis prefektuurides. Lisaks on loodud menetlustalitus ning täiesti uue allüksusena on moodustatud analüüsiteenistus. Kui büroo moodustamise ajal alustas selles tööd 21 ametnikku, siis alates 1. jaanuarist 2013 ehk selle aasta algusest töötab seal 28 ametnikku ehk me oleme koosseisu üsna märkimisväärselt suurendanud. 2013. aasta eesmärk on värvata veel kolm professionaali. Siseministerium on selleks eraldanud ka raha. 2013. aastaks on keskkriminaalpolitsei menetlusvõimekuse, sh korrupsioonikuritegude menetlemise võimekuse suurendamiseks eraldatud lisaks 1,4 miljonit eurot. Lisaraha puudutab loomulikult samuti Kaitsepolitseiametit, seda nii aastal 2012 kui ka 2013. Ma mõtlen siin ka lisavahendeid, mille eesmärk on parandada ametnike motivatsiooni ehk lihtsalt öeldes tõsta nende palka.

1. aprillil 2013 jõustub uus korrupsioonivastane seadus. Koos tegevuskava "Aus riik" kehtestamisega uuendatakse korrupsioonivastase tegevuse seadusandlikku ja strateegilist raamistikku. Teatavasti võeti esimene korrupsioonivastane strateegia Eestis vastu 2004. aastal. Selle esitas toona Justiitsministerium, ma

aitasin ka ise sellele tagasihoidlikult kaasa. Vabariigi Valitsus kinnitas selle strateegia 2004. aastal nimega "Aus riik" ja see on saanud juba mitmeid järgi. Praeguse valitsuskoalitsiooni ajal võetakse vastu uus korruptsioonivastane strateegia ehk vanade strateegiate järg, milles käsitletakse mitmeid teemasid, kaasa arvatud kohalike omavalitsuste ja erasektori korruptsiooni. Strateegia eesmärk on tegevuskava abil ahendada korruptsioonivõimalusi, suurendada sallimatust korruptsiooni suhtes, leida toimivaid lahendusi, et astuda vastu just varjatud riigivargustele ja keerukatele skeemidele.

Üldiselt peetakse korruptsiooni raskeks varjatud kuriteoks, aga selles on ka oma kihid. Just varjatud riigivarguse problemaatikale on osutanud eksperdid, kelle meelest võivad altkäemaksu ning pistise võtmise ja andmise tavamõisted olla õigussüsteemi jaoks liiga kitsad. Toome näiteks hulga juhtumeid Narvast, mida aastate jooksul on avalikkuse ees käsitletud ja millest on ka arupärimistele vastamisel juttu olnud. Linna juhtimisega seotud isikuid on reaalselt karistatud korruptsioonikuritegude eest. Sellest lähtuvalt võib öelda, et praegune õigusruum võimaldab sellist liiki kuritegudega edukalt võidelda. Aga me peame möönma, et siin on selgelt arenguruumi. Karistusõiguslik regulatsioon korruptsiooni ühe alaliigi, mõjuvõimuga kauplemise dispositsiooni osas on vaja täpsemalt kindlaks määrata ja viia kooskõlla rahvusvaheliste ekspertide soovitustega. Teatavasti juhtis 2006. aastast kehtinud mõjuvõimuga kauplemise dispositsiooni määratlematuse problemaatikale eelmisel aastal tähelepanu ka Riigikohus ühes konkreetses kaasuses, kus keskne vaidlus toimus selle dispositsiooni tunnuse ebaseadusliku sisustamise üle. Sisuliselt tähendab Riigikohtu lahend seda, et see regulatsioon tuleb uuesti üle vaadata. Saab öelda ainult niipalju, et õigusloomealane tegevus mõjuvõimuga kauplemise dispositsiooni määratlusega seoses on tõsiselt päevakorral, sellega tegeleb kriminaalpoliitika eest vastutaja ehk Justiitsministeerium ja seda käsitleb sisuliselt ka karistusseadustiku kodifitseerimise töörühm.

Lõpetuseks: mis puudutab erakondade rahastamise täiendavat kontrollimist, siis selleks loodi Riigikogu juurde erakondade rahastamise järelevalve komisjon, kelle ülesanne on

kontrollida peale erakondade ka valimisliitude ja üksikkandidaatide tegevuse vastavust erakonnaseaduses sätestatud nõuetele. Täna!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Sisesejuhatuses ütlesite, et minu kõnes oli suur hulk vigu. Tooge palun näiteks kolm viga! "Suur hulk" tähendab küll palju rohkem kui kolme, aga tooge vähemalt kolm viga, mis minu kõnes olid. Või siis tunnistage, et te olete häbematu demagoog.

Ken-Marti Vaher

Mina ei hakka selliseid hinnanguid lugupeetud parlamendiliikmete kohta andma, eks see jääb jälle igaihe enda otsustada. Selles, mida te väitsite olevat toimunud 2005. aastal, ei olnud sisuliselt kübekestki tõtt. Te teate suurepäraselt, mis 2005. aastal toimus, seoses eelkõige korruptsiooni uurimisega. Või ei tea? Te vist ei mäleta seda. Ma värskendan teie mälu. 2005. aastal toimus siin saalis ka hääletus, mis oli justkui ajendatud n-ö korruptsiooni uurimise tõhustamisest. Selles osas olime 2004. aastal alustanud koostööd toonase Siseministeeriumiga. Tegemist oli poliitilise aruteluga, mis viis valitsuse vahetumiseni. Sellel oli väga ühemõtteline ja selge poliitiline taust. Mitte keegi, mitte ükski inimene ei saa ka aastal 2013 väita, et tegemist oli mingi käskkirjaga, mingite kvootide või millegi muu sellisega, nagu te oma kõnes mainisite. See lihtsalt ei vasta tõele. See on vale, mida te väidate. Te väidate seda siit kõnepuldist juba mitmendat korda.

Selgituseks räägin asja veel kord üle. 2004. aasta lõpul alustasid Justiitsministeerium ja Siseministeerium koostööd, et viia mitmesuguste raskete varjatud kuritegude uurimine uuele tasemele. Nagu te mäletate, 2004. aastal andis kriminaalmenetluse seadustik ka kriminaalmenetluses juhtivrolli prokuratuurile. Eestis tekkis esimest korda ainulaadne situatsioon, mis kehtib praeguseni ja on ennast igati õigustanud, et kriminaalmenetluses on juhtiv osapool prokuratuur, mis allub Justiitsministeeriumile, ja uurimisvõimekust näitab üles politsei,

mis allub Siseministeriumile. Sellest tulenevalt oli oluline kindlaks määrata töö maht ehk need ressursid, mida Justiitsministerium ja Siseministerium panevad raskete varjatud kuritegude uurimisse. Sellele anti väga ühemõtteline poliitiline varjund, rääkides kvootidest ja mõõdikutest, mis ei olnud tõene toona ega ole tõene ka tagantjärele. Võin öelda ainult seda, et selle muudatuse eesmärk oli viia raskete varjatud kuritegude uurimine Eestis uuele tasemele. Vundament rajati aastail 2004–2005 eelkõige iseseisva ja sõltumatu prokuratuuri ülesehitamise ja sellele ressursside eraldamise teel, samuti teatud muudatuste abil politseis.

Tegelik muudatus, mis puudutab korruptsioonikuritegusid, toimus aastal 2010 siseminister Pomerantsi ajal, kui esmakordselt loodi eraldi korruptsioonikuritegudele keskendunud struktuuriüksused. Eestis on korruptsiooniga võitlemisel olnud läbi aegade see probleem, et neid kuritegusid on uuritud koos majanduskuritegudega. Aga kui te võrdlete majandus- ja korruptsioonikuritegusid, siis näete, et tegemist on kahe eraldi kuritegevusliigiga. Majanduskuritegude, eelkõige lihtsamate majanduskuritegude uurimine on võrreldamatult kergem kui raskete korruptsiooniskeemide avastamine, mis võib mõnel juhul võtta kuid ja aastaid. Kui ühes politseitalituse struktuuriüksuses on koos majandus- ja korruptsioonikuriteod, siis on tagajärg see, et korruptsioonikuritegudele sisulist tähelepanu ei pöörata või tehakse seda vähem. Seetõttu on hädavajalik, et ametis oleksid just korruptsioonikuritegude uurimisele keskendunud prokurörid ja uurijad. Seda on eelkõige viimastel aastatel ka tehtud.

Ma vastuses arupärimisele tutvustasin neid samme, mida on minu ametisoleku ajal tehtud Politsei- ja Piirivalveametis, samuti Kaitsepolitseiametis, mille pädevust on laiendatud. Minu hinnangul on ka praegu tegemist Eesti võimekaima asutusega raske varjatud kuritegevusega võitlemisel. Kaitsepolitsei uurib sääraseid korruptsioonikuritegusid, millega kaasneb oht riigi julgeolekule. Kokkupuude korruptsiooni ja riigi julgeoleku vahel on aga vägagi tihe. Kaitsepolitseiamet on teatavasti julgeolekuasutus. Veel vähemalt kaheksas Euroopa riigis ja ka Ameerika Ühendriikides on menetlusvõimekus ja -pädevus samuti julgeolekuasutusel. See on Euroopas täiesti tavapärane.

Eelkõige rakendavad sellist võimalust Põhja-maad, meie head eeskujud Skandinaaviast.

Tervikuna võib öelda, et korruptsiooni ja teiste raskete varjatud kuritegude uurimine on viimase kaheksa aasta jooksul märgatavalt paranenud. Kui ma 2003. aastal justiitsministrina ametisse asusin, siis ei oleks ma osanud arvata, et eelkõige omavalitsustes korruptsiooni uurimine sisuliselt puudus. Sellist võimekust ei olnud, raha ei olnud selleks eraldatud, ei olnud eksperte ega professionaale, kes oleksid suutnud toonastes Eesti omavalitsustes ilmnevaid selgeid korruptsioonijuhtumeid käsitleda. Hea näide oli aastail 2000–2001 Tallinnas toimunu. Ma ei tea, kas te mäletate nn kesklinna ärastamise skandaali, kui sisuliselt pool vanalinna ärastati isikutele, kes olid väga tiheidalt seotud toonase linnavõimuga. Peab mõnema, et politsei ei suutnud tagantjärele koguda kohtukõlblikke tõendeid, sest korruptsioonikuritegude uurimine on tihti võimalik ainult reaalselt. Loomulikult kulub sellele väga palju raha ja tööaega ning sellele peavad keskenduma parimad ajud, kes suudavad sellele kuritegevusele vastu astuda ja avastada ka keerulisemaid skeeme. Sellist võimekust 21. sajandi alguses Eestis kahjuks ei olnud, aga mul on hea meel, et vähemalt viimaste aastate sammudega on see Eesti riigis tekkinud. On selge, et alati on arenguruumi, aga selle nimel me tööd jätkame ja selle nimel ka mina siseministrina oma prioriteete seadnud olen.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud siseminister! Korruptsiooniteema on tõsine. Te nimetasite teiste linnade hulgas Tartut. Eelmisel nädalal lõpetati seal üks tõsine uurimine. Ühte linnavolikogu liiget süüdistati selles, et linnavolikogu komisjoni liikmena on ta mõjutanud komisjoni tööd. Nagu ma aru sain, siis eelmisel nädalal saadi aru, et see süüdistus on absurdne. Aga see selleks. Te rääkisite toredasti, et Riigikogu saalis võib rääkida ükskõik mida, kõik jääb kõneleja südametunnistusele. Ma soovitan kindlasti vaadata pärast stenogramme. Stenogrammidest võib lugeda ka teie suust kõlanud jubedaid asju. Ma arvan, et te tegelikult nii ei mõtle. Aga näite esitan ma küsimusena. Te

nimetasite mitut linna ja ütlesite, et need viidi kaitsepolitsei alluvusse. Kas te tõesti mõtlete nii või oli see apsakas, mida annab stenogrammis korrigeerida?

Ken-Marti Vaher

Täna, härra Must, selle küsimuse eest! Mul ei ole üldse kahtlust, et stenogrammid on erinevaid mõtteavaldusi. Me räägime siin võrdlemisi vaba tekstiga, eriti küsimustele vastates, ja aeg-ajalt moodustame võrdlemisi keerulisi lauseid. Kui ma mainisin, et mingid omavalitsused viiakse kaitsepolitsei alluvusse, siis oli minu mõte, et kaitsepolitsei pädevusse viiakse korruptsiooni uurimine nende omavalitsuste ametiisikute võimalike kuritarvituste puhul. Ma täna teid sellele tähelepanu juhtimise eest!

Mis puudutab hinnanguid, siis parlamendis toimub demokraatlik foorum, kus me üksteisega vaidleme ja selgitame omi seisukohti, kusjuures me tihti ei jõuagi ühisele arusaamale. Ma arvan, et see on mingis mõttes paratamatu. Ühiskonnas on erinevaid huvigruppe, erinevaid erakondi, kellel on oma arusaamad ja ilmavaade. Lähtekohad, millest tulevalt tullakse siia saali oma positsioone kaitsma, võivad olla täiesti erinevad, nagu me oleme täna kuulnud. Seda tulebki selliselt võtta. Ma arvan, et kõige olulisem on vaadata, mida praegune valitsus või ükskõik milline valitsus konstruktiivselt teeb. Me võime alati ühest tähest kinni hakata, olla n-ö tähenärijad, pöörata ka kõige positiivsemad asjad negatiivseks ja nende kallal tänitada. Aga ma arvan, et lõpuks ei võida sellest keegi. Minu eesmärk ei ole siin pikalt ja laialt selgitada oma vastust Mihhail Stalnuhhini küsimustele. Aga ma täna võimaluse eest selgitada meie tegevust! Ma väga loodan, et ka opositsioon vaatab astunud sammudele konstruktiivselt. Ma olen alati oma tegevuses lähtunud optimistlikust vaatenurgast, et klaas on pooltäis, mitte pooltühi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Austatud ettekandja! Narvas ilmnenud on tõepoolest vapustanud tervet Eesti rahvast. Kas te oskate välja tuua veel mõne omavalitsuse, kus on avastatud tõsiseid korruptsiooni-

kuritegusid? Tõtt-öelda jäi teie vastuses veidi häguseks, milline siis Eesti riigis olukord korruptsiooniga on.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Neid omavalitsusi on mitmeid. Nagu ma ütlesin, kaitsepolitsei uurimisvõimekus on välja kujunenud aastate jooksul. Minu hinnangul on praegu kaitsepolitsei Eesti tugevaim uurimisasutus, kes suudab vastu astuda eelkõige nendele kuritegudele, mis hõlmavad endas selget ohtu riigi julgeolekule. Omavalitsustest võib siin kindlasti mainida Tallinna, kus eelkõige viimastel aastatel on väga mitmeid asju algatatud. Aga mis puudutab üldist korruptsiooniprobleemi Eesti riigis, siis vastus on jälle mitmetahuline. On mitmeid rahvusvahelisi indekseid, mille järgi korruptsiooni tajumist hinnatakse. Üks tuntumaid on Transparency Internationali indeks, mille kohaselt on Eesti positsioon teiste Ida- ja Kesk-Euroopa riikidega võrreldes võrdlemisi hea. Me oleme koos Sloveeniaga pidevalt Ida- ja Kesk-Euroopa riikide seas esikohal, selles mõttes, et korruptsiooni tajumine on meil kõige väiksem. Võrreldes meie lõunanaabritega on erinevus vägagi märgatav (lõunanaabrite all mõtlen ma teisi Balti riike), mis puudutab aga meie häid eeskujusid Põhjamaid, siis neile jääme üsna tugevalt alla. See näitab, et arenguruumi on palju. Taani, Soome ja Skandinaavia riigid on ikkagi esikümnes. Siin on ära toodud ka selline riik nagu Uus-Meremaa. Punktiarvestuses platseerub Eesti 64 punktiga 174 riigi arvestuses 32. kohale. Taani, Soome ja Uus-Meremaa on 90 punktiga maailma väidetavalt läbipaistvaimad ja väikseima korruptsionitajuga riigid. See tähendab, et arenguruumi meil on, aga koht teiste meiega sarnase stardi positsiooniga riikide seas ei ole mitte kehv.

Kui rääkida sellest, kuidas ühiskond korruptsiooni tajub, siis võib meenutada, et paar aastat tagasi esitati ühe aasta jooksul tõsised kahtlustused kolmele Eesti kohtunikule ja algatati kriminaalmenetlused. See võis tekitada avalikkuses küsimuse, mis siis nüüd juhtunud on, kui lugupeetud kohtunikke, kes on kõige olulisema institutsiooni esindajad ja mõistavad kohut meie kõigi üle, kahtlustatakse korruptiivses tegevuses. Kas tõesti on midagi lahti või näitab see meie riigi üha suurenenud võimekust avastada ka näiteks kohtunike seas sel-

liseid isikuid, kelle tegevus ei ole just kõige läbipaistvam? Ma julgen arvata, et tegemist oli teise variandiga ehk riigi suutlikkus on paranenud. Ma arvan, et neid juhtumeid tuleb pigem esile tõsta, näidates, et me oleme suutelised oma avalikku sektorit, riigi ametnikkonda ise puhastama. Kui mõnes teises Ida- või Kesk-Euroopa riigis selliseid juhtumeid üldse ei ole avastatud, siis võib see tähendada, et korruptsiooni uurimise võimekus on seal lihtsalt sedavõrd nõrk, et kohtunikonnani ei jõutagi. Ma arvan, et selline riik on kindlasti palju kehvemal järjel kui Eesti, kus on neid juhtumeid suudetud tuua välja kohtunikonna seas, kaitsepolitseis endas (nt eelmise aasta alguse juhtum) ning ka Politsei- ja Piirivalveametis, millele siin on viidatud. Meenutame kas või aastatetagust liikluspolitsei juhtumit või menetlusprotseduure, mis eelmisel aastal viidi läbi sisekontrolli juhi suhtes jne.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Selle arupärimise teises küsimuses on ära toodud selline lause: "Kriminoloogia professor Jüri Saar peab oluliseks pöörata ka enam tähelepanu "riigi pantvangistamise" nähtusele ehk süstemaatilisele poliitilisele korruptsioonile, mis avaldub võrgustike omakasuliku tegutsemisena riiklike institutsioonide varjus." Ma olen siin saalis püstitanud ühe teema, olen nimelt rääkinud ootealatasu võtmisest Koidula ja Luhamaa piiripunktis. Kuidas on niiviisi juhtunud? Kas see ei ole mingisugune varjatud korruptiivne skeem, kui reisijatelt võetakse ootealatasu, ilma et reisijad seda teenust kasutaksid? Kuidas te seda seletate? Õiguskantsler on öelnud, et see olukord on täiesti lubamatu. Ometi inimesed tasu maksavad. Nad ei saa isegi aru, mida nad maksavad, ometi seda tasu neilt kasseeritakse. Teie ministrina olete selle lepingu sõlminud.

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Me oleme ootealatasu üle siin teiega arupärimise vormis arutlenud. Siin on erinevad lähenemised. Ma saan aru, et teil on üks lähenemine. Siseministeeriumi lähenemine on aga see, et tegemist on ühe ter-

vikteenusega, mida osutatakse. Me oleme loonud ootealad ja elektroonilise broneeringusüsteemi. Me naudime Eesti Vabariigis olukorda, kus Eesti ja Venemaa piiril on sisuliselt ära kadunud järjekorrad füüsilises mõttes, mis on äärmiselt positiivne. Samas aga on järjekorrad liikunud elektroonilisse keskkonda, mis tähendab, et oma järjekorra kohta on võimalik broneerida. Nagu ma olen siin öelnud, ei võeta tasu sellisel juhul, kui järjekorda üldse ei ole, kui seda ei ole ei füüsiliselt ega elektrooniliselt. Selliseid juhtumeid on Eestis olnud, näiteks aastavahetusel on olnud tõkkepuu üleval. Need, kes on ületanud Eesti ja Venemaa piiri, on teinud seda siis ilma igasugust tasu maksmata, kusjuures on rakendatud riigipiiri seadust. Ma julgen öelda, et see vaidlus kestab, on erinevaid arvamusi ja me peame siit edasi minema. Kui rahulolematust tekitab see, et Eesti riik on kaotanud ära aastaid kestnud tõsise kannatuste kadalipu piiripunktides ning teinud seda vägagi edukalt, siis me võime edasi vaielda, kas me tahame endist olukorda tagasi või on võimalik mingi muu lahendus. Igatahes on praegune lahendus see, et ootealateenus on üks tervikteenus, mille eest võetakse tasu nendelt, kes piiri ületavad. Teised maksumaksjad seda koormist endale ei saa, vaid seda kannavad need isikud, kes konkreetset teenust kasutavad ehk ületavad Eesti ja Venemaa piiri.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Hea minister! Teie vastuseid kuulates julgen öelda, et korruptsiooni vastu võitlemisel on astunud tõsiseid samme positiivses suunas. Aga mis on teie arvates viimase kahe aasta jooksul olnud kõige põhjapanevam ja tähtsam otsus, mida te olete oma ametkonnas teinud, et vähendada korruptsiooni Eesti riigis?

Ken-Marti Vaher

Täna selle küsimuse eest! Korruptsioon on kahjuks nähtus, mille kaotamiseks ei piisa ühest ega kahest sammust, vaid väga erinevad tegevusliinid peavad kogu aeg töös olema. Me oleme rääkinud, et korruptsioon on selgelt üks kõige varjatuma iseloomuga raske kuritegevuse liik. Ma pean silmas just nimelt keeruli-

semaid skeeme, mis on läbi aastate ilmnunud riigi keskaparaadis ja omavalitsustes. Selleks et sellist keerulist nähtust ühiskonnas vähendada, on vaja väga mitmeid samme. Ma arvan, et alguspunktiks võiks pidada 2004. aastal Juhan Partsi valitsuses vastu võetud Eesti esimest korrupsioonivastast strateegiat "Aus riik", mis pani paika raamistiku ja seadis ritta üle 20 tegevuse, selleks et hakata korrupsiooni eri ametkondades ja tasanditel vähendada, olgu siis omavalitsustes või riigiaparaadis. Sellest raamistikust on ka kõik järgmised valitsused suurel määral lähtunud ja neid tegevusi ellu viinud. On tugevdatud prokuratuuri ja politsei uurimisvõimekust, on loodud eraldi üksusi, kaitsepolitsei menetlusvõimekust on kasvatatud ning astunud ennetuslikke samme, mistõttu on kasvanud inimeste ja ühiskonna teadlikkus. Näiteks avati juba 2005. aastal korrupsioonialane veebilehekülg. See annab Justiitsministeeriumi haldusalas tänaseni inimestele informatsiooni, et saaks üldse lahti mõtestada, millised nähtused korrupsiooni alla käivad. Samuti on alates 2004. aastast regulaarselt uuritud eri sihtgruppide käest, milline on olnud nende kokkupuude korrupsiooniga. Jällegi, kui vaadata eri sektoreid, siis on üks teema, mille käsitlemine on Eesti Vabariigis, ma arvan, üsnagi varjatud, erasektoris ilmnev korrupsioon ja sellega seonduv.

Viimane korrupsioonivastane strateegia käsitleb korrupsiooni meditsiinivaldkonnas, millega on väga paljudel inimestel ühel või teisel moel kokkupuude olnud. See puudutab kindlasti ka jaekaubandust ja veel mitmeid valdkondi. Võib öelda, et ka teistes arenenud Euroopa riikides ei ole siin olnud lihtsaid lahendusi. Eesti eelis väikese ja innovaatilise riigina on see, et me oleme võtnud tarvitusele väga mitmeid tehnoloogilisi lahendusi, et muuta asjaajamine riigiga võimalikult lihtsaks. Mida ebamäärasem, segasem, rohkem bürokraatiat hõlmav on kodaniku asjaajamine riigiga, seda korrupsioonialtim kogu see keskkond paratamatult on. Ma arvan, et siin saab jällegi Eestit väikese riigina esile tõsta. Ma julgen öelda, et võrreldes väga mitme teise Euroopa riigiga on meil kodaniku asjaajamine riigi ametkondadega ikkagi päris kenasti edenunud. Siin on tehtud edusamme. Eelkõige puudutab see näiteks mitmete lubade ja litsentside hankimist, mida eri ametkonnad on aastate jooksul läbi-

paistvamaks muutnud. Kõik need ennetuslikud sammud võtavad korrupsiooniohtu vähemaks, muudavad riiki läbipaistvamaks ja hoiavad tervikuna tulevikus korrupsioonijuhtumeid ära.

Lõpetuseks veel üks väike märkus. Üldiselt on siin tegemist valgekraelse kuritegevusega. Valgekraeline kuritegevus tähendab, et need isikud hindavad õigusrikkumist toime pannes oluliselt enam vahelejäämise riski kui võib-olla need, kes tegelevad mittevalgekraelse kuritegevusega. See tähendab, et kui nad on veendunud, et riik on tugev ja riigi ametkonnad on vahelejäämise riski muutnud küllalt suureks, siis juba see võib väga paljuski ära hoida korrupsioonialteid mõtteid ja muuta nii ühiskonda jällegi läbipaistvamaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Nagu me teame, on aastaid kaitsepolitsei pädevuses olnud suurimate omavalitsustega seotud korrupsioonijuhtumite uurimine. Vahepeal on kaitsepolitseile tulnud juurde väga oluline segment – riigi osalusega äriühingud. Siit ka minu küsimus. Kas see funktsioon – suurimate kohalike omavalitsustega seotud korrupsiooni- asjade uurimine – on pigem ajutine või näed sa seda kapo ülesandena ka kaugemas perspektiivis? Või peaks kapo mingil hetkel sellest funktsioonist ikkagi vabastama, et ta saaks tegelda sõna otseses mõttes riigi julgeolekuga seotud korrupsioonijuhtumite uurimisega? Politseis on see struktuur ju juba loodud.

Ken-Marti Vaher

Täna hea küsimuse eest! Ma arvan, et täna ei ole küll kaugeltki mitte see aeg, kui võiks rääkida kaitsepolitsei pädevuse kitsendamisest. Pigem vastupidi, meil on ka praegu analüüsimisel mõned juhtumid, mille põhjal ma julgen öelda, et me tuleme tõenäolisemalt välja kaitsepolitsei pädevuse laiendamisega. Nimetatud kuus omavalitsust on Eesti kõige suuremad omavalitsused, eelkõige eelarve mahu poolest. Mõni ekspert hindab seda, millal on tegemist ohuga riigi julgeolekule, kitsamalt, mõni võib-olla laiemalt. Ma arvan, et need kuus omavalitsust on igati asjakohaselt kaitsepolitsei päde-

vuses. Me ehitame Politsei- ja Piirivalveametis paralleelselt üles korrupsioonivastast võimekust. Julgen arvata, vaadates kogu Eesti vabanemise järgset ajalugu, et see võtab omajagu aega. Me liigume pigem sennapoole, et tahame kaitsepolitsei pädevust laiendada, eelkõige täpsustades just nimelt seda, milliste asutuste puhul me vajame veelgi enam kaitsepolitsei tähelepanu. Seda lisaks üle-eelmise aasta lõpu otsusele, millega andsime kaitsepolitsei pädevusse riigi asutatud äriühingud, riigi osalusega äriühingud ja avalik-õiguslikud isikud. Aga nende asutuste hulgas on, ma arvan, veel mõni puudu. Eelkõige pean ma silmas tulundusühistuid ja võib-olla mõnda asutust veel. Aga me tuleme selle ettepanekuga välja siis, kui analüüs on lõpule jõudnud. See nõuab ka Justiitsministeeriumi valitsemisalas lisaraha, eelkõige prokuratuurilt. Pädevust tuleb täpsustada ja valgusvihku üha rohkem suunata nendesse valdkondadesse, mis on seni saanud vähem tähelepanu. Nii et minu lühike vastus on, et ei, pigem me liigume kaitsepolitsei pädevuse laiendamise suunas. See ei tähenda, et me kuidagi lahjendame seda eeldust, et kaitsepolitsei pädevuse puhul peab olema tegemist ohuga riigi julgeolekule.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Eelmised küsimused olid seotud korrupsiooni ja piiriületusega. Võin konstateerida, et te olete juba kaks-kolm korda siin saalis rääkinud, et tasu maksta ei ole vaja. Kümme päeva tagasi käisin Pihkvas, ühtegi autot hommikul järjekorras ei olnud, aga me pidime kassast läbi käima. Te räägite, et põhiline töö seisneb selles, et tuleb koht broneerida. Aga miks on hindadel Narva ja Koidula piiripunktis nii suur vahe?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Tegemist on erinevate lepingutega ja ka hinnanguga lepingupartnerite suutlikkusele seda süsteemi hallata. Ma kordan oma mõtet, Eesti riik valis broneerimise infosüsteemi loomisega selle tee, et koormist ei kannaks maksumaksjad laiemalt, vaid seda kannaksid need isikud, kes teenust kasutavad. Sellest me ka lähtume. See tulenes eelkõige

majanduslikust paratamatusest. Toona oli Eestis eriti raske rahaline olukord. Siseministeerium lahendas selle küsimuse nõnda, et broneerimise infosüsteem loodi koos partneritega erasektorist. Aga on selge, et iga asi maksab, maksab nii süsteemi loomine kui ka selle töehoidmine. Kui me seda infosüsteemi enam üleval ei pea, siis on selge, et taastub endine olukord. Vähemalt minu arvates oli endine olukord selline, et ma seda tagasi ei tahaks, ja ma miskipärast arvan, et ka teie seda ei taha.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Täna väga, minister! Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister! Teate, minu arvamus on, et Eestile on vaja tugevat ja jätkusuutlikku politseid. Hästi tasustatud ja sotsiaalselt kindlustatud politseinikke – seda on Eestile vaja. Eestile on vaja tugevat kaitsepolitseid. Kõik suunad peavad olema kaetud, me peame olema kaitstud, meie riik peab olema kaitstud. Aga ühte asja meie riigile vaja ei ole – sellist siseministrit, nagu on praegune minister.

Kui ta alustas oma kõnet, siis ta teatas, et minu sissejuhatavas kõnes oli suur hulk vigu. Ma palusin tal nimetada kui mitte suure hulga vigu, siis vähemalt kolm viga, mis minu kõnes olid, või tunnistada, et ta on lihtsalt demagoog. Ja mida me kuulsime? Pikka – ma ei tea, millega seda võrrelda, ehk jooksva veega – ja tühja, absoluutselt tühja kõnet. Oskus kümme minutit mitte millestki rääkida ei näita veel inimese intelligentsi või arengutaset. Seda näitab oskus vastata konkreetsetele küsimustele. Aga sellest me veel räägime.

Ma tuln siia selleks, et vestelda kolleeg Pakostaga, kes on kahjuks saalist välja läinud. Nagu ta teatas oma küsimuses, on ta Narva sündmuste tõttu hämmastunud või šokis. Huvitaval kombel pole ma kordagi sellelt proualt kuulnud, et ta oleks olnud hämmastunud elamislubade müügist, kui raha eest anti Eesti riigi ametlikke elamisdokumente pättidele ja kaabakatele, nagu neid omal ajal nimetas Koit Pikaro, ja seda tehti nii häbematult, et oli kohe aru saada, et neil on katus olemas, neid ei ohusta siin riigis mitte miski. Kuulates minist-

rit, saan ma aru, kust nad selle arvamuse võtnud on. Neid ei ohusta tõesti mitte miski.

Minister hakkab siin iga kord ajama mingit jama Narva kohta. Härra minister, igal aastal ilmub politsei aastaraamat. See on ilmunud 2009., 2010., 2011. ja 2012. aastal. Tehke see palun lahti! Seal on peatükk "Valgekraekuritegevus", kus räägitakse korrupsioonist ja on ära toodud, kui palju korrupsioonijuhtumeid on aasta jooksul Eestis olnud. Viimased kolm aastat on see arv kõikunud 196-st 237-ni. Seal on ära toodud, millises omavalitsuses kui mitu sellist kuritegu on toime pandud. Teile teadmiseks: Narvas elab 5,5% Eesti elanikest, aga maksimaalne korrupsioonikuritegude arv, mis on seal ühel aastal olnud, on 6 ehk alla 3%. Teie aga siin julgete mustata tervet linna, lähedes ainult oma poliitilistest prioriteetidest! Te olete lihtsalt poliitiline spekulant!

Seda ma tahtsin soovitada küll proua Pakostale: tehke lahti politsei aastaraamat ja tutvuge valgekraekuritegevusega. Teile aga tahan jutustada, millest härra minister konkreetselt räägib.

Pluss kolm minutit, palun!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Mihhail Stalnuhhin

Täna pidi kohtu ette astuma – ma ei tea, kas see istung toimus või mitte – endine Narva abilinnapea Andrei Filippov. Ta arreteeriti oma kabinetis, pandi käed raudu ja viidi kongi. Ta istus 11 päeva, teadmata, milles teda süüdistatakse. Siis tulid mehed ja ütlesid: "Kirjuta avaldus, et sa lahkud abilinnapea kohalt, ja juba järgmisel päeval võid vabaduses olla. Kui aga ei kirjuta, istud pool aastat." Ta teadis, et nii juhtubki. Ta kirjutas avalduse ja astus tagasi. Terve linn ootas pool aastat, milles teda süüdistatakse, miks ta on kurjategijaks tehtud. Järgmist lugu olen ma teile juba rääkinud. Mees tegi remonti korteris, mille suurus on 26 ruutmeetrit, ja tegi seda ametlikult firma kaudu. Firma ostis ametlikult ehitusmaterjali Ehituse ABC-st ja sai nagu kord ja kohus, nagu igauks meist, kellel on Ehituse ABC kliendikaart, 7% hinnaalandust. See summa oli umbes 470 eurot. Nüüd süüdistatakse teda korrupsioonis. Ma olen sellest korduvalt rääkinud. Me elame riigis, mis on tänu sellistele nagu

Vaher muutunud politseiriigiks. Kui sa oled venelane, keskerakondlane ja elad Narvas, siis see ongi kuriteokoosseis. Sellest täiesti piisab, et sind kongi pista. Selliseid nagu Vaher see rahuldab.

Mind see ei rahulda. Ma ütlesin alguses, et meil on vaja tugevat, aga ausat, sotsiaalselt kindlustatud ja kõrge palgaga professionaalset politseid. Meil on vaja täpselt samasugust kaitsepolitseid. Meil ei ole vaja kohut, mis ei ole iseseisev. Te teate, et seda ei öelnud mitte mina, vaid seda ütles Märt Rask, Riigikohtu esimees. Meil ei ole vaja prokuratuuri, kes esimese vile peale jookseb kohtusse tegema seda, mida tal kästakse teha. Ja ei ole vaja selliseid politseinikke, kes täidavad suvalist poliitilist käsku, mis ülevaltpoolt tuleb.

Kolleegid, nagu ma ütlesin tänase õhtu alguses: me vestleme sellel teemal järgmisel esmaspäeval, ülejärgmisel esmaspäeval jne. Me kas surume maha selle poliitiliselt müüdiva süsteemi, mida meile pähe määratakse, või nad hävitavad Eesti riigi. Eesti riik on muutunud kohaks, kust iga kolmas inimene tahab jooksu panna. Kas te arvate, et see toimub ainult materiaalsetel põhjustel? Ei. Ma käisin Albaanias, kui oli sõda, aga ma pole kuski näinud rohkem nii õnnelikke inimesi kui seal, kuigi nad kõik olid kerjused. Asi on milleski muus: depressioonis ja selles, mida pidevalt peale surutakse. Üks tähtsamaid isikuid selles protsessis on kahjuks meie siseminister. Aitäh, et ära kuulasite!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud kolleegid! Mihhailil oli väga emotsionaalne kõne, mul kohe süda väriseb sees ja hirmujudinad tulevad peale. Pean tunnistama, et sul on paljuski õigus ja ma olen sinuga nõus, aga ma püüan jätkata rahulikumas toonis. Ma jätkan sel teemal, millest ma olen Riigikogu saalis korduvalt rääkinud. Nimelt räägin ma olukorrast piirialadel, kus riik on kehtestanud tasu, mida inimene peab maksma, kuigi ta teenust ei kasuta.

Kui kolleeg Mihhail Stalnuhhin ütles, et see arupärimine on sissejuhatus järgmisteks kuu- deks ja tema teema on "Korrupsioon Eesti riigis", siis mina pakun siia juurde rubriiki

"Rahvas räägib". Rahvas tõepoolest räägib Kagu-Eestis, et siseminister on teinud Paldiski Sadamate AS-iga sellise lepingu, et kõik inimesed, kes tulevad piiritsooni, on sunnitud maksma ootealatasu.

Ma väga soovin, et siseminister kuulaks tähelepanelikult, sest ka tema vastustes oli vigu. Ma püüan selgitada, kuidas praegu olukord piiritsoonis välja näeb. Kujutame ette, et inimene tuleb piiritsooni ja järjekord on null, st mitte ühtegi sõiduautot ootealal järjekorras ei ole, maantee on vaba. Kui sõiduk on saabunud piirile ja maantee on vaba, siis sellele ei peaks järjekorakohta broneerima, sest ei ole võimalik võtta ennast järjekorda, kui järjekorda ei ole. See on täiesti absurdne! Kui tee on vaba, siis saab auto sõita piirile ja ületada piiri, ilma et peaks kohta broneerima. Teine olukord on see, kui auto siseneb piiritsooni ja liiklusmärkidega suunatakse ta riigimaanteelt ootealale.

Siseminister on Koidula piiripunkti kohta sõlminud lepingu Paldiski Sadamate AS-iga. Riigi Teatajas on ilmunud otsus Siseministriumi ja Paldiski Sadamate AS-i halduslepingu muutmise kohta, mille siseminister on digitaalselt allkirjastanud. Lepingu teine osapool on Aleksandr Kovaljov Paldiski Sadamate AS-ist. Lepingu muutmisega tekitati olukord, kus kõik need tasud tõusid. Kui enne tuli Koidula piiripunktis maksta 4 eurot 50 senti ja piiriületuse ooteala kasutamise eest 1 euro 10 senti, siis 8. oktoobrist on kõik need tasud tõusnud ja koos käibemaksuga peab näiteks B-kategooria auto eest maksma 5 eurot ootealatasu, millele lisandub tasu koha broneerimise eest.

Täiesti lubamatu on olukord ka siis, kui sõiduk tuleb piiritsooni ja selle eest on juba makstud piirijärjekorra tasu. Sõidukit ei lasta ootealalt välja enne, kui on makstud ootealatasu, kuigi ühtegi teenust ei kasutata. Sõiduk on lihtsalt sisenenud ootealale, sest liiklusmärgid ei luba piirile sõita. Sõiduki eest võetakse 5 eurot, kuid selle sees on ka broneeringutasu. Nii et ühe ja sama sõiduki ühel piiriületusel makstakse broneeringutasu kaks korda, ainult eri firmadele. Kui kodus interneti teel broneerides makstakse broneeringutasu firmale GoSwift, siis ootealal makstakse seda Paldiski Sadamate AS-ile.

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Inara Luigas

Meil on siseministrile suur palve, et ta tuleks Koidula piiripunkti. Siis me seletaksime talle ära, kuidas see asi praegu toimib, millised lepingud kehtivad ja et tegelikult ei tohiks inimestelt tasu võtta, kui nad ei ole teenust kasutanud. Ka õiguskantsler on teinud analüüsi ning selgelt öelnud, et tasu võtmist ei tohi nii korraldada.

Siseminister oli uhke, et on avastatud mitmeid korruptiivseid tegusid. Ta ütles, et raske korruptsiooniskeemide avastamine on keeruline. Rubriigis "Rahvas räägib" võib öelda, et inimesed on avastanud ühe väga keerulise süsteemi, kuidas siseminister sõna otseses mõttes pakub ühele firmale katust ja kindlat sissetulekut. Samas teame, et kõik reisijad, kes läbivad ooteala, ei kasuta seda teenust, aga nad on sunnitud siseministri sõlmitud lepingu alusel selle eest maksma. Praegu kõik. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ministril on soovi esitada vastulause? Palun, siseminister Ken-Marti Vaher!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma kindlasti ei kavatse hakata emotsionaalselt vaidlema seltsimees Stalnuhhiniga, aga ma võin öelda ühte väga lihtsat asja: hoidku jumal meid selle eest, et härra Stalnuhhin võimule saab! Mõeldes selle sõnavõtu peale, mille ta siin täna esitas, tuleb kahjuks öelda, et õigusriigil oleks Eesti Vabariigis siis küll lõpp. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem läbirääkimissoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Lõppenud on ka selle arupärimise arutelu.

5. Arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta (nr 264)

Aseesimees Laine Randjärv

Viies päevakorrapunkt on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Aivar Riisalu, Tarmo Tamme ja Vladimir Velmani 17. jaanuaril 2013. aastal siseminister Ken-

Marti Vaherile esitatud arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta. Ma palun kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle arupärimise faktiline alus on see, et eelmise aasta üheksa kuuga kasvas üle-eelmise aasta sama ajaga võrreldes järsult narkosurmade arv. Kui 2011. aasta üheksa kuu jooksul oli neid 83, siis mullu oli neid juba 123. 2011. aasta novembris avaldatud raporti andmetel on Eesti narkosurmade arvu poolest miljoni elaniku kohta Euroopas esikohal. Lisaks viitab raport sellele, et Eesti on ka süstivate narkomaanide arvult Euroopas esirinnas. Seal on juttu sellestki, et asendusravi teeb läbi ainult 5% narkomaanidest. Nende arvuna, kes selle ravi läbi teevad, on nimetatud 1000. Nii et selle ajaga, mil härra Ken-Marti Vaher on siseminister olnud, on selles valdkonnas toimunud väga süngeid ja traagilisi muutusi. Ma tahan koos oma kolleegidega teada, kas ta saab üldse aru, kuidas selle tööga tegelda ja mida saaks teha selleks, et olukorda parandada. Ma olen kindel, et lähima 10 või 20 minuti jooksul me kuuleme ainult vett, vett ja vett, puhast demagoogiat, aga konkreetseid vastuseid ei kuule. Kuid ka vastuse puudumine on vastus. See näitab ühe või teise mehe professionaalset taset. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun kõnepulti lugupeetud siseministri Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Seltsimees Stalnuhhin, ma võtan teie sõnu minu kohta ainult puhta komplimentina. Suur tänu teile!

Mis puudutab narkosurmade arvu kasvu, siis see on väga tõsine teema. Täna arupärijaid selle teema tõstatamise eest! Ma vastan teile hea meelega. Alustan hinnangu andmisest, kui tõsine probleem on see Eesti riigile ja rahvale. Ma arvan, et see on Eesti riigile väga tõsine probleem. 2012. aastal hukkus narkootikumide tõttu esialgsetel andmetel 160 inimest. Narkomaania tagajärjel sureb rohkem inimesi kui liikluses, tule- või veeõnnetustes. Narkomaania puhul on probleem sõltuvuse tekkimi-

ne ja sellest tingitud elukvaliteedi kaotus. See sõltuvus on väga hea pinnas ka organiseeritud narkokaubanduse levikule. Seetõttu on narkokuritegevuse vähendamine ja panustamine uimastisurmade vähendamisse üks meie selge prioriteet. Ma loodan, et seltsimees Stalnuhhin ka kuulab ega vestle härra Korbiga, sest see on väga oluline nüanss, mida ma praegu rõhutan ja mida, ma loodan, te edaspidi arvesse võtate.

Politsei võib küll teha kõik endast sõltuva uimastite leviku piiramiseks, aga sellest ei ole kahjuks kasu, kui sõltlasi ei ravita ega tegelda uimastiennetusega. Nende kahe tegevuse jaoks on vaja aga mitme asutuse tulemuslikku koostööd. Narkomaania on ühiskonnas selline probleem, selline nähtus, kus eri ametkonnad väga tihedalt kokku puutuvad. Kui me räägime ainuüksi ministriumidest, siis siin on tege- mist viie ministriumiga. Nii-öelda tugevama poole ehk uimastite pakkumise vähendamisega puutuvad kokku eelkõige Siseminister ja ka Rahandusminister Maksu- ja Tolliameti kaudu. Pehmema poolega ehk sõltlaste ravi ja uimastiennetusega on kokkupuude Sotsiaalministeeriumil, samuti Haridus- ja Teadusministeeriumil, lisaks puutub tervikuna kuriteoennetusega kokku Justiitsministeerium. Just nimelt selleks, et seda koostööd üha paremini juhtida ja koordineerida, lõime 2012. aasta kevadel kõrgemal poliitilisel tasemel uimastiennetuse valitsuskomisjoni. See on uus samm selle probleemiga tegelemisel, et strateegiliselt juhtida ja koordineerida nii ennetustegevust kui ka neid tegevusi, mis on mõeldud narkootikumide pakkumise vähendamiseks. On oluline, et lisaks valitsuskomisjoni alalistele liikmetele kaasatakse komisjoni töösse mitmesuguste vabaihenduste esindajaid, riigi- ja omavalitsusasutuste esindajaid ning eksperte, et tugevamaks jõuks kokku siduda need väga paljud osapooled, tagada ühiste suundade ja tegevuste seire, samuti ressursside parem kasutus ja kindlustada see, et uimastivastane võitlus oleks pideva tähelepanu all.

Küsite, kuidas tuleks karistuspoliitikat sõltlaste suhtes muuta, et süstivate narkomaanide ja narkosurmade arvu vähendada. Ma arvan, et karistuspoliitikat ei ole meil vaja muuta. Kui te küsite ilma demagoogiasse laskumata karistuspoliitika, karistuspraktika kohta väljakujunenud narkomaanide ehk sõltlaste suhtes, siis tuleb öelda, et karistus ei ole siin lahendus. Ka-

ristus võib olla eesmärgipärane esmatarbijate puhul. Kui me vaatame 2012. aastal üheksa kuu jooksul hukkunud 122 isiku varasemat kriminogeensust, siis näeme, et 61% neist olid alates 2001. aastast narkoväärteoga politseile vahele jäänud, neist omakorda 52% olid korduvalt vahele jäänud ning 31% korduvrikkujatest olid vahele jäänud üle kümne korra. Sellest statistikast saame järeldada, et ilma efektiivse sõltuvusravita ei saa kahjuks neid inimesi rehabiliteerida ning ainult karistuspoliitika muutmisega me narkosurmade arvu ei vähenda. Kordan üle, et mitte anda teile võimalust demagoogiliste ämblikuvõrkude moodustamiseks, et minu kommentaar puudutab ka uimastisõltlasi. Pigem tuleb mõelda, kuidas on võimalik rakendada karistuste alternatiive, mis motiveeriksid narkomaane ravile minema.

Samuti on oluline märksõna ennetustegevus. Ma toon näite 2013. aasta ennetustegevuse kohta. Politsei- ja Piirivalveamet koos Päästeametiga osaleb koolilastele mõeldud projektis "Kaitse end ja aita teist". See on nn projekt KEAT, mille raames antakse Eesti koolides muude tegevuste kõrval konkreetset uimastiennetusele keskenduvaid õppetunde. Selle projektiga jõutakse plaani kohaselt kõigi kuuendate klasside õpilasteni Eesti koolides. Uimastiennetuse osa keskendub uimastialasele teadlikkusele ning oskusele sotsiaalsele survele vastu seista ja ei öelda. 2013. aasta märtsist ehk sisuliselt paari nädala pärast alustatakse väga olulist uimastiennetuse projekti, kus Siseministerium on võtnud initsiatiivi. Kuigi, nagu ma ütlesin, meie kokkupuuted selle teemaga on seotud pigem uimastite pakkumise vähendamise, aga kuna meie ministeriumina tunneme ja meie ametkonnad tunnevad seda valu ehk me teame neid tagajärgi, nähes uimastisõltlasi panemas toime uusi õigusrikumisi jne, siis me oleme võtnud ka ennetuses palju aktiivsema rolli kui varasematel aastatel. Me alustame selle aasta märtsist ehk sisuliselt mõne nädala pärast Põhja Prefektuuri eestvedamisel koos Tallinna ühe linnaosavalitsusega koostööprojekti "Puhas tulevik", kuhu on kaasatud linnaosavalitsuse lastekaitsetöötajad, et leida koos politseiga uimastite tõttu kokku puutunud alaealistele sobivaid sotsiaalteenuseid. Selle siht on pakkuda nendele alaealistele, kes on jäänud vahele näiteks narkotarbimise, selle asemel et neid ainult karistada,

sotsiaalteenuseid. Eesmärk on võõrutada neid võimalikust uimastisõltuvusest või ka uimastite kasutamise harjumusest, pakkudes nõustamist ja mitmesuguseid sotsiaalteenuseid. Nii lastevanemate kui ka laste suhtes tuleb astuda aktiivsemaid samme, et hoida neid leibkondi uimastisõltuvusest eemal.

Te küsite ka seda, kas narkosõltlaste võõrutusravisse tuleks senisest rohkem panustada. Vastus on jah. Kindlasti tuleb rohkem panustada. Väljakujunenud sõltlase puhul on tegu haige inimesega. Me peame kindlasti üha enam mõtlema selle peale, kuidas narkosõltlasi ravida. Meil on ekspertide sõnutsi ligikaudu kümme tuhat uimastisõltlast. Ma julgen öelda, et mitte küll tõendus põhised hinnangud, aga siiski teatud eksperdi hinnangud ütlevad, et uimastisõltlaste arv on vähenenud. Positiivse trendina võib välja tuua sellegi, et uimastisõltlaste keskmine vanus tõuseb. Võõrutusravi olukord ei ole kindlasti praegu rahuldav. Samas, mida me saame teha nende põlvkondade heaks, kes peale tulevad? On astunud tõhusaid ennetuslikke samme, et ära hoida võimalike uimastisõltlaste teket tulevikus, ehk me saame väga palju teha selleks, et ei kasvaks üles uus põlvkond narkomaane. Sellele on paljuski suunatud uus uimastisõltuvuse vähendamiseks mõeldud programm aastateks 2013–2016, mille koordineerimise on võtnud enda peale seesama mainitud uimastiennetuse valitsuskomisjon. Siseministerium on võtnud endale seal vabatahtlikult teatud vedava, koordineeriva rolli. Selles programmis on lisaks sõltuvusravi ja rehabilitatsiooni tagamisele äärmiselt oluline ennetustegevus. Näiteks on seal väga põhjalikud teadlikkuse suurendamise programmid ja sammud, mis on suunatud just nimelt alaealistele, aga ka lastevanematele, mis minu hinnangul on veelgi tähtsam.

Te küsite veel muutuste kohta politsei koostöös ja ka seda, mida kavatses Siseministerium ette võtta, et vähendada süstivate narkomaanide arvu, et selle kaudu väheneks narkosurmade arv. Nagu ma ütlesin, Siseministeriumi üks prioriteete on eelkõige narkokuritegevuse vähendamine, aga ka narkosurmade vähendamisele kaasaaitamine. Mis puudutab eelmise aasta narkosurmade arvu, siis kunagi ei ole liiast rääkida statistikast, mis käib nende 160 inimese kohta. 80% narkosurmadest toimusid selle tõttu, et need isikud, kellest valdav

osa olid pikaajalised narkosõltlased, said fentanüüli üledoosi. Sellest johtuvalt olid Siseministeeriumi valitsemisala tegevused – see puudutab eelkõige uimastite pakkumise vähendamist – suunatud nii eelmisel aastal kui on suunatud ka sellel aastal just kõige kangema narkootikumi, milleks on sünteetiline opiaat nimega fentanüül, ja teiste oopiiumi derivaatide levitamise vähendamisele. Nii saame vähendada ka uimastisurmasid.

Me eraldasime narkomaaniavastase võitluse parendamiseks juba 2012. aastal lisaressursse, seda tehakse ka 2013. aastal. Me suurendame narkoüksuste koosseise ligi 10% ja suurendame tehniliste vahendite hankimiseks mõeldud ressursse. Täiendavalt saavad palgatõusu, väga selgelt parema motivatsiooni ka narkoüksuste politseinikud, uurijad. Raha läheb selleks ligi 180 000 eurot. Eesmärk on selgelt suunata teravik raskele narkokuritegevusele ja organiseeritud gruppidele. Suunaks on lõhkuda just kuritegelikke võrgustikke, kes vahendavad Eestisse seda sünteetilist opiaati nimega fentanüül ja veel kangemat opiaati nimega trimetüülfentanüül. Samuti on politsei muutnud oma taktikat narkovastases võitluses, senisest enam pööratakse tähelepanu tänavadiilerite tabamisele. Nende püüdmise oluline siht on just nimelt vähendada uimastite kättesaadavust alaealiste seas. Eelmisel aastal käivitati mitu erioperatsiooni, mille tulemusel tuvastati 51 kahtlusalust tänavadiilerit. Kokku saatis politsei 2012. aastal prokuratuuri ligi 580 narkokuriteos kahtlustatavat isikut, ligi 30 isiku võrra rohkem kui 2011. aastal. 2011. aastal selliseid erioperatsioone ei korraldatud. 2012. aasta tulemused näitavad, et need operatsioonid on vajalikud, neid sel aastal jätkatakse ja seda tehakse nii Põhja Prefektuuri kui ka Ida Prefektuuri piirkonnas. Nende kahe prefektuuri piirkonnad on uimastite levimise seisukohalt kõige keerulisemad.

Lõpetuseks peab mainima, et senisest veel rohkem hakkavad koostööd tegema kriminaalpolitsei ja korrakaitsepolitsei. Korrakaitsepolitsei patrullib süsteemselt narkomaanide kogunemiskohtades ja edastab infot kriminaalpolitseile. Korrakaitsepolitseid koolitatakse, selleks et tuvastada võimalikke uimastigruppe ja tänavadiilereid ning nende tegevust tõkestada. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Oma sissejuhatuses pöördusite minu poole väljendiga "seltsimees Stalnuhhin". See on muidugi väga alandav. Teie seltsimees ma küll olla ei taha. Et sellest mitte tragöödiat teha, mängime seda mängu edasi. Ma tahan teie käest küsida, kuidas ma teid peaksin kutsuma, kas kamraad Vaher või Genosse Vaher. Mida te eelistate? Iga kord, kui te mind seltsimeheks nimetate, hakkab ma teid kuidagi sellisel moel nimetama. Valige välja, mis teile rohkem meeldib!

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Te olete täiesti valesti aru saanud. Minu eesmärk ei ole kindlasti mitte kedagi kunagi alandada. See on täiesti väär informatsioon. Kui te seda nii võtsite, siis ma palun kindlasti vabandust. Mitte mingil juhul ei ole minu sõnavõttudes kunagi midagi isiklikku. Kui keegi teeb seda minu suhtes, siis on see jällegi tema enda vaba valik. Ütlesin, et kõike teie öeldut võtan komplimendina, teen seda ka kõikide teiste parlamendiliikmete sõnade puhul. Oma eelmise kõne lõpus mainisin, et kuulates, kuidas te selgitate oma põhimõtteid ja ilmavaadet, tunnen ma Eesti riigi pärast selles mõttes pisut muret, et kui need põhimõtted saavad kuidagipidi Eesti riigivõimu juures prevaleerivaks, siis mina tunnetan küll, et õigusriigi alused saavad kõvasti kannatada. Aga ma loodan, et seda ei juhtu. Ärge jumala pärast võtke seda minu väljendit kuidagi alandavana! Ma ei taha mingil juhul mitte kedagi alandada. Ma kritiseerin ja võtan endale kindlasti õiguse kritiseerida neid põhimõtteid ja seda ilmavaadet, mida üks või teine isik esindab. Ma loodan, et te seda mulle võimaldate, et ma kas vastan teie kriitikale või ütlen oma arvamuse teie hinnangute kohta, aga see on alati väga selgelt mitteisikuline ja puudutab just nimelt neid seisukohti, mida te esindate. Ma palun veel kord vabandust, kui see sõna, mida ma kasutasin ühe korra, kui ma õigesti mäletan, teid kuidagi puudutas!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh! Austatud ettekandja! Küsin vahelduseks midagi ka kõne all oleva teema kohta. Te nimetasite oma ettekandes, et narkomaania on haigus. Osa kolleegide väljaütlemistest jääb mõneti mulje, et selle haiguse raviga peaks tegelema politsei. Kuidas see tegelikult korraldatud on ja kuidas te hindate ametkondade koostööd selles valdkonnas?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nagu ma ütlesin oma vastuses, on narkomaania üks nendest ühiskonna probleemidest, mille käes vaevlevad väga paljud maailma riigid. Nad vaevlevad eelkõige selle tõttu, et selle nähtuse käsitlemine, tulemuslike lahenduste leidmine ja eelkõige nende elluviimine on väga keeruline, sest see on väga mitmetahuline ja -kihiline teema. Nagu ma ütlesin, jaguneb see sõltlaste raviks, rehabilitatsiooniks ehk n-ö nõudluse poolega tegelemiseks, pakkumise vähendamiseks ehk kogu selle temaatika käsitlemiseks, mis puudutab just politsei ja prokuratuuri tegevusvaldkonda, ning kindlasti sõltuvuse ennetamiseks ja ka kahjude vähendamiseks, mis on jällegi täiesti omaette tegevusliin. Kõikide nende tegevusliinide koosmõju saab viia tulemustele, mida me saame mõõta näiteks uimastisurmade arvu abil ja ka ESPAD-i uuringute alusel, kus tuuakse välja alaealiste kokkupuude uimastitega. Võib öelda, et viimase viie aasta jooksul on kokkupuude uimastitega jäänud samaks. Ei ole olnud edasiminekut positiivses mõttes, ei ole ka tagasilangust negatiivses mõttes – see on olnud sama. See tähendab, et just nimelt alaealistega seoses on meie ülesanne vägagi keeruline.

Teie küsimuse esimene pool puudutas sõltlaste ravi. Kahjuks politsei sõltlaste raviga tegelda ei saa. Selleks on omad süsteemid, see kuulub Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse ja sellega tegelevad sealsed ametkonnad. Üks asi on selge: sõltlaste ravi ja rehabilitatsioon on mitu korda kallim kui sõltuvuse eos ärahoidmine ehk need pingutused, mis on suunatud praegustele alaealistele ja lastevanematele, nende hoiakute kujundamisele ning teadlikkuse suurendamisele. See on võrreldamatult oda-

vam kui tegelda nende isikutega, kellel on sõltuvus juba välja arenenud, selleks et nende sõltuvust välja ravida, neid rehabiliteerida, tuua nad ühiskonda tagasi. Peab ütlema, et noorele riigile oli see ülesanne ka rahalises mõttes aastate eest väga raske. Ka praegu on sõltlaste rehabiliteerimine äärmiselt kallis. Selleks leitakse raha, aga on selge, et sellest ei piisa.

Mis puudutab ennetust, siis võin öelda, et üks meeldiv ja positiivne uudis eelmisest aastast on see, et Norra abiprogrammiga suunatakse Eestisse peaaegu kuus miljonit eurot. Eesmärk on töötada just nimelt alaealiste ja nende vanematega, töötada välja konkreetset sotsiaalsed teenused ja pakkuda neid alaealistele, kes on uimastitega kokku puutunud. Selle raha peamine siht on osaliselt vähendada kahju, mis on juba tekkinud, aga vähendada seda kahju tulevikku suunatult ja järeltulevaid põlvi silmas pidades. Kuid ühiskonna kõige keerulisem ülesanne on tegelemine nende kümne tuhandega, kes juba on uimastisõltlased. Valdava osa üledoosi tõttu surnutest moodustasid eelmisel aastal just sõltlased, nende keskmine vanus oli 31 aastat. Keskmine vanus on positiivse trendina tõusnud, mis tähendab, et nooremaid inimesi tuleb vähem peale, aga see ei kaota kaugeltki ära neid inimesi, kes kahjuks süstlast sõltuvad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on hea meel, et meie vaidlused, mis on kahe aasta jooksul toimunud, on vilja kandnud: sa ütlesid ise täna puldist, et narkosurmade arv sõltub ikka tänavamüügist küll. Aga see selleks. Nagu me näeme, on võitluses narkokuritegevusega väga oluline roll ka politseil, politseiorganisatsioonil ja peadirektoril, kes määrab selle tegevuse taktika aastateks ja vastutab selle eest. Ma olen saanud informatsiooni, et sa oled tühistanud Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori konkursi tulemused. Raivo Küüdi lahkumiseni on jäänud kaks nädalat. Kas see informatsioon vastab tõele? Kui jah, siis miks sa seda tegid?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Selle konkursi jaoks ja üldse kandidaatide leidmiseks on moodustatud hindamiskomisjon, kuhu on kaasatud mitu osapoolt, kaasa arvatud riigisekretär, riigi peaprokurör, Siseministeeriumi kantsler, ase-kantsler ja personalijuht. Mis puudutab konkursi ennast, siis otsuse langetas hindamiskomisjon. Minule ei ole see komisjon ühtegi kandidaati esitanud. Sarnast mudelit rakendati Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori leidmiseks ka 2010. aastal, kui kandidaadid vaatas läbi analoogne komisjon ja sõelus välja võimalikud kandidaadid. Komisjon liigub edasi sihtotsinguga. Ma loodan, et värske pilgu ning hea juhtimisvõime ja -kogemusega inimene leitakse ja tema kandidatuur esitatakse siis juba minule.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua eesistuja! Lugupeetud minister! Kolleeg Liisa-Ly Pakosta esitas osaliselt minu küsimuse juba ära, aga mul on siiski teile veel üks küsimus. Te teete väga head koostööd Sotsiaalministeeriumiga. Selle kohta on tulnud tagasisidet nii Sotsiaalministeeriumist kui ka mitmest asutusest, näiteks SA-st Viljandi Haigla, kus avati sõltlaste raviga tegelev osakond. Aga on teil informatsiooni, kas selleks, et sõltlastega tegelda, on puudu realselt ravikohti või on rohkem puudu rahalisi vahendeid? Kui sõltlastega ei tegelda, siis ei ole pärast mõtet ka rehabilitatsiooniga tegelda. Kas see on probleem?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! See on kindlasti probleem. Rahalisele poolele ja ravikohtade arvule võib lisada seda, millest oli juttu ka viimasel uimastiennetuse valitsuskomisjoni koosolekul, et puudus on professionaalidest, kes on suutelised pakkuma tänapäevastele nõuetele vastavat rehabilitatsiooni ja sõltlaste ravi. Selliste isikute väljakoolitamine nõuab jällegi raha. Siin on samuti puudujääk. Tõesti, meie koostöö Sotsiaalministeeriumiga on minu hinnangul muutumas üha paremaks. Sotsiaalministeerium ja Siseministeerium, lisaks Justiitsministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium

teevad ka valitsuskomisjoni kaudu väga aktiivset koostööd. Ma loodan, et sellest koostööst tulenevad üha konkreetsemad sammud, et seda väga tõsist nähtust Eesti ühiskonnas vähendada. See nähtus – narkomaania kui selline, uimastisõltuvus –, nagu ma ütlesin, ulatub aastate taha. See on tegelikult viimase 15 aasta probleem. Need tagajärjed, mida me näiteks uimastisurmade arvus näeme või tunnetame, ei ole kindlasti tekkinud üleöö. Nagu ma ütlesin, enamik narkosurmades on saanud osaks pikaajalistele sõltlastele. Pikaajalised sõltlased on surnud eelkõige fentanüüli üledoosi tõttu. Miks see juhtunud on? Põhjus on selles, et tegemist on sada korda kangema uimastiga kui heroiin ja selle puhul on väga väike samm tugevalt ekstaatilisest seisundist surmani. Üledoos on väga kerge tulema, eelkõige siis, kui fentanüülisegu valmistamisel ei suudeta osakaale õigesti hinnata. Tõenäoliselt on turgudele jõudnud ka kahjustunud partiid ning inimesed on oma võimeid ja senist kogemust üle hinnanud. Tagajärjeks on see traagiline arv, mis eelmisel aastal oli 160.

Võin lisada, et uimastiennetuse valitsuskomisjonis oleme mitmel korral arutanud naloksooni tarvituselevõttu Eestis. Ma arvan, see võiks olla päris hea vahend, selleks et uimastisurmasid Eestis vähendada. Seda kasutatakse mitmes Euroopa riigis. See eeldab loomulikult nii narkomaani enda kui ka tema lähedaste väga head koolitamist, et teada, mis hetkel naloksooni võib võtta jne. Katseprojekt toimub Eestis selle aasta esimesel poolel. Ma arvan, et naloksoon võiks Eestis olla üsnagi hea uimastisurmade ärahoidja, sest see toimib just olukorras, kui on saadud opiaadi üledoos. Eestis ongi selline olukord, et rohkem kui 80% juhtudel on tegemist sünteetilise opiaadi üledoosiga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Juba kümme aastat oleme Kohtla-Järvel tegelnud narkomaania probleemidega. Võtan sellest tööst osa ja kutsun teid järjekordselt paariks tunniks külla, et kohapeal rääkida, mis toimub. Ütlen kohe, et lihtsaid ja kiireid lahendusi siin vist ei ole. Me peaksime rääkima sellest kahes osas. Esiteks tuleb ennustada, mis hakkab toi-

muma narkootikumide kasutamiseks. Teiseks, kui rääkida statistikast, siis me võime öelda, et paljudes Euroopa Liidu riikides kasutatakse üledoosiga seotud surmajuhtumite ärahoidmiseks edukalt keemilisi preparaate. Meil see süsteem praegu ei toimi. Miks meil neid preparaate ei kasutata?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et teie küsimusele andis võib-olla vastuse eelnenud küsimuse vastus. Sellesama naloksooni kasutuselevõtt tähendab Eestis selle süsteemi loomist. Katseprojekt toimub selle aasta esimesel poolaastal. Jah, mitmes Euroopa riigis on selle preparaadi kasutuselevõtt uimastisurmi edukalt vähendanud. Sotsiaalministeeriumi ametkonnad seda praegu testivad ja analüüsivad. Ma arvan, et ka Eestis on aeg seda teed minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Narkomaania on tõsine teema. Sellega on kahjuks järjest rohkem seotud ka lapsed. Kuidas on saanud võimalikuks, et 15 maavalitsusest kuues ei ole tööl lastekaitse spetsialisti?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma ei ole seda teemat sellise rakursi alt, mis puudutab maavalitsusi, uurinud. Mul ei ole seda statistikat. Kui te niimoodi väidate, siis tuleks vaadata, mis on põhjus, miks lastekaitsetöötajaid ei ole, ja siis tuleb kindlasti sellest järeldusi teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Teema ei ole tõepoolest mitte ainult traagiline, vaid see puudutab aina enam meid kõiki. See-ga küsin ma teie kui ministri käest natuke laiemalt. Te teete kõikvõimalikke analüüse ja uuringuid, saate andmeid teadlastelt ja meedikutelt. Kui suures osas puudutab narkomaania levik tavalist noort inimest, kes ei ole sõpruskonna kaudu narkomaaniaga otseselt seotud?

Kui suur on praegu risk saada mittekonventsionaalselt sõltlaseks?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma viitasin ühele küsimusele vastates ESPAD-i uuringule, mis on, ma arvan, kõige põhjalikum sellealane uuring. 2011. aastal tehti viimane uuring. Uuriti, milline on alaealiste kokkupuude uimastitega. 15–16-aastaste isikute seas oli see näitaja 30% ligi. Selge, et me peame tegema väga palju selleks, et seda protsenti vähendada. Noori inimesi on muidugi erinevaid, on neid, kes proovivad esmakordselt uimastit sellepärast, et see tuleneb teatud sotsiaalsest survest või ka võimetusest öelda oma sõpradele ei. Uimasteid proovitakse uue kogemuse saamise vajadusest ja ka muul põhjusel. Paratamatult, nagu ma juba mitmel korral olen maininud, on äärmiselt tähtis lapsevanema roll. Sõltuvusained on omavahel väga tihedalt seotud. Ma viitan jällegi ESPAD-i uuringule, mis toob välja selge seose: märkimisväärne on nende noorte osakaal, kes on alustanud sigarettidest, liikunud edasi alkoholi tarvitamisele ja siis on hakanud uimasteid proovima, mis tähendab, et kohe uimastiteni jõudjaid on vähe. Alustatakse ikkagi nn legaalsest uimastitest. Ma arvan, et ESPAD-i üks väga oluline järeldus, mis puudutab lastevanemaid, on see: nendes perekondades, kus vanemad teadsid, millega nende võsukene näiteks õhtusel ajal tegeleb ehk kellel oli olemas kontroll oma lapse üle, oli kokkupuude uimastite ja teiste sõltuvusainetega palju väiksem kui nendes, kus perekondlik kontroll oli märgatavalt lõdvem, kus alaealised tegid sisuliselt, mida tahtsid, kulutasid oma vaba aega nii, nagu soovisid. Nendes leibkondades prooviti mitmesuguseid sõltuvusaineid kahjuks märgatavalt sagedamini. Hoiakud, mis tulevad kodust, perekonnast, vanematelt kõikide sõltuvuste suhtes, on äärmiselt tähtsad ja neil on märkimisväärne roll ka uimastisõltuvuse kujunemisel tulevases elus.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised ja palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma raputan endale tuhka pähe: tegelikult oleks see arupärimine pidanud minema sotsiaalminist-rile. Tõenäoliselt on see, et tegemist on narko-surmadega, peamine põhjus, miks me Sisemi-nisteeriumi poole pöördusime. Aga mida nad saavad teha? Ei ole ju võimalik neile sellist plaani ette anda, kui mitu kilo või tonni nar-kootikume tuleb aasta jooksul konfiskeerida, et neid turule ei jääks.

Tegelikult on siin teine põhjus. Täna kuula-sime mina ja kolleeg Tamm järjekordset Riigi-kontrolli auditit lastekaitse süsteemi kohta. Minule oli see täiesti uus asi. Ma ei teadnud, et kuues maavalitsuses 15-st puuduvad laste-kaitsepspecialistid, et 60% Eesti lapsi kasvab üles sellistes omavalitsustes, kus neid töötajaid üldse ei ole. Seda ma muidugi teadsin, et iga viies laps elab alla vaesuspiiri ja et tavaliselt on sellisel lapsel ka puudulik pere, tal on ole-mas vaid üks vanematest. Mida saab see van-em, kes parimal juhul töötab kahel või isegi kolmel kohal, oma lapsele edasi anda ja millal ta jõuab teda kasvatada?

Täna tuletati meelde veel seda, et 2009. aastal võeti kohalike omavalitsustelt ära teatud osa riigi rahast, ennekõike puudutas see sporti ja noorsootööd. Kõik need protsessid kestavad ja perspektiivis ka tugevnevad. Tuleb öelda, et niipea, kui koolis toimub täielik üleminek eesti keelele, jääb üha rohkem vene lapsi tänavale. Täielik tragöödia toimub siis, kui ka kutse-haridussüsteem viiakse üle eesti keelele. See tähendab, et pääsu enam üldse ei ole, on ainult üks väljapääs – tänav. Kuni praegune poliitika jätkub, pole minu arvates isegi teoreetiliselt mingit võimalust, et me oma esikoha narkosur-made valdkonnas mingile teisele riigile loo-vutaksime. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpe-tan läbirääkimised.

6. Arupärimine kodutarbijate kaitsmise kohta (nr 267)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde. See on Riigikogu liikmete Tarmo Tamme, Olga Sõtniku, Jüri Ratase, Priit Toobali, Viktor Vas-

siljevi, Ester Tuiksoo, Mailis Repsi ja Kadri Simsoni 21. jaanuaril s.a esitatud arupärimine kodutarbijate kaitsmise kohta. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts! Aru-pärimine käsitleb loomulikult kodutarbijate kaitsmist. Selle aasta 1. jaanuaril avanes elekt-riturg Eestis täielikult. Senini on seda serveeri-tud tarbijatele kui paratamatust, mis kaasnes Euroopa Liiduga liitumisega. Ometigi selgub uuringust, et väga paljudes liikmesriikides os-tavad kodutarbijad elektrit veel reguleeritud hinnaga. Kodutarbijate kasutatava elektri regu-leeritud hinda kasutas 2012. aasta 1. jaanuaril 14 liikmesriiki, seejuures Bulgaarias, Hollan-dis, Horvaatias, Kreekas, Küprosel, Leedus, Poolas, Rumeenias, Slovakkias ja Ungaris (seega, kümnes riigis) kehtis reguleeritud hind kõigile kodutarbijatele. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju, artikli 3 punkt 7 ütleb üheselt, et liikmesriigid võtavad meetmeid, mis tagavad vajaliku elektritarne kaitsetutele klientidele, et lahendada tuvasta-tud energiavaesuse küsimused, sh vaesuse laiemas kontekstis. Seda võib teha riiklike energiakavadega, energiatõhususe parendami-se teel ning tehes soodustusi sotsiaalkindlus-tussüsteemis. Paljudes riikides on küll elekt-riturg avatud, kuid kodutarbijaid käsitletakse seal kaitsetute tarbijatena, mistõttu on neis riikides kasutusel hinnaregulatsioon, mis või-maldab väikese sissetulekuga tarbijatele müüa teatud mahus madalama tariifiga elektrit. Sa-muti on Riigikontrolli aruandest näha, et mit-med riigid on läinud seda teed, et vähekind-lustatud tarbijatele antakse teatud koguses ta-suta elektrit ning elektritootjatel on keelatud talvekuudel elektriühendust katkestada. Bel-gias saab näiteks 5% elanikkonnast osta elekt-rit spetsiaalse, madalama hinna alusel.

Vabariigi Valitsus on siiani soovitanud ini-mestele elektrikulu vähendamiseks hooneid soojustada. Paraku tähendab see enamasti pi-kaajalist pangalaenu, mille igakuised tagasi-maksed võivad olla suuremad kui soojustami-sega saavutatud energiasääst.

Härra minister, meil on sellega seoses teile neli küsimust. Võib-olla olete nii lahke, loete need ette ja vastate neile. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun lugupeetud majandus- ja kommunikatsiooniministri Juhan Partsi vastamiseks kõnepultil!

Juhan Partsi

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, vastan teie neljale küsimusele.

Esimene küsimus: "Kuidas Te hindate Eesti ja Euroopa Liidu ühinemisläbirääkimiste tulemusi elektrituru küsimustes?" Ma vastan pigem sellest küljest, mis on üldse olnud Euroopa Liidu ühtse elektrituru arendamise poliitika mõte. Nimelt, elektrituru avanemise kasu Euroopa Liidule tervikuna on nähtud selles, et hinnatõus pikaajaliselt pidurdub. Euroopa Liit avas oma elektrituru sellisel kujul, nagu see toimib, elektrituru direktiiviga aastal 2003. Nende kümne aasta jooksul on Euroopa Liidus elektri hind tõusnud maagaasi hinnaga võrreldes kolm korda vähem ja nafta hinnaga võrreldes neli korda vähem. Miks ma neid näiteid toon? Lõppkokkuvõttes on elekter samuti üks energialiik ja igasugust energiat saab vaadelda lähtudes põhienergiaallikate hinnast maailmaturul. Kasu Eesti elektrimajandusele võib ühelt poolt hinnata meie tugevama integreerituse kaudu teiste samu elektri siseturu reegleid järgivate riikidega. Ühinemine Põhjala elektrituruga, samuti Kesk-Euroopa elektrituruga on meie strateegilised eesmärgid. Me arvame, et see tagab meie energiajulgeoleku ja varustuskindluse. Ei ole mingit põhjust arvata, et see pikaajaliselt ei anna ka parimat elektri hinda kõigile tarbijatele. Estlink 2 valmimise korral oleme täielikult mõne teise Euroopa Liidu riigi elektrituruga liitunud. See tähendab, et me oleme osa elektriturust, kus elektrit toodavad tuhanded tootjad, ja alati on tagatud tarbijasele vastav mõistlik tootmishind. Põhjamaade elektrituruga ühendatuse peamine pluss on kindlasti ka nende tootmise vähene süsinikumahukus, erinevalt näiteks Eesti enda või Kesk-Euroopa tootmisest.

2002. aastal otsustati, et Eesti elektriturg avaneb järk-järgult. Me teame, et 2008. aasta lõpus me avasime 35% turust suurtarbijatele,

eelmise aasta lõpuks avanes turg täiesti. Kas see oleks võinud toimuda varem või hiljem ja kas siis oleks üleminek olnud sujuvam, selle üle on väga raske ja üsna tarbetu spekuloida. Eesti tolle aja argument oli see, et tuleb leida paremaid võimalusi põlevkivienergeetika reformimiseks, selle vastavusse viimiseks turu nõudmistega. Me teame, et mis puudutab põlevkivienergeetika keskkonnatasusid ja ennekõike CO₂ kulu komponenti, siis selles osas toimus ju täielik üleminek nüüd, 1. jaanuaril 2013. Võib-olla see oligi hästi ajastatud. Sellest tulenevalt tasub öelda, et elektrituru avanemise edasilükkamine ei oleks Eesti tarbijale tõenäoliselt midagi andnud. Nimelt, selle aasta algusest ei ole Euroopa kliimapolitiika uute regulatsioonide kohaselt enam võimalik Eesti elektrivarustuse katmiseks vajaminevat CO₂ kvooti tasuta saada. Me teame, et kuni möödunud aasta lõpuni nn reguleeritud elektri hinnas CO₂ kvoot ei kajastunud. See on üsna märkimisväärne summa, mis muidugi sõltub ka CO₂ turuhinnast. Seega, kui elektrituru avanemine oleks edasi lükkunud, mis ei ole reaalne, kuna Euroopa Liidu peamiseid ülesandeid on energia siseturgude täielik harmoneeritus aastaks 2014, oleks elektri tootmishind tõusnud CO₂ kvoodi hinna ja muude keskkonnatasude võrra. Samal ajal ei oleks meil olnud võimalust ehitada Estlink 2 merekaablit, mille tõttu CO₂ hinna märkimisväärse tõusu korral oleks siis, kui elektritoodetaks Narva Elektri-jaamades põlevkivist, selle hind tarbijale oluliselt kõrgem, kui elektrit vabaturult ostes. Eespool toodud arvestades võib väita, et elektrituru avanemine, selle raames tarbijale võimaluse andmine osta elektrit erinevatelt tootjatelt ning välisühenduste rajamine on tarbijale kasulik. See hoiab ära võimaliku hinnatõusu ja konkurentsituatsioonis muudab elektrimüüjate tegevuse efektiivseks, mida tõtt-öelda on näidanud ka juba esimesed kuud elektrituru avanemise järel. Samas on esimeste kuude põhjal uue olukorra kohta loomulikult vara järeldusi teha. Vaadates elektri turuhinda aastapõhiselt, näeme, et kõige kõrgemad hinnad on jaanuaris-vebruaris, sellest alates tarbimine väheneb ja elektrit jäävad tootma ainult soodsamalt elektrit tootvad ettevõtted.

Teine küsimus: "Mis ajaks plaanivad täna reguleeritud hinda kodutarbijatele kasutavad riigid minna üle täielikult avatud turule?" Es-

malt tuleb selgitada, et elektriturg on avatud ka nendes Euroopa Liidu liikmesriikides, kus teatud grupi kodutarbijate jaoks kasutatakse nn reguleeritud hinda. Elektrituru avanemine puudutab elektritarbijate ligipääsu erinevatele elektritootjatele. Eestis on reguleeritud elektri tootmishinda, mida kuskil Euroopa Liidus ei tehta ega tohi teha. Siin oli Eesti ainulaadne. Kodutarbijate kasutatava elektri hinna reguleerimine tähendab turu avanemisest erinevat regulatsiooni. Euroopa seadused lubavad hinda reguleerida kaitsetute tarbijate puhul, samas annab tarbijatele suurema efekti konkurents. Seda on näha ka Eestis elektrimüüjate üldteenuse hinnapakettide võrdlemisel.

Nendes riikides, kus kodutarbijate kasutatava elektri hinna reguleeritakse, nähakse müüjatele alati ette hinnavahe kompenseerimise mehhanismid. See on omakorda toonud kaasa kohati üsna kontrollimatu mõju riigieelarvele, turumoonutusi ja tihtipeale ülejäänud tarbijate maksukoormuse tõusu. Teisisõnu: kui me räägime kodutarbijate kasutatava elektri hinna reguleerimisest, siis turureeglite kohaselt ei toimu see mitte tootja või müüja n-ö kokkuhoiu või vähema kasumlikkuse abil, vaid see saab toimuda ainult teiste tarbijate arvel või siis nii, et riigieelarvest makstakse peale. Kui me vaatame erinevaid praktikaid, millele te viitate, siis nagu ma ütlesin, neil on elektrimajandusse sisuliselt sisse ehitatud alternatiivne sotsiaalsüsteem, mis ei pruugi anda seda tulemust, mida tahetakse. Teisisõnu: nendele inimestele, kellel on sotsiaalse toimetulekuga probleeme, saab energiahindade tõusu kompenseerida muudest avalikest vahenditest. Päril hea näide on Läti ja Leedu. Neil on see regulatsioon üsna segane ja nad on seda muutmas. Täna tuli uudis, et Läti valitsus lõpetab üsna segase kodutarbijate kasutatava elektri hinna regulatsiooni selle aasta teisel poolaastal. Mulle täpne kuupäev meelde ei jäänud. Nii Lätis kui ka Leedus on aga see reguleeritud hind, mida maksab osa kodutarbijaid, kõrgem kui praegune Eesti kodutarbijate kasutatava elektri turuhind.

Kolmas küsimus: "Miks ei kasuta Eesti valitsus Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ artikli 3 punktist 7 tulenevaid võimalusi kodutarbijate kaitsmiseks?" Elektri siseturu direktiivi artikli 3 lõikest 7 tulenevaid tarbijakaitselisi meetmeid Eestis rakendatakse.

Peamine nõue on, et kaitsetut tarbijat ei tohi kriitilisel ajal – see on Eesti seaduse kohaselt 1. oktoobrist kuni 30. aprillini – võrgust välja lülitada ka siis, kui tarbija võrguteenuse eest ei maksa. Kui tarbija ei maksa elektrienergia eest, ei tohi tema elektripaigaldist elektrivõrgust välja lülitada ja võlad tuleb sisse nõuda kohtu kaudu. Turujärelevalvega tegelevad Konkurentsiamet ja Tarbijakaitseamet.

Neljas küsimus: "Valitsus on silma paistnud vajaduspõhiste toetuste propageerijana. Miks ei ole Eestis plaanis sarnaselt Belgiaga teatud madalama sissetulekuga ühiskonnagruppidele võimaldada reguleeritud hinnaga elektrit?" Eestis ei ole, nagu ma ütlesin ühele teisele küsimusele vastates, seadusega ette nähtud vähekindlustatud tarbijatele eritariife ei gaasi, soojamajanduse ega miks ka mitte leiva puhul. Meil on ette nähtud neid toetada sotsiaalsüsteemi kaudu. Nagu ma varem ütlesin, reguleeritud hinda kasutavate riikide praktikat on tõsiselt kritiseerinud Euroopa Komisjon ja väga paljud sõltumatud analüütikud, sest selline n-ö topeltsotsiaalsüsteem on keeruline ka nendele tarbijatele, kes võiksid sealt mingisugust majanduslikku efekti saada. See suurendab, nagu ma ütlesin, teiste tarbijate koormust, mis omakorda võib tekitada teatud lumepalliefekti, sõltuvalt sellest, kuidas riik on püüdnud energia-regulatsioonides seda nn vähekindlustatud tarbijat määratleda. Loomulikult suurendab selline süsteem oluliselt avaliku sektori halduskoormust, kes peab kõik selle ära majandama. Olenemata sellest, kas makstakse sotsiaaltoetusi või tehakse nn energia sotsiaalpakette, maksavad selle kinni tarbijad ise. Sotsiaalenergia puhul peab keegi, kas teised tarbijad kõrgema hinna kaudu, nagu ma varem ütlesin, või maksumaksjad riigieelarve kaudu kompenseerima vahe energia tegeliku hinnaga. Seega on siin selgelt valiku koht, kas maksta sotsiaaltoetusi neile, kes neid tõesti vajavad, või tekitada keeruline administratiivne skeem sotsiaalenergia näol.

Annan väikese ülevaate olukorrast Eestis. 2013. aasta riigieelarve seaduse kohaselt on 2013. aastal toimetulekupiiri määr üksi elaval inimesel ja perekonna esimesel liikmel 76 eurot 70 senti kuus, perekonna teisel ja igal järgmisel liikmel 61 eurot 36 senti kuus. Liaks on võimalik saada täiendavat sotsiaaltoetust. Seda makstakse üksikvanemale, kelle

perekonnaliikmed on alaealised lapsed. Et tagada toimetulekupiiri ulatuses kätte jääv summa, makstakse toimetulekutoetust, sh elektriarve tasumiseks. Toimetulekutoetust maksab omavalitsus riigieelarve vahenditest. Läänud aasta lõpuks oli toimetulekutoetust Eestis makstud kokku 16 miljonit eurot. Samuti võivad kohalikud omavalitsused lisaks maksta täiendavaid sotsiaaltoetusi oma eelarvest volikogu kehtestatud tingimustel ja korra kohaselt. Seega, kui energiahindade tõusust tulenevalt on pere või inimene sattunud hätta, tuleks ikkagi kasutada kehtivat sotsiaalsüsteemi, sh toimetulekutoetust. See on palju praktilisem kui näha energiahindade süsteemis ette mingisugune eraldi sotsiaalenergia ja määrata kindlaks, kellele sellele ligipääs on. Sotsiaalsüsteemi kasutamine on olnud Põhjamaade tee. Kui te vaatate ülevaadet Euroopa riikidest – ma saan aru, et te olete arupärimiseks valmis tudes seda teinud –, siis näete, et Euroopas kasutavad kõik konkurentsivõimelisemad riigid ühte sotsiaalsüsteemi, mitte topeltsotsiaalsüsteemi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Te olete oma majas kindlasti välja arvutanud, milline peaks olema CO₂ kvoodi hind, et elektri hind oleks selle aasta algusest tõusnud samale tasemele isegi juhul, kui me ei oleks turgu avanud. Kas te oskate öelda, milline see on? Teiseks, tihti tuuakse näiteks Lätit ja Leedut. Küsitakse, miks me ei tee nii, nagu nemad teevad, justkui neil oleks olukord elektrituru avanemisel olnud hoopis parem. Te ütlesite ka ise, et Lätis on nii mõnelgi tarbijal elektri hind hoopis kõrgem kui meil siin Eestis. Võib-olla te räägite natuke ka Läti ja Leedu elektrituru avanemise kronoloogiast?

Juhan Parts

Ma vastan kõigepealt esimesele küsimusele. Kirvereeegel on see (aga see on tõesti kirvereeegel, ma loodan, et kõik kuulajad seda mõistavad): üks euro CO₂ tonni eest tähendab üht eurot lisaks elektri megavatt-tunni tootmise hinnale. Teisisõnu: kui 2012. aastal oli nn re-

guleeritud hind umbes 32 eurot megavatt-tunni eest (ma räägin eurodes megavatt-tunni eest, mitte sentides kilovatt-tunni eest), siis eelmise aasta keskpaiga prognoosid CO₂ hinna kohta turul kõikusid 7 ja 10 euro vahel megavatt-tunni eest. Kusjuures veel kaks aastat tagasi, kui Eesti Energia tegi investeerimisotsust, soovitas Euroopa Komisjon võtta turuinvesteeringutel aluseks 19 eurot CO₂ tonni eest. Kui te vaatate jaanuari hindu, siis näete, et reaalsus on umbes 4 eurot CO₂ tonni eest.

Aga hoopis omaette küsimus on, mida CO₂ kvootide turg tegema hakkab. Me võime öelda, et jaanuaris, kui Euroopa turul käivitus uus süsteem, prognoosisid kõik väga kõrget CO₂ hinda, kuid uues turusituatsioonis, kui kõik emiteerijad peavad kvote ostma, on turuhind võrdlemisi madal – 4 eurot. Kui me liidame juurde 7 eurot, mis oli, ma arvan, pool aastat tagasi konservatiivne hinnang, siis me saame umbes 40 eurot megavatt-tunni eest. Me peame nimelt arvestama, et Eesti seadustest tulenevalt jõustusid ka mitmed keskkonnatasud. Kui me vaatame börsihinda, mis oli jaanuaris 40 eurot sentidega (40–41 eurot), siis koos keskkonnatasudega see enam-vähem sinna kanti tuleb. Loomulikult võib nende tootjate olukord, kes emiteerivad CO₂, järsult muutuda, kui emissioonikaubanduses tekivad muud hinnaväljavaated. See kõik on väga lühiajaline. Me teame, et Euroopas käib praegu väga tõsine diskussioon, sest CO₂ turg ei ole piisavalt käivitunud, et motiveerida keskkonnapuhtamaid lahendusi. Kas see on meie huvides (ma mõtlen ettevõtteid ja ka Eesti riiki) või mitte, on eraldi teema, aga vahet on umbes selline. Me võime öelda, et see on enam-vähem üks ühele. Kui CO₂ kulu on väiksem, siis on see tootjale muidugi kasulik. Me näeme, et ka need Eesti tootjad, kes toodavad CO₂ emiteerides, saavad seda eksportida. See on meie väliskaubanduse bilansile kasulik, me oleme konkurentsivõimelised ka näiteks Läti ja Leedu turul.

Ma kasutan võimalust – ma ei usu, et keskerakondlased julgevad seda minult küsida – ja mainin, et üks eraldi lugu on Kalev Kallo nädalavahetusel avaldatud artikkel. Ma lugesin seda ja leidsin sealt kaheksa valeväidet. Siis ma loobusin edasi lugemast. See oli otseste arvuliste valeväidete rida. Ta manipuleeris arvudega. Üks vale, mis puudutab Kalle Pallingu

küsimust, oli seotud sellesama CO₂-ga: näete, Eesti Energia ei peagi kõike ostma, Ansip, Parts ja valitsus, paha IRL ja Reformierakond kauplesid selle Euroopa Komisjonist välja. Ei, kategooriline ei. Tegelikult me püüame seda lahutada. Tasuta CO₂ kvoot on arvestuslik ühik selleks, et teha investeringuid, mille tulemusel paraneb keskkonnaseisund. See on kantud üle rahasse, et investeringu tasuvus oleks suurem. See ei vabasta ettevõtet sellest, et tal tuleb turult omandada operatiivselt emiteeritava CO₂ kvooti. Kalev Kallo manipuleeris, näidates, kuidas ta avastas paha ettevõtte taskust raha. Aga see selleks.

Mis puudutab Lätit ja Leedut, siis ma ei läheks detailidesse. Seda on korduvalt deklareeritud ja ma usun, et me suudame selle realiseerida. Läti ja Leedu elektritootjate turu süsteem kohaneb ikkagi Põhjamaade elektribörsi reeglitega ja koondub selle institutsiooni ümber. Me teame, et Leedus on see otsus põhimõtteliselt langetatud. Mõni aasta tagasi tegid nad n-ö oma liigilise börsi. Nad hoiavad turule sisenejate võimalust töötada suurte jaeklientidega väga läbipaistmatuna. Seal on turule siseneda võrdlemisi raske, meie turul seda ei ole. Aga nii Läti kui ka Leedu on deklareerinud, et nad ühinevad lõplikult Nord Pooli süsteemiga ja kaotavad mitmesugused erinevate tarbijate ligipääsupiirangud, mis on, ma julgen öelda, pigem juhuslikku laadi. Ma loodan, et see juhtub aasta-kahe jooksul. Lubadusi on antud ka varem, aga mulle tundub, et vähemalt selles osas regulatsioonidega Lätis ja Leedus liigutakse edasi, mis annab kindlasti lõpuks võitu ka Eesti tarbijatele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud majandusminister! Kasvavad elektriarved ei suurenda ainult inimeste kodukuluisid, vaid suurem elektriarve toob kaasa ka hinnatõusu, sest kõik väike- ja keskmised ettevõtjad lisavad selle tõusu oma kaupade ja teenuste hinnale. Aga hinnatõusu pehmendamiseks oleks võimalik näiteks alandada elektriarvusi. Kui me esimest korda selle teema 2011. aasta kevadel tõstatasime, siis te ütlesite 16. mail, et ei saa väita, et elektriturul avanemine hinnatõusu kaasa toob. Te ütlesite, et kui

me vaatame Nord Pooli kogemust 10–15 aasta jooksul, siis näeme, et on olnud aegu, kui sealne hind oli odavam kui Eesti reguleeritud hind, et see võib praegu samuti võimalik olla ja see võib olla meie stsenaarium. Ehk 2011. aasta mais te lubasite, et börsihind võib tähendada elektri hinna alanemist. Mida te ennustate, millal ootab eestlasi ees elektri hinna alanemine ja kas see võib saada osaks ka üldteenust kasutavatele kodutarbijatele või tuleb selleks kindlasti börsile minna?

Juhan Parts

Aitäh! Kõigepealt juhin tähelepanu, et kui on räägitud mõjust majandusele – ma ei räägi praegu mõjust inflatsioonile, vaid mõjust majandusele, ettevõtte konkurentsivõimele ja võimalikule hinnatõusule –, siis suuremat osa ettevõttest puudutas see tegelikult 2009. aasta alguses. See on 35% meie elektriturust, need on enamasti suurtarbijad ja -eksportijad. Ka siin saalis, kui te mäletate, oli väga suur diskussioon, et äkki peaks elektriturul avamise siiski edasi lükkama, kuna see vähendab meie ettevõtete võimet eksportida ja konkureerida rahvusvahelistel turgudel. Majanduskriisi ajal oli see ausalt öeldes tõsine analüüsikoht. Me tegime analüüsi, kui suur kulukomponent elektri hind eri sektorites realselt on. Selgus, et see ei ole märkimisväärne. Ka Eesti Pank ütles väikeettevõtete kohta, et elektri hind kulukomponendina on üsna marginaalne, võib-olla 1% kuludest. Sõltub loomulikult toodangust, aga see on üsna väike. Tulles tagasi 2009. aasta juurde, kui me elektriturul avasime, tuleb öelda, et loomulikult oli see nendele ettevõtetele muutus. Aga ma tuletan meelde, et pärast elektriturul avanemist tekkisid 2010. aastal head ekspordinäitajad, eksport hakkas edeneda. Sellise muudatuse puhul ei saa otsida lineaarseid seoseid, et selle tagajärjel juhtub midagi õudset. Nii on tegelikult, ma arvan, paljuski ka kõnealusel juhul. Loomulikult tuleb olukorda jälgida ja aktuaalseks jäävad samad küsimused, mil määral on konkurentsi nende toodete ja teenuste osas, mille hind kujuneb ainult Eesti turul, ning kuidas üks või teine ettevõtte seda hinnatõusu püüab ära kasutada. Aga lineaarset seost ma siin ei looks.

Põhiküsimus läks mul juba meelest. Ahhaa, millal siis hind alaneb? Ma ütlen täie tõsidusega, ilma et püüaksin meeldida teie valijatele,

lugupeetud keskerakondlased: vara on teha mingisuguseid põhjanevaid järeldusi börsihinna ja selle kujunemise kohta poole aasta, aasta ja isegi kahe aasta perspektiivis. See sõltub väga paljudest asjaoludest. Jätame meelde, mis oleks täna reguleeritud hind selles olukorras, kusjuures ma jätan kõrvale kõik positiivsed asjaolud: investeerimiskeskonna, ühinemise suuremate turgudega jne. Reguleeritud hind oleks 40 eurot megavatt-tunni eest. Jätame selle meelde ja vaatame, mis järgmised kuud toovad. Ma olen täiesti kindel, et kui situatsioon on selline, siis läheb börsihind kindlasti alla.

Mis puudutab üldteenust, siis ma ei ole siit puldist saanud seda pärast 1. jaanuari öelda, aga fakt on ikkagi see, et kõik need hirmud turu avanemisega seoses, mida ka teie suhteliselt aktiivselt olete levitanud, ei ole leidnud inimeste seas erilist vastukaja. 65% tarbijatest sõlmis ühe või teise lepingu. Mulle ei meeldi eriti mingist rekordist rääkida, aga kui vaadata teiste Euroopa riikide kogemusi, siis võib seda nimetada märkimisväärseks tulemuseks. Ma ei usu, et Eesti inimene või Eesti ettevõtja on nii rumal, et ei vii ennast asjaga enam-vähem kurssi, ei tee asja endale üldjoontes selgeks, ei suuda valida lepingut, ei suuda teha mõistlikku otsust. See oli tegelikult vastus nendele hirmudele. Miks ma seda räägin? Ma arvan, et nende inimeste hulk, kes ei ole mingit lepingut sõlminud ja kes kasutavad üldteenust (seda kasutatakse järelikult rohkem kui 30%-l tarbimiskohtadest), järjest väheneb. See on mõistlik, sest kui on võimalik sõlmida leping, siis tõenäoliselt müügikulu, mis on iseenesest hästi pisike osa elektri lõpparvest, on kindlasti paremini juhitud kulu ka selle tarbija jaoks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mõni päev tagasi võisime lugeda, et elektri kallinemine kasvatab riigi tulusid kümnendiku võrra. Kas kiirendatud korras, ilma erandeid tegemata vabale elektriturule üleminek oli valitsuse teadlik samm, et kasvatada riigieelarve tulusid?

Juhan Parts

Vastus on eitav. Teie küsimuses olid nagu tavaliselt teatud niisugused hommikused konjakijoomise alasüüdistused. Kui te vaatate elektriga seotud tulusid eelarves, siis näete, et kasvu kindlasti märgata ei ole. Mitte mingisugust sellist soovi valitsusel ei ole. Teiseks, rääkides kiirendatud korras üleminekust, tuleb öelda, et Eesti rahvas kiitis Euroopa Liiduga liitumise heaks 2002. aastal, selle aluseks oli Euroopa Liiduga ühinemise leping. Te muidugi ütlete, et ega see tavaline inimene, kes käis valimiskasti juures, ei võtnud välja seda 500 lehekülje paksust ühinemislepingut ega hakanud seda lugema. Muidugi mitte! Aga seda, et Eesti riik 11 aastat tagasi võttis kohustuse ühineda selle ühtse turuga, mille osa on elektriturg, ei saa kuidagi nimetada kiirendatud korras üleminekuks. Äрге unustage, et mul on olnud võimalus kohtuda sadade inimestega ja sellel teemal vestelda. Ma toon näite. Kui te mäletate, siis Edgar Savisaar Eesti NSV valitsuse juhina võitles reguleeritud hindade eest, seni kui ta sealt pukist minema koristati. Siis tuli mõistlik Tiit Vähi, kes lasi kõik hinnad vabaks, ja Eesti rahvas läks üle normaalsele turumajandusele. See oli raske, kõigil meil oli. Ma mäletan, et kui ma lõpetasin ülikooli, siis seebikarbi ostmisekski ei olnud raha. Aga me võtsime turumajanduse omaks, kuid nüüd ühes valdkonnas me punnitame, nagu see oleks mingisugune maailmasaavutus. Samas ei taha ma sellega sugugi öelda, et valitsuskooalitsiooni ja minu arvates ei ole oluline, et kõik inimesed, ka need, kellel on toimetulekuga raskusi, leiaksid mõistliku lahenduse, et meil oleks selline sotsiaaltoetuste süsteem, mille abil saaks seda kuluosa inimese eelarves kompenseerida. Me oleme ju kinnitanud, et sotsiaaltoetused selle tõusu katavad. Nüüd tehakse sellest mingisugune suur number, rääkides kiirendatud korras ehk 11 aasta pikkuse etteteatamisega üleminekust. Kui palju oli meile ette teada see, et idiootlik Nõukogude plaanimajandus lõpuks otsa saab? Savisaar oli viimane punn selle summuti ees. Kui tema sealt minema löödi, siis algas turumajandus ja me hakkasime normaalselt elama, vähemalt majanduslikus mõttes. Aitäh Tiit Vähile!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! See ei ole küll päris teie vastutusala, aga te rõhutasite, et Eesti valis teise toetussüsteemi, kasutades toimetulekutoetusi. Nüüd on esimesed elektriarved käes. Ega teil ei ole käepärast esimesi järeldusi, mida need esimesed kuud toimetulekutoetuse taotlejate arvu osas on toonud? Kas taotlejate arv on võrreldes eelmise aastaga suurenenud?

Juhan Parts

Aitäh! Hea küsimus. Mul neid arve siin kaasas ei ole, aga ma arvan, et seda tasub kindlasti jälgida, vaadata ka toimetulekutoetuse ja muude sotsiaaltoetuste väljamaksete struktuuri ja suurust ning vaadata neid arve ka aasta tagasi. Sellega mu sotsiaalministrist kolleeg kindlasti tegeleb ja ka ma ise viskan sellele pilgu peale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister, kas Eesti õigusruumis on avatud elektrituruga seoses kõik ära reguleeritud või on veel kitsaskohti, kus riik võiks järjekordseid samme astuda?

Juhan Parts

Kindlasti on kitsaskohti, ma olen selles täiesti kindel. See on mõneti uus positsioon ja kitsaskohti on kõikide osapoolte vaatevinklist. Kui osutatakse elektriturule ebatäiuslikkusele ja tehakse seda konstruktiivselt, siis, ma arvan, leidub palju asju, mida annab parandada. Annab parandada tarbijate vaatevinklist, müüjate vaatevinklist, tootjate ja regulaatorite vaatevinklist. Majandusministeeriumi haldusalas puutuvad selle valdkonnaga otseselt kokku Tarbijakaitseamet ja Konkurentsiamet, aga ka äriühingud, näiteks Elering. Kõigil neil on selle aasta tööplaanides üsna tugevalt sees seire, analüüs ja vajaduse korral muudatused, et asi muutuks tarbijale hästi sõbralikuks, et töepoolt oleks enam-vähem nii nagu Soomes. Me usume, et see asi on mõistlikult korraldatud, ka siis, kui hind on meile parajasti ebameeldiv üllatus, aga me teame, et vähemalt on süsteem läbipaistev ja aus ning hind on pikaajaliselt õigesti paika pandud. Selle tagab see, et me

oleme osa suuremast turust. See tagab mõistlikumad investeeringud ja mõistlikuma hinna. Me ei raja oma lootusi mingile suurele Allahile, kes annab meile – ma ei tea – sentimeetri sotsiaalelektrit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Jätkan kolleeg Deniss Boroditši küsimust. Täna puudubki võimalus seda ülevaadet saada, sest toimetulekutoetust vormistatakse iga kuu 20. kuupäevani. Aga sotsiaaltöötajad on juba kurnud, et tunduvalt suurem probleem on see, et kaheliikmelisel perel, näiteks emal lapsega, on toimetulekupiir, mille puhul seda toetust vormistada saab, 138 eurot, aga väga mitmel perel ja ma usun, et ka väga paljudel üksi elavatel inimestel on sissetulek üks-kaks eurot suurem kui see piir. Nad ei saa taotleda toimetulekutoetust, ehkki tegelikult on nende toimetulek tunduvalt halvenenud, võrreldes ajaga enne elektri hinna tõusu. Sotsiaaltöötajad on kurnud veel ühte muret: vajaduspõhine pere-toetus ei arvesta üldse kulusid. See tähendab, et selle taotlemisel lähevad arvesse ainult tulud. Kas te olete sellega kursis?

Juhan Parts

Ma usun, et sotsiaalminister neid teemasid jälgib. Ma ise kindlasti toetan seda, et me peame sotsiaalsüsteemi tegema efektiivseks, teinekord ka vähem bürokraatlikuks. Teie näidetest selgub, et üks või kaks eurot üle teatud taseme annab inimesele signaali, et ta peaks ennast võib-olla näitama veel halvemini toimetulevana kui tegelikult, selleks et seda toetust saada. Ma ei kahtle, et sotsiaalminister hoiab siin kätt pulsil.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea minister, te olete mitu korda rõhutanud, et Eesti inimestele oli kõik see juba 11 aastat tagasi teada, nad pidid olema vabaturule minekuks kenasti ette valmistatud. Aga teie jutust jääb mulje, et inimene on väikeses sissetulekus ise süüdi. Ma arvan, et mitte

ainult opositsiooni valijate arvates, vaid ka IRL-i valijate arvates on see üks asi, mida valitsusel tuleks arvestada. Te ütlesite, et 2010. aastal eksport oluliselt suurenes. Aga ei tohi unustada, millisest madalseisust see lähtus. Minu küsimus on selline: kas Vabariigi Valitsus on teinud kõik selleks, et saaks vähekindlustatud inimesi just elektri hinna tõusuga seoses aidata?

Juhan Parts

Aitäh! Tõesti suurepärase küsimus. Aga tundes teid, hea küsija, ning teie siirast ja suurt südant, palun ma, et äkki me suudame diskussiooni viia sellele tasemele, et te oma küsimuse sissejuhatuses ei paneks mulle sõnu suhu. Minu arust on see hästi ohtlik haigus, mis Eestis avalikus ruumis levib. Te võite seda teha, aga minu arvates ei ole see korrektne. Ma ei öelnud neid asju, mida te väitsite mind öelnud olevat või mis mulje teile minu jutust jäi. Nüüd vastus vähekindlustatud inimeste ja elektri hinna kohta. Ma usun, et valitsus ei näinud ilmaasjata vaeva, et sel aastal tõuseks kõikide avaliku sektori töötajate palk, tõuseksid pensionid ja toetused, nii palju kui see võimalik on. Me teame meie riigieelarve seisust ja ka seda, mida see võib, aga ei pruugi tähendada. Ma arvan, et see on oluline samm. Loomulikult teeme maksimumi selleks, et inimeste sissetulekud ka edaspidi kasvaksid. Me teame, millest see sõltub. Kui me septembris tegime eelarvet, siis oli selge arusaam, et palgad, pensionid ja toetused peavad tõusma. Ometi, lähtudes väga puhtast n-ö tasakaaluesmärgist, olid siin teatud riskid, mida valitsus võttis, selleks et inimeste sissetulekud kasvaksid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esinaine! Lugupeetud minister! Te olete korduvalt pidanud osalema riskiküsitlustel elektri hinna teemal ja olete seetõttu detailideni kursis riigi kehtestatud maksudega. Mul on selline küsimus. Omal ajal te kommenteerisite elektriaktsiisi kehtestamist. Kui me nüüd vaatame oma elektriarvet, siis näeme, et seal on lisaks sellele kirjas muud riiklikud maksud. Kas te võite täna ministrina kindlalt öelda inimesele, kes oma arvet uurib,

et need riiklikud maksud on proportsioonis, need on normaalses tasakaalus ülejäänud eelarvega võrreldes ja te neid muuta ei kavatse?

Juhan Parts

Ma juhin tähelepanu, et maksude kehtestamine on Riigikogu ainupädevuses. Samas tahan juhtida tähelepanu taastuvenergia tasule. Järjekordselt olen ma kuulnud, et mingitel arusaamatutel põhjustel see süsteem, mille Riigikogu Keskerakonna juhtimisel löi, on tarbijale väga koormav, ma ütleksin, et lausa verejaneline, see on tarbijatelt verd välja imenud. See vastab tõele. Vaadake, kui palju on taastuvenergia tasu komponent aastatega kasvanud. See on teie töö tagajärg. Me oleme üritanud seda leevendada. Võtke palun see seadus vastu, siis maksavad tarbijad järgmisel seitsmel aastal 300 miljonit eurot vähem. Tehke palun seda ja ongi riiklik makse vähenenud! Ärge tehke suuri sõnu!

Elektriaktsiisi üle me oleme vaidlust pidanud. Ärgem unustagem, et kui elektriaktsiis sisse viidi, siis kaotati üks keskkonnatasu ära. Teiseks, see leevendus, mida te elektriaktsiisi vähendades pakute, ei ole märkimisväärne. See ei lahenda nende inimeste probleemi, kellele on iga sent oluline. See ei lahenda seda küsimust, küll aga tõstatab siin saalis uue küsimuse. Kui te vähendate elektriaktsiisi, kas te olete siis nõus loobuma sellest, et inimeste palgad ja pensionid tõuseksid? Siin on sellised seosed. Loomulikult on tegemist teatud ümberjaotamisega. Aga elektriaktsiisi maksavad ju kõik: rikkad, veel rikkamad ja hästi vaesed ka. Mõelge, mis on sotsiaalselt õiglane ja mis on efektiivne! Ärge tehke suuri sõnu! Te tahate oma kaootiliste ettepanekutega riigi rahakoti kummuli pöörata. Ma ei soovita seda teha. Nii et vastus teie küsimusele, daamid ja härrad, on taastuvenergia tasu. Võtke see seadus kohe vastu! Sealt tuleb küll väike kukkumine, aga seitsme aasta peale tähendab see tarbijatele 300 miljonit eurot. Võtke see seadus vastu! Ma ei ole märganud ühegi keskerakondlase ega sotsiaaldemokraadi vaimustust taastuvenergia tasu vähendamise seoses, sest omal ajal, nagu ma olen korduvalt öelnud, viis selle verejanelise toetuse sisse just Keskerakond. Majandusminister oli siis Keskerakonnast ja sotsiaaldemokraadid toetasid seda mõtet palavikuliselt. Mina isiklikult seda ei toetanud. Eks

inimesed satuvad ikka aeg-ajalt segadusse. Te tulite ja rääkisite vaimustunult, kuidas me hakkame oma loodust puhtamana hoidma. Parandagem koos see viga ära! Ma rohkem siis ei tänitaks teie ees, et just Keskerakond on selle kehtestanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Tegelikult on sotsiaaldemokraadid esitanud parlamendile ühe eelnõu, mis käsitleb taastuvenergia tasu märkimisväärsset vähendamist. Minu küsimus tõukub aga kolleeg Jaan Õunapuu küsimusest, mis käsitles vähekindlustatud inimesi ja elektri hinna tõusu leevendamist. Te ütlesite, et üks asi, mida valitsus on teinud, on avalikus sektoris töötavate inimeste palga tõus. Kas te pidasite silmas, et avalikus sektoris töötavad inimesed on vähekindlustatud? Kas mu loogika peab paika?

Juhan Parts

Ei pea. Samamoodi võib tuua näite, et tööandjad ja töövõtjad leidsid võimaluse kokku leppida, tõstmaks sellest aastast minimaalpalga. Ma arvan, et see on ka oluline samm. Samas ei ole mõtet mulle tõestada, et minimaalpalk ei ole piisav. Ma arvan, et me kõik kirjutasime alla avaldusele, et minimaalpalk võiks olla kaks korda suurem. Aga me kõik, olles terve mõistusega inimesed, saame aru, et selle nimel peame veel vaeva nägema ja tööd tegema, et minimaalpalk ei oleks mitte 320 eurot, vaid ükskõik kui suur, näiteks 600 eurot. Kindlasti ei või teha seda järelt, mille teie esitasite. Ma rääkisin pigem ikkagi palgatõusust üldiselt ja nendest, kes on vähem kindlustatud. Eks palju sõltub ka inimeste kulutustest. Minu isa on pensionär, ta saab väga hästi hakkama. Ta tahab mullegi anda alati kümme eurot kaasa, et ostku ma endale midagi head, tal jääb ju raha üle. Ma muidugi ei võta.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun kõigepealt kõnepulti kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on kahju, et selline tõsine teema pööratakse naljaks. See ei ole nali, kui inimesed lülitavad elektri boileri välja ja hakkavad sooja vett uuesti keetma puupliidil. See on praegu Eesti reaalsus. Eesti reaalsus on ka see, et küsitluse järgi on kolmandik Eesti elanikest juba otsustanud Eestist ära minna või nad plaanivad seda. Kas üks põhjus ei ole siin see, et elektri hind, mille Eesti riik on kehtestanud, on üle mõistuse kõrge? Lugesin just ühe tudengi arvamustlugu. Autor imestab, kuidas Eesti riigis on üldse võimalik kodukuludega hakkama saada. Suur osa kodukuludest on Vabariigi Valitsuse otsustada. Ju siis Vabariigi Valitsus on otsustanud niimoodi, et selle kaudu on kõige lihtsam riigieelarvet täita, et see on kõige kindlam maks. Elektri hind on tegelikult maks. See on varjatud maks, rääkigu härra minister siin, mida ta soovib.

Kas see ongi see Eesti, mida me soovisime näha, et kui me õhtul või öösel ringi sõidame, siis külad on pimedad, linnatänavatel põlevad ainult mõned laternad, sest kohalike omavalitsuste eelarveid reguleeritakse valgustuspunktide arvuga? Ma arvan, et see ei ole eriti ratsionaalne. Kui räägitakse sellest, et kohalikud omavalitsused võiksid ju inimestele toetusi juurde maksta, siis, jah, selleks tuleks veel nii mõnigi latern välja lülitada.

Kindlasti oleks saanud elektri hinna tõusu leevendada. Selleks oli mitmeid meetmeid. Üks oli seesama elektriaktsiisi vähendamine, mida me oleme siin pingsalt kaitsnud. See oleks vähendanud elektri hinda 4,6%. Oleks olnud võimalik ka käibemaksuerandeid kehtestada. Huvitav on see, et kui 14 riigis mõeldakse kaitsetute tarbijate hinnaregulatsiooni peale, selle peale, kuidas nad hakkama saavad, siis meil öeldakse, et võtke aga toimetulekutoetust, 66 eurot peaks inimesel kuu jooksul elu sees hoidma. Eks proovigu härra minister ise selle rahaga hakkama saada. Alles siis võiks ta öelda, et riik inimesi kaitseb. Oleks võinud ka Eesti Energia kasumit vähem välja võtta. Kas Eestis Konkurentsiamet ikka töötab? Ma lugesin, et Eesti Energia kasumimarginaal on 26%. Kelle taskust see raha võetakse? Konkurentsiamet peaks siin kohe sekkuma ja kutsuma Eesti Energia juhid välja, sest sel-

line kasumimarginaal on minu meelest ennekuulmatu.

Väide, et me pidime praegu vabaturule üle minema, ei kehti, sest Eestil oli neli aastat aega vabale elektriturule üleminekuks. See kohustus oleks meil olnud aastal 2017, selleks ajaks oleks kõik võrgud pidanud olema välja ehitatud. Näiteks on Estlink 2 välja ehitamata, aga see oleks võib-olla toonud olulist leevendust ka Eesti elektritarbijatele. Kui räägitakse, et tahetakse elektritarbijat kaitsta taastuvenergia tasu alandamise kaudu, siis tuleb silmas pida, et see toob leevendust ainult 1,6%.

Tegelikult ongi nii, et see on maailmavaateline küsimus. Härra minister on vabaturu pooldaja, aga Eesti inimestel on ka võimalus ja õigus vabalt valida riiki, kus nad elada tahavad. Nad valivadki selle riigi, kus inimestesse normaalsemalt suhtutakse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Meie majandusminister võib olla vabaturu pooldaja ja ega meil siin Riigikogus ei ole tõsiasjaga, et Eesti on üle läinud energia vabaturule, midagi muud peale hakata kui sellega leppida. Vabaturg võis küll elektri börsihinda tõsta, aga see hinnatõus ei oleks pidanud kodutarbijatele paratamatult nii suur olema. Sellest, et vabaturg toob kodutarbijale ning väikesele ja keskmisele ettevõttele hinnatõusu, hakkas Keskerakonna fraktsioon rääkima juba 2011. aastal. Ma tuletasin küsimuses ministrile ka meelde, et aastal 2011 pareeriti meie ettepanekut alandada elektriaktsiisi alates 1. jaanuarist 2013, öeldes, et vabaturg võib tähendada ka odavamat elektrit. Nüüd me teame, et vabaturg ei ole tähendanud odavamat elektrit. Keskmise elektriarve on tõusnud 23–25%.

Aastal 2012 muutis majandusministeerium oma retoorikat ja ütles, et tõsi, riiklike otsustega lisatakse elektritariifi veel mitmeid tasusid, millest suurim on Eleringi võrgutasu, aga lisanduvad ka maksud, lisaks aktsiisile taastuvenergia tasu ja kõigele otsa käibemaks. Majandusministeerium tuli välja mõttega vähendada taastuvenergia tasu. Käidi välja mõtte, et elektriaktsiisi alandamise asemel tegeldakse taastuvenergia tasu vähendamisega. Tõsi, selle

mõju oleks isegi majandusministri kõige julgemate plaanide järgi olnud poole väiksem kui elektriaktsiisi alandamisel Euroopa Liidus lubatud miinimummääran. Poole väiksem, aga koos aktsiisi alandamisega oleks taastuvenergia tasu vähendamisest ikkagi abi.

Täna on veebruari keskpaik. Olgem ausad, majandusminister Juhan Parts on taastuvenergia tasu vähendamisega ummikusse jõudnud. Ummikusse ei ole jõudnud Riigikogu, ummikusse ei ole jõudnud Edgar Savisaar, vaid ummikusse on jõudnud Juhan Parts. Omal ajal, kui see seadus vastu võeti, oli Keskerakond tõepoolest valitsuses, aga toona oli parlamendil teistsugune roll. Majandusminister Edgar Savisaar ei pakkunud nii kõrget taastuvenergia tasu, nagu Juhan Parts talle praegu omistada tahab, see tuli Riigikogust. Toona suutis Riigikogu enamus, mis ei pruukinud alati valitsuse enamusega kokku minna, veel mõelda ja ka ise otsuseid vastu võtta. Nüüd teeb Riigikogu enamus nii, nagu valitsus tahab, ilma mõtlemisvõimeta. Aga mõnikord, kui mõni osa mõtlema hakkab, jäävad need suurepärased seadused, mis Juhan Partsi käest tulevad, toppama. Sellepärast ongi see taastuvenergia tasu eelnõu majanduskomisjoni toppama jäänud. Mitte Keskerakonna pärast, mitte sotside pärast – meie arvates oleks see eelnõu võinud jõuda ka Riigikogu suurde saali –, see toppab sellepärast, et IRL ja Reformierakond ei jõua omavahel kokkuleppele. Loomulikult, parteidistsipliin ei luba ju küsida Keskerakonna ja sotsiaaldemokraatide abi, kui seda ka vaja oleks.

Taastuvenergia tasuga on veel selline asi, et praegu on seda seadust niimoodi töödeldud, et tõenäoliselt võime seda siin arutada ühte- või teistpidi, aga kasu ei ole sellest mitte midagi. See meenutab monopolidevastast seadust, mis üle Eesti tõi kaasa vee ja kütte hinna tõusu, ning kodulaenuga hädasolijate heaks vastuvõetud seadust, mis mitte kedagi ei aita. Kui taastuvenergia tasu käsitlev seaduseelnõu siia saali jõuab, siis ei alandata sellega tõenäoliselt taastuvenergia tootjate toetusi. On küll kõlav pealkiri, aga elektriarved on postkasti jõudes ikka niisama suured.

Nii et mõnus on retooriliselt vabandusi leida, miks mitte midagi ei tehta. Ma arvan, et aus vastus on tegelikult see, mis täna Riigikogu rahanduskomisjonis välja öeldi: kõrged

hinnad on lihtsalt praegusele valitsusele sobilikud, sest kõrgetele hindadele lisandub suurem käibemaks ja see aitab ju riigieelarvet täita. Soovi hinnatõusu vastu midagi konkreetset ette võtta ei ole. Oma tegevusetusele võib leida mis iganes retoorilisi vabandusi. Fakt on see, et valitsus ei soovigi elektri hinda ohjeldada, sest kõrge hind aitab väga mugavalt riigieelarvet paberil tasakaalus hoida. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

7. Arupärimine AS-i Eesti Energia investeringute kohta Jordaania ja Ameerika Ühendriikides (nr 270)

Esimees Ene Ergma

Järgmiseks arutame Riigikogu liikmete Rannar Vassiljevi, Kajar Lemberi, Jaak Alliku, Helmen Küti, Jevgeni Ossinovski, Andres Anvelti, Marianne Mikko, Neeme Suure, Karel Rütli, Rein Randveri ja Jaan Õunapuu 23. jaanuaril s.a esitatud arupärimist AS-i Eesti Energia investeringute kohta Jordaania ja Ameerika Ühendriikides. Ma palun kõnepulti kolleeg Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Lisaks huvitavatele teemadele, mis puudutavad elektri hinda, mis on siin Riigikogu saalis päris palju tähelepanu pälvinud, samuti teemadele, mis puudutavad Eesti Energia investeringuid Narva uue elektrijaama rajamisel, nende põhjendatust, mõttekust ja perspektiivi tulevikus, on Eesti Energiaga seotud veelgi põnevaid teemasid. Nimelt on Eesti Energia lisaks kodusele turule innukalt ka välisurgudele investerinud. Kaks investeringut, mis Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liikmetele on huvi pakkunud, on tehtud Jordaania ja Ameerika Ühendriikidesse. Teatavasti on Eesti Energia alates 2010. aastast võtnud osa põlevkiviõli tootmisele suunatud ühisprojektist Jordaania. Algul oli selles ühisprojektis Eesti Energia osakaal 76%, nüüdseks on see vähenenud 65%-ni. Samuti on vähenenud Jordaania kohaliku ettevõtte Near East Group osalus: 20%-st pelgalt 5%-ni.

Tegelikult ei paku meile huvi isegi mitte niivõrd Eesti Energia osaluse vähenemine selles projektis, kui võrd just selle Jordaania ettevõtte osaluse vähenemine. Meie mure tuleneb sellest, et arvestades asjaolu, mis riigiga on tegemist, võib tunduda, et projekti edukale käekäigule on üsna kasulik see, kui kohaliku ettevõtte osalus on märkimisväärne. Kui see enam nii märkimisväärne ei ole, siis tekib paratamatult küsimus, kas projekti perspektiiv on tulevikus niisama optimistlik kui enne või enam mitte. Sellest ajendatult meid Eesti Energia investering Jordaaniale ennekoike huvitabki. Samuti on meil küsimus, kui palju on plaanitud investeringust ära kulutatud ja kas selle investeringu eesmärki, mis algul oli õli ja elektri tootmine, on korrigeeritud või on see endiselt sellisel kujul jõus.

Teine teema puudutab Ameerika Ühendriike, täpsemalt öeldes Utah' osariiki, kuhu Eesti Energia on samuti investerinud. Seda investeringut on Eesti Energia nõukogu liikmed ajakirjanduses avaldatud materjalide põhjal nimetanud riskantseks. Viimased katsetused, mis on tehtud Ameerikas kaevandatud põlevkivist toodetud õliga, väga paljulubavad ei olnud. On spekuleeritud kuni 100 miljoni dollari suuruse võimaliku kaotusega. Ma ütlen ka, et arupärimises on räägitud küll eurodest, aga tegelikult on hinnanguline risk vähemalt ajakirjanduse väidetel 100 miljonit dollarit. See, kui perspektiivne ikkagi on selle investeringu tulevik, on tekitanud samamoodi küsimusi.

Eriti murelikuks teeb meid see, et Eesti Energia on ettevõtte, keda on tulnud tema investeringutes tublisti riigikassast turgutada. Mäletatavasti läks eelmisel aastal aktsiakapitali laiendamise nime all turgutamiseks 150 miljonit eurot, sellel aastal on selleks plaanitud 200 miljonit eurot ehk kokku 350 miljonit eurot. Nagu mainitud, lisaks välisurgudel plaanitud investeringutele on Eesti Energial tõsised plaanid ka Eestis, ennekoike on neil kavas investeerida just põlevkivielektri jaama-desse.

Sellest tulenevalt on meil seitse küsimust, millele palume healt majandus- ja kommunikatsiooniministrilt vastust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, ma kõigepealt tänan nende küsimuste eest! Need on asjalikud küsimused ja minu arust ka vajalikud, et saaks rääkida asjadest nii, nagu need tegelikult on. Ma jään oma vastuses küsimuste piirsesse.

Esimene küsimus: "Kas Eesti Energia äriplaan energiatootmisvõimsuste investeeringuteks Jordaania on võrreldes 2010. aastaga muutunud ja kas teostatud uuringud on muutnud investeeringute eesmärgi toota nii õli kui elektrit? Kui on muutused plaanides, siis mis osas ja eesmärkides?" Eesti Energia plaan arendada Jordaania nii elektri kui ka põlevkiviõli tootmist on endiselt jõus. Jordaania õliprojekti e-lahendus kestab kuni 2015. aastani. Elektri jaama projekteerimise, ehitamise ja kaevandusoperaatorite hange käib, tulemused selguvad selle aasta teises kvartalis. Jordaania esimese põlevkivielektri jaama võimsuseks on planeeritud 460 megavatti. Selle valmimine on kavandatud 2017. aasta algusesse. 2013. aastal tuleb pärast hanke tulemuste selgumist Jordaania riigiga kokku leppida elektrimüügilepingu hinnatingimused. Hiljemalt järgmise, 2014. aasta alguseks tuleb projektile leida ka rahastajad ehk investorid. Taustaks ütlen, et Jordaania on ka edaspidi huvitatud kohaliku ressursi kasutuselevõtust. Eesti Energial on teadupärast Jordaania riigiga kontsessioonileping mahus 1,1 miljardit barrelit, kui see õlisse üle kanda. Jordaania riigi prioriteet on alustada esimeses järjekorras põlevkivist elektri tootmist, seda põhjusel, et elektri tootmise kõrge hind on seal endiselt suur probleem. Lihtsalt taustaks ütlen, et Jordaania on elektri tootmise hind 180 eurot megavatt-tunni eest ehk see on viis korda kallim kui Eestis. Paralleelselt elektri tootmisega ja sellega seonduvate kaevandustega arendatakse õlitööstuse projekti.

Teine küsimus: "Kui suure osa planeeritud investeeringutest on Eesti pool siiani ära kasutanud ja mis on tänaseks päevaks saavutatud?" Eesti Energial ei ole Jordaaniale "planeeritud" investeeringuid, mis tuleb kindlasti

ära teha. Eesti Energia on prognoosinud investeeringute vajadust. Ettevõtte nõukogu on andnud ka maksimaalselt lubatud investeeringute mahu, mis on Eesti Energia majandusaasta aruannetes regulaarselt avalikustatud. Tehtud investeeringute abil on omandatud kontsessioon 1,1 miljardit barrelit õli sisaldava põlevkivimaardla kasutamiseks, on läbi uuritud maardlas asuv põlevkivi, hinnatud nii elektri kui ka õlitööstuse väljaarendamise võimalikke keskkonnamõjusid, koostatud elektri jaama ehitamise tehniline dokumentatsioon, toimub rahvusvaheline hange elektri jaama ehitaja leidmiseks ning on ette valmistatud kaevanduse avamine. Jordaania põlevkiviprojekti oli Eesti Energia 2012. aasta kolmanda kvartali seisuga investeerinud kaheksa miljonit eurot. Seda saab, nagu ma ka viitasin, Eesti Energia majandusaasta aruandest lugeda. Prognoositan, mitte planeeritav investeering muudesse eelarendustesse on 22 miljonit eurot, selle on Eesti Energia nõukogu määranud laeks. Eesti Energia osa Jordaania projektis on 65%.

Kolmas küsimus: "Mis põhjusel muutus ühisfirma osalus energiafirmas?" Strateegilise investori kaasamise eesmärk oli saada täiendavaid arendusressursse ja jagada arenduskulusid. Strateegilise investorina kaasati juhtiv Aasia energiaettevõtte YTL, kuna Eesti Energia soovib projekti kulusid jagada. Lisaks on tegemist selles vallas kogemustega partneriga. Ta on arendanud ja opereerib maailmas mitmeid suuri elektri jaamu. YTL-i installeeritud elektriportfell on mahus 5500 megavatti, talle kuuluvad söel, õlil ja gaasil töötavad elektri jaamad Malaisias, Singapuris ja Indoneesias. YTL-i kaasamine oli ka majanduslikult hea tehing, sest osaluse müük YTL-ile kattis Eesti Energia seni projekti tehtud kulutused. Seega on juba kolme või nelja aastaga Eesti Energia tegevus loonud reaalselt väärtust. Kui me teeme lihtsa arvutuse, siis näeme, et kulude maht on selle vähemusosaluse müümisega ettevõttes juba tagasi teenitud. Aga teadupärast ei ole see selle Eesti Energia investeeringu eesmärk.

Neljas küsimus: "Kas Eesti pool ei näe projekti elluviimise puhul ohtu selles, et Jordaania pool on oluliselt vähendanud oma kapitali osatähtsust ehk kogu projektis ligi viis korda? Kas meil on informatsiooni, miks toimus selline osaluse vähendamine?" Eesti Energia ei näe selles ohtu. Ka peale oma osaluse vähen-

damist on Eesti Enerģial Jordaania projektis enamusesosalus ning ettevõtte arendab projekti aktiivselt. Jordaania kohalik ettevõtte ei ole olnud projekti strateegiline investor ega ole seda ka tulevikus, see on kohalik eraetevõtte. Nende soov on osa osalusest müüa. See on tingitud sellest, et nad ei ole võimelised projekti edasist arendamist 24% ulatuses rahastama. Ettevõtte asutamisel oli sellel Jordaania ettevõttel kohustus rahastada projekti 24% ulatuses.

Viies küsimus: "Kui palju on Eesti Energia investeerinud siiani Ameerika Ühendriikidesse? Millises ulatuses on plaanis teha täiendavaid investeringuid?" USA ehk Utah' põlevkiviprojekti on Eesti Energia eelarendusfaasis investeerinud 33 miljonit eurot, millest põlevkivivaru ost oli 30 miljonit eurot. Kokku on põlevkivivaru suurusjärgus 2,6 miljardit barrelit, millest valdav osa kuulub ka maavaraaliselt Eesti Enerģiale. Mitte kõik, aga valdav osa. Ma arve siin ei ütle, sest osa põlevkivivaru on ka USA föderaalmaal, aga valdav osa on eramaal ja USA seaduste kohaselt kuulub see üle kahe miljardi tonni põlevkivi Eesti Enerģiale. Praeguse seisuga on ettevõtte kinnitatud eelarendusfaasi eelarve maht kuni aastani 2016 (kaasa arvatud) 37 miljonit eurot.

Kuues küsimus: "Kuidas on plaanis finantseerida Jordaaniasse ja Ameerika Ühendriikidesse tehtavaid investeringuid? Kas lisaks eelmise aasta 150 miljonile eurole ning sel aastal plaanitavale 200 miljonile eurole on plaanis veelgi riigieelarve vahenditest AS Eesti Energia aktsiakapitali laiendada?" Jordaania ja USA projekti on seni, arendusfaasis, rahastatud Eesti Energia õlitööstuse müügi rahavoost, mis on teenitud avatud turgudel. Neid investeringuid, mida riik tegi eelmisel aastal aktsiakapitali, ei tehtud arvestusega, et investeeritakse väljapoole Eestit. Need on ikkagi investeringud Eestisse. Põhimõtteliselt, kui arendusfaasist jõutakse investeerimisfaasi, võib riik käsitleda teemat, kas investeerida vajaduse korral kapitali või mitte. Praegune ettevõtte lähenemine on, et investeerimisfaasis kaastakse piisavalt investoreid. Nagu Jordaania projekti puhul, kuhu juba on kaasatud 35% ulatuses rahvusvaheline investor, tuleb ka nende projektide investeerimisfaasis ikkagi olulises mahus kaasata teisi investoreid. Eesti Enerģiale selle projekti väärtus arendamisel järjest

kasvab. Ka siin sobib kinnituseks seesama Jordaania näide, kus mõneastase arendustööga saavutati projekti atraktiivne väärtus. Aga loomulikult on mõlema projekti eesmärk jõuda ikkagi reaalsesse investeerimisfaasi. Sellisel juhul kuulub nende projektide juurde kindlasti ka investeringuküsimuse lahendamine. Eesti Enerģial säilib majanduslik huvi, samas puudub vajadus ja nõue, et riik peaks ettevõtte kapitali selle võrra suurendama.

Seitsmes küsimus: "Kui riskantseks hindate AS Eesti Energia investeringuid Jordaaniast ja Ameerika Ühendriikides?" Nagu ma ütlesin, praegu on projektid arendusfaasis, riskid on selgeks tehtud, nende maandamisega tegeldakse. Nende välisprojektide põhiline lähtekoht on see, millest oma tulevikuväljavaadetes räägivad kõik maailma energeetikaorganisatsioonid (Rahvusvaheline Enerģiaagentuur, Maailma Energeetikanõukogu, õliteemasid käsitlevad mõttekojad, mida on maailmas rohkem kui üks), et nii nagu on juhtunud gaasi puhul, tulevad ka õli tootmise puhul paratamatult turule ja saavutavad konkurentsivõime mittekonventsionaalsed allikad. Teine lähtekoht on see, et Eesti Enerģial on olemas teatud kogemused, tehnoloogia (nagu see on ka mõnel teisel ettevõttel) ja võimalus seda arendada, arvestades üldist suunda, et Eesti majandus pidevalt rahvusvahelistub. Riskid on loomulikult erinevad. Ma arvan, et olulisimaks riskiks jääb nende projektide puhul nafta hind. Me teame, et tootes ükskõik millisest mittekonventsionaalsest maavarast õli (kõige suuremad kogemused on Kanadal õliliiivadest tootmisel), on tasuvuse murdepunkt hinnahorisont, mis näitab projekti realistsust. Kui me vaatame ükskõik milliseid globaalseid energia hinnatrendide prognoose 15–20 aasta peale, siis näeme, et mitte ükski prognoos ei näita ning mitte ükski rahvusvaheline ettevõtte, rääkimata nendest riikidest, kes on otseselt huvitatud nafta suhteliselt kõrgest hinnast, ei arva, et nafta hind muutuvates hindades alaneks alla 80 dollari barreli eest 20 aasta jooksul. Arvestades energia tarbimise trendi, mis aastaks 2030 globaalse nõudluse tõttu kahekordistub, ja odava varu lõppemist maailma mitmes osas – me näeme, et konventsionaalse nafta leiukohtadest nafta puurimine läheb aina keerulisemaks –, siis on selge, et me näeme ka selle riski realiseerumist

tulevikus. Kõik muud riskid on tegelikult paljuski ettevõtte käes.

USA puhul on küsitud keskkonnanõuete kohta. Seal on ka väga palju jura. Ärge jumala eest lugege seda Savisaare järjekordset jama! Keegi kirjutab talle valesid asju ette ja tal ei ole midagi muud avaldada. Ma soovitan tutvuda USA riigikontrolli analüüside ja aruanetega, mis käsitlevad mittekonventsionaalsete õlide tootmist USA-s. Need ei ole ainult viimase kahe aasta aruanded, vaid ka 2010. aasta omad, mida nad uuendasid 2012. aastal. Need aruanded näitavad suurt potentsiaali, näitavad, mis suunas föderaalvalitsus ja ametkonnad peavad edasi töötama. Me näeme selles kontekstis eriti positiivsena, et selle tööstuse väljarendamisele on olemas ka osariigi väga tugev toetus.

Esimees Ene Ergma

Härra minister, aeg on läbi. Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea minister, suur tänu väga hea vastuse eest! Ma arvan, et selliseid selgitusi on vaja. Mul ei ole ka praegu põhjust hakata avaldama oma eriarvamust teie esinemise kohta või rääkima oma muljest. Aga ma tahan küsida tulenevalt eelmise kuu lõpus majanduskomisjonis toimunud kohtumisest Eesti Energia inimestega. Nad tõid välja riskide teema: geoloogilised uuringud, keskkonnamõju hindamine, põlevkivi katsetamine, kui Saksamaale viiakse 600 tonni ja vaadatakse, mida see endast kujutab. Kas te oskate öelda, kas see on õige suhtumine, et risk on suur ja sellega seoses jääb riigil võib-olla mingisugune osa dividendist saamata?

Juhan Parts

Ma arvan, et ei ole. Ma arvan, et oluline poliitiline küsimus ja selle saali küsimus on see, kas me jagame neid trende, mida kirjeldatakse maailma energeetikas. Täiesti ootamatult, ma ütlesin nii, on maailmas tekkimas n-ö põlevkivi renessanss, tema võimalused paranevad. Võib-olla me kümne aasta pärast räägime hoopis teist juttu, kui on toimunud mingisugune täielik tehnoloogiline pööre. Aga ega tehnoloogias väga-väga paljudel põhjustel, eriti kui me vaatame energia tootmist, ei ole näha

mingisugust muutust, mida täna ette ei kujutata. Ma olen alati toonud selle võrdluse: telekom ja internet. Teine küsimus on see, mida meie majandus võidaks, kui me üritaksime rohkem koondada jõude, neid kogemusi ja, mis seal salata, ka tehnoloogiat, ükskõik siis, kas see on hea või halb, millised on selle keskkonnanäitajad ja majandusliku efektiivsuse näitajad ning kuidas see sobib eri piirkonna põlevkivile. See on ju kõigile teada – lugege kas või vanu, aastakümnetetaguseid teaduskäsitlusi –, et põlevkivi on erineva koostisega. Ma olen alati öelnud ka eraettevõtjatele, et arvestades globaalset trendi energeetikas, seda, et võimalus mittekonventsionaalsetest maa-varadest õli toota kasvab, me peaksime sinna riiklikult märksa rohkem panustama. Me oleme teinud siin mõningaid samme. Me püüame Tallinna Tehnikaülikoolis arendada geoloogiat, keemiatööstust ja vastavat energeetikat. Tere-tulunud on minu arust kõik initsiatiivid, mida Ida-Virumaal üles näidatakse, olgu see Põlevkivi Kompetentsikeskus või selleteemaline rakenduskõrgharidus. Ma arvan, et me peaksime julgema sinna raha panna. Siin on teatud võimalusi. Ka praegu on neid projekte ju tehtud, sedamööda, kui palju on Eestis tarku inimesi. Probleem on selles, et neid inimesi ei ole piisavalt. Nende projektide arenguks on vaja tunduvalt rohkem inimesi, kes suudaksid erinevaid küsimusi maailmatasemel lahendada.

Mis puudutab tehnoloogiat, seda, kas valida see või teine tehnoloogia, siis mina jätaaksin selle ekspertide otsustada. See on ju loomulik olukord, kui me teame, et põlevkivi koostis erineb ning tekib vajadus ühes või teises situatsioonis tehnoloogiat arendada, muuta, korrigeerida. See on normaalne innovatsioon. Vaadake 2011. aasta Statistikaameti andmeid selle kohta, millise hüppe me tegime oma arendus- ja teaduskuludega. Me kasutasime siimaani selleks ju 1% rahvatulust, 2010. aastal jõudsime napilt 1,5%-le, 2011. aastal aga kulutasime kogutulust 2,41% arendusele ja innovatsioonile. Sellel on palju põhjusi, aga üks on kindlasti see, et mitte ainult Eesti Energia, vaid ka VKG, samamoodi minu teada Kiviõli Keemiatööstus on asunud sellesse ühel või teisel moel panustama. Eesti Energia teeb seda ju väga palju, osaliselt investeerib ta koostöösse partneritega. Minu arvates on siin arengupotentsiaali. Riigi roll ei ole tulla ja hakata

ärilisi otsuseid hindama. See oleks kardinaalne viga, kui me tahame poliitikutena hakata ärilisi otsuseid tegema. Ühes või teises küsimuses, eriti selle eelmise küsimuse puhul on seda permanentselt näha. Jälgige Soome poliitilisi debatte. Ma ei kujutaks iialgi ette, et Soome Vabariigi kõige tähtsam mees ütleks mõne ettevõtte kohta parastavalt: "Mis, kas sina lähed rahvusvaheliselt mingeid võimalusi vaatama?!" See on välistatud. Kui me tahame tõsiselt rääkida, et meie majandus peab rahvusvahelistuma, siis loomulikult tuleb seda üritada nendes valdkondades, kus meil on mingisugune eelis. Siin meil on väike eelis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kõigepealt ei saa ma päris nõustuda sellega, et Riigikogu ei peaks äriliste otsuste kohta arvamust avaldama, ennekõike just nende kohta, mis puudutavad riigi rahakotti, näiteks aktsiakapitali laiendamist põlevkivielektrijaama rajamiseks. See on see pädevus, mis Riigikogul peaks olema või, õigemini, tal kindlasti ongi see pädevus ja loodetavasti ka kompetentsus, et vähemalt mingil kujul põhimõttelist arvamust avaldada. Ma tahan aga tänada väga sisuliste vastuste eest! Te mainisite põhiriskina nafta hinna võimalikku muutust turul, pärast tõite sisse ka põlevkivi kvaliteedi, eriti just Utah' puhul. Mulle endale tundub ka, et pigem võiks risk peituda selles teises komponendis. Kuidas te hindate Eesti Energia nõukogu liikmete arvamust (te olete need liikmed ise määranud), et see on väga riskantne investering?

Juhan Parts

Aitäh! Lihtsalt kommentaariks: loomulikult, ega ma ei mõtle neid otsuseid, mida peab tegema Riigikogu, isegi kui neil ka äriline tähendus on. Mina mõtlesin ikkagi neid ärilisi otsuseid, mis oma loomult peaksid olema ettevõtte, mitte aktsionäri otsused. Me peame suutma siin vahet teha. Aga see selleks. Loomulikult võime vajaduse korral arutada ka detaile ja informatsiooni esitada. Kuid ma tihtipeale ühe teise ettevõtte puhul kuulen, kuidas me peame lendama ühte või teise kohta ja peame hakkama tegema neid otsuseid just poliitilisel

tasandil. Aga see selleks. Ma ei oska seda riski hinnata. Otsuse ühe või teise asja kohta on langetanud ju Eesti Energia nõukogu. Seda konkreetset ärilist otsust sõlmida kontsessioonileping Jordaania Kuningriigiga ja omandada USA-s aktsiaid ei ole langetanud aktsionär. Need on olnud nõukogu otsused. Need on selles mõttes ärilised otsused, et tuleb kalkuleerida ärilisi riske, ettevõtte võimekust projekti realiseerida ja vajadust tugevdada juhtimisvõimekust. Kindlasti on Eesti Energia sellised rahvusvahelised projektid hoopis teisest liigast kui see, et juhtida siin Eestis ühte või teist investeringut. Loomulikult nõuab see minu arvates ka ettevõtte nõukogult suuremat kompetentsust, et strateegilisel tasandil kontrollida nende projektide arendust ja vajaduse korral teha oma otsuseid või rääkida aktsionäriaga ehk meiega siin, et on vaja ettevõttes midagi muuta. Aga ma ei oska hinnata. Ma ei ole tähele pannud, kas mõni nõukogu liige on midagi sellist öelnud. Nõukogu on need otsused langetanud ja ma tean, et ta on seda teinud üsna põhjaliku analüüsi tulemusena.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Peaminister võib kindlasti nii Jordaania kui ka Ameerika projektide puhul leida väga palju huvitavaid ärilisi ja poliitilisi aspekte. Minu küsimus on selles mõttes poliitiline, et me ei ole rääkinud sellisest väärtusest nagu nende projektide vaimne energia. Kui sellega tegeleb juhtkond ja tegelevad spetsialistid, siis seda vaimset energiat läheb nende projektide peale võib-olla liiga palju, nii et me ei saa enam oma koduste asjadega hakkama. Alles te siin kaitsesite elektri hinda. Mina arvan küll, et kahe sellise väga riskantse projektiga tegelda sellistes tingimustes, nagu on meie kodusel elektriturul, on kurjast. Kas te jagate minu arvamust, et on võetud liiga suured riskid?

Juhan Parts

Ei jaga. Ma ei ütleks niimoodi, et tegu on riskidega. Kui te nii ütlete, siis mingisugune *online*-reporter presenteerib seda jällegi kui mingisugust kasiinondust riigi rahaga. See lihtsalt ei ole nii. Need projektid on suure mahu-

ga, need nõuavad ettevõtelt palju professionaalsemat juhtimisvõimekust, need on rahvusvahelised projektid. Aga öelda, et konkreetselt Eesti Energia ei suuda ühel või teisel moel juhtida neid niimoodi, et saada hakkama ka koduste probleemidega, pole õige. Sellega olen ma kompromissitult nõus, et kodus peavad olema asjad korras. Aga see ei pruugi tähendada suhteliselt subjektiivseid ja tihtipeale väga emotsionaalseid hinnanguid, et vaat kodus on just selle tõttu asjad niimoodi, et kuskil on üks rahvusvaheline projekt käsil. Me näeme väga suuri ettevõtteid, kes tegutsevad rahvusvahelistel turgudel, rääkimata meie piirkonnast. Tuleb õppida juhtima ka suuremaid ettevõtteid.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Tänapäeva tehnoloogia ja selle võimalused jätavad maha, võib julgelt öelda, kuni 35% põlevkivist. Te olete juba palju aastaid minister olnud. Tahangi teilt teada, mida on viimastel aastatel tehtud selleks, et see näitaja läheks allapoole.

Juhan Parts

Aitäh! Ma sain küsimusest aru, et nii palju jäetakse kaevandamata. Täna sel kurval päeval, kui hommikul rabas meid kõiki üks väga kurb uudis, on sellele võib-olla raske vastata. Ma arvan, et ma ei ole pädev, andmaks siin mingeid nõuandeid. Aga ma tean, et loomulikult on ettevõtte majanduslik huvi kasutada saadaolev maavara kaevanduse piires maksimaalselt ära.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Arupärimisele on vastatud.

8. Arupärimine Elektriraudtee uute rongide kohta (nr 271)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Valeri Korbi, et ta arupärimist avalikkusele tutvus-

taks! Teema on Elektriraudtee uued rongid, vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Head kolleegid! 23. jaanuaril 2013. aastal vormistasid 11 Keskerakonna fraktsiooni liiget arupärimise lugupeetud Juhan Partsile. Arupärimise teema on Elektriraudtee uued rongid. Me kirjutasime sellest, et eelmise aasta lõpus saabus Eestisse kauaoodatud uus Stadleris toodetud reisirong FLIRT. 2014. aastaks vahetatakse välja kõik Eesti reisirongid. Kahtlemata on tegu väga kiiduväärt ettevõtmisega, sest uued liiklusvahendid teevad paljudele inimestele rongisõidu senisest mugavamaks, samuti on kiidetud Stadleri rongi FLIRT turvalisust. Ometi on mitmed ohutuseksperdid mures, kuna uusi ronge saab tõsta ainult külje pealt. See tähendab, et rongi tõstmiseks juhul, kui sellega midagi juhtub, on vaja paralleelrööpaid või rööppaariiga paralleelselt kulgevat maanteed. Seoses sellega on meil ministrile neli küsimust, millele tahame vastust saada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi, et ta arupärimisele vastaks!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Euroopa Liidu toel on viimastel aastatel Eestis palju panustatud taristusse. Kas tänane raudteetaristu vastab uute rongide vajadustele?" Kui kümme aastat tagasi oli raudtee infrastruktuuri halva olukorra tõttu rongide liikluskiirus väike, mis avaldas mõju reisirongide liiklusgraafikutele, siis nüüd see enam nii ei ole. Aastatel 2007–2013 on Eesti Raudtee hallatavasse raudteeinfrastruktuuri investeeritud koos Euroopa Liidu vahenditega ca 22 miljonit eurot aastas. Võrreldes aastatega 2002–2006 on investeeritud kaks korda rohkem. Tänu sellele võime öelda, et kahe kolmandiku ulatuses on reisirongiliiklusega kaetud lõikudes tagatud kiirus 120 kilomeetrit tunnis. Paremas korras raudtee võimaldab vähendada reisirongide ühendusaegu. Raudteeinfrastruktuur on praegu piisavalt kvaliteetne, võimaldamaks tõsta reisirongide kiirust lõiguti kuni 140 kilomeetrit

tunnis. Eesti Raudtee koos Tehnilise Järelevalve Ametiga selgitab praegu, millistel lõikudel ja kõverustel on võimalik sellist kiirust kehtestada. Mis puudutab toetavat taristut – perroone ja kõike muud sellist –, siis ka selles osas investeerimisprogramm jätkub. Me väga loodame, et järgmise aasta keskpaigas võime öelda, et valdav osa toetavast taristust vastab uutest rongidest tulenevatele nõudmistele. Võib-olla jäävad veel mõned otsad lahti, aga taristu aitab tagada enam-vähem seda kiirust, mille puhul investering uutesse rongidesse on tasuv, lisaks on toetavad taristuosad.

Teine küsimus: "Eestis on arvukalt raudteeülesõite, mis on sõiduteega ühetasandilised. Kuidas on planeeritud tagada rongiliikluse ohutus pärast rongide planeeritava piirkiiruse tõstmist?" Täiendatud on majandusministri määrusega kehtestatud raudtee tehnokasutuseeskirja ning sõltumata kiiruse suurendamisest on ülesõitudel ohutusmeetmena ette nähtud LED-tüüpi fooride ja taristute kasutusele võtmine hiljemalt aastal 2018. Muudatuse eesmärk on ajakohastada kogu senist raudteeületuskohtade ohutusseadmete baasi, nii et see Tehnilise Järelevalve Ameti hinnangul oleks sobilik ka kiiruse kuni 140 kilomeetrit tunnis puhul. Eesti Raudtee on nõuetest etteulatuvalt täitnud 70%. Samuti on Tehnilise Järelevalve Ameti 2013. aasta eelarves ette nähtud vahendid uutest rongidest tingitud muudatustest teavitamiseks, liiklejate teadlikkuse kasvatamiseks ja seeläbi ohutuse suurendamiseks.

Kolmas küsimus: "Kõik, mis liigub, paramatult ka kulub. Kas rongiliiklusega seotud struktuuridel on olemas kogu vajalik varustus ja personal, mida on vaja uute rongikoosseisude ülalpidamiseks, hooldamiseks ja eksploatatsioonis hoidmiseks?" Elektriraudtee AS hankis koos rongidega vajaliku depooseadmestiku ja viie eksploatatsioonista jooksul hoolduseks vajaminevad varuosad. Rongitootja on kohustatud koolitama rongijuhte ning hooldus- ja remondipersonali, seda tehakse rongide katseperioodi jooksul. Elektriraudtee Pääsküla depoo toimuvad ettevalmistustööd ja alates 1. juulist 2013 on ettevõtte valmis uute rongidega opereerima, neid hooldama ja remontima.

Neljas küsimus: "Kuidas on läinud senised uute rongide katsetussõidud?" Praegu käivad rongide seadistustööd, seadistatakse rongide elektroonset juhtimistarkvara. Eraldi on kont-

rollitud kokkusuobimist infrastruktuuriga, mis on ootuspäraselt õnnestunud. Alates 8. jaanuarist on rongid katsesõitudel. Neil ei ole esinenud tõsiselt võetavaid probleeme. Katsetused on seni toimunud plaani kohaselt. Siht on lõpetada katsed 28. juunil, kui esimesed rongikoosseisud liinitööd alustavad. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? On. Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu juhataja! Lugupeetud minister! Kindlasti on kõige olulisem see, et rongiliiklus hakkaks tõsiselt võetaval tasemel bussiliiklusele alternatiivi pakkuma. Mis teie majandusministrina arvate, kas me astume siin aeglasi või piisavalt kiireid samme, selleks et me suudaksime seda näha kui üht ühistranspordi vormi, mis pakub tõepoolest alternatiivi?

Juhan Parts

Aitäh! Kas ma sain õigesti aru, et rongiliiklus peaks pakkuma tõsiselt võetavat alternatiivi bussiliiklusele? Kas see oli küsimus? Kui neid investeringuid, mida me praegu rongiliikluse teeme, ei saa tõsiselt võtta, siis mida üldse tõsiselt võtta saab? See, mis me oleme teinud – kogu infrastruktuur on peaaegu uuendatud, oleme ostnud uue veeremipargi ja teinud kõik muu sellega kaasneva –, on, ma julgen öelda, tahtmata küll kõike enda arvele kirjutada, taasiseseisvusaja üks kõige olulisem investering ühistranspordi. Kuidas reisijad need rongid vastu võtavad, kuidas osatakse tööle panna detailid, et süsteem leiaks maksimaalset kasutamist ja suudaks konkureerida busside ja autodega, seda näitavad lähiaastad. Minu arvates tuleks täie tõsidusega keskenduda ühildumisele: kuidas inimesed rongile pääsevad, kuidas bussiliinid arvestavad rongide võimalusi (seda loomulikult seal, kus mingisugune rongiliin on). Kesksed kohad on siin linnades, ma arvan. Kindlasti on siin oluline Tallinn, sest elektrirongid liiguvad paljuski ju Tallinna piirkonnas, aga Tallinna ühissõiduliinide ühilduvus muu transpordiga on ajast ja arust. Vaadake, kus inimesed elavad ja töötavad praegu ning kus nad elasid ja töötasid siis, kui ühistranspordi Tallinnasse kavandati.

Transpordi arengukava aastateks 2014–2020, mida me praegu arutame, peab sellele väga tõsiselt keskenduma. Kuid samasuguseid näiteid leiab, ma arvan, teisteski suuremates linnades. Ühilduvus on hästi oluline, siis hakatakse ronge kindlasti rohkem kasutama.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Kui me räägime mugavusest, siis ei pea olema mitte ainult mugavad rongid, vaid ka mugavad raudteejaamad. Viis aastat tagasi me rääkisime, et meie riigis on programm, mis aitab raudteejaamu renoveerida. Kas viimasel ajal on selles osas midagi ära tehtud või ei, härra minister?

Juhan Parts

Aitäh! See on hea küsimus. Kui te mõtlete hooned, siis need on väga erinevas staatuses nii juriidilises kui ka omandilises mõttes. Neid hooned, mis on ühel või teisel moel Eesti Raudtee käes, järk-järgult parandatakse. Mõnel pool oleme teinud koostööd omavalitsusega, Tartu jaamahoone on siin viimane näide. Aga üldises pildis tuleks mõelda selle peale, kas on mingit sellist lahendust, mis võimaldaks kõiki neid Eesti raudteejaamu, mis mõnel pool asuvad väga ilusates ajaloolistes hoonetes, n-ö samal otstarbel kasutada. Kuigi, kui lugeda tarkadest raamatutest, kuidas reisija mõtleb, siis selgub, et ega reisija ei tule jaama selleks, et seal hoones istuda ja rongi oodata. Tavaliselt tuleb reisija jaama selleks, et minna kohe rongi peale. Kõik ühistranspordi tarbeks ehitatud pompoossed hooned on osaliselt hobuseajastu jäänuk. Inimestele oli kunagi bussile või rongile minek – lennujaamast ma ei räägigi – sündmus omaette. Nüüd aga tahavad nad jaamast väga ruttu edasi liikuda. Üldiselt on selle teema tõstatatus mõistlik. Ma olen ise ka selle peale mõelnud ja me oleme seda arutanud, aga mingit üldist lahendust, mida nende hoonetega täpselt teha, ei ole veel pakkuda.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Arupärimisele on vastatud.

9. Arupärimine Estonian Airi teenuste kvaliteedi kohta (nr 281)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde. Ma palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Deniss Boroditši! Arupärimise teema on Estonian Airi teenuste kvaliteet, vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Palun, Deniss Boroditš, sõna on teil, et arupärimist tutvustada!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Hea minister! Demokraatide ühendus on andnud üle arupärimise, mille keskne teema on Estonian Airi teenuste kvaliteet ja seda just tarbija pilgu läbi. Viimastel kuudel on väga palju räägitud Estonian Airist ja selle tulevikust. See on ületanud uudisekännise väga erinevate teemadega seoses, olgu selleks siis muudatused strateegias, mitmekümne miljoni euro suurune kahjum, ebaratsionaalne lennukite ostmise, töötajate koondamine, võimalik saneerimiskava jne. Samas jääb kohati mulje, et kõikide nende kahtlemata väga oluliste teemade puhul unustatakse tihtipeale teenindussektori tegutsemise alustala ehk teenuste kvaliteet, eriti nendel liinidel, kus on reaalne avatud konkurents.

Mõni aeg tagasi võrdles peaminister Andrus Ansip Estonian Airi tegutsemist ühistranspordi tegevusega. Ka mina nõustun sellega, et lennundusteenuste kasutaja peamine eesmärk on saada turvaliselt, mugavalt ja soodsa hinnaga punkti A punkti B. Kvaliteeti saab algatuseks hinnata lubaduste täitmise põhjal: tuleb vaadata, kas klient viidi lubatud ajal soovitud sihtkohta. Mulle tundub, et Estonian Airi puhul võib siin täheldada tõsiseid probleeme, sest kliente ei suudeta viia soovitud kohta ega teha seda lubatud ajal. Pidevalt kuuleb, et tühistatakse liine, jäetakse lennud ära või lükatakse neid edasi. Kui neid kriteeriume ei suudeta täita, siis kaob klientide usaldus ettevõtte vastu, mille tagajärjel hakkavad kliendid eelistama teisi operaatoreid ning seega ei pruugi selle ettevõtte tegutsemine kaugemas perspektiivis jätkusuutlik olla. Sellest tulenevalt soovime saada ministri kui aktsionäride esindaja hinnangut, kuidas tema hindab Estonian Airi pakutavate teenuste kvaliteeti, kuidas ta näeb seda võrdluses teiste firmade teenustega, milline

on valmidus tegutsemiseks igasuguste tehniliste probleemide puhul ja lõppjärelendusena, kuidas ta hindab Estonian Airi võimekust konkureerida teiste firmadega lennundusturul. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi, et ta arupärimisele vastaks!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Esimene küsimus: "Kuidas olete rahul Estonian Airi poolt pakutava teenuse kvaliteediga?" Kui vaadata kõiki lennundusettevõtete teenuste kvaliteeti mõjutavaid indikaatoreid, siis erinevalt võib-olla küsija vaatenurgast tuleb öelda, et üldiselt võib Estonian Airi teenustega rahul olla. See ei tähenda, et ei saaks teha palju paremini ega oleks parandamise võimalusi. Estonian Air on olnud Eesti reisijate ja mujalt siia tulijate jaoks tarvilik ja usaldusväärne lennufirma. Edaspidi ütlen ma ka mõned arvud, mis seda kinnitavad. Kindlasti ei ole saanud viimastel aastatel, eriti möödunud aastal, olla rahul Estonian Airi finants tulemustega, samas oli reisijate arvu poolest möödunud aasta Estonian Airile läbi aegade rekordiline.

Teine küsimus: "Milliseid liine on viimase kolme kuu jooksul otsustatud sulgeda ning kuidas sellised otsused mõjutavad ettevõtte usaldusväärsust ja sellest tulenevalt müüginäitajaid? Kas on täheldatud klientide eelistuste muutumist teiste operaatorite kasuks?" Liinide avamine ja sulgemine toimub turunõudlusest lähtudes, samamoodi toimivad kõik naaberriikide lennuettevõtted. Väikese ettevõtte väikesete lennumahtude tõttu on siin graafiku muutused teravamalt tuntavad kui suurtes firmades. Estonian Air on äriühing, kes tegutseb avatud konkurentsiga turul. Majandustingimused on Euroopa lennunduses kiiresti ja palju muutunud ning väike lennuettevõtte peab nendele võimalikult paindlikult reageerima. Lähtuvalt senistest majandustulemustest ja tulevikuväljavaadetest otsustas ettevõtte nõukogu eelmisel aastal Estonian Airi tegevussuunda korrigeerida. Estonian Air keskendub vaid nendele Eestile olulistele sihtkohtadele, kuhu on olemas püsiv nõudlus. Liinid, mille järele pole

piisavat nõudlust või mis tootsid kahjumit, otsustati sulgeda. Selle aasta suvel jätkab Estonian Air lendamist kümnesse sihtpunkti: Stockholm, Kopenhaagen, Oslo, Trondheim, Brüssel, Amsterdam, Moskva, Peterburi, Kiiev ja Vilnius. Suvisel puhkusteperioodil lisanduvad Pariis ja Nice. Ettevõtte vähendab kulusid, et need oleksid samas mõõtkavas kui uus ärimaht. Seda, et kliendid oleksid teisi firmasid eelistama hakanud, ei ole märgata. Estonian Air on ainus lennuettevõtte, kelle eesmärk on arendada Eestist algavaid lennuliine. Seetõttu on tal Eestist reisi alustavate või siia lennata soovivate klientide jaoks oluline roll.

Kolmas küsimus: "Mitu lendu on viimasel ajal tühistatud või edasi lükatud lennukite tehniliste rikete tõttu? Kuidas hindate olukorda teiste operaatorite näitel?" Selle aasta jaanuaris oli Estonian Airi lendude regulaarsus 99,3%. See tähendab, et igast 100-st planeeritud lennust toimus keskmiselt 99,3 lendu. Majandusharu keskmine Euroopa Liidus on 98%. Seega on Estonian Airi näitajad keskmisest paremad. Jaanuaris jäi 1061-st planeeritud lennust tehnilistel põhjustel ära viis lendu. Estonian Airi olukord on selles osas päris hea, aga küllap meie, kelle jaoks see lihtsalt ületab uudisekõnne, käsitleme ärevalt iga uudist. See tekitab ettekujutust, justkui oleksid regulaarsusega lood halvad, aga arvud näitavad vastupidist. Mul ei ole siin kaasas eelmise aasta arve, aga ka siis oli lendude regulaarsus keskmisest parem, kui vaadata teisi turul tegutsevaid ettevõtteid.

Neljas küsimus: "Milline on ettevõtte tehniline valmidus sarnaste probleemide lahendamiseks (piisav tehniline personal, varulennukid jne)? Kas selline valmidus on kvaliteetse teenuse osutamiseks opereeritavatel liinidel piisav? Kui ei ole, siis kas ja kuidas on plaanis seda parandada?" Kindlasti on lennuohutus Estonian Airi esmane prioriteet ja ka jääb selleks. Ettevõtte restruktureerimise plaan keskendub ettevõtte tasakaalustamisele, kümnest tugeva nõudlusega liinist koosneva liinivõrgu teenindamisele. Proportsionaalselt lennumahu vähendamisega vähendatakse ka ettevõtte kulusid ja töötajate arvu. Ettevõtte teeb restruktureerimise käigus tihedat koostööd Lennuameti ja teiste asjaomaste organisatsioonidega. Ettevõttel on kvaliteetse teenuse osutamiseks nõutav valmidus ja võimekus olemas.

Viies küsimus: "Kokkuvõtvalt: kuidas hindate Estonian Airi võimekust konkureerida teiste operaatoritega lennundusturul? Kas võimekuse puudumisel oleks parem lahendus selguse huvides ettevõtte pankrot?" Estonian Airi põhilised konkurentsieelised on otseühendused ja tihe lennusagedus lendamisel Eestile olulistesse sihtpunktidesse, mis lähtuvad eelkõige Eesti turu vajadustest. Lisaks teeb ettevõtte koodijagamise alal koostööd mitme globaalse vedajaga, et pakkuda suurtest sõlmjaamadest edasilennuühendusi sadadesse maailma finants- ja majanduskeskustesse. Teiste lennufirmadega konkureerimisel on oluline, et ettevõtte kulud võimaldaksid kasumlikult pakkuda konkurentsivõimeliste hindadega teenust. Kee-ruliseks teeb selle ülesande kindlasti see, et Estonian Airi tegevusmastaap lennundusturul on tagasihoidlik ja ta ei saa seetõttu osta lennukikutust ega teenuseid nii soodsate ühikuhindadega kui suured lennufirmad. See on Estonian Airi suur murekoht. Väikeettevõtte ühikuhinnad on paratamatult kõrgemad kui suurel ettevõttel. Järelikult on vaja kuidagi kasvatada mastaapi. See on olnud ettevõtte probleem alates sellest hetkest, kui senised põhiaktsionärid 2009. aastal enam raha ettevõttesse ei pannud. Vahepealne ettevõtte kasvatamise katse näitas paraku, et kulud olid sellise mudeli korral prognoositust suuremad ja tulud väiksemad. Pärast sügisel toimunud äristrateegia muutmist on Estonian Air astunud mitmeid samme, et oma tegevust efektiivsemaks muuta ja kulused kokku tõmmata. See puudutab personali ja lennukipargi vähendamist ning üleminekut vaid ühte tüüpi lennukitele. Väikese efektiivse lennufirma, mille liinivõrk põhineb üksnes Eesti turu vajadustel, on Estonian Airi praeguse nõukogu ja juhatuse koostatava restruktureerimiskava kohaselt võimalik turul hakkama saada, aga töö selle kava detailide kallal, nagu te teate, veel käib. Kindlasti ei ole vaja üle rõhutada, et piisava sagedusega toimuvatel otse-lendudel on suur mõju ja majanduslik väärtus, nende otsene mõju majandusele on 130 miljonit eurot aastas. Transpordivolinik Kallas rääkis 2011. aastal, et sellise ettevõtte mõju riigi majandusele on üle 300 miljoni euro aastas. Sellises kohas, kus me elame, on ühenduste tagamine Euroopaga strateegiline küsimus. Me teame, et lennuühendus on üks viiest põhifaktorist, mida investorid arvestavad investeerin-

gu asukoha valikul. On veel palju muid põhju-si, miks Eesti lennufirma olemasolu praeguse Euroopa lennundusturu reaalsuses on pigem praktiline tarvidus, mitte mingi uhkuseasi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea minister, teile on küsimusi. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Estonian Airi küsimus on olnud vähemalt pool aastat väga teravalt üleval. Küll on arutatud majandustulemusi ja mõju majandusele, aga väga palju on selle ümber tehtud ka poliitikat. Kuidas teile tundub või mis te ministrina arvate, kas majandusministeerium peaks rohkem tegelema majanduspoolega nii ettevõtte kui ka Eesti majanduse seisukohalt või poliitilise kähmlusega sellel teemal?

Juhan Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Jäin pehmelt öeldes keeletuks ja hakkasin mõtlema, mida te mõtlete poliitilise kähmluse all. Ma korrigeeriksin aga ka seda mõtet, et see teema on olnud pool aastat üleval. Ma arvan, et see on meil – ma mõtlen "meie" all riiki, aga kui tahate, siis valitsust või majandusministeeriumi – üleval olnud alates 2009. aastast. Vaatame seda perioodi selles võtmes. Siin on olnud erinevaid arenguid ja tüsistusi, aga tegelikult tegi riik valiku ikkagi 2009. aastal. Olukorras, kus Estonian Air vajas põhimõtteliselt olulisi investeringuid vananenud lennukiparki, oli tehtud ettemakseid teada-tuntud ettevõttele koostöös ühe põhiaktsionäri ja rohkem enam raha kapitali ei pandud, oligi meie ees valik, kas riik laseb ettevõttel n-ö loomulikku teed minna, nii nagu tegid meie Leedu kolleegid, või me arvestame selle otsuse majanduspoliitilist mõju (ma ei tea, kas seda pidasitegi silmas poliitilise mõju all). Ma ütlen ka põhjuse. Loomulikult oli tollel ajal taustaks majanduskriis, millel oli oma mõju ka lennunduses, kütuse hind oli kõrge. Aga ka meile olid viis aastat mõju avaldanud Euroopa avatud taeva leping ja avatud lennundusturg. Odavlennufirmade ja siin piirkonnas tegutsevate muude ettevõtete tõttu oli hinnakonkurents väga tihe. Valik oli selle koha peal.

Nüüd on Estonian Airi eesmärk ja põhiülesanne ju täpselt samad. Eesmärk peab olema see, et ettevõtte on finantsiliselt jätkusuutlik ja suudab siin piirkonnas pakkuda rahuldavaid lennuühendusi. Ma ei arva, et Euroopa lennundusturg, mis on Euroopa Liidus väga intensiivselt 15 aastat arenenud, oleks täiuslik. Mu vastus läheb liiga pikaks, kui ma hakkaksin siin kõiki asjaolusid välja tooma. Olgu, raskusi tuleb ette, neil on objektiivsed põhjused, aga küllap on ka ettevõttes tehtud mingisuguseid mitte kõige paremaid otsuseid. Nende otsuste avalik peegeldus on täpselt niisugune, nagu see on. On igasuguseid spetsialiste. Ühed arvavad, et kõik oli õige, ja teised taovad kõike maapõhja. Ma püüaksin kindlasti vältida politiseerimist, sest see on unikaalne olukord. Ma ei võtnud siia kaasa nimekirja Estonian Airi saatusekaaslastest, et näidata, millega maadlevad praegu mitmed erineva suurusega Euroopa lennufirmad ja kui palju neid püütakse rahaliselt turgutada. Me ei pea oma piirkonnast kaugemale minema. Me näeme, et see olukord on üsna sarnane. Tekib küsimus, miks kõik sellega tegelevad, kas siin on olemas mingi ühine teadmus. Võib-olla seda ei ole. Me võime vaadata Maltat, Sloveeniat, Tšehhit, Poolat jt. Kindlasti on siin mingid objektiivsed asjad.

Praegu on ülesanne ikkagi vaadata, kuidas õnnestub firmat restruktureerida. Koostöö Euroopa Komisjoniga on siin oluline. Leedu kogemus on suurepärane näide, et mingil kujul ühendused taastuvad, aga need on hoopis teise kvaliteediga. Meie vajadus on see, et saaks hommikul sõita teatud olulistesse sihtkohtadesse, mille järele on olemas baasnõudlus, ja õhtul tagasi tulla. Võib-olla võiks päeval veel kaks-kolm lendu olla, et saada sisse edasilennu lainesse. Ma suudan enam-vähem hinnata, mida on suutelised pakkuma odavlennufirmad ja teised firmad, rääkimata sellest, mis mõju sellise ettevõtte kadumisel turgudele on. Suurte lennuettevõtete huvid on hoopis vastupidised. Nemad kalkuleerivad täiesti külma närviga tulude-kulude suhteid. Nad näevad, kui palju Eestis on võimalik inimesi lennukisse panna ja kuhugi suurde jaama vedada: täpselt nii palju, et see tulude-kulude suhe oleks plussis, muul juhul muudetakse sõiduplaani. Võib-olla kunagi tuleb see aeg, kui turg selle paika paneb. Aga meil on siin teatud omapära. Kui me vaatame oma majanduse konkurentsivõimet, at-

raktiivsust, siis nagu ma ütlesin, ühenduste küsimus on väga kaalukas. Küsija tahtis teada, kas lahenduseks ei ole pankrot. Ma arvan, et me peame üritama leida lahendust, mis töötab nende turureeglite alusel, mis Euroopas on. Kui see ei ole võimalik, siis tulebki see, mida küsija pakkus. Kindlasti on omaette küsimus, mida on ka vaja arutada, see, kas tururegleid tuleb kuidagi korrigeerida, et need oleksid mõistlikud, arvestades meie huve.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Kindlasti on enamik inimesi, kes on lennuliiklusega kokku puutunud või majandusniimestega kohtunud, nõus, et Eesti õhuühendused ei ole väheoluline teema. Aga samal ajal on pahameel juhtimisvalikute pärast ja lausa legendiks saanud palganumbrid *versus* see, mida me selle eest lõpuks saime, ka emotsioone tekitanud. Minu küsimus on see: mida me saame õppida lõunanaabritelt? Nemad on oma airBalticuga selle kadalipu läbi teinud, teises võtmes küll ja võib-olla natuke teistes mastapidetes. Aga mida positiivset me neilt õppida saaksime?

Juhan Parts

Ärgem unustagem ühte asja. Ma nägin, kui Väino Sarnet oli mingis telesaates ja rääkis päris asjalikku juttu, ainult ühe agaga. Estonian Air magas maha selle, mida airBaltic 2003. aastal tegi. Me teame, miks ta selle maha magas. Põhjus on seesama aktsionäride struktuur. AirBaltic, kui me vaatame teda n-ö teoreetiliselt, on ju päris hea idee. Ma ei saa lõpuni aru ka nendest, kes ütlevad, et inimesed, ükskõik kus nad siis on, ei võiks lennata Tallinna kaudu kuhugi edasi. Printsibis ma seda välistada ei saa. Ma olen nõus sellega, mis te ütlesite. Mul ei ole mingit õigust oma emotsioone avaldada. Valitsus tegi 2010. ja 2011. aastal restruktureerimisprotsessis erinevaid otsuseid. Kui vaadata seda, mida ettevõtte juhtorganid on pakkunud, ja seda, millised riskid on lõpuks realiseerunud, siis siin on teatud lõhe. Ma täiesti mõistan neid emotsioone, ma ei vaidle vastu. Mis puudutab meie lõunanaabrite ettevõtte praegust seisut, siis seal on väga

tõsised probleemid seoses riigi sekkumise lubatavusega Euroopa Komisjoni vaatevinklist. Niipalju kui ma olen aru saanud, Euroopa Komisjon seda uurib ja nad on palju kaugemale jõudnud kui Estonian Airi puhul. Lisaks toimub aktsionäride vahel vaidlus, mis pole lõppenud. Selles ettevõttes on veel väga palju lahendamata küsimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Kindlasti oleks kõikide tarbijate huvides see, kui Tallinnast saaks lennata võimalikult paljudesse kohtadesse. Üks variant on see, et see toimuks osaliselt Estonian Airi kaudu, aga samas oleks võimalik lennata ka teiste firmadega. On tõesti hea meel, et viimasel ajal on neid firmasid Tallinnasse juurde tulnud, näiteks Ryanair või Aeroflot, mis on jälle tagasi Tallinnas. Kas valitsuse tasemel käib töö ka uute ettevõtete Tallinnasse meelitamisel? Kui käib, siis milline on teie arvamus, millised on veel Tallinna Lennujaama võimalikud partnerid?

Juhan Parts

Aitäh! Lihtne vastus on, et see on ikkagi lennujaama otsene äriiline tegevus. See ongi Tallinna Lennujaama ülesanne. Muide, sama puudutab ka Tartut. Me võime unistada ka muudest ühendustest saartel asuvate lennujaamadega, mis on korralikult välja arendatud. Tallinna Lennujaama äriiline ülesanne on konkureerida ja saavutada tihedam lennuliiklus. Siin paneb objektiivsed piirid ette muidugi jälle meie suhteliselt väike kohalik turg. Üks asi, mida me tegime valitsuse ja ka Riigikogu tasandil, oli see, et me 2009. aastal kasutasime võimalust ja muutsime lennujaamatariifid atraktiivseks ka odavlennufirmadele. Nii suures mahus, nagu Euroopa lennujaamu puudutavad reeglid võimaldavad, me katame eelarvest n-ö turvalisuse kulud lennujaamas. Selleks on eelarves ette nähtud eraldi dotatsioon. See võimaldas tegelikult saavutada mitme ettevõttega kokkuleppe ja nad on asunud Tallinnasse lendama. See on kindlasti lennuvõimalusi mitmekesistanud. Nende kvaliteedi ja muude aspektide kohta võib muidugi küsimusi esitada,

ma mõtlen ennekõike lennuplaani stabiilsust. See oli aga üks võimalus.

Kui me vaatame Euroopa Komisjoni reguleerivad algatusi, siis näeme, et pigem on Euroopa Komisjoni suund sekkumisvõimalusi vähendada. Näiteks on lennujaamade riigiabi suuniste osas praegu laua peal idee, et mitte mingil juhul ei tohiks riik lennujaamale investimistoetusi anda rohkem kui 50%. Me peame arvestama, et me oleme Tallinna Lennujaama kõvasti investeerinud, aga see sai paljuski võimalikuks seetõttu, et lubatud riigiabi maht oli 85%. Selline arutelu käib. Meie seisukoht on kindlasti, et riik peaks saama võimaluse investeerida. Muidu, ma arvan, neid investeeringuid ei tule üldse ja lennujaama areng võib jääda juba selle tõttu seisma. Riik saab sõlmida kahepoolseid lennundusleppeid, luua lepingulisi baase, et kolmandatel riikidel oleks võimalik mitte ainult reisijaveo, vaid ka kaubaveo puhul Tallinnas lennujaama kasutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Arupärimisele on vastatud.

Head ametikaaslased! Nüüd on peale haamrilööki suurepärase võimalus registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Kõigil, kes seda soovivad, palun julgesti võimalust kasutada! Kõnesoove ei ole. Tänapäevane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 19.42.

Istungi kestus 4 tundi ja 42 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 19. veebruar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) teine lugemine
2. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu (377 OE) esimene lugemine
3. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (370 OE) esimene lugemine
4. Erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (343 SE) esimene lugemine
5. Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu (368 OE) esimene lugemine
6. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse § 1¹ muutmise seaduse eelnõu (333 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu viienda tööädala teisipäevast istungit. On võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üheksa Riigikogu liikme nimel üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Teemaks on illegaalid. 3. veebruaril võeti kinni korruga 26 illegaalselt Eesti territooriumile tulnud inimest. See fakt tegi selle teema üsna huvitavaks meie kõigi jaoks. Tahaks teada, milline on selle protsessi dünaamika ja kui palju see Eesti riigile maksma läheb. Ja on veel mõned muudki küsimused. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 19 ning korruptsioonivastase seaduse §-dele 9 ja 22 esitab Riigikogu põhiseaduskomisjon menetlusse Riigikogu otsuse eelnõu, millega nähakse ette moodustada korruptsioonivastasest seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks korruptsioonivastane erikomisjon. Kuna vana korruptsioonivastane seadus on alates 1. aprillist 2013 kehtetu ning uues korruptsioonivastases seaduses luuakse erikomisjoni tegutsemiseks uus õiguslik alus, tuleb Riigikogul vastu võtta ka uus erikomisjoni moodustamise otsus. Pärast selle otsuse vastuvõtmist tuleb komisjon uuesti moodustada ning valida selle esimees ja aseesimees. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatause nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Samuti olen vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd teadete juurde. Kolmapäeval, 20. veebruaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, regionaalminister Siim Valmar Kiisler ja sotsiaalminister Taavi Rõivas. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile ning tagastanud arupärimise nr 289 selle esitajatele.

Nüüd, head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

Täpsustame tänast päevakorda. Päevakorrapunktis nr 1, milleks on rahanduskomisjoni

esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu 371 esimene lugemine, teeb ettekande rahanduskomisjoni aseesimees Rannar Vassiljev.

Juhataja vaheaeg 30 sekundit.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Juhataja pikendab vaheaega veel ühe minuti võrra.

V a h e a e g

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, juhataja võetud vaheaeg on lõppenud. Kuna on tuvastatud arutelu võimatus, siis lükkub see päevakorrapunkt järgmisesse nädalasse.

1. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Alustame põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 304 teist lugemist. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Tere! Alustame täna sellise eelnõu nagu erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu teist lugemist. Vaataks natuke ka ajalukku, kuna eelnõu pealkiri on hästi palju emotsioone tekitanud. Praegu on meil laual selle eelnõu n-ö esimene osa, mille eesmärk on korrastada erakondade rahastamisega seotud aruandluse tehnilist normistikku, mis oleks aluseks erakondade ühtsete ja selgete aruannete esitamisele. Raamatupidamisterminid ja -põhimõtted viiakse kooskõlla üldise finantsarvestusliku terminoloogiaga ja sätestatakse ühtne veebipõhine aruandluse vorm.

Põhiseaduskomisjon arutas seda eelnõu esmakordselt 15. jaanuaril ja sai tehtud ettepanek, et teine lugemine toimuks saalis täna. Komisjoni arutelu kerkis lisaküsimusena üles, kas veebipõhine vorm ikka saab valmis 1. aprilliks, mis peaks olema seaduse jõustumise päev. Riigieelarve kontrolli erikomisjoni esindaja andis meile kinnituse, et praegu seda

süsteemi küll veel luuakse, kuid tähtjaks saab see valmis. Loodame, et see tõesti rakendub.

Komisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu päevakorda tänaseks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse, 28. veebruariks. Neljas otsus oli teha ettepanek eelnõu seadusena vastu võtta. Kõik need olid konsensuslikud otsused.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Kajar Lember! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu muutmiseks ettepanekuid ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

2. Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu (377 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu 377 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon esitas tänavu 11. veebruaril Riigikogu menetlusse arutluse all oleva Riigikogu otsuse eelnõu. Riigikaitsekomisjoni kui eelnõu esitaja esindajaks ja ettekandjaks määrati siinkõneleja vastavalt komisjoni sama kuupäeva istungi otsusele.

Eelnõu kohaselt teenivad Eesti kaitsevälased NATO alalise merejõudude grupi SNMG1 koosseisus Saksamaa sõjalaevadel. Sellekohane kokkulepe saavutati Saksamaaga selle aasta veebruari teisel nädalal. Saksamaa kaitseväge juhataja kindral Volker Wiekert külastas Eestit tänavu 5. ja 6. veebruaril. Kuna kõnealune NATO alaline merejõudude grupp alustab se-

niste kavade kohaselt missiooni just selle kuu lõpus, siis tuli käesolev otsuse eelnõu esitada Riigikogu menetlusse esimesel võimalusel ja riigikaitsekomisjon kavandab eelnõu teist lugemist järgmisel nädalal.

Lähemalt otsuse eelnõust. NATO alalised merejõudude grupid SNMG1 ja SNMG2 on NATO eri liikmesriikide sõjalaevadest ja nendest liigendatud võimetest koosnevad multifunktsionaalsed mereüksused, mille eesmärk on osaleda mitmesugustel mereõppustel, kriisihjehes ning toetada ja esindada NATO allianssi sõjalistes konfliktides. Mõlemat üksust kasutatakse mitmeti ka NATO-st väljapoole suunatud programmide edendamiseks. Näiteks võib tuua NATO partnerriikidega suhete edendamise ning NATO 2004. aasta Istanbuli tippkohtumisega aktiveeritud koostööprogrammid "Vahemere dialoog" ja "Istanbuli koostööalgatus". Mõlemat üksust kaasatakse vastavalt vajadusele ka NATO piraatlusevastasel operatsioonil India ookeani lääneosas ja terrorismivastasel operatsioonil Vahemeres.

Seega täidab Eesti eelnõu kohaselt oma NATO liikmesusest tulenevaid liitlaskohustusi. SNMG1 koosseisu määratavate kaitseväelaste operatsioonieelsed ja -aegsed kulud kaetakse Kaitseministeeriumi valitsemisala 2013. aasta eelarvest välismissioonidele mõeldud summadest. Kulud kokku on umbes 166 000 eurot, mille moodustavad personalikulud, majanduskulud ja varustuse hankimise kulud.

Arutluse all oleva eelnõuga oli seotud ka riigikaitsekomisjoni 12. veebruari istung, kus komisjon sai Kaitseväe Peastaabi ülemalt kolonel Peeter Hoppelt ja teistelt kaitseväe ohvitseridelt ülevaate meie kaitseväe osalusega rahvusvaheliste missioonide piirkondades toimuvast, sh ülevaate kaitseväe valmisolekust eelnõus nimetatud missioonist osa võtta.

Pärast eelnõu Riigikogu menetlusse võtmist ja riigikaitsekomisjoni määramist juhtivkomisjoniks arutas riigikaitsekomisjon eelnõu veel oma 14. veebruari istungil. Ka Vabariigi Valitsus arutas otsuse eelnõu oma 14. veebruari istungil ja otsustas seda toetada. Riigikaitsekomisjon otsustas 14. veebruari istungil konsensusega teha Riigikogu juhatusel ettepanek lülitada otsuse eelnõu esimeseks lugemiseks Riigikogu 19. veebruari istungi päevakorda, teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada ning paluda Riigikogu esimehel muuda-

tusettepanekute esitamise tähtajaks määrata s.a 21. veebruar kell 10.30. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 377 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrän eelnõu 377 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. veebruari kell 10.30.

3. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (370 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kolmas päevakorrapunkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 370 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu otsuse eelnõu 370 esitamine on tingitud sellest, et meie hea kolleeg Erki Nool astub tagasi korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni liikme kohalt. Seetõttu on meie fraktsiooni ettepanek määrata selle komisjoni koosseisu meie fraktsiooni liige Liisa-Ly Pakosta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kaasettekandeks palun kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Auväärt Riigikogu! Lugupeetud istungi juhataja! Ka põhiseaduskomisjon vaatas praegu arutusel oleva eelnõu läbi, me tegime seda oma 11. veebruari istungil kolmanda päevakorrapunktina. Otsustasime konsensusega, et saadame selle eelnõu Riigikogu tänase istungi päevakorda ja teeme teile, head kolleegid, ettepaneku esimene lugemine lõpetada. Muudatus-

ettepanekute esitamise tähtaeg selle eelnõu puhul, mis käsitleb korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni liikme Erki Noole asemele meie hea kolleegi Liisa-Ly Pakosta määramist, võiks olla selle aasta 21. veebruari tööpäeva lõpp. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on küsimusi? Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Kas mingeid küsimusi ka selle eelnõuga seoses komisjonis arutati?

Väino Linde

Jah, nii palju oli jutuks, et kuna hea kolleeg Erki Nool on saanud täiendavaid tööülesandeid keskkonnakomisjoni juhtimise näol, siis see oligi põhjus, miks tema asemele astub Liisa-Ly Pakosta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 370 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määrän eelnõu 370 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. veebruari kell 17.15.

4. Erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (343 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas päevakorrapunkt on kultuurikomisjoni algatatud erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 343 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud Riigikogu! Mul on au teile tutvustada kultuurikomisjoni algatatud eelnõu erakooliseaduse muutmiseks. Kultuurikomisjon on selle eelnõu ettevalmistamisega täitnud ülesande, mis Riigikogu juhatus pani talle pärast Riigikogu möödunud aasta 13. detsembri otsust, millega õiguskantsleri sellesisuline ettepanek tunnistati kohaseks ja Riigikogu pidi asuma seda ettepanekut ellu viima. Ettepanek seisnes selles, et erakoolisea-

duse üks säte – § 15 lõige 1 – tuleb viia kooskõlla põhiseadusega. Õiguskantsler nimelt tuvastas, et see säte ei ole põhiseadusega kooskõlas. Riigikogu nõustus õiguskantsleri hinnanguga ja asus seda lõiget muutma.

Küsimuse sisu, nagu te mäletate õiguskantsleri siin tehtud ettekandest, on selles, et ka juhul, kui kohalik omavalitsus või mis tahes avaliku võimu teostaja loob eraõigusliku struktuuri, peab see eraõiguslik struktuur, näiteks sihtasutus, eeskätt täitma avalik-õiguslikke ülesandeid. Selle abil, et luuakse mingi eraõiguslik struktuur, ei tohi olla võimalik tekitada olukorda, kus hakatakse järgima eraõiguslikke või eraeesmärke. Avalik võim peab igal juhul juriidilisest vormist olenemata seisma hea avalike eesmärkide järgimise eest.

Sellest lähtudes koostas kultuurikomisjon eelnõu erakooliseaduse muutmiseks, mis seisneb selles, nagu te näete, et erakooliseaduse § 15 lõiget 1 täiendatakse teise lausega järgmises sõnastuses: "Kui eraõigusliku juriidilise isiku osanikuks, aktsionäriks, asutajaks või liikmeks on riik või kohalik omavalitsus, siis lähtutakse tema peetava põhikooli ja gümnaasiumi õppekeele määramisel põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kehtestatud nõuetest." See lause on määratud täiendama olemasoleva erakooliseaduse § 15 lõiget 1, mis ütleb, et erakooli puhul määratakse õppekeel erakooli põhikirjas. Ja nüüd me siis täiendame seda sätet täpsustusega, et kui niisuguse erakooli on asutanud riik või kohalik omavalitsus, siis laienevad sellele koolile kõik põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse nõuded, sh ka nõue õppekeele kohta.

Õppekeele valiku osas on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ühemõtteliselt kirjas, et kui erakool soovib gümnaasiumiastmel haridust anda mõnes teises keeles, kui põhikooli- ja gümnaasiumiseadus sätestab, siis selleks tuleb taotleda Vabariigi Valitsuse luba. Esitatava eelnõu teine lõige ütleb, et erakooliseaduse § 25 täiendatakse lõikega 7, mis ütleb, et kui niisugune gümnaasium on juba loodud ja tegutseb – gümnaasium, mis on loodud riigi või kohaliku omavalitsuse eraõigusliku struktuuri vormis –, siis on võimalik talle kehtestada teatav periood, mille jooksul ta saab oma põhikirja ja selles määratud tegevused viia kooskõlla vastuvõetava seadusega. See tähtaeg on 2016. aasta 1. september. Nii et juhul, kui

kool juba tegutseb varasema põhikirja alusel, siis ta ei pea mitte päevapealt hakkama täitma uut seadussätet, vaid selleks on ette nähtud üleminekuage.

Komisjon otsustas oma 11. veebruari koosolekul saata see eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda tänaseks päevaks, see oli loomulikult konsensuslik otsus. Komisjon tegi ettepaneku esimene lugemine lõpetada, selle ettepaneku poolt hääletas 5 ja vastu mitte ühtegi komisjoni liiget, 2 komisjoni liiget jäi erapooletuks. Juhul kui esimene lugemine otsustatakse täna lõpetada, siis muudatusettepanekute esitamise tähtjaks me pakume kümme tööpäeva ehk siis hiljemalt 5. märtsil 2013 peaksid olema muudatusettepanekud laekunud. Veel nii palju, et Vabariigi Valitsus on selle Riigikogu komisjoni koostatud eelnõuga nõus ja toetab seda, nii et praegu on Riigikogu täiskogu otsustada, kuidas selle asjaga edasi minna. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on hulk küsimusi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud ettekandja! Kultuurikomisjon võttis endale vaevaks tegelda seaduseelnõuga, mis tegelikult mõjutab kõigest kuut õppeasutust, kusjuures mitte eriti suurt. See eeldab, et teil on tõsine huvi selle küsimuse vastu. Tõenäoliselt ei jätnud te kasutamata võimalust külastada neid koole, tutvuda direktorite ja õpetajatega ning rääkida ka õpilaste ja nende vanematega. Ütelge, palun, millises nendest kuuest koolist teile meeldis kõige rohkem ja kus ei meeldinud üldse! Mis tõendas, et te olete õigel teel ja mis võib-olla rääkis sellele vastu? Tähendab, millistes koolides te käisite ja millised muljed teil on peale seda?

Paul-Eerik Rummo

Teie küsimus algas sõnadega, et kultuurikomisjon võttis endale vaevaks ja nii edasi. Kultuurikomisjon võttis endale Riigikogu juhatause ülesandel vaevaks viia üks seadus kooskõlla põhiseadusega, kuna ei saa pidada normaalseks olukorda, kus kehtib seadus, mis ei ole kooskõlas põhiseadusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Õiguskantsleri arvamuse kohaselt on erakooliseadus põhiseadusvastane osas, milles lubab avalikule või mule kuuluvas erakoolis anda eestikeelse õpetuse asemel õpetust muus keeles, eelnevalt kontrollimata, kas võõrkeelse hariduse andmisel on riik taganud igäihe õiguse saada eestikeelset õpetust. Miks eelnõu algatajad ei asunud siis sätestama, kuidas kontrollida, kas on tagatud eestikeelne õpetus, nagu õiguskantsler selgelt suuna andis? Sisuliselt on õiguskantsleri antud hinnangut ületatud ja faktiliselt teiskeelne õpetus erakoolides täiesti ära keelatud.

Paul-Eerik Rummo

Kultuurikomisjon lähtus seda eelnõu ette valmistades ülesandest viia see säte põhiseadusega kooskõlla vastavalt Riigikogu täiskogu otsusele, millega Riigikogu tunnistas, et õiguskantsleri ettepanek on asjakohane. Me ei saanud seda eelnõu koostades lähtuda mingitest teistest kaalutlustest ega asuda Riigikogu heakskiidu leidnud õiguskantsleri hinnangutele kuidagimoodi vastu töötama või nendest mööda minema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Hea ettekandja! Ma sain teie vastusest kolleeg Stalnuhhini küsimusele aru, et ühtegi asjaosalist kooli te külastanud ei ole – mitte ainult teie isiklikult, vaid üldse komisjoni liikmed. Kui te oleksite kohal käinud, siis te oleksite teadlik, et näiteks Haabersti Vene Eragümnaasium ja Sakala Eragümnaasium ei anna üldharidust vene keeles. Nad lähevad üle eesti keelele, nagu seda näeb ette põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Aga minu küsimus on selline: miks on seletuskirjas nii palju ebatäpsusi ja kummalisi asju? Näiteks väidetakse, et Vanakalamaja Täiskasvanute Gümnaasium sai loa venekeelseks õppeks, aga ei öelda, et ainult aastani 2016, mis põhimõtteliselt tähendab sedasama sätet, mis on toodud siin §-s 25. Milles asi? Miks selline imelik faktide käsitus?

Paul-Eerik Rummo

Kõne all ei ole mitte need erakoolid, mis on sõna otseses mõttes erakoolid ja loodud erainitsiatiivil. Kõne all on niisugused eraõiguslikud õppeasutused, mis on loodud avaliku võimu, riigi või kohaliku omavalitsuse poolt. Nii et need vene või mingis muus õppekeeles kui eesti keel üldharidust andvad koolid, mis on tõepoolest loodud erainitsiatiivil, ei ole üldse selle seaduseelnõu objekt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Te puudutate seletuskirjas ka kaht kooli, mille õppetegevuse aluseks on Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava. Õelge, palun, kuidas need muudatused, mis te välja tõite, puudutavad neid koole! Järsku võib sellel alusel asutada ka kolmanda ja neljandagi kooli? Kas te arutasite seda küsimust laiemalt?

Paul-Eerik Rummo

Kui ma õigesti aru sain, siis te peate silmas Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava või Euroopa koolide põhikirja konventsiooni alusel väljatöötatud õppekava rakendavaid koole. Jah, tõepoolest, eelnõu seletuskirjas on välja toodud, et praegu töötavad Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava alusel kaks munitsipaalkooli: Tallinna Inglise Kolledž ja Miina Härma Gümnaasium. Need on tõepoolest munitsipaalvõimu ülalpeetavad koolid, kuid nende puhul on täidetud kõik nõuded, mis põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses selles osas ette nähakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et selle eelnõu kohaselt tuleb erakoolis õppekeel valida vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseadusele. Selleks, et õpetada muus keeles, on vaja Vabariigi Valitsuse luba. Kui me vaatame põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sätet, siis see protsess käib niimoodi, et hoolekogu teeb ettepaneku kohalikule omavalitsusele, kes omakorda teeb ettepaneku Vabariigi Valitsu-

sele, kes otsustab. Kuidas see erakoolide puhul siis toimuma hakkaks, arvestades seda, et erakoolidel ei ole hoolekogusid?

Paul-Eerik Rummo

Ma ei usu, et see nõndamoodi on, sest Vabariigi Valitsuse poole on ju pöördunud õppekeelt puudutava eriloa saamiseks. Järelikult peab olema läbitud see protseduur, mille alusel valitsus saab otsustada, kas ta tuleb sellele taotlusele vastu või mitte. Seega peavad kõik nõutud sammud valitsuse poole pöördumiseks olema tehtud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Sügavalt austatud härra Rummo! Hiljutine küsitlus näitas, et iga kolmas eestimaalane kavatses Eestist lahkuda, elab loosungi all "Põgene, vaba laps!". Kaks kolmandikku rahvast peab aga tõenäoliselt veel silmas motot "Iga mees on oma saatuse sepp ja oma õnne valaja". Nad loodavad, et mingi osalusdemokraatia Eestis siiski säilib. Seepärast ma küsin järgmist. Kui te otsustasite mitme õppeasutuse saatust, siis kelle esindajad nendest eelnõus nimetatud õppeasutustest te komisjoni kutsusite? Kellega te rääkisite? Kas teil olid kohal ka koolipsühholoogid, keeleteadlased – inimesed, kes valdavad teemat?

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimuse aeg on läbi.

Mihhail Stalnuhhin

Tuletan ka meelde, et õiguskantsler ei ole alati oma hinnangutes eksimatu.

Paul-Eerik Rummo

Õiguskantsleri hinnangutele ja nendest tulenevale ettepanekule andis oma hinnangu Riigikogu täiskogu 2012. aasta 13. detsembril. Täiskogu nõustus õiguskantsleri hinnangutega ja asus tema ettepanekut ellu viima. Mis puutub teie küsimuse tagamaadesse selles suhtes, kas kõiki koolikorralduslikke vajadusi on Eestis silmas peetud kõige kõrgemal tasemel, siis tuleb tunnistada, et ega tingimata ei ole. Kuid me ei saa asuda nende vajaduste täitmisel sel-

lele teele, et läheme vastuollu põhiseadusega. Need on kaks täiesti erinevat küsimust. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uus eelnõu on teatavasti laekunud, homme on see meil siin esimesel lugemisel. Seega need spetsiifilised koolikorralduse küsimused, mis võimaldavad riigi eesmärke saavutada põhiseaduse kohaselt, tulevad arutusele niikuinii.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Austatud ettekandja! Mind tõsiselt riivab, et te räägite pigem põhiseaduskomisjoni esindaja termineid kasutades: lubamine, keelamine. Jääb mulje, et hariduse kvaliteet teid väga ei huvita. Siin seletuskirjas on nimetatud IBO ehk Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava. Me teame väga hästi, et enne kui minnakse sellele üle, külastab kooli rahvusvaheline komisjon, kes veendub, et õpilased on võimelised võõrkeeles õppe sisust aru saama. On vähemalt kolm vestlusvooru: pedagoogide, lastevanemate ja lastega. Ja kui kõik on selle poolt, et õpetada võõrkeeles, siis minnakse sellele üle. Kas te palun kirjeldaksite, kuidas seda tehakse eesti keelele ülemineku puhul? Ma tean, et kolleeg Ossinovski jäi asjameseid dokumente otsides jänni. Teil on võib-olla rohkem infot, kuidas on korraldatud vestlused näiteks lastevanematega nendes koolides, kus minnakse üle eestikeelsele õppele.

Paul-Eerik Rummo

Neid ettevalmistavaid samme, mille hulka kuulub kontrollimine, kas üks või teine konkreetne kool on suuteline seadust järgides õpetama, missugusel määral ta on suuteline seda tegema, millist abi ta võib selleks vajada, et suuta eesti õppekeelele 60% ulatuses gümnaasiumiastmes üle minna – kõiki neid ettevalmistavaid samme teeb täitevvõim. Kultuurikomisjoni teada – me oleme aeg-ajalt ülevaateid kuulnud – on haridusministeerium pidevalt kursis asjade seisuga kõikides koolides, kelle suhtes seaduse nõue rakendub. See kontroll toimib. Seda kontrolli kindlasti ei saa enda peale võtta Riigikogu ega üks Riigikogu komisjonidest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Jaak Allik, teine küsimus.

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Pärast selle seaduse jõustumist jääb kohalikule omavalitsusele võimalus toetada muukeelseid erakoole, nagu ütles ka õiguskantsler, aga õiguskantsleri sõnade kohaselt peab ta seda tegema võrdselt kõigi erakoolide suhtes. Ega te ei oska öelda, millise seaduse kohaselt seda kontrollida saaks ja millised oleksid sanktsioonid omavalitsustele, kui nad ei toeta erakoole võrdselt, vaid valikuliselt?

Paul-Eerik Rummo

See on absoluutselt loogiline, et kui mingisugustele samas juriidilises staatuses olevatele isikutele-organisatsioonidele rakendatakse mingisuguseid avaliku võimu poolseid soodustusi või toetusi, siis seda tuleb loomulikult teha võrdsetel alustel. Ja see on ka täiesti kontrollitav.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Ma tahan täpsustada valdkonda, mis on seotud minu esimese küsimusega. Nagu mina aru sain, neid koole, kelle tegevuse aluseks on rahvusvahelise konventsiooni alusel koostatud õppekava, puudutavad Eesti seadused selles valdkonnas väga vähe. Nad on selles mõttes sõltumatud. Siit on mul küsimus: kui palju te selle seaduse muudatustega sekkute rahvusvahelisel maastikul toimuvasse?

Paul-Eerik Rummo

Kindlasti, kui Eesti on ühinenud vastava konventsiooniga, siis me peame järgima neid nõudeid, mida see konventsioon ette kirjutab. Me ei saa neid volitusi kuidagimoodi ületada. Kui nende kahe eelnõu seletuskirjas nimetatud kooli puhul, kus Rahvusvahelise Bakalaureuseõppe Organisatsiooni õppekava rakendatakse, oleks Eesti riik astunud mingeid samme, mis ei oleks n-ö konventsioonipartnerile vastuvõetavad, siis ei oleks olnud võimalik neid koole selle konventsiooni alusel tegutsema

panna. Nii et ilmselt on Eesti riik järginud kõiki nõudeid, mis sellega kaasnevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Ma ei saanud oma esimesele küsimusele vastust, ehkki ma üritasin selle esitada väga aeglaselt ja selgelt. Palun vabandust, aga natukene naljakas on minul kultuurikomisjoni liikmele selgitada erakooliseaduse sätteid. Erakooliseaduse järgi ei ole erakoolil hoolekogu, vaid on nõukogu. Te kirjutate selles eelnõus, et erandi taotlemine toimub põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sätete alusel. Sel juhul erakool ei saa seda erandit üldse taotleda. Siit minu küsimus: mismoodi laienevad õppekeele valiku küsimuses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sätted erakoolidele, arvestades seda, et erakoolidel ei ole hoolekogusid?

Paul-Eerik Rummo

Täna teid tähelepanu juhtimise eest! Ma arvan, et eelnõu edasise menetlemise käigus on võimalik, kui see on nii, nagu te ütlete, see ebamäärasus likvideerida ja sätestada asi selgelt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Hea komisjonipoolne ettekandja! Arusaadav on, et 1. septembrist on möödas üsna mitu kuud. Võiks öelda, et varsti on kooliaasta läbi ja kogu vaidlus munitsipaalsete erakoolide üle on ka peaaegu möödas. Miks kultuurikomisjon peab nii vapralt edasi seda võitlust, mis poliitikaastikul on tegelikult möödas?

Paul-Eerik Rummo

Ma pean vabandust paluma, aga ma ei saanud päris hästi teie küsimusest aru. Asi ei ole ju nii, et põhiseadus kehtib 1. septembrini ja siis edasi äkki enam ei kehtigi. On selge, et meie eesmärk on viia üks Riigikogu enda vastuvõetud seadus õiguskantsleri näpunäidete ja tähelepanu juhtimise alusel põhiseadusega kooskõlla. Põhiseadus kehtib ka järgmisel ja ülejäärgmisel õppeaastal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Mailis Reps, teine küsimus.

Mailis Reps

Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Kogu lugupidamise juures ma saan aru, et te peate seda rääkima, mis te praegu räägite. Aga kui jutt on kooskõlast või mittekooskõlast põhiseadusega, siis tegelikult ütles õiguskantsler, et kooskõla pole siis, kui konkreetset munitsipaaltasandil ei ole kindel, et noortele on tagatud eestikeelne õpe. Kas teie, härra Paul-Eerik Rummo, tõepoolest arvate, et näiteks Tallinnas ei ole kõikidele Tallinna lastele tagatud võimalus õppida eestikeelses koolis? Neid on vähemalt 40. Miks me siis peame tegema seadusandluses veel lisakükke selleks, et munitsipaalne erakool ära kaotada?

Paul-Eerik Rummo

Selleks, et anda erakoolile luba kasutada seda õppekeelt, mida erakool gümnaasiumiastmes soovib, peab Vabariigi Valitsus, kes on selle loa andja, kontrollima, kas kõik asjaomased eeldused ja nõuded on täidetud. Siisamaani ei ole selget ja ühemõttelist seaduslikku alust, mis ütleks, et kõik need nõuded peavad olema täidetud, sh nõue, mille õiguskantsler esile tõi: konkreetset munitsipaalterritooriumil peab olema võimalik saada eestikeelset haridust ka juhul, kui nimetatud luba ühele koolile antakse. Asi on ikkagi selles, et tuleb viia kõik avaliku võimu asutatud koolid, on need siis munitsipaal- või riigikoolid või eraõiguslikus juuridilises vormis tegutsevad koolid, põhilistes koolikorralduslikes küsimustes ühele ja samale alusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu ettekandjale! Rohkem küsimusi ei ole. Kas on kõnesoove? Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nagu oligi arvata, keskendus meie tänane arutelu siin suurel määral mitte ainult erakooliseadusele ja konkreetsele eelnõule, vaid venekeelsete gümnaasiumide olukorrale tervikuna. See on muidugi mõisteta, sest nagu me ka õiguskantsleri ettepaneku arutelul rääkisime, on täna arutatav eelnõu meie arvates kantud

päevapoliitilisest soovist Tallinnale ja Narvale ära teha, mitte venekeelse hariduse küsimusega terviklikult ja mõistlikult tegeleda. Seda näitab ka tõsiasi, et eelnõu läheb kaugemale sellest, mida põhiseadusvastast õiguskantsler tuvastas, kuna tema rääkis ainult sellest, et enne muukeelse erakooli asutamise loa andmist peaks kontrollima, kas eestikeelne haridus on kättesaadav. Eelnõu läheb sellest märksa kaugemale, pidades selgelt silmas erakonna poliitilist tahet.

Ma juhtisin oma küsimustes tähelepanu, et ka selle eelnõu kvaliteet tekitab küsimusi. Eelkõneleja ei osanud öelda, kuidas seda erandit taotleda saab, kui erakoolidel hoolekogusid ei ole. Kogu probleem venekeelsete koolidega on iseenesest väga lihtne: õppemetoodika puudulikkuse tõttu ei taga meie venekeelsed koolid paljudel juhtudel korralikku eesti keele oskust. Samas on ka positiivseid näiteid: Tartu Annelinna Gümnaasiumis oli 2011. aastal põhikooli lõpetajate eesti keele eksami keskmine tulemus 89%. Kui me aga vaatame Tallinna Karjamaa Gümnaasiumi, siis seal oli see näitaja 49%, Narva 6. Koolis 43%, Lasnamäe Põhikoolis sootuks 30%. Seega on selge, et meil tuleb tõsiselt analüüsida, kuidas õpetatakse eesti keelt venekeelsetes põhikoolides, et pärast üheksat kohustuslikku aastat eesti keele õpet on B1 taseme keeleeksami keskmine tulemus mõnes koolis 30%.

Selle asemel on valitsus lähenenud probleemile põhimõtteliselt valest otsast, üritades parandada põhikooli vigu gümnaasiumiastmes 60% ulatuses eestikeelse õppe kehtestamisega. Ma ei kahtle, et mõned koolid, nagu Tartu Annelinna Gümnaasium, sellega kenasti hakkama saavad. Samas on selge, et lapsed, kes saavad B1 taseme eksamil 30, 40 või isegi 60 punkti, ei ole võimelised omandama gümnaasiumis füüsikas, bioloogias või ajalooos vajalikke teadmisi eesti keeles. Ei omandata sel viisil ei aineteadmisi ega ka eesti keelt ning rääkida soovist suurendada vene noorte konkurentsivõimet on siinkohal küüniline. Seda reformi on ilmselgelt alustatud valest otsast ning seda tunnistas ka haridusminister Aaviksoo mõni nädal tagasi siit kõnetoolist.

Loomulikult, mõistes, et integratsioonikeskonnad on Tartus, Tallinnas ja Narvas põhimõtteliselt erinevad, nägi seadusandja põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses ette võimaluse

teha erand nendele koolidele, kes kas pedagoogide puuduse või laste vähese keeleoskuse tõttu ei saa 60% ulatuses eestikeelsele õppele üle minna. Paraku ei andnud valitsus seda erandit taotlenud Tallinna ja Narva gümnaasiumidele, välja arvatud kahele täiskasvanute koolile ja Tallinna Saksa Gümnaasiumile, luba anda lastele head haridust isegi mitte üksikutes klassides. Selle asemel tegi valitsus järjekordse päevapoliitilise käigu, süüdistades koole ja nende juhte: nad olevat ise süüdi, et pole eesti keelele üleminekuks piisavalt valmis. Tähelepanuta jäid aga needsamad vene noored, kelle pärast seda üleminekut sõnades ju tehakse, aga kes ei ole mitte kuidagi süüdi selles, et nende koolil pole olnud piisavalt ettenägelikku direktorit või et linnas pole olnud võtta eesti emakeelega õpetajaid, ega ka selles, et nad elavad Narvas ja mitte Tartus ning et nende vanematel ei ole olnud raha palgata eraõpetajat.

Olukorras, kus valitsus ei täida seadusandja tahet ega võimalda erandit nendele koolidele või klassidele, kes seda tõesti vajavad, kasutasid kaks omavalitsust teist seaduslikku võimalust ning soovisid asutada erakooli, kus oleks võimalik anda lastele haridust vähem kui 60% ulatuses eesti keeles. Eesti keele õpe oleks jäänud niikuinii kohustuslikuks, kuna seda näeb ette õppekava.

Sotsiaaldemokraadid on rõhutanud, et me ei kiida heaks seda sunnitud käiku, millega sisuliselt asutakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse erandi võimalust realiseerima teise seaduse ehk erakooliseaduse raames. Palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit, palun!

Jevgeni Ossinovski

Vastutustundlik valitsus peaks selle peale muutma oma otsuseid erandite tegemise kohta, mitte kasutama oma parlamendiamust, et kohalikule võimule lihtsalt ära teha. Kõige naljakam on siinkohal see, et ega see päriselt äratagemine ka ei ole. Ka pärast selle seaduse vastuvõtmist on kohalikul võimul võimalik venekeelset erakooli toetada, kui ei kuuluta selle asutajate või osanike ringi. Ma usun, et kohalik võim seda ka teeb. Seejärel võime tõenäoliselt oodata uut seadusmuudatust, ette-

panekut kas õiguskantslerilt või valitsuselt, et ka see kraan kinni keerataks.

Teisisõnu, poliitiline ärategemine vene kooli küsimuses kindlasti jätkub ning mõne erakonna juhid rõõmustavad rahvuse pinnal konfrontatsioonilise elektoraadi sidumise ja ergastamise üle. Kannatab aga terve Eesti ühiskond, kuna paljudele vene noortele suletakse korraliku gümnaasiumihariduse tee. See ei ole õige!

Sotsiaaldemokraadid kutsuvad üles nii Riigikogu kui valitsust sisuliselt ja terviklikult leidma venekeelse hariduse probleemidele lahendusi, mis tagaksid nii kõrge aineteadmiste kui eesti keele oskuse taseme ning võimaldaksid venekeelsetel noortel täiel määral panustada Eesti ühiskonda. Nimetatud eelnõu on selgelt asendustegevus tervikliku hariduspoliitilise lahenduse otsimisele ja me teeme ettepaneku eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps, kaheksa minutit!

Mailis Reps

Head kolleegid! Jätkates üsna sama mõttega, millega lõpetas hea kolleeg, ütlesin, et üle tüki aja tegeleme siin Riigikogus mitte ainult asendustegevusega, vaid täiesti mõttetu tegevusega.

1. september jääb üsna mitme kuu kaugusele. Enne 1. septembrit käis väga suur vaidlus selle üle, kas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kehtestamisega Riigikogu ikka andis kohalikele omavalitsustele, lastevanematele ja kooliõpetajatele selle lõtku, milles kokku leppis. Tuletan teile meelde: Riigikogu leppis kokku, et gümnaasiumiastmes on õppekeeleks eesti keel, aga juhul, kui kooli arengukava koostades õpetajate ja lastevanemate ühisel otsusel leitakse, et mingi perioodi vältel on vajalik eesti keeles õpetada eri aineid mitte 60% ulatuses, mis on õige müstiline protsent, vaid vähem, siis võib Vabariigi Valitsus selleks loa anda. Seni ei ole minister Aaviksoo, Reformierakond ning Isamaa ja Res Publica Liit poliitilistel põhjustel soovinud analüüsida, mida koolid soovivad.

Kas te tõepoolest täna siin Riigikogu saalis usute, et Narva Pähklikmäe Gümnaasium ei suuda õpetada head eesti keelt? Tutvuge riigi-

eksami tulemusega ja käige selles koolis! Vaadake, need noored oskavad väga head eesti keelt. Küsimus, millega too kool pöördus Vabariigi Valitsuse poole, oli aga vägagi põhjendatud. Kool tõi välja ainete kaupa väga head spetsialistid, kes soovivad anda oma aineid, eriti reaallaineid edasi vene keeles. Taotlusele oli lisatud ka lastevanemate pöördumine. Või võtame Tallinna palju arutatud lütseumi Lasnamäel, mis on tuntud särav, väga head haridust andev kool, kuhu lapsevanemad väga suure innuga oma lapsi panevad ja kus lastele õpetatakse väga head eesti keelt. Aga seegi kool ei soovinud üle minna tolele 60%-le, vaid tõi välja ained, mida ta õpetab eesti keeles, samal ajal väites, et see 60% jutt on pehmelt öeldes jama. Seda me oleme siin Riigikogu saalis korduvalt püüdnud selgeks teha.

Üsna hiljuti üritasime põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise ettepanekus määratleda kohustuslikud ained, mida on võimalik võõrkeeles õpetada – seda on praktiseeritud ja ka teaduslikult analüüsitud. Aga meil räägitakse ainult mingitest protsentidest, räägitakse millestki, mida poliitiliste loosungite lehvides välja hõigata, süvenemata sellesse, mis tegelikult koolis toimub. Tegelikult ei ole ju eesmärk riigikeele õpetamine. Kui eesmärk oleks riigikeele õpetamine, siis me nendest protsentidest ja muust jamast ei räägiks, vaid räägiksime riigieksamite tulemustest, räägiksime riigikeele oskusest ja noorte motivatsioonist.

Eelnõu 343 on tõesti õiguskantsleri algatatud. Ta viitas kohustusele, et kui kohalik omavalitsus asutab kooli või on erakooli kaasasutaja, peab olema kindel, et sellega ei piirata munitsipaaltasandil noorte võimalust edasi õppida eesti keeles – loomulikult, nagu õiguskantsler on välja toonud, ka erakooli puhul tasuta. Kui munitsipaalorgan on kaasvastutaja, ei saa ta selle kaudu teha takistusi nendele, kes soovivad tasuta riigikeeles õppida. Tõepoolest, me oleksime võinud erakooliseadust muuta vaid nõudmaks, et munitsipaalalgatuse puhul peab olema tagatud samas piirkonnas, samas omavalitsuses eestikeelse gümnaasiumiõppe võimalus. Meie aga tuleme siin välja väga selgelt ainult ühe poliitilise sõnumiga: kui munitsipaalorgan on kooli asutaja või kaasasutaja, ei tohi õppekeeleks olla eesti keelest erinev keel.

Mis on kõige selle sisuline põhjendus? Ma arvan, et Riigikogus ei ole kedagi, kes ei mõistaks, et tegelik eesmärk on ainult üks: see on poliitiline äratagemine. Seejuures unustatakse, et me räägime konkreetsetest noortest inimestest, kes õpivad ehk väga heades koolides, saavad väga head riigikeeleõpetust, aga nendes koolides ei taheta kaasa minna selle jamaga, kõigi nende protsentidega. Nüüd loomulikult peab seda tegema, sest kontrollid ju tulevad ja neile näidatakse protsente üles lugedes ette, kuidas 40 lisaainet õpetatakse eesti keeles, kehalises kasvatuses näiteks värskes õhus liikumist. Nõutavad 60% on täidetud, aga mis on tegelik eesmärk? Kas meie riigis on tegelik eesmärk see, et lapsed oskaksid väga head riigikeelt, või on eesmärk tõsta seda teemat poliitiliselt pidevalt ühte- või teistpidi üles, et näidata oma valijatele, kuidas eesti rahva ja eesti keele eest võideldakse. Kas tõepoolest on Tallinna ja Narva koolidele teatud piirangute seadmine nüüd see lipp, mille all tegutsedes Eesti Vabariigis päästetakse eesti keel?! Vahest on meie rahva probleem pigem see, et meil vaesusest või tõrksusest või ignorantsusest, aga ka ülbusest inimesed Eestimaalt lahkuvad ning otsustavad oma pered, oma lapsed siit ära viia?

Eesti pikaajalise püsijäämise üle südant valutades peaksime märksa rohkem mures olema selle pärast, et kolmandik inimesi on valmis siit koos peredega ära kolima. Seda näitavad EHIS-e andmed. Lapsi on meilt lahkunud terve selle kooliaasta jooksul, neid viiakse ära siit Eestist teiste riikide koolidesse. Meie aga oleme mures selle pärast, et Tallinnas üks munitsipaalkool on ehk tulevikus erakool, mis võib-olla annab ainult 42% ainetest eesti keeles. Küllap te saate aru, et meie mure siin Riigikogus võiks olla hoopis asjalikumate teemadega tegeleda, kui on ühe või teise erakooli asutamine. Ja seetõttu Keskerakond leiab, et eelnõu 343 menetlust jätkata ei ole mõtet. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Minu käes on kaks ettepanekut. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt on juhatajale laekunud kiri: "Teeme ettepaneku erakooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 343 esimesel lugemisel

tagasi lükata." Ja ka Keskerakonna fraktsioonilt on kiri: "Keskerakonna fraktsioon teeb ettepaneku seaduseelnõu 343 esimesel lugemisel tagasi lükata." Me peame neid ettepanekuid hääletama. Kuna need on sama sisuga, siis ma panen need hääletusele ühekorraga. Palun valmistume hääletamiseks!

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ja Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 343 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 31 rahvasaadikut, vastu oli 50, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Juhtivkomisjoni ettepanek on esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõppenud. Määran eelnõu 343 muudatuseettepanekute esitamise tähtajaks s.a 5. märtsi kell 17.15.

5. Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu (368 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni, Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti ja Deniss Boroditši esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondiga seotud ebaseaduslike tehingute väljaselgitamiseks" eelnõu 368 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Mul on au ette kanda Riigikogu otsuse eelnõu 368, mille pealkirja on põhiseaduskomisjonis natuke moderniseeritud ja mis räägib nüüd uurimiskomisjoni moodustamisest VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks. Taustast niipalju, et kuigi VEB Fondiga seotud asjaolud on Riigikogu eri koosseisudes esile kerkinud ligi

paarikümne aasta jooksul, ajendas kõigilt fraktsioonidelt ja fraktsioonitutelt liikmetelt eelnõu algatamiseks nõusolekut küsima just asjaolu, et 16. jaanuaril 2013 palus Eesti Panga president Ardo Hansson Eesti Panga nimel vabandust seoses valeandmete esitamisega keskpanga poolt 1995. aastal. Nimelt näitas siseaudit, et 1995. aastal koostati pangas valeandmetega dokument, mis andis Venemaa firmale TSL International Venemaa Välismajanduspanga suhtes 32 miljoni dollari ulatuses nõudeid. Ühtlasi märgib keskpank auditi järeldustes, et seda, kes kirja loomise ahelas valeandmete kirja sattumise põhjustas, ei õnnestunud tuvastada. Kuigi kõik toimunud tehingud õnnestus taastada, ei olnud võimalik kindlaks teha nende kõigi põhjusi ja selgitusi. Samuti on Ardo Hansson öelnud, et lõpliku tõe väljaselgitamiseks ei aita võib-olla siseauditist, kuna Eesti Panga pädevus informatsiooni kogumisel piirdub Eesti Panga majaga. Seetõttu tulid Riigikogu neli fraktsiooni ja fraktsioonitud Riigikogu demokraatide ühenduse liikmed Rainer Vakra, Deniss Boroditš, Kalle Laanet ja Lembit Kaljuvee välja ettepanekuga moodustada selline uurimiskomisjon. Eelnõus on tehtud ettepanek määrata komisjoni liikmeteks Andres Anvelt (asendusliige Neeme Suur), Aivar Riisalu (asendusliige Heimar Lenk), Väino Linde (asendusliige Kalle Jents), Marko Pomerants (asendusliige Priit Sibul) ja Rainer Vakra (asendusliige Deniss Boroditš).

Eelnõu algatajad on püstitanud komisjonile neli ülesannet: "1) Riikliku VEB Fondi moodustamise, töökorralduse, juhtimise ja 1993–2012 jooksul sooritatud tehingutega seotud asjaolude väljaselgitamine; 2) Eesti Panga auditi poolt välja selgitatud 1995. aastal Eesti Panga poolt Venemaa Välismajanduspangale saadetud valeandmeid sisaldanud kirja ja sellega seotud võimalike hilisemate tehingutega seotud asjaolude väljaselgitamine; 3) VEB Fondi poolt sooritatud tehingutega võimalike riigile ja erasektori ettevõtetele tekitatud kahjude väljaselgitamine; 4) järelduste esitamine Riigikogule ja avalikkusele VEB Fondi tegutsemise kohta aastatel 1993–2012 ning võimalike seadusrikkumiste kohta."

Komisjoni loomise otsuse algatajad on praegu pannud komisjoni töö tähtjaks 1. oktoobri 2013. Nagu ikka tagab komisjoni teenindamise Riigikogu Kantselei. Kui ilmneb

mingisuguseid asjaolusid, millest oleks vaja teatada uurimisorganitele, siis on komisjoni kohus seda teha. See on lühidalt kõik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma tänan, kolleeg Andres Anvelt, et te täpsustasite pealkirja! Ma soovin stenogrammi huvides öelda, et kahjuks oli juhataja stsenaariumisse jäänud vana pealkiri. Ma koridan üle, et nädala alguses kinnitatud päevakorrapunkti pealkiri on Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu. Nii et viige see parandus stenogrammi sisse. Läheme nüüd küsimuste juurde. Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma palun vabandust, et mu teadmised sellele teema kohta põhinevad peamiselt ajakirjandusest loetul, ja vist olen lugenud ka ühte raamatukest. Oma ettekandes ütlesite, et tänase eelnõu alus on paljuski see, et Eesti Panga president on palunud vabandust ühe kirja pärast, mis on pangast välja läinud, ja et sellest tulenevalt on võib-olla tekkinud mingisugune kahju, nagu jällegi teie põhjendustest välja tuli. Minu mõtlemine viib selleni, et kui keegi on kahju saanud, siis teoreetiliselt võib see kahju saaja olla Venemaa pank, kes on võib-olla maksnud kellelegi välja midagi, mida poleks pidanud maksma. Kas te olete mõelnud, et see kahju võiks ka kuskil mujal ilmned?

Andres Anvelt

Aitäh küsimuse eest! Hea kolleeg, see on üks küsimus, mida vähemalt algatajad ongi näinud komisjoni ülesandena. See on seesama nii riigile kui ka erasektori ettevõttele tekitatud võimalike kahjude väljaselgitamine. Kui see küsimus oleks selge, siis ei oleks mõtet uurimiskomisjoni moodustadagi. Uurimiskomisjon peabki võimalikud kahjukannatajad, kui need on olemas, välja selgitama, ja kui neid ei ole, kui on näiteks mingid näilised tehingud või mis iganes, siis ka nendes küsimustes selgust saama. Eks siis komisjoni lõpparuandest näeb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea ettekandja! Kui pika aja peale te olete selle töö praegu planeerinud? Millal avalikkus võiks tulemustest teada saada?

Andres Anvelt

Aitäh, hea kolleeg! Nii nagu esialgne allkirjastatud dokument näitab, on komisjon teinud ettepaneku esitada töötulemuste lõpparuanne Riigikogule ja avalikkusele hiljemalt 1. oktoobriks 2013, mille järel komisjoni volitused lõpevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kuna siin tuli jutuks kahju, kas siis riigile tekitatud kahju saab olla ainult materiaalne või on seda teemat vaadates võimalik, et te asute uurima ka mittemateriaalset kahju, näiteks kahju riigi reputatsioonile või midagi säärast? Kui te räägite kahjust, kas siis on mõeldud ainult mingeid rahasummasid?

Andres Anvelt

Aitäh, hea kolleeg! Tegelikult jätab laiemal tõlgendusel võimaluse eelnõu punkt 3, mis räägib tekitatud kahjude väljaselgitamisest, minemata üksikasjadesse, kas need kahjud on materiaalsed või mittevaralised. Ma arvan, et komisjon ei saa mööda minna ka sellistest küsimustest – see on küll minu isiklik arvamus –, mis puudutavad riigi reputatsiooni ja Eesti Panga reputatsiooni. Komisjoni üks ülesanne peaks olema panna punkt pikkadele aruteludele, mis on kestnud 20 aastat, ja jõuda ka mitmesuguste spekulatsioonidega ühele poole.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andres Anvelt! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Ise me oleme koos selle eelnõu teinud ja ise me koos ka põhiseaduskomisjonis seda arutasime ning otsustasime, et natukene võiks muuta sõnastust. Põhiseaduskomisjon leidis, et muuta tuleks eelnõu pealkirja, sest esialgses sõnastu-

ses võib see piirata moodustatava komisjoni pädevust. Sõnad "ebaseaduslik tehing" komisjoni nimetuses ja ülesandes on suunavad ning annavad juba ette hinnangu, et VEB Fondiga seonduv on ebaseaduslik. Sellest tulenevalt muutis põhiseaduskomisjon moodustatava komisjoni põhiülesannet, mis tähendab ka pealkirja muutmist. Uus sõnastus on järgmine: moodustada Riigikogu uurimiskomisjon VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks. Lisaks sellele otsustas põhiseaduskomisjon asendada eelnõu punkti 3 allpunktides 1–3 sõna "tehingud" sõnaga "toimingud", kuna TsÜS-i § 5 kohaselt on toiming laiem mõiste kui tehing. Toimingute hulka kuuluvad ka tehingud.

Konsensusega muudetud teksti otsustasime saata täna siia esimesele lugemisele. Teeme ettepaneku esimene lugemine lõpetada ning muudatusettepanekuid palume 21. veebruariks kella 17.15. Lisaks teksti muudatustele arutasime komisjoni töö lõpptähtaega. Siin me konsensust ei saavutanud, arvamused olid erinevad. Komisjon jääb huviga ootama muudatusettepanekuid, kõigil on võimalus esitada neid lisaks muudele asjadele ka lõpptähtaja kohta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kui komisjon esitas eelnõu täiskogule muudetud kujul, kas siis selleks oli teil olemas ka kõigi algatajate nõusolek?

Peep Aru

Põhimõtteliselt oli meil olemas nelja alla kirjutanud fraktsiooni nõusolek ja meil oli olemas ka Deniss Boroditši seisukoht, et demokraadid ei ole teksti muutmise vastu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma süvenesin siin vahepeal annaalidesse. 2004. aasta juunikuus esitas toonane Isamaaliidu fraktsioon eelnõu analoogilise uurimiskomisjoni moodus-

tamiseks. 13. oktoobril 2004 lükkas Riigikogu selle ettepaneku häälteenamusega tagasi. Sellest tulenevalt on mul küsimus: mis on nüüd vahepealsete aastate jooksul muutunud? Kas üksnes see, mis tuli ilmsiks ühe 1995. aastal koostatud dokumendi kohta? Kas ei olnuks õigem siiski toona see komisjon moodustada, võib-olla me ei peaks siis täna selle probleemiga tegelema?

Peep Aru

Aitäh enda saba kergitamast, aga Riigikogu on oma otsustes vaba. Kord otsustab toetada, kord lükkab tagasi – oleneb sellest, kuidas saavutatakse poliitiline konsensus ja milline on poliitiline enamus siin saalis. Loomulikult, eks iga otsustaja peab tuginema oma otsustes teadmistele ja südametunnistusele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Äkki sa valgustad paari sõnaga komisjonis lõpptähtaja üle peetud debatti. Millised need ettepanekud olid?

Peep Aru

Põhimõtteliselt oli komisjoni esimehel sissejuhatavalt arvamused, et 1. oktoober on selles mõttes ebasobiv tähtaeg, et see on vahetult enne valimisi. Sõltumata sellest, milline saab olema komisjoni tulem, kas midagi leitakse, kas tehakse mingeid ettepanekuid uurimisorganitele, taunitakse midagi või öeldakse, et midagi ei leitud – igal juhul võidakse seda valimiste-eelses olukorras ära kasutada. Sealt algas arutelu pihta ja läbi vilksatas mitu tähtaega: üks oli piltlikult öeldes jaanipäev ehk juuni, teine 1. september, siis oli 1. detsember, siis 15. november. Nii et tähtaegu oli palju ja üks teiseks lugemiseks valmistumise käigus, juhul kui tulevad muudatusettepanekud, peab komisjon mingi otsuse langetama. Nii et jääme lootma kollektiivsele mõistusele – me leiame mingi tähtaja, mis on enam-vähem normaalne.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, Peep Aru! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoo-ve ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomis-

joni ettepanek on eelnõu 368 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 368 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. veebruari kell 17.15.

6. Vedelkütuse erimärgistamise seaduse § 1¹ muutmise seaduse eelnõu (333 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kuues päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse § 1¹ muutmise seaduse eelnõu 333 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Seisan siin teie ees Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud vedelkütuse erimärgistamise seaduse muutmise seaduse eelnõuga. Paljudele on see seaduseelnõu tuttav juba Riigikogu eelmisest koosseisust, sest Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon toob selle seaduseelnõu siia kolmandat korda. Natukene julgust seekord siia saali tulla andsid meile põllumajandusministri viimase aja väljajutlemised. Ka tema arvab, et erimärgistusega diislikütust võiks kasutada eriolukordades ja et selle kütuse kasutamise amplituud võiks veel laiendada, avada sellekohase diskussiooni. Seega vaatan julgustavalt meie saali paremal poolel istuva IRL-i fraktsiooni suunas, kes kindlasti võiksid seda seaduseelnõu toetada.

Mis on selle väga lihtsa seaduseelnõu sisu? Lühidalt öeldes lubaksime selle muudatusega kasutada põllumajandusmasinates sinist ehk erimärgistatud diislikütust ka väljaspool põllumajandustöid ehk siis hädaolukorra likvideerimisel ja päästetöödel. Seda juhul, kui hädaolukorra seaduse §-des 3, 4 ja 5 nimetatud kriisikomisjonid – need on kas vabariikliku, maakondliku või kohaliku omavalitsuse tasandi kriisikomisjonid – on vastu võtnud sellekohase otsuse.

Mis see siis lühidalt tähendab? Ma julgen siit kõnetoolist öelda, et olen ka ise seadust rikkunud, mis puudutab erimärgistatud diislikütuse kasutamist. Jah, oma põllumajandustöödeks mõeldud traktoriga olen suure lumetormi järel puhastanud ära oma hoovi ja selle

ala, mida mul on tarvis põllumajandusettevõtte eksisteerimiseks. Olen lükanud lume ära ka naabrimehe ja võib-olla veel mõne teise külaelaniku hoovilt, võtmata selle eest tasu. Ma olen teadnud, et see on seadusega vastuolus. Ma tean ka, et sedasama teevad väga paljud talumehed, aga ma tean, et nad teevad seda raske südamega. Ma ei ole kuulnud ühestki juhtumist, kus Maksu- ja Tolliamet oleks sellises situatsioonis määranud trahvi. Kui nad oleksid seda teinud, oleksid ka nemad teinud seda kindlasti väga raske südamega.

Maamehe tarkusest tulenevalt ongi ettepanek lahendada see situatsioon, kui me teame, et kriisiolukorras külas, kohalikus omavalitsuses tõttavad põllumehed nagunii naabritele appi. Likvideerime probleemi ja lubame seda teha, kui kohalik omavalitsus on välja kuulutanud hädaolukorra! Head sõbrad, kui te soovite, siis saab seda eelnõu teha muudatusettepanekutega paremaks, aga ma arvan, et see on väga vajalik eelnõu. Sellest tingituna soovin teie toetust, et see seaduseelnõu jääks menetlusse, jõuaks teisele lugemisele ja võetaks seadusena vastu. Ootan teie küsimusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimused tulevadki kohe. Aivar Sõerd, palun!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma saan aru, et te olete tegelnud selle probleemiga hästi põhjalikult, te olete tegelnud sellega rohkem kui kes iganes muu ja selle eest teile muidugi tunnustus! Aga öelge mulle – midagi te rääkisite sellest, kuid ma küsin üle –, kui palju on olnud neid juhtumeid, kus Maksu- ja Tolliamet on lumekoristustöödel erimärgistatud kütuse kasutajale määranud kas maksusumma tasumiseks või rakendanud haldusmenetluses ettenähtud sanktsioone. Kui palju on selliseid juhtumeid aegade jooksul olnud?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg, kuigi me oleme selle teemaga tegelnud, ei ole mul täna siin neid arve. Olgu ka öeldud, et sotsiaaldemokraadid kindlasti ei soovi, et keegi tohiks tavaolukorras kasutada erimärgistatud diislikütust lumetõrjeks. See oleks vaieldamatult ausa konkurentsi moonutamine. Me räägime hädaolukordadest, kriisi-

situatsioonidest. Mul ei ole teada, kui palju kordi on hädaolukorras, kui teed on umbes, talumehed läinud naabritele appi, et puhastada teed lumest enne seda, kui kohaliku omavalitsuse korraldatud lumetõrje oma tavapärase ringiga nende külla või nende hoovile jõuab. Ma ei oska neid arve öelda, neid arve meil ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson!

Peeter Laurson

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Käesolev seadusmuudatus lubaks Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni, regionaalse kriisikomisjoni ning kohaliku omavalitsuse kriisikomisjoni otsusel kasutada erimärgistatud kütust. See näide, mis teie tõite, et te läksite suure lumetormi järel naabrimehele appi, ei ole ju päris see näide. Arutatav seaduseelnõu ei lahendaks ju seda probleemi, nagu teil oli. Kuidas te kommenteerite?

Kalvi Kõva

Aitäh, hea kolleeg! On teada, et selliseid enesekohaseid otsuseid ei saa inimene demokraatlikus riigis ise teha. Seda otsust ei saa tõesti vastu võtta ei mina, ei naaber, ei külavanem. Sellepärast ongi seadusesse sisse kirjutatud, et seda saab teha kriisikomisjon, kohaliku omavalitsuse kriisikomisjon. Me teame, et tavalvel selliseid situatsioone palju ei ole. Sel talvel oli Lõuna-Eestis võib-olla ainult üks päev, kui ei olnud enam lihtsalt lumesadu, vaid päris hull tuisk. Selliseid situatsioone on ühelkähel päeval talve jooksul, kui sedagi. Ma natuke laiendan seda ampluaad. Tavapärased lumetõrje tegijad, kes teevad kohalikele omavalitsusele lumetõrjet lepingu alusel, küll ei asenda selleks üheks-kaheks päevaks oma traktori kütusepaakides puhast kütust sinise kütusega. See ei ole otstarbekas. Ma olen pidanud traktoripaagist kütust välja võtma, see on väga suur töö.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Meelis Mälberg!

Meelis Mälberg

Aitäh! Hea ettekandja! Küsimus selline: kas te oskate öelda, kui tihti tuleb ette olukordi,

kus kohalik omavalitsus kuulutab välja kriisilukorra? Kas teil on näiteid, et kohalik omavalitsus on välja kuulutanud kriisi? Te ise olete endine vallavanem. Mitu korda teil on tulnud seda teha?

Kalvi Kõva

Aitäh, hea kolleeg! Kriisi väljakuulutamine ühes kohalikus omavalitsuses, regioonis või riigis ei ole lihtne otsus, mis tuleb kohe niimoodi, et kuulutame aga väga pinnapealsete argumentide toel kriisi välja. Ma isiklikult ei ole kriisilukorda omavalitsuses välja kuulutanud ja selleks pole ka olnud põhjust. Kindlasti ei tee mitte ükski kohalik omavalitsus seda otsust kergekäeliselt, sest ta peab siis natuke tunnistama ka seda, et ta ei ole oma tööjõuressursi või lepingutega n-ö graafikus, ei suuda lepingut täita ja inimesed on hädas. Ma arvan, et need otsused tulevad väga raskelt ja kaalutletult ning neid ei tule palju. Me kõik mäletame viimaseid aastaid – üks, kaks, maksimum kaks korda talve jooksul, kui me räägime tõesti lumest tingitud eriolukordadest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kui te pidasite selle eelnõu valmimise etapis kellegagi nõu, nagu ma eeldan, kas teil oli siis ka diskussiooni selle üle, et erimärgistatud kütus üldse Eestis ära kaotada, et sellist kütuse värvimist ei oleks? Mida vähem erisusi, seda kergem oleks võib-olla Eesti ühiskonnal, kaasa arvatud põllumeestel. Võib-olla tasuks mõelda hoopis selle peale, et toetada neid, kes tegelikult vajavad toetust või, ütleme, madaldatud määradega kütust? Võiks rakendada mingeid muid meetmeid, et jääks ära kütuse värvimine, ning minna lihtsama ja selgema süsteemi peale üle. Mul on tunne, et see, mida te täna soovitate ja mida te püüate heas mõttes meile müüa, on tegelikult veel ühe erisuse loomine. Kas te olete sellele mõelnud?

Kalvi Kõva

Aitäh! Me oleme sellele mõelnud nii nagu teiegi – koalitsioonileppes on see punkt minu teada sees – ja me oleme väga varmad ja aldis selles diskussioonis osalema. Põllumajandus-

minister on meedias juba mitmel korral tähelepanu juhtinud, et ta sellise n-ö paketi välja tuleb. Sellel on nii oma plüsse kui ka miinuseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson, teine küsimus!

Peeter Laurson

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas te olete minuga nõus, et kriisikomisjoni otsustega piiramine ei lahenda tegelikult hädaolukorra puhul lumetõrje probleeme maarajoonides?

Kalvi Kõva

Aitäh! Jah, ma ei saa väita, et kriisikomisjoni otsustega piiramine oleks kõige parem lahendus, aga eelnõu on praegu esimesel lugemisel ja meil kõigil on võimalus esitada enne teist lugemist muudatusettepanekuid, et teha seadust paremaks. See on üks võimalus, et reguleerida kuigipalju neid n-ö enesekohaseid otsuseid, st mitte ma ise ei võta vastu otsust, et see kümme sentimeetrit maha sadanud lund võib põhjustada kriisi, vaid otsus langetatakse kollektiivselt kohaliku omavalitsuse tasandil, et iga traktorist ikkagi ise seda otsust teha ei võiks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh, istungi juhataja! Hea kolleeg Kalvi! Elu on läinud nii, et mul on tulnud nii mõnedki aastad olla regionaalse kriisikomisjoni liige. Mulle tundub, et see seaduseelnõu on ebaratsionaalne. Ehk aitad mul sellest tundest lahti saada? Kujutame ette, kui hädaolukorra seaduse järgi kuulutatakse välja kriis ja me peame kõik välja minema. Tegelikult on omavalitsustel kriisikavades kirjas inimesed, kes teid lahti lükkavad. Need on eelkõige needsamad inimesed, kes praegugi teid lahti lükkavad, ja nad teevadki seda valge kütusega. Mulle tundub, et see seaduseelnõu on ebaratsionaalne, aga ehk lükkad mu arvamuse ümber.

Kalvi Kõva

Aitäh, hea kolleeg! Võib-olla tõesti võib see regionaalse kriisikomisjoni pilgu läbi tunduda ebaratsionaalne, sest ka kohaliku omavalitsuse tasandil, erinevate lumeolude puhul võib asi olla väga erinev. Räägime siis natuke Võrumaa juttu. Urvaste lumeolud erinevad totaalset Haanja, Rõuge Haanja-poolse külje ja Vastseliina põhjatipu lumeoludest. Nende vahel on erinevused. Siin on võimalus, et me selle seaduseelnõuga suurendame nende inimeste hulka, kes on nõus kriisisituatsioonis oma traktori viljasalvest, kartulihoidlast, laudast välja ajama, seadma traktori ette lumetõrjeks sobiliku tehnika ja tulema appi. Praegu nad ei hakka kütust vahetama, nad tulevad võib-olla appi, teades, et nad rikuvad seadust. Nad tulevad tunniks-paariks selle tehnikaga, mida võib-olla just sel hetkel on tarvis, laadurkopaga. Tavasituatsioonis ei ole lumetõrjel laadurkoppa tarvis, see tulebki mängu kriisisituatsioonis, ja seda saab kohalik omavalitsus otsustada, kas on kriisisituatsioon või ei ole. Ma tahaksin väga uskuda, et mitte üheski omavalitsuses mitte kunagi ei peaks kriisisituatsiooni välja kuulutama, sest tullakse toime ka tavapäraste regulatsioonidega, et ei oleks selliseid suuri lumetuiske. Elu on aga hoopis midagi muud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Selle teema põhiküsimus seisneb selles, kui seaduskuulekad me oleme. Ma kuulasin kolleegide küsimusi, mitu korda on Maksu- ja Tolliamet kedagi trahvinud. Maksu- ja Tolliamet justkui ei peaks seadusest kinni pidama ja peaks silma kinni pigistama. Teiselt poolt on see, kas talumehed peaksid tegelema sellega, mis on keelatud. Küsimus on seaduskuulekuses. Ma arvan, et see seaduseelnõu aitaks asja täpsustada ja keegi ei peaks seadust rikkuma. Kas olete sellega nõus?

Kalvi Kõva

Jah, hea kolleeg Tarmo! Just sellepärast olemegi seaduseelnõu siia kolleegide ette toonud, et täita see praegune auk, tühi koht. Hullu lumetormi järel oma territooriumi koristades tohime kasutada sinist kütust, kui me oleme

põllumajandustootjad, aga me oleme ju nõus ilma tasu saamata panustama ka natukene laiemalt ja tulema kohalikule omavalitsusele appi kriisiolukorda reguleerima. Kui kriisiolukorda ei ole, siis kehtib tavapärane regulatsioon ja kohaliku omavalitsuse lepingu kohaselt lumekoristustööd tegev traktor jõuab meie hoovile küllaltki ruttu. Kriisisituatsioonis kulub tal selleks aga võib-olla tunde, hullemal juhul päevi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Aitäh! Lihtsalt täpsustuseks, et alates 1992. aastast pole Eestis ükski omavalitsus, regioon ega riik ühtegi eriolukorda välja kuulutanud. Loodame, et seda ei tehta ka tulevikus, kuna elu on hea. See eelnõu natuke kitsendab tegutsemist, sest päästetööde juhil on ka praegu seadusjärgne õigus päästetööde ajal erikütusega tehnika välja saata. Arutatav eelnõu välistab selle ja annab sellise õiguse ainult kriisikomisjonile. Siit minu küsimus: kas igal omavalitsusel on Eesti seaduste põhjal praegu olemas kriisikomisjon?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg, sinuga kriisisituatsioonide üle debatti pidama ma ei hakkaks, sest ma olen siin raudselt nõrgem pool. Ma arvan, et seadusest tulenevalt peab kriisikomisjon olema, kas ta ka reaalselt igal pool olemas on, selles julgen kahelda. Aga kavad ja situatsioonikirjeldused peavad kindlasti olema. Ent aitäh küsimuse eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Seletuskirjas ütlete, et selle eelnõu vastu on üsna suur avalik huvi. Ma küsin natuke konkreetsemalt. Kas teil on ülevaade, kui paljud Eesti omavalitsused ootavad praegu pikisilmi selle eelnõu seadustamist? Võtame suuremad linnad välja, jääb veidi üle 200 kohaliku omavalitsuse – kas teil on olnud mingit kommunikatsiooni sellel teemal?

Kalvi Kõva

Aitäh! Ma arvan, et me teame täpselt, kui suur on kohalike elanike avalik huvi lumetõrje vastu septembrikuus. Sellise talveilmaga nagu täna, kui maas on küll ilus, mõnusalt paks lumevaip, suudame ka tuisusituatsioonis hakkama saada ja avalik huvi selle seaduseelnõu vastu ei ole teab mis suur. Kui aga ülemöödunud ja möödunud aastal olid suured lumetormid, siis pöördusid paljud kohalikud omavalitsused – ma pean silmas Lõuna-Eestit – minu poole küsimusega, et kuidas selle sinise kütuse kasutamisega lumekoristustöödel on. See avalik huvi ja vajadus tekib eeskätt just muutlikes ilmastikuoludes ja suurte tuiskude ajal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Hea kolleeg! Sa oled teinud ühe tänuväärse seadusmuudatuse ettepaneku, aga nagu sa mäletad, andis valitsus juba 2011. aasta maikuu niisuguse etteruttava lubaduse, et erimärgistusega kütuse kasutamise korda muudetakse. Me ootame seda tänapäevani ja mitte midagi ei ole muutunud. Sa rääkisid siin, kui raske südamega keegi trahvi teeb või lund lükkab – see võib nii olla ja võib ka teisiti olla. Ma võin sulle öelda, et Põlva maal on tehtud kaks trahvi, mis on ära makstud. Minu mäletamist mööda oli see vist 2010. aastal. Mis sa arvad, kui kaua selle korra väljatöötamisega võib veel minna?

Kalvi Kõva

Hea kolleeg Ester, ma ei tea, kui kaua aega võib valitsusel minna, et välja töötada uus kord, mida nad on koalitsioonileppes lubanud. Ma toon välja ka ühe probleemikoha, kui me kütust enam ei värvi. Meie naabritel lätlastel on kord, kus erimärgistatud kütust ei ole, aga põllumajandustootjatele makstakse hektaripõhist toetust kütuseaktsiisi kompenseerimiseks. Euroopa Liidus ei olene põllumajandustoetused tootmise liigist. Kui me kütust ei värvi, kui me erimärgistusega diislikütuse ära kaotame ja läheme üle toetuste süsteemile, siis tuleb meil hektaripõhine toetus. See tähendab, et nn euroheina tegev põllumees ehk põllu peal heina purustav põllumees saab samasuguse toetus-

määrat alusel kütusekompensatsiooni kui aedvilja või teravilja kasvatav põllumees. Siin on enne seda, kui me süsteemi tõesti muudame, n-ö Euroopa suunal sõtkumist küll ja veel, et taotleda mingisugust erisust, et meie aktiivpõllumehed saaksid soodsama toetusmäärat. Ma arvan, et seda Euroopa suunas sõtkumist ei ole veel nii hästi tehtud, kui see seaduseelnõu tänasel päeval meie ees on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Kohati tundub mulle, et mõne seaduse või seadusmuudatusega me võib-olla üritame lihtsaid või tavalisi asju üle reguleerida. Kas kõnealusel juhul ei oleks lihtsam anda suurem kaalutusõigus Maksu- ja Tolliametile ning mitte ainult lumetormide korral, vaid üldse erandjuhtudel lubada kasutada seda sinist kütust? Kas see ei oleks lihtsam variant? Küsin puhtalt enda harimiseks.

Kalvi Kõva

Aitäh, hea kolleeg! Jaa, ka see on üks võimalus. Ma kirjeldan ühte situatsiooni elust. Põllumees, rullinud hommikul oma põllu ära, pani õhtul traktorile taha puulõikamismasinat, kuna kevad on valdavalt põllu rullimise ja järgmise aasta küttepuude tegemise aeg. Ta pani traktorile haakesse halumasina ja viis selle oma kodus oma puuhunniku juurde. Traktor jäi sinna ette, ei töötanud, halumasin oli lihtsalt taga, oli elektrivõrgus ja lõikas puid. Tuli Tolli- ja Maksuameti töötaja ning tegi sellele talumehele trahvi. Jah, kaalutusõigus on olemas, aga sellel Võrumaa talumehel kulus üks kaunis kevadpäev Tartus Maksu- ja Tolliametis, tõestamaks, et ta selle traktoriga ei sõitnud. Terve päev oli rikutud. Ta ei pidanud küll trahvi maksuma, aga kaalutusõiguse tõttu tuli Võrumaa inimesel ohverdada kallil kevadisel põllutööajal üks terve päev. Talle oli see suur väljaminek.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Meil on tõesti hea meel, et see eelnõu on taas saalis. Ka Keskerakonna fraktsioon on tulnud välja analoogilise asjaga, sest meilegi ei meeldinud olukord, kus inimest sunnitakse seadust rikkuma, ükskõik, kas ta siis saab need sanktsioonid kaela või mitte. Tõepoolest, maksuamet ei ole massiliselt trahve teinud, aga üksikuid siiski. Mis sa arvad, kas praegu tundub nii, et parem saalipool ongi harjunud nii tegutsema, et äkki ei jää vahele?

Kalvi Kõva

Ma ei usu. Teades kolleege nii saali paremalt kui ka vasakult poolt, arvan, et keegi tahtlikult otseselt seadust rikkuma kedagi ei kutsu ja ka ise seadust ei riku. Ma loodan väga, et me selle väikse muudatuse seadusesse teeme ja kaotame ära niisuguse ebaleva oleku. Usun siiralt, et kolleegid toetavad seda eelnõu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas vedelkütuse erimärgistamise seaduse § 1¹ muutmise seaduse eelnõu 333 oma 12. veebruari istungil. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige Rannar Vassiljev. Rahandusministeeriumist oli kohal tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla, kes tutvustas Vabariigi Valitsuse arvamust ja seisukohti.

Eelnõu eesmärk on lubada Vabariigi Valitsuse kriisikomisjoni, regionaalse kriisikomisjoni ja kohaliku omavalitsuse kriisikomisjoni otsusel kasutada põllumajandusmasinas erimärgistatud kütust juhul, kui see masin osaleb hädaolukorra likvideerimisel ja päästetöödel. Komisjonis oli tõsine arutelu ja küsimused, mis üleval olid, on paljuski kõlanud juba ka siin saalis. Leiti, et eelnõu algataja ei osanud päris täpselt nimetada, kui palju on tänaseks olnud selliseid olukordi, kus kriisikomisjon on pidanud tegema otsuseid erimärgistatud kütuse kasutamise kohta, kuidas üldse kriisi defineerida ja kas selline käsitlus, et vaja on kriisikomisjoni otsust, ei lähe vastuollu muude kon-

kurentsi põhimõtetega, ei tekita ebavõrdset konkurentsi. Samas nenditi, et kui praegu peaks tekkima vajadus kriisiolukorras kütust vahetada, siis oleks see väga kohmakas ja keeruline ning ei oleks kriisi lahendamisel isegi mõeldav. Rahandusministeeriumi esindaja ütles, et kui teatud rasketes oludes on erimärgistatud kütust kasutatud, siis siamaani ei ole mitte kedagi karistatud. Seadusesilm on suhtunud sellesse mõistlikult ja mõistvalt.

Komisjoni olid tulnud ka ministeeriumide seisukohad. Siseministeerium nõustub üldjoontes eelnõu seletuskirjas toodud probleemi püstitusega, kuid juhib samas tähelepanu, et päästeseaduse §-s 20 on meetmena sätestatud asja sundkasutusse võtmine, mille kohaselt pääste- või demineerimistöo juht võib võtta vett, liiva, kruusa ning muid pääste- või demineerimistööks vajalikke aineid, materjale, seadmeid ja abivahendeid, kui see on vältimatult vajalik pääste- või demineerimistööks ning muud võimalused asja sundkasutamiseks puuduvad või oleksid ebamõistlikult koormavad. Samuti annab päästeseaduse § 19 võimaluse rakendada isikut päästetööle. Kuna eriotstarbeline diislikütus on samuti aine ja päästeseaduse kohaselt võib asja sundkasutusse võtmise otsustada päästetöö juht, siis ei ole vaja eelnõuga 333 sätestada erisust päästetööde puhul. Selline oli Siseministeeriumi seisukoht, kuid probleemi püstitusse suhtuti positiivselt.

Põllumajandusministeerium toetab põhimõtteliselt võimaluste loomist erimärgistatud kütuse kasutamiseks. Samas on seda teemat ennegi arutatud ning Põllumajandusministeerium on seisukohal, et vedelkütuse erimärgistamise seaduses põllumajandustootjatele sätestatud nõuded nimetatud kütuse kasutamise kohta vajavad paindlikumat lähenemist ja hoopis ulatuslikumaid muudatusi ning käesolev seadusmuudatus ei lahendaks olukorda. Põllumajandusministeerium tegi Rahandusministeeriumile juba 29. novembril 2012. aastal ettepaneku seda olukorda hoopis laiemalt käsitleda ning leida ulatuslikum lahendus. Sellega tegeldakse.

Ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kommentaarid teema püstitusele olid põhimõtteliselt positiivsed. Kuid kuna eelnõu piirab tegutsemist väga kitsalt kriisikomisjonide otsustega, siis Vabariigi Valitsus oma

arvamuses, osutades ka mõnele muule asjaolule, mis võiks tekitada ebavõrdset konkurentsi, ei toetanud eelnõu esitatud kujul.

Komisjon langetas järgmised otsused: eelnõu kannab saalis ette Peeter Laurson, ettepanek on võtta eelnõu päevakorda teisipäeval, 19. veebruaril 2013 ja lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Poolt hääletas 6 ja vastu oli 4 komisjoni liiget. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea kolleeg! Küsin sama küsimuse, mida enne küsiti siin saalis minu käest. Kas te rahanduskomisjoni istungitel olete ka väljaspool selle eelnõu arutelusid käsitlenud seda problemaatikat, mis erimärgistatud kütuse kasutamisel tervikuna on? Kas olete arutanud, et seda ei saa kasutada metsatööl, aga saab kasutada põllumajandustööl? Põld ja mets aga käivad väga paljudes taludes koos. Kuidas sellega on, kas tuleb mingi muudatus, kas tuleb kord, et me lõpetame selle värvimise ära? Mida te olete komisjonis arutanud?

Peeter Laurson

Mina olen rahanduskomisjoni liige küll alles eelmise aasta sügisest, aga varem on seda kindlasti arutatud. Seletuskirjadest ja ministeeriumi esitatud materjalidest nähtub, et ka Põllumajandusministeerium on teinud Rahandusministeeriumile ettepanekuid, kuidas oleks võimalik asja lahendada. Teema ongi keeruline, nii nagu te ise välja tõite. Te arvasite, et selle eelnõuga oleks võimalik lahendada probleem sellise juhtumi korral, kus te tõsise lumesaju korral naabrimehele appi lähete, kuid nagu te isegi nentisite, ei tee ükski kriisikomisjon otsust, et te võite naabrimehele appi minna. Algatatud eelnõu on siiski väga kitsapiiriline ega lahenda absoluutselt olukorda. Lahenduseks oleks ilmselt näiteks erimärgistatud kütuse kaotamine ja kompenseerimine põllumeestele kas hoopis hektaripõhiselt või mõnel teisel moel, kuid see vajab põhjalikumalt väljatöötamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo, teine küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Olgu kriisiolukord või normaalne olukord, lume lükkamine maal on siiski hädavajalik. Ja fakt on see, et seaduse kohaselt ei tohi tehnikavahendites, millega lund lükatakse, erimärgistatud kütust kasutada. Ühes hiljutises arutelus siin ütles põllumajandusminister, et kui on olnud selliseid juhtumeid, kus Maksu- ja Tolliamet on kirjutanud välja trahvikvii-tungi, siis ta palub ennast informeerida. Minu küsimus teile on väga lihtne. Kas te peate seda olukorda normaalseks, ja kui peate, siis kui kaua see veel kestab? Või võibki see teie meelest niimoodi jääda?

Peeter Laurson

Kindlasti ei saa see olukord selliseks jääda. Nagu ma juba ütlesin, sellega tegeldakse ministeeriumides eelmise aasta sügisest. Selline eelnõu, nagu meil täna siin laua peal on, päris kindlasti olukorda ei lahenda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Igal eelnõul võib olla vajakajäämisi, mida saab kõrvaldada. Sellel teemal on siin saalis aastate jooksul ikka väga palju dispuute peetud ja ka mitmesuguseid ettepanekuid tehtud. Ma küsin niimoodi: kas teil on rahanduskomisjoni poolt vaadates ja seda arutelu jälgides tekkinud tunne, et see lihtne eelnõu, mis lahendaks ühe reaalse probleemi, on eelnõuna liiga keeruline või on teie ettekujutuses kõik põllumehed, kes talvel oma traktorile saha ette panevad, pätid?

Peeter Laurson

See eelnõu, mis täna on siia toodud, on pigem liiga lihtne, et seda heaks kiita. See ei lahendaks absoluutselt praegusi põllumeeste probleeme teede lahtilükkamisel. Pigem tugineb eelnõu isiklikule arvamusele ja on üsna pinnapealselt läbi töötatud. Ma loodan, et need lahendused, mida Rahandusministeeriumis ja Põllumajandusministeeriumis välja töötatakse,

on jätkusuutlikumad ega tekita pärast kaksipidi mõtlemist ja väärkasutamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Nagu ma aru sain, pidasid ministriumid seda eelnõu positiivseks algatuseks. Mu küsimuse üks pool on, et mispärast ei saa seda eelnõu aluseks võtta ja töötada selle valdkonna küsimustega edasi. Teiseks, kas te oskate ütelda, millal Rahandusministeerium oma ettepanekute või seisukohtadega peaks välja tulema?

Peeter Laurson

Aitäh! Sellisel kujul, nagu selles eelnõus on pakutud, on praegu juba võimalik lubasid anda. Nagu ma ütlesin, on Siseministeerium välja toonud, et päästeseaduse kohaselt võib asja sundkasutusse võtmise otsustada päästetöö juht, ja see hõlmab ka ainet, mis on seal traktoripaagis. Kui on kriisiolukord ja kriisikomisjoni juht peab vajalikuks nii otsustada, siis ta võib juba praegu nii või teisiti selle otsuse teha. Sellest vaatenurgast, mida esitatud eelnõu puudutab, on seda kütust võimalik nüüdki kasutada. Aga probleem on hoopis laiapõhjalisem ja vajab põhjalikumat arutelu, st kuidas üleüldse oleks võimalik põllumajandusmasinatele pandavat erimärgistatud kütust lume lükkamisel kasutada või milline oleks kompenseerimismehhanism ja -meetod, kui kütust ei erimärgistataks. Seda ei ole nii lihtne ühe lausega lahendada. Sellist probleemi, mis on eelnõus ära toodud, praegu isegi ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Täna, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Te rõhutasite oma ettekandes, et neid küsimusi tuleb lahendada terviklikult ja see, mida eelnõuga tahetakse teha, puudutab üksikjuhtu. Teatavasti kehtib eelmise, 2012. aasta jaanuarist seadusmuudatus, mis keelab kasutada erimärgistatud kütust paiksetes mootorites metsanduses, kaevanduses, ehituses. Kas selle eelnõu menetlemise ajal arutati rahanduskomisjonis või koostöös ministriumiga ka neid

mõjusid, mida see muudatus on juba kaasa toonud?

Peeter Laurson

Ei arutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Kas tõesti rahanduskomisjon aktsepteerib sellist olukorda, kus me kõik vaikides teame, et põllumees rikub sinist kütust kasutades seadust ning seejärel rikub maksu- ja tolliametnik seadust ega karista seadust rikkunud põllumeest? Kas selline anarhia ongi eesmärk omaette? Kuidas me saame jätta seadusesse augud, siluda neid ametnike suva järgi? Kas teil on mingi parem plaan olukorra lahendamiseks?

Peeter Laurson

Juba mitmendat korda vastan, et selline eelnõu, mis täna siin arutusel on, ei ole absoluutselt isegi vajalik. Kriisikomisjoni juhil on võimalik oma otsusega lubada erimärgistatud kütust kasutada, kui see on kriisiolukorras vajalik. Selline situatsioon, mida lauale toodud eelnõu püüab lahendada, on juba reguleeritud. Hoopis tõsisem asi on see, kuidas reguleerida üleüldse põllumajandusmasinate kasutamist lume lükkamisel, nii et seal ei oleks vaja kütust vahetada. Kütuse vahetamine on tegelikult suur probleem ning tihtipeale on ettevõtjatel ja põllumeestel, kes asuvad piirkonnas, kus on vaja lund lükata, raske osaleda ka hangetes, sest nad peaksid oma masinatest kütuse välja pumpama. Kaaluda tuleks, kas kaotada erimärgistatud kütus ja hakata üleüldiselt kompenseerima teatud töid, mida tehakse kas lume lükkamisel või põllumajanduses üldse. Tuleks leida kompenseerimise mehhanismid, või kui kasutatakse erimärgistatud kütust, siis määratleda erisused. Nende küsimustega tegeldakse ja ma arvan, et peatselt leitakse mõistlik lahendus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Hea ettekandja! Tegelikult tegeldakse selle probleemiga juba vähemalt 2011. aastast. Te ise ju tunnistate ka, et probleem on olemas, aga probleemi lahendamiseks ei sobinud teile Keskerakonna fraktsiooni eelnõu ja paistab, et ei sobi ka tänane sotsiaaldemokraatide eelnõu. Samas te räägite, et teemaga tegeldakse, kusagil töötatakse midagi välja. Palun öelge, millal Rahandusministeerium ja Põllumajandusministeerium nende ettepanekutega välja tulevad! Te kuulute põllumajandusministriga ühte erakonda, kindlasti saate küsimust temaga arutada, kui te seda siinamaani teinud ei ole. Millal on see päev, kui parlament saab seda küsimust lahendada hakata?

Peeter Laurson

Seda komisjon küll ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Peeter Laurson! Avame läbirääkimised. Kõnesoovi on avaldanud Kalev Kotkas.

Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! See on tõesti vähemalt kolmas kord, mil sotsiaaldemokraadid proovivad erimärgistatud kütuse kasutamist lume lükkamisel paremini reguleerida. Selle eelnõuga on nüüd piltlikult öeldes selg vastu sein. Enam ei ole kuskile taganeda, sest selle eelnõuga lubatakse sinist kütust kasutada vaid siis, kui kriisikomisjon on välja kuulutanud hädaolukorra ja riik ei suuda oma jõududega ise olukorda kontrolli all hoida.

Täna arutelul keskendusime liigselt lihtsalt lumerohkele talvele, aga tuletame meelde, et paar talve tagasi saime Padaorus kõik valusa õppetunni osaliseks. Kuna oli reaalne oht inimeste elule ja tervisele, tulid põllumehed esimese kutse peale oma masinatega appi. Keegi ei öelnud, et vabandage, ma vahetan täna kütuse ära ja homme tulen, kuigi kõik asjaosalised teadsid, et rikutakse seadust. Riik pani appi tulnud põllumehed valiku ette, kas käituda terve mõistuse järgi või olla seaduskuulekas. Õnneks valisid põllumehed selle esimese variandi, terve mõistuse, sest oli reaalne oht inimeste elule ja tervisele. Pärast pani riik

tanki ka Maksu- ja Tolliameti töötajad, kes seadust rikkudes ei karistanud seadust rikkinud põllumehi. Sellist anarhiasugemetega seadusruumi üks kultuurriik endale lubama ei peaks. Selleks ongi seda eelnõu vaja, et ka teatud eriolukorrad oleksid seadusega reguleeritud ning seaduse aukudest tulenevad probleemid ei jääks ametnike otsustada ja vastutada.

Halenaljakas on jälgida meediast kahe valitsusliikme selleteemalist n-ö punktinoopimist. Kui põllumajandusminister ei toeta eelnõu sellepärast, et see reguleerib valdkonda liiga kitsalt ja sinise kütuse kasutamist peaks lubama veelgi laialdasemalt, siis jääb üle küsida, miks ta ei toetanud meie varasemaid eelnõusid, kus just nii oligi. Rahandusminister toob valitsuse nimel hulga absurdseid põhjendusi, miks eelnõu ei toetata. Tsiteerin: "Kuivõrd eelnõuga antakse ka kohaliku omavalitsuse kriisikomisjonile õigus hädaolukorras erimärgistatud diislikütuse kasutamise lubamiseks, siis tekivad selle tulemusena paindlikud võimalused hädaolukorra tõlgendamiseks." Ehk siis valitsusel on hirm, et omavalitsused hakkavad sellest eelnõust tulenevalt oma haldusterritooriumil hädaolukordasid välja kuulutama ilmselt 1. detsembrist kuni 1. aprillini igal aastal. See on piinlikuvõitu umbusaldusavaldus omavalitsuste suunas.

Veel pärleid sellest šedöövrist. Väidetakse, et vähenevad riigieelarve tulud ja üldse kaanevad fossiilse kütuse kasutamisega negatiivsed keskkonnamõjud. Ehk siis valitsuse raamatupidajatele on probleemiks see, et Padaoru päästetööde tõttu jääb laekumata kümme eurot täiendavat aktsiisitulu ja põllumeeste traktoritest võib atmosfääri paiskuda täiendavaid heitgaasikoguseid. Veel väidetakse, et eelnõu tekitab ebavõrdse konkurentsi olukorra. No andke andeks! Need põllumehed, kes läksid Padaorgu, läksid riigile appi, mitte riigiga konkureerima. Põllumehed on üles näidanud tervet talupojamõistust, nüüd on Riigikogu kord!

Austatud koalitsioon! Kutsume teid üles seda seaduseelnõu toetama, sest kaalul ei ole mitte ainult teie mundriau, vaid Riigikogu oma tervikuna. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu

333 tagasi lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 333 tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 43 Riigikogu liiget, vastu oli 31, erapooletuid ei olnud. Eelnõu 333 on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 1.)

Head kolleegid, käesolevaga on meie täna-ne päevakord ammendatud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.09.

Istungi kestus 2 tundi ja 9 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 20. veebruar 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Politsei- ja Piirivalveameti juhi valimine
2. Abivahendite riigipoolne kompenseerimine puuetega inimestele
3. Maavalitsused
4. Peaministri büroo töö
5. Arstiabi kättesaadavus
6. Omavalitsuste toimimine

Istungi rakendamine

1. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) kolmas lugemine
2. Meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (300 SE) kolmas lugemine
3. Rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu (324 SE) teine lugemine
4. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) teine lugemine
5. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) teine lugemine
6. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) esimene lugemine
7. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) teise lugemise jätkamine
8. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) esimene lugemise jätkamine
9. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (340 SE) esimene lugemine
10. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) esimene lugemine

11. Tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (363 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu liikmed! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 Riigikogu liiget, puudub 61. Täna osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, regionaalminister Siim Valmar Kiisler ja sotsiaalminister Taavi Rõivas.

1. Politsei- ja Piirivalveameti juhi valimine

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimustele vastamist. Kuna täna on meil registreeritud kuus küsimust, siis saan lubada traditsiooniliselt kaks kohapeal esitatud küsimust. Nii et, nobedad näpud, palun! Kõigepealt aga kolleeg Priit Toobali küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Priit Toobal

Hea peaminister! Täna on selge, et avaliku konkursi korras Politsei- ja Piirivalveametile uut peadirektorit ei leitud. Peadirektori üle otsustanud komisjon leidis, et väärilist kandidaati kolme lõppvooruga jõudnud inimese ehk siis Tarmo Miilitsa, Erkki Koorti ja Tõnu Hundi seas polnud, seda hoolimata sellest, et kõigi kolme näol on tegemist 20 aastat Eesti sisejulgeolekus töötanud inimestega. Suure osa süsteemi töötajate arvates on kogu see avaliku konkursi ümber toimuv üks suur palagan ja nii näib ka meile siin. Siseminister või siseminister on selle otsimise muutnud komejandiks. Milline on teie kui valitsusjuhi seisukoht selles küsimuses? Otsitakse ikkagi peadirek-

torit ühele suurimale avaliku sektori organisatsioonile.

Andrus Ansip

Minu seisukoht ühtib seaduses sätestatuga. Seadus ütleb ühemõtteliselt, et Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori nimetab ametisse Vabariigi Valitsus siseministri ettepanekul, kuulunud ära Riigikogu õiguskomisjoni seisukoha. Siseminister teeb ettepaneku, oma arvamuse peab kindlasti avaldama Riigikogu õiguskomisjon, aga lõpliku otsuse langetab Vabariigi Valitsus. Seetõttu on kõikmõeldavate konkurssikomisjonide seisukohad ainult nõuandvad. Komisjonidelt võib tulla eksperdiarvamus, aga otsuse langetab ikkagi Vabariigi Valitsus. Ma ei pea õigeks ka seda, et igale ametikohale sobiva kandidaadi leidmiseks korraldatakse konkurss. Seadusandja on teatavasti näinud ette erandid, mis ei puuduta mitte ainult Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorit, vaid ka kaitseväge juhatajat, Kaitsepolitsei ameti peadirektorit ning mõnda ametikohta veel, mille puhul konkursi korraldamine ei ole ilmtingimata vajalik.

Ma ütleksin oma isikliku eelistuse. Ma tõepoolest arvan, et leidmaks inimesi kõigisse ülimalt tähtsatesse riigiametitesse, ei pea ilmtingimata korraldama avalikku konkurssi. Ja kindlasti ei tohiks konkursse korraldada selliselt, et mõne kandideeriva inimese puhul arvatakse, et nemad niikuinii sellesse ametisse ei sobi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, esimene täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Hea peaminister! Ma olen teiega põhimõtteliselt päri, et kõikide riigiasutuste kohtade täitmiseks ei pea välja kuulutama avalikku konkurssi, aga praegu on tegemist ikkagi ühe suurima avalikus sektoris tegutseva organisatsiooniga: juhti otsitakse Politsei- ja Piirivalveametile. Kõik sellised protsessid peavad mitte ainult olema, vaid ka näima ausad ja läbipaistvad. Milline on teie seisukoht, kumb on läbipaistvam viis ühele asutusele juhi leidmiseks: kas sihtotsing või avalik konkurss?

Andrus Ansip

Kordan veel kord, et ametisse nimetab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori Vabariigi Valitsus ja oma sõna on öelda ka Riigikogu õiguskomisjonil. Siseminister teeb ettepaneku, see on tema ülesanne. Kuidas tema oma ettepanekuni jõuab, on tema enda valida. Kas ta kasutab selleks ühtede, teiste või kolmandate ekspertide abi, on puhtalt tema otsustada. Riigikogu komisjon aga peab kindlasti oma arvamuse ütleva ja lõpuks Vabariigi Valitsus langetab otsuse. Mina ütlen avalikul konkursil osalenud kolme kandidaadi kohta, et ma hindan neid väga kõrgelt ja olen veendunud, et neil on kõigil olemas potentsiaal ka ametiredelil edasiminekuks. Nendest kolmest eelistan ma ühte väga selgelt. Ma näen vähemalt ühes isikus väga suurt potentsiaali töötada ka Politsei- ja Piirivalveameti peadirektorina. Praegu aga ei selgitata ei sihtotsinguga ega avalikul konkursil välja peadirektorit, vaid otsitakse peadirektori kandidaati, kelle peab heaks kiitma Riigikogu õiguskomisjon ja kelle võib ametisse nimetada ning ka ametisse nimetamata jätta Vabariigi Valitsus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Hea peaminister! Ega ma ei vaidlustagi Vabariigi Valitsuse rolli uue direktori ametisse nimetamisel. Ma räägin uue direktori kandidaadi otsimisest. Siseminister on teada andnud, et hindamiskomisjon jätkab uue peadirektori leidmiseks sihtotsinguid. Paljudele meile näib, et siseminister on võtnud positsiooni, et tegemist on justkui ühe suvalise äriettevõttega, mida võiks vabalt juhtida Indrek Raudsed ja Nikolai Stelmachid. Kas te olete kursis, kes on siseministri soovitud uus peadirektori kandidaat ning miks soovib Ken-Marti Vaher seda positsiooni politiseerida? Sellele on tähelepanu juhtinud ka tänane Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor Raivo Küüt.

Andrus Ansip

Ma ei taha nõustuda teie väitega, et siseminister soovib Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori ametikohta politiseerida. Veel kord: otsustamisõigus on Vabariigi Valitsusel. Ma

usun, et ka Riigikogu õiguskomisjon ei ole kuidagimoodi manipuleeritav, vaid kujundab oma seisukoha, lähtudes oma kõige paremast äratundmisest. Seetõttu ei pruugiks me edasi arendada spekulatsioone politiseerimise katsete kohta.

Esimees Ene Ergma

Palun kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Lembit Kaljuveest.

Lembit Kaljuvee

Hea peaminister! Te selgitasite väga ilusti, kuidas peab politseiameti peadirektorit seaduse järgi valima. Seni on ju seaduse järgi tegutsenud, aga asi ei näe hea ega ilus välja. Mis te arvate, kas sellises situatsioonis, kus asi on veninud ja on üles näidatud ebaprofessionaalsust, ei peaks peaminister isiklikult sekkuma selle küsimuse lahendamisse?

Andrus Ansip

Ma siiski eelistan jääda selle pädevuse piiresse, mis seadusandja mulle andnud on. Kandidaadi esitamine on siseministri õigus ja ka kohustus. Peaminister valitsusliikmena langeb koos teiste valitsusliikmetega otsuse, kes nimetatakse Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoriks. Ma loodan, et Eestis selliseid aegu ei tule, kus üks isik hakkab ainuisikuliselt nii kaalukaid otsuseid langetama.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Hea peaminister! Ma arvan, et see aeg, mille kohta te ütlesite, et see loodetavasti ei tule kunagi, ongi juba saabunud. Te ütlesite ka, et ärgem uskugem spekulatsioone. Siiamaani on paljud spekulatsioonid aga täide läinud, näiteks haigekassa juhi määramisel ja ka paljudel teistel juhtumitel. Kui meie meediat vaadata, siis minu meelest ei saa peaminister küll öelda, et käimasolev mäng on olnud väga ilus. Minu meelest on selle mängu maine kõvasti määritud ja järgmisel mehel, kes sinna määratakse, on väga raske seda ametit juhtida.

Andrus Ansip

Ei maksa mulle omistada väiteid, mida ma pole öelnud. Ma olen teatavasti ühe meediaväljaandega sellel pinnal isegi kohtus käimas. Ei ole ma öelnud, et see asi paistab välja ilus ja puhas. Ma pigem väitsin vastupidist. Ma ei oleks sellist konkurssi üleüldse korraldanud. Ammugi ei oleks ma korraldanud konkurssi, mille tagajärjel heidetakse varju kolmele väga tublile ja väga võimekale inimesele. Ma tahan veel kord väljendada oma sümpaatiat nende kolme inimese vastu, kellest ükski ei osutunud valituks. Mina pean neid kõiki kolme väga võimekateks inimesteks ja usun, et nad suudavad karjääriredelil edasi minna. Praegu nad töötavad number kahena, aga neil on kindlasti kõigil võimeid, et töötada ka tippjuhina, number ühena. Ma olen näinud ühte inimest nendest kolmest tegutsemas ka kriisisituatsioonis väga efektiivselt. Ma hindan teda väga kõrgelt ja kui minul oleks tulnud valitsusliikmena valida üks nendest kolmest, siis ma oleks kindlasti valiku teinud. Aga ma usun, et ka inimesed, keda mina poleks valinud, ei oleks tohtinud tunda ennast kuidagi kõrvale heidetuna. Ma tunnustan ja hindan kõiki kolme.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Abivahendite riigipoolne kompenseerimine puuetega inimestele

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise küsimuse juurde. Palun, kolleeg Helmen Kütt, küsimus sotsiaalminister Taavi Rõivasele!

Helmen Kütt

Lugupeetud proua eesistuja! Lugupeetud sotsiaalminister! Hea tava kohaselt on esimesed sada päeva uues ametis nn kriitikavabad. Kui aga partei andis teile uue ameti, saatis teid ka infotundi ja kuna teie palk ei ole mitte õpi-poise, vaid meistri oma, siis ilmselt tuleb vastata küsimustele ka peale 70 päeva ametis olemist. Minu küsimused on seotud pidamatus- toodete ehk mähkmete funktsionaalsusgrupi- põhiste piirhindade kehtestamisega käesoleva aasta jaanuarist. MTÜ Inkotuba on saatnud ministeeriumisse kirja, milles avaldatakse mu-

ret inimeste pärast, kes neid tooteid peavad ostma. Ehk te natuke selgitate, miks selline määrus kehtestati ja mida sellega seoses inimesed kaotavad või võidavad?

Taavi Rõivas

Ma tegelikult ei ole palunud sadat kriitika-vaba päeva ja ega mulle pole neid ka antud. Nii et küsige aga julgesti, ükskõik mis teemad sotsiaalvaldkonnas huvi pakuvad. Mis puutub inkotoodetesse ja nende kättesaadavusse puuetega inimeste jaoks, siis me oleme aasta-aastalt kasvatanud riigieelarves summasid nende toodete hinna kompenseerimiseks. Vajadus nende toodete järele on paraku suur ja selliseks ka jääb. Käesoleva aasta 1. jaanuarist kehtestati nendele toodetele piirhinnad. Sellel on kaks eesmärki: ühelt poolt hoida nende toodete kallinemine kontrolli all ja teiselt poolt tagada, et inimesed, kes neid vajavad, neid tõepoolest ka osta saavad.

Ma olen kursis selle konkreetse pöördumisega, millele te viitasite. See jõudis ministereeriumisse, kui ma päevaga ei eksi, üleeile. Selle pöördumise konkreetseid detaile me kindlasti kõigepealt analüüsimise ja siis vaatame, kas see vajab teatud detailides täpsustust või mitte. Aga üldpõhimõtte on see, et me soovime piirhindade kehtestamisel võtta aluseks mitte kõige odavama toote ega ka mitte nii nagu näiteks ravimite puhul, odavuselt teise toote, vaid me soovime võtta aluseks seni kõige levinuma toote. Selle põhjal saab need piirhinnad kehtestada. Ma usun, et selle süsteemi pluss on see, et just need tooted, mida inimesed enim kasutavad, saavad kõige paremini kompenseeritud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, esimene täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Ministreeiumi 4. jaanuari pressiteates ütlesite samuti, et see samm on hinnatõusu piiramiseks. Samas ma uurisin nende mõne päeva jooksul meie MTÜ Inkotoa hindasid aastatel 2011 ja 2012. Need hinnad ei ole olnud tõusuteel, need on olnud kogu aeg samad. Nüüd on tekkinud olukord, kus kõige suurema löögi alla on sattunud just kõige haavatavam sihtgrupp ehk puuetega lapsed. Muidugi on muu-

tunud halvemaks ka teiste olukord, aga puuetega laste vanemad on nüüd olukorras, kus harjumuspärased mähkmed, mis nad proovimise käigus on leidnud olevat kõige sobivamad, on neile raskesti kättesaadavad. Nad on sunnitud kasutama seda nn keskmist toodet. Need lasevad aga tihti uriini läbi, voodid on märjad ja osale lastele too keskmine toode lihtsalt anatoomiliselt ei sobi. Kas te olete teadlik, et omaosalus on kasvanud neli korda, seda nii odavamate kui kallimate toodete korral?

Taavi Rõivas

Veel kord: selleks et kommenteerida väga konkreetset näidet, peab pisut avama ka laiemat tausta. Laiem taust on see, et meil on puuetega laste puhul ikka olnud teenuse saamisel järjekorrad. Need järjekorrad said eelmisel aastal väga olulises osas lahenduse ja tänavu on meil võimalik tagada see, et kõik, kes teenust vajavad, eeskätt just lapsed, seda realselt ka saavad.

Mis puutub tootesse, millest on selles pöördumises jutt, siis ei ole tegemist – kuidas te ütlesitegi? – keskmise tootega, vaid tegemist on kõige levinuma tootega. Me loomulikult analüüsimise pöördumises toodud detaile, aga me oleme eeldanud, et kõige levinum toode ongi see, mida inimesed seni on kõige paremaks pidanud. Konkreetsele tootele, mille kohta kaebus tuli, on nii odavamaid kui kallimaid alternatiive. Selleks, et öelda, kas selle kvaliteet ikka vastab inimeste nõuetele, tuleb seda põhjalikumalt analüüsida. Küllap te mõistate ise ka, et üleeilne pöördumine tänaseks veel põhjalikku analüüsi läbida ei ole saanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt, teine täpsustav küsimus!

Helmen Kütt

Iga laps on ainulaadne. Kõige rohkem ostetud toode ei pruugi sobida neile, kes erivajaduse tõttu vajavad just kallimat toodet. Ma olen saanud kuue lapsevanema käest järgmised andmed. Omaosalus oli kuus 9 eurot, see on tõusnud 36 euroni. Kõige odavam toode maksis 4.80, selle hind on tõusnud 19.20-ni. Seega tõus on olnud neljakordne. Ja umbes samavõrra, küll mitte lausa neli korda, on vähenenud

aastate 2012 ja 2013 võrdluses riigi osalus. See, et olukorda on vaja analüüsida, on kahtlemata õige. Mis te arvate, millal te olete valmis selle analüüsi tulemustest informeerima Riigikogu või vähemalt sotsiaalkomisjoni? Lapsed vajavad hooldamist iga päev ja me räägime 60 mähkmest kuus, mida võimaldatakse soodushinnaga. See on kaks mähet päevas. Seega tuleb neid täiendavalt kalli hinnaga niikuinii juurde osta.

Taavi Rõivas

Puuetega inimeste abivahendite teenust vajab Eesti riigis üle 57 000 inimese, aga ma olen nõus, et kui on kas või kuuel juhul probleeme, siis tuleb nendega tegeleda. Ma oleks väga tänulik, kui te nende kuue inimese andmed või vähemasti probleemide sisu annaksite ka ministeeriumile teada, et me saaksime ükshaaval neid probleeme arutada ja analüüsida, kas viga on konkreetses valikus või on küsimus süsteemis. Aga ma siiski soovin ära klaarida vale arusaama, mis nende kuue näite pinnalt ehk on tekkinud. Nende teenuste kättesaadavus Eestis on märgatavalt paranenud. Käesoleva aasta eelarves on meil üle 400 000 euro rohkem, kui oli eelmise aasta baaseelarves. Ette rutates võib öelda, et läbirääkimistel Rahandusministeeriumiga kavatseb Sotsiaalministeerium ka sel aastal esitada lisataotluse. Meie huvi on väga selgelt suunatud sellele, et tolles valdkonnas ei oleks järjekordi, et kõik, kes teenust vajavad, selle saaksid.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Maavalitsused

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on Tarmo Tammelt regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud regionaalminister! Mõni päev tagasi ilmus Riigikontrolli audit, kus anti hinnang laste hoolekande korraldusele valdades ja linnades. Sellest auditist selgus väga palju ebameeldivat. Näiteks 15 maavalitsusest kuues ei ole lastekaitse spetsialisti töö. Kuidas aga

maavalitsused suudavad omavalitsuste üle kontrolli ja järelevalvet teostada, kui need ametikohad on täitmata? Ja miks need ametikohad on täitmata?

Siim Valmar Kiisler

Konkreetsete ametikohtade kohta ma ei oska midagi öelda. Ma ei jälgi iga päev, milliseid ametikohti ja kuidas maavanemad täidavad. Meil on maavalitsustes kokku umbes 600 töötajat ja jooksvalt on kindlasti mõned kohad paremini komplekteeritud ja mõnedega on rohkem probleeme. Üldiselt on enamik neid kohti siiski täidetud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! On teada, et vaid 38%-s kõikidest omavalitsustest on lastekaitse spetsialisti koht täidetud. Mis lahti on? Tegu on väga vajaliku inimesega, kes peaks tegema järelevalvet probleemsetes peredes kasvavate laste üle jms. Miks on omavalitsustes need kohad täitmata? Kas siin ei ole tegemist kohaliku omavalitsuse alafinantseerimisega?

Siim Valmar Kiisler

Siin on tegemist kohalike omavalitsuste valikutega. Meil on väikestes omavalitsustes terve omavalitsuse peale tööl näiteks kuus ametnikku, mõnes vaid neli. On selge, et nad teevad oma valikud ja lastekaitse spetsialist üldjuhul sellesse nimekirja ei mahu. Sinna mahuvad vallavanem, vallasekretär või vallajurist ja võib-olla maaküsimustega tegelev inimene. See on väikeste omavalitsuste häda, et paraku neil ei ole suurt töötajaskonda, ei ole kõiki asjatundjaid. Sellepärast ma peangi vajalikuks, et meie omavalitsused ühineksid ja oleksid suuremad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Maavanemate ülesannete hulka, mida väidetavalt on 600, kuulub kontroll kohalike omavalitsuste tegevuse üle.

Eriti tähtis on kontroll nende omavalitsuste üle, kes plaanivad liituda. Väga kurb näide on Põlvamaalt tuua. Põlva vallal, kes on liituv omavalitsus, ei olnud eilse päevani kodulehel eelarve kohta ühtegi märget. Eilsest on see eelarve kodulehel üleval, kuna ma ise pöördusin Andmekaitse Inspektsiooni. Eelnevalt ma olen pöördunud mitmel korral maavanema poole, maavanem sellele ei reageerinud. Kas nendes omavalitsustes, kus IRL plaanib haldusreformi läbi viia, käsitatakse järelevalvet kuidagi teistmoodi?

Siim Valmar Kiisler

Kui laenu võtmine on igatepidi seadustega kooskõlas, siis see ei ole mingi patuasi. Omavalitsused võtavad laenu ju kogu aeg. Ma küll ei oska arvata, kust te lugesite välja, et just ühinevate omavalitsuste üle peaks täiendavat järelevalvet teostama. Järelevalves tuleb ikkagi kõiki võrdselt kohelda. Eritähelepanu tuleb pöörata siis, kui rikutakse laenupiiranguid, ületatakse lubatud võlakooormust, aga muudel juhtudel on see tavapärase tegevus.

Esimees Ene Ergma

Nüüd siis kohapeal registreeritud küsimused. Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Lugupeetud minister! Te puudutasite oma vastuses riigi ehk maavalitsuste ja omavalitsuste rolle. Mul on teile küsimus kui regionaalministrile ja ühtlasi ka IRL-i Tallinna piirkonna juhile. Üle-eelmisel nädalal sõitsin ma autoga Nõmmelt kesklinna ja 68 korda oli põhjust vihastada tänavaaukude pärast. Teie olete Nõmme mees ja teate hästi, millest ma räägin. Vihastamine muidugi olukorda ei muuda. Praegu suunatakse riigieelarvest kütuseaktsiisi rahast 95% riiklike teede ja vaid 5% omavalitsuste tänavate korrastamiseks. Mina arvan, et omavalitsuste teede remonti tuleks riiklikult rohkem panustada. Austatud minister, kas te ei arva, et vajaduse korral tuleks ulatada abikäsi ka Harjumaale ja lausa Tallinna linnale ehk meie riigi pealinnale, kui me üheskoos näeme ja lausa füüsiliselt tunneme, et nad ei saa oma tööga hakkama?

Siim Valmar Kiisler

Mis puutub tee seisukorda Pärnu maanteel, millest te rääkisite, ja ka teedesse teistes omavalitsustes, siis ma olen pöördunud Maanteeameti peadirektori poole, sest teeseaduse kohaselt teostab teehoiu küsimustes omavalitsuste üle järelevalvet Maanteeameti peadirektor. Ma olen teinud talle järelepärimise, kuidas ta on järelevalvet teostanud, millised on tulemused ja millised järelevalved on edaspidi plaanis. Ootan põnevusega tema vastust.

Mis puutub abikäe ulatamisele, siis kui me vaatame omavalitsuste rahalisi võimalusi, siis Tallinna linnal on need üldiselt väga head. Küsimus on jällegi valikutes: millised valdkonnad on prioriteetsed ja milleks omavalitsus oma iseseisvuse piires soovib raha kulutada. Ja kui omavalitsus teeb lolle valikuid, soovib kulutada raha ajalehtedele, televisioonile ja kõigele muule sellisele, siis paratamatult jääb teistes valdkondades raha vähemaks. Midagi ei ole parata, aga need valikud on omavalitsuse enda teha.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Minu küsimus puudutab maavanemaid. Kümme aastat tagasi räägiti, et maavanem võiks olla apoliitiline isik. Ka teie erakonna kaaslane Marko Pomerants nentis aastaid tagasi, et see juriidiliselt apoliitiline koht on hakanud omandama poliitilist maiku. Praegu me enam midagi sellist ei räägi. Vastupidi, on justkui lausa nõutav, et maavanem oleks poliitik. Kaheksa maavanema kohta kuulub Reformierakonnale, seitse IRL-ile, need on ära jaotatud kogu Eesti peale. Ja mis me näeme, mida kohapeal tehakse? Maavanema ametis tehakse poliitilist tööd, see on astmelaud poliitikasse minekuks, iseendale tehakse lõputut reklaami, valimistega tegeldakse jne. Kas te peate õigeks, et maavanemad ajavad riigi raha eest oma partei asja ja et neil on ikka käes tohutud hoonelahmakad ajast, kui neil oli rohkem tööülesandeid?

Siim Valmar Kiisler

Ma hakkam tagant pihta. Tohutud hoonelahmakad ei ole kindlasti mitte maavanemate käes, vaid eelkõige nende 600 töötaja käsutu-

ses. Nad täidavad väga erinevaid ülesandeid – alates Kagu-Eestis viisadega tegelemisest kuni puuetega inimestele abivahendite kompenseerimise korraldamiseni, millest eelmises küsimuses räägiti. Selle kompensatsiooniga tegelevad ka maaomavalitsused. Ruumiline planeerimine, ühistransporditoetused ja kõik muu tuleb sinna juurde.

Aga kui rääkida maavanematest, siis selle teema puhul on mängus väga palju silmakirjalikkust. Ma olen siin saalis ka väga palju silmakirjalikke jutte kuulnud, et nüüd nagu on ootamatult maavanemateks poliitikud sattunud. Ma olen teinud statistikat. Võtame mingi ajajärgu, selle sajandi näiteks. Need 12–13 aastat on meil üldse kokku olnud maavanema ametis 46 inimest ja nende hulgas on selle aja jooksul olnud neli inimest, kes ühel või teisel põhjusel ei ole kuulunud erakonda ega kandideerinud valimistel. Ka siin teie kolleegide hulgas on mitmeid inimesi, kes on maavanema kohalt kandideerinud Riigikokku ja töötavad praegu Riigikogus. On ka vastupidiseid juhtumeid: neli teie kolleegi on praegu maavanemad. Nad on loobunud Riigikogu liikme tööst, et asuda maavanema kohale. See ei ole mingi uus nähtus. Ja me teame ka Keskerakonna või sotsiaaldemokraatidega seotud maavanemaid.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, kuna oli lubatud vaid kaks kohapeal registreeritud küsimust, siis ma lõpetan selle teema käsitlemise.

4. Peaministri büroo töö

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Jevgeni Ossinovski küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud peaminister! Mul on ühe kodaniku palvel teile mõned lihtsad küsimused. Esiteks, palun, kas te selgitaksite avalikkusele Riigikantselei ja peaministri büroo tööülesandeid? Arvestades teie mõningaid väljaütlemisi ka siin saalis, kus te olete soovitanud avalikkusel fooliummütsi kanda ja mullivanni kasutada, kas teie arvates on büroo oma tööga hästi hakkama saanud?

Andrus Ansip

Jah, peaministri büroo on oma tööga hästi hakkama saanud. Peaministri büroo põhiülesanne on osaleda eri valdkondade poliitika kujundamises ja seda tööd on peaministri büroo teinud hästi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, esimene täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Teatavasti on peaministri büroo juht Kairi Uustulnd esinenud avalikkuse ees Reformierakonna uue liikmekampaania kõneisikuna, rääkides erinevatest viisidest, kuidas Reformierakonna maailmavaadet paremini tutvustada. Kas see kuulub peaministri büroo tööülesannete hulka? Kui nii, siis kas valitsusel on plaan muuta Riigikantselei põhimäärust, et selle tööülesannete hulka kuuluks Reformierakonna nõustamine ja toetamine?

Andrus Ansip

Ilmselt ei tule teile suure üllatusena, et ka peaminister on poliitiline isik, kuulub erakonda. Ja kui te olete maailma poliitikaga pisut kursis, siis te teate, et valdavas osas demokraatlikes riikides juhivad peaministrite büroosid poliitikud. Poliitikate kujundamiseks on peaministri maailmavaate jagamine ilmselt vajalik. Ma ei kujutaks oma rahandusnõunikuna ette hingelt sotsiaaldemokraati, kui ma ise olen hingelt liberaal. Aga vastus teie konkreetsele küsimusele: peaministri büroo juhataja on väljakujunenud isiksus ja keegi ei saa võtta temalt tema vaateid, mida ta väljendas ka erakonna volikogu istungil, mis toimus laupäevasel päeval. Ma arvan, et pretensioonid ministrite poliitilistele nõunikele nende poliitilisuse osas on kummalised ja arusaamatud. Ministrite ja ka peaministri nõunikud ei ole klassikalised ametnikud ka seaduse järgi, sest nad lahkuvad ametist ühes ministri või peaministriga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski, teine täpsustav küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Suur tänu! Kairi Uustulnd viitab oma intervjuudes ka rahvakogu protsessile, rääkides

inimeste soovist rohkem kaasa rääkida ka valimistevahelisel ajal. Samas on üks olulisi rahvakogu teemasid riigiametite üldine depolitiseerimine. Avalikkuse selge tahe on, et riigi- ja erakondlikud ametid oleksid selgelt lahus ning ametnikud täidaksid ülesandeid, mille eest neile ametnikupalka makstakse. Juriidiliselt ei ole siin mingisugust probleemi, nagu te ütlesite, aga kas te peate heaks tooniks, et ühe erakonna igapäevase organisatoorse töö küsimustes esinevad avalikkuses mitte erakonna, vaid riigi palgal olevad inimesed, kes peaksid edendama ühiskondlikke, mitte erakondlikke huvisid? Probleem on selles, et peaministri büroo juht esines ka avalikkuse ees peaministri büroo juhina, mitte lihtsalt hingelt reformierakondlasena.

Andrus Ansip

Ma pean seda võõrandamatuks kodaniku-vabaduseks, et inimesel on demokraatlikus riigis igas ametis – see on põhiseaduse järgi ka aktsepteeritud – võimalik väljendada oma poliitilisi veendumusi. Vastupidist pean ma demokraatliku õigusriigi tingimustes täiesti vastuvõetamatuks.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud peaminister! Teatavasti kümnekond päeva tagasi lõppes Euroopa Ülemkogu istung, kus lepitati kokku Euroopa Liidu eelarve perioodiks 2014–2020. Seal laua taga istuvad valitsusjuhid, ilma et nende büroo neid seal ümbritseks. Aga sellegipoolest on mul küsimus peaministri büroo tegutsemise kohta. Milline oli teie hinnangul peaministri büroo roll nendele edukatele läbirääkimistele kaasaaitamises? Kuidas te oma büroo tööd selles valguses hindaksite?

Andrus Ansip

Ma ei hinda kõrgelt mitte ainult peaministri büroo töötajate panust nendesse läbirääkimistesse, vaid ma hindan väga kõrgelt kümnete ja sadade Eesti riigile lojaalsete kompetentsete ametnike panust nendesse läbirääkimistesse, mis andsid hea tulemuse nii Euroopa Liidu kui ka Eesti jaoks.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud peaminister! Ma jätkan sealt, kus kolleeg Ossinovski lõpetas. Mina ei ole päris kindel, et see juriidiliselt korrektne on, kui riigi raha ja muud ressursi kasutatakse ühe erakonna igapäevatöö tegemisel. Siiani on see olnud peamiselt Isamaa ja Res Publica Liidu tegevusstiil. Ka lausa parlamendi spiikri bürosse on võetud tööle seni erakonna büroo palgal olnud inimesi. Äрге minge samale libedale teele, kus ...

Esimees Ene Ergma

Mis asja? Mis lollust sa räägid?

Priit Toobal

... teie koalitsioonipartner on olnud. Aga küsimus on hoopis selline. Peaministri büroo juhataja on öelnud, et plaanis on koguda järgmisteks parlamendivalimisteks umbes 40 000 vabaliiget. Kui teie büroo juhataja selle eesmärgi täidab, kas teil on plaanis talle ka tulemuspalka maksta?

Andrus Ansip

Toetajate, liikmete andmete kogumine – see on minu meelest täiesti normaalne ja aktsepteeritav. Loomulikult tuleb neid andmeid käidelda kooskõlas seadustega. Aga see on ilmselt kõigi Eesti erakondade tulevik, ja mitte ainult Eesti erakondade, vaid terve maailma suundumus, et järjest enam hakatakse tegema otsetööd oma sihtgruppidega. Ilmselt me tajume kõik, et soov valimisreklaami kulutusi piirata on ühiskonnas küllalt suur. Seda reklaami saab asendada ainult valijatega otsekontaktide loomisega. Seda ma pean täiesti loomulikuks.

Põhja-Ameerikas ja Lääne-Euroopas on ükselt uksele käimine ja niimoodi tehtav poliitika märksa enam levinud kui Eestis. Ka otse sihtgruppidega suhtlemine on märksa enam levinud kui Eestis. Ma ei ole kindlasti nõus teie väitega, et selle mõtte peale tulek nõuab pingosat päevade- ja nädalatepikkust tööd. Ka minu büroo juhataja on muu hulgas õppinud Ameerika Ühendriikides ja näinud sealset elu, nii et selle mõtte peale tulek ilmselt ei nõudnud talt kuudepikkust pingutust ega riigi palgal ole-

mist. Ma usun, et hea küsija härra Ossinovski on väljaspool Eestit viibides samuti säärast praktikat näinud ja oleks võinud ilmselt ka ise Kairi Uustulndi asemel selle ettepaneku teha.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Arstiabi kättesaadavus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on Marika Tuus-Laulilt sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Palun!

Marika Tuus-Laul

Hea minister! Meile teeb muret inimeste järjest suurem omaosalus tervishoius. Järjest enam tuleb inimestel tervishoiule ise juurde maksta. Juba kärpeajast peale tuleb töövõime- tuse esimesed päevad olla oma rahakoti peal ja ka hüvitise protsent langes, tõusis ravimite käi- bemaks, kadus hambahüvitis, hooldusravi pu- hul tuli hakata juurde maksma üle 6 euro päe- vas, taastusravi läks kallimaks, voodipäeva- ja visiiditasu tõusis hiljuti ning väga pikkade järjekordade tõttu tuleb suures hädas tihti lep- pida tasulise eriarstiabiga. Kas seda kõike ei ole meie väikeste palkade ja pensionide ning suure töötuse juures liiga palju? Sellele juhtis tähelepanu ka WHO mõne aasta eest, väga toonitades, et arstiabi kättesaadavus on Eestis suur probleem.

Taavi Rõivas

Lugupeetud küsija! Siin infotunnis olen ma teie ees esimest korda, aga teiega ühes saalis olen ma töötanud üle viie aasta ja mitte kunagi ei ole ma väsinud imestamast selle üle, kust te võtate oma andmed ja need väited, mida te siin saalis tõe pähe esitate. Olgu öeldud, et mitte kunagi varem ei ole Eesti tervishoius olnud omaosalus nii väike, kui see on praegu. Oma- osalus Eesti tervishoius on alla 20% ja see on aasta-aastalt langenud. Vaatame, millest oma- osalus koosneb. Kõige suurema ja olulisema osa moodustavad ravimid ja üsna lähedal, tei- sel kohal on hambaravi. 2009. aastast alates on ühe retsepti kohta ravimi keskmine hind lan- genud 9% ja inimese jaoks tervelt 22%. Võib küsida: kuidas nii? See on seotud valdavalt sellega, et senisest rohkem kirjutatakse toime-

ainepõhiseid retsepte ja inimesed on julgenud senisest rohkem apteekrite käest küsida oma tavapärasele rohule alternatiivi. See kõik on langetanud ravimite hinna rohkem kui 8 eurolt keskmiselt ühe retsepti kohta 2009. aastal 6,5 euronit 2012. aastal. Ma näen aga veelgi või- malusi ravimite hindade odavnemiseks ja usun, et ühe retsepti kohta võiks keskmine hind langeda praeguselt 6,5 eurolt umbes 5 euronit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, esimene täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Küsisite, kust ma oma andmed võtan. Toon teile kohe Tervise Arengu Instituudi andmed eelmise aasta detsembrist, kus öeldakse, et inimeste omaosalus on võrreldes 2010. aastaga kasvanud viiendiku võrra. Need on ametlikud andmed! Tuuakse välja, et lisaks hambaravile ja rohtudele on omaosalus kasvanud just taas- tusravi ja eriarstiabi puhul. Ka Riigikontroll on eelmise aasta lõpus auditi käigus välja toonud, et Eestis on inimeste omaosalus ravimite ost- misel üks Euroopa kõige suuremaid. Me tea- me, et see on suurem ainult Taanis. Ka see Rii- gikontrolli aruanne on siin minu käes. Võin teile veel öelda, et ametlikult ei arvestata oma- osaluse sisse seda, kui palju inimesed haigus- päevade eest oma taskust maksavad, aga see läheb päris kalliks.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Marika Tuus-Laul

Küsingi, kust teie need andmed võtate, kui ametlikud uuringud näitavad sellist seisu.

Taavi Rõivas

Teie oskus korrektsete faktidega niimoodi manipuleerida, et need annavad tõe teile totaalselt vastupidise pildi, on loomulikult imetlusväär- ne, aga ma ei ole kindel, kas on päris korrektne seda parlamendisaalet teha. Muuseas, täna tutvustasid Sotsiaalministeerium ja haigekassa avalikkusele väga põhjalikku uuringut, kus selgusid 1500 inimese hinnangud tervishoiule, nii selle kvaliteedile kui kättesaadavusele. Mul on väga hea meel öelda, et valdava osa ini-

meste ja teie arvamus nendes küsimustes ei lange sugugi mitte kokku. Inimeste rahulolu Eesti tervishoiuga on oluliselt kasvanud, inimeste rahulolu on viie aasta suurim. Tõsi, kättesaadavuse osas on rahulolu näitajad mõnevõrra madalamad kui kvaliteedi puhul. Selle kvaliteedi eest tuleb loomulikult öelda suur aitäh Eesti arstidele, õdedele ja hooldustöötajatele, sest eeskätt on see nende teene. Kättesaadavuse osas on näitajad mõnevõrra madalamad, aga needki on ajas pigem tõusnud kui langenud. Nii et kui me räägime statistikast ja faktidest, püüdkem olla korrektsed!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine täpsustav küsimus!

Marika Tuus-Laul

Küsitluste puhul me saame sageli täpselt sellise tulemuse, nagu me tahame – tuleb küsida vastavalt, ja siis ongi tulemus, et patsient on rahul. Aga ma pean silmas inimeste omaosalust tervishoiukulutustes. Praxis on ju selle välja toonud ja te teate väga hästi ka ise, et sinna sisse ei arvestata rahvatervisele minevaid kulusid. Kokkuvõttes on osa, mis inimesel tuleb maksta oma taskust, Eestis väga suur. Nii et mul on siin siiski väga täpsed andmed. Kuid ma küsin praegu järjekordade kohta. Ka Praxis on välja toonud ülipikad ooteajad. Küsimus on selles, et meil on ametlikult piiratud ooteajad, aga tegelikkuses on need mitmeid kordi pikemad. Sageli inimene ei saagi ennast järjekorda panna, talle öeldakse, et praegu see ei ole võimalik, helistage tagasi mõne kuu pärast, peale suvepuhkust, siis ehk. Lisaks tekitatakse meil n-ö topeltjärjekorrad: on ka järjekorda panemise järjekorrad. Mida on võetud järjekordade lühendamiseks ette? Need on tõesti ülipikad!

Taavi Rõivas

See küsimus on siin saalis täiesti kohane, see on tõesti oluline teema. Te ei täpsustanud, kas te räägite perearsti või eriarsti järjekordadest, aga tegelikult peab riik mõlema valdkonnaga tegelema ja kahtlemata ka tegeleb. Perearstide puhul on 80% Eesti elanikest rahul selle ajaga, millal nad perearsti visiidile saavad, aga sellegipoolest on meil ka selles osas ruumi edasi minna. Tänavu aasta alguses

otsustas haigekassa nõukogu ja selle otsuse kinnitas ka Vabariigi Valitsus, et riik hakkab rahastama ka teist pereõde perearsti juures. See suurendab märksa perearsti võimekust ja võimalusi oma nimistusse kuuluvate inimeste aitamisel. See peaks väga selgelt andma tulemusi selle näol, et perearsti juurde pääsetakse kiiremini.

Mis puutub eriarstiabi järjekordadesse, siis meil on olemas lisaks juba viidatud vägagi väärrika valimiga küsitluse andmetele ka haigekassa info, mis põhineb tegelikult tervel kogumil. Haigekassal on seega detailne info kõigi järjekordade kohta olemas. Haigekassa on tänavu juba langetanud otsuseid, mis järjekordi eriarstide juurde lühendavad, ja kavatseb selliseid otsuseid veel teha. Aga eriarstide puhul on järjekordadel erinevad põhjused ja iga konkreetset eriala ning ka piirkonda tuleb eraldi vaadata.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud minister! Arstiabi kättesaadavus on inimese jaoks kõige olulisem sel hetkel, kui tekib mingi äkiline terviserike ja ehk ka vajadus kutsuda kiirabi. Siis on hästi oluline, kui kähku kiirabi jõuab patsiendi juurde ja kui kvaliteetne on see abi, mida osutatakse. Ministeeriumil on plaanis Järvamaal Türil luua juurde uus kiirabibrigaad, mille tulemusena arstiabi seal muutub kättesaadavamaks päris suurele osale maakonna elanikest, kiirabi jõuab nende juurde rutem kohale. Sellegipoolest oleme kuulnud vägagi mitmeid proteste plaanitava muudatuse vastu. Kuidas sa ministrina seda seletad? Miks ollakse reformi vastu? Miks ollakse selle vastu, et ka Türiale tuleb uus kiirabibrigaad?

Taavi Rõivas

Me ei soovi mitte ainult Järvamaal, vaid üle Eesti järgmisest aastast kohapeal lisabrigaade luua. Seda kahel põhjusel. Ühelt poolt me soovime, et sõltumata sellest, millises Eesti otsas inimene elab, peab ta kindlalt teadma, et kiirabi jõuab tema juurde kiiresti. Teine põhjus on loomulikult see, et pärast viimast, praegusele eelnenud kiirabikonkurssi, mis viidi läbi

2007. aastal, on elanike paiknemises väga palju muutunud. Näiteks Tallinna lähedale on tekkinud uusi elamurajoone ja ka sinna peab kiirabi kähku kohale jõudma.

Mis puutub Järvamaasse, siis praegu on seal kaks brigaadi, mis asuvad mõlemad Paide kesklinnas Järvamaa Haigla külje all. Terviseameti ettepanek on lisaks nendele kahele brigaadile, mis peaksid edaspidigi jääma Paidesse, rahastada riigi rahaga veel ühte brigaadi Türil. Küsimus ei puuduta ainult Türi valda, millest on saanud elanike arvult Järvamaa suurim omavalitsus, vaid kogu Lõuna-Järvamaad. Ma olen näinud neid pöördumisi, millele Järvamaal allkirju kogutakse. Kogutakse allkirju selle poolt, et kiirabi jääks Järvamaale alles. Selle poolt võiks igäüks meist allkirja anda ja ma ei tea küll kedagi, kellel oleks olnud plaan Järvamaal kiirabi likvideerida. Vastupidi, riik loob ühe brigaadi Järvamaale juurde, mistõttu kiirabi kättesaadavus seal kindlasti paraneb.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea minister! Ma juhin teie tähelepanu sellele, et Tervise Arengu Instituut, mis tegutseb teie haldusalas, on teatanud, et inimeste omaosalus on võrreldes aastaga 2010 kasvanud viiendiku võrra. Aga noh, noore ja algaja ministrina te ei pruugi kõike teada, mis teie haldusalas toimub. Ma tahtsin teid hoopiski kiita selle eest, et te ütlesite välja toreda asja: et riik hakkab tegelema arstide vastuvõtu järjekordadega. Siis maani teie eelkäija Hanno Pevkur raius nagu rauda, et tervishoiuvõrgu eest ministereium ei vastuta, Terviseamet ei vastuta, haigekassa ei vastuta. Streigi puhul leiti haiglate liit ehk vabatahtlik haiglaomanike organisatsioon, kes oli läbirääkijaks. Kas nüüd on selge, kes vastutab tervishoiu eest Eesti Vabariigis? Kes on see isik või asutus?

Taavi Rõivas

Pikk ja lohisev küsimus ja lõpuks puänt, kes vastutab. Loomulikult kõige eest, mis toimub ühe ministri haldusalas, vastutab lõpuks poliitiliselt ka minister – täiesti selge. Tervishoiukorralduses oleme jõudnud sinnamaale, et oleme väga suure osa tervishoiusektorist saanud

ühe laua taha. Sellesama laua taga toimunud arutelusse on olnud kaasatud ka Riigikogu fraktsioonide esindajad ja me oleme ühiselt tervishoiu tulevikku kujundades astunud samme, et oma plaane ellu viia. Ametis olev minister on väga selgelt kinnitanud ka oma allkirjaga, et ta soovib selle valdkonna eest vastutada. Kindlasti vastutas mitte ainult tervisevaldkonna, vaid ka sotsiaal- ja töövaldkonna hea käekäigu eest ka minister Hanno Pevkur. Ma arvan, et Hanno Pevkur on selle nelja aasta jooksul, mis ta minister oli – kauem kui keegi teine selles küllaltki keerulises ametis –, teinud väga head tööd ja ei ole põhjust praegu, kui teda kohal ei ole, vastupidist väita.

Mis puutub Tervise Arengu Instituudi uuringu andmetesse, siis vaadake täpselt, mis näitajad seal kirjas on. Mina rääkisin sellest ja ka lugupeetud Marika Tuus-Lauli küsimus oli selle kohta, kui suur on patsientide omaosalus Eesti tervishoius. Ma ütlen veel kord, et see on aasta-aastalt vähenenud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Omavalitsuste toimimine

Esimees Ene Ergma

Me oleme jõudnud viimase küsimuse juurde. Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, küsimus regionaalminister Siim Valmar Kiislerile!

Jaan Õunapuu

Austatud minister! Rahandusministeeriumi prognoosi järgi laekub 2013. aastal omavalitsustele maamaksu peaaegu sama palju kui mullu, mil see summa oli ligi 59 miljonit eurot. Koalitsioon otsustas poliitilise loosungi all kodualuse maa teatud piires maksuvabaks muuta. Paljud omavalitsused hakkasid saamata jäävale maksutulule katteallikat otsima ja leidsidki selle maksumäära üldises tõstmises. Pole ka ime, sest valitsus venitas selgelt ütleamisega, millisest allikast puudu jääv summa kaetakse. Tuletan meelde sedagi, et valitsus ei ole suutnud taastada omavalitsustele enne masu makstud tasandusfondi summat. Härra minister, kas olete minuga nõus, et koalitsioonipoliitikutel ei tuleks süüdistada omavalitsusi, vaid tunnista-

da, et tegemist oli läbi mõtlemata otsusega, millega taheti pealinnale koht kätte näidata?

Siim Valmar Kiisler

Aitäh! Ma ei tea, kas "süüdistamine" on õige sõna, aga ma ei ole teiega igatahes nõus. Just seepärast, et mitmed omavalitsused on siin ikkagi rehepappi teinud. Ühest küljest saadi tänu tulumaksuosa tõstmisele kompensatsiooni ja võeti see rahulikult vastu, teiselt poolt aga teatasid paljud omavalitsused, et oih, meil jääb raha puudu, me peame maamaksu tõstma. Tõstetigi maamaksu. Tulu tõmmati kokkuvõttes kahest kohast. Kahjuks ei ole mul veel õnnestunud saada Rahandusministeeriumist kokkuvõtvaid andmeid. Kui need on laual, saab pildi, kuidas täpselt on maamaksust saadav tulu omavalitsustel tänava muutunud võrreldes eelmise aastaga. Saame ka pildi, kui palju tulumaksu rohkem laekub. Aga juba praegu võib selgelt öelda, et kokkuvõttes on omavalitsused väga suures plussis. Maamaksu on tõstnud ka need omavalitsused, kellel juba tulumaksust laekuva protsendi tõus kompenpeerib lausa ülejäägiga maamaksuvabastuse. Mul on tegelikult väga kahju, et maamaksu on tõstetud. Kodualuse maa maamaksust vabastamine oli mõeldud selleks, et inimeste koormat kergendada, et nad oma kodu pealt vähem maksaksid. Kahjuks mõned omavalitsused on selle mõtte vastupidi pööranud ja mõelnud, kuidas ikkagi seda maad kallilt maksustada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, esimene täpsustav küsimus!

Jaan Õunapuu

Nii palju kommentaariks, et tegelikult on kohalikel omavalitsustel seadusjärgne õigus maamaksu tõsta. Kuid minu teine küsimus on selline. Tuhandeid maaomanikke tabas selle kuu alguses sügav hämming, nähes Maksu- ja Tolliameti maksuteadet, kus oli kirjas ehmatah rahanõue. 1500 ruutmeetrit on küll maksuaba, aga sellest enama maatüki eest tuleb paljudel juhtudel maksta kõrgema maksumäära järgi. Ei tohi ka unustada maksuvabastuse mõjusid kinnisvaraturule, mille seis väljaspool suuri linnasid on teatavasti küllaltki kehv. Härira minister, kas kodualuse maa maamaksuvabastus aitab IRL-il täita oma valijatele antud

lubadust vähendada kodukulusid? Tekkinud on ju suur segadus ja osa rahvast tunneb paha-meelt.

Siim Valmar Kiisler

Ütlen jällegi, et mul lõplikke andmeid ei ole, aga minu teada suurusjärgus 17 miljonit eurot hoiavad koduomanikud tänu sellele maksuvabastustele tänava kokku. Eks me saa miljalgi neid arve täpsustada. See on see raha, mis jääb meie koduomanikele tasku tänu sellele, et me jõustasime kodualuse maa maamaksuvabastuse. Tõesti, nagu te ütlesite, omavalitsusel on õigus maamaksu tõsta. Aga ma kiidan neid omavalitsusi, kes seda õigust ei kasuta praegusel raskel ajal, kui inimestel on niigi kuludega probleeme, ja laidan neid omavalitsusi, kes seda õigust maksimaalselt kasutavad ja üritavad inimestelt viimast võtta.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Kuna meil on jäänud infotunni lõpuni vähem kui minut, siis ma tänan ministrit ja lõpetan selle küsimusega tegelemise. Infotund on lõppenud. Head kolleegid, suur tänu küsimuste esitamise eest! Lugupeetud valitsusliikmed, suur tänu vastamise eest!

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu viienda töönädala kolmapäevast istungit. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kutsun kõnepulti kolleeg Urmas Klaasi.

Urmas Klaas

Lugupeetud proua esimees! Head kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon otsustas oma 18. veebruari istungil esitada Riigikogule otsuse eelnõu "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine". Teeme ettepaneku nimetada nõukogu liikmeks kolleeg Reet Roos. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Lugupeetud rahvasaadikud! Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publi-

ca Liidu fraktsiooni nimel esitan Riigikogu menetlusse eelnõu pealkirjaga "Paldiski omavalitsuse korraldamise seaduse muutmise seadus". Eelnõu eesmärk on reguleerida Paldiski omavalitsuse korraldamise seaduse alusel Keila linna Paldiski linnaosaga seotud varade küsimusi, mis tekkisid, kui Paldiski linnana taasiseisvus. Kuigi Keila linna Paldiski linnaosa on likvideeritud juba Paldiski Linnavolikogu valimiste tulemuste väljakuulutamiseega 20. oktoobril 1996. aastal, on senimaani reguleerimata Paldiski linnaosa varadega seotud küsimused. See vajab seaduse alusel reguleerimist. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üheksa Riigikogu liikme nimel üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vahele. 2010. ja 2011. aastal fikseeritud kuritegevus on fikseeritud ka vastavates aastaraamatutes. Kui neid vaadata, siis riigi hallatavates asutustes on korruptsioonikuritegusid olnud ühel aastal 61%, teisel aastal 57% kogu riigi korruptsioonikuritegudest, kusjuures mõlemad näitajad on suuremad kui 2009. aastal. Seejuures need protsendid, mida ma teile nimetasin, ei hõlma selliseid asutusi nagu KIK, RKAS jne. Need andmed on grupeeritud nii viisi, et raske on riigi hallatavaid asutusi eraldada. Sel teemal tahaks vastutava ministriga rääkida. Kui rääkida korruptsioonist, siis seis on üsna ohtlik. Kohalikes omavalitsustes on korruptsioon, kuigi seal on töötajaid märksa rohkem kui riigi hallatavates asutustes, ainult 16–18% tasemel. Tahaks teada saada, miks siin saalis kunagi ei räägita korruptsioonist riigi hallatavates asutustes, vaid ühe või kahe näite najal tehakse põhjapanevaid järeldusi selle kohta, et Eesti kohalikud omavalitsused on ülikorrumpeerunud. Nii et annan üheksa Riigikogu liikme nimel üle arupärimise Ken-Marti Vahele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! Annan kaheksa Keskerakonna fraktsiooni saadiku nimel üle arupärimise majandusministrile. Arupärimise sisu puudutab võrguteenuste hindu. Nimelt, eelmise aasta septembris kooskõlastas Konkurentsiamet Eleringi võrgutasude muutuse, mille kohaselt Eleringi keskmine võrgutasu tõusis s.a 1. jaanuarist 0,15 senti kilovatt-tunni kohta. Uus keskmine võrgutasu on eelmise aasta omast 1,28 senti ehk 13,3% kõrgem. Võib öelda, et tavatarbijaid tabas väga suur võrgutasude tõus. Eelmisel nädalal tuli ka uudis, et Eesti Gaasile kuuluv põhivõrguteenuste EG Võrguteenus tõstab 1. maist võrguteenuse hinda koguni 66%. Sellega seoses on meil majandusministrile neli küsimust, millega me üritame selgitada võrgutasude tõusu tagamaid.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetluse kolme tööpäeva jooksul. Ja kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need otsekohe adressaatidele.

Nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 18. veebruaril algatatud ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon; teiseks, Riigikogu põhiseaduskomisjoni s.a 19. veebruaril esitatud Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon. Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vahele ja tagastanud arupärimise nr 292 selle esitajatele.

Palun nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

1. Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu (259 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu 259 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu 259. Palun hääletada!

Poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 2.)

2. Meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu (300 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 300 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud meresõiduohutuse seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu 300. Palun hääletada!

Poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 3.)

3. Rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu (324 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu 324 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti majanduskomisjoni liikme kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Majanduskomisjon arutas seaduseelnõu 324 oma istungil seoses teisele lugemisele saatmisega esmaspäeval, 11. veebruaril. Istungil tõdeti, et muudatusettepanekute esitamise tähtsajaks, st 30. jaanuaril kella 17-ks ei laekunud ühtegi muudatusettepanekut ei Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt. Küll aga tegid Riigikogu Kantselei keeletoimetajad eelnõu tekstis väikesed muudatused. Nimelt asendati esialgses tekstis lahku kirjutatud sõnad "vastu võetud" ühe sõnaga "vastuvõetud" ning lause lõpus asendati sõna "seadusega" sõnadega "seaduse alusel". Tegemist on väikeste keeletoimetuslike muudatustega.

Sellest lähtudes tegi komisjon oma menetluslikud otsused. Otsustasime teha ettepaneku võtta Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu 324 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogu 20. veebruari istungi päevakorda, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, panna eelnõu lõpphääletusele ja see seadusena vastu võtta. Selle poolt olid kõik üheksa kohal olnud komisjoni liiget. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kallo! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu muutmiseks ettepanekuid ei olnud ja nii võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu liikmed, panen lõpp-hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud rahvusvahelise tollitariifide väljakuulutamise liidu asutamiskonventsiooni denonsseerimise seaduse eelnõu 324. Palun hääletada!

Poolt hääletas 68 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

4. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 335 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli maaelukomisjoni liikme kolleeg Aare Heinvee!

Aare Heinvee

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Pärast maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 335 esimese lugemise lõpetamist Riigikogu täiskogu 23. jaanuari istungil arutas maaelukomisjon seda eelnõu oma 12. veebruari ja 19. veebruari istungil. 12. veebruari istungil osalesid eelnõu algataja esindajatena Maa-ameti õigusosakonna juhataja Triinu Rennu ja maareformi osakonna juhataja kohusetäitja Maire Salu.

Tuletan meelde, et eelnõu eesmärk on lahendada kehtivas õiguses ilmnunud kitsaskohad ning näha ette vajalikud muudatused, et maareformi aastaks 2017 kiiremini ellu viia. Tegemist on eelnõuga, millega muudetakse lisaks maareformi seadusele veel asjaõiguseaduse rakendamise seadust, Eesti Vabariigi omandireformi aluste seadust, maapõueseadust ja riigivaraseadust.

Muudatusettepanekute tähtjaks esitas ühe muudatusettepaneku Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Oma ettepanekud saatis komisjonile ka Eesti Linnade Liit. Eesti Linnade Liit esitas koos Eesti Maaomavalitsuste Liiduga oma ettepanekud juba 15. jaanuaril, kui maaelukomisjonis toimus eelnõu arutelu koos Eesti Linnade Liidu, Eesti Maaomavalitsuste Liidu, maavalitsuste, Keskkonnaminis-

teeriumi ja Maa-ameti esindajatega. Eesti Linnade Liidu 6. veebruaril saadetud ettepanekud kordasid või täpsustasid varem saadetud ettepanekuid.

Komisjon arutas Eesti Linnade Liidu ettepanekuid nii 15. jaanuari kui ka 12. veebruari istungil, kuid toetas neist vaid ühte, ja sedagi osaliselt. Komisjon ei toetanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanekut lühendada aega, mil kohalikul omavalitsusel la-sub kohustus maksta riigile 65% munitsipaalomandisse saadud maa võõrandamisel saadud tulust, kümnelt aastalt viiele aastale. Komisjoni enamus toetas seisukohta, et kehtestatud piirang võiks kehtida kauem kui ühe kohaliku omavalitsuse volikogu volituste kehtimise periood, lisaks pole põhjendatud riigivaraseadusega sätestatud ühtsetest põhimõtetest loobumine.

Maaelukomisjon juhtivkomisjonina sõnastas koostöös algatajaga viis muudatusettepanekut, millest kaks täpsustavad eelnõu teksti, üks on ajendatud komisjoni 15. jaanuari istungi arutelust ja üks Eesti Linnade Liidu ettepanekust. Viimase ettepanekuga muudetakse seaduse jõustumise aega.

Täpsustasime eelnõu § 1 punktiga 12 muudetava maareformi seaduse § 23 lõike 1¹ teksti. Eelnõu senises tekstis oli, et kui erastamise õigust omava isiku tegevuse tõttu ei ole võimalik katastriüksuse moodustamist lõpule viia, siis kohalik omavalitsus võib määrata tähtjaja katastriüksuse toimiku valla- või linnavalitsusele esitamiseks, misjärel kaotab õigustatud isik maa erastamise õiguse. Kuigi on võimalik tõlgendada, et tegevus tähendab ka tegevusetust, pidas komisjon vajalikuks lisada sättesse ka tegevusetuse sõna, sest katastriüksuse moodustamise lõpuleviimist võib takistada nii maa erastamise õigust omava isiku tegevus kui ka tegevusetus.

Samuti täpsustasime § 1 punktiga 20 maareformi seadusesse lisatava § 31³ lõike 7 tekstis, et kinnisasjaga liitmiseks sobivast maast võib moodustada ühe või mitu katastriüksust. Moodustatavate üksuste arv sõltub eelkõige maakorralduse nõuetest ja sellest, kas maa liidetakse ühe või mitme kinnisasjaga.

Eelnõu § 1 punktis 15 täiendasime maareformi seaduse § 25 lõiget 4 muutvat sätet nii, et pärast seaduse jõustumist ei pea lisaks munitsipaalomandis olevate hoonete ja rajatiste

aluse maa võõrandamisele ka munitsipaalomandisse antud omandiõigust tõendavate dokumentideta abiehitise ja kortermaja aluse maa võõrandamisel omavalitsus riigile raha üle kandma. Pole põhjendatud, et kohalik omavalitsus peaks maa võõrandamisest laekunud rahast maksma riigile 65% olukorras, kus võõrandataval maal asuvad teisele isikule kuuluvad ehitised, st ühiskasutuses olevad abihooned ja korteriomand. Suure tõenäosusega võõrandatakse ehitisealune maa hiljem otsustuskorras ehitise omanikule või kasutajale.

Komisjoni 15. jaanuari istungil tõstatati küsimus, kas on ikka põhjendatud maavanemale nn vahekohtuniku rolli andmine kinnisasjaga liitmiseks sobiva maa jagamisega seonduvas vaidluses. See regulatsioon ei pruugi oma eesmärgi täita, kuna see, kes otsust vaidlustada soovib, võib seda teha nii omavalitsuse kui maavalitsuse otsuse peale. See aga pikendaks menetluse aega. Leiti, et riba erastamise korral on põhjendatud tavapärase maareformi menetluse läbiviimine, kus eeltoimingu teeb omavalitsus ja erastamisotsuse maavanem. Komisjon otsustas jätta eelnõu § 1 punktist 20 välja maareformi seaduse § 31³ lõike 5 viimase lause: "Kui maa taotlejad ei nõustu linna- või vallavalitsuse otsusega, otsustab kinnisasjaga liitmiseks sobiva maa jagamise või jagamata jätmise ning omandaja või omandajad maavanem."

Algselt oli kavandatud, et eelnõu jõustub 2013. aasta 15. veebruaril, kuid kuna eelnõu menetlus on veninud, muudetakse seaduse jõustumise päeva, mis on nüüd 2013. aasta 20. märts. Eelnõus on tehtud ka mitmeid redaktsioonilisi, keelelisi ja normitehnilisi muudatusi.

Maaelukomisjon juhtivkomisjonina teeb ettepaneku eelnõu 335 teine lugemine lõpetada, juhul kui täna teine lugemine lõpetatakse, saata eelnõu kolmandale lugemisele 27. veebruaril 2013 ja see seadusena vastu võtta. Kõik komisjoni menetluslikud otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Aare Heinvee! Kas on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde, neid on

kuus. Esimene ja teine ettepanek on maaelukomisjoni esitatud ja arvestatud täielikult. Kolmas on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Suurima heameelega! Lugupeetud kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 20 Riigikogu liiget, vastu 40, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud. Muudatusettepanek nr 4 on juhtivkomisjoni esitatud ja arvestatud täielikult. Ettepanekud nr 5 ja 6 on esitanud juhtivkomisjon, need on arvestatud täielikult. Oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 335 teine lugemine on lõppenud.

5. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 352 teist lugemist. Ma palun ettekandeks kõnepulti maaelukomisjoni aseesimehe kolleeg Aivar Koka!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Head kolleegid! Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse, kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 352 esimene lugemine täiskogus toimus 30. jaanuaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 7. veebruar kell 17. Selleks ajaks esitas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon kolm ettepanekut, Eesti Reformierakonna fraktsioon ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ühiselt viis ettepane-

kut. Juhtivkomisjon koostöös eelnõu algataja- ja ning ühistranspordiseadust puudutava muudatuse osas ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi esindajaga sõnastas kolm ettepanekut.

Komisjon arutas eelnõu 352 kohta esitatud muudatusettepanekuid oma istungitel 11. ja 14. veebruaril. Esimesel korral osalesid arutelul regionaalminister Siim Valmar Kiisler, Siseministeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste, kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna nõunik Ave Viks ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi teede- ja raudteeosakonna juhataja Ain Tatter. Vaadati läbi fraktsioonide esitatud muudatusettepanekud ning seaduse jõustumist käsitlev ettepanek. Ühistranspordiseaduse muutmist puudutava sätte osas ei olnud ministeriumidel ühist seisukohta ning komisjon tegi Siseministeriumile kui eelnõu algatajale ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, kelle valdkonda ühistranspordiseadus kuulub, ettepaneku koostöös eelnõu komisjonipoolse esindaja ja fraktsioonide esindajatega järgmiseks istungiks välja töötada kompromissettepanekud. See ning kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse muutmist käsitlev muudatusettepanek arutati läbi komisjoni 14. veebruari istungil, kus osalesid ka Olivia Taluste ja Ain Tatter.

Komisjonis arutati kõiki ettepanekuid. Esimesena võeti jutuks saarte erisused ja omavalitsusüksuste võrdne kohtlemine. Komisjoni istungitel nii enne eelnõu esimest lugemist kui ka muudatusettepanekute arutamise käigus, samuti eelnõu esimesel lugemisel täiskogus tõusetus küsimus saartele tehtava erandi põhjendatusest ning erandi kooskõlast võrdse kohtlemise printsiibiga. Eelnõu § 1 punktiga 1 tehtava Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse (ETHS) § 7 lõike 4 muudatuse kohaselt saavad kohaliku omavalitsuse üksused ühineda juhul, kui selle tulemusel moodustuv omavalitsusüksus koosneb ühist piiri omavatest haldusterritooriumidest. Eelnõu § 1 punkti 2 ja ETHS-i § 7 lõike 4¹ kohaselt tehakse saarte jaoks erand, ühise piiri nõuet seal ei ole. Erisusest loobumise ettepaneku tegi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, kuid komisjon jättis selle arvestamata.

Eelnõu algataja põhjendused saartele erandi tegemiseks olid järgmised. Saared on mandri-

ga võrreldes erilises olukorras. Kui mandril on välja kujunenud mitmed tõmbekeskused, siis saartel on neid üks, näiteks Hiiumaal Kärdla linn, Saaremaal Kuressaare linn, väikesaartel aga puuduvad need üldse. Erandi tegemine võimaldaks Hiiumaa valdadel näiteks ühineda Kärdla linnaga ja Vormsi vallal Läänemaa valdadega. Omavalitsusüksuse funktsionaalse tegevikkuse ja haldussuutlikkuse parandamise mõttes oleks selline ühinemine tõmbekeskustega põhjendatud.

Kuna mandril on tõmbekeskusi rohkem ja ühinemine võib toimuda erinevates suundades, siis ühist piiri mitteomavate omavalitsusüksuste ühinemise lubamine mandril ei ole hädavajalik samm. Saartel seevastu on võimalikke ühinemispartnereid mandriga võrreldes märksa piiratum hulk ja seetõttu on saartel omavalitsuse haldusvõimekuse tõstmise võimalused kesisemad. Ebamõistlik oleks piirata saartel olevate omavalitsuste ühinemist ka mandril oleva omavalitsusüksusega, kellega saarel on sisuliselt ühtne ja toimiv teenusepiirkond. Saartele tehtava erisuse eesmärk ühtib eelnõu eesmärgiga: soodustada kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemist ja territooriumi haldusjaotuse korrastumist, millega kaasneb kohaliku omavalitsuse üksuste haldussuutlikkuse ja edukate projektitaotluste koostamise suutlikkuse kasv, kohaliku omavalitsuse üksuse poolt tema territooriumil pakutavate avalike teenuste parem kättesaadavus ja kvaliteet ning kohaliku omavalitsuse üksuste koostöövõime areng. Saarte erisust arvestavad ka teised seadused, näiteks pühasustusega väikesaarte seadus ja ühistranspordiseadus. Võrdse kohtlemise põhimõtte tähendab muu hulgas, et võrdseid tuleb kohelda võrdselt, kuid ebavõrdses positsioonis olijaid võib kohelda ebavõrdselt. Jäik lähene- mine, et saartele ei tohiks mandriga võrreldes mingeid erisusi kohaldada, kuigi saared on oma geograafilisest asendist tingituna eriseisundis, viiks vastuoluni võrdse kohtlemise põhimõtetele.

Nüüd ülevaade muudatusettepanekutest ja eelnõus tehtud muudatustest. Eelnõu esimesse paragrahvi on Reformierakonna ja IRL-i fraktsiooni ühiste ettepanekute põhjal – muudatusettepanekud nr 3–5 – lisatud punktid 4, 5 ja 7, mille kohaselt peab maavanem alates ühinemisläbirääkimiste algusest ühinevaid omavalitsusi nõustama kokkuleppe sõlmimisel ning

piiride muutmise ja haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvate vaidlusaluste küsimuste lahendamisel. Kehtiva seaduse § 8 lõike 4 punkt 3 näeb ette maavanema nõustamisalase pädevuse olukorras, kui haldusterritoriaalse korralduse või piiride muutmise on algatanud Vabariigi Valitsus. Kuna kohalike volikogude algatusel toimuva piiride ja haldusterritoriaalse korralduse muutmise juhtudel on maavanema seadusest tulenev ülesanne anda omapoolne seisukoht esitatud muudatuste põhjenduste osas, siis praktikas on kavandatavate muudatustega seonduvates küsimustes enne piiride või haldusterritoriaalse korralduse muutmise dokumentide esitamist maavalitsuste poole sageli ka pöördutud. Muudatustega antakse maavanema nõustamisalasele tegevusele nüüd ka seadusest tulenev selge alus, mis on kirjas eelnõu § 1 punktides 5 ja 7. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 8 lõike 4 punktis 3 on kasutatud asjaomaste volikogude "nõustamise" asemel sõna "toetamine". Termin on eksitav, kuna seaduses ei ole silmas peetud volikogude rahalist toetamist lisaks ühinevatele kohaliku omavalitsuse üksustele ühinemistoetuste maksmisele, vaid ainult maavanema rolli omavalitsusi nõustava organina. Seetõttu on kõnesolevas sättes sõna "toetab" asendatud sõnaga "nõustab".

Nüüd eelnõu §-st 3. Reformierakonna fraktsioon ja IRL-i fraktsioon tegid ettepaneku täiendada kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõiget 2 punktiga 4¹ (muudatusettepanek nr 8) ja näha volikogude algatusel toimuva halduskorralduse muutmise puhul kohaliku omavalitsuse volikogude esimeestele, linnapeadele ja vallavanematele ette ühekordne hüvitis, juhul kui nimetatud isikud ei jätkka samades funktsioonides ühinemise tulemusel moodustunud omavalitsusüksuses. Hüvitise maksmise tingimus on, et nimetatud isikud on oma kohal töötanud vähemalt ühe aasta enne ühinemise käigus moodustunud uue kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamise päeva. Hüvitist makstakse valimistulemuste väljakuulutamise päevale eelnenud kahe aasta kuu keskmise töötasu või hüvitise kuuekordses ulatuses volikogu esimeeste puhul ning kuu keskmise ametipalga kuuekordses ulatuses linnapeade ja vallavanemate puhul. Komisjon arvestas seda ettepanekut sisuliselt

ning sõnastas koostöös eelnõu algataja esindajaga uue muudatusettepaneku. Kuna volikogu valitud ja ametisse nimetatud isikute sotsiaalsed garantiid tulenevad KOKS-i §-st 54¹, siis tuleb kõik volikogu esimeeste, vallavanemate ja linnapeade hüvitise maksmise alused sätestada KOKS-is ning selle reguleerimisalasse jäetakse vaid säte, millega täiendatakse nende kulude loetelu, mida on võimalik katta riigieelarvest eraldatavatest ühinemistoetustest. Sellega seoses on eelnõu täiendatud uue §-ga 2, millega muudetakse KOKS-i § 54¹ lõikeid 3 ja 4 ning täiendatakse seda paragrahvi lõikega 3¹. Samuti muudetakse seaduse pealkirja, sõnastades selle nii: "Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus".

Seoses vallavanema, linnapea ja volikogu esimehe hüvitise maksmise regulatsiooni täiendamisega KOKS-is lisatakse § 6 lõikesse 2 täiendav kuluallikas, mida on võimalik katta riigieelarvest eraldatavatest ühinemistoetustest. Ühinemistoetuse piirsummasid on kavas suurendada komisjoni poolt täielikult arvestatud Reformierakonna fraktsiooni ja IRL-i fraktsiooni esitatud muudatusettepanekuga nr 6. Selle ettepaneku kohaselt kasvaks ühinemistoetus ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse iga elaniku kohta 40 eurolt 50 eurole. Ühinemistoetuse miinimumsumma suurendatakse 128 000 eurolt 150 000 eurole ning maksimumsumma 256 000 eurolt 400 000 eurole iga ühineva kohaliku omavalitsuse üksuse kohta. Ka ühinemise käigus moodustuvale kohaliku omavalitsuse üksusele territooriumiosa üleandmisel saaks ühinev omavalitsusüksus toetust riigieelarvest senise 40 euro asemel 50 eurot üleantava territooriumiosa elaniku kohta. Ühinemistoetuse piirsummade suurendamise eesmärk on motiveerida omavalitsusi ühinema, kuna senine riigi toetus on osutunud omavalitsuste jaoks liiga väikeseks, et ühinemisega seonduvaid kulusid katta.

Ühinemistoetuste suurendamist käsitleva ettepaneku tegi ka sotsiaaldemokraatide fraktsioon, see on muudatusettepanek nr 7. Toetuste summad selles olid mõnevõrra erinevad Reformierakonna ja IRL-i fraktsioonide pakutust. Komisjon toetas seda ettepanekut osaliselt, kuna ettepaneku esindaja soov oli samuti ühinemistoetuse määra tõsta ning kattus ka üks summa.

Eelnõu § 4 käsitleb ühistranspordiseaduse muutmist. Ühistranspordiseaduse § 15 lisatava lõike 6 eesmärk on soodustada ja julgustada kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemist, mille üheks takistuseks võivad saada ühistranspordi korraldamisega seotud küsimused. Kehtiva ühistranspordiseaduse kohaselt korraldab maakonnaliine asjaomane pädev ametiasutus – kas maavalitsus või piirkondlik ühistranspordikeskus – ning valla- ja linnaliine kohalik omavalitsus. Kohalike omavalitsuste ühinemise tulemusena võivad mõned senised maakonnaliinid muutuda valla- või linnaliinideks ühistranspordiseaduse tähenduses. Siseministerium ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium olid ühel meelel, et senise maakonnaliini asemel tekkinud valla- või linnaliine võiks omavalitsusüksuste ühinemise soodustamiseks endiselt rahastada riik. Kuid liinide korraldamise osas pooldas Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium kehtivas ühistranspordiseaduses sätestatud põhimõtet, et maakonnaliine korraldab maavalitsus ning valla- ja linnaliine kohalik omavalitsus. Siseministerium nägi ühinemise tulemusel maakonnaliini asemel tekkinud valla- ja linnaliinide korraldajana endiselt maavalitsust ega pidanud põhjendatuks kohalikule omavalitsusele suunatud uue sihtotstarbelise toetuse kehtestamist. Samuti soovis Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium täpsustada, millises mahu tekkinud valla- või linnaliini rahastatakse. Ministeriumid jõudsid sätte sõnastuse osas kompromissile ning see on kirjas juhtivkomisjoni muudatusettepanekus nr 9. Ettepaneku järgi jätkab juhul, kui omavalitsusüksuste ühinemise tulemusena tekib senise maakonnaliini asemel valla- või linnaliin, selle liini korraldamist ja rahastamist kuni kehtiva avaliku teenindamise lepingu lõppemiseni lepingu sõlminud pädev ametiasutus. Uue avaliku teenindamise lepingu võib vedajaga omavalitsusüksuse taotlusel sõlmida pädev ametiasutus, kas siis maavalitsus või piirkondlik ühistranspordikeskus. Rahastatakse seda riigieelarvest senise liinitöö mahu ja mõistliku toetusmäära ulatuses vähemalt neli aastat. Seega võib liini korraldajaks olla maavalitsus, ühistranspordikeskus ja ka kohalik omavalitsus, kui viimane seda soovib.

Avalike maakonnaliinide puhul on silmas peetud avaliku teenindamise lepingu alusel

teenindatavaid liine, mida toetatakse riigieelarvest. Kui avalik maakonnaliin muutub valla- või linnaliiniks, siis peab nende liinide korraldamisega, sh avaliku teenindamise lepingu sõlmimisega kaasnevate menetlustega, kehtiva seaduse kohaselt hakkama tegelema uus, ühinemise tulemusena tekkinud kohaliku omavalitsuse üksus, kellele see toob kaasa lisäülesandeid ja -kohustusi. Neid ülesandeid ja kohustusi tuleks omavalitsusüksuste ühinemise soodustamiseks riigil sihtrahastada tingimusel, et liini töömahud määrab uue avaliku teenindamise lepingu alusel koostöös omavalitsustega kindlaks maavalitsus või piirkondlik ühistranspordikeskus omavalitsuse taotlusel. Olemasolevad maavalitsuste või piirkondlike ühistranspordikeskuste sõlmitud avaliku teenindamise lepingud kehtivad kuni nende lõppemiseni. Seega ühinemise hetkel kehtivate lepingute lõpuni korraldab ja toetab kõnealuseid avalikke liine riik asjaomase pädeva ametiasutuse kaudu, kes selleks, et toetada omavalitsusi, sõlmib vastavalt omavalitsuste taotlustele pärast kehtivate lepingute sõlmimist uued lepingud järgmiseks neljaks aastaks.

Rahastamisvajaduse väljaselgitamiseks uue avaliku teenindamise lepingu sõlmimisel võetakse arvesse omavalitsusüksuses käigus olnud avalike maakonnaliinide töömahtu, sh eelkõige liinikilomeetreid ja liinitunde, ja mõistlikku toetusmäära. Samuti tuleb arvestada nõudlusega liinide jätkamise järele. Mõistliku toetusmäära all on peetud silmas asjaolu, et ei saa eeldada 100% ulatuses riigi toetust, juhul kui omavalitsus soovib näiteks tasuta ühistransporditeenust pakkuda. Teisalt ei saa eeldada ka seda, et ühinemise ajal kehtinud lepingu lõppemisele järgneva nelja aasta pärast on mõistlik säilitada ühinemishetkel kehtinud toetuse osakaal, samas kui teistes võrreldavate tunnustega piirkondades kehtivad näiteks hoopis teistsugused toetusmäärad. Mõistlik on ühinemise hetkel kehtima jätta olemasolev toetusmäär, mis aga võib aja jooksul muutuda, sh ka suurenda, kui vastavalt muutub näiteks ühistranspordi toetamise riiklik poliitika. Vastav kaalutluskohustus lasub avaliku teenindamise lepingu riigipoolisel menetlejal. Riigieelarves nähakse asjaomased summad ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi maantee-transporti toetuse real. Juhul kui riigieelarves omavalitsuste ühinemise tulemusena tekkinud

kohalike liinide toetamiseks lisaraha ette ei nähta, rahastatakse ühinenud omavalitsusüksuse siseseid valla- ja linnaliine, mis moodustid endistest avalikest maakonnaliinidest, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile maakonna bussiliinide toetamiseks ettenähtud summadest. Kogu seda arvestust peab Maanteeamet.

Eelnõusse on lisatud seaduse jõustumist käsitlev § 5 (muudatusettepanek nr 10), mis näeb ette seaduse jõustumise järgmisel päeval pärast selle Riigi Teatajas avaldamist. Erisus on vajalik selleks, et 2013. aasta kohaliku omavalitsuse üksuste volikogude korralisteks valimisteks saaksid ühineda soovivad omavalitsused kõik vajalikud ühinemisprotseduurid seaduse uue redaktsiooni kohaselt läbi viia. Eelnõusse on tehtud ka keeletoimetaja redaktsioonilised ja keelelised parandused.

Maaelukomisjon juhtivkomisjonina teeb ettepaneku eelnõu 352 teine lugemine lõpetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Nüüd küsimused. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Ma küsin ühe konkreetse juhtumi kohta, kas see seaduseelnõu aitab seda lahendada. Kahe omavalitsuse juhid on maas istunud ja avaldanud põhimõtteliselt soovi tulevikus leivad ühte kappi panna, need on Tallinna linn ja Ruhnu vald. Aga kohe pärast selle idee väljatulekut tõttas teie erakonnakaaslane minister Kiisler teatama, et praegune seadus seda ei võimalda. Kas menetluses olev eelnõu võimaldaks seadusena jõustumise korral Tallinna linnal ja Ruhnu vallal ühineda? Ja kui mitte, siis kudas teie erakond kui väga ühinemist soosiv erakond plaanib sellise muudatuse algatada? Sooviavaldus on pressi kaudu ehk ka teieni jõudnud.

Aivar Kokk

Pea kurbusega tõdema, et menetluses olev eelnõu seda ei võimalda. Kuid alati on võimalik teha muudatusettepanekuid ja nendega siia saali tulla. Kahjuks selle eelnõu muutmiseks ei tulnud ettepanekut, mis oleks võimaldanud säärest ühinemisprotsessi ellu viia. Lisaks pole asjaomased volikogud niisugust

otsust teinud ja ainult ajakirjanduse jutu peale ei ole võimalik siin saalis asju ajama hakata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Hea kolleeg, hea ettekandja! Siin on mitmes punktis välja toodud, et maavanem nõustab volikogusid piiride muutmise vaidluste lahendamisel. Ma küsin, miks on vaja see seadusse kirjutada, et maavanem nõustab. On see mingi eriline asi ja kas neid nõustajaid võib veel teisigi olla? Ja milline on siis maavanema kompetents sellel nõustamisel?

Aivar Kokk

Aitäh, Tarmo, väga hea küsimuse eest! Maavanema roll on seadusesse kirja pandud sellepärast, et maavanem on igas maakonnas riigi esindaja ja ta saab kaasata spetsialiste, kes annavad nõu, kuidas hoiduda protsessi käigus mitmesugustest probleemidest, mis võivad ühinemisprotsessi takistada. Volikogudes kerkitab ikka päevakorrale küsimusi ja kui nende teemade lahkamisel kaugemale ei minda, siis jäävadki tihti vastused saamata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Hea ettekandja! Mul on tõsiselt hea meel, et valitsuskomisjon on astunud jõulisi samme, et soodustada vabatahtlikku ühinemist. Kas komisjonis oli juttu, milline võiks olla selle seaduseelnõu mõju, kui palju see aitab vabatahtlikule ühinemisele kaasa?

Aivar Kokk

Oli sel teemal juttu. Esialgu võib arvata, et kui see eelnõu seadusena vastu võetakse, toimub ühinemine vähemalt kahes piirkonnas: üks on Viljandi maakonnas ja teine Hiiumaal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must!

Aadu Must

Lugupeetud ettekandja! Oli kurb kuulda, et Ruhnu ja Tallinn ei saagi ühineda. Me siin kolleeg Peeter Laursoniga arutasime, et ka Tartu

ja Piirissaare ühinemist on kaua kaalutud. Piirissaare Vallavalitsus juba tegelikult töötabki Tartus. Mõelda, kui korralikud toetussummad ühinedes saaks! Pärast jagaks raha ilusti pooleks. Kas see projekt on võimalik või ei aita see seadus seda ära teha?

Aivar Kokk

Hea Aadu, kahjuks te ei teinud häid ettepanekuid selle eelnõu muutmiseks. Ma pean tunnistama, et meil oli arutusel, kas mandril ikka peab olema liitujatel ühine piir. Komisjoni enamuse arvates peab küll ja kahjuks teie erakond meile sel teemal head ettepanekut ei teinud. Sellesisulise eelnõuga on võimalik tulla siia saali järgmine kord.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Hea ettekandja! Siin on juttu olnud saartele erandi tegemisest. Kui ma mõtlen Vormsi peale, siis tegelikult vist ka praegune kord lubaks Vormsil ühineda näiteks Haapsalu või Ridalaga. Selles osas vist poleks vaja erandit teha. Aga Saaremaa kannatab ju välja võrdluse iga teise maakonnaga Mandri-Eestis. Millest see erandi vajadus seal tekib? Samas meil on mandril mitu saarelise iseloomuga valda, mis seisavad väga eraldi. Miks ei lubata ikkagi mandril ühineda ilma ühist piiri omamata?

Aivar Kokk

Hea Neeme! Tuleb lihtsalt tõdeda, et komisjonile ei tulnud ühtegi parandusettepanekut, et ka mandril oleks võimalik liituda ilma ühist piiri omamata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Nagu sa oma elu- ja töökogemusest tead, on omavalitsustele suur probleem laenu võtmine ühinemisperioodi ajal. Üks näide on Põlvast, kus ühinemisperioodi ajal – õigemini mitte ühinemisperioodi, vaid rahvaküsitluse ajal – võeti 1,55 miljonit laenu. Härra minister ütles just arupärimisele vastates, et see on normaalne, seadust ei ole rikutud. Kas te olete sama

meelt, et see on normaalne ja soodustab omavalitsuste ühinemist?

Aivar Kokk

See küsimus on natuke laiem. Sellega me jõuame teemani, et kui üks omavalitsus teeb teisele omavalitsusele liitumissettepaneku, siis peaks protsessi esimeses faasis leppima kokku mängureeglid, mis kehtivad ühinemisläbirääkimiste ajal. Näiteks milliseid investeeringuid tehakse sel ajal ja milliseid investeeringuid järgmise või ülejärgmise valitsemisperioodi ajal. Tihti jooksevad ühinemised liiva selle pärast, et keegi kasutab – või "kuritarvitab" on vahest õigemgi sõna – seda momenti ära ja vaatab, et ühel omavalitsusel on laenukoormus tunduvalt suurem kui teisel. Samas tean oma kogemustest, et mitu liitumist on jäänud selle pärast tegemata, et kui üks omavalitsus teeb teisele ühinemissettepaneku ja tal on laenukoormus tunduvalt suurem, siis teine, kellel on laenukoormus tunduvalt väiksem, ei taha ettepanekut vastu võtta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Hea kolleeg! Minu arvates on tegemist väga hea seaduseelnõuga. Te olete teinud selles ettepaneku muuta kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses punkte, mis puudutavad vallavanemale ja volikogu esimehele kuue kuu palga ulatuses kompensatsiooni maksmist. Kas oli arutusel ka teistele ametnikele kompensatsiooni maksmine? Me teame, et omal ajal tegeles selle teemaga Tarmo Loodus, kes tõi siis näiteks ühe Saksamaa liidumaa, kus maksti väga paljudele ametnikele aasta kompensatsioon.

Aivar Kokk

Komisjonis ei arutatud teistele ametnikele kompensatsiooni maksmist, küll oli kõne all teema, kas maksta võiks kuue kuu palga või rohkem. Kui me oma naabreid vaatame, siis Soomes võetakse endised vallavanemad järgmiseks perioodiks tööle, garanteeritakse nendele töö viieks aastaks. Meie ettepaneku tegemisel on arvestatud seda, et ühinemisläbirääkimiste eestvedaja on tavaliselt vallavanem, linnapea või volikogu esimees ja kui nendel on

kindlustunne, et nad saavad mingisuguse kompensatsiooni, siis võib-olla on nad kergemini nõus asja vedama. Elu on näidanud, et kui vallavanem või volikogu esimees või linnapea ütleb ei, siis liitumisotsust volikogu ka ei tee.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Ma tulen oma küsimusega tagasi mandri aktuaalse probleemi juurde. Esimesel lugemisel ma esitasin selle küsimuse ja nüüd kordan seda. Mandril on miljon näidet selle kohta, et omavalitsuste territoorium on killustatud, näiteks Kohtla-Järve uus osa, Narva kaks osa. Need näited on ainult Ida-Virumaa kohta. Kas komisjonis arutati seda, et Eestis on ka selliseid omavalitsusi, mille osadel pole ühist piiri?

Aivar Kokk

Jah, kolm sellist omavalitsust Eestis on. Komisjonis me otse seda teemat ei arutanud, fraktsioonides aga küll. Vähemalt meie fraktsioonis oli teema üleval ja me arutasime, et praegu on võib-olla vara panna eelnõusse punkt, et ka mandril võib liituda ühist piiri omamata. Maakonnad peaksid kõigepealt ära otsustama, mis on nende tõmbekeskused, kindlasti on tõmbekeskusi igas maakonnas rohkem kui üks. Kui on paigas tõmbekeskused, mille suunas omavalitsused järgmistel aastatel hakkavad ühinema, siis on ehk võimalik lubada liituda nii, et ühist piiri ei ole. Aga kui praegu üks Võrumaa vald ühineb mõne Harjumaa vallaga, siis neil ei ole mitte mingisugust ühisosa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aadu Must, teine küsimus!

Aadu Must

Hea kolleeg! Mind ajendas küsima sinu hea vastus selle kohta, miks tuleb maksta kompensatsiooni vallavanematele ja volikogu esimeestele. Siit koorus välja mõte, et maksta tuleb nendele, kelle puhul võib tekkida ühiskondliku ja isikliku huvi konflikt, neid tuleb mõjutada ühtpidi hääletama ja tegutsema. Ega siin korruptsioonilõhna äkki ei ole? Kas komisjon seda arutas?

Aivar Kokk

Ma ei tea, kas selles on korruptsiooni, kui volikogu esimees ja vallavanem on ühte meelt. Ma küll eriti seda ei usu. Tavaliselt on nii, et volikogu esimees ja omavalitsuse juht on ühes meeskonnas või vähemalt ühes koalitsioonis. Ma ei tea, et oleks nii, et volikogu on opositsioonis ja vallavanem või linnapea koalitsioonis. Nii et ma ei näe korruptsiooniohtu, Aadu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Ma küsin järjekordselt ühe konkreetse juhtumi kohta. Haapsalu linn soovis ühineda või vähemalt oli läbirääkimistes mitme väiksema vallaga. Ridala vald teatas, et nemad ühineda ei soovi, ja see võttis Haapsalu linnalt võimaluse teiste omavalitsustega edasi läbirääkimisi pidada, kuna neil ühist piiri ei ole. Ridala vald on täpselt ring ümber Haapsalu linna. Kui otstarbekas see ikkagi on, et mandril peab omavalitsuste liitumisel nende vahel ühine piir olema?

Aivar Kokk

Ma nõustun, Priit, sinu arvamusega, et maakondlikult võiks selle piirinõude ära kaotada. Rõhutan veel kord, et ma toetan mõtet, et seda piiri ei pea olema. Aga enne seda peaks paigas olema tõmbekeskused. Sa tõid konkreetselt näite Läänemaalt. Sealsetel väikevaldadel ei ole vist teist varianti, kui et Haapsalu on tõmbekeskus. Aga seal oli just see juhtum, et vallavanem mõtles ühtpidi ja volikogu esimees mõtles teistpidi, nii see otsus vastu võtmata jäi. Tihti on otsuste taga konkreetsed isikud. Aadu küsis mu käest enne, kas me ei peaks selgelt sätestama, et mingi kompensatsioon on ette nähtud, kui inimene kaotab pärast ühinemist töökoha. Võib-olla mõtlevad omavalitsusjuhid sel juhul natuke rohkem oma piirkonna huvide peale ja mitte oma isiklike huvide peale.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Aivar Kokk! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Austatud kolleegid! Teema on päris keeruline. Ma ei tulnud kõnet pidama sellepärast, et ma olen omavalitsuste vabatahtliku liitumise vastu. Vastupidi! Aga ma olen segaduse, korratuse ja määramatuse vastu. Kaose teooria on küll aktsepteeritud teooria ühiskonnateaduses, kuid riigi juhtimisel ei tohiks sellest väga vaimustusse sattuda. Selles, et nii riiklik kui omavalitsuslik kohahalduspoliitika vajab korraldamist, ei kahtle keegi. Oleks aga päris vahva, kui riigi kohahalduspoliitika oleks mingis osas korrastav, teiste sõnadega, kui tegemist oleks sihikindlate tegevuste kompleksiga mingi valdkonna edendamiseks ühiskonna huvides.

Paraku on haldusreform ja riigireform tõenäoliselt ühed kõige järjekindlamalt ignoreeritud teemad, mille puhul arengul on lastud minna isevoolu teed. Ja paraku ei aita meid ka täna arutatav eelnõu. Korraks riigireformist rääkides riiklikud ametkonnad kord loovad regionaalseid struktuure, siis jälle likvideerivad neid. Keegi ei saa enam aru, kas meil on maakondlik kohahaldus, regionaalne kohahaldus või tsentraalne kohahaldus. Regioonid, mis vahepeal tekkisid, olid ametkondade kaupa erinevad. Nüüd ühed ametkonnad loobuvad regioonidest, teised tugevdavad regioone, kolmandad lähevad tagasi üle maakondlikule halduskorraldusele. Igal ministriumil on omad lahendused, mis vahel tundub päris vahvalt autonoomne, kuid riigihalduse seisukohalt tekitab see kõik lihtsalt segadust, probleeme ja riigile lisakulusid. Milline ikkagi on riigi poliitika, on arusaamatu.

Isevoolset omavalitsuste liitumist ei saa nimetada haldusreformiks. Omavalitsused lihtsalt liituvad, kuna nad järjepidevalt vaesuvad ja nende autonoomia väheneb. Olles keskvalitsuse poolt süstemaatiliselt mittekuulatud ja mittearvestatud ning otsides meeletult lahendeid, omavalitsused kas siis algatavad liitumisi või tõmbuvad endasse, ignoreerides oma sisulist võimetust.

Omavalitsused on praegu ääretult erinevad. Tallinn ja Piiressaare toimivad ühises seadusruumis, neil on sarnased õigused ja kohustused. Õiguskantsler on Riigikogu tähelepanu juhtinud asjaolule, et elanike põhiõigused ei ole eri omavalitsustes ühtemoodi tagatud. See ei ole enam omavalitsuste autonoomia küsi-

mus. See on küsimus omavalitsuste suutlikkusest neile pandud ülesandeid täita ning küsimus inimeste õigustest ja ootustest.

Spontaansete liitumiste tulemusena erisused suurenevad veelgi. Nende valdade üle, kes liituvad ja moodustavad tugeva tuumiku, peaks nagu rõõmus olema, ja on ka põhjust. Nende elanikel on lootust. Nende väikeste valdade puhul, kes jäävad kõrvale ja ükski, tekib aga küsimus, kuidas nemad hakkama saavad. Praegu veel ei paista kuskilt valitsuskoalitsiooni tahet omavalitsuste tulubaasi taastada ja ka omavalitsuste koostööd tugevdada. Eelmisel nädalal oli mitu korda juttu omavalitsusliitude funktsioonide juurde andmisest. Ministrid aga avaldasid arvamust, et seda ei saa teha, sest omavalitsusliidud on nõrgad. Omavalitsusliitude nõrkusele viidati kui paratamatusele. Huvitav oleks aga teada, miks nad siis nõrgad on. Millest see tuleneb – kas mõnest Euroopa Liidu direktiivist või Eestile iseloomulikust ilmastikust? Ma ei saa aru, mis takistab omavalitsusliitude baasil tugeva maakondliku koostöökeskkonna loomist.

Käesolev eelnõu soodustab omavalitsuste liitumist. Iseenesest on ju kõik tore. Tühistatakse ühinemispirkonnad – mõistlik; suurendatakse liitumistoetust – mõistlik; bussiliinide osas kaotatakse vasturääkivus – tore! Ainult et see eelnõu ei kannu ühtse koordineeriva poliitika vaimu. Enamgi: pilt omavalitsusmaastikul läheb veelgi segasemaks. Tekib võimalus omavalitsuste tekkeks ka nii, et nende osadel ei pruugi olla ühist piiri. Meil saavad olema väga suured omavalitsused, suured omavalitsused, väikesed omavalitsused ja nüüd siis veel ka kaardil laikudena paiknevad omavalitsused.

Me ei tohiks halduskorraldusega nalja teha. Kohalik omavalitsus on oma olemuselt kohalik ja kogukondlik mõiste, mitte pelgalt majandusüksus. Kus on siin territooriumi haldusjaotuse korrastumine? Ei ole mõtet rääkida saarelisest eripärast. Meie suuremad saared on piisavalt suured selleks, et kannatada välja võrdlus ükskõik millise teise maakonnaga. Meil on mitu saarelise iseloomuga valda ka mandril ja saarelise iseloomuga valla ühinemist mandril paikneva vallaga võimaldaks ka praegu kehtiv kord.

Tekib küsimus, milline on see poliitika, mis praeguse valitsuse ja Riigikogu koalitsiooni

koostöös sünnib. Kas tõesti on tegemist "mida segasem, seda parem" poliitikaga? Mitte miski ei keela koalitsioonil praegu lähenemast haldusreformi teemale terviklikult ja süstemaatiliselt. Niipea kui omavalitsusliidud saaksid tugevama seadusandliku baasi ja tekiks võimalus tihedamaks koostööks maakonna tasemel, kaoks ära vajadus väga paljude toimingute järele, mis praegu võivad tunduda toredad, aga mida me peame hakkama mõne aja pärast ümber tegema.

See temaatika on ääretult oluline. Soovin seaduseelnõu algatajatele hästi palju mõistust ja tahtmist tulla kompleksse lähenemisega Riigikogu ette, et me saaksime minna oma halduskorraldusega suunas, kuhu ühiskond ootab seda minevat. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (nr 365) esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Kui käesoleva aasta 1. aprillil jõustub uus avaliku teenistuse seadus, muutub sellega või tunnistatakse kehtetuks 40 seadust. Seadusega kaasneb elukorralduse detailide muutus väga mitmes valdkonnas ja seda ka Sotsiaalministeeriumi haldusalas. Täna olen ma teie ees punktidega, mis avaliku teenistuse seaduses ja ka teistes, kaasnevates seadustes Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi arvates täpsustamist vajavad.

Kõigepealt Sotsiaalministeeriumi ettepanekud seaduse muutmiseks. Individuaalse töövaidluse lahendamise seaduse muudatus tagab

töövaidluskomisjoni koosseisu kuuluvatele töötajatele ja tööandjate esindajatele töötasu maksmise. See seotakse pärast avaliku teenistuse seaduse jõustumist kehtiva kõrgemate riigiteenijate ametipalkade seadusega. Teiseks, tööturuteenuste ja -toetuste seaduses ühtlustatakse terminoloogiat ja viited avaliku teenistuse seaduse omadega, töötuna arvele võtmise õigust ning töötutoetuse õigust omavate isikute liigid ja loetelu viiakse uue seadusega kooskõlla. Samuti muudetakse samas seaduses palgatoetuse maksmise tingimusi. Palgatoetust ei saa edaspidi ametniku kohaliku omavalitsuse üksuse asutusse teenistusse võtmisel. Neljandaks tagatakse nii välis teenistuse seaduse kui uue avaliku teenistuse seaduse alusel abikaasatasu saajate võrdne kohtlemine ning arvestatakse töötuna arvele võtmisel ja töötutoetuse saamisel edaspidi mõlemat abikaasatasu saamise juhtu.

Lisaks on, nagu ma ütlesin, ka Rahandusministeeriumi ettepanekud, millega muudetakse avaliku teenistuse seaduse põhiteksti ja üleminekusätteid. Esiteks täpsustatakse riigi kohustuste ulatust teenistusülesannete täitmisel hukkunud ametnike matustega seoses. Kui seni on riik võtnud enda peale ametniku matuste korraldamise, siis eriti just hukkunu omaste seisukohalt on parem lahendus see, kui riik katub matusesega seonduvad kulud. Teiseks täiendatakse riigi personali- ja palgaarvestuse andmekogu, et pidada arvestust ka nende isikute kohta, kes ei ole ei ametnikud ega töötajad, aga osalevad sellegipoolest asutuse töös. Näiteks on Rahandusministeerium toonud abipolitseinikud, kellele tuleb seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks teatud väljamakseid teha. Kolmas Rahandusministeeriumi teema on rakendussätete täiendamine, et võimaldada uuele seadusele ülemineku soodustingimusi kohaldada ka nendele inimestele, kes asuvad ametiasutuse ülesannete üleviimise tõttu tööle hallatavasse asutusse. See seondub peamiselt riigi tugiteenuste ulatusliku konsolideerimisega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja ja head ametikaaslased, lubage mul korraks katkestada selle eelnõu arutelu! Ma palun teid, hea ettekandja, Riigikogu kõnetoolist korraks lahkuda, et me saaksime tagasi minna eelmise päevakorrapunkti

juurde, mis oli eelnõu 352 teine lugemine. Meil jäi seal tegemata üks protseduur, muudatusepanekute läbivaatamine. Kas te lubate minna selle juurde tagasi või keegi protestib? Aitäh!

7. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme siis eelnõu 352 muudatusettepanekute juurde. Eelnõu muutmiseks on laekunud kümme ettepanekut. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjoni tehtud. Teine muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni tehtud, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta see arvestamata. Kolmas muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica fraktsiooni tehtud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Neljas muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Viies muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kuues muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Seitsmes muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada osaliselt. Kaheksas muudatusettepanek on Eesti Reformierakonna fraktsiooni ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Üheksas ja kümnes muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Meie otsus oli teine lugemine lõpetada, see otsus jääb jõusse. Ma tänan teid ja palun vabandust väikese segaduse pärast!

8. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) esimese lugemise jätkamine

Aseesimees Jüri Ratas

Ma palun ettekandja sotsiaalminister Taavi Rõivase tagasi Riigikogu kõnetooli! Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? Küsimusi ole. Ma tänan ministrit! Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oma 12. veebruari istungil. Ma sellest eelnõust ülevaadet ei anna, kuna seda tegi väga põhjalikult äsja kõnelenud sotsiaalminister Taavi Rõivas.

Sotsiaalkomisjoni istungil osalesid minister Taavi Rõivas, sotsiaalministri nõunik Anni Tooma, Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Teet Torgo ja teised nõunikud nii Sotsiaalministeeriumist kui Rahandusministeeriumist. Minister tutvustas eelnõu ja andis ülevaate põhjustest, mispärast see eelnõu algatati. Nagu te juba kuulsite, tegu on eelkõige avaliku teenistuse seaduse rakenduslike otsustega, mis on seotud sellega, et avaliku teenistuse seadus jõustub täna 1. aprillil.

Sotsiaalkomisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 20. veebruariks – otsus oli konsensuslik; teha ettepanek esimene lugemine lõpetada – otsus oli konsensuslik; teha ettepanek määrata muudatusettepanekute tähtajaks 26. veebruar kell 16 – ka see otsus oli konsensuslik – ja määrata ettekandjaks sotsiaalkomisjoni esimees Margus Tsahkna. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 365 esimene lugemine lõpetada. Määratud muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 26. veebruari 2013 kell 16. Esimene lugemine on lõppenud ja kaheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

9. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (340 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume üheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo!

Jaak Aaviksoo

Hea eesistuja! Lugupeetud rahvasaadikud! Teie laudadel on põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Ma arvan, et enne kui asuda selles seaduses sisalduvate ettepanekute juurde, oleks asjakohane peatuda küsimusel, milleks need seadusmuudatused üldse vajalikud on. Neid tuleks vaadelda hariduskorralduse tänapäevastamise võtmes. Siit edasi tuleb küsida, mida me tahame Eesti hariduskorralduses tänapäevastada või uuemaks muuta. Küsida tuleb sedagi, miks me seda tahame. Sellepärast, et hariduskorraldus vastaks tänapäeva nõuetele.

Küsimusele, mil määral meie hariduskorraldus ja Eesti kool tänapäeva nõuetele vastavad, võib vastata erinevalt. Kui need erinevad vastused kokku võtta, siis koorub sealt välja arusaam, et lõhe meie koolitegelikkuse ja elu vahel väljaspool kooli on viimastel aastatel kasvanud ja kasvab edasi. Osalt on see ilmselt objektiivne ja isegi üleilmne protsess. Tehnoloogiline progress ei ole jõudnud kooliseinte vahele nii kiiresti, kui võiks või nagu paljud meist loodavad. See probleem on sedavõrd suur, et selle käsitlemine praeguse seadusmuudatuse raamides käib üle jõu. Küll aga on terve hulk ebakohti, mis on olnud omased eelkõige Eesti hariduskorraldusele, eriti just viimased 10–15 aastat.

Esiteks, koolivõrk. Veidigi koolivõrku vaadates näeme, et see kannab endas kollektiiviseerimise ja industrialiseerimise ajastu mõtelaadi. Vaadake Võhmast või Lasnamäelt, pilt on enam-vähem sama. Väikese pealisehituse sinna tekitas taasiseseisvumisjärgsete aastate buum, kui otsustamine tuli koolidele lähemale,

Tallinnasse ja teistesse kohtadesse, ning tekkis lootus, et see võimaldab avada taas kõik need koolid, mis mitmesuguste protsesside tõttu okupatsiooni ajal kinni olid pandud. Täna oleme koolivõrku tasapisi jõukohasemaks muutnud ja kokku tõmmanud, aga mitmeski mõttes, eelkõige gümnaasiume puudutavalt, on veel pikk tee minna.

Ma mõistan, miks gümnaasiumist püütakse iga hinna eest kinni hoida. Paraku ei ole need põhjendused seotud eelkõige hariduse ja selle kvaliteediga, vaid lähtuvad mitmesugustest kohalikest poliitilistest huvidest ja ilmselt kohati ka väärettekujutusest, et hariduslik sunnimaigus suudaks kuidagipidi vastu töötada nendele objektiivsetele protsessidele, mis rahvast suurematesse keskustesse viivad, ja just nagu oleks võimalik haridussektoris töökohtade loomisega lahendada tööhõiveprobleemi kõikides Eesti omavalitsustes. Nii et üks põhjus on demograafia. Probleemi teravust näitab see, et Eestis on koole, kus lapsi on vähem kui töötajaid ja köetavat pinda üle 300 ruutmeetri ühe lapse kohta. Osas valdades on lapsi kolm korda vähem kui 20 aastat tagasi, aga õpetajaid täpselt samapalju kui tollal. Kuid meil on ka piirkondi, kus lapsi on mitu korda rohkem kui paarkümmend aastat tagasi, aga tarviline infrastruktuur on välja arendamata ja paraku puuduvad selleks ka head mehhanismid.

Võtame teise valdkonna. Õpetajate töötasustamine toimub ka praegu 1985. aastal välja antud Nõukogude Liidu määruste alusel, nn tarifikaatsiooniskeemi põhjal. Seda hoolimata okupatsiooni lõppemisest, uuest põhiseadusest, töölepingu seadusest ja paljudest teistest seadusandlikest aktidest, mis peaksid seda valdkonda kui mitte tänapäevastama, siis vähemasti Eesti õiguskorraga vastavusse viima.

Vähetähtis ei ole tähelepanek, et kehtiv haridusseadus pärineb Eesti Vabariigi põhiseaduse eelsest ajast. Sellepärast tuleb ka praegust põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatust vaadelda ühe suurema protsessi osana. Päriskindlasti vajame uuendatud haridusseadustiku, mis lähtuks Eesti Vabariigi põhiseadusest, st mitte üleminekuperioodi poliitilistest eelistustest, vaid juba ülesehitatud põhiseaduslikust õiguskorrrast ja teeks seda süsteemselt kõigis haridusvaldkondades, kaotaks vastuolu, mida me oleme korduvalt märganud ja märkinud, aga mida siamaani oleme olnud võimetud

muutma: me vajame rohkem haridusseadusi kui haridusasutuste tööd reguleerivaid seadusi. Ka põhikooli- ja gümnaasiumiseadus on ikkagi eelkõige koolide ja asutuste seadus, mitte niivõrd põhi- ja keskhariduse seadus.

Ettevalmistus selle seaduse muutmiseks algas 2011. aasta juunis. Seega on see kestnud üle poolteise aasta. Selle aja sisse on mahtunud päris palju arupidamisi mitmete partneritega. See, mis teie laudade peale on pandud, on ühisosa, milles, mulle tundub, on võimalik leida mõistlik konsensus või kompromiss. Tõsi, paljud asjad võiksid minu paremat äranägemist pidi olla radikaalsemad ja julgemad. Aga poliitiline reaalsus on selline, et partnerid tahavad selles protsessis sel määral osaleda, et võiksid tunnetada selle protsessi suhtes omanditunnet. Sellepärast ei arva ma, et liiga jõulised sammud ka siis, kui need on ratsionaalselt põhjendatud, annaksid parima lõpptulemuse või oleksid parimat lõpptulemust silmas pidades otstarbekad.

Esitan ühe tsitaadi. Võtan selle dokumendi, mida 2008. aastal asusid koostama Eesti Haridusfoorum ja Eesti Koostöö Kogu ning mis veidi enam kui aasta tagasi jõudis Haridus- ja Teadusministeeriumi kokkukõidetud dokumentidena "Eesti hariduse viis väljakutses" ja "Eesti haridusstrateegia 2012–2020: taustamaterjal". Ma ei hakka peatuma strateegiaosal. See ettepanek on heatahtlikult vastu võetud ja loodetavasti valmib strateegia s.a 1. septembriks. Küll aga loen ette päevakorrapunkti puudutava olulise osa lühikokkuvõttest: "Kõige kiiremat lahendust vajavateks ülesanneteks Eesti hariduses on haridusasutuste võrgu korrastamine, sealhulgas põhikooli ja gümnaasiumi lahutamine; õpetajakoolituse kvaliteedi tõus koos õpetajatele väärrika palga tagamisega; põhikooli ja gümnaasiumi riiklikus õppekavas ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatu tegelik ellurakendamine; kõrg- ja kutsehariduses õiglast juurdepääsu kindlustava ning õppekvaliteeti toetava rahastamismudeli juurutamine; tööandjate tunduvalt laiem kaasamine õppekavaarendusse nii kutsekui ka kõrghariduses." Enamik nendest soovistest on seaduste või määruste tasemel juba täidetud. Põhikooli- ja gümnaasiumiharidust puudutav osa on teie ees. Arvan, et seda ei saa ei venitamiseks ega ka kiirustamiseks nimetada. Poolteist aastat on olnud ühtpidi piisavalt

pikk, teistpidi piisavalt lühike aeg, et uskuda sellesse, et mõistlikud mõtted on välja selekteeritud ja parlamendile aruteluks ette pandud.

Mis on peamised punktid? Õpetajaameti väärtustamine, sisustamine, toetamine ja lihtsustamine. Koolile ja õpetajatele antakse rohkem vabadust ja vastutust. Vastutuse jagunemine haridussüsteemi osapoolte vahel peab muutuma selgemaks ja sellega seotud rahastamine läbipaistvamaks. Need kolm peamist tegevussuunda kajastuvad ka käsitluse all olevas eelnõus.

Alustan koolivõrgust. Me peame põhikooli vabastama gümnaasiumiastme survest ja gümnaasiumi varjust, mis on paljudel juhtudel ahistanud häid, aga veel rohkem iseseisvaid põhikooli. Ajakirjanduses avaldatu põhjal ja ka iseenda informatsioonile tuginedes oskame heade koolidena nimetada valdavalt nn eliitgümnaasiume. Väga vähesed meist oskavad nimetada häid põhikooli, saati siis niisuguseid põhikooli, mis tegutsevad ilma gümnaasiumiastmeta. Põhikooli- ja gümnaasiumiaste tuleb funktsionaalselt lahutada – see on eri uuringute üsna üksmeelne järeldus, olgu need uuringud siis kodumaised või rahvusvahelised, sh juba meenutatud Eesti haridusstrateegiat puudutav ühisprojekt. Ettepannud lahutamine on paindlik ja pikaajaline ning asetab pearõhu funktsionaalsele lahutamisele.

Gümnaasiume vajame ilmselt palju vähem kui praegu, aga päris kindlasti vajame vähemalt ühte tugevat gümnaasiumi igas maakonnas, ühte gümnaasiumi, mis õigustatult suudaks konkureerida kohale 20 parima gümnaasiumi seas. Meil on 15 maakonda ja see, et neist igäühel vähemalt üks gümnaasium jõuaks 20 parima hulka, ei tohiks olla võimatu ülesanne. Praegu leiame riigieksamite tulemuste põhjal nende 20 hulgast vaid Tallinna, Tartu, Pärnu ja Narva gümnaasiume. 2012. aastal oli nende hulgas ka üks Haapsalu kool. Aga paljude maakondade parimad koolid on alles 80. või isegi 100. kohal. Niisugune gümnaasiumihariduse nõrgenemine paljudes Eesti regioonides peab lõppema. Pakutud tee, kuidas sinna saaks jõuda, on riigigümnaasiumide institutsionaliseerimine.

Teine teema. Me kõik mäletame, kuidas mõne aasta eest konkureerisid Tallinna lapsed esimesse klassi. Niisugune konkurss, mis puhtkorralduslikult ei ole mitte kõige paremini õn-

nestunud ja on pedagoogiliselt küsitav, peaks lõppema. Eelnõu abil loodame luua olukorra, kus põhikool võtab vastu kõik lapsed, kelle elukohajärgne kool ta on. Tugev kodulähedane põhikool peaks olema norm, mitte erand. Kui selles koolis on pärast elukohajärgsete laste vastuvõtmist vabu kohti, siis need võib täita vajaduse korral ka konkursi korras.

Veel üks põhimõtteline muutus: kui meile jäävad institutsionaalselt integreeritud koolid, siis peab kõikidele põhikoolilõpetajatele olema tagatud võrdne ligipääs gümnaasiumiastmele, mitte niimoodi, et esmajärjekorras võetakse vastu need, kes on samas koolis lõpetanud põhikooli, ja alles siis teised. Ilmselt puudutatakse debattides ka progümnaasiumi ja gümnaasiumi integreeritud varianti. Sedagi oleme põhjalikult kaalunud. Ütlen siinkohal vaid nii palju, et progümnaasiumi lubamine osa gümnaasiumide juurde tegelikult tapab tugeva põhikooli. On päris selge, et sellisel juhul eelistavad lastevanemad pärast kuuenda klassi lõpetamist viia oma laps progümnaasiumisse, et tagada talle nii parem ligipääs gümnaasiumiastmele. Võrdsete võimaluste tagamine gümnaasiumiharidusele võiks minu arvates olla üks arengueesmärki. Seda eesmärki on see eelnõu püüdnud ka täita.

Järgmine teema on selgus ja läbipaistvus vastutuses ja rahastamisel. Seni ebamääraselt sõnastatud vastutus keskhariduse eest on palju selgemini nihutatud riigile, kui see oli senises seaduses. Kas see on piisav? Võib arutada, kas see ei võiks olla ainuüksi riigi vastutada. Nagu juba öeldud, see on kompromiss, arvestades praegust olukorda ning suuremate omavalitsuste suutlikkust ja soovi gümnaasiumiharidust pakkuda. Igas maakonnas peaks olema vähemalt üks riigigümnaasium, kus on korralik õppekeskkond ning valikuvõimalused.

Rahastamine. Olukord, kus keegi, ei avalikus, õpetajad, ametnikud, kohalik omavalitsus ega Riigikogu liikmed ei saa kindlad olla, et riigieelarvest eraldatud vahendid jõuavad sinna, kuhu need on määratud, ei ole normaalne. Ka see ei ole normaalne, et hoolimata sellest, et õpetajate palga tõus otsustati ära juba eelmise aasta sees, on terve hulk omavalitsusi senini olukorras, kus õpetajate palk ei ole kindlaks määratud ja valitseb segadus, kes siis ikkagi palka maksab, kes on hea ja kes halb. See ei ole mõistlik. Kui tõepoolest kuidagi

teisiti ei saa, siis tuleb suurem selgus luua seaduse tasemel. Kui mitte midagi muud enam üle ei jää, siis selleks, et oleksid selged nii vastutus kui ka õigused, tuleb kaaluda võimalust, et palgad makstakse ilma vahendajateta välja otse riigieelarvest.

Lõpetuseks räägin kaugeltki mitte kõige vähem tähtsast – õpetajatest. Tarifikatsioonil põhinev rahastamissüsteem ja töökorraldus tähendab seda, et õpetaja on tunniandja. See, kui mitu tundi sul on, mis on su koormus – 6, 16 või 26 –, on palju tähtsam näitaja kui see, kas sa töötad õpetajana täisajaga või osaajaga, nagu enamiku teiste töövõtjate puhul. Kui me tahame kaotada olukorra, kus õpetaja on tunniandja ja õpetab ainet ning õpetaja kõikide muude ülesannete eest peab vastutama keegi teine, siis tee selles suunas on õpetaja ametikoha terviklik määramine ja sellele vastava väärrika palga sisseseadmine. Niisugused sätted on jõudumööda siia seaduseelnõusse sisse kirjutatud. Ei piisa sellest, kui 35 õppenädala jooksul antakse 10 või 20 tundi, vaid õpetaja tööülesanded määratakse terviklikult kindlaks. Nende hulka kuulub muu hulgas klassijuhatamine, kui töökorralduslikult on nii mõistlik.

Loodan väga, et seaduseelnõuga täpsustatud vastutus toob lõpuks kaasa selle, et lisaks tavapärasele olukorrale, kus hariduses nähakse vaid kahte osapoolt – õpetajat ja ministrit ehk ministeeriumi –, oleks oma selge vastutus koolilipidajal, selgem vastutus hoolekogul ja õppenõukogul ning eelkõige oleks selge direktorile, milline on talle langev vastutus. Vastutust on tasakaalustatud ressursidega, mille üle otsustamiseks saab direktor palju suurema õiguse kui seni.

Veel paar sõna bürokraatiast ja reeglitest. Eelnõu on mitmes kohas jätku reegleid lõdvenndanud ja jätnud otsustamisõiguse kohaliku omavalitsuse või kooli tasandile. Tõsi, sellega kaasneb risk, et neid õigusi kuritarvitatakse, kuid ilma mõistliku usalduse ja järelevalveta oleme praegu pigem teel sinna, et liigne kontroll ja jäigid raamid raiskavad ressursse ja hajutavad vastutust ning lõpuks ei suuda tagada seda eesmärki, mida me hariduselt kõige enam ootame: et oleksid olemas selged õigused, kohustused ja vastutus.

Nagu ma aru saan, on mulle jäänud 30 sekundit aega ja mulle soovitakse esitada riiklikult küsimusi. Võtan oma jutu veel kord

kokku järgmiste märksõnadega: koolile ja õpetajale rohkem vabadust, vastutus selgeks ja rahastamine läbipaistvaks, aus ja õiglane vastuvõtt esimesse klassi ja gümnaasiumisse ning selle baasil korrastunud koolivõrk. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on küsimusi. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Te rääkisite väga ilusasti koolivõrgu ja hariduse tänapäevastamisest. Mina majandusinimesena sain asjast küll aru, aga küsisin haridusspetsialist Mailis Repsi käest, kas ma sain ikka õigesti aru. Kuidas ma aru sain? Ma sain aru, et riik tõmbab kulusid kokku: väikekoolid pannakse kinni, tugispetsialistid ei ole enam riigi asi, see on koolide asi, ka huviringid ja klassiväline töö ei ole riigi asi, see on ka koolide asi. Nii et tõmbame kulusid kokku ja las nad seal kohapeal siis vaatavad. Anname tunnid ära ja see ongi meie hariduse tänapäevastamine. Ruumid ei tohi suured olla. Kas koolis on logopeedid ja eriõpetajad – ka see ei ole riigi asi. Kas ma sain õigesti aru?

Jaak Aaviksoo

Mulle tundub, et te ei ole üldse millestki aru saanud. Eks nende nõuandjatega on niimoodi, et nõuandjaid tuleb osata valida. Hariduskulude kokkutõmbamise kohta ei oska ma midagi kosta. Viimased aastad on hariduskulud pidevalt kasvanud ja praegusel koalitsioonil on kavas neid ka edaspidi kasvatada. Raha tuleb haridusse juurde suunata, mitte ära võtta. Kus te seda kokkuhoidu leiate, sellest mina küll aru ei saa!

Nüüd mõne teise küsimuse juurde, mida te natuke puudutasite. Tõsi see on ja nii ma ka teile ütlesin, et tahaks selgemat vastutust. Tahaks saavutada olukorda, kus ei saaks enam olla nii, nagu praegu sageli on, et üks osapool ütleb, et see pole tema asi, ja ka teine osapool ütleb, et see pole tema asi, aga kannatavad õpilased või laiem avalikkus tervikuna. Sellepärast on eelnõus tõepoolest selgemalt sätestatud vastutus, see, kes mida teeb. Kui osale vastutajatele see ka ei meeldi, siis tuleb see valu ära kannatada. Ma loodan, et vastutus on

jaotatud õiglaselt. Sellepärast ei saa ma kuidagi toetada niisugust mentaliteeti, nagu mõned partnerid vahel oma poliitilises retoorikas kasutavad, et kõik tulud mulle ja kõik kulud sulle. Jagame vastutuse õiglaselt ära!

Mis puudutab muudatusi, siis ma ütlen, et olgu need tugispetsialistid, huviringid või muud asjaolud, mida te märkisite, võrreldes kehtiva seadusega ei ole mitte ühegi teenuse või huvigrupi olukord halvemaks läinud. Ma kordan veel: mitte ühegi huvigrupi ega teenuse mõttes ei ole vastav PGS-i muudatuste regulatsioon teinud olukorda halvemaks. Kõige kohatum on tuua siia sisse haridusliku erivajadusega õpilasi ja tugispetsialiste, sest neid puudutavaid muudatusi selles PGS-i muutmise seaduse eelnõus kavandatud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Suur tänu, härra juhataja! Austatud härra minister! Põhikoolide ja gümnaasiumide lahutamise ning riiklike, nn puhaste gümnaasiumide loomine on tekitanud siiski väga palju probleeme. Millistele uuringutele te tuginete, öeldes, et n-ö täistsüklikoolides antav haridus ei ole piisavalt hea ning maakonnakeskuste riigigümnaasiumid annavad noortele parema hariduse? Millele te tuginete?

Jaak Aaviksoo

Millele ma tuginen? Ma ühele dokumendile juba viitasin. Kui te tõesti soovite, siis ma võin ette lugeda terve hulga uuringuid. Aga te saate neid väga hästi leida ka Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljelt. Ma toon välja argumendid, mida on esitatud sellise funktsionaalse lahutamise toetuseks. Esiteks, põhiharidus erineb oma loomult keskharidusest, see erinevus on põhimõtteline. Põiharidus on kohustuslik haridus, see tuleb riigil tagada ühtsena, igal pool ühtlases kvaliteedis. Seal ei ole ette nähtud valikuvõimalusi ega spetsialiseerumist. Põiharidus on keskharidusega võrreldes terviklik ka selles mõttes, et meil ei ole üldhariduslikku ja kutsehariduslikku haru vms. Kui me vaatame lähiriikide või ka kaugemate riikide praktikat, siis näeme, et valdavas osas on need haridustasemed ka institutsionaalselt lahutatud. Arvestades meie ajaloolist koge-

must, ei ole me ette pannud jõuga institutsionaalset lahutamist, vaid meie ettepanek on teha seda pigem evolutsiooniliselt, sedamööda, kuidas eri regioonides ollakse valmis niisuguse institutsionaalse lahutamise edasi minema. Enamgi veel, on jäetud võimalused ka nn torukoolide või täistsüklikoolide jätkamiseks kaugemas perspektiivis, kui see on mitmesugustel põhjustel õigustatud.

Lõpuks, aga kaugeltki mitte kõige vähem tähtsana: kõige suuremad kannatajad integreeritud koolide puhul on põhikoolid, kus gümnaasiumiastet ei ole. Kõik statistilised analüüsid näitavad, et nendest põhikoolidest on ligipääs kõrgharidusele oluliselt kehvem kui nendest koolidest, kus gümnaasiumiaste on olemas. Ma ei näe ühtegi põhjust, miks me niisugust olukorda peaksime mõistlikuks pidama ja miks me ei peaks sellele vastu seisma, eriti arvestades, et Eesti Vabariigi veidigi kaugem ajalugu näitab, et meil on olnud olemas algkoolid, mis on institutsionaalselt lahutatud põhikoolidest ja gümnaasiumidest, ja nagu juba öeldud, ka teiste riikide praktika viitab pigem sinnapoole. Integreeritud gümnaasiumid, eriti maapiirkondades, tekkisid valdavalt nõukogude ajal, täiesti arusaadavalt teistsugustest ideoloogilistest, sotsiaalsetest ja majanduslikest argumentidest kantuna. Need on olnud need põhjused, mida te võite nendest uuringutest leida. Nii et veel kord: tutvuge nendega Haridus- ja Teadusministeeriumi kodulehel ja ma arvan, et te saate oma küsimusele vastuse, kui minu vastus jäi kuidagi lünklikuks või puudulikuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustega kaob ära riiklikult reguleeritud koormus 18–24 tundi. Eelnõu seletuskiri selgitab, et töötaja ja tööülesannete kindlaksmääramine peab jääma töötaja ja tööandja kokkuleppe küsimuseks. Kuidas saab olla riiklik kohustus see, et tuleb tagada kõigile lastele võimalus saada kvaliteetset haridust kodu lähedal, kui see sõltub läbirääkimistest kooli tasandil? On ju selge, et õpetaja ei suuda kümneid tunde klassi ees seista.

Jaak Aaviksoo

Ega ma küll täpselt aru ei saanud, mida te küsisite, aga ma püüan vastata oma tagasihoidliku arusaamise piirides. Kas kontakttunnikoormus peaks olema kindlaks määratud ja kui see peaks olema kindlaks määratud, kas see peaks olema seaduses kirjas? Meil on see seaduses kindlaks määratud. See on kindlaks määratud vahemikuna ning see vahemik ja sellest tulenev regulatsioon, nagu ma ütlesin, pärinevad ühest omaaegsest tarifikaatsiooni alusel tunniandmist käsitlevast määrusest. Võtame ja vaatame üle lahe, ei olegi vaja kaugemale vaadata. Seal ei ole niisugust normatiivi seaduses kirjas. Vaatame töölepingu seadust ja leiame sealt, et on ette nähtud üldtööaeg 40 tundi täiskoormusega tööks, mis on õpetajatel seaduse kohaselt lühendatud 35 tunnini. Ma arvan, et me võiksime eesmärgiks seada, et õpetaja töö mahukski 35 nädalatunni sisse, seda väljaspool puhkuseaega, hästi jämedalt võttes 44 nädala sees.

Nüüd kontakttunnikoormusest. Kontakttunnikoormus on edaspidi kavandatud arvestuslikuna: 18 pluss 24 jagatud kahega, mis teeb 21 kontakttundi. See on arvestuslik koormus ja erinevatel õpetajatel võib see olla erinev, nii nagu see koolis on korraldatud. Ma arvan, et on lihtne aru saada, et kui õpetaja on lisaks tunniandmisele ka klassijuhataja ja tal on muid kohustusi oma ametiülesannete raames, siis võib tema tunnikoormus olla veidi väiksem, eriti siis, kui tema õpetatav aine nõuab ka kodutööde parandamist. Mõne teise aine õpetajal, kellel klassijuhatamise kohustust ei ole ja kellel on teisi tööülesandeid, võib koormus olla ka üle 21 tunni, selleks et täistööaja palk välja teenida. Meie arvates on mõistlik koolile niisugust paindlikkust võimaldada. See ei tulene jällegi kaugeltki mitte minu isiklikust kapriisist, vaid me tuginema siin mitmete riikide praktika uurimisele ja oleme konsulteerinud ka nende inimestega, kes pooldavad niisugust paindlikku õppeviisi, selle asemel et hoida kinni bürookraatlikust seaduse tasemel regulatsioonist. Aga ma mõõnan, et läbirääkimised töötingimuste üle tulevad tõepoolest pingelisemad, kuna seadusest tulenevaid jäiku reegleid on vähem. Ent nagu juba öeldud, see läbi kasvab nii õpetaja kui ka koolijuhi vastutus, sest vabadus kasvab ja vabadusega koos kasvab vastutus oma töö tulemuste eest. See

vastutus tuleb välja kanda ning Haridus- ja Teadusministeerium koos teiste seaduses ettenähtud organitega kavatseb selle järele ka valvata.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ümber käib eriti haridusringkondades muidugi äge diskussioon ja esitatakse hästi palju küsimusi, sh Riigikogu liikmetele. Mõnele oskame vastata, aga eriti väärtuslik on küsida ikka kõige targemalt, mitte mõnelt vähem pädevalt nõustajalt, nagu te kolleeg Kaljuveed õpetasite. Uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse väljatöötamisel on Haridus- ja Teadusministeerium rõhutanud, et koolimudelid jäävad paindlikuna alles ning eraldatud gümnaasiumi mudelit kellelegi peale ei suruta. Samas räägitakse, et põhikoolide ja gümnaasiumide ühendasutusi ehk täistsüklikoole alates 1. septembrist 2013 enam asutada ei saa. Kas teile ei tundu, et need kaks väidet on natuke vastuolus ja tõenäoliselt saab neist ainult üks tõeks osutada? Kumb väide lonkab või olen ma millestki lihtsalt väga valesti aru saanud?

Jaak Aaviksoo

Ega siin väga suurt tarkust ju tegelikult vaja ei olegi. Öeldud on midagi hästi lihtsat: neid koole, mis on täistsüklikoolidena olemas, seaduse jõuga keegi sulgema ei hakka, aga uute koolide asutamine täistsüklikoolidena selle seaduse kohaselt võimalik ei ole. Selles mõttes see reegel, ütleme niimoodi, ei rakenda jõudu olemasoleva kallal, aga paneb paika üsna selge poliitilise valiku tulevaste koolide jaoks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kas võib edasi minna?

Jaak Aaviksoo

Minu poolest võib.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud minister! Seoses põhikooli ja gümnaasiumi eraldamisega on tööandjad välja tulnud sooviga, et sellisel juhul võiks kutse- ja gümnaasiumihariduse üheks tervikuks ühendada. Milliseid konkreetseid samme olete astunud selleks, et tekiks niisugune terviklik keskhariduskooslus?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kõigepealt, seaduseelnõu võimaldab neid mitte ainult lähendada, vaid ka institutsionaalselt liita, et oleks üks asutus ühe direktoriga ning ühtede õpetajate ja õpilastega. Niisugune võimalus on olemas. Ma mainisin teile, et mina näen ideaalis mõne aasta perspektiivis ka seda, et tuleb üks haridustaseme seadus ehk keskhariduse seadus, mis hõlmab endas nii kutseharidust kui ka üldkeskharidust. Kui rääkida praktilistest sammudest, siis ma arvan, et me peaksime liikuma edasi, ütleme niimoodi, kiiresti, aga mitte kiirustades. On terve hulk kutseõppeasutusi ja gümnaasiume, kes on integreeritud variante valmis kaaluma ja nendega eksperimenteerima. Niisuguseid mõtteid edendatakse Järvamaal, niisuguste mõtete jaoks on minu meelest ruumi Räpinas ja nende jaoks on ruumi kus iganes, kus selleks soovi on. Aga haridusministeeriumis ei ole praegu piisavat veendumust, et seda võiks hakata süsteemselt üle Eesti rakendama. Pigem võiks edasi liikuda katseprojektidega ja vaadata, missuguseid tulemusi need annavad. Kui tulemused on head, siis võiks seda laiemalt rakendada. Nii et mingisugust sihikindlat kava haridusministeeriumil ei ole, aga põhimõtteliselt tundub meile, et niisuguseid arenguid võiks toetada.

Ma olen ka ise palunud mitmelgi koolil, kes selle vastu huvi on üles näidanud, vaadata, mida tehakse Soomes. Seal on nii mõnigi maakond läinud seda teed, et on moodustanud ühe kesktaseme õppeasutuse kokku üle 4000 õpilasega. Ma tean, et Eestis võib 4000 õpilasega gümnaasiumi loomine tekitada tõsise kriitika gigantomaania pärast ja seda ma ei tahaks. Sellepärast ma lahendustega ei tormaks, aga kindlasti tasub edasi liikuda mõlemas suunas: et kutseõppeasutuste õpilased saaksid õppida üldharidusaineid ning üldharidusprogrammi või gümnaasiumi riikliku õppekava alusel õppijad saaksid omandada teatud erialaseid oskusi,

muidugi väiksemas mahus kui kutseõppeasutuse õppekavade alusel õppijad.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Selle seaduseelnõu tulemusena kaovad õpetajate ametijärgud ja teatud hetkest alates pole enam ei metoodikõpetajaid ega vanemõpetajaid. Nende töömaht suureneb, staatus kaob, palk jääb küll formaalselt endiseks, kuid reaalselt see väheneb. Mul on kahtlusi, kuidas saab sellise süsteemi korral kõige kogenumate õpetajate praktilisi kogemusi edasi anda. Kus on nende stiimul, et nad selle tööga tegeleksid?

Jaak Aaviksoo

Teie apokalüptiline sissejuhatus on jälle üks hea näide selle kohta, kuidas on võimalik tulla välja väidetega, millel puudub igasugune faktoloogiline kate. Te ütlesite, et õpetajate palk väheneb. Mis ma selle peale ikka oskan öelda? Teine väide oli see, et õpetajate koormus kasvab. Miks see koormus kasvama peaks? Pigem peaksid need astutavad sammud õpetajate koormust vähendama, mitte kasvatama.

Aga nüüd tulen selle asja tuuma juurde: tarifitseerimine, ametijärgud ja palk. Veel mõni aeg tagasi maksti meie avalikus teenistuses teaduskraadi ja keeleoskuse eest lisatasu: magistrikraadi eest natukene, doktorikraadi eest palju, läti keele eest vähe ja prantsuse keele eest natuke rohkem. Niisuguste formaalsete kriteeriumide jäika sidumist palgaga on olnud paljude elualade praktikas. Valdavas osas on sellest loobutud. Võib isegi öelda, et see on industriaalajastu jäänuk. Siis oli ettekujutus, et meil on võimalik üsna täpselt ja mehaaniliselt kindlaks määrata funktsioonid, mida keegi peab täitma, ja kui need rattakesed on veidi jämedamad või käivad mingi paberi alusel veidi kiiremini ringi, siis tuleb ka rohkem palka maksta. Kui me tahame avatud ja dünaamilist töökollektiivi, mis pidevalt areneb, on vaja lokaalselt vastu võtta otsuseid, mis on palju rohkem seotud töö tegeliku tulemuslikkusega kui formaalse kvalifikatsiooniga. See on põhjus, miks me avalikus teenistuses oleme sellest loobunud. Seda ei ole tehtud kaugeltki mitte ainult Eestis. See niisugune Bismarcki unistus

oli Euroopa riikides laialdaselt kasutusel kuni eelmise sajandi lõpuni. Kasvavas määras on sellest loobutud. Meie ülikoolides puuduvad praegu miinimumpalgamäärad, ometigi on meil olemas lektorid, dotsendid ja professorid ning kuidagi neid tasustatakse. Doktorikraadiga ei kaasne ülikooli seinte vahel automaatselt palgatõusu, aga me teame, et doktorikraadiga inimesed teenivad rohkem. Teenitult, ma loodan, mitte automaatselt, formaalse kriteeriumiga seotult, vaid kvalifikatsiooni tegelikust rakendamisest sõltuvalt. Niisuguse paindlikkuse andmine peaks suurendama selles keskkonnas avatust ja sisulist motivatsiooni teha head tööd, tarviduse korral tuleb selleks ka kutseoskust täiendada.

Mis puudutab ametinimetusi või ametijärgusid, siis, nagu juba öeldud, peaksid selle administratiivse struktuuri, mis erineb kõikide teiste kutsealade omast, asendama kutsehariduse kvalifikatsioonijärgud. Ka siin käib suur vaidlus selle üle, kuidas me neid inimesi peaksime nimetama, kas peaks olema metoodikõpetaja või meisterõpetaja, kas peaks olema vanemõpetaja või juhtivõpetaja või mõni muu nimetus. Ma arvan, et kvalifikatsioonid peaksid jääma. Nii nagu need on olemas kõrghariduses, nii võiksid need ka üldhariduses olla. Aga me oleme pidanud otstarbekaks nende automaatselt lahtisidumist palgamääradest ja ma olen ka praegu seda meelt, et see on mõistlik. Päris kindlasti on koolijuhid piisavalt kvalifitseeritud, et pädevaid otsuseid langetada. Ma ei kujuta ette, miks peaks nende loogika olema äraspidine, et kehvema kvalifikatsiooniga õpetajale makstakse kõrgemat palka kui parema kvalifikatsiooniga õpetajale. Kui koolijuht vastutab kooli tulemuslikkuse eest, siis ta loomulikult edutab, toetab ja motiveerib eelkõige neid, kelle töötulemused on paremad, nii nagu tehakse arstide puhul ja igal pool mujal. Ma ei arva, et niisuguse jäiga korra säilitamine haridusasutustes oleks põhjendatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Õpetajaametis on plaanis kehtestada ametikohtapõhine tasu, mille puhul lähtutakse üldtöötajast, mida on ette nähtud 35 tundi nädalas.

Kõik õpetaja töökohustused on selle tööaja sees. Sellest tulenevalt on eelnõuga plaanis kaotada klassijuhatamise tasu. Nagu me teame, peab klassijuhataja tihti tegelema väga keeruliste asjadega ja keerulise tööga. Ta peab tegema koostööd ametnikega seoses raskete õpilaste või peredega ja tegema väga palju teisi asju. Ma tahan täpsustada: kuidas või kas üldse on kavatsust klassijuhatajate väga rasket tööd edaspidi kompenseerida, ja miks peaks üks õpetaja klassijuhataja olema?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Hästi jämedates joontes öeldes on klasse Eestis poole vähem kui õpetajaid ehk keskeltläbi iga teine õpetaja on ka klassijuhataja. Klassi juhatatakse tavaliselt senikaua, kuni õpilastel üks kooliaste läbi saab. Paljud õpetajad teevad seda pidevalt, paljud peavad mõne aasta või rohkemgi vahet. Ma usun, et see, kes klassi juhatab, võiks olla põhimõtteliselt ka edaspidi kooli töökorralduse küsimus. Praegune regulatsioon näeb ette, et selle eest makstakse lisatasu. Lisatasu, mille puhul ei ole öeldud, kust võetakse selleks tööks aega, kas see toimub väljaspool ettenähtud tööaega või selle sees ja kas niisugune täiskoormusele pideva lisakoormuse panemine on kooskõlas töölepingu seadusega. Tekib veel terve hulk küsimusi. Praeguses seaduses on klassijuhataja lisatasu 10% astmepalga määrast, mis on enam-vähem võrdne 2,1 kontakttunniga võrdustatud koormusega.

Ma usun, et tulevikus on õpetaja ametiülesannete sisse mahtuvat klassijuhatamise ülesande täitmist võimalik koolijuhil või tema volitatud isikul tagada üsna lihtsalt: vähendades klassijuhatamise ajaks kontakttunnikoormust, nagu juba öeldud, statistiliselt 2,1 tunni võrra. See on see mõte. Ma ise olen seda meelt, et klassijuhatamine on alahinnatud, selle töö maht on ilmselt suurem kui 2,1 kontakttundi. Kui niisugune regulatsioon, nagu PGS-is ette pandi, realiseerub, siis jääb koolijuhile võimalus seda tööd koolis vastavalt korraldada. Kui koolis lepatakse kokku, et see võrdub nelja või viie kontakttunniga, on koolijuhil võimalus seda paindlikult organiseerida. Kui koolis on teistsugune kokkulepe, siis võib see maht olla väiksem. Formaalsetid ettekirjutusi me ministeeriumi tasemel otstarbekaks ei pea. Ma ei taha kindlasti nõustuda nendega, kes minu

arvates veidi demagoogiliselt väidavad, et haridusministeerium alahindab klassijuhatamist ja tahab lisatasu ära kaotada. Me lihtsalt tahame, et raha selle töö eest oleks palga sees, et sellega oleks arvestatud. Ka teistel elualadel on kogu töö, mis on ette nähtud, palga sees. Tõepoolest erakorraliste lisäülesannete eest saab lisatasu maksta nagu ka teistel elualadel, siin ei muutu midagi. Aga aastaid kestvat lisakohustust ei saa täita, tehes ületunde. Ma usun, et see on ka üldistest põhimõtetest lähtudes arusaadav.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur tänu! Austatud minister! Minu küsimus johtub sellest, et kaugeltki mitte kõik õpilased ei ole varustatud vajalike õpikute ja töövihikutega. Seda peaksid tagama kirjestused ja selleks kohustab neid ka teie ehk ministri määrus. Kui seda määrust ja nõuet ei täideta, siis peab riik tagama, et õpikud ja õppevahendid oleksid siiski olemas. Mida teie ministrina saate teha, et riik tagaks lastele õpikud ja teised õppevahendid? Siiamaani ei ole seda haridusministri määrust täidetud.

Jaak Aaviksoo

Mina tagan seda sellisel moel, et ma tõin teie ette põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise seaduse eelnõu, kus on kirjas, et nüüd hakkab riik vastutama selle eest, et õpikud oleksid miinimummahus olemas. Kui te kehtivat seadust loete, siis näete, et riigil praeguse seisuga selline vastutus puudub. Õppekirjanduse turg on meil turupõhine, õpetajad on vabad otsustama, missugust õppekirjandust nad õppekava läbivõtmiseks vajavad. Nad võivad õppevahendeid valida kogu olemasoleva kirjanduse hulgast. Kui seal nendele sobivat õpikut või õppevahendit ei ole, siis riik selle olemasolu eest praeguse regulatsiooni alusel ei vastuta. Ma jagan teie muret, et päris õige see ei ole. Miinimumtasemel peaks riik hoolitsema selle eest, et piisava kvaliteediga õpikud oleksid olemas ja kättesaadavad. Praegu on selleks ette nähtud ainult rahastamise instrument, me saadame selle raha kohalikele omavalitsustele (seda raha on alati vähe, aga see on omaette küsimus) ja siis nad turult ostavad. Nende

muudatuste jõustudes hoolitseb riik selle eest, et õpikud ka tegelikult olemas oleksid, ja vajaduse korral sekkub sellele turule kas kirjastusele riiklikku tellimust esitades või muul moel. Ma ei peatu siin pikemalt sellel, et kavandatud on ka n-õ kirjanduse deponitooriumi või elektroonilise andmebaasi loomine, kus vähemasti elektroonilised versioonid oleksid kättesaadavad. Ka see on üks vaieldav teema. Ma tean, et õpikukirjastused päris kõikide nende regulatsioonide üle õnnelikud ei ole, aga põhimõtteliselt on selle seadusega kavas panna riigile suurem vastutus ja suuremad kohustused.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on kehtetatud meetmed, toetamaks erivajadusega lapsi tavaklassis. Tõepoolest võib laste vähesuse tõttu või muudel põhjustel olla vajalik ja võimalik kaasata erivajadusega lapsi tavaklassi töösse. Kolleeg Mailis ütles mulle, et paljudes riikides pidi väga edukalt kasutusel olema abiõpetajate ja õpetaja abide tugi. Siit ka küsimus: millal meie jõuame ükskord niikaugele, et õpetaja abi on olemas ka tavaklassis, kus on üks või enam haridusliku erivajadusega last?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Keeruline ja kompleksne küsimus. Selle küsimuse sisse oli pikitud terve hulk eeldusi, mis minu paremat arusaamist mööda päris tõele ei vasta. Hakkan peale haridusliku erivajadusega lastest, kelle ümber on palju juttu olnud ja kelle probleemid on tõepoolest olulised. Aga ka nende probleemidega tuleks minu meelest tegelda rahulikult ja võimalikult emotsioonivabalt, vaadates, kuidas saaks jõuda parimale lõpptulemusele. Hakkan peale sellest, et praegu on hariduse infosüsteemi andmetel 140 000 õpilasest 24 000 haridusliku erivajadusega. 24 000! Arusaadavalt õpib enamik nendest lastest tavakoolis. Nad on alati tavakoolis õppinud ja ilmselt õpivad nad seal ka edaspidi. Nende 24 000 hulgas on 4000 last, keda võiks iseloomustada kui eritingimusi vajavaid haridusliku erivajadusega lapsi. Nende kohta on seaduses toodud täiendavad reeglid ja

normatiivid, mida täidetakse tavakoolis eritingimusi luues, erivajadusega lastele ettenähtud klasse luues (nende täituvusnorm on oluliselt väiksem) või erikooli asutades. Seejuures jääb lapsevanemale õigus paigutada oma laps, ka siis, kui lapsel on hariduslik erivajadus, tavakooli. Mingisugust massilist haridusliku erivajadusega laste arvu kasvatamist tavakoolis ei ole kavandatud. Seetõttu siin mingite põhimõteteliste muudatustega tegemist ei ole.

Nüüd põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest. Haridusliku erivajadusega laste hariduse regulatsioon selles seaduseelnõus on jäänud samaks, ütleme, 99% ulatuses. Kui te leiate erinevusi, siis need on tehnilise iseloomuga. Seetõttu võib hästi jämedates joontes öelda, et haridusliku erivajadusega laste olukord ei lähe selle seaduseelnõu tõttu ei paremaks ega ka halvemaks. Küll aga tuleb haridusliku erivajadusega laste õppimistingimusi igal juhul parandada, võimalik et ka seadusmuudatuste abil. Kui me nende seadusmuudatusteni jõuame, siis tuleme nendega Riigikokku. Aga need sammud, mis on praegu kavandatud, on eelkõige suunatud sellele, et luua haridusliku erivajadusega laste jaoks tugispetsialistide võrgustik maakondade tasemel. Miks seda vaja on? Selle põhiline põhjus on see, et nagu te väga hästi teate, on keskmine Eesti kool üsna väike. Tagada väikeses koolis kõikvõimalikke tugiteenuseid iseseisvalt, inimesi tööle võttes, on keeruline ja kohati võimatu. Sellepärast on paljudel juhtudel kujunenud praktika, et tugispetsialist, olgu ta siis psühholoog või logopeed, ei tööta mitte ühes, kahes ega kolmes, vaid neljas-viies õppeasutuses. Tal on neli-viis töölepingut või töövõtulepingut, kohati ka käesunduslepingut. Sellisel moel seda tööd korraldada on arusaadavatel põhjustel üsna komplitseeritud ja keeruline. Peale selle on neid inimesi väga raske leida. Seetõttu on mõistlik välja arendada maakondlikud tugikeskused, välja arvatud suuremates linnades ja suuremates koolides, kus niisugused tugispetsialistid saavad täiskoormusega töötada.

Nüüd ma lihtsalt kasutan võimalust ja räägin veel ühest etteheitest, mida ma kogu aeg kuulen ja mis minu arvates on tühisõnaline. Aga selleks, et neid tühje sõnu kuidagigi kummutada, esitan ma teile järgmised arvud. Haridusliku erivajadusega lapsi, kes vajavad selgelt eristatavat lisateenust, on umbes 4% kõikidest

lastest, 140 000-st 4%. Nendele lastele kulub statistiliselt võttes 10–11% üldhariduse rahast, mis tähendab, et need kulutused on 2,5–3 korda suuremad kui kulutused tavakooli õpilasele. Jällegi, seda proportsiooni ei ole kavas kellelgi muuta. Haridusliku erivajadusega laste arvel ei ole kellelgi kavas kokku hoida, küll aga tahame haridusliku erivajadusega lastele tugiteenuseid pakkuda mõistlikumalt, paremas kvaliteedis ja ühtse standardi alusel üle terve Eesti. Neid ei tule pakkuda mitte ainult tugevamates keskustes ja suuremates koolides, kus seda on palju lihtsam korraldada, vaid ka seal, kus vajadus nende teenuste järele on võib-olla suuremgi, kuid kooli väiksuse või kohati ka kohaliku omavalitsuse üldise haldusvõimetuse tõttu ei ole need praegu nendele lastele kättesaadavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud minister! Teie eelnevate vastuste põhjal on mul tekkinud enam küsimusi, kui ma siin saalis küsida saan. Kuigi ma panin ennast küsimise järjekorda siis, kui te rääkisite õpetajate kvalifikatsioonist, tahan ma kinni võtta teie eelmisest vastusest. Ma ei kujuta ette, kuidas te saate anda nõu ühele koolijuhile, kellel on anda mõnes Eesti väikelinnas näiteks logopeedile ainult 0,2 koormust, et leidku nüüd kõrgharidusega spetsialist! See ei ole tegelikus elus võimalik. Mul on teine küsimus veel. Selle seadusega tahetakse teie sõnul rahastus läbipaistvamaks muuta. Mina näen, et te panete siia kirja, et enam ei ole vaja riiklikult toetada õppealajuhatajaid. See on kooli oma probleem, kas ta palkab õppealajuhataja ja kust ta selleks raha leiab. See ei ole ju tõsiselt võetav. Te nimetate seda kooli vabaduseks, aga tegelikult soovite lihtsalt raha kokku hoida. Kuidas saavutada seda, et koolis oleksid ka õppealajuhatajad?

Jaak Aaviksoo

Alustan sellest tugispetsialisti 0,2 kohast. See ongi see probleem, millega me soovime riiklikul tasemel tegelda, pakkudes maakondlikku teenust, selleks et aidata neid koole, kus täiskoormust kokku ei tule. Me pakume tugiteenust maakondlikul tasemel ja rahastame

sega riigieelarvest. Niisugune kooliväline teenuse pakkumine on kavas välja arendada.

Te rääkisite ka õppealajuhatajatest, keda justkui ahistatakse. Õppealajuhatajate, koolidirektorite ja õpetajate töötasu toetatakse keh-tiva seaduse alusel riigieelarvest, õigemini, selleks toetatakse kohalikke omavalitsusi. Mina küll ei loe kuskilt välja, et edaspidi oleks kuidagi kavas kas õpetajad, direktorid või õppealajuhatajad sellest toetusest ilma jätta. Nende palgavahendeid tuleks ka edaspidi toetada. Missuguses mahus seda tuleks teha, see on rahastamismudeli küsimus. Kehtiv mudel on problemaatiline, sest seal on juhi töötasu toetamiseks ette nähtud 980 eurot, mis jääb ilmselgelt alla sellele palgale, mida *de facto* makstakse. Paljudel juhtudel maksavad kohalikud omavalitsused juurde.

Mis puudutab teie järjekordset juttu, et me kavatsime midagi kokku hoida, siis rõhutan teile veel kord, et ei Haridus- ja Teadusministeeriumil ega Vabariigi Valitsusel ei ole plaanis koolide arvel midagi kokku hoida. Mitte ühtegi senti, mitte ühtegi eurot ei ole plaanis kokku hoida! Neid vahendeid tuleb suurendada, aga koos sellega tuleb neid mõistlikult kasutada. See haakub ühe teise teemaga: koolide miinimumkoosseis, sh direktoreid ja õppealajuhatajaid puudutavalt. Kas igasse kooli on vaja direktorit ja õppealajuhatajat? Enamik inimesi on veendunud, et on vaja. Aga kui ma küsin, mida teha koolis, kus on kolm õpilast? Seal on juba praegu rohkem töötajaid kui õpilasi. Kas oleks vaja luua täieline õppealajuhataja ametikoht? Ma arvan, et see ei ole mõistlik. Niisugust eripära on koolides päris palju. Me peame seetõttu praegu läbirääkimisi oma partneritega, et juhtimiskulud oleksid kindlaks määratud protsendina õpetajate palgakulust, vajaduse korral progresseeruvalt. Väikestes koolides oleksid juhtimiskulud mõnevõrra suuremad kui suurtes koolides, niisugune mastaabiefekt on ilmselt mõistlik. Kui suur see protsent täpselt on, ma arvan, see võiks jääda nii nagu ka praegu Vabariigi Valitsuse määruse teemaks. Vaevalt et selle sätestamine seaduses midagi paremaks teeks.

Lõpetuseks. Nende paljude küsimuste kohta, mida siin aega esitada ei ole, julgen ma rahvasaadikutele lubada, et ma leian aja nendele vastamiseks ka väljaspool seda päevakorrapunkti. Kui küsimused tekivad, saatke meil

või pöörduge ametlikult ministeeriumisse ja te saate vastuse. Ma loodan, et niisugune vorm on ka täiesti sobiv küsimusele vastuse saamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Suur tänu, juhataja! Austatud minister! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusega kaotatakse ära riiklik õpetajate täienduskoolituse süsteem. See asendatakse riigi tsentraliseeritult korraldatud programmidega, mida rahastatakse küll Euroopa vahenditest. Ma ei tea muidugi, kuidas see edaspidi läheb, aga näiteks õpetajate transport, majutus ja muud kulutused ei kuulu kompenseerimisele. Kuidas saab kaugemal, näiteks kas või Hiiumaal töötav õpetaja oma erialakoolituse kätte ja kuidas ta koolituspaika kohale jõuab?

Jaak Aaviksoo

Oh jah, kohe nii palju küsimusi! Vastan hea meelega. Aitäh tunnistamise eest, et Eesti Vabariigis on õpetajate täienduskoolituse süsteem olemas! Aga me oleme Haridus- ja Teadusministeeriumis jõudnud järeldusele, et siin on veidi rohkem süsteemitust kui süsteemi. See toimub niimoodi, et riigieelarvest eraldatakse seaduses ettenähtud 3% kohalikele omavalitsustele või koolipidajatele ja koolipidajad peavad selle eest täienduskoolitust korraldama. Seda teevad nad iseseisvalt ja oma parimatest arusaamadest lähtudes, rahakott on nende käes. Täienduskoolituse pisteline kontroll lubab mul täna väita, et sellest 3%-st umbes kaks kolmandikku läheb täienduskoolituse rahastamiseks ja sellest kahest kolmandikust osa jõuab ka täienduskoolituse suupistelauale. Kui seda kõike süsteemiks nimetada, siis tähendab see suhteliselt head hinnangut. Samal ajal näeme, et seoses uue õppekava rakendamisega keskse, koordineeritud täienduskoolituse raha riigi käsutuses ei ole. See on kõik laiali jagatud. Seetõttu ongi tehtud ettepanek seaduses garanteerida, et 1% jääks kooli otsustada ja 2% oleks riigieelarves täienduskoolituse tarbeks, mida jaotatakse tsentraliseeritult koordineeritud täienduskoolituse plaani alusel. Mina ise usun, et niimoodi on palju lihtsam mõistlikku süsteemi üles ehitada kui kogu raha laiali

jagades ja lootes, et isevoolu teel mingi süsteem tekib. Mis puudutab reisi- ja hotellikulude tasumist, siis mina küll ei oska kuskilt seadusest välja lugeda, et neid ei ole võimalik kompenseerida. Kui selle järele vajadus on, siis on neid võimalik ka kompenseerida. Vähemasti seaduse tekstist niisugust keeldu minu arvates ei tulene. Minu arvates ei oleks see ka mõistlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Paragrahvis 7¹ "Üldkeskhariduse kättesaadavus" on lause, et riik kohustub pidama igas maakonnas vähemalt ühte gümnaasiumi. Kui maakonnas on olemas näiteks munitsipaalgümnaasium või eragümnaasium, kas siis on riigi kohustus täidetud või peate selle all silmas just riigigümnaasiumi?

Jaak Aaviksoo

Siin on silmas peetud riigigümnaasiumi. Senine praktika maakondlikel läbirääkimistel on näidanud, et see on üsna mõistlik suund. Kokkulepped riigigümnaasiumide formeerimiseks on olemas juba enamiku maakondadega. Ma usun, et aastaks 2020 me jõuame kõikides maakondades riigigümnaasiumi luua. Kas neid peaks olema rohkem kui üks? Kindlasti võiks neid olla rohkem. Päris selge, et Harjumaal on ainult ühe riigigümnaasiumiga mingit sisulist funktsiooni täita väga raske, ehkki väljaspool Tallinna võiks vajadus riigigümnaasiumi järele olemas olla. Me soovime, et igas maakonnas oleks vähemalt üks riigigümnaasium. On terve hulk maakondi, kus neid võiks olla rohkem, aga vägisi riigistamist me püüdsime vältida. Enamik partnereid on seda meelt, et nad sooviksid ka edaspidi oma gümnaasiume ise pidada. Eelkõige soovivad seda suuremad linnad. Ma arvan, et vägisi riigistamine ei tohiks olla eesmärk omaette. Riigigümnaasiumid on praeguse seisuga olemas Tallinnas muusikakeskkooli näol, Narvas, Nõos ja Noarootsis. Asutatud on riigigümnaasiumid Haapsalus, Viljandis ja Jõgeval. Eeldatavasti saavad need 1. septembriks uued hooned ja kujunevad seega tõsiselt võetavateks keskusteks. Usume, et kavandatud gümnaasiumivõrgu toetusmeetme raa-

mides sõlmitakse veel enne kevadet kokkulepped viie või isegi kuue riigi toetatud gümnaasiumi rahastamiseks, mis tulevikus võiksid kujuneda ka riigigümnaasiumideks. Kõik need kokku annavad juba suurema arvu kui kümme.

Konstruktiivsed läbirääkimised, mis on toimunud, veenavad mind küll, et vale otsus see ei ole. Eelkõige tuleb silmas pidada niisuguseid struktuuriliselt nõrgemaid maakondi, kus ei ole ka tugevat keskust suure linna näol, näiteks Kagu-Eestis või Jõgevamaal, kus tugeva gümnaasiumi väljaarendamise panek ühe kohaliku omavalitsuse õlgadele, olgu selleks kas või maakonnakeskus, oleks keerukas ka puhtkorralduslikult. Tasaarveldamine, investeringute vajadus, nende taotlemine, riskid, mis on seotud õpilaste liikumisega – riigil on neid asju lihtsam korraldada. Seetõttu hindan ma väga kõrgelt seda koostööd, mis meil on olnud Viljandi maakonnas, kus me hoolimata mõningatest eriarvamustest ja väärtõlgendustest, ma arvan, oleme lõpuks leidnud üsna hea ja toimiva lahenduse kõikide omavalitsuste jaoks. Aeg näitab, missugune on Viljandimaa ülejäänud gümnaasiumide tulevik, kas nad jätkavad iseseisvalt või toimub tasapisi integreerumine. See sõltub väga palju ka muudest tingimustest, eelkõige sellest, kui hästi riigigümnaasium käivitub, missugune on selle reputatsioon ning missugune on lastevanemate ja õpilaste hinnang. Ma arvan, et niisugune evolutsiooniline käik on mõistlik ja asjakohane.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Minu eelmisele küsimusele vastasite nii, et see seadus haridusliku erivajadusega õpilastele mingisuguseid muudatusi kaasa ei too. Te vastasite siin küsimustele erivajadusega õpilaste kohta päris pikalt. Aga seletuskirja punktis "Paragrahvi 51 muutmine" on sõnaselgelt öeldud: "Eelnõus on oluliselt vähendatud erinevate hariduslike erivajadustega õpilaste klasside liike. Välja on jäetud kõnepuudega õpilaste klassid, liitpuudega õpilaste klassid..." See selleks. Tegelikult on koolid pahased ju sellepärast, et te lubasite, et riik hakkab edaspidi tugispetsialiste rahastama, aga sellest seadusest võib väga

selgelt välja lugeda, et riik seda tegema ei hakka. Miks see nii on?

Jaak Aaviksoo

Sellega, mis te ette lugesite, ei kaasne minu paremat teadmist pidi mingeid sisulisi muudatusi, pigem ühtlustatakse terminoloogiat ja jaotust. Kui ma siinkohal eksin, siis palun ette vabandust! Vähemasti olen ma nii aru saanud nendest inimestest, kes seda seaduseelnõu ette valmistasid. Mingit poliitilist tahet siin kuhugi midagi liigutada ei ole.

Ma vastasin eelnevalt haridusliku erivajadusega laste kohta pikemalt, sest põhikooli- ja gümnaasiumiseadust tõmmatakse kunstlikult sellesse debatti. Kõige kahetsusväärsemalt on seda minu meelest teinud muidu igati sümpaatne ja empaatiline Tiina Kangro, kes pidas võimalikuks haridusliku erivajadusega laste võtmes seda trotskistlikuks eelnõuks nimetada. Mul on küll raske mõista, millest ta oma hinnangu andmisel lähtus. Aga haridusliku erivajadusega laste puhul on täidesaatval võimul ka muid võimalusi peale seaduseelnõude algatamise. Me kavatseme korrastada seda võrku, püüdes eelkõige lõpetada selle häbiväärse olukorra, kus osas õppeasutustes on ajaloolistel põhjustel õppimis- ja elamistingimused tegelikult niisugused, millega tänapäeval kuidagi rahul olla ei saa. Ilmselt on ka aeg muutunud. Tuberkuloosihaigete laste eraldi õppeasutusi üleval pidada ei ole tänapäeval enam otstarbekas, vähemasti väidavad nii spetsialistid jne.

Nüüd tulen tugispetsialistide juurde. Ma rõhutan veel kord: kehtivas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses tugispetsialistide palgatoetust riigieelarvest ette nähtud ei ole. Minu paremat teadmist pidi pole seda kogu rippumatu Eesti Vabariigi ajaloo vältel kunagi olnudki. Seetõttu ei saa millegi taastamisest juttu olla. Selle kohta on olemas ilus sõna: see on häma, see on üks vastutustundetud häma. Aga mis puudutab tugispetsialiste, siis, head Riigikogu liikmed, kui seadusandjal on olemas veendumus ja tahtmine, et neid tuleks toetada koolipidajate kaudu, mitte nii nagu Haridus- ja Teadusministeerium soovis, riikliku tugisüsteemi kaudu, kui teil on see tahtmine ja veendumus, siis Haridus- ja Teadusministeerium ei hakka selle vastu võitlema. Kirjutage sellele eelarvele aga hästi palju raha, sest tühje lubadusi on niigi palju antud. Ma arvan, et kui te suu-

date selle poliitilise tahte sõnastada ja leida sellele rahalise katte, siis haridus- ja teadusministril ning ministeeriumil midagi selle vastu olla ei saa. Nagu juba öeldud, meie näeme lahendusena praegu riiklikku toetust tugisüsteemi kaudu, mitte riigieelarvest ametikohtade rahastamise toetamist munitsipaalkoolide kaudu.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kehtestatakse kolm õppesuunda. Samas on Tallinnas lähestikku mitu pika traditsiooniga lugupeetud kooli, mis kõik on teatud suunas spetsialiseerunud: Tallinna Inglise Kolledž, Tallinna Prantsuse Lütseum, Tallinna Reaalkool, Gustav Adolphi Gümnaasium jt. Miks peaksid lähestikku asuvad koolid kõik kolm õppesuunda välja arendama, kui õpilased on nendesse koolidesse siirdudes suuna juba valinud?

Jaak Aaviksoo

Väga hea küsimus. Aga selles Riigikogu koosseisus, kus niisugune tark otsus tehti, mina ei osalenud ega valmistanud ka seda seaduseelnõu ette. Mis nende peades toimus, kes selle regulatsiooni tegid, mina teile selgitada ei oska. Aga nüüd kolmest suunast. Ma arvan, et selle kolme suuna arutelu võiks siin Riigikogus pidada küll, sest me oleme olukorras, kus paljud väikesed gümnaasiumid, kes igati sümptaatselt, aga üsna rasketes tingimustes püüavad väikeste õpilaste arvuga seda kolme suunda pakkuda, on kohati tulnud välja umbes selliste ettepanekutega, et need kolm suunda võiksid olla üldharidus, rahvuslik tikand ja võimlemine. Niisuguste lahenduste seaduse jõuga pealesundimine ei ole tõepoolest mõistlik. Nii et kolme õppesuunaga on probleeme, ma nõustun teiega. Ma arvan, et kui kultuurikomisjon soovib seda küsimust sisuliselt arutada, siis tuleb Haridus- ja Teadusministeerium kindlasti oma nõuga appi. See näide, et Tallinnas on enam-vähem kilomeetri raadiuses kolm õppesuunda rohkem kui olemas, tingib tõepoolest küsimuse seadusandjale, mida siis

silmas peeti, kui see regulatsioon siin saalis vastu võeti.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Ma jätkan kolleeg Tarmo Tamme küsimuse temaatikat. PGS-i eelnõu sätestab, et riik tagab igas maakonnas vähemalt ühe riigigümnaasiumi tegutsemise. Kogu gümnaasiumivõrku riik üle võtta ei soovi, kuna mõni kool ei vasta nõuetele, mõni ei ole väärikas, mõni ei ole jätkusuutlik jne. Mõni aga suudab pakkuda kõike seda, mida me riigigümnaasiumilt ootame. Selgitustega on juba ära öeldud, et üks osa gümnaasiumidest ei ole riigi arvates jätkusuutlikud ega otstarbekad. Aga mis siis saab, kui nad ikkagi jätkavad? Kas neil on lootust ka riigi finantsabile ja kui on, siis kui suures mahus? Kui palju neid finantseeritakse? Seda küsimust esitatakse hirmunult hästi palju.

Jaak Aaviksoo

Hakkan kaugemalt peale. Meil on üle 200 gümnaasiumiastmega kooli. Võib-olla siin saalis on keegi, kes ütleb, et neid on parasjagu või järsku isegi vähevõitu, aga enamik inimesi ütleb, et neid võiks mõnevõrra vähem olla. Mulle tundub, et see arusaam, et gümnaasiumiastmega koole võiks vähem olla, on üsna konsensuslik. Eks me ju kõik teame, millal valimised tulevad. Selle kõige käsitlemine poliitilises retoorikas on tundlik teema. Loomulikult on keerukas hakata näpuga näitama, ükskõik mis poliitilisel tasemel, et sina oled jätkusuutlik ja sina ei ole. Küsimus ei ole selles, et riik ei tahaks kõiki 220 gümnaasiumi riigistada. Kuid esiteks ei oleks see mõistlik. Teiseks on enamik koolipidajaid sellele vastu, sest nad soovivad ise jätkata. Kolmandaks, kõige olulisem on püüda seda probleemi hakata lahendada sealt, kust king kõige rohkem pigistab, ja teha seda samm-sammult, et jõuda sinna, kuhu me lõpuks jõuda tahame. Ma olen öelnud seda varem ja ütlen ka praegu: mulle tundub, et kui me ükskord jõuame niikaugemale, et Eestis on alla 100 gümnaasiumi, siis Eesti keskhariduse kvaliteet ei ole läinud kehvemaks, vaid pigem paremaks. Aga jällegi, meil ei ole praegu ei vajadust, poliitilist soovi ega

tahet hakata gümnaasiumiastmetele kriipsu peale tõmbama.

Nüüd nendest, kes jätkavad. Oleme öelnud, et normaalse gümnaasiumi suurus, sellise gümnaasiumi suurus, mis suudab pakkuda valikuvõimalusi ka hajaasustusega piirkonnas (need piirkonnad on põhimõtteliselt kõikjal väljaspool Tartut, Tallinna, Pärnut ja Narvat), võiks olla 250 õpilast. 250 õpilase jaoks tuleks riigil tagada piisav toetus õpetajate, direktori ja õppealajuhatajate palkade maksmiseks ning muu raha, mis käib sellega seaduse kohaselt kaasas. Mida teha väiksemate koolidega? Tõenäoliselt on terve hulk koole, mis ühel või teisel põhjusel on erandlikud. Näiteks tuleb Hiiumaal pidada üleval ühte gümnaasiumi, sest ettenähtavas tulevikus gümnaasiumiharidus Hiiumaalt kuskile ei kao. Ma usun, et riik peab seda rahastama nii, et seal antav haridus oleks kvaliteetne. Keerulisem on niisugustes piirkondades, kus võib nii ja võib naa. Siin, ma arvan, on samamoodi vaja pidada võimalikuks erandeid, mis tähendab, et riik, sõltumata mõnes mõttes õpilaste arvust, tagab täielise rahastamise ehk maksab kinni tühjad kohad, nagu paljud ütlevad. Aga kindlasti on päris palju kohti, kus niisugune tühjade kohtade kinnimaksmine ei ole otstarbekas ega põhjendatud.

On tõepoolest poliitilise valiku küsimus, kas seadusandjal või täidesaatval võimul seaduse volituse alusel oleks ausam koolipidajale öelda, et kui koolis on teatud arvust vähem õpilasi, siis ei saa kool sentigi. Paljud inimesed on minu juures käinud ja öelnud, et otsustatagu see ükskord ära. Ma saan aru, et sisuliselt ollakse selle otsuse poolt, aga sellise ettepaneku taga on ka üks üsna lihtne mõttelaad: oleks vaja halba inimest, kes selle tõe rahvale välja ütleks, aga ise ei taheta see olla. Nüüd on tegelikult poliitiline valik, kaasa arvatud siin Riigikogus, kas me oleme valmis seda otsust langetama või toimub see kõik omasoodu ja kohalikud omavalitsused maksavad nii kaua, kui suudavad, omalt poolt lisaks, sest kvaliteedis järeleandmisi teha kindlasti ei tohi. Mõneti on see valik minu meelest praegu seadusandja käes. Mina võin tuua poolt- ja vastuargumente. Meie ei teinud praegu ettepanekut kehtestada õpilaste miinimumarv, kust alates kooli ei rahastata, aga seda arvu on pakutud. On öeldud, et see võiks olla 100, on öeldud, et see võiks olla 60, on öeldud, et see võiks olla 200. Arvud

on erinevad, mina ei tahaks siin mingit positsiooni võtta, aga arutelu käigus väärksid need ettepanekud kaalumist, kui neid tehakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Austatud minister! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõus olete välja toonud, et riik tagab igas maakonnas ühe gümnaasiumi toimimise. Millisel määral kavatsete siinjuures arvestada piirkondlike eripäradega, näiteks eestikeelse gümnaasiumi säilimine Narvas, gümnaasiumihariduse säilimine Peipsi ääres või Setumaal ja maapiirkonna laste piirkondlik paiknemine, ma pean silmas Räpinat või Põlvat?

Jaak Aaviksoo

Muidugi tuleb sellega arvestada. Eks ma sellele ka viitasin. Hiiumaa on üks hea näide. Te mainisite eestikeelset gümnaasiumi Narvas. See on ka hea näide. Ma arvan, et Narvas peab eestikeelne gümnaasium olema. Võtame üldteada näite: Järvamaal peab kõiki asju olema vähemalt kaks. Kuidas seda teha, kui tegelikult isegi ühe täismõõtmelise gümnaasiumi jaoks teatud perspektiivis enam lapsi ei jätku? Arutame seda veel, mõtleme. Võib-olla on siiski mingid kompromissid võimalikud. Mis Järva- ja Põlvamaasse puutub, siis mina soovitan mõelda integreeritud kesktaseme õppeasutuse peale, mis võiks vabalt paikneda kahes kohas.

Niisugune horisontaalne integratsioon tasuks läbitöötamist ka Põlvamaal. Me teame, et nende Põlvamaa laste esimene eelistus, kes ei õpi mitte Põlva gümnaasiumis, vaid mõnes teises kohas, olgu siis Kanepis, Ahjal või ka Räpinas, ei ole mitte Põlva, vaid mõni teine linn, eelkõige muidugi Tartu. Kui kiiresti siin edasi liikuda? Ma arvan, et Põlvasse on mõistlik rajada riigigümnaasium. Kui riigigümnaasium on seal sündinud, siis ma arvan, et aasta-paari jooksul tekib uus olukord. Inimesed on siis uue korraldusega harjunud ja on võib-olla konstruktiivsemad ka tulevaste arengute arutamisel. Aga Räpinas on suurepärase omaaegne aianudustehnikum, millega koostöös oleks võimalik ka üldharidust anda. Kas on mõistlik sellisel juhul kogu hea tänapäevase gümnaasiumihariduse andmiseks vajalik infrastruktuur välja

arendada kahes kohas või jääksid füüsika- ja keemiaklassid ainult Põlvasse, kus Räpina lapsed saaksid teatud regulaarsusega treenida oma praktilisi oskusi loodusteaduste vallas? See on jällegi arutamise küsimus, aga ma arvan, et tegelik areng riigigümnaasiumi puudutavalt on mõõdukalt positiivne, tagasiside on mõõdukalt positiivne. Ma julgen siin soovitada pigem optimistlikku edasilikumist kui piduri-panemist.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Selle seaduseelnõuga muudetakse kehtetuks haridusseaduse § 34¹, mis nägi ette sätted riigikeeleõpetaja kohta. Selle paragrahvi alusel võttis Vabariigi Valitsus 1998. aastal vastu määruse nr 56 "Riigikeeleõpetaja staatuse sisseadmimine ja riigikeeleõpetaja staatuse ostmise korra kinnitamine". Seletuskirjas on öeldud, et selle määruse ning Eesti Vabariigi haridusseaduse § 34¹ sätted ei ole enam asjakohased ega vajalikud. Mingit selgitust siin ei ole. Äkki oskate anda infot, miks enam ei ole vaja riigikeeleõpetaja staatust?

Jaak Aaviksoo

Ma püüan sellele küsimusele vastata natuke kehvasti ettevalmistatuna. Riigikeeleõpetaja institutsioon ei ole päris hästi tööle hakanud. Võib küsida ja analüüsida, miks ei ole, aga kui te soovite teada minu isiklikku arvamust, siis mulle tundub, et niisuguse eristaatuse loomine ei ole võib-olla põhimõtteliselt õige tee. See tõstaks ühed õpetajad nagu kuidagi teistest kõrgemale või annaks neile mingisuguse erilise tähenduse. Kas selle järele on vajadust? Ma pooldan pigem seda, mida me oleme kasutanud ja mille kasutamist tahaks laiendada: teatud piirkondades eesti keeles õpetavate õpetajate lisatoetamine või -rahastamine. Me teame, et hoolimata jõupingutustest ei ole mitmes Eesti omavalitsuses neid õpetajaid siiski piisavalt ja nende täiendav materiaalne motiveerimine on ilmselt põhjendatud. Võib-olla on see samm nende eesmärkide saavutamiseks otsustavam kui niisuguse formaalse staatuse seadustamine või edasine seaduse tasemel väljatoomine.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on riigil kohustus vastavalt õpilaste arvule eraldada igal aastal valdadele ja linnadele riigieelarvest sihtotstarbelise eraldisena haridustoetust. Kuidas te kavatsete täpsustada põhikooli- ja gümnaasiumiseadust, et oleks täiesti selge, millises ulatuses ning kelle eest kohustub riik kulusid katma?

Jaak Aaviksoo

Praeguses seaduses on ette nähtud, kelle eest. Seda ei ole muudetud. Kui me räägime töötasudest, siis kaetakse direktorite, õppealajuhatajate ja õpetajate töötasu maksmiseks vajalikud vahendid. Kui te loete seda sätet veel kord, siis näete, et tegemist ei ole mitte kulude katmisega, vaid seda nimetatakse haridustoetuks, mis on antud kohalikele omavalitsustele nende kulude katmiseks. See ei tähenda, et kohalik omavalitsus ei võiks ise vahendeid lisada. Mil määral on plaanis neid kulusid katta? See toimub samasugusel alustel nagu palgavahendite eraldamine teistel elualadel. Paljudel elualadel on see regulatsioon isegi veel nõrgem. Näiteks ei eraldata arstidele palgavahendeid lähtudes nende miinimumpalgast, mis on kindlaks määratud, vaid haigekassaga sõlmitud lepingute alusel. Samamoodi eraldatakse raha kaitsevägele või politseile. Õpetajate puhul on aluseks miinimumpalk, mis sätestatakse valitsuse tasemel, jooksva aastal on see 715 eurot. Me oleme lähtunud arvestuslikust alusest, et see peaks olema tagatud kõigile õpetajatele, kes on õppekava täitmiseks vajalikud, pluss 20% selleks, et direktoril oleks võimalus palku diferentseerida, mitte maksta kõikidele ühesugust palka, vaid et keskmine palk oleks 20% sellest miinimumist kõrgem. Nende töötajate ringi ei ole kavas laiendada, välja arvatud siis, kui Riigikogu teeb ettepaneku liita siia tugispetsialistid. Sellest me juba rääkisime. Arvestuse alus võiks ka edaspidi olla miinimumpalk pluss 20% vajalikel ametikohtadel töötavate inimeste tasustamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Ma jätkan seda küsimust. Kehtivas PGS-is kehtestab õpetajate palga alammäär Vabariigi Valitsus, juhul kui (see oli nii igal aastal) kohalike omavalitsuste ja töötajate esindajate läbirääkimised tulemusi ei anna. Nüüd on soov muuta seda väitega, et osapooled peavad ise omavahel kokku leppima. Samas on aastakümnete jooksul siin olnud rohkem probleeme kui positiivseid näiteid. Siit küsimus: kuidas on võimalik tagada, et õpetajate palga alammäär on tulevikus vähemalt miinimumi tasemel ja üle Eesti ühtlane või on siin ikkagi tegemist läbirääkimiste protsessiga?

Jaak Aaviksoo

Eks omal ajal, kui see siia seadusesse sisse kirjutati, siis, ma kujutan ette, oli täiesti arusaadav soov, et eri osapooled suudaksid selles küsimuses konsensusele jõuda. Paraku on olukord nagu ikka selline, et kuna õigused ja kohustused jagunevad eri poolte vahel ebavõrdselt, siis Vabariigi Valitsus oleks pidanud selle arve kinni maksma. Ma arvan, et ma ei eksi, kui ma ütlen, et siia maani pole kolmepoolsed läbirääkimised kordagi tulemust andnud. Seda ühel formaalsel põhjusel: kohalike omavalitsuste liidud ei ole saanud mandaati või volitust kohalike omavalitsuste esindamiseks. Vähemasti minu praktikas ei ole seda kordagi sündinud. Ka selle põhjal saan ma aru, et keskkliitudele täievolilise mandaadi andmine on enam kui 200 omavalitsusele liiga suur risk ja seetõttu see mehhanism ei tööta. Mulle tundub, et ega siin midagi avastuslikku välja mõelda ei ole võimalik. Õpetajate miinimumpalk ja ka keskmine palk on tõenäoliselt lähemas tulevikus poliitilise debati objekt. Kui läheb hästi – ma loodan, et läheb hästi –, siis saab seda teha ilma streikideta, konstruktiivses ja rahumeelses õhkkonnas. Aga streik kui üks instrument oma õiguste eest seismiseks jääb ka alati alles.

Ma olen selle poolt, et kui need muudatused, mis selle PGS-i eelnõuga on kavandatud, ja lisasammud, mida on plaanis astuda, on vastuvõetavad, siis me liigume sennapooli, et õpetajate miinimumpalk oleks riigi keskmine palk. See ei ole lihtne, aga see on võimalik. Niipalju, kui ma aru saan, peaks see enam-vähem rahuldama õpetajate soove, kui õpetajate miinimumpalk oleks riigi keskmine palk

ja nende keskmine palk oleks 20% kõrgem kui riigi keskmine palk. Veel kord: kui me suudame riigieelarvest eraldada samas suhtelises mahus hariduskulusid, nagu me teeme seda praegu, koos kohaliku omavalitsusega kokku 6,5–7%, sõltuvalt aastast, siis selle rahasumma sees on seda võimalik saavutada. Aga muidugi on vaja teha otsuseid, kaasa arvatud terve hulk neid samme, mis siin on ette pandud. Need on mõeldud selleks, et õpetajate miinimumpalk oleks niisama suur kui riigi keskmine palk ja õpetajate keskmine palk sellest 20% kõrgem. Nii et ma kardan, et läbirääkimiste jaoks me mingit imevalemit ei leia. Meil määrab miinimumi ära ikkagi poliitiline protsess. Tõenäoliselt kehtestab selle miinimumi suurema või väiksema konsensusega valitsus. Ühised jõupingutused peavad tagama, et kogu see raha jõuaks õpetajate kätte ja koolikorraldus oleks säästlik, et see väärtustaks õpetajat rohkem. Ma ei hakka sellest pikalt rääkima. Terve hulk samme on ju suunatud sellele, et meie koolikooludest moodustaksid õpetajate palgakulud proportsionaalselt niisama suure osa nagu teistes riikides. Mujal läheb õpetajatele 60% kuludest, meil aga 40%. See on muidugi seotud koolivõrgu korraldusega ja koolide ebaökoonoomse taristuga. Siin on terve hulk pikaajalisi probleeme, mille lahendamine võtab aastaid, ilmselt mitte üks või kaks, vaid pigem kolm, viis kuni kaheksa aastat. Nii et siin, jah, mingeid kardinaalseid uuendusi kavas ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Enn Eesmaa, palun!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! PGS-i muutmine võib kaasa tuua ühe probleemi meie koolikorralduses. Jutt on arenguvestlustest. Kui me PGS-i muudatuse selle seaduseelnõuga vastu võtame, siis kaob lastevanemate kohustus regulaarselt nendel vestlustel käia, võib öelda ka, et kaob võimalus nendel vestlustel käia. Tuleb välja, et paljud organisatsioonid, õpilaste, lastevanemate ja ka õpetajate organisatsioonid, ei poolda seda, et regulaarsed arenguvestlused ära kaovad. Mis siiski tingis selle, et seaduseelnõus 340 on nende kaotamine sees?

Jaak Aaviksoo

Loen teile ette, mis meil siin kirjas on: "Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse temaga ja piiratud teovõimega õpilase puhul tema vanemaga koolis perioodiliselt arenguvestlusi kooli kehtestatud korras. Täiendavalt korraldab kool õpilasega arenguvestluse juhul, kui seda taotleb vanem. Arenguvestluse põhjal lepatakse kokku õpilase edasises õppes ja arengu eesmärkides." See küsimus, mille te esitate, oli nagu umbluu, et ei saa enam korraldada ja jäetakse ära. Ei ole seda! Mida me muudame? Mis on praegu kirjas? "Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse temaga koolis vähemalt üks kord õppeaasta jooksul arenguvestlus, mille põhjal lepatakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides. Arenguvestlusel osalevad õpilane, klassijuhataja ja piiratud teovõimega õpilase puhul vanem. Kui kool ei ole saanud ..." Järgneb suhteliselt bürookraatlik reglementatsioon. Mida see tähendab? See tähendab, et praegu on koolil kohustus korraldada kõikide õpilastega üks kord aastas vestlus. Selle töö maht on suhteliselt suur. Kui te küsite inimeste käest, siis saate teada (ka oma praktikale tuginedes võite lihtsasti sellele järeldusele jõuda), et tõenäoliselt on koolis lapsi ja võib olla päris palju, kellele oleks mõistlik arenguvestlust pidada sagedamini kui üks kord aastas, ja on terve hulk lapsi, kelle puhul piisab sellest, kui see vestlus toimub üks kord kooliaasta jooksul. Võib-olla on olukordi, kui lapsega pole vaja üldse rääkida, kui arenguvestluse formaat ei ole ühel või teisel põhjusel otstarbekas ega mõistlik.

Mis on selle muudatuse mõte? Praktikale tuginedes võib öelda, et paljudes koolides on need vestlused ainult formaalselt kirjas, need korraldatakse lihtsalt formaalselt ära. Kui me koolis nende vestluste kohta küsime, siis vastatakse, et kõigiga on vesteldud. Aga mida sisuliselt arutati, kui palju oli iga vestluse jaoks aega ja mis tulemusi need andsid, see jääb teisele kohale. Jah, muidugi, arenguvestlused on vajalikud, selles ei ole kahtlust. Arenguvestlusi tuleb teha siis, kui kool peab seda vajalikuks, koolis peab olema see kord olemas. Arenguvestlus on koolile kohustuslik, kui seda taotleb lapsevanem. Aga nüüdsest puudub formaalne iga-aastane kohustus kõik õpilased sellest masinast läbi lasta. Kool ise kehtestab arenguvestluste korra, jälgitakse, kas see kord

toimib ja kas on rahuldatud nende vajadused, kellele arenguvestlust vaja on. Bürookraatiat tuleks vähemaks võtta ja sisulist toimimist püüda paremaks teha. See on see mõte. Kellelgi ei ole arenguvestluse vastu midagi, hästi toimiv arenguvestlus on igati tarviline instrument. Ei ole vaja inimesi hirmutada apokalüptiliste ettekuulustega, et enam ei saa ja kõik kaob ära. Ei ole niisugust asja. Haridusministeeriumis töötab ka paar vastutustundlikku inimest.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Ma tulen tagasi haridusliku erivajadusega laste temaatika juurde. Käesoleval aastal eraldas valitsus koolipidajatele 3,3 miljonit eurot tugispetsialistide töötasustamiseks. Edasise kohta te rääkisite, et võiks toimida riiklik tugisüsteem maakondlike keskuste kaudu. Samas on koole, kus haridusliku erivajadusega laste hulk on nii suur, et seal peaksid kindlasti olema oma tugispetsialistid. Kui see maakondlik keskus on riigi rahastamisel, kas siis kooli oma spetsialistid on koolipidaja rahastamisel või mismoodi see süsteem peaks välja nägema? Või lähevad kõik riigi rahastamisele? Kas selle aasta rahaeraldise valguses, 3,3 miljonit eurot, on järgmistel aastatel oodata samasugust boonust?

Jaak Aaviksoo

Ma rõhutan teile veel kord: alati on kasulik, enne kui midagi väita, lugeda algallikaid. Praegu võiks algallikaks olla põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Kui te loete seda seadust, siis näete, et seal on väga selgelt kirjas, kes need kulud katab. Need kulud katab selle kooli pidaja: kui see on riigikool, siis katab need kulud riik, kui see on kohaliku omavalitsuse kool, siis katab need kulud kohalik omavalitsus, kui see on erakool, siis katab need kulud selle erakooli pidaja. Siin ei ole kaksipidi mõtlemist. Mis on juhtunud ja millest niisugune suur segadus? Suur segadus on tingitud sellest, et see tekitati. Suur segadus tekitati minu paremat arusaamist pidi 2010. aastal, kui võeti vastu eelmised PGS-i muudatused. Sel ajal sätestati seal niisugune tugispetsialisti liik nagu sotsiaalpedagoog. Varem olid tugispetsialis-

tideks logopeed, koolipsühholoog, abiõpetaja ja õpetaja abi või mis iganes need nimetused on. Siis tuli sinna sotsiaalpedagoog juurde. Minu paremat mäletamist mööda rahalist katet ega isegi riigi kohustust seda rahastada ei olnud. Lihtsalt toodi juurde niisugune teenus, aga rahastamine jäeti lahtiseks. Seejärel tõstsid koolipidajad, nende hulgas kohalikud omavalitsused, õigustatult lärmi, et kuidas nii, on pandud lisakohustus, aga raha ei ole. Siis, ma saan nii aru, öeldi suusõnalise lubadusena, et võtku nad seda raha lõtku arvel. Mis on lõtk? Lõtk on üks niisugune bürokraatlik auk, mille kohaselt Rahandusministeerium rehkendas koolidele haridustoetust. Koolides töötas tegelikult 12 000 õpetajat, aga Rahandusministeeriumi mudelis jagati raha 14 000-le. Siis öeldigi, et pange sotsiaalpedagoogid nende 2000 arvestusliku õpetaja palgaraha peale. Mõned tegidki nii, mõned ei teinud, kuidas keegi. Tekkis niisugune läbipaistmatu, ebamäärane olukord, millega rahule jääda minu meelest ei saa ega tohi. Haridus- ja Teadusministeeriumi soov on selles asjas selgusele jõuda. Teeme selgeks, kes maksab. Kui maksab riik, siis otsime selleks raha ja maksame. Kui ei maksa riik, vaid kohalik omavalitsus, siis maksab kohalik omavalitsus.

Mida teha 2013. aastal selleks, et oleks võimalik tugispetsialistide töö ümber korraldada? Mina olen teinud ettepaneku, et senikaua, kuni PGS-i muudatusi ei ole vastu võetud ja on õiguslikult ebamäärane seis, võiks seda üleminekut ühekordselt toetada eelmise aasta jääkidest, jagada see raha laiali kohalikele omavalitsustele, selleks, nagu me sõnastasime, et viia tugispetsialistide töötasustamine seadusega kooskõlla. Kui PGS-i muudatusi vastu ei võeta ja täiendust siia sisse ei tule, siis tuleb käituda vana seaduse alusel ehk alates järgmisest aastast on see kohalike omavalitsuste kohustus, millele lisandub riigi tugistruktuur. Kui seda seadust muudetakse, siis ilmselt tuleb kohalikke omavalitsusi riiklikult toetada. Sellisel juhul jääb muidugi riiklik tugistruktuur ära, sest selleks siis raha ei ole, nagu ma aru saan, ja kohalikul omavalitsusel on võimalik raha saada otsetoetusena. Niimoodi on see kavandatud. Aga veel kord: selle aasta raha on ühekordne summa ülemineku tagamiseks, ei ole mõeldud, et see jääks jäädavalt n-ö riigi baaskohustuste hulka. See on üheaastane alli-

kas – 2012. aasta riigieelarve kasutamata summad.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud minister! Seaduseelnõu kohaselt kaovad ka koolide investeeringutoetused. Ma ütlen selle kohta, et kohalikel omavalitsustel on õigustatud ootus, et investeeringutoetus jääks alles, sest nad on võtnud laenu ja koolimaja remontinud lootuses, et nad saavad ka tulevikus raha ja katavad sellega pangalaenu. See on asja üks pool. Teine pool on rõõmustav: 250 miljonit eurot, millega neid koolimaju hakatakse korda tegema, on päris suur summa. Aga ma kardan, et need objektid muutuvad poliitiliseks ja võib juhtuda, et ehitatakse jälle selliseid maju, mida tulevikus vaja ei lähe. Minu kodukohas on selline näide olemas, kus erakondliku otsuse põhjal ehitati koolimaja, milleks läks neli miljonit eurot, aga eelmisel aastal sündis selles omavalitsuses 19 last. Kuidas vältida selliseid poliitilisi rumalusi?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Kuidas poliitilisi rumalusi vältida? Valimiste kaudu, olen mina kuulnud. Rohkem häid retsepte mul ei ole. Aga valimistega on meil niimoodi, et me parandame vanad rumalused ära ja siis teeme uued. Nii et ikkagi on jama. Ma ei tea, kas te olete minuga nõus või ei ole, aga kui me jagame raha investeeringuteks laiali peaaegu 200 omavalitsusele, kes koole peavad, siis on minu paremat arusaamist pidi tõenäosus, et tehakse poliitilisi, mitte apoliitilisi investeeringuotsuseid, oluliselt suurem kui siis, kui on ühtne riiklik investeeringuprogramm, nagu see kunagi oli, mida kaalutakse ja mille raamides püütakse poliitilisi riske minimeerida. Mulle tundub, et riiklik investeeringuprogramm on poliitiliste riskide suhtes immuunsem kui kohalike omavalitsuste programmid. Seda esiteks. Teiseks, kui kohalik omavalitsus saab investeeringuraha, siis ta selle raha ka huugama paneb. Isegi siis, kui seal ühtegi last ei ole. Raha ärakulutamisega saadakse hakkama. Mulle tundub, et koolivõrgu tasakaalustatud ja süsteemse arengu otstarbel oleks riiklik programm mõistlikum. Teil oli

õigustatud remark selle kohta, et osa kohalikke omavalitsusi on teinud investeeringuid, võtnud laenu ja lootnud selle kustutamisele riikliku toetuse kaudu. See õigustatud ootus on olemas, ehkki ma arvan, et vähemasti juristid oleksid hea honorari eest nõus aastaid vaidlema, kui õigustatud see ootus on ja kui õigustatud see ei ole. Aga sisulise poole peal on siin olemas üks lahendus. See on selline, et kui kohalik omavalitsus ei soovi osaleda riiklike haridusinvesteeringute programmis, siis saab ta seda toetust edasi, ja kui ta soovib osaleda, siis jääb ta sellest toetusest ilma, aga tal on õigus selles riiklikus programmis osaleda. See on nagu valikuna välja käidud. Eks see paljude jaoks natuke raske valik ole, aga vähemasti parem kui mitte midagi. Niimoodi saab, ma loodan, selle õigustatud ootuse küsimuse päevakorrast maha võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uue eelnõuga kaob ära investeerimistoetus kohalike omavalitsuste koolidele. Kuidas peavad toimima need kohalikud omavalitsused, kes mõne aasta eest kuulasid Res Publica üleskutset renoveerida koole RKAS-i kaudu ning uskusid lubadust, et seda rahastatakse pidevalt suureneva investeerimiskomponendi kaudu?

Jaak Aaviksoo

Mina julgustaksin neid kohalikke omavalitsusi valitud teel jätkama.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma võtan kinni teie näitest. Te ütlesite, et on täiesti reaalne, et Põlva maakonda tuleb üks riigigümnaasium. Kui Värskast ja Rāpinast kaovad gümnaasiumiklassid ära, kuidas on siis korraldatud ühistransport, nii et lapsed ka maakonna kaugematest nurkadest jõuaksid õigel ajal tundi, kui Värska tagant Setumaa sopist keegi soovib minna Põlvasse gümnaasiumi õppima?

Jaak Aaviksoo

Ühistransporti korraldavad meil maavalitsused ning seda koordineerib Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Ma olen koolitranspordiga seoses Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ühendust võtnud ja palunud uurida, kuidas see asi maakondades toimub. Mulle on väidetud üsna üksmeelselt, et maakondlikud ühistranspordiliinid rajatakse üsna hästi haridusvõrgu vajadusi arvestades. See toimib, iseküsimus on, kui hästi või halvasti. Hea näide selle kohta on kutseõppeasutused. Me oleme suutnud tagada kutseõppeasutuste laste kooli jõudmise, nad kas sõidavad iga päev kooli ja koju või elavad õpilaskodus. Ma ei näe ühtegi põhjust, miks gümnaasiumide puhul peaks see asi kuidagi teistmoodi korraldatud olema. Seda tehakse igal aastal, lähtudes koolivõrgust ja kohalike omavalitsuste koolide arvust. Neid liine on varem nii juurde tehtud kui ka kinni pandud. Neid arenguid transpordivõrgu planeerimisel arvestatakse, sellest lähtudes seda korraldatakse.

Kui ma olen lähtudes varasematest küsimustest tundnud huvi, kas oleks mõistlik teha Eestis kaks riiklikku transpordisüsteemi, üks oleks riiklikult doteeritud ühistransport ja lisaks sellele veel koolitransport, siis ühelgi korral ei ole mulle öeldud, et oleks mõistlik teha paralleelstruktuurid, nii et koolitranspordisüsteem oleks riiklikult doteeritud transpordisüsteemist eraldi. Mina näen seda eelkõige praktilise küsimuse ja probleemina, mida tuleb praktilisel tasemel lahendada, vajaduse korral suurendades dotatsiooni, mis maakondlikele liinidele läheb. Otsustades, kas liine on vaja rohkem või on liinidel vaja suuremat tihedust, peaks haridusvõrgu vajadustega kindlasti arvestama.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Kõigepealt tänan eelmise põhjaliku vastuse eest! Ma küsin veel üks kord HEV laste teemal. Rääkisite, et meil on umbes 4000 HEV last, kes vajavad erilist keskkonda. Tõesti on nii, et üks osa HEV lastest on sellised, keda on võimalik õpetada tavalises klassis, osa aga vajab kas eriklassi või -kooli. Ütlesite ka, et erikoolid on siin kind-

lasti üks meede. Mis te arvate, kas praegune erikoolivõrgustik rahuldab seda vajadust, mis meil selles vallas on? Kindlasti on võimalik luua eriklasse, aga teinekord on vaja laps viia tõesti füüsiliselt täiesti teise kohta, et ta järje peale saaks. Kas erikoolide võrgustik on praegu piisav või peaks see olema kuidagi teistsugune?

Jaak Aaviksoo

Sellele ei ole mustvalget ega jah- või ei-vastust. Kvantiteedist rääkides võib öelda, et meil on neid erikoole päris palju, ligi 40, kvaliteediga on aga tõsiseid probleeme ja seda mitmes mõttes. Esiteks, taristu probleemid. Need koolid asetsevad valdavalt üsna amortiseerunud ja mitte selleks otstarbeks ehitatud hoonetes. Nende kõikide rekonstrueerimine on põhimõtteliselt võimalik, aga kui kõik olemasolevad koolid ette võtta, siis võtab nende kordategemine aega kümme, mitte kaks aastat. Teine probleem on seotud nende funktsionaalsusega. Need on omal ajal välja rendatud praegustest üsna erinevates sotsiaal-majanduslikes tingimustes, aga ühiskonna sotsiaal-majanduslik struktuur (ja sealt tulenevad haridusliku erivajadusega laste vajadused) on muutunud. Ütleme niimoodi, et arvestades meditsiinisüsteemi arengut ei ole somaatiliste haigustega laste jaoks enam vaja neid tingimusi nagu 30 aastat tagasi. Aga peale on tulnud uued, eriti käitumuslikud ja psüühilised probleemid. Struktuur ei vasta muutunud tingimustele. Nii et meil tuleb struktuurseid ümberkorraldusi teha.

Struktuursed ümberkorraldused puudutavad sedagi, et ajaloolistel põhjustel üsna koordineerimatult on haridusliku erivajadusega laste koolid nii riigi kui ka munitsipaalpidajate käes. Arusaadavat põhjust siin ei ole, miks osa neist on riigi, aga osa omavalitsuse käes. Sellega on seotud kulutused. Siin on olnud tohtu palju vaidlusi, kes mida tegema peaks. Praeguste arusaamade kohaselt me arvame, et nende koolide tegutsemispaiku võiks olla vähem, sest 40 koolist osa ilmselt jätkusuutlikud ei ole. Siin ei tasu hakata jälle hirmutama, et erikoolid pannakse kinni ja need lapsed pannakse tavakooli. Laste arv tervikuna on vähenenud ja haridusliku erivajadusega laste või gruppi F2 kuuluvate laste arv on ka vähenenud. Neid on lihtsalt vähem, järelikult on ka koole vähem

vaja. See on peamine põhjus. Teine põhjus on selles, et riik peaks võtma enda kanda kõige raskemad juhtumid üle Eesti või eraldi Põhja- ja Lõuna-Eestis. Riigi vastutusel peaksid olema kõige raskemad juhud. Järgmine tasand oleks kohaliku omavalitsuse vastutada, riik toetaks, aga kooli peaks kohalik omavalitsus. Alles jääksid loomulikult munitsipaalkoolid, kus on lihtsalt üksikud klassid nende laste jaoks.

Kui rääkida rahastamisest, siis ma julgen küll väita, nagu ma ka enne ütlesin, et ühe F-lapse peale läheb keskestlābi 2,5–3 korda rohkem raha. Selle arvel kokku hoida ei ole mitte mingisugust tarvidust, aga on päris suur tarvidus seda raha lapse jaoks tulemuslikumalt ära kasutada. Me maksame teinekord kinni taristut ja ebafunktsionaalset keskkonda ning haridusliku sisu jaoks enam raha ei jätku. Seal ongi see kokkuhoiukoht! Niisuguseid struktuurseid ümberkorraldusi on kindlasti haridusliku erivajadusega laste heaks vaja. Aga ma veel kord ütlen: suured proportsioonid ja summad ei muutu mingisugusel kardinaalsel moel kellegi kahjuks ega kasuks. Pigem peab abi paremini tegeliku abivajaja kätte jõudma.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Igal ajal siin ilmas on mingi rahaline väärtus. Jah, öeldakse küll, et haritus on hindamatu, aga siiski on n-ö haridussüsteemi produktil kindlasti ka rahaline väärtus, mille teie alluvuses töötavad targad inimesed on välja arvutanud, ma arvan nii. Kuna ühiskonna rahastatav tegevus peab olema kuluefektiivne, küllap siis on ka kulutused haridussüsteemile mingisuguses korrelatsioonis hariduse väärtusega. Kas seoses hariduskorralduse tänapäevastamisega võetakse arvesse mingit paranduskoeffitsienti, mis arvestab haridussüsteemi produkti väljavoolu Eestist ehk seda, et noored inimesed lähevad Eestist ära, kes Austraaliasse kapsaid istutama, kes Hollandisse pakistanlasele mehele, ja igal juhul rikastavad Eesti maksumaksja raha eest kaugete maade etnilist kultuuri? Kas need rahalised parandused on arvesse võetud?

Jaak Aaviksoo

Kui te küsimust alustasite, siis mulle tundus, et me ilmavaateliselt ühes küsimuses erinevame. Et kõigil on rahaline mõõde, see tuleb mulle üllatusena. Raske on sellist seisukohta jagada. Aga nüüd sellest, et inimesed lähevad välismaale ja sellest tuleneb mingi rahaline mõõde, mida peaks arvestama. Ma ei oska seda mingisse ratsionaalsesse vormi panna. Mina lähtun arusaamast (võib-olla pärineb see isegi põhiseadusest), et inimestel on õigus haridusele. Me anname järeltulevale põlvele haridust sellepärast, et edasi kesta. Ma ei kujuta ette, kuidas me saaksime hakata haridust andma selektiivselt: nendele, kes tahavad ära minna, ei anna üldse või müüme neile seda. Seda on mul raske mõista.

Mul on raske mõista isegi sellist ettepanekut, mida on päris palju tehtud, aga mis siis, kui seda lõpuni mõelda, on minu meelest üsna küsitava väärtusega: kui me anname oma lastele hea hariduse, näiteks arstidiplomi näol meditsiinilise kõrghariduse, ja nad Eestist ära lähevad, siis peaksid nad hariduse maksumuse kinni maksma. Me oleme võidelnud (kes kuidas ja kummal poolel, on omaette küsimus) vabaduse eest lahkuda Eestist ja õiguse eest Eestisse tagasi tulla. Kui sellele mingisuguseid hariduslikke piiranguid peale panna ja hariduslikku sunnismaisust kehtestada, siis ma kardan, et see ei ole lahendus. Ma muidugi mõistan seda mõtet. Me oleme ju kõik huvitatud, et elu edeneks ning meie lapsed ja lapselapsed elaksid ja oleksid Eestis võimalikult palju, kui soovite, aga reguleerida seda haridusbarjääridega või hariduse eest raha küsimisega ei pea ma ilmavaateliselt mõistlikuks. See ei ole lahendus, see on probleem. Ma kardan, et see probleem võib olla ka nii tõsine, et kui me niisuguse reegli sisse viime, siis inimesed lahkuvad siit veel enne, kui nad haridust omandama hakkavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Seaduseelnõuga asendatakse mõiste "pedagoog" mõistega "õpetaja" ja seda kõikides seadustes, mida see eelnõu muudab. Väidetavalt on muudatus vajalik selleks, et oleks konkreet-

selt selge, kes ühte või teist hüve saama hakkab või ühte või teist kohustust täitma peab. Samas levib koolides hirm, et sellise väikese täpsustuse kaudu tahab riik tegelikult vähendada koolipersonali rahastamist. Kuidas teie selgitate, miks on vaja mõiste "pedagoog" asendada mõistega "õpetaja"?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Ma ei tea, kas see seletus on lihtne, aga vähemasti on see mõistlik. Kui te loete kehtivat PGS-i, siis te näete, et mõiste "pedagoog" esineb seal kahes tähenduses. Kohati kasutatakse mõistet "pedagoog" üldmõistena ehk laias tähenduses. Pedagoogid on direktorid, õppealajuhatajad, õpetajad ning teised õppe ja kasvatusena tegelevad isikud. Nagu te isegi aru saate, on pedagoogi mõistet kasutatud siin laiemas mõttes kui ainult õpetaja tähenduses. Õpetajad kuuluvad pedagoogide hulka, nad on pedagoogide alamhulk. Niisugust pedagoogi mõistet ei ole kellelgi kavas kuidagi asendada ega muuta. Veel kord: seda üldmõistet, mille alla kuuluvad kõik eespool nimetatud töötajate grupid, ei ole kellelgi kavas asendada, küll aga kaob tõepoolest see mõiste õiguslikus või niisuguses legaaldefiniitsiooni tähenduses, sest see on sisutühi. Seda selles seaduses kuidagi ei sisustata. Pedagoogidele laias mõttes ei tulene sellest seadusest mingeid õigusi ega kohustusi. Seetõttu ei ole niisugust laias mõistes pedagoogi legaaldefiniitsiooni otstarbekas kasutada. See kaob ära.

Mõnes teises kohas on pedagoogi sõna kasutatud sõna "õpetaja" sünonüümina. Sellisel juhul sõna "pedagoog" asendamine sõnaga "õpetaja" lihtsalt suurendab mõtteselgust. Õpetaja on jämedates joontes öeldes see, kes seisab klassi ees ja annab tundi, kui hästi banaalselt seletada. Kui pedagoog ei anna tundi, istub direktori kabinetis või koostab õpetajate toas õppekava, siis ei pruugi ta olla õpetaja, küll võib ta olla õppe ja kasvatusena vahetult seotud isik ehk pedagoog laias mõttes. Niisugune on see loogika. Segadus pedagoogi ja õpetaja mõistega jookseb läbi kõikide haridusseaduste ja on siiani päris palju probleeme tekitanud. See on lihtsalt selgitav samm. Ma usun, et see teeb selle seaduse kaugemas perspektiivis paremini mõistetavaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Mina küsin raha kohta. Riik on lubanud riigigümnaasiume üleval pidada ja on lubanud ka 15% omaosast investeringutele, mis neid riigigümnaasiume puudutavad. Mille arvel ministeerium tulevikus need vahendid leiab?

Jaak Aaviksoo

Riigieelarvesse laekuvad vahendid riigieelarve tuludest. Kust need tulud tulevad? Nende allikad on maksud ja ilmselt ka tulevikus Euroopa Liidu struktuurifondide toetused. Haridusel on seal üsna arvestatav perspektiiv. Kui palju täpselt sealt raha tuleb, ei oska ma öelda, aga niisugusel moel on neid kulusid kavas katta. Me oleme ka analüüsinud, kui suur see kulu on. Sellega võtab riik üsna suure kohustuse kohalike omavalitsuste kaelast ära. Me oleme hinnanud riigi lisakohustuste kogumahu. Kujutame ette, et kunagi kauges tulevikus, mingil aastal X on kõik gümnaasiumid riigigümnaasiumid. Siis hoiaksid kohalikud omavalitsused väga jämedates joontes võttes praegustes hindades kokku umbes 20 miljonit eurot ja riigile tekiks lisakohustusi umbes kaheksa miljonit eurot. Miks on siin suur vahe? See vahe tekib mastaabiefektist. Suuremaid gümnaasiume on lihtsalt odavam pidada, nii üldkulude kui ka jooksvate kulude, sh personalikulude mõttes. Sealt tuleb see ökonoomia, aga riigile tulevad kohalike omavalitsustelt kohustused kindlasti üle ja kohalikel omavalitsustel jääb see raha vabaks. Ma loodan, et seda kasutatakse muude hariduskulude katmiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea eesistuja! Hea minister! Minu küsimused on palju lihtsamad. Ma olen ise maalt pärit ja mäletan 1970. aastate lõppu, kui 20 koolibussi vedasid minu armsasse maakooli õpilasi. Nüüd me optimeerime koolisüsteemi, osa koole jääb kohalikele omavalitsusele, osa kuulub riigile, aga me lubame, et kõik õpilased saavad koolist koju ja saavad käia ka huvialaringides. Kas kogu see transpordiloo, mida meil koolisüsteemi optimeerides arvestada tuleb, on ikka läbi mõeldud ja arvatud, et see igal pool võrdselt toimima hakkaks ja lapsed tõesti liikuda saaksid?

mida meil koolisüsteemi optimeerides arvestada tuleb, on ikka läbi mõeldud ja arvatud, et see igal pool võrdselt toimima hakkaks ja lapsed tõesti liikuda saaksid?

Jaak Aaviksoo

Koolitranspordist ma juba rääkisin. Kas see kõik on lõpuni läbi mõeldud? Eks see sõltub sellest, kui lõpuni seda vaja mõelda on. Selleks, et seda päris lõpuni mõelda, peaks olema laua peal see plaan, kus on kirjas need gümnaasiumid, mis lõpuks alles jäävad. Selleni läheb hea mitu aastat aega, kümme aastat vähemalt. Aga mõningad modelleerimised olen ma palunud teha eri maakondade baasil, eelkõige Viljandi maakonna baasil. Teile teadmiseks, et kui kõik Viljandimaa lapsed käiksid lähimas gümnaasiumis, siis oleks kõikide Viljandimaa laste koolitee summaarselt võttes kolmandiku võrra lühem, kui see on praegu. Juba nüüd ei käi paljud Viljandimaa lapsed mitte lähimas, vaid mõnes kaugemas koolis. Kui teha niisugune mudel, nagu lähitulevikus tõenäoliselt olema hakkab, et Viljandis on gümnaasium, põhja pool on gümnaasium ja lõuna pool kaks gümnaasiumi, ja kui lapsed käiksid lähimas gümnaasiumis, siis oleks nende koolitee summaarselt 10% lühem kui praegu. Kui jääks üksainsam gümnaasium Viljandi linna, siis nende laste koolitee statistiliselt ja keskmiselt pikeneks umbes 15% (ma päris täpselt ei mäleta).

See näitab, et üle jõu käivaid probleeme transpordi korraldamisega tegelikult ei ole. Need probleemid on seotud konkreetsete liinide ja väljumisaegadega, mida, nagu ma ütlesin, tuleks püüda lahendada koostöös maavalitsustega MKM-i koordineerimisel. Niisugune on üldine vastus. Aga me loomulikult oleme selle peale mõelnud ja me muretseme selle pärast. Kõige suurem muretsemise töö sai tehtud siis, kui me tegime kutsekoolide reformi. Meil oli 100 kutsekooli, nüüd on 30. Lapsed aga jõuavad kutsekoolidesse kohale. See võiks paremini toimida, aga ütleme nii, et mingit väga suurt probleemi transpordibarjääri tõttu ka nagu ei ole. Ma arvan, et see põhimõtteliselt ei takista suuremate maakonnagümnaasiumide väljaarendamist, eriti kui see toimub evolutsiooniliselt, nagu praegu on kavandatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Esiteks ei saa ma teie kiidulauluga nõus olla selles osas, mis puudutab gümnaasiumireformi Viljandi maal. Seal on sellega palju probleeme, millest te rääkimata jätsite. Mis puudutab raha, siis te minu meelest suhtute ka sellesse veidi kergekäeliselt: pidevalt on puudu ja puudu, aga siis järsku on üle. Kas te võite kinnitada, et need vahendid, mis on tulevikus mõeldud riigigümnaasiumide ülalpidamiseks, ei tule õpetajate palgaraha või kohalike omavalitsuste arvel?

Jaak Aaviksoo

Ma ei kujuta küll ette, kuidas see võiks õpetajate palgaraha arvel tulla. Mis puudutab kohalike omavalitsusi, siis vaadake põhikooli ja gümnaasiumiseadust. On säilitatud regulatsioon, et kui laps läheb naabervalla gümnaasiumisse, siis tuleb talle pearaha kaasa panna, kui ta läheb riigigümnaasiumisse või kutsekooli, siis ei tule talle pearaha kaasa panna. Seda regulatsiooni ei ole kavas muuta. Selles mõttes mingeid kohustusi kohalikele omavalitsustele ei teki. Sellest, kui kohalik omavalitsus ei pea enam gümnaasiumiastet üleval pidama, võib tal tekkida pigem kokkuhoid. Omaette küsimus on muidugi, et koolimajas jäävad mingid ruumid tühjaks. Kui on vaja väiksemasse majja ümber kolida, siis sellega seoses tekivad kindlasti üleminekukulud, aga see on suure osas siiski paratamatu. Kui lapsi on vallas ikkagi kolm korda vähem kui enne, siis tuleb midagi nii või naa ette võtta, sõltumata riigigümnaasiumide olemasolust või nende puudumisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Eelnõuga muudetakse järjekordselt elukohajärgse kooli määramise korda. Seekord, ma olen nii aru saanud, seisneb muudatus selles, et enam ei pea arvestama õdede ja vendade õppimist samas koolis. Seda võib arvestada ainult siis, kui kõigile teistele õpilastele selles piirkonnas on õppekohad tagatud. Aga oletame, et

on suur pere, kus on neli-viis last, nendest kolm õpivad ühes koolis, siis aga pere kolib ja neljas laps peab minema teise kooli. Ma kujutan ette, et sellel perel võivad sellega seoses olla küllalt suured probleemid ja suurpered võivad seetõttu tunda küllaltki suurt pahameelt. Kuidas te põhjendate seda, et enam ei ole vaja arvestada pere teiste laste õppimist samas koolis?

Jaak Aaviksoo

Jutt käib eelkõige põhikoolist. Ma kujutan ette, et pakutud regulatsiooni tõttu võiks probleem tekkida siis, kui lastel on erinevad elukohad. Kui neil on üks ja seesama elukoht, siis peab kõigile lastele olema tagatud õpikoht elukohajärgses koolis. Ma kujutan ette, et kui laps õpib teises klassis ja pere kolib Tartust Tallinna, siis ka teise klassi õpilasel, rääkimata esimese klassi õpilasest, on õigus õppekohale elukohajärgses koolis. Ma ei kujuta ette, kuidas see teie mainitud probleem tekkida võiks, kui päris aus olla. Probleem, mida me lahendada püüame, on tegelikult see, et inimene elab koolimajast n-ö üle aia, vaatab koolimaja aknast sisse, aga talle öeldakse, et tema elukohajärgne kool asub Lasnamäel, selle asemel et olla Nõmmel. Siis tekib probleem. Aga kui ametlik elukoht on ka tegelik elukoht, kõik pere lapsed elavad selles kohas ja käivad lähimas koolis, siis ma ei saa aru, millest see suur probleem peaks tekkima.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Luik, palun!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Selle aasta sügisest avab Haapsalus uksed uus riigigümnaasium, mis on Läänemaal juba teine tegutsev riigigümnaasium. PGS on kantud vaimust, et igas maakonnas võiks olla vähemalt üks riigigümnaasium. Selles kontekstis vaadates, kuidas teile tundub, milline tulevik ootab Läänemaad? Kas mõlemad riigigümnaasiumid võiksid teie seisukohast tegutsema jääda?

Jaak Aaviksoo

Niisugune küsimus on ministeeriumi töötajatele, kaasa arvatud minule, muidugi pähe hüpanud. Meil ei ole mingisugust kava, mida sellisel juhul teha. Noarootsis on olemas suut-

likkus, infrastruktuur ja teatud elamistingimused. Nad pakuvad teenust ka väljastpoolt Läänemaad tulnud õpilastele. Muidugi võib spekuloida, kas koos oleks mõistlikum tegutseda kui eraldi, aga hetkel ma seda väga teha ei tahaks. Vaatame, missugused hakkavad olema arengud pärast seda, kui Haapsalu gümnaasium käima läheb, missuguseid otsuseid teevad lastevanemad ja õpilased, ning kui selle info põhjal on mõistlik midagi otsustada, siis tuleme selle küsimuse juurde tagasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin natukene sõjaväeliku küsimuse, võttes aluseks, et te olete olnud ka kaitseminister. Kaitseväge kardab, et palgareform, mille alusel palk on ühetaoline ja igasugused lisatasud on ära nullitud, toob kaasa sissetuleku vähenemise. Mina loen siit, et õpetajatega hakkab sama asi juhtuma: allüksuse ülem ehk kooli direktor hakkab otsustama igapäevaste kvaliteetsete oskuste üle. Kas te ei kardate, et see võib teatud mõttes tuua kaasa selle, et osa õpetajate sissetulek direktori meelevaldsuse tõttu väheneb? See võib omakorda kaasa tuua teatud dedovštšina: kui inimene näiteks direktorile ei meeldi, siis direktori voli tema üle muutub ikka liiga suureks. Kas meie ühiskond on valmis sellisteks, nagu öeldakse, töölepingulisteks palgasuheteks, kus otsustusõigus on ühe konkreetse inimese käes?

Jaak Aaviksoo

Ma juba püüdsin sellele küsimusele jõudumööda vastata. Ma põhimõtteliselt ei jaga seda arvamust, et ainuke võimalus kooli kuidagi mõistlikult korraldada on muuta see bürookraatlike sidemetega nii jäigaks, et keegi ei saaks ise midagi otsustada, sest, jumala pärast, kui ta otsustama hakkab, siis teeb ta kohe kurja. Näiteks arvatakse, et kui me anname direktorile õiguse pidada palgaläbirääkimisi ja leppida kokku palk, siis asub ta töötama kooli kui asutuse huvide vastu ja hakkab langetama voluntaristlikke otsuseid, mis võiksid halvasti mõjuda sellele koolile, rääkimata inimsuhetest selles koolikollektiivis. Tuleb aga arvestada, et tuhanded, isegi kümned tuhanded organisat-

sioonid ja allüksused toimivad praegu niisuguse palgapoliitika alusel. Koolidele lähedastest asutustest võib mainida, kui soovite, lasteaedu, aga ka ülikoole, üldse avalikku sektorit, erasektorist rääkimata. Meie hirm koolidirektorite kuritarvituste ees on minu arvates põhjendamata. Ma ei usu, et see oleks kuidagi põhjendatud. Loomulikult ei saa keegi välistada subjektiivseid ja põhjendamatu otsuseid. Ka selline risk on tõepoolest olemas, aga kui selle vältimiseks siduda kõik nagu topised kinni, siis ei muudaks see kooli minu arvates dünaamiliseks, avatud ja arenemisvõimeliseks asutuseks. Kõiki neid juhtimisinstrumente tuleb koolijuhile võimaldada, et ta saaks saavutada oma asutuse eesmärgid. Need eesmärgid ei ole pastakast välja imetud, vaid need on seotud teatud juhtimiskultuuri ja arenguga. Ma arvan, et niisuguste hierarhiliste, bürookraatlike, mehaaniliste konstruktsioonide aeg on ka hariduses ümber. Sõjavägi, tõsi, on veel hierarhilisem ja ajalooliselt jäigem süsteem. Kas see on seal mõistlik või ei ole? Kui te vaatate, kuhupoole liiguvad kõik professionaalsele armeele üle läinud riigid, siis te näete oluliselt paindlikumat palgakorraldust, mis on ka põhjendatud. Ma arvan, et need hirmud ei pruugi olla alusetud, aga mulle siiski tundub, et paljud inimesed on neid üle võimendanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud minister! Lähen ühe teema juurde, mida me täna veel ei ole käsitlenud, vähemalt mitte eriti pikalt. See on õppekirjandus. Me seda põgusalt küll käsitlesime, aga ma toon nüüd sisse haridus- ja teadusministri kehtestavad õppekirjanduse liigid. Tulevikus peab nimekirjana välja tooma õppekirjanduse minimaalse vajaduse klasside ja ainete kaupa. Sellega võtab riik endale kohustuse minimaalse loetelu osas. Seega on eelnõu alusel riigil edaspidi kohustus tagada koolidele selle minimaalse vajaduse rahuldamine, mille jaoks riik õppekirjanduse soetamist rahaliselt toetab. Kooskõlastusringil tekkis väga selge küsimus, kuidas kavatsed riik kindlustada, et koolid saavad soetada õppekirjandust mitmesuguste valik-

kursuste jaoks, eriti arvestades valikainete rohkust gümnaasiumis.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Eks see ole lõpuks ju otstarbekuse küsimus. Praegu on meil selline seis, et riik üldse ei sekku. Ka siin saalis on minu käest küsitud, miks puudub vist matemaatikaõpik IX klassile. Mina ütlen, võib-olla natuke üle pingutades, et see ei ole minu asi, see on turu ja õpetaja asi. Selle regulatsiooniga me oleme püüdnud seda probleemi leevendada ja öelda, et päris nii ei saa riik öelda, et see pole tema asi. Mingi miinimum peab olema, aabits peab Eesti lastel ikka olema. Arvan, et me ei ole veel kõik valmis internetti kolima. Aabitsat tahaks, matemaatikaõpikut ka, aga kas me kreeka mütolooogia õpikut keskkoolile tahame või ei, siin ma hakkan juba kahtlema. Miinimumnimistu üle otsustamine ongi üks kaalutusotsus. Me peame vaatama, kus me omadega oleme, missugused peaksid olema sõna otseses mõttes koolile valmistatud õppevahendid või õpikud, mis see miinimumpakett on. Õppida võib ju igalt poolt: ajalehest, ilukirjandusest, teatmeteosest, töövihikutest. Võib üldse ilma igasuguse õppekirjanduseta õppida. Mina mäletan oma kooliajast õpetajat, kes ütles, et õpikuga ei ole meil midagi teha, meie õpime niisama. See vabadus peab õpetajale ka jääma.

Nüüd rahalisest tagamisest. Sellega on samamoodi. Me ju tasapisi suurendame seda summat, aga üks õpikute hinnad ka tõusevad. Kui väga-väga tehniliselt või kulupõhiselt kindlaks määrata, kui palju seda raha peab olema, siis ega see väga viljakas suund ei ole. Seda summat tuleb koos inflatsiooni suurenemise ja elu edenemisega kasvatada, aga et riik ostaks miinimumkomplekti, maksaks selle kinni ja saadaks kooli, see ei ole mõistlik, sest me ei taha siiski loobuda õpetaja vabadusest. Kui miinimumnimekiri on kinnitatud (seal on aabits ja matemaatikaõpik IX klassile), aga õpetaja on veendunud, et ta suudab oma eesmärgid saavutada ja klassi vajadused rahuldada kuidagi teisiti, siis me ei kohusta teda hankima neid õpikuid, mis miinimumnimekirjas on. Me teame, et see nimekiri on olemas. Riik hoolitseb, et need õppevahendid oleksid olemas, aga koolidele peaks jääma vabadus kasutada ka midagi muud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tulen tagasi üle-eelmise küsimuse juurde. Aivar Riisalu oli mure, et kui kogu otsustusõigus antakse ühele inimesele ehk direktorile, siis võib see kaasa tuua väga palju subjektiivsust. Ma ei karda, et direktorid oma võimu kuidagi kuritarvitavad, aga direktoril võib ju rahapuu-duse tõttu kujuneda olukord, kus ta peab valida just odavama õpetaja, mitte parema õpetaja. Vaadates seaduseelnõu, on näha, et sellest tuleneb täiesti uus lähenemine. Öeldakse, et õpetajale on vaja lihtsalt kõrgharidust, see võib olla mis iganes kõrgharidus, ning õpetaja kutsemeisterlikkuse hindamine ja ka motiveerimine jääb direktori otsustada. Kas see mõte ongi seaduseelnõusse kirjutatud selle jaoks, et oleks võimalik palgata ka mitte nii kogunud õpetajat või enne üldse mitte pedagoogitööle mõelnud inimest?

Jaak Aaviksoo

See on üks oluline regulatsioon. Ma ei tea, kui palju te olete kursis niisuguse projekti või programmiga nagu "Noored kooli". Mida see "Noored kooli" tähendab? See tähendab, et kui noortel inimestel, kes on omandanud mingil alal kõrghariduse, on nad siis insenerid või agronoomid, arstid või juristid, on soov ja tahtmine õpetajaametit proovida, siis on loodud teatud struktuur ja õppimisvõimalus selleks, et nad saaksid koolis õpetajana tööd, ilma et nad peaksid selleks omandama pedagoogilist kõrgharidust. See projekt on andnud väga palju positiivset tagasisidet, lastelt, koolidelt, õpetajatelt ja ka ministeeriumilt. See on selline lähenemine, et võimalust õpetajaametit pidada ei saada mitte ainult formaalharidusliku kvalifikatsiooni kaudu, vaid ka ameti- ja kutsealase kvalifikatsiooniraamistiku kaudu, st inimesel peab olema formaalhariduslik tase ehk kõrgharidus ja kutsealane kvalifikatsioon. See on tähtajaline amet selles mõttes, et kui inimesel ei ole õpetaja kvalifikatsiooni, siis on tema leping tähtajaline. Kui ta kutseeksami ära õien-dab, siis saab ta jätkata juba tähtajatu töölepinguga. See on üks samm selleks, et õpetaja professioni natukene avada, et see ei oleks nii tugevalt tsunftikeskne. Eriti inimesed, kes on

hilistes kahekümnendates või varajastes kolmekümnendates eluaastates ja tahaksid õpetajaametit proovida, ei ole tihti piisavalt motiveeritud, et minna Tallinna Ülikooli ja alustada pedagoogilise kõrghariduse omandamist esimeselt kursuselt alates. See on neile lihtsalt liigne koorem. See on põhjus, miks niisugune avatud võimalus on loodud.

Ma rõhutan, et see võimalus on mõeldud eelkõige selleks, et me liiguksime hariduselus tervikuna formaalsetest hariduslikest ja erialastest kvalifikatsioonidest kutse- ja ametialase pädevuse poole. See, kas õpetajal peab olema pedagoogiline kõrgharidus või ei, ei ole mitte ainult formaalne nihe. Ei, inimene peab tõestama, et tal on lisaks erialasele pädevusele ka kutse- ja ametialane pädevus. See paradigmaatiline nihe on minu arvates niisama oluline kui see, et me selle professioni avatumaks muudame. Me laseme suuremal hulgal inimestel ennast proovile panna. Kõik ei jää selle ameti peale, paljud noored ei jää kooli, aga nad on igal juhul Eesti õpetajaskonda värskendanud. Ma arvan, et selle kanali avamine on mõistlik samm mõistlikus suunas.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma tulen nüüd ühe suhteliselt spetsiifilise teema juurde, nimelt ühendkooli juurde. Kui vaadata põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusi, siis on näha, et te olete otsustanud kehtetuks tunnistada ühendkooli vormi, kus üldhariduskool ja huvikool tegutsevad ühe asutusena. Te tõenäoliselt teate, et praegu on Eestis kaks sellist kooli, üks Tallinnas ja teine Saaremaal. Muudatuse põhjendusena on toodud, et huvitegevust kui sellist pakutakse ka edaspidi üldhariduskoolide juures, kuid üldhariduskoolid peaksid edaspidi tegelema peamiselt oma põhitegevusega, formaalhariduse pakkumisega. Samal ajal on nendes koolides, kus need kaks asja on ühendatud, seda tehtud just selleks, et näiteks muusikakool ja formaalharidust pakkuv üldhariduslik põhikool suudaksid igapäevaelus ennast paindlikult integreerida. Miks on otsustatud seda muuta?

Jaak Aaviksoo

Niipalju kui mina aru saan (mulle tundub, et ega ma väga ei eksi), on peamine põhjus järgmine. Mina ei saa päris hästi aru, mis lisandväärtus sellel liitasutusel on. Miks ei võiks see olla tasemeõppeasutus, kus pakutakse ka huvihariduslikku tegevust lihtsalt selle asutuse ühe funktsioonina? Selleks ei pea see asutus ilmingimata olema nagu mingi lüpsja-traktorist. See võib olla lihtsalt asutus, kellel on õigus anda ka huviharidust ja kes teeb seda ilma formaalse ühendasutuse staatusega. Nii saan mina sellest aru. See vähendab minu arvates lihtsalt bürokraatiat. Minu meelest ei tulene sellest mingisuguseid erilisi õigusi, mingit lisarahastamist, mis võiks põhjendada seda, et see on niimoodi bürokraatlikult eraldi reguleeritud.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma olin vahepeal saalist eemal. Ma loodan, et ma ei korda nüüd mõnda eelmist küsimust. Siin on mitmel korral esile toodud, et seaduseelnõu annab koolijuhile suurema õiguse õpetajate palga üle otsustada. Samas on eelnõus selgelt öeldud, et suureneb hoolekogu roll koolielu korraldamisel. See hoolekogu roll kasvab ka n-ö õiguseks ja kohustuseks esitada oma arvamus kooli palgakorralduse põhimõtete kohta. Perekonna ja kooli koostöö toob alati lapsele edu. Kas te kommenteeriksite natukene laiemalt, millised on hoolekogu õigused palgakorralduse osas?

Jaak Aaviksoo

Aitäh! See regulatsioon on osalt või ka peamiselt viidud sisse selleksamalg põhjusel, mida siin korduvalt on väljendatud. Kui palgakorraldus jääb direktori ainuisikulisse pädevusse ja tal puudub kohustus kaasata teisi huvirühmi, siis võivad kuritarvitused olla lubamatult suured. Selleks et seda vältida, on olemas niisugune kollektiivne organ nagu hoolekogu, kus on esindatud ju nii koolipidaja kui ka lastevanemad. Kuidas seda siis nimetada? Võib-olla *stakeholders* või huvirühmade esinduskogu, kelle huvides peaks olema, et palgakorraldus on läbipaistev ja õiglane. See kogu tegeleb

kaudse järelevalvega. Kui seal on teatud kord heaks kiidetud, aga tegelik elu sellest erineb, siis on asjakohane ja võimalik tõstatada küsimus, kas palgakorraldus vastab sellele korrale, mis on hoolekogule esitatud. See on see põhjus. Ma ei kujuta ette, et võiks olla mõni parem idee. Hoolekogu, ma usun, täidab osaliselt järelevalvefunktsiooni, millest võiksid olla huvitatud mitmed huvigrupid. Sellepärast on see säte sinna lisatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Kallis koolivend! Küsimus on väga lihtne, see puudutab digitaalse õppekirjanduse portaali. See, et see rakendus natuke edasi lükkub, on minu meelest väga mõistlik, sest seal on tõesti mingisuguseid küsitavusi. Aga ma küsin põhilise asja kohta. Kas digitaalse õppekirjanduse portaali puhul on tulevikus õpikute autorite õigused kaitstud? Ma pean silmas neid, kes õpikuid kirjutavad.

Jaak Aaviksoo

Aitäh! Siin on terve hulk küsimusi, üks on konkreetselt küsitud, teised on vaikimisi kuskil taamal. Senikaua, kuni autoriõigused on Eesti Vabariigis kaitstud, peavad need olema kaitstud ka selles portaalis, ja mitte ainult autoriõigused, vaid ka varalised õigused, mis selle tekstiga seotud on. Ma loodan väga, et autori loomingu autentsuse ja autorluse järelevalvet on kuidagi lihtsam korraldada. Keerulisemaid vaidlusi võib tekitada varaliste õiguste temaatika. Kirjastused, ma tean, on väljendanud selles küsimuses teatud skepsist: "Kuidas nii? Meie tahame raamatuid müüa, aga teie peaaegu et käsitate riputada need failid interneti! Kes siis neid paberraamatuid enam ostab, kui failid on internetis?" Siin võib õiguslikku vaidlust edendada, aga riigil või avalikul sektoril on ostjana see õigus, et ta ostab sada raamatut ainult sel tingimusel, kui talle antakse PDF-failid ja lubatakse need üles riputada. See on müüja valik: kui ta tahab müüa, siis müüb, kui ei taha, siis ei müü. Niisugune pakkumine on vajalik, mõistlik ja võimalik. Vaielda siin juriidilises mõttes võib.

E-õppevahendite portaali ei võiks ideaalis kindlasti nimetada PDF-failide allalaadimise

kohaks. Loomulikult oleks meil vaja interaktiivseid e-õppevahendeid, mis kasutaksid kogu tehnoloogia funktsionaalsust, aga ärgem tehkem endale üleliigseid illusioone. Tänapäevase, interaktiivse, pedagoogiliselt, erialaselt ja igas mõttes tasakaalustatud õppevahendi väljatöötamise kulud on nii suured, et enne peab kolm korda mõtlema, kui seada endale riigina ülesandeks katta kogu õppevara niisuguste õppevahenditega. Ma näen siin pigem arenevat koostööd suuremate tootjatega, miks mitte ka Eesti tootjatega mingis kitsas nišis, aga tervikuna on see eeldatavasti ikkagi globaalne koostöö. Ma olen veendunud, et lähikümnenditel siin mingi läbimurre tuleb. Sellest ei tule kindlasti kitsalt rahvuslik depositoorium, kust me kõik vajaliku kätte saame. See kõik peab tulema koostöös välispartneritega. Keeleküsimused, autorluse küsimused ja rahaküsimused tuleb lahendada. Aga mingisugune liikumine selles suunas peab kindlasti toimuma, muidu me jääme lihtsalt rongist maha. Isegi PDF-failidena on niisugune depositoorium parem kui mitte midagi. Las need olla, kedagi need failid seal ei sega. On kindlasti inimesi, kes raamatute asemel kannavad siis koolis kaasas tahvelarvutit, mis ilmselt mingist hetkest muutub kergemaks, funktsionaalsemaks ja tõenäoliselt ka taskukohasemaks, kui pidada silmas üldisi arenguid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus, teine küsimus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja, aitäh! Lugupeetud minister! Minu küsimus on natuke filosoofilisem. Kui ma õigesti mäletan, siis üks hiina vanasõna ütleb, et kui te näete elu kümne aasta perspektiivis, siis istutage puu, kui saja aasta perspektiivis, siis õpetage ja andke head kooliõpetust oma lastele. Mis on teie arvates selle põlvkonna jaoks, kes selle seaduseelnõu järgi õpib ja koolis käib, 25 või 30 aasta pärast kõige suurem võit?

Jaak Aaviksoo

Siit tuleb nüüd välja peaaegu et lõppsõnavõtt. Ma ei tea, mis muljeid teie olete saanud viimasel ajal koolist, kui olete vaadanud, mis seal toimub või mis seal ei toimu või mis seal võiks toimuda, ja kui palju olete rääkinud

noorte inimeste või ka õpetajatega sellest, mis koolides sünnib ja mis seal ei sünni. Aga mina olen seda nii ametist tulenevalt kui ka perekondlikel põhjustel päris palju teinud ja püüdnud kuidagi ka mingeid mõistlikke mõtteid kokku panna. Ma oma sissejuhatavas sõnavõttus ütlesin, et minu meelest lõhe tegeliku elu ja koolielu vahel kasvab. Kool on liialt suletud asutus. Seda elu, mis muutub, mis kannab endas mitmesuguseid küsimusi ja sündmusi, on koolis lubamatult vähe. Kuidas see elu sinna saada? Elu saab sinna sellisel moel, et ukseaknad tuleb lahti teha, inimesed tuleb lahti teha. Tegeliku elu probleeme tuleb kooli juurde tuua ja kõigest, mis seda takistab, tuleks võimalust pidi lahti saada. Mis takistab vaba suhtlemist ja vaba elu toimimist, nii nagu see mujal on? Valdavalt takistavad seda pealesunnitud mõttemallid, kehtestatud reeglid ja õpitud käitumismuster. Minu sügav veendumus on küll see, et üks nendest takistustest on tunniandmise mentaliteet. Teine asi on see, et õpetajaamet on suletud, väikese liikuvusega amet. Õpetajad võiksid rohkem liikuda, ma mõtlen professionaalses mõttes. Inimesed peaksid saama õpetajaks hakata, õpetajaametist ka ära minna ja kooli tagasi tulla, kui vajadus on. Kui seda kõike ei teki, siis on väga raske ette kujutada, et kool avaneks.

Ma ei hakka praegu rääkima õppekavadest, sest see on omaette pikem teema. Hommikul teadlane midagi avastab ja õhtul topitakse see juba programmi. Mis need vaesed lapsed sellega tegema peavad? Ma tahaksin, et tulevikus tajusid noored inimesed oma kujunemiskeskonda koolis elusamana, elulähedasemana. Siis nad tahavad rohkem kooli minna ja seal olla. Ei tohi olla selles mõttes vastandumist, et koolis õpitakse ühte asja, aga kuskil tänaval, internetis ja kodus õpitakse midagi muud ning probleemid ja küsimused on teised. Õpilane küsib reaalseid, olulisi küsimusi, aga koolis küsitakse tema käest sedasama, mida küsiti 30 aastat tagasi. Niisugust muutust ma sooviksin, aga ega see PGS kõike seda ei suuda. Siin on väga palju tegemist. Aga kui selles töös on kesksel kohal õpetaja ja keskne inimene, kes vastutab, on koolidirektor, siis nende inimeste rolli muutusest, selle nihutamisest ja väärtustamisest, nende kaasatõmbamisest sõltub lõpuks edu. Sellepärast on ka alustatud õpetaja ja

direktori institutsioonist. Koolivõrk on laiem koolikorralduslik teema.

Ma tahan tänada kõiki, kes oma kaks küsimust korralikult ette lugesid, ja ka neid, kes dialoogiga konstruktiivselt kaasa tulid! Ma pean seda mõttevahetust väga konstruktiivseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, hea minister! Kaks tundi ja 40 minutit ning see küsimuste-vastuste voor ongi läbi saanud. Nüüd on mul hea meel kutsuda kaasettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimees Urmas Klaas.

Urmas Klaas

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Austatud minister! Kultuurikomisjon on selle eelnõu menetlemisel juhtivkomisjon. Esimest korda käsitlesime kultuurikomisjoni istungil parlamentaarse kuulamise vormis hariduskorralduse tänapäevastamise põhimõtteid juba eelmise aasta 10. septembril, kui eelnõu veel ei olnud, aga haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning Haridus- ja Teadusministeeriumi kantsler Janar Holm selgitasid meile neid põhimõtteid. Eelmise aasta 17. detsembril määras komisjon põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 340 ettekandjaks komisjoni esindaja, kelleks on siinkõneleja. 17. jaanuaril tutvustas seda eelnõu komisjonis minister Jaak Aaviksoo. 29. jaanuaril s.a toimus kultuurikomisjonis esimene suurem huvirühmade ärakuulamine. Kohal olid koolijuhtide ühenduse esimees Toomas Kruusimägi, õpetajate liitu esindasid juhatuse liikmed Margit Timakov ja Peeter-Eerik Ots, haridustöötajate liitu juhatuse esimees Reemo Voltri ja õiguse sekretär Vaike Parkel ning lastevanemate liitu juhatuse liige Aivar Haller. Kohal olid ka Eesti Eraüldhariduskoolide Ühenduse juhatuse liikmed Ahto Orav ja Anne Nõgu, Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimees Vello Jõgisoo, Eesti Linnade Liidu tegevdirektor Jüri Võigemast, Eesti Õpilasesinduste Liidu juhatuse esimees Liina Hirv, Eesti Vabade Waldorfkoolide ja -lasteaedade Ühenduse juhatuse liige Meelis Sügis ning Tartu Waldorfgümnaasiumi arendusjuht Katri Tammekand. See oli esimene suurem ärakuulamine. Ma lugesin teadlikult kõik kaasatud

ette, et anda teile aimu, kui tõsine see arutelu oli.

Sellel komisjoni istungil, 29. jaanuaril 2013. aastal me tegime otsuse saata eelnõu esimesele lugemisele täna, 20. veebruaril. See otsus oli konsensuslik. Aga meil läks vaidluseks, mida selle eelnõuga täna täiskogus teha. Oli kaks ettepanekut: üks ettepanek oli esimene lugemine lõpetada ja teine ettepanek oli eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Panin ettepanekud hääletusele laekumise järjekorras. Toetust leidis ettepanek esimene lugemine lõpetada (poolt 5, vastu 2 ja erapooletuid 2). Nii et see on komisjoni ettepanek. Täna tegi komisjon otsuse, et muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 15. märts. See on pikk aeg, nii et kõik peaksid saama oma ettepanekuid esitada.

Eile, 19. veebruaril toimus komisjonis eelnõu esimene suurem sisuline kuulamine. Põhjalikult süveneti ühte teemasse. Me oleme komisjonis kokku leppinud, et me lähemegi edasi nii, et jagame eelnõu temaatilistesse plokkidesse ja käsitleme neid plokkide põhjalikult, mitmekülgset, huvirühmade esindajate ja teadlaste osavõtul. Eile, 19. veebruaril käsitlesime põhjalikumalt põhikooli ja gümnaasiumi lahutamist ning erinevate koolitüüpide olemust, nende erinevaid külgi. Esindatud olid nii n-õ täistsüklikoolide esindajad kui ka puhaste gümnaasiumide esindajad. Koolijuhtide ühendust esindasid Tallinna Inglise Kolledži direktor Toomas Kruusimägi ja Avinurme Gümnaasiumi direktor Aivar Saarela. Tartu Jaan Poska Gümnaasiumi direktor Helmer Jõgi rääkis puhta gümnaasiumi tegevusest. Kohal olid Eesti Linnade Liidu tegevdirektor Jüri Võigemast, Eesti Maaomavalitsuste Liidu aseesimees Vello Jõgisoo, Tallinna Ülikooli professor Aaro Toomela ning Haridus- ja Teadusministeeriumi üld- ja kutsehariduse asekanstler Kalle Küttis. Arutelu oli väga põhjalik.

Komisjonile on laekunud väga palju kirjalikke ettepanekuid. Kõik need on väljas komisjoni koduleheküljel. Kultuurikomisjoni sekretariaat organiseeris juba enne muudatusettepanekute esitamise tähtaja väljakuulutamist need muudatusettepanekud teemade kaupa ära. Kokku on 84 ettepanekut ja neid kõiki me loomulikult tõsiselt arvestame.

Haridusminister vastas ligi kolm tundi küsimustele. Ma jälgisin kogu aeg väga tähele-

panelikult, kas kolleegid oma küsimustega ja minister oma vastustega katavad üldjoontes neid 84 küsimust või ettepanekut. Üldjoontes on need kaetud. Ma ei pea oluliseks ega isegi mitte vajalikuks hakata kõiki neid teemasid uuesti üle käima, sest need on tõesti kõik kaetud. Kõik teemad on täna ministri kõnes ja küsimuste-vastuste voorus kas põhjalikult või vähem põhjalikult kajastust leidnud. Võib-olla üks teema, mida peaks markeerima, on see, et me eelnõuga ju muudame ka koolieelsete lasteasutuste tööd. Neid sätteid siin täna ei arutatud. Üks murekoht on see, et kaob kohustus tagada logopeedi ametikoht. Seda täna ei arutatud, aga ma usun, et edaspidistes läbirääkimistes me ka seda kajastame. Nii et ma ei refereeri rohkem neid ettepanekuid ja seisukohti ning piirdun sellega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas kaasettekandjale on küsimusi? Kaasettekandjale küsimusi ei ole. Väga suur tänu, Urmas Klaas! Nüüd läheme läbirääkimiste juurde. Palun, Mailis Reps Keskerakonna fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Lugupeetud minister ja head kolleegid, Riigikogu liikmed! Täna arutame üsna põhjalikult põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatusi. Lisaks sellele tehakse ridamisi muudatusi koolieelse lasteasutuse seaduses, Eesti Vabariigi haridusseaduses ja muudes seadustes. Kui võib, siis ma võtan kokku Keskerakonna fraktsiooni mured, mis tulenevad juba komisjoni esimehe viidatud arvamustest ja kirjadest ning kohtumistest huvirühmadega.

Kõige esimene küsimustering on erivajadusega õpilased. Kui me täna kuulasime ministrit, siis väga tihti tekkis tunne, et haridus- ja teadusminister ning eelnõu ei räägi päris samadest asjadest. Minister on veendunud, et erivajadusega lastega tegeldakse edasi, rahastamine jääb stabiilseks ning need jutud, et on vaja erivajadusega laste haridust optimeerida ja efektiivsemaks muuta ehk seda koondada, ei vasta tõele. Meie oleme selle kõigega nõus. Aga inimesed, kes iga päev erivajadusega lastega tegelevad, on tuginedes eelnõu paragrahvidele välja toonud, et need annavad põhjust muret tunda, et riigi rahastamine reaalselt vä-

heneb, miinimumkoosseisude muutmine annab põhjust tugistruktuure kokku tõmmata ja jääb lõpuni arusaamatuks, kes katab kulud, sest hoolimata lubadustest riik tugistruktuure oma vastutusele ei võta.

Teine teemaring, mis selle eelnõuga seoses vaidlusi tekitab, on koolivõrk ja hariduse kättesaadavus. Ühelt poolt tundub see paragrahv, mis näeb ette riigigümnaasiumi loomise igas maakonnas, igati positiivne olevat. Mis saab olla meil, Riigikogul, selle vastu, et riik ühisel otsusel loob oma rahaga igas maakonnas gümnaasiumi? Vaatame seda aga huvirühmade seisukohast ja arvestame eriti maaomavalitsuste liidu muret. Kui maakonnas tekib üks tugevalt rahastatud, eritählepanu all olev gümnaasium, siis kaovad teised gümnaasiumid üsna kiiresti. Selle tagajärjel kaovad ära ainespetsialistid, kes ei saa enam koormust jaotada gümnaasiumi ja põhikooli vahet. Nad hakkavad jooksuma mitme põhikooli vahel. Teiseks on murekoht see, et me alustame koolivõrgu optimeerimisest ja transpordist, kusjuures õpilaskodudest ja õppetoetustest me lihtsalt räägime, kuid kutsehariduse puhul oli see kõik kogu aeg ühes eelnõus. On meelevaldne tuua siin näidet kutsehariduse kohta, sest kutsekoolis on igale noorele tagatud õppetoetus ja transporditoetus. Kui noor õpib näiteks Räpinas, aga on pärit Hiiumaalt, siis ta vaatab, kui mitu korda ta selle raha eest koju saab sõita, aga talle on see võimalus antud. Igal juhul tuleb maagümnaasiumide puhul rääkida reaalselt ka teistest küsimustest: koolide sulgemine, transport, õppetoetused ja õpilaskodud.

Kolmas ja kõige enam emotsioone tekitanud teemaring on see, millega minister lõpetas: õpetajate positsioon peale selle eelnõu seadusena vastuvõtmist. Õpetajate tunnikoormus on praegu 18–24 tundi. Siin on väga suur lõtk ja koolid on seda üsna erinevalt kasutanud. Õpetajatel on arusaadavalt hirm. Neile pakutakse maksimaalse 24 tunni asemel kuni 35 tundi ja samal ajal öeldakse, et ärgu nad muretsegu, seletuskirjas on korduvalt viidatud, et see on läbirääkimiste küsimus, lepingu saab ju sõlmida ainult poolte kokkuleppel. On aga olemas näide kärbete tegemise ajast, kui poolte kokkulepe oli selline, et lasteaiasõpetajad läksid täisajaga tööle, teenides pool palka. Millised valikud õpetajatel reaalselt on?

Meie õpilased on siiani näidanud ikkagi suhteliselt ühtlasi tulemusi. Selle üks põhjus võib olla see, et meil on õpetajatele antud õigused ja nende kohustused väga selgelt ühtlustatud, võib-olla tõesti isegi pisut vanameelselt. Selle üle, kas me oleme valmis sellest loobuma, peaks toimuma küll pikem debatt kui suvel kooskõlastusringi ajal toimunud arutelu.

Mainida tuleb ka klassijuhatamise tasu. Huvirühmad on vägagi emotsionaalselt reageerinud sellele, et klassijuhataja lisatasu kaob ära, sest see töö võetakse nende 35 tunni sisse. Ministri rahustav sõnavõtt, et see raha jääb kõik ühte potti ja selle abil võidakse palka tõsta, ei anna õpetajale kindlust, et seda tööd tulevikus väärtustatakse.

Need arutelud ning vestlused ja kohtumised, mis toimusid suvel, kui põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõu kooskõlastusringil menetleti, samuti avaldatud artiklid võib kokku võtta haridustöötajate liidu uue noore esimehe ütlusega, et ta ei ole siamaani veel avastanud, miks peab põhikooli- ja gümnaasiumiseadust järjekordselt menetlema hakkama ja mis on need paar asja, mis tõepoolest õpetajate tööd takistavad. Kuni me ei ole saanud huvirühmadelt kinnitust, et me seda eelnõu tõepoolest menetlema peaksime, on Keskerakonna fraktsiooni ettepanek see eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Head kolleegid! Austatud minister! Tegemist on väga paradoksaalse eelnõuga. Selle ettevalmistamise aeg on olnud suhteliselt pikk ja selle ideestik toetub justkui haridusstrateegia tuumale. Need on need viis väljakutset, mille on koostanud väga laiapõhjaline Eesti Koostöö Kogu meie haridussüsteemi parimate asjatundjate osavõtul. Ei saa ka väita, et huvigrupid oleksid eelnõu esmasest koostamisest kõrvale jäetud. Vaadake kas või eelnõule lisatud kooskõlastustabelit, kust on näha, et koguni 14 organisatsiooni on esitanud üle 160 ettepaneku, märkuse või nõudliku kommentaari. Kultuurikomisjoni esimees juba mainis, et ka komisjon on saanud erakordselt palju ettepanekuid. Paljud organisatsioonid on osalenud kultuurikomisjoni aruteludel, aga paradoks on

selles, et mitte ükski kaasatud osapool pole eelnõuga rahul, mitte ükski ei arva, et sealt tõuseb rohkem kasu kui kahju. Ma pole sellist olukorda oma rohkem kui kuueaastase parlamendikogemuse jooksul varem kogenudki. Ebakindlus, hirm, otsuste võimalik voluntarism, raha diktaat või hirm selle ees on sellele eelnõule loonud väga tugeva emotsionaalse fooni. Samas tunnistavad peaaegu kõik osapooled, et põhikooli- ja gümnaasiumihariduse korraldus vajab muudatust.

Mis siis õieti lahti on? Ma arvan, et siin on tegemist väga tugeva kommunikatsioonihäirega, hoolimata sellest, et hea mees ministriametist Kalle Küttis on viimase aasta jooksul käinud selgitusi andmas vist igas Eestimaa nurgas. Muudatuste ideestik on olemas, muudatuste vajadust on üsnagi laialt aktsepteeritud, aga ministriameti pakutud lahendused on kuidagi mehhanistlikud, kui soovite, siis autoritaarsed. Praegu pole enam kindel, kas Eesti haridussüsteemi õnnestub hoida ühtluskoolina egalitarismi teel või hakkab see vääramatult elitaarsusesse vajuma. Tallinna Reaalkooli vilistlasena ei olnud mul just meeldiv lugeda tänast uudist, et minu kool muudab põhihariduse omandamise tasuliseks. See on kõige puhtam elitaarse haridussüsteemi ihalus.

Eelnõu puhul tulebki küsida, mis on selle keskmes. Kas õpilane või raha? Kas koolijuht või õpetaja? Kas majakarp või õppe sisu? Kas egalitaarne või elitaarne hariduskorraldus? Kas õpetaja kutseväärus suureneb või mitte? Kas hariduslik erivajadus väärib teravdatud tähelepanu või mitte? Kas eelnõust tulenevad rahastamispehmoõtted on ikka kooskõlas teiste seadustega või koguni põhiseaduse mõttega või lähevad nendega vastuollu? Kas omavalitsuste otsustusvabadust ja autonoomiat riivatakse või mitte? Kas riigipoolne rahastamise skeem pärsib hariduse kättesaadavust maal või mitte? Kas koolivõrgul linnades ja maal on olemuslikke erinevusi või mitte? Need vastandused või, õigemini, mõistepaarid ei ole tingimata kaldu ühes suunas, et ühel pool on ministriamet või haridusminister oma erakonnaga või koalitsioon ja teisel pool kõik teised. Ei, kaugeltki mitte nii. Asi on mitmekülgsem, teatud mõttes rikkam. See ehk annabki lootust, et edasine arutelu on tuumakas ega jookse ummikusse.

Peamine võitlus käib täistsükliga maagümnaasiumide saatuse pärast, tegelikult selliste maa-asulate nagu Räpina, Vändra, Avinurme, Mustvee, Tamsalu, Abja ja paljude teiste tuleviku ja elujõu pärast.

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Mart Meri

Maagümnaasiumide eesmärk on anda keskhariduse omandamise võimalus nendele noortele, kes ei soovi või ei saa lahkuda oma kodupiirkonnast, et asuda õppima näiteks Tallinnasse või Tartusse. Arukas kompromiss on siin täiesti võimalik. Sotsiaaldemokraatide haridusprogrammis oleme selle sõnastanud järgmiselt: kohaliku omavalitsuse otsuse alusel säilitatavate ning haridus- ja regionaalpoliitiliselt jätkusuutlike tegevuskavadega munitsipaalkoollide gümnaasiumiosa ning kohalike omavalitsusüksuste kokkulepete alusel tekkivaid liitgümnaasiume finantseerib riik kooli- ja õppekavapõhiselt. See lahendus on muidugi kallim kui praegu haridusministriameti valitud tee, aga saada korruga head ja odavat ongi võimalu.

Poliitiliselt opositsioonis oleva erakonna esindajana oleks minul ja minu erakonnal väga lihtne siin teatada, et me seda eelnõu ei toeta ja teeme ettepaneku eelnõu 340 menetlusest välja arvata. See oleks aga liiga labane lahendus, justkui teemale allavandumine ja haridusstrateegia koostanud Eesti Koostöö Kogu altvedamine. Haridus on liiga tõsine, liiga strateegiline, otseselt kümneid tuhandeid inimesi puudutav ja kogu ühiskonna arengut kujundav valdkond, et selles uisapäisa kas üht- või teistpidi toimetada. Julgen väita, et vähemalt seni on õhkkond kultuurikomisjonis olnud asjalik ja koostööaldis, teisisõnu, ka koalitsiooniliikmetel on teatud tervemeelne skepsis eelnõu suhtes. Töötagem siis eelnõuga edasi sellisel moel, et vastuhälte arv menetlemise järgmistes etappides miinimumini viia ja et peale 2015. aasta valimisi ei oleks meil põhjust põhikooli- ja gümnaasiumiseadust kohe kardinaalselt muutma hakata! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel! Kaheksa minutit.

Liisa-Ly Pakosta

Austatud Riigikogu liikmed, head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liit tervitab kõiki sisulisi arutelusid, mis Eestis on üldhariduse teemadel praegu hoogsalt käima läinud. Ootame nii õpilastelt, lastevanematelt, kooli- ja haridusüldsuselt kui ka kogukondadelt elavat kaasalöömist koolielu paremaks korraldamiseks.

Just see nädal on ülimalt sobiv põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muutmise eelnõu esimeseks lugemiseks. Vabariigi aastapäeva meenutades pöördume tagasi vabadussõja aegadesse. Enne veel, kui püssipaugud vaibusid, oli noor Eesti Vabariik jõudnud tunnustada hariduse kõige tähtsamaks teeks, kõige tähtsamaks sammuks, selleks et noort riiki üles ehitada. Eesti lähiajalugu näitab, et Riigikogu on olnud Eesti haridusküsimustes väga ettevõtlik. Ka Isamaa ja Res Publica Liit tunnetab selgelt seda vastutust, mida valijad meile kui hariduserakonnale pannud on. Rõhutan kolme asja, mida esimesel lugemisel oleks paslik toonitada.

Esiteks kordan üle selle, mida ütles kolleeg Mart Meri: hea ja vastutustundlik on saavutada haridusküsimustes konsensus. See on arenenud riikides tavaks. Me ju räägime nende inimeste saatusest, kes hakkavad 20–30 aasta pärast aktiivsete täiskasvanutena toimetama. Kutsume Riigikogu erakondi töötama, et konsensusele jõuda! Meie lapsed väärivad seda. Tõepoolest, vastutustundetult oleks praegu esimene lugemine lihtsalt lõpetamata jätta.

Teiseks rõhutan, et päris mitmed teemad lisaks eelnõus väljatoodule on siin saalis tänase arutelugi käigus käima lükatud. Usun täiesti, et debatt selle üle, kas kolme õppesuunda gümnaasiumis on tarvis või saame kvaliteetset gümnaasiumiharidust edendada ka ilma selle tegelikult ju täiesti formaalse ja sisustamata nõudeta, on igati asjakohane, hoolimata sellest, et eelnõus otsest paragrahvi selle kohta ei ole. Mis puudutab võib-olla enim debateeritud valdkonda ehk tugispetsialistide temaatikat, siis see ei tähenda sugugi ainult küsimust, et kes maksab. Täitevvõim on andnud juba selle eelnõu seletuskirjas Riigikogule selge ülesande

see teema läbi arutada ja lahendusele jõuda. Keegi ei ole hetkekski püüdnud seda kõrvale jätta. Õppivat tegutsemisrõõmu meile kõigile selleks!

Kolmas asi, mida ma tahan eriti rõhutada, on see, et kahetsusväärset vähe on ka tänase arutelu käigus siin saalis kostnud sõnu "laps" või "õpilane". Kool ei ole ju mingi asi või eesmärk iseeneses. Me teeme seda kõike ainult sellepärast, et noored inimesed saaksid võimalikult hästi õppida. Kõik, mis on selle ümber, kõik, mis on selle kõrval, on selle eesmärgiga võrreldes vähetahtis. Seda eesmärki ei tohiks hetkekski silmist lasta. Ma loodan, et järgnevad arutelud just nimelt siin saalis (kultuurikomisjonis on see vaatepunkt võib-olla paremini esindatud) keskenduvad rohkem sellele, mida laps või õpilane ühe või teise lahenduse tõttu konkreetset võidab või kaotab. Kõik, mis on selle kõrval, on oluline ainult sedavõrd, kuidas see last ja tema arengukeskkonda toetab. Täna tähelepanu eest ja soovin tõesti elavaid arutelusid!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna meile on laekunud Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepanek seaduseelnõu 340 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me valmistume selle hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 340 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 16 Riigikogu liiget, vastu oli 39, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Seaduseelnõu esimene lugemine on lõpetatud. Määrän eelnõu 340 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 15. märtsi 2013 kell 16.

10. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) esimene lugemine

Asesimees Laine Randjärv

Me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde. Kümnes päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle eelnõu väljatöötamine on tingitud vajadusest viia politsei ja piirivalve seadus, päästeteenistuse seadus ja karistusregistri seadus vastavusse 1. aprillil 2013 jõustuva avaliku teenistuse seadusega. Samuti on vaja teha lisamuudatusi, kuna eriteenistusi käsitlevate seaduste muudatused avaliku teenistuse rakendussätetes ei ole piisavad.

Ma räägin lühidalt nendest muudatustest, mida see lühike eelnõu ette näeb. Kõigepealt kehtestatakse sarnased teenistusalsed piirangud ametnikele ja töötajatele, kui nad täidavad sarnaseid tööülesandeid. Eelnõuga nähakse ette õigus kohaldada seaduses sätestatud lisa-piiranguid ka töötajaga töölepingu sõlmimisel, kui selle teenistuskoha ülesannete täitmiseks on vaja juurdepääsu vastavatele andmekogudele, teabele või delikaatsetele isikuandmetele. See tuleneb avaliku teenistuse seaduse muudatustest, mille tõttu 1. aprillist sõlmitakse enamiku tugifunktsioone täitvate ametnikega töölepingud. Samas peaks ka sellistel töötajatel säilima töökohustuste täitmiseks vajalik juurdepääs andmekogudele, mis sisaldavad asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teavet või PPA ametnike delikaatseid isikuandmeid.

Teiseks, palgaregulatsiooni muudatused. Uus avaliku teenistuse seadus muudab kehtivat palgasüsteemi, vähendades palgakomponente ja kaotades tsentraalse palgaastmestiku. Amet-

niku palk hakkab koosnema põhipalgast, muutuvalpalgast ja seadusest tulenevatest lisatasudest. Sellest tulenevalt on meie ettepanek Politsei- ja Piirivalveametis uue avaliku teenistuse seadusega kehtestatavale palgasüsteemile mitte üle minna, kuid me peame vajalikuks teha tehnilisi muudatusi, et tagada uue avaliku teenistuse seaduse jõustumise korral praeguse palgasüsteemi toimimine. Me tahame kehtivat palgasüsteemi säilitada ka sotsiaalsete garantiide seisukohalt, kuna pensioniarvestus toimub ametikohale vastava palgamäära ja teenistusastmetasu alusel. Samas on 2013. aasta palkade määramisel juba võetud aluseks avaliku teenistuse seaduse palgaregulatsiooni läbiv uus põhimõte, mille kohaselt on suurendatud põhipalga ja vähendatud lisatasude osakaalu. Eelnõu kohaselt kehtestatakse politseiametnike palgaastmetele vastavad palgamäärad, diferentseerimise alused, teenistusastmetasu suurus, politseiametnikele lisatasu maksmise alused ja ulatus siseministri määrusega. Kehtiva seaduse kohaselt kehtestab need Vabariigi Valitsus.

Mis puudutab palgaregulatsiooni muudatusi päästeteenistuse seaduses, siis on ettepanek muuta päästeteenistujate senine palgakorraldus uue avaliku teenistuse seaduses kehtestatuga sarnaseks, kaotades näiteks diferentseerimise. Samuti kehtestatakse päästeteenistujate palgamäärad, põhipalga määramise ning päästeteenistujatele muutuvalpalga ja lisatasude maksmise kord siseministri määrusega.

Lisaks sätestatakse eelnõus õigusselguse huvides politseiteenistuse staaži eest antud kasutamata lisapuhkusepäevade aegumise tähtaeg. See tähendab, et enne 1. aprilli 2013 kehtinud avaliku teenistuse seaduse alusel teenistusstaaži eest antud lisapuhkusepäevad ei säili ja teenistusstaaži eest antud kasutamata lisapuhkusepäevad aeguvad nelja aasta jooksul uue avaliku teenistuse seaduse jõustumisest arvates. Välistamiseks tulevikus tekkida võivaid vaidlusi, kehtestatakse politseiteenistuse staaži eest antud kasutamata lisapuhkusepäevade aegumise tähtaeg analoogselt avaliku teenistuse seaduse regulatsiooniga.

Viimaseks räägin üldise konkursi korraldamise nõude erandist. Nagu on võimalik politsei ja piirivalve seaduse alusel, nii kehtestame eelnõu kohaselt võimaluse võtta ka päästetametnik päästeteenistusse ilma konkursita. See

erand üldise avaliku teenistuse põhimõtetest on vajalik, kuna näiteks Sisekaitseakadeemia kadettidel on kohustus peale kooli lõpetamist asuda tööle päästeasutusse, muidu on nad kohustatud tasuma õppekulud. See muudatus võimaldab päästeteenistust paindlikumalt korraldada, samuti sisekaitsekõrgkooli vastava eriala lõpetanuid või varem päästeasutuses töötanud isikuid operatiivsemalt uuesti päästeteenistusse võtta. See, et konkursi korraldamise kohustust ei ole, ei tähenda, et teenistusse võiks võtta nõuetele mittevastavaid isikuid. Peab rõhutama, et tegemist on võimalusega. Analoogne säte on ka kehtivas politsei ja piirivalve seaduses. Politseiametniku võib ametisse nimetada avaliku konkursita ja see regulatsioon säilib ka peale 1. aprilli 2013. Täna väga!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Ettekandja! Muu hulgas on selle seaduseelnõu üks eesmärk tagada politseiteenistuse jätkusuutlik toimimine. Kahtlemata on jätkusuutliku toimimise juures väga oluline roll organisatsiooni juhtimisel. Nimelt otsitakse praegu Politsei- ja Piirivalveametile uut juhti. Teda otsitakse sihtotsinguga. Kas teil ministrina on peast läbi käinud seesugune mõte, et Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoriks võiks saada Margus Kurm?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Minul on peast läbi käinud säärane mõte, et Politsei- ja Piirivalveameti juhiks võiks saada parimate eeldustega, juhtimiskogemuse ja juhtimisvõimekusega isik. Selle tõttu tegime ka parlamendis detsembris muudatuse, mida toetas sisuliselt Riigikogu absoluutne enamus. Selle eesmärk oli just nimelt sätestada nõue, et Politsei- ja Piirivalveameti juhil oleks juhtimisvõimekus ja pikaajaline juhtimiskogemus. Seni sellist nõuet ei olnud. Nüüd on fookus seatud just nimelt juhtimiskogemuse pikaajalisusele, sellele, et see isik oleks võimeline nägema ka laia pilti, kuna tegemist on olulise avaliku sektori organisatsiooniga. Sellest lähtuvalt need sihtotsin-

gud käivadki. Ma loodan, et me jõuame sellega lähitulevikus olulise sammu edasi astuda ning Politsei- ja Piirivalveamet saab endale uue väärrika juhi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh! Lugupeetud minister! Tahan küsida teie eelmisest vastusest johtuvalt. Minu teada on parim spetsialist minister ise. Kas te tõesti kavatsete Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoriks hakata?

Ken-Marti Vaher

Täna selle küsimuse ja komplimendi eest! Ma julgen siiski enda rolli näha pigem n-ö strateegina, kes annab üldise visiooni ning toob välja valdkonna poliitika ja prioriteedid, millega Siseministeeriumi valitsemisalas tegeldakse. Seda olen alates 2011. aastast ka teinud. Peaaegu kaks aastat oleme väga selgeid eesmärke ellu viinud. See töö ei ole kaugeltki jõudnud sinnamaani, et ma võiksin ise rahul olla. Palju on tehtud, aga palju on ka teha. Sellest tulenevalt arvan, et me oleme olukorras, kus Politsei- ja Piirivalveameti uue juhi ülesanne oleks minu hinnangul vaadata seda organisatsiooni just nimelt värske pilguga, asuda juhtima seda ju alles kolm aastat tagasi loodud organisatsiooni eesmärgiga ühtlustada erinevad organisatsioonikultuurid. See ühtlustamine paratamatult ju veel kestab. Julgen arvata, et oluline ülesanne on ka suunata tegevust veel enam tulemuste saavutamisele. Ma arvan, et siin on päris palju ära tehtud, aga arenguruumi veel on. Nii et selle uue juhi ülesanne, kes asub Eesti suurimat avaliku sektori organisatsiooni juhtima, on päris keeruline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mida teie sisetunne ütleb, kas me saame uue juhi nime teada enne 1. märtsi?

Ken-Marti Vaher

Ma ei ruttaks praegu ajas ette. Me saame selle teada, ma arvan, siis, kui selleks on paras

aeg. Avalik konkurss toimus heas usus. Minu hinnangul oli kandidaatidele esitatavate nõuete täpsustamine ja mingil kujul ka laiendamine, mida parlament tegi, kindlasti õige samm. Kui on õige aeg, siis kandidaadi nimi ka tuleb. Selle jaoks olen ma moodustanud hindamiskomisjoni, täpselt nii, nagu seda tegi 2009. aastal toona siseministri kohuseid täitnud justiitsminister Rein Lang. Me pidasime õigeks korraldada avalik konkurss, nagu seda tehti ka 2009. aastal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Igaks juhuks ütlen küsijatele: head kolleegid, jääme küsimustega eelnõu raamidesse. Palun, Priit Toobal, teine küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Nii minu esimene kui ka teine küsimus on väga tihedalt seotud selle eelnõu eesmärgiga, mis on kolmel real ära toodud. Ma kordan, et see eesmärk on tagada politseiteenistuse jätkusuutlik toimimine. Kahtlemata on Politsei- ja Piirivalveameti direktori ametikoha täitmine üks vahend selle jätkusuutliku toimimise tagamiseks. Ma kordan oma eelmist küsimust ja küsin veel konkreetsemalt: kas te esitate parlamendi õiguskomisjonile arutamiseks ja Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori kandidaadina Margus Kurmi?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Nagu ma eelmises vastuses ütlesin, selleks et kandidaate välja valida, on loodud viieliikmeline hindamiskomisjon. Sinna on komisjoni liikmetena kaasatud Siseministeriumi enda inimesi, aga ka riigisekretär, riigi peaprokurör ja Kaitseministeriumi kantsler. Eesmärk on saada asjakohane hinnang, kas kandidaadid sobivad täitma seda ülesannet, mis uut juhti ees ootab. Seega ootan ma ettepanekut, mille teeb mulle hindamiskomisjon, ja siis me saame edasi liikuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh, siseminister Ken-Marti Vaher! Kaasettekandeks on sõnaõigus komisjoni liikmel Igor Gräzinil.

Igor Gräzin

Lugupeetud proua aseesimees! Austatud kolleegid! Seda eelnõu menetles õiguskomisjon 11. veebruaril 2013, arutelu algas kell 11. Kell 12.05 lahkus Peeter Võsa. Kohale olid kutsutud siseminister Ken-Marti Vaher, ministri nõunik Mariko Jõeorg, personalipoliitika osakonna nõunik Riina Maat ja sama osakonna õigusnõunik Heli Vallisaar. (Peeter, ega ma ei eksinud? Ei kuule, aga hea küll.)

Komisjoni istungil vaadati läbi see seaduseelnõu, mille kõige olulisem eesmärk on avaliku teenistuse seaduse ja siin nimetatud seaduste vastavusse viimine. Probleem on selles, et avaliku teenistuse seadus hakkab kehtima 1. aprillist s.a. Otsus oli saata eelnõu täna täiskogusse (konsensusega), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensusega), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 25. veebruar 2013 (konsensusega) ja määrata ettekandjaks Igor Gräzin (konsensusega). Vaat nii!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Väga suur aitäh Igor Gräzinile! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 364 esimene lugemine tuleks lõpetada.

Esimene lugemine on lõpetatud. Määratud eelnõu 364 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 25. veebruari kell 12.

11. Tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (363 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase viimase päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Taas palun ettekandeks kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu näeb ette päris mitut tehnilist muudatust ja ka ühte olulist sisulist muudatust, millel ma peatun. See oluline muudatus on see, et me anname selgema signaali üksikisikutele,

meie ühiskonna liikmetele, et hooletusest tulekahju põhjustamine on keelatud tegevus ja see on edaspidi ka rangemalt sanktsioneeritud. Selle muudatuse tulemusel peaks hooletusest tingitud tulekahjude arv vähenema. 2012. aastal oli hoonetes kokku 1939 tulekahju, millest 517 olid seotud hooletusega lahtise tule kasutamisel, 174 suitsetamisega ja 90 toidukõrbemisega. Hukkunuga tulekahjud saavad kõige sagedamini alguse just hooletust suitsetamisest: 2012. aastal sai 54-st tulekahjus hukkunu 20 surma just suitsetamise tõttu.

Kehtiva seaduse kitsaskoht on see, et puudub ohutusregulatsioon, mis sätestaks, et hooletusest tulekahju põhjustamine ei ole lubatav tegu. Seetõttu on praegu võimalik isikut vastutusele võtta alles olukorras, kus tema tegevus on juba kaasa toonud ulatuslikud tagajärjed ja siis on tegemist kriminaalvastutusega. Meie ettepanek on muuta seadust selliselt, et võimaldada hooletusest tulekahju põhjustajat ka väärteto korras trahvida kuni 300 trahviühiku ehk kuni 1200 euro ulatuses. Tegemist on eelkõige juhtumitega, kui isik on näiteks korterelamus juba mitmendat korda põhjustanud tulekahju hooletu suitsetamise või lahtise tule kasutamise tõttu. Eesmärk on tagada teiste inimeste, eelkõige naabrite ohutus, aga loomulikult ka päästekomandode ressursside mõistlikum kasutamine. Arvestades selliste tulekahjude hulka, on meie hinnang, et ühes aastas võiks olla umbes 700 väärtetoomenetlust. Menetlusest laekuvad summad läheksid riigieelarvesse.

Lühidalt räägin ka teistest punktidest, mis on peamiselt tehnilised. Me tagame õigusselguse ehitusprojektide ja ehitiste kasutuslubade heakskiitmisel. Me muudame teavitamise korra, mis puudutab tuleohtlikku ja suure tuleohuga aega. Samuti muudetakse riiklikku järelevalvet tulekahju tekkepõhjuste selgitamisel ja ettekirjutuste andmist ehitise või selle osa kasutamise peatamise kohta.

Eelnõu üldine mõju võiks meie hinnangul olla see (mis puudutab eelkõige seda esimest, olulisemat muudatust), et väheneb just nimelt tulega hooletust ümberkäimisest alguse saavate tulekahjude arv. Neid on praegu liiga palju. Nagu ka ennist mainitud, on hukkunute arv siiski suur. Me oleme hooletu suitsetamise tõttu hukkunute arvu vähendanud kiiresti kustuivate sigarettide kasutuselevõttuga. Siit me saa-

me teha ühe olulise sammu edasi, et vähendada lahtise tulega hooletut ümberkäimist, samuti näiteks tulekoldega hooletut ümberkäimist. Me eeldame, et see mõju peaks tekkima võrdlemisi kiiresti.

Nii et meil on ettepanek Riigikogule seda eelnõu toetada. Meie ettepanek on, et see seadus võiks jõustuda tavalises korras. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Peeter Võsa, küsimus!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! See eelnõu võimaldab üsna laiaulatuslikult hakata inimesi tuleõnnetuste tekitamise eest karistama. Aga kui suure raha ja mille peale täpselt kulutab ministerium teavitus- ja ennetustööks?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu asjaliku küsimuse eest! Ennetustööks minevad summad on viimastel aastatel üsna märkimisväärselt kasvanud. Ka 2013. aasta eelarves on Siseministerium näinud tulesurmade ärahooldamiseks ette mitmed teavituskampaaniad. Sihtgrupp on näiteks muukeelne elanikkond, kes kahjuks tavalist eestikeelset meediat ei tarbi. Lisaks tehakse pingutusi nende isikute teavitamiseks, keda me võime nimetada mingil kujul sotsiaalselt irduumateks. Nende juurde minnakse, nende elukohta paigaldatakse vajaduse korral riigi kulul suitsuandurid ja neid teavitatakse ohtudest, mis nende elukohas on. Ma julgen öelda, et ennetustöö tähtsus on suur ka selle eelnõuga seonduvalt, sest me anname signaali, et tulekoldega või üldse tulega hooletu ümberkäimine ei ole enam niisama asi. Oleme näiteks toonud juhtumeid, kui inimene ei ole naabrite kaebustest hoolimata ikkagi oma käitumist muutnud, on tekitanud lokaalseid tulekoldeid ja väiksemat sorti tulekahjusid. Sellele ei ole järgnenud sanktsioone just nimelt selle tõttu, et praeguse seaduse kohaselt tekib kriminaalvastutus alles siis, kui on tegemist ulatuslike tagajärgedega. Nüüd me aga lisame siia väärtetoomenetluse. Sellel peaks olema, ma eeldan, ka selgelt õnnetusi ärahoidev funktsioon. Mõlemad pooled peavad olema kaetud, nii signaal sanktsiooni kohta, mis ühiskonda läheb, ja loomulikult ka inimeste suurem teadlikkus, millele me kuluta-

me sellel aastal jällegi märgatavalt rohkem raha.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud härra minister! Me komisjonis sellest natuke rääkisime, aga ma kuulaksin seda selgitust veel kord. Paraku on meil ehituses üsna palju igasuguseid rahvakunstnikke, kelle arusaam ohutusest jätab kõvasti soovida. Mis juhtub siis, kui tulekahju on põhjustanud vale installatsioon, hooletult tehtud elektritööd, igasugused vale- ja lühiühendused, mis tekivad sellepärast, et ei ole täidetud tehnilisi eeskirju jne? Paraku selliseid asju juhtub, eriti nendes majades, mis on ehitatud neli-viis aastat tagasi ja kus juhtmed on kokku keerutatud, kuidas jumal juhatab. Kas sellele järgneb mingisugune vastutus?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu! Väga hea küsimus. On olemas elektriohutuseseadus. Seal on ära toodud vastutus elektritöö nõuete rikkumise eest. Rahatrahv on kuni 300 trahviühikut ehk niisama suur, nagu me kehtestame praegu tuleohutuse seadusega. Juriidilisele isikule on rahatrahv kuni 3200 eurot. Nii et vastutus on selgelt olemas. Elektriohutuseseaduses on sätestatud elektritöö olemus, milleks peetakse ka elektriseadmete paigaldamist. Elektritööde tegemiseks on sätestatud nõuded, mille kohaselt tuleb tagada inimese, vara ja keskkonna ohutus, järgides selleks asjakohaseid ohutusnõudeid. Lisaks võib keerukamaid elektritöid seaduse kohaselt teha ainult isik, kellel on selleks tööks vajalik mahus tehnilisi ja ohutuslaseid teadmisi ning kogemusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister, ärge pahandage, kui minu küsimus läheb natuke teemast kaugemale! Ma loodan, et ka juhataja ei pahanda. 19. sajandil olid eestlased kuulsad selle poolest, et nad olid impeeriumi kõige suuremad süütajad ehk tahtlike tulekahjude tekitajad. Seda peeti vahel lausa rahvus-

likuks iseloomuks. Asi ei olnud aga selles, vaid hajaasustuses. Kui Tambovis oleks keegi läinud naabrile tulekahju tekitamisega kätte maksma, siis oleks juhtunud nii, et sauna panna, küla läks, oma tare takkaotsa. Mind huvitab võrdlus. Kas nendest traditsioonidest on midagi tänapäeval säilinud? Kas ka tänapäeval esineb tahtlikku süütamist või on see traditsioon, varajase terrorismi vorm, kui nõrk võis karistada ka tugevat, hääbunud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Kahjuks peab tõdema, et tänapäevalgi on tegemist tahtlike süütamistega. Mäletan seda ka eelmisest aastast. Ka avalikkuse ees on mingil kujul lahatud juhtumeid, kui on olnud kahtlus, et tegemist oli tahtliku süütamisega. Algatatud on ka menetlusi. Peab siiski möönma, et võrreldes 19. sajandiga on see hoog raugenud või raugemas, sest tulekahjude arv üldiselt suure hooga väheneb. See ei tulene ainult sellest, et inimesed tahavad vähem oma ligimesi kahjustada (ma loodan muidugi, et ka sellest). Pigem on siin väga olulised põhjused suitsuanduri kasutuselevõtt, pidev ja üha suurenev teavitustöö, töö mitmete sihtgruppidega, kelleni on raskem jõuda tavaliste vahenditega, töö noortega ning eelkõige inimeste teavitamine ohtudest ja riskidest. Nagu me täna rääkisime (seda tõi ka härra Gräzin esile), neid riske võib olla kohtades, kus tavaline inimene justkui ei oska neid kartagi: uus maja, pealtnäha asjalik ja professionaalne töötaja, aga siis juhtub uues hoones midagi enneolematut, sest uued seadmed olid valesti ühendatud. Ma julgen seda nimetada hooletuseks, on see siis pahatahtlik või mitte, aga igal juhul hooletus, millest tulenes tulekahju. Neid juhtumeid tuleb ette.

Me saame minu hinnangul olla edukad ainult siis, kui erinevad tegevusliinid on paralleelselt käimas. Mitte nii, et me sisuliselt oleme edukad ainult tulekahjude kustutamisel, aga ennetustöö on puudulik, või et järelevalve ei kannata kriitikat, aga me panustame palju ennetusse. Kõik need liinid peavad toimima. Meil on seadusest tulenev selge vastutus ja õiguslik regulatsioon. Elupäästevõimekus on, ma julgen nii öelda, eelmisel aastal tehtud otsuste tõttu päris märkimisväärselt suurenenud. Tuleohutusjäärelevalve maht on kasvanud, ennetusse suunatud raha on kasvanud jne.

Kõik tahud peavad lõikama. Nii me edasi liigume. Ma julgen öelda, et see, et 2012. aastal oli väikseim õnnetussurmade arv pärast taasiseseisvumist, sh tulesurmade arv vähenes sisuliselt 25%, on juba midagi. Aga me peame siit selgelt edasi liikuma.

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud professor, teie küsimused on alati harivad. See oli väga tore küsimus. Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, minister! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Lugupeetud eesistuja! Austatud minister! Kallid kolleegid! Õiguskomisjoni koosolek toimus 11. veebruaril, juhatas seda Marko Pomerants, osa võtsid Andres Anvelt, Igor Gräzin, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, kes muuseas lahkus kell 12.05, Siim Kabrits, Valdo Randpere, nõunik Linnar Liivamägi ja nõunik-sekretariaadijuhataja Raini Laide. Koosolekult puudus Kalle Laanet. Arutelule olid kutsutud siseminister Ken-Marti Vaher, ministri nõunik Mariko Jõeorg, pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna juhataja kohusetäitja Priit Laaniste ja nõunik Martin Lambing.

Arutleti tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 363 üle. Komisjoni liikmetele tutvustati eelnõu sisu ja vastati komisjoni liikmete küsimustele. Tuleohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise eesmärk on lahendada praktikas tekkinud probleeme ning tagada isikutele parem õigusselgus tuleohutuse

seaduses sätestatu järgimiseks. Praktiliste probleemide lahendamiseks on oluline muuta tuleohutuse seadust ning täpsustada ja korrigeerida tuleohutusnõudeid. Positiivse mõjuna tagatakse seeläbi isikute õiguskorrektsuse käitumine ning samuti suurem õigusselgus tuleohutuse seaduse järgimiseks.

Õiguskomisjoni istungil otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda s.a 20. veebruaril (see otsus langetati konsensusena), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (see otsus langetati samuti konsensusena), teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. märts s.a (ka see otsus langetati konsensusena) ning määrata ettekandjaks Peeter Võsa ehk mina. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Peeter Võsa! Kas on läbirääkimiste soovi? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 363 esimene lugemine tuleks lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määrati eelnõu 363 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 6. märtsi kell 16.

Head kolleegid, tänane päevakord on ammendatud. Soovin teile kaunist õhtu jätku! Kohtumiseni homme!

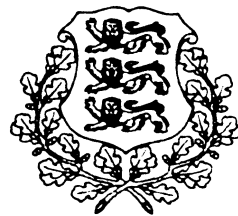
Istungi lõpp kell 19.02.

Istungi kestus 6 tundi ja 2 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 21. veebruar 2013
Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

2. Kaitseliidu seaduse eelnõu (190 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust! Austatud Riigikogu! Teie ekstsellentsid! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu viienda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Härta juhataja! Mul on kaks arupärimist, palun kummagi jaoks kaks minutit! Esimene arupärimine on esitatud siseminister Ken-Marti Vaherile ja puudutab Politsei- ja Piirivalveameti personali olukorda. Mõned päevad tagasi vapustas meid Eesti press, kus ilmus artikkel iseloomuliku pealkirjaga "Politsei ja piirivalve jookseb verest tühjaks". Ja ongi niiviisi, et iga aasta kaob sealt umbes 100 töötajat. Minu isiklik kogemus näitab, et viimastel aastatel on massiliselt ära läinud suure kogemusega töötajaid, viimase kolme aastaga on 333 ametniku vähemaks jäänud. Seega võib väita, et Politsei- ja Piirivalveametis on krooniline personalipuudus ning kriitiline piir on käes. Seda kõike arvestades soovivad üheksa Riigikogu liiget esitada siseministrile mõned küsimused.

Teine arupärimine on ka siseminister Ken-Marti Vaherile, aga sellega on veidi huvitavam olukord juba lähtuvalt arupärimise menetlemisest. See on seesama arupärimine nr 292, mis sai sisse antud selle nädala esmaspäeval. Arupärimine käsitles kapo korrumpeerunud ametnikku ja tema seotust Läti allilmaga. Paar

päeva tagasi sain kirja, millele oli alla kirjutanud proua Ene Ergma. Tsiteerin: "Oma arupärimises küsite siseministrilt ühe isikuga seonduvalt sedavõrd täpset teavet, et tegemist on kirjaliku küsimuse, mitte arupärimisega. See tõttu teen ettepaneku esitada need küsimused siseministrile kirjaliku küsimusena." Vaatamata sellele, et ma ei võtnud seda ettepanekut vastu, võeti arupärimine nagunii registrist maha. Mina olen arvamusel, et kõik, mis toimub ühe või teise ministri juhtimisel, peab olema avalik ja üldsusele kättesaadav. Ma ei ole selles veendumuses üksi. Alles eile ütles sotsiaalminister Taavi Rõivas siin saalis infotunnis: "Loomulikult kõige eest, mis toimub ühe ministri haldusalas, vastutab lõpuks poliitiliselt ka minister." Täiesti õige! Seepärast annan mitme Riigikogu liikme nimel teistkordselt üle arupärimise kapo korrumpeerunud ametniku ja tema seotuse kohta Läti allilmaga. Usun, et see organisatsioon, mis kaitseb meie riigi julgeolekut, peab olema puhtamast puhtam, ja me ei saavuta seda tulemust, kui me sellega konkreetselt, sh ka meie siin saalis, ei tegele.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ja viie demokraatide saadikuühendusse kuuluva Riigikogu liikme nimel annan menetlusse elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu eesmärk on leevendada kodutarbijatele ja äritarbijatele 2013. aasta 1. jaanuaril toimunud üleminekut avatud elektriturule. Selleks tehakse ettepanek muuta elektrituruseadust selliselt, et taastuvenergia toetuse rahastamisest tekkiva kulu kannaks tarbija asemel edaspidi riik. Eelnõu sisus on kõige olulisem see, et taastuvenergia toetust rahastatakse Euroopa Liidu heitmekaubanduse direktiivi kohaselt saasteühikute müügi tulust. Kui müügist lae-

kuv tulu ei kata taastuenergia toetuse suurust, siis kaetakse puudujääv osa riigieelarvest. Kui müügist laekuv tulu ületab makstava taastuenergia toetuse suuruse, kantakse ülejääv osa riigieelarvesse.

Alates 2010. aasta 10. aprillist on Eestis suurtarbijad, kelle aastane tarbimismaht on suurem kui 2 gigavatt-tundi, kohustatud ostma elektrit börsilt. Eleringi andmetel on avatud turu tingimustes elektrihind olnud keskmiselt 46 eurot megavatt-tunnilt, mis on ligi 50% kõrgem kui reguleeritud elektrihind suletud turul. 1. jaanuaril sel aastal avanes elektriturg Eestis kogu ulatuses, mis tähendab, et ka väiketootjad ning kodutarbijad peavad ostma elektrit börsihinnaga. Eesti Energia uue elektrihinnakirja kohaselt maksid kodutarbijad selle aasta jaanuaris paketi "Elektrienergia börsihinnaga" korral 1 kilovatt-tunni eest 13,66 euro senti. Sellest moodustab põhitariif 4,51 euro senti, võrguteenus 5,56 euro senti, taastuenergia tasu 0,87 euro senti, elektriaktsiis 0,447 euro senti ja käibemaks 2,28 euro senti. Põhitariifi komponent kallineb sel aastal kodutarbijatele 40–50%. Meie eelnõu vastuvõtmise korral, kui anda taastuenergia tasu maksmine riigi kätte, väheneks keskmise pere elektriarve keskeltläbi 37 euro võrra.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist ja ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende edasise menetlemise vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head ametikaaslased, täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub istungisaalis inimkaubanduse ja vägivalla vastase saadikurühma asutamise koosolek. Saadikurühma kokkukutsuja on Riigikogu liige Kalle Laanet. Ootame aktiivset osavõttu!

Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 77 Riigikogu liiget, puudub 24.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu. Lubage lühidalt tutvustada selle menetlemise korda. Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 153 on juhatus väliskomisjoni ettepanekul määranud olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutamiseks järgmise korra. Kõigepealt on välisminister Urmas Paeti ettekanne kuni 30 minutit, pärast seda on küsimused ja vastused kuni 60 minutit. Seejärel on väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused vastused kuni 30 minutit. Riigikogu liige võib esitada mõlemale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Pärast seda on läbirääkimiste voor, kus sõna võivad võtta kõik Riigikogu liikmed. Väliskomisjon on edastanud Riigikogule palve, et kõigepealt võtaksid sõna fraktsioonide esindajad. Arutelu lõpus Riigikogu otsust vastu ei võta. Ühtlasi on väliskomisjon teinud ettepaneku pikendada vajaduse korral tänast istungit päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Hääletame seda ettepanekut töö käigus, kui meil peaks selline vajadus tekkima.

Palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere hommikust! Hea istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head külalised! Me tähistame peatselt kõik koos Eesti riigi 95. sünnipäeva ja märtsi lõpus saabub päev, mil katkestuseta iseolemist on olnud ajaliselt sama kaua, kui oli enne sõda. Meie riikluse alused on praegu tugevamad ja kindlamad kui 21 või ka 74 aastat tagasi. Oleme läbinud omariikluse taastamise etapi, Euroopa ja maailmaga taasloomise etapi.

Ilmasõdadevahelise perioodi Eesti Entsüklopeedia kirjutab, et diplomaatia on riigi välispoliitiliste eesmärkide taotlemise meetod. Välispoliitika on aga ka sisepoliitika peegeldus. Välispoliitika peab teenima Eesti inimeste huve. Valitsuse eesmärk on sisuline ja inimkeskne välispoliitika meie naabruses, maailma praegustes ja tulevastes jõu- ja majanduskes-

kustes ning meile olulistes ühendustes, kuhu juba kuulume.

Head kuulajad! Ettekande keskmes on inimeste teenistuses olev välispoliitika. Inimõigused ja -väärtused on läbiv teema kõigis välispoliitilistes küsimustes, olgu selleks julgeolek või Euroopa-poliitika, majandus- või konsulaarvaldkond. Inimõiguste olukorra parandamine ja kaitse on Eestile juba 95 aastat olnud ja on edaspidigi põhimõtteline hoiak ning eesmärk. Inimõigused on rahu, julgeoleku ja kestliku arengu tagamise nurgakivi. See on hea näide sellest, kuidas tõeliselt idealistlikud asjad on samas ka pragmaatilised ja vastupidi. Eesti on maailma tipus isiku-, majandus- ja poliitiliste vabaduste poolest. Me naudime ulatuslikku liikumisvabadust. Samas soovime neid õigusi kaitsta nii kodus kui ka kaugemal. Ka meie võidame, kui need vabadused ja õigused on tagatud teistele rahvastele. Siinkohal on oluline rõhutada, et erinevalt omavolist on tõeline vabadus vastutustundlik. Nagu ütles kord lord Acton: "Vabadus on õigus teha, mida peaksime."

Kaitseme ja soovime laiendada õigusriiki ja inimõigusi austavat ruumi maailmas. Eesti sai esimest korda ajaloos ÜRO Inimõiguste Nõukogu liikmeks. Valitsuse prioriteedid selles nõukogus on naiste ja laste õigused, soospekti arvestamine konfliktilahenduses, võitlus karistamatuse vastu ja põlisrahvaste õigused. Erilist tähelepanu pöörame väljendus- ning internetivabadusele.

Inimõiguste Nõukogu aitab kaasa konfliktide ja massiliste inimõiguste rikkumiste ärahoidmisele ja neile reageerimisele. See haakub meie tegevusega Rahvusvahelise Kriminaalkohtu toetamisel, mille riikide assambleed juhib Eesti diplomaat. Peame kohtu arengut oluliseks, et aidata ennetada ränkade kuritegude toimepanemist. Rooma statuudiga on juba ühinenud 122 riiki. Jätkame veenmistööd, et liitujaid lisanduks. Vaid see võimaldab suuri inimsusvastaseid kuritegusid ära hoida ning süüdlasi vastutusele võtta.

Internetivabadus on oluline digitaalse lõhe kasvades ja ajal, kui autoritaarsed riigid otsivad võimalusi piirata ligipääsu internetile. Meie poliitika on käsitleda internetivabadust põhivabaduste ja inimõiguste kaudu. Oleme kolmandat aastat järjest maailmas esikohal internetivabaduse poolest. Toetada väljendus-

vabadust internetis on Eestile sama oluline kui toetada teisi põhiõiguste ja vabaduste kaitsega seotud tegevusi. Kuulume internetivabaduse koalitsiooni, mida Eesti järgmisel aastal juhib. Olime Rahvusvahelise Telekommunikatsiooni Liidu konverentsil interneti suurema reglementeerimise vastu. Valitsus jätkab edaspidigi tööd interneti tsenseerimise õigustamise vastu.

Internetivabaduse mündi teine külg on küberjulgeolek. See on julgeoleku lahutamatu osa. Sinna alla käivad veel küberkaitse ja -turvalisus ning elutähtsa teabetaristu kaitse. Sellel kõigel on kasvav mõju meie igapäevaelule ja seda ka füüsilises maailmas. Võimalikud küberrünnakud ei piirdu enam ainult veebilehtede halvamisega. Maailma energia-, vee-, transpordi- ja muud strateegilised taristud sõltuvad ulatuslikult haavatavast tehnoloogiast. E-riik ja võrgustumine on olnud teadlik valik. Samas peame enam panustama, et kaasnevate ohtudega toime tulla. See tähendab, et küberjulgeolek on prioriteet.

Järjest rohkem riike on hakanud mõistma küberjulgeoleku tähtsust. Oluline areng on Euroopa Liidu küberjulgeoleku strateegia valmimine. Samuti NATO Küberkaitsekeskuse töö. Viimati teatasid Tallinnas asuva keskusega liitumisest Prantsusmaa ja Suurbritannia. Maailmas palju huvi tekitanud näide era- ja avaliku sektori ühistest pingutustest on Eesti Küberkaitseliit. Eesti on kübervaldkonnas nüüdisaegne julgeolekutootja. Oleme efektiivselt – st ka väikeste kulutusega – tugevdanud julgeolekut. Aga valitsus rõhutab muidugi ka NATO konventsionaalse võimearenduse vajadust.

Afganistani sõda omakorda on näide sellest, kuidas näiliselt kaugel toimuv mõjutab meidki. See on 21. sajandi maailmale iseloomulik. Eesti on tänulik igale sõdurile, tsiviiliskule ja nende peredele, kes Eesti julgeoleku nimel on palju ohverdanud. Täielik julgeolekuvastutus antakse Afganistani julgeolekujõududele üle selle aasta keskel. Praegu jätkame 170 kaitsevälasega Lõuna-Afganistanis, kus koostöö Suurbritannia vägedega on hästi sujunud. Otuse, millal me täpsemalt oma kompanii välja toome, teeme lähiajal. NATO jätkab Afganistanis ka pärast 2014. aastat, juhtides rahvusvahelist väljaõppemissiooni. Ka Eesti on valmis abistama õigusriigi ülesehitamisel. Me suurendame märkimisväärselt arengukoostöö toetust Afganistanile. Meie prioriteetteemad

selles valdkonnas on tervishoid, haridus, head valitsemistavad ja turvalisus. See tegevus on olnud tulemuslik. Näiteks on Helmandis umbes 80%-l elanikest juurdepääs tasuta tervishoiuteenusele. Kogu provints on hästi kaetud kliinikute võrguga. Meie tervishoiueksperti koordineerida olid Eesti ja ka rahvusvahelised arengukoostöö projektid, samuti nõustas ta Helmandi provintsi valitsust. Pilt on oluliselt erinev võrreldes sellega, kui me seal aastaid tagasi alustasime. Afganistani-suunalise koostöö perspektiivis on ka Kesk-Aasia riigid strateegilisel kohal. Seni on keskendunud peamiselt transiidile, kuid tegevust oleks vaja kindlasti laiendada.

Laiem Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika piirkond on üks maailma peamisi ohuallikaid. Piirkonna terroristlikud organisatsioonid üritavad keerulist olukorda enda kasuks pöörata. Paradoksaalselt on tänapäeval vaja tegutseda kodust kaugel, et kodus oleks turvaline elada. Eesti näiteks osaleb Euroopa Liidu piraatlusvastasel operatsioonil Atalanta. Kavas on osaleda ka Euroopa Liidu väljaõppemissioonil Malis. Sellel kõigel on praktiline seos Eestiga. Meile on oluline, et Malis, Afganistanis ega kuskil mujal ei pääseks võimule kogu maailma rahu ja stabiilsust ohustavad äärmuslased. Meile on tähtis, et Somaalia piraadid ei kahjusta oma tegevusega maailma- ja ühtlasi Eesti majandust.

Tulles tagasi NATO juurde, on oluline, et allianss oleks jätkuvalt aktiivne, eriti pärast Afganistani missiooni kokkutõmbamist. Eesti on hoidnud ja hoiab ka edaspidi liitlaste tähelepanu põhiülesannetel, nagu NATO territooriumi kaitse ja heidutuse tagamine. Põhjus on lihtne: selline tegevus on Eestile ja kogu meie piirkonnale suurim julgeolekugarantii. Viimane NATO tippkohtumine kinnitas neidsamu põhimõtteid. Hea näide on sel aastal Poolas ja Balti riikides toimuv NATO suurõppus Steadfast Jazz, mis keskendub kollektiivkaitse harjutamisele.

Oluline saavutus Eesti vaatevinklist oli otsus, et Balti õhuturbe jätkub tähtajatu missioonina. Seni on õhuturbemissiooni baas olnud Leedus. Kahe aasta pärast on Ämari lennuväli täielikult tegetsemisvalmis. Eesti töötab selle nimel, et tulevikus paikneks igal aastal vähemalt üks õhuturberotatsioon Ämaris. On loogiline, et kolme riigi huvides toimuv missioon kasutab kõiki olemasolevaid võimalusi. Ämari

lennuvälja kasutuselevõtt Balti õhuturbe tagamiseks just seda pakub. Üks lennuvälja väljaehitamise eesmärk oligi rotatsioon. Eesti tunnustab kõiki riike, kes on meie õhuturbes osalenud. Kõige sagedamini on selles osalenud Saksamaa, seejärel Poola, Prantsusmaa ja Taa-ni. Ressursside üldine vähesus ja targa kaitse kontseptsioon eeldab rohkem koostööd ja võimete ühiskasutust.

Siinjuures on oluline toonitada kaitsekultuuste tähtsust. Praegu on Eesti üks väheseid liitlasi, kes suudab tagada riigikaitseks NATO miinimumi ehk 2% SKT-st. Soovime, et meie liitlased ning lähimad partnerid seavad samuti eesmärgiks panustada rohkem kaitse-eelarvesse. Meenutades Shakespeare'i Coriolanust: "Kui meri oli vaikne, siis kõik laevad seilasid ühtviisi meisterlikult." Kuid teatavasti on aegajalt ka tormisemaid hetki. Seega on valitsus jätkuvalt seisukohal, et Euroopa peab julgeolekusse rohkem panustama. USA ei saa üksi kanda ega peagi kandma kogu vastutust ja kulukoormat, täpselt nii nagu Saksamaa ei pea üksi kandma Euroopa võlakoormat.

Head kuulajad! Läänemere piirkonna julgeolek on stabiilne, kuid vajab tervikuna tugevdamist. Põhjala on kvaliteetne kaubamärk majanduse ja rahanduse küsimustes, kuid me peame kogu piirkonnas seadma sama julgeoleku-eesmärgi. Eesti soovib Soomet ja Rootsit näha rohkem NATO-ga seotuna, tulevikus ka selle liikmena, kui sealsed ühiskonnad selleks valmis on. Igatahes peame tugevdama NATO-keskset koostööd meie piirkonnas. Me teeme regulaarset ja sisulist koostööd Soome ja Rootsiga ka NATO kriisiohjeõppustel. Palju meie koostööst toimub Euroopa Liidu raames. Põhjala lahingugrupp on üks viis tihendada seda kaitsekoostööd veelgi.

Põhja-Euroopa on majanduslikult ja rahanduslikult tugev. Oleme konkurentsivõimelisemad, stabiilsemad ja kiirema kasvuga kui ülejäänud Euroopa. Aga see ei tähenda, et kõik siin on ideaalne. Meil siin Põhjalas läheb paremini kui mujal, kuid ka meil ei lähe nii hästi, nagu tahaksime. Oluline on veelgi tihendam piirkondlik koostöö. Järgmisel aastal, olles Balti koostöö eesistuja, koordineerib Eesti NB8 ehk Põhjamaade ja Baltimaade koostööd ning juhib ka Läänemeremaade Nõukogu. Seega on meil otsene võimalus aidata kaasa Põhjala ja Balti riikide sidemete tihendamisele.

Me toetame Läti ja Leedu ühinemist euroala ja OECD-ga. Piirkonna kõige integreerituma riigina on Eesti eesmärk tugevdada kogu regiooni. Eesti, aga ka Soome, Läti ja Leedu huvides on, et eurosooni mittekuuluvad Rootsi ja Taani ei kaugeneks Euroopa Liidu tuumikust.

Poola ja Saksamaa on Läänemere piirkonnas võtmetähtsusega riigid. Me julgustame Saksamaad veelgi rohkem võtma liidrirolli n-ö põhjamaise mõistliku majandamise leeris. Nagu Läti ja Leedu puhulgi toetame Poola liitumist euroga. Seal on kasvanud positiivne meelestatus euro suhtes ja Poola võimalik liitumine eurosooniga mõne aasta pärast on muutunud reaalsemaks. Eesti soovib, et nii Poola kui ka Saksamaa tunneks end rohkem Läänemere piirkonna riikidena.

Rajamaks modernseid ja kiireid transpordiühendusi Lääne-Euroopaga on määrava tähtsusega arendada meie piirkonna taristut, vastupidine on mõeldamatu. Läänemere piirkonnas toimub juba ligi 15% maailma merevedudest. Korralik raudteeühendus muu Euroopaga parandab inimeste liikumisvõimalusi ning kasvatab regiooni konkurentsivõimet. Seda eesmärki teenib Rail Balticu projekt. Viimase aasta vältel on selles osas väga suur töö tehtud. Enam ei käi juttu projekti kavandamisest. Eesti, Läti ja Leedu tegelevad projekti ettevalmistustöödega ning kaasatud on ka Poola ja Soome.

Vähemalt sama oluline on energiaühenduste loomine. Eesmärgi saavutamist toetab toimiv siseturg ning ühisel alusel põhinev energiakaubandus kolmandate riikidega. Sel aastal selgub regionaalse veeldatud maagaasi terminaliga seonduv. Pärast Estlink 2 valmimist võib prognoosida ka elektri hinna stabiliseerumist. Töös on NordBalti merealune kaabel Leedu ja Rootsi vahel ning LitPol Link Leedu ja Poola vahel, samuti uus Eesti-Läti elektriühendus. Sedasi loome Läänemere-äärsete riikide elektriringi. Loodetavasti saame peagi täielikult integreeruda kogu Euroopa energiaturuga ja pääseda energiasaare staatusest.

Peame töötama selle nimel, et Euroopa Liidus tehtav toetaks meie piirkonna senist edu ja tulevasi eesmärke. Alustasin ettekannet tõdemusega, et Eesti on Euroopasse taaslõimunud. See ei tähenda, et meie tähelepanu võib nüüd Euroopalt teistele teemadele hajuda. Eesmärk ei ole kunagi olnud ainult liitumine. Tähtsam kui vorm, tähtsam kui Euroopa Liitu

kuulumise fakt on see, mida me Euroopas teeme. Oluline on, kuidas me seisame oma inimeste huvide ja õiguste eest, aga samas ka kogu Euroopa huvide eest. Meie eesmärkide seas on võlakriisi lõplik lahendamine. Tõhusa ravi eeltingimus on õige diagnoos. See kriis ei ole ainult tsükliline nähtus. Tegemist on struktuuriprobleemidega, viga on võlgades ja eelarvepuudujääkides. Valitsus on järjekindlalt seisnud selle eest, et kogu Euroopa Liit aktsepteeriks seda diagnoosi. Meie töö on olnud tulemuslik. Kriis on muidugi olnud pikk, seda ei eita keegi, ent samas seisab nii Eesti kui ka Euroopa majandus juba kindlamal vundamendil. Võib tunduda, et Euroopa Liit lahendab kriisi aeglaselt. Ometi on liikmesriigid astunud samme lahenduse suunas. Liikudes siduvate reeglite ning vastutustundliku rahanduspoliitika poole, võtab ühendus üha rohkem sellist kuju, mis on Eesti huvides. Ohustatud majandusega riigid, sh Lõuna-Euroopas, on võtnud märkimisväärseid meetmeid, et olukord kodus kontrolli alla saada. Aasta tagasi prognoosisid mõned majandusteadlased euroala lagunemist. Viimaste kuude arengud seevastu tugevdavad usku eurosooni püsimisse.

Euroopa Liidu eelarveläbirääkimistel oleme saavutanud toetuse Eestile olulistest küsimustes. Eesti seisab siseturu süvendamise ning digiturendamise eest. Kuid majanduskasv ei pea tulema ainult Euroopa Liidu seest. Oluline on juurdepääs suurtele ja arenevatele turgudele. Euroopa Liit peab jätkama kaubanduse liberaliseerimist ja ulatuslike vabakaubanduslepingute sõlmimist. Me räägime sellistest riikidest nagu USA, Kanada, Jaapan, aga ka Euroopa Liidu idapartnerid. See võimaldab tagada ettevõtetele suurema kindlustunde, et siseneda uutele turgudele ja seal tegutseda harkata. Loodetavasti süvenevad Euroopa ja USA suhted veelgi president Obama uuel ametiajal, sest Euroopa ja USA vastastikune huvi ja erisuhe on loomulik. Ameerika Ühendriikide turu potentsiaal on veel täielikult ammendamata. Laiaulatuslik vabakaubandusleping Euroopa Liidu ja USA vahel hoogustaks üleatlantilist kaubandust. Sellest võidaksid mõlemad majandused, lisanduks töökohti. Et Euroopa Liit ja USA on maailma kaks kõige suuremat majandust, on oluline, et töötame vastastikku kasulike lahenduste ja ühiste huvide nimel maailmas. Ka Eesti ja USA suhted on erilise

kaaluga. Meie koostöö on edasi arenenud ning on praegu märksa mitmekülgsem, mitte ainult julgeolekualane. Näidete seas on ühised arengukoostööprojektid Valgevenes, Moldovas ja Gruusias, samuti koostöö avatud valitsemise partnerluse raames, kus jagame meie e-riigi ja heade valitsemistavade kogemust.

Euroala edasine integratsioon ja Euroopa Liidu tulevik vajavad aga veel põhjalikku arutamist, ka meil Eestis. Koht laua taga tagab selle, et oleme suveräänsed otsustajad, mitte valik teiste menüüs. Euroalasse mittekuulamine on aina kasvava tähendusega küsimus just eemalejääjatele. Euroalast on saanud Euroopa Liidu tegelik tuumik. Mida sügavamalt tuumik integreerub, seda kaugemale jäävad kõrvalseisjad. Samas soovib Eesti, et keegi ei jääks võtmeküsimustes kõrvale ega kaugeneks Euroopa Liidust.

Head kuulajad! Euroopa Liit sai Nobeli rahupreemia, sest see on tõepoolest olnud edukas rahuprojekt. Aga maailm meie ümber on ikka muutlik ja rahutu. Peame sellele tähelepanu pöörama ja julgeolekut pidevalt mõtestama. On tõsiasi, et Euroopa Liidu riigid omavahel ei sõdi, et senine laienemine on rahumeelset piirkonda Euroopas kindlustanud. Aga see areng ei ole lõppenud, Euroopa ei ole valmis. On veel Euroopa riike, kes pole Euroopa Liidus, aga tahavad sinna pääseda. Seega peab laienemisprotsess jätkuma. Horvaatia liitumine on positiivne samm ja julgustab teisi Lääne-Balkani riike reforme jätkama. Ilmselt on Euroopa Liit jätkuvalt atraktiivne, kui sellega soovib liituda üle kümne riigi. On võimalik, et sel aastal algavad ühinemisläbirääkimised Serbia ja Makedooniaga. Peame oluliseks tempokaid kõnelusi Montenegro ja Islandiga ning läbirääkimiste jätkamist Türgiga. Seega loodame, et Euroopa Liit laieneb peagi ka Põhja-Euroopas ning Islandist saab liikmesriik.

Euroopa Liidu idapartnerlus on olnud pikalt fookuses ja on prioriteet. Aasta lõpul Vilniuses toimival idapartnerluse tippkohtumisel soovime näha konkreetseid tulemusi mitme partneri suhtes. Kõige positiivsemalt paistab silma Moldova, edukas on olnud ka Gruusia. Mõlemaga saame assotsiatsiooniläbirääkimised ilmselt sel aastal lõpetada. Ka Armeenia on end märkimisväärselt reforminud ja edendanud poliitilist ning majanduslikku lõimumist. Teis-

te partneritega on rohkem või vähem esinenud tagasilööke. Me loodame, et need on ajutised, ja saame lõpuks allkirjastada assotsiatsioonilepingu Ukrainaga. Kui läheb hästi, saame Vilniuses nentida, et vabakaubandusala laieneb kolme-nelja uue partneriga. Samuti on Eestile oluline viisavabaduse laiendamine. Me ei tohi unustada külmutatud konflikte, need ei tohi takistada idapartnerite lõimumist. Seega on jätkuvalt oluline toetada lahenduse leidmist Gruusia–Venemaa, samuti Mägi-Karabahhi ja Transnistria konfliktile.

Venemaaga on Eesti suhted arenevad ja tõised. Lähtudes Riigikogu ettepanekust oleme alustanud uusi konsultatsioone piirilepingu teemal. Viimasel ajal oleme sõlminud pensioonilepingu ja piiriläbilaskepunktide lepingu ning tagasivõtu rakendusprotokolli. Edasiminekut on ka kõrgharidus-, piiriülese koostöö ja hädaolukorra lepingute sõlmimisel. Valitsus on huvitatud Venemaa ja kogu Euroopa Liidu vahelise partnerlussuhte arendamisest. Toetame uue, laiahaardelise suhete aluslepingu sõlmimist. Ka meie kahepoolne suhtlus on aktiivsem, kaubavahetus kasvab ja Eestit külastab rohkem Vene turiste. Venemaa liitumine WTO-ga on loonud uusi võimalusi ja toonud kaasa mitmeid positiivseid aspekte, kuid kahjuks ei täida Venemaa kõiki liitumisel võetud kohustusi, näiteks piirab elusloomade impordi.

Araabia kevade järgses lõunanaabruses on areng olnud aeglane ja ebahütlane. Muutused olid sealsete inimeste vaba soov. Toetame seda, kuid tunnistame, et muudatused ei ole tulnud lihtsalt ja teha on veel palju. Samuti on tekkinud küsimusi piirkonna turvalisuse kohta. Regiooni stabiilsuse seisukohalt on Euroopa Liidu mure, et leitaks rahumeelne lahendus Süüria kodusõjale. Sealne humanitaarolukord on katastroofiline ja inimõiguste rikkumised vastuvõetamatud. Eesti on mitmel korral toetanud Süüria pagulasi. Külastasin kuu aega tagasi Jordaania asuvat ligi 63 000 pagulasega Zaatari põgenikelaagrit, kus inimeste olukord on väga raske ja traagiline. Rahvusvaheline üldsus peab neile inimestele senisest märksa rohkem abi osutama ja tegema muidugi kõik, et vägivald Süürias lõpeks.

Arengu- ja humanitaarabi teemad on aegajalt tekitanud ka küsimusi. Miks Eesti annab üldse arenguabi, kui koduski on palju kohti, kus raha kulutada? Eesti on jõukuselt maailma

esiviiekümne seas. Vähemalt 150 riiki on meist selgelt vaesemad, lisaks esineb paljudes riikides vägivalda ja looduskatastroofe. Saime ka ise 1990. aastatel teistelt palju abi. Parafrapeerides Vergiliust: raskused ei ole Eestile võõrad, seega oleme õppinud teiste kannatusi leevendama. Nõrgemate ja kehvemal järjel olijate aitamine on endast lugupidava ühiskonna loomulik käitumine. See ei ole nüüd küll arenguabi küsimus, aga ärgem unustagem ka seda, et iga euro eest, mille Eesti Euroopa Liidu eelarvesse maksab, saame neli eurot tagasi.

Me soovime, et Euroopa Liit kasutaks arengukoostöös Eesti reformi- ehk ülemineku kogemust. Keskendume inimõiguste läbivale tähtsustamisele ning tugevamale tingimuslikkusele arengukoostöös. Võrreldes paljude teistega, on meie riiklik arenguabi väike. Tunneme moraalset kohustust seda aega- ja jõudumööda kasvatada ja olemegi nii teinud. Jätkuvalt on eesmärk jõuda 0,17 protsendini SKT-st. Kuid kasvava arenguabi valguses peame mõtlema ka meie tegevuste laiendamisele. Praegu tegutseme peamiselt idapartnerite ja Afganistani suunal, kuid loogiline on alustada tegutsemist ka näiteks Kesk-Aasias ja teisteski piirkondades. Muidugi peame silmas pidama, et raha üksi ei paranda midagi. USA ühe maineka mõttekoja president Arthur Brooks on tabavalt öelnud, et igasugune välisabi on vaid plaaster, ravim on vabaturumajandus. Oleme seda Eestis kogenud, tõelise arengu toovad õiged reformid. See kogemus on parim, mida saame arenevatele riikidele pakkuda.

Head kuulajad! Maailm on pidevas kiires muutumises. See tähendab, et maailmas hakkavad kaasa rääkima seni varjus olnud riigid. Ka Eesti peab sellega arvestama. Samas peame teadvustama, et muu maailma, eeskätt Aasia tõus ei tule Euroopa, kogu läänemaailma arvel. See ei ole nullsumma mäng. Võib mõelda kas või USA saabuvale energiasõltumatusse. Eesti peab seega leidma lisavõimalusi, et pöörata tähelepanu arenevatele turgudele ja jõukeskustele. Oleme näiteks 2020. aastal ÜRO Julgeolekunõukogu liikme kandidaat.

Olen Riigikogule ja avalikkusele tänulik osalemise eest aruteludes selle üle, millised on Eesti võimalused Aasias ja mujal. Riigikogus toimus Aasia arutelu ja valitsus võttis sügisel vastu Aasia programmi, mis on ühtlasi hea jätk konkreetsete tegevuste arendamisele.

Oluline samm, mille saab just valitsus astuda, on Eesti kohalolu kasvatamine kaugemates piirkondades. Seepärast loodame käesoleval aastal esmakordselt avada päris oma saatkonnahoone Pekingis, äsja avasime saatkonna Indias ja me saadame oma esindaja ka Brasiiliasse, et valmistada ette saatkonna avamist. India ja Brasiilia esindustega jõuab lõpule Eesti kohaloleku loomine maailmamajanduse esikümne riikides. Praegu on ligi 51% Eesti ekspordist seotud aga ainult nelja riigiga – need on Rootsi, Soome, Venemaa ja Läti. Uued esindused loovad loodetavasti tingimused, et ekspordi jaotust mitmekesistada.

Olen rääkinud Euroopa Liidust, NATO-st, kahepoolsetest suhetest. Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioonis OECD, kus oleme värske liige, on Eesti sel aastal aga juba ministrite nõukogu kohtumise ase-eesistuja. See roll võimaldab mõjutada organisatsiooni tööd ja kuvandit oluliselt rohkem. Üks põhjus, miks me OECD-ga liitusime, on see, et liikmena saame efektiivsemalt seista liberaalsete majanduspõhimõtete eest, mis meie inimestele ja riigile on edu toonud. Ministrite kohtumise peateema on maailmamajanduse olukord. Arutusel on veel tööhõive ja reformide küsimus, samuti organisatsiooni – kuhu teiste hulgas soovivad saada ka Läti ja Leedu – edasine laienemine.

Head kuulajad! Ka konsulaarpoliitikas on Eesti lähenemisviis mõistagi inimkeskne. Uued esindused on andnud võimaluse osutada konsulaartenuseid ulatuslikumalt. Eelmisel aastal suurenes märgatavalt nii viisade väljastamise kui ka konsulaartenuste osutamise maht. Viisade väljastamine kasvas aastaga 21,5% ja konsulaartoimingute maht 34,6%. Kasutame üha laialdasemalt aukonsulite võrgustikku ja viisaesinduslepingute võimalusi. Seetõttu jääb järjest vähemaks riike, kus Eestil puudub oma esindaja. Ühtlasi otsime lisavõimalusi, kuidas laiendada koostööd Euroopa Liidu riikidega.

Eestlaste teadlikkuse suurendamiseks ja turvalisuse tagamiseks oleme laiendanud IT-lahenduste kasutamist. Investeeringute tegevustesse, mis aitavad eestlastel juba eos vältida probleeme välismaal. Uute viisavabade sihtkohtadena on lisandunud Brasiilia, Kõrgõzstan ja Armeenia.

Head Riigikogu liikmed! Välispoliitika on Eesti inimeste teenistuses nii väärtuspõhiselt kui ka pragmaatiliselt, sest julgeolek, inimõigused ja majanduskeskkonna stabiilsus on meie põhihuvid. Me püüdleme rahvusvaheliselt samade eesmärkide poole, mis me oleme Eestis endale seadnud, et nii Eestis kui ka kogu maailmas oleks turvalisem ja parem elada.

Ma ütlen Eesti välispoliitiliste huvide eest seismisel tehtud väga hea koostöö eest aitäh kõigile teile, Riigikogu liikmed! Eriti tänan väga sisulise ja tiheda koostöö eest väliskomisjoni ja Euroopa Liidu asjade komisjoni! 2002. aastal sündinud Kaspar ütles Delfi projekti raames, mis portreeterib 95 Eesti inimese elu riigi 95. sünnipäeval: "Eestis on hea elada, sest siin on mõnus keel ja head sõbrad." Kaspar soovis, et ei oleks sõda, et jätkuks õnne ja raha. Ma olen temaga täiesti nõus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud minister! Teile on ka tublisti küsimusi. Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra välisminister! Teatavasti on riigi välis-, sise- ja majanduspoliitika omavahel hästi tihedasti seotud. Oma kõne Venemaa-lõigus ütlesite, et edasiminekut on piiriülese koostöö lepingutega. Minule kui Kagu-Eesti ehk Võru-, Valga- ja Põlvamaa saadikule on see teema hästi südame lähedane, sest peaaegu igal kohtumisel kohaliku rahvaga tuleb ettevõtjate ja põllumeeste suust küsimusi, millal saab jälle tagasi Leningradi turule ja millal läheb üle piiri kauplemine kergemaks. Seepärast mul on teile palve, et te avaksite oma väljajütlust pisut rohkem. Milline see edasimineku piiriülese koostöö on?

Urmas Paet

Neid näiteid on päris palju ja mul on hea meel, et näiteid on väga palju sealtsamast piirkonnast, millest te räägite, ehk siis Lõuna-Eestist. Seal tehakse koostööd näiteks nii Pihkva oblasti linnade, külade kui ka omavalitsustega laiemalt. Tehakse omavalitsuste- ja koolidevahelist koostööd, kultuurialast koostööd ja järjest rohkem ka ettevõtlusalast koostööd. Neid näiteid on veel. Nii et kui võrrelda mõne

aasta taguse ajaga, siis on pilt minu arvates küll väga oluliselt muutunud.

Mis puudutab kaubandust, siis on selge – Venemaa ei kuulu Euroopa Liitu, mis tähendab, et kaubandus Venemaaga on siiski keerulisem kui Euroopa Liidu riikidega. Aga Venemaa hiljutine ühinemine Maailma Kaubandusorganisatsiooniga lihtsustab ka kauplemis- ja ettevõtlusreegleid. Kui me vaatame Eesti-Vene kaubavahetust laiemalt, siis näiteks möödunud suvel oli paar kuud, kus Venemaa oli Eestile kõige olulisem ekspordipartner üldse, ja kaubavahetuse absoluutmaht on samuti selgelt kasvanud. Ma arvan, et need inimesed, kes tahaksid kurke või muud kaupa Peterburi turul müüa, võiksid nüüd asja uuesti ette võtta ja tingimused täpselt järele uurida. Ei maksa arvata, et see on niikuinii võimatu. Ma arvan, et see on järjest vähem võimatu, pigem on see võimalik.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma eelkõige tänan teid, et pühendasite oma ettekandes päris suure lõigu internetivabadusele. See on väga sümpaatne, et me käsitleme internetivabadust riiklikul tasandil põhivabaduste ja inimõiguste kaudu. Minu küsimus puudutab samuti inimõiguste kaitset internetis. Mõned päevad tagasi esitasin teie kolleegile siseminister Ken-Marti Vaherile arupärimise algoritmilisest profileerimisest. Täna on sellest kirjutanud ka üks suur ajaleht. Profileerimise all ma mõtlen selliseid süsteeme, mis automaatselt, ilma inimeste sekkumiseta monitoorivad internetiliiklust ja telefonikõnesid, tuvastades kommunikatsioonis näiteks mingeid ohtlikke mustreid, mis vihjavad terrorismile või rahapesule. Need teavitavad ka vastavat riiklikku organit, märkides ära isiku nime ja üldise teema, mille osas võiks isiku vastu huvi tunda. Kas Eesti riik osaleb liidusiseses või rahvusvahelises koostöös, mille üks osa on isikute algoritmiline profileerimine?

Urmas Paet

Nii detailse vastuse ma jään teile hetkel võlgu. See on teiste ametiasutuste töö spetsiifika. Küll aga osaleb Eesti selgelt rahvusvahe-

lises terrorismivastases võitluses ja rahvusvaheliste kuritegude, sh terrorismikuritegude ennetamises. Millised on täpselt detailid, ka julgeolekuasutuste töö detailid – seda ma soovitan siiski küsida nende inimeste käest, kes iga päev seda tööd teevad. Mis puudutab aga üldisemat rahvusvahelist võrgustikukoostööd, siis jah, me osaleme rahvusvahelises terrorismi ennetamise koostöös.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud välisminister! Eesti saatkondadel ja Eesti esindustel on oluline roll meie tutvustamisel väljaspool Eestit. Kas te saate tuua mõned positiivsed näited Eesti saatkondade tööst Eesti tutvustamisel ja võib-olla mõned näited plaanidest, kuidas on kavas tähistada Eesti Vabariigi aastapäeva?

Urmas Paet

Päike läheb enne looja, kui ma sellele küsimusele vastates oma jutuga lõpule jõuan. Aga võib-olla mõned viimase aja näited nendest riikidest, kus meil otseselt kohapeal saatkonda ei ole, kus saatkond on naaberriigis, mis teeb ju tegutsemise võib-olla veelgi keerulisemaks. Näiteks möödunud aasta oktoobris toimus Mehhikos väga ulatuslik Eesti kultuuri- ja muusikaüritus, Eesti tutvustamine, mida korraldas naaberriigis, Ühendriikides Washingtonis olev saatkond. Suur menu oli seal Arvo Pärdi loominguks. Ma arvan, et kõik see kokku tegi Eesti Mehhikos oluliselt tuntumaks. Me üritame tänava teha sellele järke Eesti ettevõtjate visiidi näol sellesse riiki.

Hiljutine näide on eelmisest nädalast, mil me avasime saatkonna Indias. Sellega kaasnes ka Eesti äridelegatsiooni visiit, milles osales 25 Eesti ettevõtjat. Loodetavasti toob see neile ja kogu Eestile kasu ning ühtlasi tegi see Eesti Indias nähtavamaks. Ma arvan, et mitmesuguseid kultuuriüritusi, mida korraldavad aasta jooksul Eesti saatkonnad või mida korraldatakse nende kaasaabil, on kokku sadu, nii suuremaid kui väiksemaid. Lisaks kõikvõimalikud ettevõtlusseminarid ja koostööformaadid, välispoliitiline tegevus. See on kõigi meie esinduste igapäevatöö. Kindlasti leiab Välisminis-

teeriumi kodulehelt, aga ka Kultuuriministeeriumi ja teiste asutuste kodulehtedelt lihtsa vaevaga mitmesuguseid viimasel ajal toimunud Eestit tutvustavaid ettevõtmisi. Lisaks sellele muidugi igapäevane töö n-ö kohalike mõjuisikutega, on nad siis poliitikud, ettevõtjad, ajakirjanikud, kultuuritegelased, kes iganes. Sellepärast me saatkondi välisriikides ju suuresti peamegi, et need inimesed hommikust õhtuni Eestile häid sidemeid juurde looksid.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Suur tänu, juhataja! Austatud välisminister! Ameerika pöörab järjest enam tähelepanu Euroopa asemel Aasiale, nagu ka Barack Obama on ise välja öelnud. Kuidas ja kas see mõjutab ka Eesti-Ameerika suhteid ja milliseid võimalusi te meile Aasias näete? Kuidas Välisministeerium kavatses Aasia programmi konkretiseerida?

Urmas Paet

Kõigepealt, mis puudutab Ameerika Ühendriikide toimetamist maailmas, siis nagu ma oma kõnes ütlesin, me ei näe seda mingi nullsumma mänguna. See, kui rohkem tehakse koostööd mõne Aasia riigiga või pööratakse sinna enam tähelepanu, ei tähenda automaatselt, et Euroopa vajub kuidagi tagaplaanile. Seda mõtteviisi ma kindlasti ei toeta, sest ka minu praktika välisministri ametis ei ole seda kuidagi kinnitanud. Kui me vaatame näiteks uut Ameerika Ühendriikide riigisekretäri, siis ühe oma esimestest visiitidest teeb ta järgmisel nädalal Euroopasse, kus ta külastab päris mitut riiki. Seepärast ei näe ma mingit põhjust muretsemiseks, kui Ameerika Ühendriigid pööravad rohkem tähelepanu Aasiale või mõnele muule maailma regioonile, ega arva, et see kahjustaks kuidagi Euroopa-Ameerika suhteid. Ma näen Euroopa-Ameerika suhete jaoks selget potentsiaali ka tulevikus, kuna need on demokraatlikus maailmas kaks kõige loomulikumat partnerit üldse.

Mis puudutab Eesti konkreetseid samme, siis näiteks esinduste võrgustiku loominegi on see, mida Välisministeerium saab konkreetset teha. Kõik meie viimaste aastate uued esindused on ju avatud selles piirkonnas ehk Aasias:

seesama viimane India näide, aasta tagasi avati Astana saatkond, mis katab suurt osa Kesk-Aasiat, enne seda avati peakonsulaat Shanghais lisaks saatkonnale Pekingis, tehti investeering Pekingi saatkonna hoonesse jne. Muidugi me soovime, et lisaks esinduste võrgustikule tiheneksid ka meie majandussuhted nende riikidega. Praegu on Aasia riikide osakaal Eestis väliskaubanduses ikkagi väga väike. Mida valitsus või riik siin teha saab, ongi see, et pakkuda tuge nendesamade välisesinduste ja ärivisiitide näol, samuti topeltmaksustamise vältimise ning muude majandus- ja kaubanduslepingute sõlmimise näol. Aga lõppude lõpuks teevad oma äriotsused muidugi ettevõtjad ise. Samamoodi võib rääkida ülikoolide koostööst, mis ka India puhul on üks oluline aspekt, turismist ehk inimestevahelistest kontaktidest. Nii et väga palju on neid asju, kus riik saab ja üritabki oma võimaluste piires soodsat keskkonda luua, aga konkreetse otsuse ja valiku teevad lõppude lõpuks kas siis ettevõtjad, kultuuriinimesed, ülikoolid või ka inimesed ise reisisihtkohta valides.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh, härra juhataja! Austatud välisminister! Suur tänu põhjaliku ja intelligentse kõne eest! Mul on Riigikogu Saksa parlamendirühma esimehena väga hea meel, et te peatusite oma kõnes ka Saksamaal, nimetasite Saksamaad võtmetähtsusega riigiks, eriti Läänemere regioonis. Ma arvan, et see on väga põhjendatud. Selle valguses on muidugi kahju, et Eesti ajakirjanduses ilmub üha vähem materjale Saksamaa kohta, samas jällegi on väga positiivne, et Saksamaa suursaatkond ise teeb tõhusat tööd saksa keele ja kultuuri tutvustamiseks meie riigis. Minu palve on, et te iseloomustaksite Eesti-Saksamaa kahepoolseid suhteid lähemalt. Kus võiks teha tihedamat koostööd, millest võidaksid nii meie kaks riiki kui ka Euroopa Liit tervikuna?

Urmas Paet

Aitäh küsimuse eest! Siinkohal on mul hea meel tervitada rõdul istuvat Saksa suursaadikut, kes härra Klaasi kommentaaride peale reipalt noogutas! Eesti suhted Saksamaaga on

loomulikult tänapäeval väga tihedad ja, nagu ma oma kõnes mitme koha peal ütlesin, on need suhted meile väga olulised. Kuna geograafiliselt ulatub Saksamaa Läänemerest peaaegu Lõuna-Euroopani välja, siis meie huvi on muidugi see, et tulevikus pöörataks rohkem tähelepanu Läänemere-äärsete maade koostööle. Potentsiaali näengi ma meie piirkondlikus koostöös, kus on kindlasti võimalusi olla veel aktiivsem. See puudutab nii majanduskoostööd kui ka julgeolekualast koostööd Läänemere regioonis. Ma arvan, et meie koostöö Euroopa Liidus on väga tihe ja väga hea. Võlakriisi ja finantsperspektiivi teemadel konsulteerisime hiljuti Saksamaa ja paljude teiste heade partneritega ikkagi iga päev, et leida parimaid lahendusi. Meie vaated langesid sisuliselt ühte, mis puudutab Euroopa konkurentsivõimet ja neid viise, kuidas uus finantsperspektiiv ja kavandatavad muudatused saaksid aidata kaasa uuele ja targale majanduskasvule Euroopas. Ma olen kuskilt ka kuulnud, et ETV näiteks kavandab lähetada Berliini oma korrespondendi. See teeks küll head meelt, kui nii läheks, sest see avardaks veel omakorda Eestis pilti sellest, mis sellises olulises Euroopa riigis toimub.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Austatud välisminister! Mainisite oma sõnavõtus Euroopa Liidu ja USA vabakaubanduslepingut. Tegemist on tõepoolest väga olulise teemaga, millel peatus hiljuti ka Barack Obama oma aasta kõige tähtsamas kõnes. Tõepoolest, Euroopa Liidu ja USA ühine majandusruum ja selle integreeritus oleks ülimalt kasulik just globaalse konkurentsivõime kontekstis. Kas te võiksite täpsustada, milline on nende läbirääkimiste hetkeseis ja milline võiks olla potentsiaalne ajagraafik?

Urmas Paet

Aitäh! Nii tore, et kohe mitmes aasta tähtsamas kõnes on puudutatud Euroopa Liidu ja USA vabakaubanduslepingu teemat. Loodetavasti saab sellest siis õige pea ka asja. Seis ongi praegu selline, et nii Ameerika Ühendriigid kui ka Euroopa Liit on väga selgelt väljendanud oma tahet see leping koostada ja sõlmida. Mõ-

lemad näevad selles uut potentsiaali nii majanduskasvu jaoks kui ka lihtsalt suhete tihendamise mõttes.

Ettevalmistustöö on, jah, käimas. Kui kaua kogu protsess võiks aega võtta, see on mõnevõrra ennustamatu. Me oleme siin Euroopa Liidu pooltki mitmesuguste teiste vabakaubanduslepingute puhul näinud, et protsessid ei ole liikunud nii kiiresti, kui on soovitud. Euroopa Liidus on 27, varsti juba 28 riiki ja igäihel on eri kaubagruppide puhul mingid oma huvid. Nii et kõik sellised kõnelused nõuavad kindlasti aega. Ja kui me vaatame Ameerika Ühendriikide majandust, nende väliskaubandust ja majanduskasvu seoseid, siis suur osa Ühendriikide senisest majanduskasvust on põhinenud ju siseturul. See, et suur, 500 miljoni Euroopa Liidu siseturg võiks olla vabakaubanduspartneriks, on kindlasti Ameerika Ühendriikidelegi teatud mõttes uus olukord. Oluline on hakata nende kõnelustega jõuliselt pihta, küll need siis ka lõpule jõuavad. Ajakava on praegu raske kindlaks määrata, sest selles lepingus räägitakse ikkagi väga konkreetsetest asjadest, väga konkreetsetest kaubagrupidest, tariifidest. Loodame, et arusaam, et see on väga loogiline areng tänapäeva majandusruumis, aitab ka tempole kaasa.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Minu poolt ka suur tänu hea ülevaate eest! Oma küsimuses ma kasutan osa teie lausest, mis kõlab nii: "On jätkuvalt oluline toetada lahenduse leidmist Mägi-Karabahhi konfliktile." Kuna te aktualiseerisite selle valdkonna, siis küsingi, mida ja kuidas kavatsed Euroopa Liit ette võtta, et sulatada nn külmutatud konflikt, ning milline võiks olla Eesti osalus ja panus selles valdkonnas.

Urmas Paet

Eks see hakkab väga paljuski pihta sellest, kuidas Armeenia ja Aserbaidžaan ise näevad rahvusvahelise toetuse või ka vahenduse muudatuste vajadust. Teatavasti on selle probleematikaga tegelnud pikki aastaid nn Minski grupp, kus on esindatud eri osapooled, ja Euroopa Liit täidabki oma rolli, nii palju kui seda

on, konkreetsele konfliktile lahenduse leidmisel Minski grupi kaudu. Kas Euroopa Liit peaks võtma endale mingisuguse suurema rolli, üritama osapooli vahendada, pakkuma välja lahendusi? Ma arvan, et siin ongi oluline, kuidas Armeenia ja Aserbaidžaan ise seda rahvusvahelist vahendust näevad ja kas nad soovivad seda. Euroopa Liit on kindlasti avatud nende asjade arutamiseks, sest meie selge huvi on, et meie vahetus naabruses selliseid pinget ja konfliktikoldeid ei ole. Aga nagu me kõik teame, on tegemist väga keerulise, komplitseeritud olukorraga, kus ilmselt mingeid väga järske kannapöördeid teha ei tohi ega olegi võimalik. Ma arvan, et ei ole õige minna olemasolevast formaadist või Minski grupist mingite tohutute initsiatiividega lihtsalt mööda, et võimalikke rahvusvahelise toe muudatusi peaksid käsitlema need kaks riiki ise ja muidugi peaks see käima Minski grupi kaudu. Selge, et peale Euroopa Liidu on ka muid suuri mõjutajaid ja aitajaid, nagu Ameerika Ühendriigid ja Venemaa, kellel ka võiks olla selle konflikti lahendamisel oluline roll. Nii et lõppkokkuvõttes on vastus see, et Euroopa Liit on kindlasti valmis panustama senisest enam, aga kindlasti ei ole seda mõistlik teha juba eksisteerivast mehhanismist mööda minnes või sellega paralleelselt. Pigem tuleks arutada, kas senine mehhanism rahuldab või tuleks seda muuta, aga selles asjas on Armeenia ja Aserbaidžaan kindlasti kõige olulisemad ütlejad.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Te rõhutasite inimõigusi, mis ÜRO-s saavutatud taustal on igati mõistetav. Mõned aastad tagasi me tavaliselt rõhutasime sellistel aruteludel, et meie lähedased partnerriigid, ka arenguabi sihtriigid on Georgia ja Ukraina. Täna mainisite neid õige põgusalt. Aga kuidas me suhtume seal-sesse olukorda, mis nüüd on siiski olulisel määral muutunud? Nendes riikides on tekkinud ka poliitvangid. Kas me suudame neid riike jätkuvalt nõustada, rääkides avameelselt ka keerulisematest probleemidest?

Urmas Paet

Aitäh! Eks me püüa. Mis puudutab üldse idapartnerlust, sh Ukrainat ja Gruusiat, siis Eesti ei ole Euroopa Liidus kindlasti seda meelt, et kui nendes riikides on ilmnenud mingid raskused, siis viskame püssi kohe põõsasse. Ei, Euroopa Liit ja sh ka meie peame jätkama tööd nende riikidega, väga avameelset tööd, et me saaksime adresseerida probleeme ja leida nendele lahendused. Kui me räägime Ukrainast, siis assotsiatsioonileping on teatavasti sisuliselt valmis allakirjutamiseks, kuid seda on takistanud tegemast õigusriikluse olukord Ukrainas. Eesmärk on idapartnerluse tippkohtumisel selle aasta novembri lõpus Vilniuses siiski sinnamaani jõuda, aga selle eeldus on muidugi, et Euroopa Liidu ja Ukraina koostöö ning õigusriikluse olukord Ukrainas muutub paremaks.

Mis puudutab Gruusiat, siis meil, kes me oleme aastaid soovinud Gruusiat toetada ja aidata, et sellest riigist saaks stabiilne demokraatia, on mure selle pärast, mida ma nimetaksin riigisiseseks võimuvõitluseks. Kindlasti tuleb Gruusia ühiskonnal ennekõike leida enda sees tasakaalupunkt, nii et president ja valitsus, president ja parlamendi enamus jõuaksid mõistliku koostööni, mis kuidagi ei kahjustaks ka Gruusia välispoliitilisi, sh Euroopa- ja NATO-suunalisi eesmärke. Koos oma Gruusia partneritega me jätkame kõiki projekte, mis on suunatud reformide tegemisele Gruusias. Gruusia on meile jätkuvalt väga oluline partner, aga nagu ma ütlesin, meie selge soov on, et sisepoliitikas suudetaks käituda riigimehlikult, et konflikt n-ö kahe võimuharu vahel ei kahjustaks Gruusia perspektiivi ega aeglustaks nii Euroopa Liidu kui ka NATO suunal seatud eesmärkide saavutamist.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Täna ettekandjat huvitava välispoliitilise ülevaate eest! Eriti muljet avaldav oli ettekandja suur lugemus – Vergilius, Shakespeare, lord Acton, Brooks. Mõistagi oodanuks kedagi ka prantsuse ja saksa kultuuriruumist, kuna Euroopa Liit põhineb just Prantsuse–Saksa teljel. Ühendkuningriik on ju hetkel Euroopa Liidus pigem *enfant terrible*. Kuid ettekandest

veel. Paraku ei tulnud sellest välja üks asi. Nimelt, kui minister on ametis olnud enam kui kuus aastat, siis pole talle vastast teiste riikide ministrite hulgas. Missugune on Euroopa Liidu pikima staažiga välisministri ehk Eesti välisministri välispoliitiline algatus Euroopa Liidus – see, millele võiks panna kaubamärgi "Made in Estonia"?

Urmas Paet

Aitäh küsimuse eest! Kõigepealt, mina ei annaks Suurbritanniale seda hinnangut, mis teie andsite. Suurbritannia on hästi oluline Euroopa Liidu liikmesriik ja on seda tulevikuski. Üks faktiline märkus ka: hetkel on kõige pikema staažiga ametis olev Euroopa Liidu riikide välisminister Luksemburgi välisminister.

Nüüd Eesti initsiatiividest. Neid initsiatiive on olnud päris mitmel alal. Ma tooksin kindlasti välja näiteks sellesama internetivabaduse koalitsiooni temaatika, mida ma juba kõnes puudutasin. Ka järgmisel aastal juhib Eesti riikide koalitsiooni, kes hindab internetivabadust ja soovib seda laiendada. Me soovime laiendada ka seda riikide võrgustikku. Siis näiteks meie initsiatiiv Rahvusvahelise Kriminaalkohtu osas, et seda võetaks arvesse Süüria probleemide puhul ja kaasataks selle probleematika käsitlemisse. Initsiatiivid, mis puudutavad Euroopa Liidu laienemise protsessi, idapartnerluse protsessi. Mäletatavasti avasime kaks aastat tagasi Tallinnas Eesti Idapartnerluse Keskuse, et anda omapoolne praktiline panus sellesse töösse. Nii et küll neid initsiatiive leiab, kui ajas vaadata, vaadata nii tulevikku, minevikku kui ka olevikku.

Aseesimees Jüri Ratas

Rait Maruste, palun!

Rait Maruste

Täna! Austatud minister! Oma kõne alguses tõstsite esile, et Eesti välispoliitika rajaneb inimõiguste austamisel, edendamisel ja kaitsmisel. Selline lähenemisviis on omane tänapäeva arenenud demokraatiale ja mul on selle üle hea meel. Kas te näete mingit võimalust, et ka Riigikogu saaks selles valdkonnas rohkem teha, ja kuidas te hindate Riigikogu osa selles? Või kui natuke teisest nurgast vaadata, kas seda valdkonda võiks mõne komisjoni kaudu

või mõne initsiatiivi kaudu rohkem esile tuua ja väärtustada?

Urmas Paet

Minu lühike vastus sellele küsimusele on, et jah, muidugi saab. Seda saab teha otseses välispoliitilises tegevuses. Väga selgelt on nähtud praktilist väärtust selles, kui Eesti parlamendi liikmed või delegatsioonid külastavad riike, kes tahavad tutvuda Eesti kogemusega, sh ka inimõiguste ja õigusriigi tugevdamise kogemusega, ning lisaks sellele soovitakse saada ka ülevaateid jms. Eesti parlament võib kindlasti olla märksa nähtavam ja aktiivsem riikides, kus jätkuvalt ollakse väga huvitatud Eesti parlamentarismi ja õigusriigi kindlustamise kogemusest. Teine pool on see, milliseid rolle võiks parlament või mõni parlamendi komisjon ise inimõiguste osas endale võtta, sh rahvusvahelises ulatuses. Me oleme siin neid võimalusi ka arutanud. Jah, minu seisukoht on, et näiteks põhiseaduskomisjon, võib-olla ka õiguskomisjon ja veel mõni komisjon võiks võtta endale selliseid inimõigustega seotud rolle, millel on selge rahvusvaheline väljund. See võimaldaks ekspertiisi ja kogemusi, mis meil on kogunenud, ära kasutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud välisminister! Kõigepealt tänan ka omalt poolt sisuka ettekande eest! Aga nii maailma kui ka Eesti avalikkust on tugevalt häirinud maailma kultuuripärandi kahjustamine ja hävitamine. Hiljutised näited on Timbuktu Malis ja Halabi vanalinn Süürias. Liibüas on lausa kolmes linnas raamatukogusid hävitatud. Varasemast ajast võib nimetada Afganistanis 2001. aastal lõhutud Buddha kujusid ja analoogilisi näiteid on endise Jugoslaavia aladelt. See näitab, et teatud isikutegruppide jaoks ei ole siin probleemi, lausa nende siht on tahtlikult hävitada maailma kultuuripärandit. Peatselt kokku tulevale Parlamentidevahelise Liidu peaassambleele on tehtud ettepanek kutsuda parlamente üles kvalifitseerima maailma kultuuripärandi tahtlikku hävitamist inimsusvastaseks kuriteoks, mis teatavasti on aegumatu. Milline on sinu arvamus selle kohta?

Urmas Paet

Aitäh! Eesti toetab muidugi selgelt kõigi maailmapärandisse kuuluvate unikaalsete objektide senisest paremat kaitsmist. Eesti on teatavasti praegu ka UNESCO maailmapärandi komitee liige. Selle komitee eelmisel aastal Peterburis toimunud kohtumisel me osalesime näiteks nendesamade Timbuktu templite hävitamist hukkamõistva resolutsiooni koostamisel. Mis puudutab rahvusvahelist õiguslikku ehk juriidilist keskkonda, siis selles suhtes ei ole väga suurt probleemi, sest kultuuripärandi rikkumine, hävitamine relvakonflikti käigus on juba praegu selgelt sätestatud rahvusvahelise kuriteona, nimelt sõjakuriteona. Nii et kui me vaatame rahvusvahelise kriminaalõiguse normistikku, siis see peaks olema piisav pärandi rikkujate ja hävitajate vastutusele võtmiseks. Iseküsimus on, kuidas neid uurimisi läbi viiakse ja süüdlastele jälile jõutakse. Mis puudutab Malit ja Timbuktu toimunud hävitustööd, siis Rahvusvahelise Kriminaalkohtu peaprokurör on praeguseks algatanud uurimise selle kohta. Kultuuripärandi kaitsmine on ennekõike riikide endi kohustus ja Rahvusvaheline Kriminaalkohus sekkub ainult siis, kui riik ise ei taha rikkujaid vastutusele võtta. Lisaks vajab kriminaalkohus sekkumiseks ka õiguslikku alust. Mali küsimuses on näiteks ka ÜRO Julgeolekunõukogu hiljuti võtnud vastu resolutsiooni 2085, mis mõistab sügavalt hukka kultuuriliste ja religioossete paikade hävitamise. Nii et lühidalt kokku võttes käsitletakse neid asju juba praegu rahvusvahelise kuriteona, sõjakuriteona. Rahvusvahelises õigusruumis me ei näe väga suuri lünki. Küsimus on pigem konkreetsete riikide tahtes ja võimekuses kuritegude toimepanijate jälile jõuda ja siis neid kas ise kohtu ette viia või anda üle rahvusvahelisele kriminaalkohtule.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud välisminister! Oma kõne lõpus te ütlesite, et välispoliitika on Eesti inimeste teenistuses väärtuspõhiselt ja pragmaatiliselt. Mis on vältisuse seisukoht, kuidas välispoliitikas väärtuspõhisus ja pragmaatilisus kokku käib, milline on nende kahe vahekord?

Urmas Paet

Minu jaoks nad väga paljudel, enamikul juhtudel sisuliselt kattuvad. Ma arvan, et Eesti-suguse riigi huvides, pragmaatilistes huvides on, et see väärtuste ruum, kuhu me kuulume, oleks võimalikult hästi kindlustatud ja et me teeksime nii oma välispoliitilisi kui ka sisepoliitilisi otsuseid sellest lähtuvalt. Nii et kui sa küsid nende suhte kohta, siis ma arvan, et see suhe on kattuvuse poolest väga lähedal 100%-le.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud välisminister! Ka mina tänan põhjaliku ettekande eest! Aga kui arvestada, et tänapäeva üheks suurimaks majanduseks on Hiina, siis jääb minu jaoks natuke väheks, kui nimetada ainult seda, et valmib saatkond. Millest selline väike tähelepanu? Kas te võiksite täpsustada nii suhete osa kui ka edasisi kavatsusi majandus- ja muus vallas Hiina suunal?

Urmas Paet

Aitäh! Paraku on mu kõnel ajaline piirang ja selleks ongi nüüd see poolteist tundi, et me saaks rääkida asjadest, mis piiratud aja tõttu sissejuhatavasse monoloogi ei mahtunud. Hiina on loomulikult Eestile väga oluline partnerriik, vastasel korral me ju ei oleks teinud väga suurt investeeringut sellesesamasse saatkonnahoonesse, millest ma oma kõnes rääkisin. Tegelikult on see palju rohkem kui ainult üks lause siin kõnes. Meie saatkonnahoone Pekingis on viimaste aastate jooksul ainuke saatkonnahoone, mis on ehitatud arhitektuurikonkursi võitnud töö alusel n-ö nullist pihta. Teistes kohtades oleme üldjuhul ikkagi sobitanud end oludega, ostnud või suisa rentinud olemasolevad ruumid. Nii et juba tähelepanu, mida me oleme osutanud Pekingi saatkonnahoone valmimisele, näitab, millist potentsiaali me suhetes Hiinaga näeme.

Mis puudutab meie suhete seisust laiemalt, siis suhted on selles mõttes stabiilsed, et välispoliitiliselt on need päris tihedad, majandus-suhete potentsiaalid on suur osa veel realiseerimata. Kui me vaatame Hiina osakaalu meie väliskaubanduses, siis see on jätkuvalt väga

väike. Hoolimata ka viimaste aastate tähelepanu pööramisest ja tegevusest sellel suunal ei ole praktilist majandus- ja kaubanduskoostööd siiski eriti palju lisandunud. Mis aga ei tähenda, et see kõik ei või muutuda. Kui me vaatame inimeste reisimist, siis viisade väljastamine on meil nii Pekingis kui Shanghais kasvanud. Nii et samm-sammult need näitajad ja suhtlemisviisid paranevad. Ma väga loodan, et kui meil on saatkonnas suuremad võimalused ja mitmesugustel Eesti asutustel on võimalik pidada Pekingi saatkonna juures alalist esindust, siis see ergutab veelgi meie suhete arengut. Ei ole mingit kahtlust, et rahvusvahelises mõõtmes mängib Hiina järjest kaalukamat rolli nii maailma majanduses kui ka poliitikas. Seda me näeme ka iga päev näiteks ÜRO Julgeolekunõukogu otsuste ja toimetamiste näol. Nii et minu vastus on, et meie suhted on head, päris aktiivsed, aga jätkuvalt on palju realiseerimata potentsiaali.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Hea minister! Mõni nädal tagasi, kui arutusel oli rahvusvahelist kriminaalõigust puudutav dokument, Kampala lisa, siis tekkis siinsamas majas, nendes ruumides idee, et küberrünnak peaks rahvusvahelise õiguse mõistes kvalifitseeruma agressioonina, et küberrünnak on üks agressiooni liike. Kahjuks ütlesid Välisministeeriumi esindajad, et oh ei, see ei ole suurt midagi, las ta jääb, seda kuskil legaliseerida või kirja panna igal juhul ei tasu, et see on niisugune pehme värk jne. Ja läkski nii, et küberrünnaku agressiooniks tegemise idee Välisministeeriumi ettepaneku tõttu häälteenamust ei saanud. Kas sa natuke selgitaksid seda positsiooni, miks küberrünnak ei kujuta endast agressiivset tegevust? Miks see on ebaoluline?

Urmas Paet

Küberrünnak ei ole kindlasti ebaoluline ja kujutab endast agressiivset tegevust. Teine teema on seesama rahvusvaheline õigusruum, et kus oleks küberrünnakut võimalik kõige mõistlikumalt defineerida, nii et sellest ka kasu oleks. Paraku arvan, et rahvusvaheliselt oleme küberjulgeolekut, sh küberrünnakut puudutavas tegevuses jätkuvalt probleemi teadvusta-

mise faasis. Kui me vaatame näiteks rahvusvahelist õigusruumi, siis ega suurt midagi pole juurde tekkinud. On olemas üks Euroopa Nõukogu konventsioon, mis seda teemat käsitleb ja mis on avatud liitumiseks ka neile riikidele, kes ei ole Euroopa Nõukogu liikmed, aga seni on konventsiooniga liitunud ka väga väike hulk Euroopa Nõukogu enda riike.

Nii et mis puudutab rahvusvahelist õigusruumi, siis ma arvan, et me peaksime väga palju tegelema teadvustamisega, pluss muidugi praktiline tegevus, mida meie näitel kannab selgelt NATO küberkaitsekeskus siinsamas Tallinnas. Meie soov on, et riigid otseselt sellega liituksid ja siia oma eksperte saadaksid. Ma arvan, et probleem ei ole praegu mitte niivõrd selles, kas me näeme küberrünnakut riski ja ohuna. Jah, muidugi me näeme ja ma käsitlesin seda ka oma kõnes. Küsimus on pigem n-õ rahvusvahelise õigusruumi kohas, ajastatuses ja ka selles õiges kohas, kus seda teemat käsitleda, et ta leiaks piisava toetuse ega tekitaks n-õ vastupidist efekti. Nagu me teame, võtab see tihti aega, enne kui inimesed sellisesse uude rahvusvahelisse teemasse sisse elavad, sellest aru saama ja kaasa mõtlema hakkavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud välisminister! Teame, et väga paljud inimesed iga päev välispoliitika analüüsimisega ei tegele. Seepärast usun, et huvitav ja põnev oleks rohkem kuulda väitest, et maailmas hakkavad kaasa rääkima seni varjus olnud riigid ja Eesti peab sellega arvestama. Kas nende riikide seas on ka üllatusi? Kas te laiendaksite natuke seda teemat?

Urmas Paet

Ei, üllatusi ei ole. Mina pean siin kõigepealt silmas neid riike, kus on väga suur elanikkond või väga suur territoorium. Paljud nendest riikidest, kes viimastel aastakümnetel ei ole veel oma potentsiaali võib-olla realiseerinud, ei ole pidanud seda oluliseks või on tegelnud peamiselt oma siseeluga, on nüüd järjest rohkem hakanud oma suurst, jõudu ja võimekust realiseerima ka rahvusvahelises elus. Ma pean

silmas riike, nagu näiteks India, Brasiilia, Lõuna-Aafrika Vabariik, Indoneesia jne. Neil on tulenevalt oma suurst, jõust ja võimekusest olnud kogu aeg võimalus aktiivselt rahvusvahelises elus osaleda ja seal suhteid mõjutada, aga ühel või teisel põhjusel ei ole nad seda varem teinud. Nüüd nad teevad seda ja me peame sellega arvestama.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, lugupeetud välisminister, hea kõne eest! Teie valitsemisajal on kõvasti intensiivistunud kahe-suunaline liikumine Ukraina, Valgevene, Gruusia, Armeenia, Aserbaidžaan ja Kasahstani liinil, mis Euroopa Liidu seisukohalt, julgeoleku, majanduse või mis iganes seisukohalt ei ole sugugi mitte väheoluline. Aga seal on veel üks selline tume koht. Kui me räägime varjusolevatest riikidest ja nende võimalikust rollist, siis ega te ei tea, kas meil on mingid plaanid seonduvalt Türkmenistaniga ja natukene pehmemas variandis Usbekistani ja Kõrgõzstaniga?

Urmas Paet

Nagu ma kõnes nimetasin, me peaksime pöörama nii Eestis kui ka Euroopa Liidus ter-vikuna rohkem tähelepanu sellele, missugused on arengud Kesk-Aasia riikides ja võimalused nendega koostööd teha. See oli ka üks põhjusi, miks me näiteks aasta tagasi avasime Kesk-Aasias Kasahstani pealinnas Astanas saatkonna, mis tegeleb ka Türkmenistaniga. Jah, Usbekistaniga küll mitte. Peaminister käis päris hiljuti nendes mõlemas riigis koos ettevõtjatega visiidil, alla on kirjutatud ka paar majanduskoostöö raamlepingut. Nii et selles osas on viimastel aastatel midagi toimunud. Aga tõsi on see, et kui me vaatame julgeoleku aspektist Afganistani arengut, mis saab edasi pärast 2014. aastat, siis sinu nimetatud riikidel on oma roll julgeoleku ja stabiilsuse hoidmisele kaasaaitamises. Kui me vaatame sedasama majanduspotentsiaali, ka seda, et see piirkond on Euroopa Liidule suhteliselt lähedal, nime-tagem näiteks energiakandjaid, nende olulisust ja strateegilist tähtsust, siis jah, ma ütleksin, et Euroopa Liit peaks nende riikidega siiski oluliselt rohkem suhtlema ja tegelema. Nii et

lähiaastateks ma ennustan, et Eesti tahab kindlasti ka nende riikidega suhteid tihendada, samuti sooviksime oma arengukoostööalast tegevust Kesk-Aasiasse laiendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud välisminister, tänan ettekande eest! Üks valdkond, millega Välisministeerium ka aktiivselt tegeleb ja millega peabki tegelema, on investeringute meelitamine riiki ja Eesti kui hea investeringukoha tutvustamine. Aga teine teema on see, et nagu ma olen lugenud, on meie riigi kodanikud, kes on investeerinud välisriikidesse, jäänud teatud riikides hätta, sest nende investeringud ei ole kaitstud. Härra minister, kui palju on teil tulnud selliste teemadega kokku puutuda ja kas teil on ka mingi hea näide, kus te olete suutnud investeringuid kaitsta?

Urmas Paet

Eks aeg-ajalt on ikka muresid, et ettevõtjatel on probleeme asukohariigis toimuvaga ja oma investeringutega. Kahjuks on viimastel aastatel selles osas silma torganud Ukraina. Nagu me kõik teame, ei ole see ainult Eesti probleem, see on ka paljude teiste riikide, sh Euroopa Liidu riikide probleem, kelle ettevõtjad ei ole rahul investeerimisolukorraga selles riigis. Neid juhtumeid, millest on ju Eesti avalikkuseski kuulda olnud, ma nimetaksin võib-olla kõige keerulisemateks ja ebameeldivateks ning neid lahendada on samuti väga keeruline. On näiteid teistest riikidest, kus niisugused juhtumid on lahenenud ka meie saatkonna või riigi sekkumisel. Me oleme saanud osutada kaasabi, et need mured laheneksid. Laiemas plaanis on see ka põhjus, miks me soovime näiteks sõlmida rohkem investeringute kaitse lepinguid eri riikidega. Paraku on Ukraina näide, et selle riigiga on need lepingud olemas, aga probleemid on ikka. Nii siis ei saa kahjuks öelda, et investeringute kaitse lepingu olemasolu tagab sajabrotsendiliselt, et üldse mingeid probleeme ei ole.

Jah, me tegeleme sellega edasi ja muidugi me tegeleme sellega edasi ka koostöös Euroopa Liidu partneritega. Sest nagu ma ütlesin, on üldine muster selline, et kui mingis riigis

tekivad probleemid välisinvesteringutega, siis ei ole need selles mõttes riigipõhised, et probleeme ongi ainult Eesti või Eesti ettevõtjatega, vaid seal on ikkagi mingid ulatuslikumad mured, mis mõjutavad kõiki või enamikku sellesse riiki investeerinud välisettevõtjaid.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Ma tulen teie kõne viimase lõigu juurde, kus te ütlesite, et välispoliitika on inimeste teenistuses ja seda nii väärtuspõhiselt kui ka pragmaatiliselt, sest julgeolek, inimõigused ja majanduskeskkonna stabiilsus on meie põhivahendid. Ma julgen arvata, et see ongi nii, sest minu isiklikud kogemused viimaste aegade suhetest Välisministeeriumi ametnikega ja välisministri kinnitavad kindlasti, et Välisministeerium on selles suunas tõesti julgelt mitu sammu edasi astunud. Aga nagu me teame, on Eesti kompaktne riik ja tema ressursid on piiratud ning Välisministeerium ja meie riik on suuresti suunanud oma pilgu väljapoole. Samas on meil kindlasti vaja lisavõimalusi ja -võimekust. Kas te olete Välisministeeriumis ja valitsuses mõelnud, et võiks mingil kujul või mingis vormis Euroopas olekut vähendada ja suunata oma ressursse väljapoole?

Urmas Paet

Mis esinduste võrgustikku puudutab, siis eks me ikka oleme selle peale mõelnud ja seda analüüsinud. Nii kurb, kui see ka ei ole, panime ühe saatkonna ühes Euroopa Liidu riigis eelmisel aastal kinni. Muudatusi me oleme teinud, ajaga tuleb kaasas käia. Aga *a priori* öelda, et nüüd on meile väga tähtis kõik see, mis on väljaspool Euroopat, ja Euroopa enam tähtis ei ole – seda kindlasti ei saa. Vaatame näiteks kolme gruppi põhjusi, miks ühes või teises riigis üldse välisesindus peaks olema. On välispoliitilised põhjused ehk välispoliitilise koostöö mõjukus seotuna meie julgeoleku küsimustega jne, teiseks, meie majandushuvid, meie ettevõtjate majandushuvid, väliskaubandus, ja kolmas grupp on konsulaarkaitse ehk Eesti kodanike aitamine selles riigis. Kui me vaatame meie suhteid tänases Euroopas, siis vaieldamatult on meie kõige olulisem välis-

poliitiline ja ka julgeolekupoliitiline keskkond jätkuvalt Euroopa, NATO-sse ja Euroopa Liitu kuuluvad riigid. Ja kui arvatakse, et sealsetes pealinnades ei ole enam midagi teha, et kõik otsustatakse Brüsselis ära, siis nii see ei ole. Riigid kujundavad oma otsused, teevad oma valikud ikkagi oma pealinnas. Mis puudutab välismaajandust, siis 70% Eesti väliskaubandusest on kaubavahetus teiste Euroopa Liidu riikidega. Samamoodi enamik Eesti inimesi, kes välismaal käib ja reisib, teeb seda Euroopas. Kui vaadata ka konsulaarjuhtumeid, probleeme, siis enamik neist on tekkinud Euroopas.

Nii et selles osas ei ole midagi öelda, suhtlemine Euroopa Liidu riikidega pealinnade tasandil on jätkuvalt oluline, arvestades neid kõiki kolme põhjuste gruppi. Kui vähegi võimalik, siis ma ei arendaks meie paremat esindatust ja võimekust mujal maailmas Euroopa arvel. Aga nagu ma ütlesin, praegune aeg on kiiresti muutuv. Kui me tõepoolest leiame, et ühes või teises riigis me saame hakkama ka muul moel, siis kindlasti on seegi võimalik, aga see peab olema väga selgelt koha- või juhtumipõhine, mitte lihtsalt nii, et me hakkame Euroopas oma kohalolekut massiliselt vähendama selleks, et kuskil potentsiaalselt huvitavates kohtades esindatud olla. Oma esindatust ka väljaspool Euroopat me soovimegi ju jätkuvalt suurendada. Nagu ma nimetasin, avasime eelmisel nädalal saatkonna Indias ja praegu on kavas saata diplomaat Portugali saatkonda Brasiiliasse, et alustada ettevalmistusi meie kohaloleku loomiseks Brasiilias.

Aseesimees Jüri Ratas

Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Suur tänu, lugupeetud juhataja! Austatud välisminister! Piiratud aja jooksul te esitasite päris huvitava ettekande. Küsimus on mul järgmine. Poliitilises retoorikas kasutatakse üsna tihti illusioone. Praegu näiteks on araabia kevad, pärast tuleb araabia suvi, araabia sügis, araabia talv, ja enam ei hakka see eriti kedagi huvitama. Minu küsimus puudutab ühte riiki, mis oli veel mõned aastad tagasi maailma huvi keskpunktis – see on Iraak. Kas Iraagi praegused arengud vastavad nendele ootustele, mis olid Iraagi okupatsiooni alguses?

Urmas Paet

Kõigepealt, järjest sagedamini ei nimetata araabia maailmas endas seda, mis seal toimub, mitte araabia kevadeks, vaid ärkamiseks, mis teatud mõttes on isegi võib-olla täpsem. Tõepoolest, see paralleel aastaegadega – mina ei kujuta ette, mida peaks tähendama näiteks araabia talv ja kas me seda tahame. Nii palju terminitest.

Mis puudutab Iraaki, siis ei ole rahul sealsete arengutega. Iraagi arengud on praegu ikkagi väga muret tekitavad. Kui me vaatame viimaseid nädalaid, ka viimaseid kuid, siis väga järsult on taas kasvanud vägivald, on kasvanud sisekonfliktid ja poliitiline ebastabiilsus. Muidugi, suur pall on ikkagi Iraagi enda käes, et leida uued tasakaalupunktid ja sõlmida kokkulepped, et vägivalda vähendada ja riiki stabiliseerida, aga ka rahvusvaheline kogukond peab sellele rohkem tähelepanu pöörama ja aitama kaasa nende tasakaalupunktide leidmisele. Samas on selge, kui me vaatame piirkonda laiemalt, et kohti, kus rahvusvaheline kogukond peab midagi tegema ja teebki, on juba väga palju. Muidugi, lõppude lõpuks on ka küsimus, kui palju seda energiat ja ressursi siis jätkub. Aga jälle, Iraagi mõju ja seal toimuva mõju ulatub igal juhul selle riigi piirest oluliselt kaugemale. Kui vägivald seal edasi laieneb ja ebastabiilsus suureneb, siis ega sellest kellelegi midagi toredat ei sünni. Lühike vastus on, et praeguste arengutega Iraagis rahul olla ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Meri, palun!

Mart Meri

Aitäh! Hea minister! Teie ettekande läbi-vaks juhtmotiiviks oli, et välispoliitika on inimeste teenistuses. See toob kohe uuesti jutuks väärtuspõhisuse ja pragmaatilisuse. Eestis on piisavalt inimesi, kes muretsevad soome-ugri rahvaste olukorra pärast Venemaal või tunnevad kaasa näiteks Tiibetile. Kuidas siis meie välispoliitika pragmaatilisem pool arvestab nende Eesti inimeste huve?

Urmas Paet

Aitäh! Nagu ma ütlesin, need kaks sõna ei pea olema omavahel vastuolus ja üldjuhul ju ei olegi. Mis puudutab põlisrahvaste olukorda,

siis nagu ma oma kõnes nimetasin, on põlisrahvaste olukord üks põhiteemasid, mida me tahame oma ÜRO Inimõiguste Nõukogus oleku aja jooksul selgelt käsitleda. Kindlasti on need tihti väga emotsionaalsed teemad, paraku ka traagilised, aga selleks, et olukorda muuta, et nende inimeste elu, kelle pärast õnneks paljud siin Eestiski südant valutavad, ka tegelikult paremaks läheks, tuleb töötada tänapäeva maailmas nendes formaatides, nendes keskondades, kus see on võimalik ja kus see loodetavasti positiivseid tulemusi annab. Üks nendest on selgelt seesama ÜRO, sh ÜRO Inimõiguste Nõukogu, keda ju kõik ÜRO liikmesriigid ikkagi aktsepteerivad. Nii et jah, üks meie põhiteemasid, olles ÜRO Inimõiguste Nõukogu liige, on ka põlisrahvad ja nende olukord.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid väga ettekande ja vastuste eest! Palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni!

Marko Mihkelson

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud välisminister! Head kolleegid! Seekordne välispoliitika arutelu Riigikogu täiskogu istungil langeb ühte ajaga, kui me tähistame Eesti Vabariigi 95. aastapäeva. Ühe väikeriigi puhul on see aukartust äratav vanus. Meie enda ajalugu on meile õpetanud, kui tähtsat rolli ühe iseseisva riigi ajaloos mängivad edukas diplomaatia ning püsivad liitlassuhted sõpradega.

1918. aastal oli maailm suure sõja järelmitest rabatud. Globaalne poliitiline kaart tegi läbi suure muutuse. Rahvusvahelistesse suhetesse lülitus palju uusi riike, nende hulgas ka Eesti Vabariik. Paraku polnud esimese maailmasõja šokk siiski nii tugev, et see oleks Euroopa riike sundinud suveräänsust jagavale koostööle. Poliitilised arengud Saksamaal ja Venemaal surusid kontinendi peagi ohtlikesse vastandumistesse, mis lõppes suure katastroofiga.

Teise maailmasõja lõpul kujundatud maailmakord on paljuski püsinud tänaseni, seda pole suutnud kõigutada ei Nõukogude Liidu lagunemine ega ka Aasia esiletõus. Ometi on praeguses maailmas väga palju küsimärke, mis võrgu suureneva tiheduse juures sunnib riike

tugevdama olemasolevaid ning otsima uusi koostöövorme.

Princetoni Ülikooli õppejõud, USA välisministeeriumi endine poliitikaplaneerija Anne-Marie Slaughter rõhutab, et 21. sajandi maailm on omavahel tihedalt läbi põimunud, mistõttu enam ei kehti üksnes klassikalised riikidevahelised konfliktide ärahoidmiseks vajalikud tõukumised ja tõmbumised. Slaughter on seda metafoorselt nimetanud piljardipalli-maailmaks ja rõhutanud, et me oleme liikunud maailmast, kus rahvusvahelises süsteemis oli piiratud arvul tegijaid, võrgustunud maailma, kus on korruga lugematul arvul kombinatsioon. Võrgustunud on seejuures kõik: diplomaatia, sõda, äri, meedia, ühiskond ja isegi religioon.

Maailma mõjukeskuste paljunemine riikide, mitmesuguste rahvusvaheliste organisatsioonide, suurkorporatsioonide, meedia, vabaühenduste, ususektide ja isegi perekondade kaudu on lisanud just eriti viimasel kümnendil rahvusvahelistesse suhetesse sellist dünaamikat ja tekitanud niisuguse ristsuhete võrgustiku, et konventsionaalne diplomaatia üksi ei saa enam päris hästi hakkama.

Ma võin eksida, kuid president Lennart Meri oleks praegu, nutitehnoloogia ajastul ilmselt rääkinud meie välispoliitika *multitask*'luse hädavajalikkusest. Pean silmas seda, et piiratud ressursside juures pakub just võrgustunud maailm ka väikeriigile võimaluse mitmekehisemalt oma nähtavust kasvatada ning oma huvisid paremini teenida. Selleks on vaja pidevalt värskeid ideid tootvat ning välispoliitika elluvijate hästi koordineerivat süsteemi. Eestil on siin veel kindlasti arenguruumi.

Kuidas jõuavad ideed ja poliitilised hoiakud praegu meie välispoliitikasse? Ideaalis võiks Eesti välispoliitiliste prioriteetide ja tegevuste sulam kujuneda erakondade programmide ja teemakohastest poliitikapaberitest, arvamused meedias, mõttekodade analüüsides, rahvusvahelisest koostööst ja vastukajast ning lõpuks välispoliitika elluvijate igapäevasest sihipärasest tegevusest.

Riigikogu väliskomisjon panustab järjekindlalt meie välispoliitilistesse debattidesse ja tegevustesse raportite, soovitude ning valitsuse välispoliitilise tegevuse pideva jälgimise kaudu. Olgu näiteks toodud läinud kevadel avaldatud Aasia strateegia raport ning Eesti

välisesinduste võrgustiku analüüs koos soovitustega valitsusele. Samuti on väliskomisjoni panus selgelt tunnetatav aruteludes, mida on viimasel ajal peetud Eesti-Vene piiri küsimuses.

Eestis on viimasel ajal olnud kombeks hurjutada Riigikogu kallal, et selle töös napib kaasatust ning eriti kolmandast sektorist lähtuvate ideede ja ettepanekute ärakuulamist. Tahhan juhtida tähelepanu, et Riigikogu väliskomisjon rõhutas juba 2003. aastal, kui tähtis on valitsusväliste organisatsioonide kaasatus välispoliitilise debati rikastamisel. Nii on väliskomisjon aastate jooksul kaasanud eri aruteludesse meie mõttekodade analüütikuid ja kuulanud nende soovitusi. Neist värskemad, Rahvusvahelise Kaitseuringute Keskuse 65-leheküljelist raportit Läänemere piirkonna julgeolekualastest väljavaadetest aastani 2020 tutvustati läinud aasta 15. novembril Toompeal korraldatud seminaril. Kõik seni tellitud analüüsides tulemused on kättesaadavad ka meie koduleheküljel.

Eesti välispoliitilised mõttekojad on praegu kindlasti märksa paremal järjel kui kümme-kond aastat tagasi. Loodetavasti saab ka Eesti Välispoliitika Instituut oma raskustest üle ning suudab paremini lülitada välispoliitiliste sisendite andmisse, mida välispoliitika elluviijad oma mõtete sõelumiseks pidevalt vajavad.

Eesti välispoliitika saab võrgustunud maailmas olla edukas ja sihikindel siis, kui suudetakse töös hoida erinevad koostöömudelid täidesaatva võimu tasandil, kaasates samal ajal era- ja kolmandat sektorit. Seejuures on näiteks väliskaubanduse edendamisel hädavajalik valitsuse senisest ühisem ja ka läbimõeldum panus.

Osati taandub küsimus ka kestvasse debatti paljuräägitud väärtuspõhisest välispoliitikast ning sellest, kuidas seda edendada viisil, et oma põhimõtetele truuks jäädes me ei kahjustaks oma riigi huvisid. Riigikogu väliskomisjon kavatab juba eeloleval kevadel keskenduda nimetatud teema sügavamale analüüsile.

Maailm pole mõistagi haaratav ühe valemiga või ideoloogia alusel, kuid sageli aitab parimaid valikuid teha kolme võtmesõna meelespidamine. Need sõnad on arukus, eneseväarikus ja lugupidamine. Alati tuleb mõelda, et hoolimatud sõnad või teod võivad ka kõige

kindlamad põhimõtted õõnsaks muuta. Eriti vähe eksimisruumi on meiesugusel väikeriigil.

Head kolleegid, tuleksin nüüd mõne olulise teema juurde, millega on Riigikogu väliskomisjon viimase aasta jooksul tihedamalt kokku puutunud. Alustan seekord suhetest Venemaaga, sh läinud sügisel käivitunud piirkonsultatsioonidest. Eestile on arusaadavalt olulised heanaaberlikud suhted kõigi oma naabritega, ka Venemaaga. Selle nimel on erinevad koalitsioonivalitsused alates 1991. aastast tööd teinud. Mõistetavalt on eriti suhted Venemaaga väga mitmetasandilised ning sageli kinni nendes mõttekuvandites, mida tänapäeva poliitikutel ja diplomaatidel on lühikese ajaga keeruline, kui mitte võimatu muuta. Seepärast tuleb ka Eesti suhteid Venemaaga käsitleda kui pikaajaliste eesmärkide kogumit, mille puhul lühiajaliselt saavutatu peab teenima strateegilist eesmärki rajada vastastikku lugupidavad ja heanaaberlikud suhted.

Läinud aastal andis Venemaa ametlikul tasandil märku, et on huvitatud sellest, et leitaks väljapääs diplomaatilisest tupikust, kuhu satuti 2005. aastal. Eesti vastas sellele omapoolse valmisolekuga pidada konsultatsioone eesmärgiga piirilepingud lõplikult jõustada. Ma tuletan meelde, et piiriläbirääkimised Venemaaga lõppesid juba 1996. aastal ning sellest ajast saadik on nii maismaa- kui merepiiri lepingud jõustamist oodanud. Pärast Eesti astumist Euroopa Liitu ja NATO-sse jõudsid lepingud lõpuks 2005. aasta mais välisministrite antud allkirjadeni. Mis edasi juhtus, on kõigile hästi teada.

Riigikogu väliskomisjon tegutses eelmisel aastal selle nimel, et taaskäivitada parlamentaarne dialoog Venemaa kolleegidega. Juulis leidis aset kohtumine Venemaa parlamendi ülemkoja väliskomisjoni delegatsiooniga Lõuna-Eestis ja Pihkvas, novembris külastas Tallinna Venemaa parlamendi ülemkoja väliskomisjoni esimees Mihhail Margelov. Sellel kevadel – eeldatavasti aprillis – on plaanis Riigikogu väliskomisjoni delegatsiooni visiit Moskvasse. Viimati külastas Riigikogu väliskomisjoni delegatsioon Venemaa pealinna 2004. aasta aprillis, veidi enne meie ühinemist Euroopa Liiduga.

Eelmisel aastal arutas väliskomisjon mitmel oma istungil Eesti ja Venemaa kahepoolsete suhete hetkeseisu ning otsustas oktoobris kõigi

Riigikogus esindatud poliitiliste jõudude nõusolekul soovitada valitsusele võtta vastu Venemaa ettepanek alustada piirikonsultatsioone. Seejuures anti valitsusele ette väga selge mandaat: ettepanek põhineb tõsiasjal, et Eesti soovib arendada teineteise suveräänsust ja õiguslikku järjepidevust austavaid suhteid kõikide oma naaberriikidega, sh Venemaaga. Ehk siis teisisõnu: piirilepingute lõplik jõustamine ei tohi mingil viisil kompromiteerida Eesti õigusliku järjepidevuse põhimõtet. Väliskomisjon on seisukohal, et piirilepingute jõustamine on Eesti riigi huvides, kuid seda ei saa teha igal tingimusel. Seda kajastab ka Riigikogu poolt valitsusele konsultatsioonideks antud mandaat.

Head kolleegid! Eesti ning tema lähimate naabrite ja liitlaste suhete pidev arendamine on väliskomisjoni välissuhtlemise peamisi prioriteete. Selleks on aastatega kujunenud mitmed koostööformaadid, nagu näiteks NB8 ehk Põhjala ja Balti riikide väliskomisjonide esimeeste ning Balti riikide parlamentide väliskomisjonide delegatsioonide regulaarsed kohtumised. Lisaks on Riigikogul hea tava igal aastal arutada aktuaalseid küsimusi eraldi ka Soome kolleegidega. Lisaks soovib Riigikogu väliskomisjon edendada regulaarsemat koostööd ka näiteks Poola kolleegidega, sest Poola on Eestile väga oluline partner nii Euroopa Liidus kui NATO-s.

Euroopa Liidu tasandil toimus eelmisel aastal oluline muudatus liikmesriikide parlamentide kaasamises üleeuroopalisse debatti ühise välis- ja julgeolekupoliitika üle. Senini hästi toimunud väliskomisjonide esimeeste kohtumiste asemel on Lissaboni lepingule viidates ellu kutsutud parlamentide välis- ja kaitsekomisjonide delegatsioonide konverents. Eesti hinnangul on oluline keskenduda mitte kvantiteedile, vaid eeskätt kvaliteedile. Kogemused on näidanud, et liiga suurte foorumite töö on sageli hajus ega vii eesmärkideni. Loodetavasti annab Iirimaa eesistumise ajal tuleval kuul toimuv kohtumine rohkem aimu sellest, millises suunas parlamentide koostöö liigub.

Kahepoolsete parlamentaarsete suhete raames oli väliskomisjonile läinud aastal tähtsaim visiit Ameerika Ühendriikidesse, kus toimusid kohtumised Silicon Valleys ning Washingtonis. Keskendusime oma visiidil Eesti diasporaa küsimuste tundmaõppimisele, Eesti ettevõtete

läbilöögivõimalustele USA-s ning kahepoolsete suhete edendamisele. Eesti suhted Ameerika Ühendriikidega on väga heal järjel eriti julgeolekupoliitika vallas. Komisjoni hinnangul peaks Eesti panustama senisest enam kahepoolsete kaubandussuhete laiendamisele. Euroopa Liidu ja USA vaheliste vabakaubanduskõneluste kauaoodatud algus annab selleks omakorda hea tõuke.

Head kolleegid! Riigikogu väliskomisjon on oma töös süvitsi keskendunud erinevatele aktuaalsetele teemadele, mis on olulised meie välis- ja julgeolekupoliitika sihte silmas pidades. Läinud aastal päädis Aasia strateegia teema käsitlemine asjaomase raporti koostamise ja soovitude esitamisega valitsusele. Arutasime neid möödunud kevadel ka Riigikogu täiskogu istungil. Aasia riikide tähtsus globaalses majanduses ning poliitikas on kiirelt kasvav trend, mistõttu väliskomisjon jätkab aktiivselt raportis puudutatud küsimuste põhjalikumalt käsitlemist Eesti huvide seisukohalt lähtudes. Näiteks on juba järgmisel nädalal meie päevakorras Aasia keelte ja kultuuride õpetamise seis ning väljavaated Eesti üldharidus- ja kõrgkoolides. Istung toimub kahasse kultuurikomisjoniga. Kavandamisel on Riigikogu väliskomisjoni delegatsiooni visiit Singapuri ja Indoneesiasse, mis keskendub peamiselt poliitiliste kontaktide laiendamisele ja väliskaubandussuhete edendamisele. Hea meel on tõdeda, et Vabariigi Valitsuses eelmise aasta novembris heaks kiidetud Aasia programm on konkreetsete pilootprojektide näol realselt käivitumas. Tuleb silmas pida, et Eesti piiratud ressursidele vastavaid võimalusi Aasia suunal on võimalik edukalt ära kasutada vaid siis, kui selles vallas on nii otsustajate kui elluvijate tasandil võimalikult palju üksmeelt ning eesmärgistatud tegevust. Riigikogu väliskomisjon jätkab ka käimasoleval aastal arutelusid Eesti välisesinduste võrgustiku arendamise üle. Läinud nädalal toimunud Eesti saatkonna kauaoodatud avamine Indias on oluline samm, et edendada kahepoolseid suhteid Aasia ühe olulisima riigiga.

Riigikogu väliskomisjoni soovitusel tuleks uute esinduste avamisel pidada silmas eeskätt olemasolevaid ressursse ning pikemaajalisi välispoliitilisi eesmärke. Seepärast oleks väga ajakohane teha korralik audit meie esinduste tegevuse kohta, silmas pidades eriti muutusi,

mis on toimunud seoses meie astumisega Euroopa Liitu 2004. aastal.

Läinud sügisel alustas väliskomisjon kuulamisi Läänemere ümbruse julgeolekukeskonna perspektiivide selgitamiseks ettevaatavalt aastani 2020. Nagu ma juba mainisin, tellis Riigikogu selleks puhuks analüüsi Rahvusvaheliselt Kaitseuuringute Keskuselt. Vaatluse all on nii regiooni riikide julgeolekualase koostöö edendamine kui ka globaalsema mõjuga julgeolekutrendide siirded meie lähiümbruses. Kuulamiste eesmärk on teha kogutud informatsiooni põhjal omapoolsed soovitusel valitsusele, millistes suundades võiks Eesti regionaalses julgeolekupoliitikas aktiivsem olla. Nii näiteks kavatseb väliskomisjon põhjalikumalt selgeks teha, millised võiksid olla Eesti tegevused, süvendamiseks oma teadmisi ning ka osalusvõimalusi Arktika küsimustes kaasarääkimisel. Tegemist on kiirelt tähtsust koguva teemaga, millel on Eestile eeskätt majanduslik tähendus seoses kliimamuutuste tulemusel avaneva Põhja mereteega. Veel sellel kevadel on väliskomisjonil kavas koos riigikaitsekomisjoniga teha vaheanalüüs Riigikogus 2010. aasta mais heaks kiidetud Eesti julgeolekupoliitika alustes sätestatu täitmisest.

Head kolleegid! Riigikogu parlamentaarne diplomaatia ei piirdu mõistagi üksnes väliskomisjoni ja parlamendi esimehe tegevusega. Väga olulist rolli mängivad välisdelegatsioonid, kes töötavad mitmesugustes rahvusvahelistes parlamentaarsetes assambleedes. Läinud kuul analüüsis väliskomisjon delegatsioonide tööd eelmisel aastal ning leidis, et Eesti nähtavus tänu saadikute aktiivsele panusele on endiselt suurem, kui meil ehk kõigi soovitud tegevuste tarbeks ressursi jagub. Tahan eraldi esile tõsta Andres Herkeli, Mailis Repsi ja Indrek Saare tööd Euroopa Nõukogu Parlamentaarsetes Assamblees ning Sven Mikseri ja Mati Raidma tegevust NATO Parlamentaarsetes Assamblees. Kõik nad on võtnud kanda suure vastutuse nimetatud assambleede töökorralduses.

Kahepoolsete parlamentaarsete suhete arendamisel mängivad olulist rolli sõprusrühmad. Praeguseks on Riigikogu liikmed vabatahtlikkuse alusel moodustanud 50 sõprusrühma. Nende tegevuse koordineerimiseks ning olemasoleva eelarvelise ressursi parimaks jaotamiseks on Riigikogu väliskomisjon algatanud

iga istungjärgu ajal toimuva ümarlauakohtumise. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, suur tänu teile! Teile on ka küsimusi. Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Austatud ettekandja! Tuleksin järjepidevuse küsimuse juurde. Senimaani on Venemaa tunnistanud kontinuiteeti Nõukogude Liiduga suhteliselt valikuliselt. Ta on tunnistanud seda rahvusvaheliste lepingute osas, aga sedagi valikuliselt – näiteks Tartu rahu sinna alla ei ole kuulunud. Nõukogude Liidu inimsusvastaste kuritegude ja agressiivse välispoliitika osas pole ta seda üldse tunnistanud. Eestile seevastu tähendab kontinuiteet järjepidevust 1940. aastal iseseisvuse kaotanud riigiga. Kas praeguses olukorras Eesti ja Vene pool saavad järjepidevusest ühtemoodi aru?

Marko Mihkelson

Hea Mart, ma arvan, et sinu küsimuses peegeldus kogu selle problemaatika keerukus. Ma puudutasin oma ettekandes seda teemat ennekõike seoses sellega, mis on seotud valitsusele antud Riigikogu mandaadiga piirikonsultatsioonideks. Usun, et siin on meie seisukohalt ja Eesti seisukohalt positsioon selge. Küsimus on praeguses kontekstis. Kui me räägime konsultatsioonidest, mida valitsus, Välisministeerium peab Vene poolega, siis meie seisukoht on piisavalt arusaadav. On selge, et see protsess ei tohiks ühel või teisel viisil riivata meie õigusliku järjepidevuse põhimõtet. Nagu teada, need konsultatsioonid on alles poole peal, ja kindlasti ei taha ma siin puldis spekuleerida selle üle, millal või millisel viisil need kõnelused mingi tulemuse võiksid anda. Väliskomisjon hoiab kogu protsessil väga teraselt silma peal ja kui Välisministeeriumil on meile edastada informatsiooni konsultatsioonide käigu kohta, siis kindlasti komisjon põhjalikult analüüsib seda ja kuulab asjaosalised ära, pidades silmas mandaati, mille Riigikogu kõigi fraktsioonide esindajate kaudu valitsusele eelmise aasta oktoobris andis.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud ettekandja! Välisministri kõnes oli juttu sellest, et maailmas on mitu suurt ja võimast riiki, kes pole välispoliitikas väga aktiivsed olnud, ent nüüd trügivad varjust välja, ja Eesti peab sellega arvestama. Minu küsimus on aga hoopis selline. Kui ollakse väike riik, ressursse on vähe, aga üldiselt ollakse sellest hoolimata tubli, kas siis on võimalik sõnastada, milline on meie järjest muutumas maailmas ühe väikese riigi edu võti? Kas te saite minu küsimusest aru?

Marko Mihkelson

Aitäh, Urve! Ma püüdsin aru saada. Eks ilu on ikka vaataja silmades ja nagu ma ütlesin ka oma ettekandes, kindlasti ei ole ühte valemist, mille abil maailma hinnata või maailma vallutada. Oma küsimuses sa viitasid ministri kõnes kõlanud väitele, et on riike, kes justkui trügivad varjust välja. Ajaloolasena ma ütlesin, et need varjud tihtipeale ei pruugi sugugi pikad olla. Kui sageli on räägitud viimasel ajal sellest, kuidas Hiina on viimase 30 aasta jooksul sihikindlalt arendanud ennekõike oma majandust ja nüüd on omandamas kahtlemata koos sellega kasvavat poliitilist mõjujõudu maailmas. Aga tegelikult peaks silmas pidama, et viimase 2000 aasta jooksul on seesama Hiina olnud 1600 aastat maailma esivõim, nii poliitilises kui majanduslikus mõttes. Nii et palju oleneb sellest, kui pikka perioodi me silmas peame, kui räägime varjust välja tulemisest.

Kahtlemata on praegune maailm tunduvalt keerulisem tajuda, kuna mõjukeskusi on nii palju. See võti, mida sa otsid, peitub minu arvates ennekõike meie ühes väga selges teadmises. Me teame väga hästi, mida tähendab riigile vabaduse kaotamine, nagu me selle eelmisel sajandil traagiliselt läbi elasime. Aga me teame suurepäraselt ka seda, mida tähendab vabaduse tagasivõitmine ja mida tähendab väga heade liitlaste ja partnerite olemasolu. Ma arvan, et just nimelt tõsiasi, et kunagi varem pole Eesti ajaloo olnud olukorda, kus meil on nii palju häid sõpru, häid liitlasi ja tugevaid naabreid, on kindlasti väärtus, mis on Eesti välispoliitika keskmes. See on üks meie prioriteete olnud ja kindlasti jääb selleks ka tulevikus.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu, austatud ettekandja, sisuka ettekande eest! Juttu oli välispoliitika kompleksusest, sellest ongi ajendatud minu küsimus ja võib-olla ka soovitus järgmisel aastal selle ettekande koostamiseks. Kas võiks juurde lisada ka teiste komisjonide, näiteks riigikaitsekomisjoni panuse välispoliitikasse? Me teame ju, et ka teised komisjonid käivad välisvisiitidel ja mängivad mingit rolli välispoliitika kujundamisel.

Marko Mihkelson

Teised komisjonid ka, mitte ainult riigikaitsekomisjon? See on hea küsimus! Loomulikult, Riigikogu väliskomisjon on ka seadusega seatud koordineerima Riigikogu välissuhtlemist ja nagu ma ettekandeski mainisin, loomulikult me jälgime tähelepanelikult, kuidas meie välisdelegatsioonid tegutsevad, millised teemad, millised probleemid on üleval sõprusrühmades. Võib-olla vähemal määral me jälgime komisjonide välissuhtlemist. Seda on ehk ka veidi vähem olnud, kui võrrelda nimetatud delegatsioonide või näiteks Euroopa Liidu asjade komisjoni või riigikaitsekomisjoni tegevusega. Aga kutsun siit puldist häid kolleege teistest komisjonidest üles eeskätt meie naabritega suhtlema, aga kahtlemata ka Euroopa Liidu tasandil erinevaid probleeme arutama. Paraku on kogu sellel välissuhtlemisel teatud piir, mille seavad meie ressursid. Neid tuleb väga arukalt jagada ja nendest lähtudes oma otsuseid teha. Riigikogu väliskomisjon on minu arvates ka selles osas meie teistele komisjonidele küllaltki hea abimees olnud, aidates ühte või teist välisvisiiti kavandada.

Aseesimees Jüri Ratas

Laine Randjärv, palun!

Laine Randjärv

Hea kolleeg Marko! Sa oled väga kaua osalenud parlamentaarses töös ja olnud mitmesuguste delegatsioonide koosseisus. Euroopas on, ma ei ütleks, et tsunfte või klanne, aga selliseid kogumeid nagu näiteks Vahemere riigid, kes hoiavad omaette kokku. Suured

riigid hoiavad kokku ja ka Läänemere riigid hoiavad kokku. Kuidas sa hindad, kuidas on muutunud näiteks Läänemere riikide koostöö ja selle prestiiž võrreldes paljude aastatega tagasi? Varem prevaleeris Vahemere-äärsete riikide kooslus ning pigem just nemad rääkisid kõva häälega ja esitasid oma nõudmisi. Kuidas see balanss on sinu meelest muutunud?

Marko Mihkelson

Aitäh, Laine, selle küsimuse eest! Sellele võib väga pikalt vastata, aga ma ei kuritarvitaks teie aega. Ütleksin nii, et muutused, mida Eestigi on näinud Euroopa Liidu riigina viimase peaaegu juba üheksa aasta jooksul, on silmaga näha. Vaatamata sellele, et probleeme euroalal jätkub nii võlgadega seoses kui ka muudes valdkondades ning riigisiseseid probleeme on liikmesmaades küllaga, on minu arust tunnetatav, et üldsuund on õige. Euroopa Liidu ühtsus ja tugevus on tegelikult see garantii, mis aitab ühe või teise riigi, olgu ta lõunas, põhjas, läänes või idas, välja raskustest, mis teda vaevavad.

Mul on väga hea meel tõdeda, et meie vahetus naabruses, lähinaabruses Põhjala ja lõuna suunas on suhted head. Balti-Põhjala koostöö on aastatega muutunud üha tihedamaks ja mitmetahulisemaks. Oma kõnes ma puudutasin sellist teemat nagu julgeoleku- ja kaitseküsimused, mis võib-olla aastaid tagasi ei olnud meie suhetes Soome, Rootsi või mõne teise Põhjala naabriga nii lihtsasti käsitletavat küsimused. Kindlasti on see muutuv protsess. Praegu on mul hea meel tõesti vahetult enda kogemuse põhjal öelda, et üks paremaid formaate, mis Euroopas parlamentide väliskomisjonide tasandil või väliskomisjoni esimeeste tasandil toimib, on just nimelt Põhjala ja Baltikumi kaheksa riigi koostöö. Tänavu kevadel või varasuvel on meil plaanis Taani roteeruva eesistumise ajal külastada koos Ameerika Ühendriike ja tutvustada seal meie piirkonna ühist välispoliitikavisiiooni.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Hea ettekandja! Jäi kõlama üsna julge mõte, mida ei ole väga palju välja öeldud: et me peame muutavas maailmas oma diplomaati-

liste esinduste töö sisu üle vaatama. Kas see võiks tähendada seda, et me tõepoolest hakkame oma välisesinduste üle otsustamisel rohkem protsesse silmas pidama? Ma toon ühe näite. Sõjaväeatašee koht Norras tahetakse likvideerida, kui see juba likvideeritud ei ole. Väidetavalt ei ole teda seal vaja. Ning meie majandusdiplomaatide roll Ukraina, Kasahstani ja üldse sellel suunal on tagasihoidlik. Võib-olla peaks majandusdiplomaate olema rohkem ka mujal Euroopas. Kas see sinu julge väljautlemine tähendab seda, et me hakkame oma diplomaatilises tegevuses rohkem toetama Eesti majandust ja sellist konkreetset julgeolekut ning vähem käima mööda parketti, olema lihtsalt ilusad?

Marko Mihkelson

Ma näen sellel küsimusel mitut tahku ja püüan vastata. Välismajanduspoliitika on olnud Eesti välispoliitika loomulik osa alates meie taasiseseisvumisest 1991. aastal. Võib-olla on see mingil ajal olnud veidi rohkem varjus, näiteks siis, kui meie jaoks oli äärmiselt oluline liituda Euroopa Liidu ja NATO-ga, kindlustamaks meie julgeolekut. Aga nagu ma rõhutasin ka oma kõnes, väliskomisjon on selles vallas viimastel aastatel tegelikult päris palju teinud. Eesti valitsuses teatavasti ei ole väliskaubandusministrit, meil ei ole sellist ministeeriumi, need tegevused on jaotunud eri ametkondade vahel. Nähes neid protsesse, mis viimastel aastatel on toimunud, võib väita, et ühist tegutsemist sünergia tekitamiseks on olnud oluliselt rohkem. Hea näide on kas või seesama novembris heaks kiidetud valitsuse Aasia programm, milles loomulikult peatähelepanu all on nende riikidega majandussuhete edendamine, kaasates väga konkreetseid abiprogramme ka Eesti poolt.

Sinu küsimus puudutas laiemalt ka Eesti välisesindusi ja nende arendamist. Siin on üles kerkinud seesama teema: kus on meie välisesindused, millised on meie ressursid, kui palju me suudame panustada nende esinduste n-ö kvantiteeti – ma mõtlen esinduste arvu. Kui me loeme kokku kõik välisesindused, k.a. rahvusvaheliste organisatsioonide omad ja kahepoolsed saatkonnad, siis saame kokku ca 50. Ma arvan, et Eesti-sugusele riigile on see piir, kust edasi minna ja seda arvu kasvatada, küllalt keeruline. Sellepärast on ka väliskomis-

jon rõhutanud, et meie komisjon ja ka valitsus ning Välisministeerium peaks analüüsima olemasolevate saatkondade tööd. Peaks vaatama, milline on nende tegevus, seotus meie välispoliitiliste, sh välismajanduspoliitiliste eesmärkidega. Loomulikult see puudutab ka neid inimesi – atašeesid ja muid diplomaate –, kes saatkondades töötavad. Väliskomisjonil on hea traditsioon, et iga aasta me vaatame vähemalt korra riigi esindusvõrgustiku arendamise üle ja arutame, kuidas valitsus neid eesmärke täidab või ka seab. Nagu ma ütlesin, eelmisel aastal me viisime läbi ka põhjalikuma omapoolse kuulamise ja analüüsi ning meie soovitusel valitsusele on praegu laual. Oleme esimesed vastused saanud, aga üksikutel teemadel üksikutes küsimustes me töötame kindlasti edasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Aitäh selle hea ettekande eest! Sa puudutasid oma esinemises, nõnda nagu puudutas oma ettekandes ka välisminister, Aasia suunda. Tõsi, meil on põhjust uhkust tunda, et väliskomisjon on selles vallas väga head initsiatiivi üles näidanud. Raport, mille esitlus siin toimus, oli tõepoolest suurepärase. Aga nüüd selline küsimus. Välisminister ütles, et möödunud nädalal toimus India saatkonna avamine ja et seal oli kohal veerandsada ärimeest. Küsimus sulle: kas seal pidanuks olema esindaja ka meie majast ehk Riigikogust, näiteks väliskomisjoni esimees või Eesti-India sõprusrühma juht?

Marko Mihkelson

Aitäh, Marianne! Igale poole ei jõua. On tõsi, et saatkondade avamine pole meie jaoks igapäevane asi, veel vähem saatkonna avamine Indias, mis on minu arvates väga märgilise tähendusega. Saatkonna avamist Indias on ammu plaanitud ja töö selle nimel kestis päris pikka aega. Mina isiklikult viibisin Indias eelmise aasta kevadel, kui meie asjur seal oli just alustanud ettevalmistusi saatkonna avamiseks. See hetk ise, kui saatkond avatakse, on loomulikult väga pidulik, tseremoniaalne, aga minu arvates Riigikogu tegevuses pole esmatähtis osaleda tseremooniatel, vaid aidata realselt

kaasa kontaktide laiendamisele nii parlamentaarsel tasandil kui ka teistes eluvaldkondades, kaasa arvatud välismajanduse küsimustes. Ma võin väikese saladuskatte all öelda, et kevadeks kavandatud Riigikogu väliskomisjoni visiit Aiasse puudutab eeldatavalt meie aukonsulaadi avamist Indoneesias Jakartas. See on üks võimalus täita see tühimik, millele sa oma küsimuses tähelepanu juhtisid.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid väga ettekande eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna esindaja Enn Eesmaa! Kaheksa minutit.

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid ja külalised! Eesti välispoliitikas on palju olulisi teemasid, millest suurem osa on täna juba jutuks olnud. Selles teemade külluses on väga tähtis määratleda täpselt Eesti välispoliitilised prioriteedid. Meie ressursid ei ole ju pelgalt piiratud, vaid lausa napid. Väliskomisjonis oleme püüdnud mõttevahetuse ja analüüsides kaudu neid teemasid mitte ainult arendada, vaid tihti ka tõstatada.

Täna tahan ma puudutada ühte Eestile riiklikult tähtsat küsimust, millest on kujunemas probleem. Jutt käib meie pürgimustest ja ambitsioonidest ÜRO-s. Teatavasti oleme seal nii mõndagi saavutanud. Möödunud aasta oli Eestile ÜRO-s üsna edukas. Eesti valiti Inimõiguste Nõukokku, me täitsime ÜRO Lastefondi ja ÜRO naiste õigusi edendava agentuuri asepresidendi kohustusi. Eesti esindajad olid aktiivsed ÜRO Arengufondi ja ÜRO Rahvastikufondi täitevnõukogus ning naiste staatuse komisjonis, samuti põlisrahvaste foorumi ekspertiisrühma töös. Raske on üle tähtsustada Tiina Intelmanni tegevust Rahvusvahelise Kriminaalkohtu liikmesriikide assamblee presidendina.

Üha praktilisema tähenduse omandab algses pigem teooriana kõlanud väide, et mis on oluline ÜRO-le, see on oluline ka Eestile ning vastupidi. Nüüd on sündinud arutelu selle üle, mis on Eestile ÜRO tulevikuarengus tähtis ja mis vähem oluline. Jutt on Eesti kandidatuurist ÜRO Julgeolekunõukogu mittealalise liikme kohale. Teema ei oleks ehk meile nii oluline, kui vaidlevad osapooled interneti jututubades

poleks kroonilised hüsteerikud, vaid prominentsed riiklikud tasandid ja nende auväärased esindajad. Ühtede arvates peab Eesti tegema kõik meist oleneva, et saavutada Julgeolekunõukogu mitteamalalise liikme positsioon. Selleks on mõne aasta jooksul üsna palju tehtud. Teadaolevalt on meid toetavate riikide nimekiri juba küllaltki pikk. Eesti aktiivsus maailma olulistest teemades kaasa rääkimisel on kasvanud. Üha rohkem oleme tegelnud õigusi riiklusega, kaitsekohustuse kontseptsiooniga, tsiviilisikute kaitsega, internetivabaduse ja vastutusega ning karistatavusega inimsusvastaste kuritegude probleemistikus. Pidevalt oleme sõna võtnud naiste õiguste arengu ning humanitaarabi ja lastekaitse teemadel. Oleme abivajajaid jõukohaselt ressursidega varustanud, paistes positiivselt silma oma regionaalses grupis, Ida-Euroopa grupis, seda ennekõike selle poolest, et hoolimata keerulistest majandusoludest on Eesti suutnud oma lubadusi täita ja doonori üllast kuvandit säilitada. Põhjusega oleme saanud kiita Eesti ohvitseride osalemise eest ÜRO rahuvalvemissioonis Süürias.

Eesti on konstruktiivseid mõtteid avaldanud ÜRO liiga suurte halduskulude teemal ja olnud nende riikide seas, kelle arvates peaks ÜRO oma tegevust märkimisväärselt tõhustama. See kõik on vajalik, eriti silmas pidades, et julgeolekunõukogu mitteamalalise liikme kohal tegutsedes pole töömaa mitte pelgalt Euroopa või USA, vaid kogu planeet oma muredega, millel lõppu ei näi tulevat. Julgeolekunõukogu mitteamalalise liikme staatuse vajalikkuses kahtlejad toovad põhjenduseks ambitsiooni rahalise kalliduse, kui inimressursse eraldatakse projekti huvides, millel enamiku maailma rahvaste silmis erilist mõtet ei ole. Keegi ei märkavatki neid tulemusi ja ponnistusi, mis Eestile liiga kalliks osutuvad.

Ma arvan ja tegin väliskomisjonis ka sellise ettepaneku, et sündinud dispuuti võiks meie koosolekutel arendada, jõudmaks loodetavasti ühisele arusaamale, kas julgeolekunõukogu mitteamalalise liikme staatuse ning sellega kaasnev kohustus ja vastutus võiks olla meie lähiaastate suur eesmärk, mille nimel pingutada. Või on n-ö suurte eesmärkide seadmise aeg pikkamisi ümber saamas ning spurtimisest palju olulisem on pigem pikamaajooksja mõtte- laad, et tuleks koos teiste samamoodi mõtle- vate riikidega liikuda ühetaolises mõõdukas

tempos lühemaajaliste ja pragmaatiliste etapi- liste eesmärkide poole? Selle mõttevahetuse vajalikkust rõhutab ka asjaolu, et seoses kestli- ku arengu vajaduste katmisega ÜRO keha- mites on elavnenud arutelud ÜRO Majandus- ja Sotsiaalnõukogu (ECOSOC) tuleviku üle. Ärme unustame, et Eesti kandideerib ECOSOC-i otsustusõigusega liikmeks juba aastateks 2015–2017.

Minu isiklik arvamus on pigem aktiivsusele kutsuv. Kui me kord juba ÜRO-s oleme, siis tuleb seal ka tegutseda, oma mõtted välja öelda ja neid kaitsta ning kui me suudame, siis neid mõtteid ka teistele riikidele ning rahvastele pakkuda. Aasta 2013 annab meile ÜRO-s te- gutsemiseks rohkem kui küllaga võimalusi. Põhiteemad maailmaorganisatsioonis on täna- vu julgeolek, kestlik areng, inimõigused ja demokraatia areng, milles Eestil on kindlasti oma sõna öelda ning võimalus meie positsioo- ne tegudega kinnitada. Eestile eriti tähtsate teemade puhul tuleks mitte pelgalt senist aktiivsust hoida, vaid prioriteetsetes valdkonda- des rohkem süvitsi minnes püüda rakendada uusi tegevuse elemente, pidades silmas täna- päeva maailmas olulisi märksõnu: nähtavus, kaasumine ja panustamine.

Ühe NATO ja Euroopa Liidu riigi jaoks on tegemata tööd küllaga nii rahvusvahelisel kui ka kodusel tasandil, näiteks ministriumide- vahelises koostöös. ÜRO-st võiks rahvale erinevaid kanaleid kasutades senisest tunduvalt rohkem rääkida. Seda võiksid teha oma ala asjatundjad, keda Eestis ometi ju on, kuid pa- raku vähe tuntakse. Kindlasti tuleb Eesti esi- ndajail jätkata kõnede pidamist ja ÜRO mitme- suguseid võimalusi ära kasutades sõna võtmist. Seni oleme oma väheseid inimressursse arves- tades suutnud olla üsnagi aktiivsed. Kui vähegi võimalik, tuleks seda aktiivsust veelgi suurenda- dada, sest kui sa pole nähtav ÜRO-s, kus sa siis tänapäeva heitlikus ja teabetihedas maa- ilmas tegelikult oled? Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna esindaja Margus Hansonil! Palun, kaheksa minutit!

Margus Hanson

Lugupeetud istungi juhataja! Välisminister! Head kolleegid! Kõige üldisema arusaama

järgi on iga riigi välispoliitika eesmärk kindlustada riigi julgeolek, kodanike kaitse ning toimiv majandussüsteem. Nii on see ka meil Eestis. Siiski ei ole vabariigi aastapäeva ja priiuse põlistamise päeva künnisel üleliigne taas rõhutada veel üht Eesti välispoliitika peaesmärki. Välispoliitika kõige laiemas tähenduses on meie riikliku iseseisvuse tagamise ja riigi julgeoleku kindlustamise instrument. Enam kui 20 taasiseseisvumise järgse aasta jooksul oleme saanud regiooni üheks kõige lõimunud riigiks. Me oleme hakanud järjest kõvema häälega kaasa rääkima rahvusvaheliste organisatsioonide töös, panustama jõulisemalt nende organisatsioonide arengusse. Üha enam võetakse meie häält ka kuulda.

Eesti on NATO liikmesriigina tegus ja usaldusväärne. Näiteks oleme ennast liitlastele teadvustanud küberkaitse eestkõnelejatena. Tallinnas paiknev NATO Küberkaitsekeskus laieneb pidevalt, suurendades meie nähtavust ja tõstes meie autoriteeti Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsioonis. Meie panustamine missioonidele, eelkõige Afganistanis, meie kaitseväljastuste ennastalgavus ja kantud ohvid tsementeerivad meie positsiooni alliansi usaldusväärse ja täieõigusliku liikmena.

Kõige selle tulemusena on meie õhuruum kaitstud ja Baltikumi õhuturve jätkub tähtajatu missioonina. Loodan, et peatselt täieliku tegetsemisvalmiduse saavast Ämari lennuväljast kujuneb üks õhuturbe rotatsioonibaase. Regulaarselt Läänemere regioonis toimuvad NATO suurõppused on ilmekas näide NATO heidutusvõimest ja vaatamata skeptikute arvamustele tõsine kinnitus artikli 5 töökindlusest.

Palju on räägitud Ameerika Ühendriikide välispoliitika uuest kursist ja tähelepanu nihkumisest Aasiale. Loomulikult on Ühendriikide paiknemine Eestile võimalikult lähedal meile tähtis, kuid Aasiale suurema tähelepanu pööramine on mõistetav ning paradoksaalsel kombel samuti Euroopa huvides. Sõjaline tasakaal ning stabiilsus Aasias ja India ookeanil on kasulik tervele Euroopale, seejuures ka Eestile.

Eeltoodust tulenevalt peab ka Euroopa ise panustama rohkem regiooni julgeolekusse. Teame, et ainult mõned Euroopa riigid on täitnud nõude, et kaitsekulud peavad moodustama 2% SKT-st, Eesti on üks nendest vähestest.

Meie huvides on tugev, ühist välis- ja julgeolekupoliitikat ajav Euroopa Liit. Eesti on selle liidu aktiivne liikmesriik. Meie meelest peab Eesti levitama oma kogemusi liberaalsel turumajandusel põhineva majandusmudeli rakendamise ning seisma konkurentsivõimelisema Euroopa eest. Euroopa Liidu väikseima võlakoormaga riigina on meie kohustus seista jätkusuutmatu üle jõu elamisele suunatud majandusmudeli muutmise, majanduse liberaaliseerimise ja struktuurireformide elluviimise eest.

Me toetame ja tervitame Euroopa Liidu püüdlusi, liberaliseerimaks kaubandussuhteid Ameerika Ühendriikide, Jaapani ning ka teiste nii Aasia kui Ladina-Ameerika riikidega, kelle majandus areneb kiiresti. Vastastikust kasu loodame ka Venemaa astumisest WTO-sse. Kaubanduse liberaliseerimine on juba iseeneest oluline struktuurireform, mis loob uusi võimalusi innovatsiooniks ja tootlikkuse kasvaks. Kuna Eesti osakaal Euroopa Liidu väliskaubanduses on siiski väike, on selle mõju meie majandusele pigem kaudne: see avaldub meie põhiliste ekspordi sihtriikide majanduse elavnemise kaudu.

Eesti välispoliitika ideoloogiliseks aluseks peab Reformierakond liberalismil põhinevat inimõiguste ja isikuvabaduste väärtustamist. Eesti välispoliitika peab toetama demokraatia ja vaba turumajanduse arengut ning inimõiguste austamist kogu maailmas. Seetõttu oli hea meel kuulda, et tänavu algas välisministri igaaastane välispoliitika ülevaade tõdemusega, et inimõigused ja -väärtused on läbiv teema kõigi välispoliitika küsimuste puhul. Inimõigustealase olukorra parandamine ja kaitse on Eestile olnud ja on edaspidigi põhimõtteline hoiak ja eesmärk.

Ühest küljes viitab see meie välispoliitilise haarde laienemisele ÜRO tasandil. Olgu veel kord märgitud asjaolu, et Eesti sai esimest korda ajaloo ÜRO Inimõiguste Nõukogu liikmeks ja meie diplomaat juhib Rahvusvahelise Kriminaalkohtu assambleed.

Teisalt on inimõiguste kaitse temaatika esilekerkimine meie välispoliitilise ambitsioonina märk sellest, et Eesti on küpse välispoliitikaga riik. Riigi julgeolekuga seotud temade kõrval saame nüüd järjest suuremat tähelepanu pöörata n-ö Munamäe kuplist kaugemal toimivale. Sellest arengust peaks omakorda olema

kasu, pürgides Eesti järgmise suure välispoliitilise eesmärgi – ÜRO Julgeolekunõukogu ajutiseks liikmeks saamise poole.

Head kuulajad! Eesti Vabariigi 95. aastapäeva eel on sobilik heita pilk üle öla möödunud aegadesse. Ma soovin avaldada tunnustust kõigile Eesti diplomaatidele, kes on tegutsenud Eesti riigi rajamise ja säilimise nimel, ning südamest tänada neid, kes on Eesti eest andnud oma elu. Ilma nende inimesteta ei istuks keegi meist täna siin saalis. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu esindaja! Andres Herkel, palun!

Andres Herkel

Austatud juhataja, välisminister ja pisut rohkem kui kümme kolleegi! Eesti Vabariigi 95. aastapäeva lävel võime tõdeda, et välispoliitikaga on meil päris hästi. Oleme saavutanud palju, mis paarikümne aasta eest näis kauge unistusena. Oleme saavutanud mitte ainult liikmesuse, vaid ka kasvava autoriteedi tähtsates rahvusvahelistes organisatsioonides, eeskätt NATO-s ja Euroopa Liidus. Samuti on meil kogunud ja professionaalne karjääridiplomaatide kaader, mida me õnneks politiseerinud ei ole. Meil on ka parlamentaarsele riigile kohaselt aktiivne väliskomisjon. Ma ütleksin, et väliskomisjoni tegevuses on rohkem parlamentarismile kohast initsiatiivi kui mõneski teises komisjonis siin Riigikogus.

Kui tuua esile peamine probleem, siis on see minu arust see, et paljude välispoliitika kujundajate kogemused ja suurimad saavutused on küpsenud ajal, mil Eesti alles tõestas oma valmisolekut rahvusvahelisel areenil kaasa rääkida. Pidime tihti selgitama, et me ei ole kaamelid, et meie kodakondsuspoliitika, keelepoliitika ja üldine demokraatia küpsus vastab rahvusvaheliste organisatsioonide parimatele standarditele. Tihti tuli end kaitsta ebaõiglase rünnakute eest. Nüüd pole see juba ammu nõnda. Meie välispoliitika ei vaja eneseõigustust, me vajame hoopis enam julgust olla suunanäitaja.

Mulle meeldis jutt väärtuspõhisest välispoliitikast ning väliskomisjoni kava selle teema põhjalikumalt tegeleda. Laiemas vaates peaksid väärtuspõhisust parlamentaarse ühis-

töö tasandil kaitsma peaaesjalikult kolm suurt Euroopa tasandi parteirühma: Euroopa Rahvapartei, kuhu kuulub IRL, kelle nimel ma praegu kõnelen; Euroopa liberaalide ühendus, kuhu sõbraliku perena kuuluvad Reformierakonna ja Keskerakonna esindajad, ning sotsiaaldemokraadid. Need parteirühmad, jah, kannavad erinevaid ideoloogiaid, kuid inimõiguste ja demokraatia küsimustes peaksid nad jõuliselt kaitsma euroopalike väärtuste ühisosa.

Siit jõuan ma sõnumi juurde, mille tahan edastada ka ENPA Eesti delegatsiooni esimehena. Olen analüüsinud mitmeid ENPA viimase aja hääletusi. Need puudutasid näiteks poliitvangi definitsiooni määramist, demokraatia ja inimõiguste probleemi teravamalt tõstatamist Venemaa Föderatsiooni ja Aserbaidžani suhtes. Kui vaadata kaugemale tagasi, siis võiks lisada Venemaa-Georgia sõjaga seotud küsimused, samuti Põhja-Kaukaasiaga, eriti Tšetšeenia olukorraga seotud küsimused. Ja minu järeldus on kurb, sest meil ei ole paljude säärase küsimuste hääletusel enam väärtusi kaitsvat enamust. Me kaotame järjest enam millelegi, mida eufemismina on hakatud kutsuda kaaviaridiplomaatiaks. Sellega kaasneb Euroopa riikide parlamendiliikmete jõuline mõjutamine, viisakamalt öeldes lobitöö.

Venemaa suhtes ei läinud läbi rekomandatsioon Ministrite Nõukogule ning Aserbaidžani poliitvange puudutav raport hääletati täiega maha. Kui ma ütlen siinkohal "meie", siis tahan rõhutada, et Eesti saadikud on koos Põhjamaade ja Balti kolleegidega, samuti Saksamaa, Poola ja teiste meile lähedaste riikide esindajatega väärtuspõhist positsiooni hoidnud. Näiteks Vahemere maade esindajate käitumisjoonis on täiesti teistsugune, Venemaast ja eelnimetatud Aserbaidžaanist ei ole mõtet rääkida, sest seal puudub parlamentaarse poliitilise opositsiooni esindus, kes julgeks inimõiguste ja demokraatia kaitseks välja astuda. Ukraina ja Georgia on ikka veel sootuks erinevad riigid, sest seal on opositsiooni hääldav.

Kui ma ütlen "meie", siis mõtlen ka Euroopa Rahvaparteid. Paraku on mul tihti väga raske aru saada Hispaania ja Kreeka kolleegide vastanduvast lähenemisest. Rahvapartei ei ole nendes hääletustes ühtne olnud ja samamoodi ei ole väärtuspõhiselt ühtsed ka liberaalide ja sotsiaaldemokraatide saadikurühmad.

Ma palun lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Andres Herkel

Me oleme järjest enam silmitsi olukorraga, kus demokraatliku hääletusega otsustatakse loobuda demokraatia kaitsmisest. Tõesti, ei saa olemas olla mingit üleüldist inimõiguste diktatuuri, kuid peab olemas olema väärtuspõhine poliitika. Ja me peame seda kaitsma. Need tendentsid, millest ma ENPA näitel rääkisin, avalduvad kindlasti ka märksa laiemal tasandil.

Sellepärast ei tohi poliitika, mida me Eesti Riigikogu liikmetena teeme, oleneda sellest, kas me korraldame ööistungid või mitte või milline erakond parasjagu mõnes Eestis väikevallas oma võimutäiust teostab. Me peame mõtlema suurelt, peame nägema seoseid ja kaitsma väärtuspõhist lähenemist nii kodus kui üleeuroopalisel tasandil. Meie fraktsioonide esimehed osalevad regulaarselt Euroopa sõsarparteide fraktsioonide juhtide nõupidamistel ja vahest on see just see koht, kus oma kolleegidelt viisakas vormis pärida, mida ikkagi teevad parlamentide esindajad Strasbourgis ja miks nad arvavad, et diktatuuririikides on kõik korras, kui me hästi teame, et kõik ei ole sugugi korras. Selle ettepanekuga ma lõpetaksin. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esimehe Sven Mikseri!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! Eelkõneleja tõi meie üldiselt üsna tüünesse debatti pisut kirge ja vürtsi ning ma tahan samas toonnis jätkata. Rääkida viie minuti jooksul Eesti välispoliitika möödunud ja ees ootava aasta põhiküsimuste teemal on päris suur väljakutse ja seetõttu ma keskendun vaid paarile küsimusele, mida täna küll käsitleti, aga mis väärivad ülerõhutamist, või siis on täna piisavalt puudutamata jäänud.

Välisminister tsiteeris oma kõne alguses lord Actonit, öeldes, et vabadus on võimalus teha mitte seda, mis meile meeldib, vaid seda,

mida on vaja teha. Mulle meenusid selle peale veel kaks tolle ülemöödunud sajandi Briti poliitikust mõtleja tarkusetera. Üks neist ütleb, et ei ole olemas hukutavamad ja ebamoraalsemad mõtteharjumused kui edu pühaks pidamine. Ja teine, mida samuti, ma arvan, poliitikas tuleks meeles pidada, kõlab umbes nii, et üks demokraatia alatine varjukülg on enamuse türannia, õieti selle partei türannia, kes ei pruugi olla küll enamus, aga kes suudab kas jõu või valduse abil olla edukas valimistel. Nii palju lord Actoni vaimupärandist, mis kindlasti sobib pigem sisepoliitilisse kui välispoliitilisse debatti.

Carl von Clausewitz ütles omal ajal, et sõda on poliitika jätkamine teiste vahenditega. Parafraseerides tänapäeva sõjateaduse alusepanijat, tahan mina öelda, et välispoliitika on sisepoliitika jätkamine väljaspool oma riigi piire. Me oleme harjunud mõnikord mõtlema, et välispoliitikaga tegelevad inimesed, kes ei huvitu sisepoliitikast, mingisugused friigid ja erudiidid. Julgen siiski öelda, et tegelikult peab meie kõigi poliitika, sh välispoliitika peaülesanne olema Eesti riigi ja rahva kestvuse ja arengu kindlustamine. Välispoliitika eesmärk peab olema ühelt poolt silmas pidada riigi majandus-, kultuuri- ja julgeolekuhuve suhetes oma kahe- ja mitmepoolse koostöö partneritega, aga teiselt poolt loomulikult aidata kaasa sellele, et meid ümbritsev julgeolekukeskkond areneks viisil ja suunas, mis vastab meie riigi huvidele.

Selles kontekstis on kindlasti oluline mõelda huvidel ja väärtushinnangutel põhineva välispoliitika tasakaalupunktil. Ma julgen öelda, et puhtaid lahendusi, mille korral huvid ja väärtused sajabrotsendilisel ühte langevad, on kahetsusväärset vähe. Keerulisi paiku maailmas on palju, piltlikult öeldes Hiinast Palestiinani. Millal ja mil määral peaks Eesti lähtuma omaenda riigisisestest arusaamadest ja tõekspidamistest ning millal juhinduma oma suurte kahepoolse koostöö partnerite huvidest? Millal peaksime püüdma protsesse mõjutada rahvusvaheliste organisatsioonide kaudu, kuhu kuulume? Mil määral peaks rahvusvaheline üldsus inimõiguste küsimuses kasutama piitsa ja mil määral präänikut? Need on küsimused, millele peaksime kindlasti ka oma sisepoliitilises debatis rohkem keskenduma.

Mul on väga hea meel selle üle, et Eesti välispoliitika põhiküsimuste raames ei pea me

rääkima sellest, mida lord Acton nimetas enamuse türanniaks. Viimase aasta jooksul Riigikogus otsitud ja ka leitud ühisosa erineva maailmavaatega erakondade vahel selles küsimuses, mis puudutab liikumist Eesti ja Venemaa vahelise piirileppe suunas, on kahtlemata kiiduväärne näide meie välispoliitika ühtsusest. Veelgi enam, see loob eelduse, et vähemalt Eesti poolelt ei ole leppeni jõudmisel oodata mingeid riigisiseseid takistusi, mis võiksid saada piduriks leppe sujuval ratifitseerimisel. Seda muidugi juhul, kui me selle leppeni jõuame.

Samas on tõsi, et välispoliitiline ühtsus võib mõnel juhul siiski olla saavutatav vaid minimaalse ühisnimetaja tasemel. Olukorras, kus üha rohkem Eesti inimesi on asunud töötama ja elama väljaspool Eestit ja üha rohkem neist seisab ühel või teisel hetkel silmitsi küsimusega, kas jääda edasi Eesti riigi kodanikuks või taotleda oma uue elukohariigi kodakondsust, on tõsine arutelu topelt- või mitmikkodakondsuse teemal igati põhjendatud ja asjakohane. Ma tahan kiita välisministrit selle teema tõstatamise eest avalikus arutelus. Samas oodanuks tänasest kõnest ka selget visiooni, kuidas selle meie jaoks põletava probleemiga edasi minna. Kuigi kodakondsust puudutavad riigisisemed regulatsioonid ei ole otseselt välispoliitika küsimus, on olukorras, kus meie diasporaa jõudsalt kasvab ja Eesti elanikkond samas väheneb, sellel teemal selge välispoliitiline mõõde ja tähendus.

Kolleeg Eesmaa tõstatab ÜRO Julgeolekunõukogu teema. Jah, me oleme keskendunud sellele, kuidas saada ÜRO Julgeolekunõukogu liikmeks. Kahtlemata nõuab valituks osutumine märkimisväärseid diplomaatilisi jõupingutusi, mida Välisministeerium on ka alustanud, ja teostumise korral avab see eesmärk meie ees mitmeid uusi võimalusi.

Ma palun lisaaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Sven Mikser

Samas oleme valituks osutumisele keskendudes jätnud vähemalt esialgu üsna lahtiseks selle, mida me siis tahame ÜRO Julgeolekunõukogu mitteamalalise liikmena korda saata ja millistes meie jaoks just mitte väga harjumus-

pärastes küsimustes peame olema võimelised seisukohti võtma. Ma arvan, et see on põhiküsimus.

Kolleeg Eesmaa rääkis siin kahest kõrgest poliitilisest institutsioonist. See, et Vabariigi Presidendi Kantselei ja Välisministeerium näevad ühe olulise küsimuse puhul pisut erinevaid lahendusi, ei ole minu jaoks nii suur probleem. Siin koridoris küsisid minu käest ajakirjanikud, kas sotsiaaldemokraatidel on välisministriga eriarvamusi nende põhisuundade osas, mida Vabariigi Valitsuse ettekanne käsitles. Ma võin öelda, et ei ole. Need põhisuunad – inimõigused, internetivabadus, arengukoostöö, energiajulgeolek, püsivad suhted kahe- ja mitmepoolse koostöö partneritega, idapartnerluse hetkeseis – on kõik olulised, vajalikud ja mõistlikud. Samas tahan öelda, et meie välisminister on selles ametis juba päris staažikas ja lisaks hetkeolukorra kirjeldamisele ja eelseisva aasta põhisuundade markeerimisele tahtnuks temalt enam kuulda pikaajaliste trendide analüüsi. Me teame ju, et näiteks idapartnerluse riikides toimunud arengud ei vasta mitte täiel määral sellele, mida me ootasime näiteks neli, viis või kuus aastat tagasi. Kahtlemata peame väikeriigina aktsepteerima, et mitte kõik arengud meist kaugele jäävates maailmanurkades ei allu meie mõjutustele. Ometi, kui oleme oma arengukoostöö sihtriikidena või riikidena, kes võiksid saada märkimisväärset kasu meie antavast nõust, silmas pidanud just idapartnerluse riike, siis peaksime olema suutelised ausalt analüüsima küsimust, miks arengud, mida oleme püüdnud suunata, on siiski tegelikuses läinud pisut teist rada.

Ma loodan, et tuleva aasta välispoliitika arutelu keskendub rohkem pikaajaliste trendide analüüsile ja Eesti koha mõtestamisele praeguses kiiresti muutuvus julgeolekukeskkonnas, mitte sedavõrd hetkeolukorra markeerimisele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Enne kui me läheme järgmise päevakorrapunkti juurde, soovin väga tänada Välisministeeriumi, välisministrit, väliskomisjoni esimeest ja liikmeid ning kõiki Riigikogu liikmeid, kes võtsid selle päevakorrapunkti raames sõna. Suur tänu teile selle õnnestumi-

sele kaasaaitamise eest! Arutelu on lõppenud ja esimene päevakorrapunkt käsitletud.

2. Kaitseliidu seaduse eelnõu (190 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse eelnõu 190 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks riigikaitsekomisjoni aseesimehe Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Tõepoolest on teisele lugemisele jõudnud Kaitseliidu seaduse terviktekst, mis on valminud riigikaitsekomisjoni 19 istungi tulemusel. Riigikaitsekomisjon menetles seda seaduseelnõu koostöös kaitseväe ja Kaitseliidu ning Kaitseministeeriumi esindajatega väga detailselt, paragrahvide kaupa. Kaitseliit on maailmas unikaalne organisatsioon ja meil ei ole seda käsitleva seaduse menetlemisel appi võtta mitte mingisuguseid muid kogemusi kui ainult Eesti omad. Menetlemise tegi huvitavaks veel asjaolu, et riigikaitsekomisjoni liikmeskonna ja, mis seal salata, ka *staff*i hulgas on palju praktiseerivaid kaitseliitlasi, mistõttu eelnõu algatajatel tuli võidelda praktikutega. Teatavasti on praktika vahel tõe kriteerium. Praktikud saavad juriidilistest tekstidest natuke teistmoodi aru.

Eraldi tahan välja tuua riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma väga metoodilise töö üldse eelnõude menetlemisel, aga eelkõige Kaitseliidu seaduse eelnõu menetlemisel. Tema loogiline lähenemine mitmesugustele seostele selle seaduse paragrahvide vahel on olnud nii põhjalik, et väga paljud kolleegid võiksid temalt õppust võtta, kuidas ühe seaduseelnõu menetlemist tuleks juhtida.

Komisjon kuulas lisaks eelnõu algatajatele, Kaitseliidu ja kaitseväe esindajatele ära ka väga paljude huvigruppide esindajad, eelkõige loomulikult Kaitseliidu vabatahtlike, reservohvitseride kogu ja isegi üksikisikute ettepanekud. Kaitseliidu puhul on tegemist kodanikuühendusega, kuhu kuulub ligi 20 000 liiget. Sellise seaduse puhul on arvamusi alati palju, aga ma julgen komisjonipoolse ettekandjana kinnitada, et tegelikult said sisuliselt arvesse

võetud kõik, ka organisatsiooni liikmetelt tulnud ettepanekud.

Konkreetsete muudatusettepanekute kohta võib öelda seda, et Riigikogu liikmetelt ja fraktsioonidelt otseselt muudatusettepanekuid ei tulnud. Komisjon vormistas tehtud ettepanekud üheks muudatusettepanekuks, mis koosneb tegelikult 140 muudatusest. Ja kuna seaduseelnõul on 109 paragrahvi, siis võite loogiliselt järeldada, et mõnes paragrahvis sai muudetud rohkem kui ühte asja. Kokku võttes me pidasime aga arukaks, et komisjoni tehtud muudatused võetakse kokku ühte ettepanekusse.

Kaitseliidu seadus peaks jõustuma 1. aprillil, sest samal päeval jõustuvad uus avaliku teenistuse seadus ja kaitseväeteenistuse seadus. Kaitseliidu seadusest tulenevalt on vaja 1. aprilliks ette valmistada ning vastu võtta ja jõustada seadusega seotud rakenduslikud õigusaktid. Eeltoodut aluseks võttes võiks riigikaitsekomisjoni arvates eelnõu kolmanda lugemise teha 28. veebruaril.

Kogu see eelnõu nõudis suurt emotsionaalset ja sisulist tööd, selle ettekandmisel aga pole kõiki emotsioone mõtet siin välja tuua. Ent julgen veel kord kinnitada, et kui Riigikogus toimuks nii põhjalikud arutelud kõikide eelnõude üle – on üksikuid hiljutisi näiteid meil veel keskkonnakomisjonis toimunust –, siis võiks öelda, et parlament on jõudmas seaduseelnõude menetlemisel päris arvestatavale uuele tasemele.

Käesoleva aasta 14. ja 19. veebruari istungitel otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu juhatasele ettepanek lülitada Kaitseliidu seaduse eelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu 21. veebruari istungi päevakorda. Veel otsustas komisjon kiita heaks eelnõu teise lugemise tekst, muudatusettepanekute tabel ja teise lugemise seletuskiri. Ühtlasi otsustasime konsensusega teha täiskogule ettepanek Kaitseliidu seaduse eelnõu teine lugemine lõpetada. Siinkohal ma tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Ettekandjale on vähemalt üks küsimus. Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Lugupeetud komisjonipoolne ettekandja! Kas sa võid komisjoni esindajana kinnitada, et

Kaitseliidu seadus vastab kõigile nendele tingimustele, mida Kaitseliidule esitab uus riigikaitse arengukava?

Aivar Riisalu

Riigikaitsekomisjon, mille töös ka sina, hea kolleeg Neeme Suur, nii mõnelgi korral kui spetsialist said osaleda, leiab, et uus seadus vastab Kaitseliidu ette püstitatud uutele ülesannetele täpselt nii palju, kui neid uusi ülesandeid meil praegu teada on. Uus riigikaitse arengukava ei ütle Kaitseliidu kohta väga palju muud kui seda, et Kaitseliit peaks kuidagiviisi hakkama täitma kaitseringkonna funktsiooni. Kaitseliidult eeldatakse märksa suuremat panust inimressursi näol ehk liikmeskonna arvu suurenemist. Organisatsioon peab oma liikmeskonda kõvasti kasvatama. Minul on tegevkaitseliitlasena selle üle ainult hea meel, aga Kaitseliitu on üsna keeruline inimesi värvata, kui neile ei suudeta pakkuda väljaõpet ja väga selget perspektiivi.

Samas on selge, et uue arengukava rakendamisel – rakendusakte ega rakenduskava praegu veel ei olegi – ei saa välistada, et ka Kaitseliidu seadusesse tuleb teha korrekture. Ma olen oma parlamendikarjääri jooksul, mis on kestnud peaaegu kuus aastat, oma kolleegidega asju arutades jõudnud seisukohale, et kui seadusandja teeb valmis ühe seaduseelnõu, mille menetlemine on olnud pikk, raske, aga sisuline, siis peab see ühel hetkel valmis saama. Me tõmbame piiri ja ütleme, et selline on see seadus täna, ja kui tekib muutmise vajadus, siis meil ei ole vaja karta midagi muuta. Eesmärk ju on, et selle seaduse järgi elavad kodanikud saaksid normaalse ja toimiva elukeskkonna, ja meie oleme siia kutsutud selleks, et inimestele see tagada. Kui midagi on vaja lisaks arvestada või kui midagi läks täiesti valesti, siis meil ei tohi olla hirmu seda muuta. Me ei tohi elada hirmus, et me kaotame sel juhul oma näo – vastupidi, me oleme siis topeltjulged ja parandame oma vead või viime uuendused sisse, et elu Eestimaal oleks selline, et ta oleks elamist väärt. See puudutab eelkõige praeguses kontekstis loomulikult Kaitseliitu ja tema kohta riigikaitstes.

Kui riik tunnustab sellist unikaalset organisatsiooni nagu Kaitseliit kas või sellega, et talle antakse täiendavaid ülesandeid, siis on see ainult positiivne. Väikesel Eestil ei ole

väga palju valikuid, aga riigikaitstes oleme teinud vaid häid valikuid. Ma veel kord tänan siit puldist kõiki erakondi, kes on riigikaitse jätnud poliitilistest tõmbetuultest puutumata. Riigikaitsekomisjon on komisjon, kus tehakse sisulist tööd ja vähem poliitikat. Riik on meil üks ja ainus ja tema kaitsmine on selline protsess, mille puhul ei tohi mõelda, et täna teen, homme ei tee. See peab olema pidev. Me ei tohi mõelda, kas sõda tuleb või ei tule, me peame mõtlema, millal see algab.

Aseesimees Jüri Ratas

Mati Raidma, palun!

Mati Raidma

Suur tänu! Stenogrammi huvides nendin, et valitsus võttis küll vastu riigikaitse kümne aasta arengukava, kuid selle kava ideede elluviimiseks valmib suvel rakenduskava, kuhu pärast analüüsi pannakse sisse ettepanekud, mida on vaja muuta Eesti seadustes. Ma küsin: kas riigikaitsekomisjon on valmis praegu vastuvõetava Kaitseliidu seaduse lähtuvalt rakenduskavas olevatest ettepanekutest selle aasta teises pooles juba arutlusele võtma?

Aivar Riisalu

Ma arvan, et riigikaitsekomisjon lähtub nendest selgetest riiklikest vajadustest, mis valitsus lauale paneb. Ma mõnan, et me oleme komisjonis seda teemat puudutanud. Võin üsna suure veendumusega öelda, et me peame sellel aastal kindlasti tegema korrekture nii kaitseväeteenistuse seaduses kui ka Kaitseliidu seaduses. Ja ilmselt võib mõnevõrra aeglustuda üleüldise riigikaitse seaduse koostamise protsess. Selle eelnõu me tegelikult lootsime valmis saada 2013. aastal, sest selles me koondate kokku kõik sõja- ja rahuaja riigikaitse selised aspektid. Mina arvan, et kui parlament, valitsus ja Eesti rahvas on aktsepteerinud seda, et me 2% SKT-st panustame riigikaitse, siis meie ülesanne seadusandjatena ja valitsusena on anda rahvale mõistlik ja läbimõeldud sellekohane seadus. Kui on vaja korrekture teha, siis saab seda ka korrigeeritud, et rahva usaldust õigustada.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja! Head ametikaaslased! Enne kui me läheme küsimustega edasi, viime läbi

hääletuse väliskomisjoni ettepaneku kohta pikendada tänast istungit vajaduse korral päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Alustame selle hääletuse ettevalmistust.

Head ametikaaslased, panen hääletusele väliskomisjoni ettepaneku pikendada tänast istungit kuni päevakorra ammendumiseni, kuid mitte kauem kui kella 14-ni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 36 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Ettepanek leidis toetust.

Ma palun tagasi kõnetooli ettekandja Aivar Riisalu! Küsimusi rohkem ei ole? Siis ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Läheme eelnõu 190 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu muutmiseks on laekunud üks ettepanek, mille on esitanud juhtivkomisjon. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja teine päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

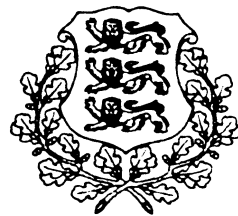
Istungi lõpp kell 12.46.

Istungi kestus 2 tundi ja 46 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 25. veebruar 2013
Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine eesti kirjanduse tuleviku kohta (nr 265)
2. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu kuuenda töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu.

Esiteks, Eesti Vabariigi ning NATO Euroopa vägede kõrgema peakorterit ja NATO arenduse kõrgema ülemjuhataja peakorterit vahelise Pariisi protokollit lisakokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu; teiseks, Eesti Vabariigi ning NATO Euroopa vägede kõrgema peakorterit ja NATO arenduse kõrgema ülemjuhataja peakorterit vahelise Pariisi protokollit lisakokkuleppe ratifitseerimisega seonduvalt seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nende kahe seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Urmas Reinsalu. Kolmandaks, kaubandusliku meresõidu seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist on mul anda üle arupärimine kultuuriminister Rein Langile. See puudutab rahvakalendri rakendust. Möödunud aasta suvel kuulutas Riigikantselei välja riigihanke sellise riiklikke pühi ja rahvakalendri tähtpäevi kuvava nutirakenduse loomiseks, mis annaks kasutajale infot tähtaja ajaloolise tausta ja sisu kohta. Üheks tingimuseks seati, et rakendus peab olema ühendatav kasutaja Facebooki kontoga ja kasutajal peab olema võimalus teavitada oma Facebooki sõpru tähtpäeva tähistamisest. Tänavu 12. veebruaril esitleti Riigikantselei tellimusel valminud rahvakalendri rakendust ning avalikustati, et selle loomisele kulutati tervelt 32 000 eurot. Esitame sel teemal ministrile kokku seitse küsimust, pärides nii rakenduse sisu kui maksumuse kohta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Teemaks on riigisaladuse avalikustamine ja prefektuuri raha omastamine. Kahjuks olen ma kahe viimase nädala jooksul näinud, kuidas püütakse välistada mõne teema arutelu siin saalis. Ma loodan, et me saame siiski rääkida ka mittemeeldivatel teemadel. Loen ette need küsimused, mis me esitame ja millele loodame siin saalis vastuse saada. Küsimused siseministrile on järgmised.

Millega seletate, et üha enam satuvad kohtu ette Politsei- ja Piirivalveameti juhtivad töötajad? Kas asi on edutamissüsteemi nõrkades kohtades või sisekontrolli puudulikus töös? Miks peidetakse avalikkuse eest PPA töötajate kriminaalasadega seonduvat? Milline riigisaladus võib peituda prefektuuri vara omastamises, riigisaladuse avalikustamises ning do-

kumentide võltsimises ja võltsitud dokumentide kasutamises? Kolmas küsimus: kes teie arvates kannab poliitilist vastutust selle eest, et PPA-s tuvastatakse iga aasta üha rohkem korruptiivseid kuritegusid? Ja püüdke ise ära arvata, mis asja taustal me need küsimused esitame. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kolm eelnõu, juhatus otsustab nende menetluse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Samuti olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks arupärimist. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees need adressaatidele viivitamatult.

Nüüd teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Riigikogu kultuurikomisjoni s.a 20. veebruaril esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – kultuurikomisjon; teiseks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Deniss Boroditši ja Kalle Laaneti s.a 21. veebruaril algatatud elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kolmandaks, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni s.a 20. veebruaril algatatud Paldiski omavalitsuse korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon.

Riigikogu juhatus on otsustanud määrata Vabariigi Valitsuse algatatud elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu 318 teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide Riigikogu liikmetele kättesaadavaks tegemise tähtajaks s.a 26. veebruari kell 17.15.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile ja tagastanud arupärimise nr 297 selle esitajatele.

Riigikogu liikmed moodustasid eelmise nädala neljapäeval inimkaubanduse ja vägivalla vastase saadikurühma.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Asume selle nädala päevakorra kinnitamise juurde. Teile on kätte jagatud kuuenda tööndala päevakord.

Head kolleegid, panen hääletusele Riigikogu täiskogu V istungjärgu kuuenda tööndala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 83 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi, 1 oli erapooletu. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine eesti kirjanduse tuleviku kohta (nr 265)

Aseesimees Laine Randjärv

Tänases päevakorras on arupärimistele vastatamised. Esimene on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Valeri Korbi, Tarmo Tamme, Ester Tuiksoo, Mihhail Stalnuhhini, Kalev Kallo, Kadri Simsoni, Aadu Musta ja Enn Eesmaa 17. jaanuaril 2013. aastal esitatud arupärimine eesti kirjanduse tuleviku kohta (nr 265) kultuuriminister Rein Langile. Palun Riigikogu arupärijate nimel kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud minister! Käesoleva aasta 17. jaanuaril andsin koos kolleegidega Keskerakonna fraktsioonist üle arupärimise kultuuriminister Rein Langile. See puudutab eesti kirjanduse tulevikku, pidades silmas peamiselt rahvaraamatukogude ja e-raamatute ümber toimuvat. Rahvaraamatukogu seaduse § 2 ütleb, et rahvaraamatukogude eesmärk on tagada elanikele vaba ja piiramatult juurdepääs informatsioonile, teadmistele, inimõtte saavutustele ning kultuurile ja samas toetada elukestvat õppimist ja enesetäiendamist. Rahvaraamatukoguks loetakse munitsipaalraamatukogu, kes kogub, säilitab ja teeb lugejale kättesaadavaks temale vajalikud trükised, auvised ja teised teavikud ning avalikud andmebaasid. UNESCO rahvaraamatukogude manifest sätestab, et rahvaraamatukogude olemasolu ja toimetuleku eest vastutavad võimuorganid nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil, raamatukogude tegevust peavad toetama asjaomased õigusaktid ja nende finantseerimine peab toimuma nii riigi kui ka kohalike omavalitsuste eelarvetest.

Käesoleva aasta 9. jaanuari Postimehes ilmunud intervjuus avalikustas kultuuriminis-

ter plaani kaotada tulevikus riigipoolne kirjandustoetus raamatute trükkimiseks. Samuti rõhutas minister, et riik peab väljuma raamatukogude toetamise süsteemist ning suunama tähelepanu e-trükkistele. Veel on minister leidnud, et raamatute alandatud käibemaksumäärast võivad ainult kaupmehed.

Esitasime 17. jaanuaril ministrile sel teemal kaheksa küsimust ja palume tal neile vastused anda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli kultuuriminister Rein Langi!

Rein Lang

Lugupeetud juhataja! Head arupärijad! Telemehed! Kuna mulle on esitatud kaheksa küsimust, siis üritan neile vastata.

Esimene küsimus: "Millisele analüüsile tuginedes peate õigeks loobuda riigipoolsest kirjandustoetusest raamatute trükkimisele?" Täna küsimuse eest, aga ma olen vastusega kimbatuses! Ei eksisteeri mingit otsest kirjandustoetust eraldi raamatute trükkimiseks ja ühelgi Eesti valitsusel, kaasa arvatud sellel valitsusel, mille kultuuriminister oli Keskerakonna esindaja, ei ole kunagi olnud kavatsust sellist otsest trükkimistoetust sisse seada. Vähemalt ei ole õnnestunud seda tuvastada. Raamatute puhul kehtib vähendatud käibemaksumäär, mis on 9%. Võib-olla küsijad peavad seda raamatute trükkimise toetuseks. Kultuuriministeerium ei ole teinud ettepanekut seda käibemaksumäära tõsta või alandada ja mina ei tea ka, et keegi teine oleks niisuguse ametliku ettepaneku esitanud.

Raamatute väljaandmiseks annab toetust Eesti Kultuurkapital. Viimase kirjanduse sihtkapital on aeg-ajalt toetanud ka raamatute trükkimist. Minu teada ei ole ka kirjanduse sihtkapitali nõukogu vastu võtnud otsust, et nad jätavad raamatute trükkimise toetamata, kui see trükkimine põhjendatud on.

Kui head küsijad mõtlesid kirjanduse toetamist tervikuna, pidades ekslikult silmas ainult raamatute trükkimise toetamist, siis annan teada, et riigil on kavatsus senisest palju jõulisemalt ja efektiivsemalt toetada sõnakunsti kui niisugust. Kultuuriministeeriumi kirjandusprogrammi maht kasvab aasta-aastalt. 2013. aastal on kirjandusprogrammi toetus

suurem kui kunagi varem, võrreldes 2012. aasta toetusega on see kasvanud kaks korda. Aastal 2012 eraldati selleks vaevalised 63 000 eurot, 2013. aasta eelarve on 120 000 eurot. Samuti on suurenenud kultuurkapitali kirjanduse sihtkapitali eelarve, mis tänavu on 1 350 841 eurot. Võrreldes eelmise aastaga on seda raha üle 100 000 euro rohkem. Kultuurkapital toetab kirjandust loominguliste stipendiumide, autoritasude, raamatute väljaandmise toetuste ja kirjandusürituste finantseerimise kaudu. Kultuurkapital toetab kirjandust ka stipendiumiprogrammi "Traducta" kaudu, milleks 2012. aastal oli ette nähtud 85 000 eurot, ja filosoofiateoste sarja "Avatud Eesti raamat" kaudu, mille eelarve 2012. aastal oli 140 000 eurot.

Teine küsimus: "Millist mõju avaldaks Eesti majandusele loobumine riigipoolsest kirjandustoetusest raamatute trükkimisele?" Jällegi täna küsimuse eest! Aga kuna sellist toetust, mille kaotamist te ette heidate, pole kunagi olnud, siis ei ole Kultuuriministeerium analüüsinud selle kaotamise mõju Eesti majandusele.

Kolmas küsimus: "Millisele analüüsile tuginedes peate õigeks loobuda rahvaraamatukogude riigipoolsest toetamisest?" Kindlasti ei loobu riik rahvaraamatukogude toetamisest ja ei ole ka mina teinud mingisugust vastavat ettepanekut. Riik hoolitseb rahvaraamatukogude võrgu infosüsteemi ja turvaliste veebiühenduste eest, tehes selleks otstarbeks märkimisväärseid kulutusi. Teeme seda ka edaspidi. Vastavalt rahvaraamatukogu seaduse § 3 lõikele 1 on rahvaraamatukogu kohaliku omavalitsuse asutus. Riik peab sama seaduse alusel andma rahvaraamatukogule toetust teavikute soetamiseks, üldkasutatava andmesidevõrguga ühenduse loomiseks ja asjakohaste tehniliste vahendite soetamiseks. Seda kohustust on riik igati täitnud. Enamgi, riik on andnud rahvaraamatukogudele viimase kolme aasta jooksul üle 1,5 miljoni euro, mis teeb aastas umbes pool miljonit eurot tegevustoetust, kuigi see ei ole seaduse järgi üldse riigi kohustus.

Kuid nüüd ma soovin tähelepanu juhtida sellele, et vastutus rahvaraamatukogude arendamise ja neile teavikute soetamise eest on eelkõige rahvaraamatukogude omanikel ehk kohalikel omavalitsustel. Kui kohalikud omavalitsused näevad teavikute soetamises võimaliku kokkuhoiu kohta, siis just see on praegu

probleem. Riik ei pea võtma ega saagi võtta enda kanda kõiki kohaliku omavalitsuse kulusi. Mõistlik oleks süsteem, mille puhul riik tagaks kesksete ostudega rahvaraamatukogudele mingid kindlad teavikud. Sellise süsteemi kallal praegu Kultuuriministeerium ka töötab. Aga raamatute valiku ja ostmisega oma raamatukokku peaksid kindlasti tegelema kohalikud omavalitsused iseseisvalt vastavalt oma vajadustele ja võimalustele.

Järgmine küsimus: "Millist mõju avaldaks rahvaraamatukogude võrgustikule ning kirjanuduse kättesaadavusele riigipoolsest toetusest loobumine?" Rahvaraamatukogude võrgustik on kohalike omavalitsuste omanduses ja rahvaraamatukogude rahastamisega seonduvad murelikud küsimused tuleks eelkõige suunata omavalitsustele. Tõsi on see, et kunagi sai otsustatud, et kuna omavalitsustel oli raske, hakkas riik kohaliku omavalitsuse asutusi ehk raamatukogusid teavikute ostmiseks otseselt rahaga toetama. Paljudes omavalitsustes vähendati selle peale oma rahalist panust raamatukogu töös hoidmiseks. Nüüd püüavad mõned omavalitsusametnikud näidata riigi abi kui kohustust komplekteerida nende raamatukogu, mis on minu arvates põhimõtteliselt vale lähemine. Veel kord: mis puutub rahvaraamatukogude toetamisse riigi poolt, siis kindlasti ei räägi me selle lõpetamisest, aga samas tuleb vaadata, kuidas neid toetusi kasutada efektiivsemalt nii, et sõnakunst jõuaks kõigi praeguste ja tulevaste lugemishuvilisteni.

Viies küsimus: "Kas rahvaraamatukogude laenutuste arv on viimastel aastatel kasvanud?" Kahjuks tuleb vastata, et rahvaraamatukogude laenutuste arv on langustrendis. Kui 2009. aastal oli 12 016 130 laenutust ja 2010. aastal 11 973 000 laenutust, siis 2011. aastal oli laenutusi 11 959 159. Aastal 2012 oli rahvaraamatukogu laenutusi meie andmetel 11 580 735, mis on eelmise aastaga võrreldes 3,2% vähem. Kui vaadata trendi, siis laenutuste arvu langus on järsem kui eelmistel aastatel.

Järgmine küsimus: "Millist mõju avaldab paberandjal trükiste kättesaadavuse vähenemine Eestis inimeste silmaringile, teadmistele ja haridustasemele?" Julgen väita, et paberandjal trükiste kättesaadavus Eestis üldiselt ei ole vähenenud, vaid on suurenenud. Iseasi on nendel andjatel sisalduva teabe kvaliteet. Seada, kuidas mõjutab seni paberile trükitud teos-

te asendumine e-failidega Eesti inimeste silmaringi, teadmisi ja haridustaset, ei ole seni keegi uurinud. Kui küsijad peavad silmas uute paberist raamatute tasuta kättesaadavuse vähenemist rahvaraamatukogudes, mis raamatute kallinemise ja osa omavalitsuste vastutustundetuse tagajärjel on osaliselt ka õige, siis sellel ei ole kindlasti mingit positiivset mõju teatud elanikkonnagruppide lugemisharjumusele, silmaringi arendamisele, teadmistele ja ka haridustasemele. Seetõttu kutsun kohalikke omavalitsusi üles toetama piisavalt rahvaraamatukogusid teavikute soetamisel. Riigi kultuuripoliitiline ülesanne on toetada sõnakunsti arengut viisil, et kirjastajatel oleks, mida raamatuna välja anda, raamatupoodidel, mida müüa, ja rahvaraamatukogudel, mida inimestele välja laenutada.

Seitsmes küsimus: "Juhul, kui Kultuuriministeerium seab prioriteediks e-trükiste soetamise, siis kuidas tagatakse nende trükiste kättesaadavus kõigile elanikele?" Nüüd ma olen küll tõelises kimbatuses, sest ma ei tea, mis asi on e-trükis. Kui küsijad peavad silmas e-raamatuid, siis need e-raamatud, mille autoriõigused on riigile üle läinud, muutuvad kõigile tasuta kättesaadavaks üldkasutatava arvutivõrgu vahendusel 24 tundi ööpäevas seitsmel päeval nädalas. Loomulikult on sellised raamatud kättesaadavad neile, kel on olemas seadmed, mille abil selliseid tekste lugeda saab. Ja selliseid seadmeid on mitmesuguseid.

Lubage mul siinkohal pöörduda mõtleivate kohaliku omavalitsuse juhtide ja raamatukoguhoidjate poole üleskutsega. Mõelge ja analüüsige, kas oleks mõtet soetada oma teeninduspiirkonna lugejate tarbeks, kellel ei ole mingitel põhjustel võimalik endale e-raamatute lugemiseks vajalikke seadmeid soetada, e-lugereid, mida saaks sellistele inimestele laenutada. Kindlasti ei kao paberraamat lähiaastatel, aga üleminek e-raamatutele on üsna pöördumatu tehnoloogiline protsess, mida valitsusel ei oleks kindlasti mõistlik peatada. Omal ajal toimus täpselt samamoodi üleminek hobuvankritelt autodele.

Ja viimane küsimus: "Millisena näete rahvaraamatukogu rolli Eestis 2020. aastal? Kas peate vajalikuks rahvaraamatukogude olemasolu?" Ma isiklikult arvan, et 2020. aastal on rahvaraamatukogud Eestis olemas, kuid traditsiooniline raamatukoguteenus on selleks ajaks

väga palju muutunud. Selleks, et mõista raamatukogunduses toimivaid trende nii Eestis kui mujal maailmas, kutsub Kultuuriministerium kokku töögrupi, kelle eesmärk on mõtestada lahti raamatukoguteenuse olemus XXI sajandil ja teha vastavad ettepanekud seaduste uuendamiseks. Täna väga!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste-vastuste juurde. Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea minister! Eilsel presidendi vastuvõtul vestlesin nii mõnegi kultuuriinimesega ja osa neist tundis muret selle pärast, et kultuuriminister on muutunud kuidagi tõrjuvaks ja kurjaks. Täna vigade parandus, et e-trükist ei ole olemas ja mis iganes – see võib ju tõele vastata, aga ütleksin, et see on ka teatud mõttes märk kurjusest.

Aga küsin nüüd oma küsimuse. Vinüülplaadid hakkavad tagasi tulema, sest nende järele on kultuuriline vajadus. Kas hea minister ei arva, et vahest ei ole kultuuriministril väga mõistlik siit puldist paberraamatule kadu kuulutada? Ka paberajalehed pidid ära kaduma, aga pole kadunud. Kas paberraamat ikka kaob ära? Mis on teie isiklik seisukoht selles osas?

Rein Lang

Kui ei kuula, ega siis mõte kohale ei jõua. Ma ju ütlesin selge sõnaga, et kindlasti lähiajal paberraamatud kuskile ei kao, aga tekstide siirdumine küberruumi on iseenesest pöördumatu protsess. Kui te vaatate vinüülplaatide osakaalu muusikaturul, siis see on kaduvväike, täiesti kaduvväike. Ma ei kujuta ette, et sellise kaduvväikse turuosa pärast peaks riik mingit initsiatiivi üles näitama ja asuma jõuliselt toetama vinüülplaatide väljaandmist. See oleks küll kurioosne lugu. Aga kui sa arvad, et ma olen kurjaks muutunud, siis ei ole. Ma naeratan sulle praegu ka.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Ma kindlasti toetan seda, et kirjandusteoseid hakatakse riigi eestvedamisel digitaliseeri-

ma. Minu arvates on probleem praegu ikkagi e-raamatute vastandamises paberraamatutele ja raamatukogudele. Lisaks te panete kohalikule omavalitsusele jälle ühe ülesande juurde, raha selleks ehk teavikute ostmiseks aga ei anna. Kui teie juhiksite mõnda väikevalda, kelle rahakott on ikka üsna-üsna õhuke, mille siis teie valiksite: kas mingi tänava valgustuse, mis on elementaarne vajadus, või teehoiu, lume ajamise, mingi vaestetootuse või raamatud? Jah, see on tegelikult paha küsimus, aga midagi ei ole teha, inimesed peavad selliseski vallas hakkama saama. Kas ikkagi riigi ülesanne ei ole õiglast kultuuripoliitikat ajada? Ärme unustame, et me oleme siiski üks suurema lugemusega rahvaid olnud.

Rein Lang

Aga milliseid ülesandeid me soovime kohalikule omavalitsusele juurde panna? Ei ole keegi rääkinud mingisugustest uutest kohaliku omavalitsuse funktsioonidest. Rahvaraamatukogu seaduses on kirjas, millised on omavalitsuste ülesanded rahvaraamatukogude puhul. Keegi ei soovi sinna midagi juurde panna. Te aga küsisite minu käest, mida mina teeksin väikeses vallas, kui mul oleks valida, kas mõtetu tänavavalgustus või raamatud. Ma valiksin raamatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud minister! Minu teada hakkas riik raamatute soetamisel omavalitsusi toetama just headel aegadel, kui omavalitsuste tulubaas kasvas. Nüüd, kui omavalitsuste tulubaas hakkab jõudma 2008. aasta tasemele, arvab ministerium aga, et omavalitsustel on raha piisavalt ja selle raha võiks ära võtta. Ma küsin teie käest konkreetselt: kas ministeriumil on plaan vähendada omavalitsuste osakaalu rahvaraamatukogudele raamatute soetamisel ja kui on, siis millises summas?

Rein Lang

Ei ole see plaanis 2013. aastal ega ka 2014. aastal. Aga ma arvan, et 2015. aastaks, kui kogu e-raamatute süsteem on väga suures mahus käivitatud, me vaatame summad, mis

eraldatakse raamatute ostmiseks omavalitsuste raamatukogudele, üle.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea minister! Tehniline progress on umbes nagu rasedus – see lihtsalt peab kulgema. Eesti tehnilise progressi eripära on selles, et selle eesotsas on sageli aferistlike kalduvustega inimesed. Kui ma hakkan mõtlema digi-TV peale, siis see tähendas, et pilt kadus ära, validaa-tor on sõitmise hullemaks teinud jne. Ühesõnaga, see on tehniline progress, mida pekstakse tagant ja millel ei lasta rahulikult kulgeda. See e-luger – ma ei tea, võib-olla see ongi hea asi. Aga kuidas me saame kaitsta e-raamatule üleminekut Eestile omaste tehnikaavantüristide eest, kes teevad sellest oma isikliku prestiiži tõstmise vahendi ja sissetulekuallika?

Rein Lang

Ma olen täiesti nõutu! Ma ei suuda sellele küsimusele kuidagi ammendavalt vastata. Eks igasuguste tehnoloogiliste üleminekute puhul on kindlasti inimesi, kes üritavad sellest isiklikku kasu lõigata. Selline on kogu maailma ajalugu, aga see ei ole suutnud väärata üldist tehnoloogia arengut. Kui me vaatame Eesti arengut, siis Eesti areng eriti selles, mis puudutab kõikvõimalikke e-lahendusi, on olnud äärmiselt kiire. Üks huvitav tähelepanek Eesti puhul on see, et siin on neid avantüriste märksa vähem olnud kui mitmel teisel maal. Ma väga loodan, et me suudame ka e-raamatute puhul avantüristid riiklike toetuste süsteemist eemal hoida. See on meil nagu igapäevane tegevus. Mis puutub sellesse, et neid liigub vabal turul, siis see on rohkem Tarbijakaitseameti teema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Austatud minister! Ilmselt väga paljud siin saalis seda ei tea, aga käesolev aasta läheb kindlasti ajalukku sellega, et riigi, omavalitsuste ja eraisikute heas koostöös on alustatud väga põhjanevate setukeelsete raamatute väljaandmist. Ilmunud on Vana Testament ja

kavas on riigi suurel toel välja anda veel mitukümmend teost. Kuidas te hindate Sihtasutuse Kultuurileht väljaannete esindatust rahvaraamatukogudes? Kas riigi tugi sellele on tulnud meie kultuurile ja rahvale kasuks või mis te arvate?

Rein Lang

Minu meelest on väga positiivne, et kultuuriajakirjandus on taas muutunud rahvaraamatukogudes kättesaadavaks. Kui vahepeal oli üsna palju raamatukogusid, kuhu Sihtasutuse Kultuurileht väljaanded – näiteks ajakirjad Vikerraar ja Looming ning isegi Sirp – üldse ei jõudnud, siis nüüd on need jälle olemas. Mis siis, kui nende lugejaid on väikeses rahvaraamatukogus mõni üksik. Nendel inimestel on ikkagi põhiseaduslik õigus need väljaanded kohalikust raamatukogust kätte saada. Väga paljud rahvaraamatukogude juhid eirasid seda õigust ja ütlesid, et kuna nende lugejaskond on väike, siis on nad toetusraha eest tellinud hoopis muud. Selline lähenemine on minu arvates vale.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea minister! Lihtne küsimus: mida teie eelistate raamatut lugedes: kas paberandjat või tahvelarvutit?

Rein Lang

Kui ma tahan lugeda raamatut kodus, siis ma loen seda paberil. Aga kuna ma olen väga liikuva eluviisiga inimene, siis lennukisse ma võtan igal juhul kaasa mingisuguse sellise vahendi, millega ma saan tekste lugeda ilma raamatuid kaasa tassimata. Minu portfellis on need mõlemad olemas, aga minu tütar loeb põhimõtteliselt raamatuid juba üksnes tahvelarvutit kasutades.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra minister! Tahan teid tänada positiivsete ja lõbusate vastuste eest! Siin saalis pole ammu ministri vastuste peale nii head meeleolu tekkinud. Eriti pikaks ajaks

jääb mulle meelde see lause, mis sisaldas sõna-paari "mõttetu tänavavalgustus". See on midagi erilist! Tahaks teid aga ühes küsimuses toetada. Te nentisite, et raamatulaenutuste arv on 3,2% vähenenud. Tegelikult pole õige võrrelda absoluutarve. Sellesama ajaga, 2009. aastast peale on Eestist lahkunud palju elanikke. Ainuüksi Helsingi linnas ja selle lähedal elab 25 000 eestimaalast, üle terve maailma on neid kordades rohkem. Kui võtta aluseks suhtarvud, siis peaks raamatulaenutuste arv hoopis suurem olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimuse aeg on otsas!

Rein Lang

Mul on muidugi väga hea meel, et ma teile hea tuju valmistasin. Näete, mu päevatöö on kandnud vilja! Nüüd me võiksime muidugi lõpmatuseni diskuteerida teemal "mõttetu tänavavalgustus" – kus see on mõttetu, kus mitte mõttetu. Ma olen näinud väga palju mõttetuid tänavavalgustuse projekte siin Eestis, eriti väiksemates omavalitsustes.

Aga põhimõtteliselt võib teil isegi õigus olla, et raamatulaenutused vähenevad eelkõige hajaasustusega piirkondade raamatukogudes. See, et inimesed koonduvad aina enam elama linnadesse, on fakt. Ja linnades on kirjanduse kättesaadavus hoopis teisest puust kui maal. Nii et mõnes mõttes võib teil õigus olla. Selles teil kindlasti aga õigus ei ole, et Eestist on lahkunud kordades rohkem inimesi kui need 25 000, kes elavad Uusimaa regioonis. Kui teil on mingid täpsemad andmed eestlaste paiknemisest üle maailma, siis valitsus on väga huvitatud, kust te need saite. Ehk võiksite meilegi neid tutvustada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Hea Rein, kas sa saaksid Keskerakonna kolleegidele kinnitada, et Kultuuriminister ei hakka hävitama paberraamatuid, ei sunni kedagi lugema e-raamatuid ega kavatse ka sundida kinni panema raamatukogusid? Siis me saaksime selle pävakorrapunkti lõppenuks lugeda.

Rein Lang

Rahvaraamatukogude sulgemine ei ole Kultuuriministeriumi pädevuses. See on kohalike omavalitsuste pädevuses. Kui kuskil pannakse raamatukogu kinni, siis on see kohaliku omavalitsuse otsus. Jumala eest, neid otsuseid Kultuuriministeriumiga ei kooskõlastata. Paberraamatute hävitamine ei ole plaanis. Tõsiselt, ei ole plaanis, ma kinnitan. Isiklikult ja ka oma kolleegide nimel võin öelda, et ei hakata hävitama. Ja kirjandust toetame endiselt edasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud minister! Siin oli juttu, et laenutuste arv rahvaraamatukogudes on vähenenud. Sellest justkui võiks järeldada, et Eesti rahvas loeb vähem. Samas kõlas ka vastuväiteid. Kas on mingi erinevus põlvkondade vahel? Kas noored loevad vähem? Ma olen täheldanud tendentsi, et vanemad inimesed loevad rohkem. Samas ütlen välja oma arvamuse, et tehnoloogilised uuendused ainult toetavad noorte lugemishuvi. Aga see erinevus noorema ja vanema põlvkonna lugemishuvi vahel – kas selle kohta on mingeid andmeid?

Rein Lang

Kultuuriministeriumi eelarve on täpselt niisugune, nagu ta on. Kuigi palju raha meil kõikvõimalike uuringute tegemiseks ei ole. Olen lugenud ühte Tartu Ülikooli uurimust, mis näitab noorema põlvkonna märksa suuremat huvi e-failide vastu, aga jään täpse vastuse võlgu. Ma ei tea, et meil oleks tehtud ühtegi uuringut, mis oleks lahanud sotsiaalsete gruppide ja eagruppide kaupa raamatukogude kasutamist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra minister! Ma hindan teie suurepärase elani täna siin vastamisel, aga kui ma samal ajal panen ennast rahvaraamatukoguhoidjate olukorda – keda on Eestis sadu ja väga tublisid –, siis mul on kogu aeg olnud tunne ja tänased vastused on seda kinnitanud, et teie suhtumine rahvaraamatukogusse külvab

nendes heades inimestes hirmu. Kas see ongi teie eesmärk või on tegu mingi kommunikatsioonihäirega?

Rein Lang

Mul ei ole mingit eesmärki rahvaraamatukogude töötajate hulgas hirmu külvata. Minu soovitus nendele inimestele on minna eelkõige kohaliku omavalitsuse juhtide juurde ja püüda seal raamatukogu komplekteerimise küsimusi lahata. Ei maksa selles küsimuses loota Tallinnas Suur-Karja 23 asuva maja peale. Kultuuriministeerium ja valitsus on ju seni teatavat toetust andnud ja annavad veel ka lähiaastatel, et teavikuid soetada, aga see ei saa asendada omavalitsuste eelarves sellist rida nagu rahvaraamatukogule raamatute ostmine. Nii nagu ma oma vastustes toonitasin, peale riigipoolse toe sisseseedmist hakkasid teatud omavalitsused vähendama omapoolseid assigneerimisi rahvaraamatukogudele. Ja kui omavalitsusjuhid vastutustundetult saavad oma tublised raamatukoguhoidjaid protesteerima Kultuuriministeeriumi, siis see on vale aadress. Minna tuleks ikkagi kohalikku vallamajja.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud kultuuriminister! Ma saan teie vastustest aru, et teid innustab soov raha kokku hoida. Praegu te olete valinud võimaluse tulevikus raha kokku hoida selle pealt, et paberamatuid enam Kultuuriministeeriumi eelarvesummade eest ei osteta. Samas pakute alternatiivina e-amatuid. Minu arusaamise järgi on nii, et kui soovid e-amatut lugeda, siis sa pead selle ostma. Autoritel ei ole huvi oma teoseid tuhandetes eksemplarides tasuta jagada. Kuidas see skeem on? Kas Eesti autorid annavad oma autoriõigused tasuta ära? Kas te olete selle välja töötanud? Kui olete, siis ehk räägite täpsemalt, kuidas e-amatuid tulevikus tasuta saada hakkab?

Rein Lang

Hea Kadri! Sinu tõsine probleem on see, et sa ju ei kuula, mida räägitakse. Ma just rääkisin konkreetsetest summadest, mis valitsus eraldab sõnakunsti toetamiseks, sina aga esitad küsimuse, milles väidad, et valitsuse eesmärk

on raha kokku hoida. Kindlasti ei saa ühtegi autorit sundida oma õigusi loovutama tasuta, see on täiesti selge. Aga on ju ka hästi palju teoseid, mille puhul autoriõigused ei kehti. Nende hulka kuuluvad näiteks ka Anton Hansen Tammsaare teosed, mille kasutamine muutus vabaks kaks aastat tagasi. Ma loodan, et tänavu me saame kõik sellised teosed e-amatutena digitaalsesse keskkonda üles panna. Nagu ma enne ütlesin, need on üldkasutatava arvutivõrgu kaudu kättesaadavad 24 tundi ööpäevas ja seitse päeva nädalas. Aga ükskõik, mida ma siin räägin, sa ju nagunii ei kuula, sa parajasti vestled Mihhail Stalnuhhiniga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mart Meri!

Mart Meri

Hea minister! Ma kisun selle teema veel natuke laiemaks. Ütlesite, et moodustatakse rahvaraamatukogude tuleviku komisjon. Aga kas te olete oma majas mõelnud ka kooliraamatukogude peale? See on ka üks liik raamatukogusid. Mis neis täpsemalt on? Eelkõige muidugi õppekirjandus, aga needki on ikkagi raamatukogud. See küsimus seostub ka kogu selle e-ramatu teemaga. Haridusministeerium tahab väga tõsiselt käsile võtta e-õppevara arendamise ja siin kerkivad üles sääraseid paralleelseid küsimused, mida võiksid kaks ministeeriumi koos arutada. Nii et selline küsimus: kas too tulevikukomisjon on ühendust võtnud ka sõsarministeeriumiga Tartus?

Rein Lang

Aitäh! Tulevikukomisjoni saavad kindlasti kaasatud kõik esindajad, kellele kooliraamatukogu teema on teada. Aga me oleme arutanud seda ka haridusministriga ja jõudnud väga selgele arusaamale, et rahvaraamatukogude ja kooliraamatukogude funktsioonide ühitamine tulevikus on mõistlik. Mis moel see täpselt käib, eks näita tulevik, aga kindlasti ei ole eriti väikeses vallas mõtet kahte raamatukogu üleväl pidada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Sõna "e-trükis", mille üle te siin vastust andes ilkusite, on võetud Kultuuriministeeriumi pressiteatest, kus on kirjas: "Lang: võiks hakata rohkem kasutama e-trükiseid." See ei ole meie poolt välja mõeldud. Aga kui teile teeb nalja, et Keskerakonna fraktsioon selle teema üle muret tunneb, kui te ei võta seda tõsiselt, siis kirjastuste liit, kirjanike liit, raamatukoguhoidjate ühing ja emakeeleõpetajate selts on avaldanud ühise pöördumise, milles nad juhtisid tähelepanu samadele küsimustele ja oma murele seoses selle teemaga. Kas te ütlete neile samamoodi, et nad on kõigest valesti aru saanud ja mitte mingisugust probleemi tegelikult ei ole?

Rein Lang

Ma arvan, et see e-raamatute ja paberraamatute vastandamine ei ole küll tulnud Kultuuriministeeriumist, vaid kuskilt mujalt. Vahet nendelt, kes kardavad, et äkki kirjanduse toetamine ei ole tõesti ainult paberraamatute väljaandmise toetamine. Ma loodan, et selle diskussiooni käigus selgub ka tõde. Kahjuks on tõe kuulutamine muutunud aina keerulisemaks, sest kõikvõimalikud suhtekorraldajad, kelle ülesanne ongi oma kliendi huve kaitsta, suruvad oma arvamuse hästi kiiresti Eesti meedias läbi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Head kolleegid, arupärimise puhul on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada üks suuline küsimus. Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, kultuuriminister Rein Lang! Asume läbirääkimiste juurde. Kõnesoov on Mihhail Stalnuhhi- nil. Palun!

Mihhail Stalnuhhi

Lugupeetud proua juhataja! Peatuksin neljal punktil.

Punkt 1. Selle diskussiooni käigus väitis minister, et selge tõde ei ole võimalik, see ei ole diskussioon, see on üksteisele äratagemine, kakluses võitjat ei ole ja mingit tõde mitte kunagi ei selgu.

Punkt 2. Härra minister soovitas omavalitustel mitte loota Suur-Karja 23 asutusele. Ega keegi ei loodagi.

Punkt 3. Ma palun siin küll puuduva ministri käest vabandust, et ma segasin oma kolleegil kuulata tema silmapaistvalt särtsakaid arvamusalaldusi. Aga ma selgitasin Kadri- le, kuidas on lood elektrooniliste tekstide turul. Ma tõin sellise näite, et kui ma mõne vene kirjaniku suvalise lause, suvalise tsitaadi trükin sisse Google'i otsingusüsteemi, siis pakub süsteem mulle kümneid aadresse, kust ma võin kogu teose saada. Ma olen korduvalt püüdnud teha sedasama eesti klassikutega, näiteks Lutsu või Tammsaare või Vildega, ja mul pole õnnestunud neid tekste kätte saada. Nii et elektrooniliste raamatute turul on meil olukord üsna hädine.

Punkt 4. Loodan, et härra Gräzin räägib vähemalt sellest punktist ministrile, aga parem oleks, kui ka eelmisest. 2009. aastal kirjutasin ma artikli Rahvusvahelise Valuutafondi andmetel tugineva info kohta. Nimelt selgus täpselt, mitu eestimaalast elab välismaal ja mak- sab makse teistes riikides. Kui keegi soovib, siis minu blogis võite märksõna MVF all selle kätte saada. Seega on olemas allikas, ja palju autoriteetsem kui meie endi allikad. Rahvus- vaheline Valuutafond teab täpselt, kui palju meie kodanikke ja mittekodanikke töötab vä- lismaal. Mis puutub Eestis elavatesse inimes- tesse, siis aastal 2010 avastasin ma äkki sellise kummalise asja, et Ameerika Ühendriikide Luure Keskagentuur tegeleb ka statistikaga. Nad tõid välja Eesti elanike arvu, mis oli väga- gi erinev sellest, mida võis näha Statistikaame- ti leheküljel. Ka sellest olen ma kirjutanud ning vastava märksõna abil leiate kergesti nen- de artiklite allikad. Kultuuriminister võiks neid tulevikku silmas pidades vaadata. Ma arvan, et tema jaoks on Luure Keskagentuur ja Rahvus- vaheline Valuutafond väga autoriteetsed alli- kad. Nii et iga kell saab näha, milline on meie elanikkonna tegelik hetkeseis. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnetooli Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud alles jäänud kolleegid! See, millest minister rääkis ja mille kohta ministrilt aru päriti, on suures osas tõepoolest tehnilise progressi probleem. Viitasin sellele ka oma küsimuses. Ja seoses raamatute trükkimisega ei kujuta tehniline afe-

rism endast mitte midagi muud. Teatavasti Gutenberg kolis Leedu aladelt ära eesmärgiga mitte maksta alimente. Nii et me oleme talle tänulikud piibli, aga mitte alimentide eest. Ent igal juhul on seda tüüpi inimesi ajaloos ennegi olnud.

Aga ma tahaks tähelepanu juhtida ühele väga lihtsale probleemile. Raamatu lugemine kujutab endast teatavat suhtlemist, kommunikatsiooni viisi, mille puhul informatsioon, mis on tema sees, ja see vorm, milles informatsioon on esitatud, on omavahel vältimatult seotud. Raamatu lugemine kui füüsiline tegevus on kahtlemata oluline nii raamatu sisu mõistmise kui ka inimese üldise intellektuaalse arengu seisukohalt. Kui küsitakse: "Mida sa teed?", ei saa vastus: "Ma lähen raamatut lugema." tähendada seda, et ma võtan tahvelarvuti ja hakkan sellega plöksima. Täpselt samasugune murrang leidis omal ajal aset helifilmi arengus. Kui tummfilm ära kadus, kerkis üles küsimus, kas filmikunst kui niisugune üldse alles jääb. Helifilmi ajaloost ja raamatu ajaloost saab tõmmata ühe väga olulise paralleeli. Helifilm oli tehniliselt võimalik juba aastal 1918, aga selle loonud insenerid ei lasknud helifilmi turule enne kui aastal 1931. Nad olid selleks ammu võimelised, kuid intellektuaalidena nad ütlesid, et nemad ei ole need, kes löövad kirve filmikunsti selga. Nad hoidsid tehnilist progressi meelega tagasi, et säiliks kunst.

Ma arvan, et sedasama me peame silmas pidama ka rahvaraamatukogude üle otsustades. Rõhutan eriti, mida kujutab endast rahvaraamatukogu praegu Eesti maakohas. See on ka kooskõimise koht, see on jutuajamise koht, see on sotsiaalse informatsiooni vahetamise koht jne. Mis tahes arvutiklass sellesamas külas ei asenda mitte kunagi raamatukogu tema senistes funktsioonides.

Ja veel üks probleem, millele tahan tähelepanu juhtida. Nii Rein Langi kui ka varem Jaak Aaviksoo sõnavõttus kerkis see üles ja sellest oli ka täna juttu. Küsimus on autoriõigustes. Kui te mäletate, siis PGS-i puhul kerkis ka üles probleem, et aja jooksul peavad kõik õpikud üle minema faili vormi ja saama sel teel üldkättesaadavaks. Esimene küsimus, mis sellega seoses üles kerkib: mis saab õpikute koostajate autoriõigustest? Kui ma tohin, ma räägin natuke rohkem?

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaaega.

Igor Gräzin

Mis saab autoriõigustest siis, kui ma olen õpiku kirjutanud, aga see on üldkättesaadav? Sama teema kerkis üles seoses e-raamatutega. Ma arvan, et me peame tegema valitsusele ettepaneku, et oleks vaja langetada otsus, milline valitsusasutus saab autoriõiguse keskuseks Eestis. On paar advokaati, kes sellega tegelevad, aga kui e-raamatule üle minna, hõlmab see juba haridusministeeriumi ja Kultuuriministeeriumi, mitmeid sihtasutusi ja lõppkokkuvõttes kas või seda nime poolest "Eesti laulu". Neid laule ka ju aeg-ajalt esitatakse inglise ja prantsuse keeles. Sealgi on olemas oma autoriõigused. Mingisugust üldist lahendust väga mitmete autorikaitsega seotud probleemidele ei ole. Esindades praegu Eesti autorkonda, nimelt olles ikkagi rohkem kui ühe õpiku autor või toimetaja, väljendan ma muret, kuidas üleminekul e-formaatidele saab olema Eesti autorite õigustega nii Eestis kui ka väljaspool.

Üldiselt on minu arvates väga tänuväärne, et see teema niimoodi üles kerkis. Ma olen väga rahul vastustega, mida ma ministrilt kuulsin. Mihhail Stalnuhhin rääkis väga tõsistest asjadest. Jumal tänatud, et see probleem on üles kerkinud, ja ärme otsime sellele kiireid lahendusi, vaid otsime häid lahendusi. Tõepoolest, tehnilist progressi vältida ei ole võimalik – kahjuks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas teil on protseduuriline küsimus või soovite sõna repliigiks, Mihhail Stalnuhhin?

Mihhail Stalnuhhin

Mul on protseduuriline küsimus. Proua juhataja, Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 140 "Arupärimisele vastamise kord" sätestab järgmist. Loen ette selle paragrahvi viimase lause, mis kõlab niiviisi: "Enne läbirääkimiste lõppemist võib arupärimise adressaat esineda sõnavõttuga." Miski muu ei viita sellele, et arupärimise adressaat peaks lõpuni siin saalis ära kannatama ja ära kuulama, mida Riigikogu liikmed talle öelda tahavad, aga see lause viitab, et ta justkui peaks siin olema. Kuidas te praegu meile selgitate tõsiasja, et arupärimise

adressaat on saalist lahkunud, kuigi me aru-
tame nii minu kui kolleeg Gräzini arvates väga
tähtsat küsimust?

Aseesimees Laine Randjärv

Seadusesse on kirjutatud, et arupärimise
adressaat võib esineda, aga ei pea esinema.
Äraminek oli ministri valik ja keegi teda siin
kinni hoida ei saa. See võimalus tal on, aga ta
ei pea seda kasutama. Palun järgmisena kõne-
tooli Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Kuna esmas-
päevane päev on tänu arupärimistele ja vabale
mikrofonile üks hingelt äraütlemise päev, siis
ma räägiksin sellesama raamatute teema val-
guses kultuuri olukorrast natuke laiemalt. Mi-
nu isikliku sõpruskonna hulgas on päris palju
ajaloolasi, kes on kirjutanud päris palju ajaloo-
raamatuid. Julgen neid inimesi lugeda kultuurirahva hulka kuuluvateks. Ja tõepoolest, eilsel meeleolukal presidendi vastuvõtul avaldasid nad üsna sügavat muret Kultuuriministeeriumis ja tegelikult eelkõige kultuuriministri isikus toimunud muutuste tõttu. Nende väitel on dialoog hakanud ära kaduma. Kui esitatakse raskeid küsimusi, siis ministri vastus on piltlikult öeldes selline, et, kuulge, ma olen nii otsustanud, ja lõpetame jama. Ärme selle teemaga rohkem tegeleme!

See kõik taandub emotsioonidele ja need emotsioonid on ju terve tänase päeva üleval olnud. Kultuurirahvas on meie kõigi armastatud elektroonses suhtlemiskeskonnas Facebook ka eilse presidendi kõne kohta päris valusasti öelnud. Ma ei hakka siin tsiteerima lugupeetud Märt Avandit või keda iganes. Aga kõik see justkui viitab sellele, et, ma ei oskagi öelda, kas rahapuudus või mis on viinud meid sellisesse kriisi, kus meil inimnäoline suhtlemine kipub ära kaduma.

Ma olen korduvalt siit puldist öelnud, et mina olen oma olemuselt eraettevõtja ja ma ei mäleta kehvemat perioodi oma elus kui eraettevõtlusega tegelemine. 1990-ndatel alustades oli meil kõigil vaid hea tuju ja üliõpilaspilet. Ei olnud meil vanemate käest suurt paksu rahakotti võtta ega olnud me sündinud Rothschildide peresse ja pidev mure raha olematuse pärast tegi närviliseks küll.

Tänane teema puudutas peaaesjalikult raamatuid. Ma olen ju ettevõtja endiselt ja ühte serva pidi ka kirjastaja. Olen väga kurb selle üle, et kirjastused peaksid hakkama mõtlema selle peale, et kogu nende loomingulise töö viljad ei ole peagi enam armsate ja ilusasti kujundatud raamatute näol kättevõetavad. Selle asemel on mingi kiretu halli või mis iganes värvi kasti või tahvli ekraan, kus silmi kahjustades jookseb mingisugune info, mis üritab olla raamat.

Raamat selle sõna klassikalises mõistes tähendab ikkagi seda, et vanem mees või naine paneb prilli ninale ja hakkab seda lugema. See tegelikult ei kao kuhugi ära. Ei ole ära kadunud paberajalehed ja ei kao ka paberraamat meie elust. Aga ma olen selle pärast sügavalt mures, et inimesed, kes peaksid oma ametiseisundist tulenevalt kultuuri toetama, justkui kipuvad vahel valima – vähemalt sõnades ja ilmselt siiski mitte tegudes – poolt, mis ei ole õige. Kui sa oled suur, siis sa pead olema kõigi jaoks olemas, sa ei tohi olla olemas ühe või teise jaoks rohkem või vähem. Sa ei tohi olla olemas niimoodi, et sealt võiks välja lugeda, et sa oled ühe või teise poole jaoks rohkem olemas.

Minu küsimus ministrile – mõtlen seda vinüülplaadi teemat – näitab ju seda, et tegelikult me tahame nostalgiliselt ajas tagasi minna, meil on vaja meenutada ja omada ka enda lähedal mingisuguseid asju, mis tekitavad meis helgeid tundeid.

Ütlen teile ausalt ja otse ka seda, et kui me läheme lõplikult üle e-raamatule, siis tegelikult autoriõigused loomulikult kaitstud ei ole.

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit aega lisaks.

Aivar Riisalu

Vaadake, mis on juhtunud muusikaturul, mida ma ju natukene tunnen! Enam ei ole mõistlik plaati toota. Sa toodad plaadi lihtsalt sellepärast, et see justkui on muusika tegemise osa. Järgmisel hetkel, kui see plaat on väljas, te ju kõik teate, mis juhtub. Ma lähen ostan poest tavalise CD-plaadi, pistan selle oma arvutisse ja see lööb mulle lahti programmi, mis automaatselt soovitava plaadi üles leiab. Samas üleval on ingliskeelne sõna *rip*, ja siis sa hak-

kadki rippima. Ma ei tea, mida see tähendab, aga see polegi tähtis, tähtis on, et see plaat tuleb sulle ilusasti arvutisse. Sealt edasi on seda mälupulgaga võimalik edasi anda juba kellele iganes. See justkui ei ole lubatud, aga tegelikult see ju toimub.

Meie riigi poliitika aga võiks küll olla seline, et me seda ei propageeriks. Riigi poliitika võiks olla ka keele ja kultuuri hoidmine, mis on võimalik siiski vaid füüsiliselt raamatuid välja andes. Ma tunnistan teile, et ma ei ole mitte ühtegi e-raamatut lugenud. Ma ei suuda seda teha – mul läheb süda pahaks, sest ekraan väriseb minu prillide ees ja see ei sobi mulle.

Meie kultuuris tervikuna valitseb praegu nagu seesama närvilisus, millest ma oma jutu alguses rääkisin. Raha justkui ei ole, aga tegelikult tahaks kõiki asju saavutada. Ma mõtlen praegu õudusega selle peale, et me täna diskuteerime selle üle, mis on raamatu tulevik, olevik, minevik ja et ta justkui peaks teisene-ma. Mõtlen ka selle peale, et meie lugupeetud Eesti Rahva Muuseum, mis nüüd tegelikkuses sünnib, sünnib tegelikult kuskiltmaalt jõuga. Seda on kindlasti vaja ja kõik need, kes kuulutavad, et seda ei ole vaja, oleks nagu Eesti rahva vaenlased. Ega mina ka ei ütle, et seda muuseumi ei ole vaja. On vaja! Aga kas ei tähenda selle sünda seda, et kui me ta niisugusena ehitame – ilmselt mitte-eestlase projekti järgi sündiv klaasist maja meie kliimasse ei sobi –, siis võib juhtuda see, et kogu meie kultuuri-valdkonnas rakendada olevad napid rahasummad kuluvad Eesti Rahva Muuseumi küttekuludeks ja muudeks ülalpidamiskuludeks. Me kasutame selleks ära väga palju raha ja see ei võimalda väikestel muuseumidel mujal Eestis ellu jääda.

Ühel hetkel me oleme teinud sellise liigutuse, mida enam tagasi pöörata ei saa, ja oleme kogemata kombel sattunud seisukorda, kus meil on kõigil väga paha olla. Ja paha olla on sellepärast, et me ühel hetkel ei osanud arvutada või et keegi oli sunnitud rusikaga laua peale lööma, et mina olen nii otsustanud ja nüüd see maja tuleb. Ja see keegi ei ole tahtnud kuulata ühtegi argumenti, ettepanekut, et järsku teeme tõesti, aga teeme natuke teisiti.

Samad lood on kogu selle raamatumajandusega. Mina loodan küll, et mul on ka tulevikus võimalik meie lugupeetud Riigikogu asespiikri raamatuid trükkida, kirjastajana neid ka paber-

kandjal välja anda. Sest raamat, mille praegu minu selja taga istuv lugupeetud Riigikogu asespiiker tegi, ei sobinuks e-raamatuks kuidagi. Ta on sellesse pannud kogu oma hinge ja kui seda paberraamatuna saada ei oleks, siis sellega justkui ei oleks võimalik üldse mitte väljendada seda, mida autor oma raamatuga öelda tahtis. Aitäh! Elagu raamatud!

Asesimees Laine Randjärv

Väga suur tänu! Järgmisena palun kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! See, kuidas lugupeetud kultuuriminister täna käitus, näitab päris selgelt, kuidas härra minister suhtub inimeste lugemisvajadusse ja kuidas ta suhtub kohalikesse omavalitsustesse. Tulla siia Riigikogu ette ja öelda, et see on kohalike omavalitsuste kohustus ja sellega on ministri jaoks teema lõppenud, ei ole ministrile kohane. Rahvaraamatukogude olemasolu on tähtis ja nende rahastamine peab olema stabiilne. Mingi küla elanikud ei pea muretsema, kes konkreetselt nende rahvaraamatukogu rahastab. Kõikidele Eesti inimestele peaks võimalus raamatuid tasuta lugeda olema elementaarne õigus ja selle peaks riik küll suutma kindlustada. Härra minister ütles, et tuleks see kohalike omavalitsuste rahastamine ära lõpetada. Tuletan aga meelde, et just riik oli see, kes hakkas jõuliselt toetama rahvaraamatukogude finantseerimist, kui riigil läks hästi. Aasta-aastalt need summad kasvasid ja rahvaraamatukogud said endale soetada järjest rohkem head kirjandust. Tulla nüüd, kui masu ei ole veel läbi, välja sellise jutuga, et kohalikud omavalitsused peaksid raamatukogude rahastamise üle võtma, on minu meelest suhteliselt küüniline.

Härra ministril tuleb vist otseselt tunnistada, et Kultuuriministeriumi valitsemisalas on krooniline rahapuudus ja seda püütakse leevendada selle abil, et jäetakse rahvaraamatukogudele vajalikud teavikud ostmata. Kui aga kohalike omavalitsuste eelarved ei kasva ja riik lõpetab toetamise, siis on ju selge, et sellises mahus ja sellisel tasemel kirjandust enam soetada ei ole võimalik. Midagi ei ole teha, kohalikud omavalitsused peavad tõesti valima nn mõttetu tänavavalgustuse ja väga vajalike

raamatute vahel. Minagi arvan, et enamik omavalitsusi valib väga vajalikud raamatud. Samas tänavavalgustus ei ole ka kindlasti mõtetu. Ma kujutan ette, et kui inimene peaks õhtul pimedaga minema raamatukokku mööda valgustamata tänavat, siis loomulikult ei ole see kõige meeldivam elamus.

Valitsusel ja riigil tuleks tunnistada, et kohalike omavalitsuste krooniline alafinantseerimine on viinud olukorrani, kus me ei suuda inimestele kindlustada kõige elementaarsemat, olgu see siis võimalus raamatuid lugeda või tänavaid valgustada. Minister arvab, et neid vajadusi on kohane omavahel vastandada. Riik ei ole veel asunud taastama kohalike omavalitsuste kunagist tulubaasi. Nagu te teate, 2009. aastal vähendati kohalikele omavalitsustele minevat tulumaksuosa 11,90%-lt 0,5% võrra ja seni pole sinna ühtegi protsendikübet tagasi antud. Rääkida nüüd riigi nimel, et kohalikud omavalitsused on muutunud suutlikuks ja suudavad täita ülesandeid, mida nad seni ei ole täitnud – minu meelest see ei ole kõige õigem asi. Enne, kui ei ole asutud taastama kohaliku omavalitsuse tulubaasi, ei tohiks riik vähendada oma toetust rahvaraamatukogudele teavikute soetamiseks. Loodetavasti me kõik jälgime, et see ei juhtuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Arupärimine eesti kirjanuduse tuleviku kohta on ammendatud.

2. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Peale haamrilööki on võimalik ennast registreerida sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua asespiiker! Lugupeetud kolleegid! Ma tahaks paar sõna rääkida loogikast, täpsemini selle nähtuse puudumisest üsna tihti meie töös. Kõike võib ette tulla, eks ju. Mõni päev tagasi Eesti Vabariigi president ütles, et see, et kaheldakse Eesti riigis ja suhtutakse asjadesse kriitiliselt, on hea. See näitab, et me oleme oma riigiga harjunud. Samal päeval aga rahandusminister Ligi ütles, et igasugused kahtlused peaks olema lõppenud, et kahtlemine on

ebanormaalne. Kus siin loogika on, sellest ma aru ei saa.

Paar aastat tagasi, täpsemalt 2010. aastal toimus ühel päeval üks väga huvitav asi. Üks meie kõrge ametnik Ühendriikides teatas, et kriis on läbi ja Eesti tuleb sellest õnnelikult välja. Ja täpselt samal päeval üks teine ametnik, tollane minister, teatas, et olukord läheb hullemaks ja raskemad ajad on ees. Kus siin loogika on, seda ma ei mõista. Täna me kuulsime juttu mõttetust tänavavalgustusest. Kui on tänav, siis reeglina peab olema valgustus, ja kui on tänavavalgustus, siis see ei saa olla mõtetu. Loogikat jällegi ei ole.

Tahaksin teile meelde tuletada ühte toredat lauset, mis kõlas siin saalis eelmisel kolmapäeval ja jäi kahjuks märkamatuks. Kolleeg Marika Tuus-Laul esitas haridusministrile küsimuse ja haridusminister hakkas sellele vastama. See vastus – ma loen teile ette stenogrammi, ma ei muuda ühtegi sõna – kõlas järgmiselt: "Kõige suuremad kannatajad integreeritud koolide puhul on need põhikoolid, kus gümnaasiumiastet ei ole. Kõik statistilised analüüsid näitavad, et nendest põhikoolidest on ligipääs kõrgharidusele oluliselt kehvem kui nendest koolidest, kus gümnaasiumiaste on olemas". Kordan oma sõnadega: kui oled õppinud gümnaasiumiastmeta põhikoolis, pole kõrgharidus küll mitte kättesaadav, aga see on palju raskemini kättesaadav kui õppimise korral sellises koolis, kus on nii põhikool kui gümnaasium.

Ma tuletan teile meelde, mida me arutasime kolmapäeval. Me arutasime põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uut varianti, mida haridusminister siin tutvustas. Kõige põhilisem selles eelnõus on tungiv soov eraldada põhikool ja gümnaasium. Ma tuletan teile meelde, et uut torukooli – ma vihkan seda sõna, aga seda kasutatakse, kui jutt on koolist, kus on nii põhikool kui gümnaasium – teatud ajast enam moodustada ei saa. Ennekõike rahastamise abil käivitatakse kõik meetmed, et eraldada gümnaasium ja põhikool. Minister ise ütleb, et puhtast põhikoolist on ülikooli saada palju raskem kui koolist, kus on põhikool ja gümnaasium koos. Samas ta peab õigeks need koolid eraldada ehk teha palju halvemaks meie laste võimalused kõrgharidust saada.

Ma hindaksin niiviisi, et umbes 50% sellest, mis siin saalis öeldakse, eriti kui haridus- ja

teadusminister puldis vastab, kõlab absurdsest. Selle taga on, nagu vanasti üks meie kolleeg sõnastas, meie poliitiline tahe. Nui neljaks, tulgu mis tuleb – me teeme selle ära ja eks pärast vaatame, mis asjast välja tuleb. Mul on kahju, et koalitsioonierakonnad on siin saalis praegu esindatud ainult proua asespiikriga. Ülejäänud pidulikult puuduvad ega kuule seda jama, mida mõnikord ministrite vastused sisaldavad. Puhtas põhikoolis õppinutel on kõrgharidust raskem saada, aga ikka teeme põhikooli ja gümnaasiumi eraldi! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Ma tahan täna veel kord rääkida sellest, kuidas meie võimuparteid, IRL ja Reformierakond viimastel valimistel suure pettuse läbi Toompeale pääsesid ja koalitsiooni moodustasid. Nagu mäletame, lubas IRL suure suu ja ausa näoga kodukulud poole võrra vähendada. Mäletame kõik sellist loosungit: alandame kütte-, vee- ja elektrikulu poole võrra! See oli nii mitmes bukletis kui telereklaamides ja ka igal pool mujal.

Eurole üleminek oli just toimunud ja kodukuludega seotud kõrgete hindade alandamine läks valijale vägagi korda. Tegelikult valijaid peteti. Nüüd räägitakse hoopis kortermajade soojustamisest. Ja nende moonutatud lubadustega, mida tegelikult algusest peale ei kavatsetudki täita, mängiti end valitsusse.

Praegu valetatakse jälle. Elektri hind olevat paratamatult kõrge ja parim võimalus kokku hoida on elektrit mitte kasutada. Elektri lõpphinnast ehk summast, mis on teie arvel, head inimesed, on väga palju kordi räägitud, kuid meeldetuletuseks veel kord: et 75% sellest summast on valitsuse otsustada. Küsimus on praegu ju selles, et peaminister Ansip, Juhan Parts ja Jürgen Ligi ei tahagi elektri hinda alandada. Valitsus soodustab hinnatõuse, sest selle rahaga saab eelarveauke lappida ja majanduse kasvu näidata. Tegelikuses nullib inflatsioon majanduskasvu ära, nagu me teame. Veel kord: kolmveerand lõpphinnast on valitsuse otsustada ja valitsusparteidelt peabki küsima järgmisi küsimusi. Miks peab olema elektriaktsiis neli ja pool korda kõrgem Euroo-

pa Liidu miinimumnõudest? Miks pole valitsus alandanud elektri ja teiste kodukulude puhul käibemaksu? Paljud riigid on seda teinud. Miks on meil võrgutasud nõnda suured? Miks tõsteti vargsi, elektrituru avamise varjus kõvasti võrguteenuse hinda? Loodeti, et inimesed seda ei märka. Tõesti on tekkinud küsimus, kas siis kallima elektri kohaletoimetamine liine pidi on ettevõtjale kallim.

Kui väidetakse, et elektriliinidesse pole aastaid investeeritud, siis ma küsin: miks? Miks on riik aastaid järjest Eesti Energiast välja võtnud ligi miljard eurot dividende? Miks ei oleks võinud seda raha kasutada elektriliinide uuendamiseks? Miks me ei saa teada võrgutasu kujunemise mehhanismi? Millest see koosneb? Miks on see seaduseosa kuulutatud konfidentsiaalseks? Naaberriikides on need andmed täiesti avalikud. Miks peab maksu maksja kinni maksma Eesti Energia sadadesse tuhandetesse dollaritesse ulatuvaid õliprojekte USA-s, Jordaanias ja mujal? Need projektid on heaks kiitnud ka Eesti Energia nõukogu, kuhu kuuluvad teiste hulgas näiteks Kalle Palling, Meelis Atonen, Rein Kilk, Toomas Luman ja Toomas Tauts. Ning miks arvatakse elektriliini kadu võrgutasude hulka? Loogiline oleks, et need kulud kajastuksid elektri börsihinnas. Miks hämati inimestele, et kui jätate paketi valimata, siis ärge kartke, keegi ei võta teilt elektrit ära ja üldteenuse hinnale lisandub vaid mõistlik kasum. Tegelikult tõsteti see hind lausa viiekordseks, ja seda just nendele vanainimestele, kes lihtsalt ei osanud paketti valida. Millest selline küüniline vale?

Ja kõige lõpuks: miks tahab meie valitsus rahvast puupliidi ja ahjukütte ning õhu saastamise aega tagasi viia? Teame ju, et paljudest elektriteenustest praegu lihtsalt loobutakse. Selles kõiges on süüdi meie valitsus. Bulgaarlased kukutasid kõrge elektrihinna pärast oma valitsuse. Tuntud elektriinsener majandusdoktor Väino Rajangu küsis juba aasta eest ajalehes: kas elektri hinna tõus viib minema Reformierakonna ja IRL-i valitsuse? Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Austatud kolleegid! Järgnev ei ole mõistujutt, kuigi moraal on selles kindlasti olemas.

Tuleb vaid otsida ja leida. Eesti elektrienergia kallinemise ja rahva rahulolematuse suurenemise taustal on kasulik analüüsida teistes Euroopa Liidu riikides samadel põhjustel toimuvat.

Bulgaarias astus hiljuti valitsus tagasi, kuigi peaminister Boiko Borisovit võib uskuda, kui ta ütles, et tegi kõik, mis võimalik selle tragöödia ärahoidmiseks. Borisov ohverdas oma valitsuse haridusministri, keda nii nagu kogu kabinetti süüdistati korruptsioonis. Tagandati ka ranget kokkuhoidupoliitikat nõudnud ebapopulaarne rahandusminister ja tühistati koguni Tšehhi energiafirmale CEZ antud tegevusluba elektri jaotusvõrkude haldamiseks riigi mõnes piirkonnas.

Ei tohi unustada sedagi, et peaminister Borisov oli kuni viimaste sündmusteni Bulgaarias üsna menukas mees. Ta jättis palgad ja pensionid vaatamata kärpijate tungivale nõudmisele vähendamata, rahvale aga oli sellest ikka vähe. Tuhanded tulid mitme linna tänavaile, rahvarahutused muutused peaaegu poliitiliseks ja lõpuks ka vägivaldseks, politsei peksis rahulolematuid ning peaminister Borisov teatas riigimehelikult, et tema pole nõus juhtima riiki, milles politsei ei kaitse, vaid peksab oma kodanikke. Ta teatas, et annab rahvale, kes tal võimu andis, selle võimu tagasi.

Ühe riigi demokraatlikult valitud valitsuse tagasiastumine on alati selle riigi ja rahva jaoks tragöödia. Mis selles Euroopa Liidu vaesimaks tunnustatud riigis tegelikult toimus? Kui palju on tekkinud ummikseisu põhjuseks vabaks lastud elektriturg, kui palju üsna ranged kärpemeetmed, kui palju aga aastatega kuhjunud probleemid, kaasa arvatud riigi energia- poliitika probleemid, mis algasid aastal 2007, kui Bulgaariast sai Euroopa Liidu riik? Mäletatavasti nõustus tollane Bulgaaria valitsus sulgema Kozloduy tuumajaama neli väiksemat energiablokki, pääsemaks aastal 2007 Euroopa Liitu. Väga suur osa bulgaarlastest nimetas seda radikaalset energiapoliitilist sammu otse- sõnu reetmiseks. Selle aasta jaanuaris kukkus Bulgaarias rahvahääletus riigi teise tuumajaama ehitamise üle vähese osaluse tõttu läbi, kuigi 60% hääletusel osalenuist toetas plaani ehitada Rumeenia piiri lähedale Belenese uus tuumajaam. Häda on selles, et juba mullu tunnistas Bulgaaria valitsus ausalt, et uue tuumajaama projekt on külmutatud. Põhjuseks raha

puudumine, lisaks probleemid Belene tuumajaama turvalisusega, mis kõiki eriti murelikuks muutsid pärast Fukushima juhtunut. Nüüd on rahvale teatatud, et valitsusel pole Belene jaoks raha. Selle asemel soovis valitsus pikendada 2000-megavattise tuumareaktori eluiga Gozloduy tuumajaamas kuni aastani 2021.

Bulgaarlased kaotasid lõplikult kannatuse, kui said jaanuaris kätte tunduvalt suurenenud elektriarved. Nende riigis on miinimumpalk vaid 130 eurot ning viimastel andmetel toetab praegugi korraldatavaid protestiaktsioone ligi 90% bulgaarlastest. Meeleavaldajate liidrid on kokku leppinud järgmistes nõudmistes. Nad tahavad, et riigi põhiseadust muudetakse, asendades proportsionaalse esindatusega valimissüsteemi majoritaarsega. Nad tahavad muuta võimalikuks anda kohtu alla ja koguni tagandada seadusandjaid, kes ei täida oma kohustusi. Bulgaaria president, endise peaministri Boiko Borisovi kunagine partei- ja praegune mõttekaaslane Rosen Plevneliev saadab Bulgaaria parlamendi selle nädala jooksul laiali ja määrab ametisse ajutise valitsuse, millesse Borisovi erakond – Kodanikud Bulgaaria Euroopaliku Arengu Eest – kuuluda ei kavatse. Samale seisukohale jõudsid ning ütlesid selle ka avalikult välja sotsialistid ning türgi vähemuse erakond. Seega kuulutab riigipea välja ennetähtaegsed valimised, mis peaks toimuma hiljemalt mai keskel.

See aga ei tähenda kaugeltki seda, et Bulgaaria kriis on möödas. Paljude arvates see alles läheb hulluks, kui võimu kritiseerivad kõik, aga seda võtta ja koos sellega ka vastutada ei taha eriti keegi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud proua aseesimees! Head kolleegid! Mina kasutan täna võimalust, et anda vastus regionaalpoliitikat ajavatele IRL-i poliitikutele, kes olid silmanähtavalt häiritud sellest, et ma julgesin kritiseerida nende regionaalpoliitilisi algatusi, eriti seda, mis puudutas riigiasutuste Tallinnast väljaviimist.

Kõigepealt jääb mul selline tunne, et põllumajandusministril ei ole nüüd enam suurt millegagi tegeleda. Miks ta muidu pöördus regio-

naalministri poole, et selline algatus teha. Ja ta tegi seda kirjaga. Nad on küll ühe erakonna ministrid, oleks võinud ka helistada ja sellest rääkida, aga ei tea, kas kartis pealtkuulamist või milles asi oli. Nemad suhtlevad kirjaliikult – no mis seal ikka!

Kogu idee lõhkuda toimivaid riigiasutusi ei ole aga loogiline. See toob kaasa palju põhjendamatuid kulutusi, kusjuures asjaosalised ei ole üldse vaevunud neid summased kokku lööma. Meie oleme mõningad arvutused teinud, need on täiesti ilmselged. Lisaks kaasneks selle sammuga praeguste riigiasutuste kompetentsi lõhkumine. Vähemalt kaks-kolm aastat ei saa need asutused mujal tööhoogu niisugusena sisse, nagu see praegu saavutatud on. Ma saaksin aru, kui jutt oleks uutest ettevõtetest, nende asutamine kuskil mujal peale Tallinna oleks täiesti aktsepteeritav, aga milleks hakata asutusi niimoodi vägisi lõhkuma ja neid üle Eesti pillutama? Samas ei taga see inimestele ikkagi võrdset kohtlemist. Tulnud Tallinnasse, saab mitu asja ära ajada. Mis kulutusi see kõik kaasa toob, kui tuleb üht asja ajada ühes ja teist teises linnas?!

Haldusreformist räägiti juba aastaid enne seda, kui praegune koalitsioon tööle hakkas. Jääb mulje, et Seeder püüab tõsiselt asjadelt tähelepanu ära juhtida, kui selliseid mõtteid välja käib. Tõsi, meie omavalitsusjuhid on nõus ükskõik mis hinna eest ideega kaasa minema, et natukenegi omavalitsusele raha teenida, saada kuskilt mõni sent, müües end küll niimoodi poliitiliselt. Aga nad on väga vaeseks tehtud, nagu eelkõnelejad on juba rääkinud.

Nii see ametnike politiseerimine käib. See paistab igalt poolt välja. Viimased uudised räägivad, et maaelu tundev ajakirjanik Sulev Valner on ka politiseeritud. Ja selle eest, et temast on nüüd saanud IRL-i liige, saab ta töö regionaalministri juures. Ei tea, kas ERM-i ei suudetud kõiki inimesi ära paigutada, et Valner võetaks regionaalministri büroosse haldusreformi edendamaks? Teist nii õnnetut asjaajamist, nagu on Eestis haldusreformi ellu viies olnud, annab otsida. Ma tahaks neile küll igati edu soovida asjalike tegemiste puhul, nagu seda on haldusreform, aga nad tegelevad puuduliku haldusreformi asendustegevusega. Mis seal ikka, aga igal juhul võtku pliits ja kalkuleerigu, mis see kõik maksma läheb. Ja vallajuhid

ärgu lasku ennast pimestada sellest, mida IRL välja pakub. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnetooli Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Nädal aega tagasi kogunes ligi 500 inimest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ette Harju tänavale, et avaldada protesti üle jõu käivate elektriarvete ja valitsuse üleoleva ning ükskõikse suhtumise vastu. Kogunenud rahvas ootas, et nendega tuleks kohtuma Juhan Parts ja annaks soovitusi, kuidas suurte kodukuludega hakkama saada. Paraku jättis see soov Partsi ükskõikseks ning rahvaga kohtuma ta ei läinud. Seega jäi ministril teadmata, mida inimesed tema initsieeritud võrgutasude suurendamisest ning ummisjalu avatud elektriturule tormamisest arvavad.

Meie valitsuse suurim probleem on selles, et elatakse omas mullis. Aastate jooksul, kui praegune koalitsioon on võimul olnud, on ministrid minetanud arusaamise sellest, mis Eestis ikkagi toimub ja kuidas rahvas tegelikult elab. Selle kinnituseks on ka peaministri kõne, mille ta 23. veebruaril Tartus pidas. Kui senini on peaminister valimislubaduste klassikasse läinud lubadusega viia Eesti viie rikkaima riigi hulka, siis Tartu kõnest saime teada, et Eesti on üks maailma edukaimaid riike. Ansipi arvates tõendavad meie edu mingid statistilised näitajad, mida ta valgustab endale meelepärasest suunast. Aga kas sellest edust on mingit rõõmu ka pensionäri, kellel peale kodukulude tasumist 50 eurot rahakotti kuu aja peale alles jääb?

Üha suuremaks muutuvad käärid propaganda ning tegeliku elu vahel. IRL kavandas ajaks, kui esimesed vaba turu elektriarved inimesteni jõudma hakkasid, jõulise mainekampaania. Ilmselt püüti nii levendada rahva pahameelt täitmata valimislubaduste ja valetamise pärast. Bussipaviljonidele riputatud loosung "Ajame Eesti asja" mõjus kodukulude hullumeelse kasvu taustal aga inimestele näku sülitamisena. Eluvõõras oli ka IRL-i peasekretäri Tiit Riisalo avaldus, et nende erakond on kodukulude valimislubaduse tõttu ebaõiglase kriitikatule alla sattunud. Vastupidi, kriitika on vägagi õiglane ja kriitikat on olnud

isegi liiga vähe. Kas rahvas peab Riisalo arvates heakskiitvalt noogutama, kui IRL lubas vähendada elektriarveid poole võrra, aga hoopis kahekordistas need? Või tuleb IRL-i kiita monopolidega võitlemise eest, mille tagajärjel on paljudes Eesti paikades vee hind tõusnud? Või tuleb anda oma hääl IRL-ile läbikukkunud kodualuse maa maksuvabastuse eest, mille tagajärjel maksavad paljud pered suuremat maa-maksu kui kunagi varem? Riisalo arvates on seda kõike aga vähe ning rahvas kurjustab nendega ilmaasjata. Tiit Riisalo võiks selle asemel, et rahvale etteheiteid teha, anda hoopis oma majandusministrist erakonnakaaslasele nõu lahkumisavaldus esitada. IRL-i pink ei tohiks ju olla nii lühike, et poleks võimalik üks saamatu minister väheke toekama vastu vahtada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmiseks palun kõnetooli Valeri Korbi!

Valeri Korb

Head kolleegid! Viimastel aastatel on terves maailmas kõvasti kasvanud huvi põlevkivi vastu. Kolme aasta pärast, oktoobris 2016 tähistame saja aasta möödumist, kui esimesed kolm vagunit põlevkivi läksid Sankt-Peterburgi, et kütta seda linna.

Aga kui tänase päeva juurde tagasi tulla ja rääkida põlevkivi kaevandamise probleemidest ja perspektiividest Eestis, siis peaksime rääkima neljast suurest plokist, mida peaks põhjalikumalt arutama. Esimene plokk on ressursid, ressursside hoid; teine plokk on põlevkivi kaevandamine ja tarbimisnõudlus; kolmas on ökoloogia, mäetööde ökoloogiline ohutus, ja neljas põlevkivi maa-aluse töötlemise tehnoloogia ja renoveerimise pakiline vajadus.

Alustan esimesest: ressursid, ressursside hoid. Professor Enno Reinsalu hinnangul on meie põlevkivimaardla eksploatatsiooni perioodi jooksul maapõuest välja võetud kõige rohkem üks miljard tonni tööstuslikku põlevkivi. Jääkvarude suuruseks hinnatakse 4,8 miljardit tonni, nende aktiivseks osaks arvatakse 1,3 miljardit tonni, sh 0,3 miljardit on aktiivne reserv. Nagu näha, võib põlevkivi kaevandamisel, kui arvestada eeskätt maa-aluse kaevandamise meetodiga, arvestada perspektiiviga vähemalt 40 aastat ja ka sellega, et hinnanguli-

selt – ma tahaksin, et te tähelepanelikult kuuksite seda arvu! – läheb 40% põlevkivist tehnoloogilisteks kadudeks. Kuigi spetsialistide hinnangul jätkub meil põlevkivi vähemalt 50 aastaks, on põlevkivi kokkuhoiu probleem väga aktuaalne. Sellega seoses tuleb märkida, et maa-aluse kaevandamise osakaal, mille puhul kümneks aastaks prognoositakse tehnoloogilist kadu 40%, peaks suurenema 60–85%-ni.

Teine plokk: põlevkivi kaevandamine ja tarbimisnõudlus. Alates 1981. aastast, mil põlevkivi toodang aastas oli 31 miljonit tonni, täheldatakse selle näitaja stabiilset langust. Üldistatud prognooside järgi orienteeruti tasemele 10–12 miljonit tonni aastas, kuid aastal 2012 oli aastatoodang maardlas 16 miljonit tonni ning keemia-energeetikafirmade taotluste alusel kasvab toodang eelolevatel aastatel 2017. aastaks ligi 20 miljoni tonnini ja 2021. aastaks 26 miljoni tonnini. Tuleb silmas pidada, et viimase 40 aasta jooksul alates Estonia kaevanduse käikulaskmisest ei ole projekteeritud ega järelikult ka avatud uusi kaevandusi ja karjääre, mis kuuluvad – pean seda täpsustama – Eesti Energia lipu alla.

Kokku võttes ilmneb 2013. aasta alguses, et põlevkivivajadusest rahuldatakse vaid 80%, pean silmas kaht tegutsevat elektri jaama. Ja on ju alustatud uue jaama ehitamist. Tegutseva ettevõtte perspektiivne toodang – arvestades ka käivitatud Ojamaa kaevandust – ei ületa lähima nelja aasta jooksul 17 miljonit tonni müügipõlevkivi.

Kolmas plokk: ökoloogia, mäetööde ökoloogiline ohutus. Brüsseli, st Euroopa Liidu ökoloogiastrateegia seab prioriteetseks alternatiivsete energiaallikate kasutamise, sh gaasi- ja vesinikuenergeetika, samuti kütuseelementide arendamise. Ilma uute tehnoloogiateta, mis suudaksid garanteerida 100%-lise keskkonnohutuse, võib Eesti põlevkivimaardla positiivse tuleviku seada kahtluse alla. Senini on sellist ohtu edukalt suudetud vältida, kuid kaks maa-aluse põlevkivikaevandamise negatiivset tagajärge ootavad renoveerimiseks juba üle 40 aasta konkreetset tehnilist otsust. Ma saan aru, et aeg on otsas. Sel teemal aga võiks veelgi rääkida, teen seda järgmisel esmaspäeval. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Järgmisena palun kõnetooli Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Lugupeetud proua eesistuja! Austatud kolleegid! Ma ei taha siin rääkida sellest, kes ja mida lubas valimistel kommunaalkulude vähendamiseks ja sh ka elektri hinna alandamiseks – sellest on juba räägitud ja kirjutatud. Tahan rääkida sellest, et tänavuse aasta esimene kuu, jaanuar on lõppenud ja eelarvelised asutused oma elektrikuludele kriipsu alla tõmmanud.

Mis tuli välja? Võtame näiteks Narva linna. Eelarvelistele asutustele – lasteaiad, koolid, kultuuriasutused jt – oli elektrikulude katmiseks ette nähtud 20% rohkem raha. Seega juba hindade tõusu prognoos ei olnud väikene – viiendik eelmise aasta hindadest juurde. Jaanuar näitas, et reaalsed kulud olid kuni 40% suuremad kui eelmise aasta jaanuarikuus. See on fakt. Ja kui arvesse võtta, et tervelt kümme päeva kestis koolides vaheaeg ja täismahus kulutusi teha ei tulnud, siis võib arvata, et veebruar toob suuremad arved.

Võib-olla valiti mitte päris hea elektripaketti, kuigi majandusminister ise andis Narvas ka personaalset nõu, kuidas elektripaketti valida. Vahest ta eksis oma valikuga – noh, ei oska veel. Muidugi saab valikut muuta, aga juurdekasv on nii või teisiti suur.

Võib-olla lasteaiad ja koolid kasutavad elektrit ebaefektiivselt? Sellele küsimusele on rõhunud ka majandusminister, viidates võimalusele elektritasu vähendamiseks. Samas me teame, et lasteaiad ja koolid peavad täitmata rangeid tingimusi ja täitmist kontrollitakse ka väga hoolega. Ei saa öelda, et nendel asutustel on mingi võimalus eeskirjadest kõrvale hoida – kohe saad ettekirjutuse. Võib tõdeda, et lasteaiad ja koolid on täna miinimumtarbimise piiril, enam vähem tarbida ei saa. Ja veel: osa elektriseadmeid on vaja välja vahetada, samuti elektripirnid. Tuleb hankida uued ja ökoloogilised. Tundub pisiasi, aga need maksavad vähemalt kaks korda rohkem. Jälle lisakulu!

Kust võtta raha, et katta hindade kallinemise pärast nii järsku kasvanud elektrikulud? Mille või kelle arvelt? Muidugi, kohalikud omavalitsused peavad hakkama saama ja eks nad kuidagi selle raha leiavad, aga lõpmatult

see nii jääda ei saa, et selliste muudatuste tagajärjed langevad ainult kohalike omavalitsuste õlgadele. Vabariigi Valitsus peab ka midagi tegema, et elektri hind alaneks ja kommunaalkulud väheneks. Selles suunas tuleks astuda konkreetseid samme, alustades kas või aktsiisi alandamisest. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Head kolleegid! Lugupeetud Riigikogu istungi jälgijad! Homsel istungil arutatakse selles Riigikogu koosseisus juba kolmandat korda elektri hinnale lisanduva aktsiisi alandamist. Teadupärast aastast 2008 on Eestis elektriaktsiis, mis ületab 4,5 korda Euroopa Liidus kehtestatud alammäära. Kui Euroopa Liit ütleb, et elektri hinnale peab aktsiisi lisama vähemalt 1 euro megavatt-tunni kohta, siis Eestis on see määr 4,47. Kui me esimest korda siin Riigikogu saalis selles koosseisus tõstatasime teema, et üleminek vabale elektriturule toob kaasa hinnatõuse ja neid tuleb ohjeldada, siis oli aasta 2011. Äsja olid läinud vabale elektriturule üle suurettevõtted ja meie ettepanek oli, et kui elektri hinnad tõusevad, siis seda lööki saab pehmenada, vähendades lisanduvaid makse. Siis pareeriti meie ettepanekut vastuväitega, et millele me üldse tuginema, kui kinnitame, et elektriturule avamine toob endaga kaasa hinnatõusu. Juhan Parts Riigikogu saalis kinnitas, et on ka stsenaariume, et elekter hoopis odavneb.

Aasta hiljem, kui suurettevõtted olid aasta aega juba börsihindade alusel tegutsenud, oli näha, et hind ei ole alanenud. Me algatasime uuesti elektriaktsiisi alandamise eelnõu. Viimased vaidlused selle üle jäid möödunud aasta lõppu ja need kulmineerusid päris mitmel ööistungil. Oli juba selge, et 1. jaanuarist ootab kodutarbijaid ning väikeseid ja keskmisi ettevõtjaid väga suur elektri hinna tõus ja ööistungite abil soovisime survestada Riigikogu enamust sellele probleemile otsa vaatama ja aktsiisi vähendades seda hinnatõusu pehmenada.

Möödunud aasta lõpus öeldi meile, et elektriaktsiisi ei pea muutma, sest on ka teisi viise, võib näiteks vähendada taastuvenergia tasu.

Taastuenergia tasu vähendamisel majandusminister Juhan Partsi pakutud viisil oleks olnud poole väiksem mõju kui elektriaktsiisi alandamisel. Majandusminister pakkus välja, et taastuenergia tasu võiks vähendada 0,97 eurosendilt kilovatt-tunni kohta 0,8 eurosendile. On ilmselt kohane öelda, et selle taastuenergiatasu vähendamisega ei ole mitte kuhugi jõutud. Ülehomme jõuab see Riigikogu istungisaali, kus selle eelnõu menetlus jälle katkestatakse. See jäetakse määramatuks ajaks sahtlisse. Aga iseenesest taastuenergia tasu ei vähene. Ja juba tulevad Rahandusministeeriumist kõned, kus räägitakse taastuenergiatasu vähendamisest märksa väiksemas mahus ehk mitte enam 0,8 eurosendini, vaid 0,87-ni.

Meie pakutud aktsiisi alandamise oleks saanud teha kiiresti. See ei vaja Euroopa Liidu luba. Taastuenergia tasu puudutav muudatus vajab euroliidult riigiabi luba ja pole teada, millal see tuleb.

Põhiline on see, et Eesti riigi eelarve on elektri hinna tõusust märkimisväärselt võitnud, sest lisaks sellele, et elektritariif kasvab ja võrgutasusid suurendati 13%, on elektriaktsiis jäänud samaks ehk 4,5 korda suuremaks, kui Euroopa Liit nõuab. On jäänud samaks ka taastuenergiatasu. Kõrgemale elektri hinnale ja suuremale võrgutasule on lisandunud seegi tõsiasi, et käibemaks on hinnatõusu tõttu ligi kümnendiku kasvanud.

Nii et selle asemel, et riiklike maksude vähendamise abil inimestele hinnatõusu pehmedada, on otsustatud hoopis hinnatõusust suuremat kasu saada. Ja vaadates seda, et taastuenergia tasu muutmisel liigutakse edasi teosammul, jääb mulje, et see kasu saamine ongi eesmärk ja elektri kallinemist pehmedada ei soovita.

Aga homme arutab Riigikogu taas aktsiisi alandamist. Kolm on kohtuseadus ja ma loodan, et kolmandal korral saavad ka valitsusliitlased aru, et midagi tuleb siiski ette võtta. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu aseesinaine! Kolleegid! Head jälgijad! Kui me eelmisel nädalal arutasime siin pikalt põhikoolide ja gümnaa-

siumide reformi, siis minister Aaviksoo püüdis meid veenda ja ta on seda kinnitanud ka oma intervjuudes, et asjaomane eelnõu põhikooli ja gümnaasiumi lahutamist põhimõtteliselt ei nõuagi. Kui natukene nõuab, siis võib-olla ainult kaugemas perspektiivis. Niisuguse jutuga on võib-olla võimalik mõni inimene ka uinutada.

Mina osalesin eelmisel nädalal ümarlaua-arutelul Võrus. Samasugune dispuut on olnud Järvamaal ja ka mujal Kesk-Eestis, praegu käib see Põlvas. Tartu pingetest ma ei räägigi. Arutasime Võru ümarlauas kohalike inimestega põhikoolide ja gümnaasiumide tulevikku, eriti piirkonnas, kus on nii põhikoolid 1.–9. klassini kui ka põhikool-gümnaasiumid 1.–12. klassini, võib-olla ka juba mõni eraldi-seisev gümnaasium, kus on ainult 10., 11., 12. klass. Huvitav, et kõik asjaosalised, kes laua taga istusid, toetasid paljusust. Nende arvates on tore, kui vanemal on valida, kas ta paneb lapse väiksemasse põhikooli, kus on väiksemad klassid ja kus võib-olla pööratakse ka erivajadustele rohkem tähelepanu, märgates iga last. Sellises koolis on vajalikud tugistruktuurid. Osa koole aga on rohkem gümnaasiumile ja ülikoolile suunatud, neis saab õppida 1.–12. klassini. Igas arutelus saabub lõpuks hetk, mil peab otsustama, kas minna edasi puhta gümnaasiumiga või mitte. Nendel neljal kohtumisel, mis minul on viimasel paaril nädalal olnud, on peamine ja ainuke argument olnud ainult üks tõsiasi. Haridus- ja Teadusministeerium saatis detsembri viimastel päevadel omavalitsustele väga selge sõnumi, et järgmisel viiel aastal saavad raha ainult need omavalitsused ja koolid, kes on gümnaasiumiastme eraldanud.

Kui küsida selle kohta kohalikest inimestelt, siis öeldakse: ei-ei, loomulikult me ei taha 10., 11. ja 12. klassi ära lahutada. Meil on probleemid õpetajate koormusega, me ei tea, kuidas erialaõpetajate tööd korraldada. Ja me juba tunneme oma õpilasi ja nende perekondi. Kui 10. klassi tuleb kokku täiesti uus seltskond, siis me ei jõua luua neile vajalikke sotsiaalseid tugistruktuure. Poolargumente on palju. Peamine vastuargument aga on, et muidu ei anna ministeerium investeeringuraha.

Minu küsimus on: mida ja kuidas me siin Riigikogus arutame? Hariduslikud argumendid ei ole argumendid, kohalike inimeste argumen-

did ei ole argumendid. Ainuke argument on, et kuskil Isamaa tagatoas keegi otsustas, et kõige kihvtim asi, mille ta tahaks oma nimele kirjutada, on puhaste gümnaasiumide loomine. Ja ainult selleks jagab ta Euroopa raha järgmiseks viieks aastaks. Võib-olla avanevad aastal 2015 kohalikele omavalitsustele võimalused oma platvormi selgitada. See, mida Aaviksoo siin meil eelmine nädal rääkis, on pehmeltselt öeldes vale. Kõnealuste investeeringutega surub ta peale oma platvormi. Ma loodan, et Riigikogu liikmed eelnõu arutades teavad seda tausta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ei saa minagi mööda minna elektri hinnast ja selle mõjust Eesti elektritarbijatele. Põhiliselt on räägitud kodutarbijatest, väga vähe aga kohalikest omavalitsustest ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtetest. On üks lihtne meetod, kuidas saaks elektri hinda alandada. Nagu juba öeldud, selleks on elektriaktsiis, mille mõju võib üsna väike tunduda – kodutarbijale 15–17 eurot aastas –, aga vanas rahas teeb see 250–300 krooni ja öelda, et see on väike raha, mina küll ei julge. Need, kes seda väidavad, elavad ilmselt suhteliselt hästi.

Teine asi, millest kogu aeg räägitakse: taastuvenergia tasu kiire vähendamine võiks oluliselt elektri hinda alandada. Praegune poliitiline seis on vist selline, et taastuvenergia tasu muutmisega ei jõuta kuhugi. Eelnõu jääb Riigikogu sahtlitesse, sest koalitsioon ei jõua konsensusele. Minu teada on ka Euroopa Liidult tulnud sõnum, et õigustatud ootuste järgmise printsiibi kohaselt neid tasusid vähendada ei saa. Kokkulepet rikkuda ei tohi.

Minu arvates saab kõige kiiremini ja efektiivsemalt elektrikulusid vähendada, kui võrgutasude kiiret kasvu pidurdada. Nii lühikese ajaga teha nii palju, nii suures mahus investeeringuid ainult võrgutasu kasvatamise abil ei ole minu arvates õige. Kui oli vaja investeeringuteks raha, siis tulnuks riigil vähem dividende Eesti Energiast välja võtta või siis teisipidi, suunata Eleringi investeeringuteks. See oleks juba oluline võit olnud, see võimaldanuks elektri hinna madalama hoida. Meie inimesed

ei ole rikkad ja nende maksevõime ei ole nii suur, et nad kannataksid välja väga lühikese perioodi jooksul tehtavad suured investeeringud.

Midagi ei ole teha, kui on suur torm, siis teatud juhtudel tulebki olla mingi aeg ilma elektrita. See pole ainult Eesti probleem. Ka rikastes riikides, näiteks Soomes ja Rootsis, kui on torm, siis me kuuleme uudistest, et 20 000 – 30 000 majapidamist on ilma elektrita. Mingit varukindlust ei suudeta tagada, sest selle hind on liiga kõrge. Samal ajal on võimalik efektiivselt ja operatiivselt peale tormi elekter taastada.

Väga otsene mõju on elektri hinnal kohalikele omavalitsustele. Kohalikud omavalitsused on jälle kaotajaks jäänud, sest nende eelarves täiendav elektrikulu ei kajastu. Keskeltläbi 20–25% tuleb kohalikel omavalitsustel tänava arvestada täiendavaid kulusi, mis on seotud elektri kallinemisega. See pole väike raha – kui võtta kokku omavalitsuse kogu elektrikulu, siis on see päris suur summa. Koolid, lasteaiad, raamatukogud, huvikoolid, spordihooned jne, lisaks tänavavalgustus. Kui see kulu kokku liita ja panna sinna 20% kulu juurde, siis seda ei ole lihtsalt võimalik katta. Praegu ongi selline seis, et me näeme poolpimedaid linnu ja väiksemaid asulaid, sest omavalitsustel valgustuseks raha ei ole. See ei ole sugugi normaalne, et tänapäeva Euroopas me peame kokku hoidma kõige elementaarsema pealt – ma arvan, et tänavavalgustus on elementaarne asi. Inimesed peavad saama turvaliselt liigelda.

Ja teine teema, millest täna on räägitud, on elektri hinna tõusu otsene mõju.

Ma palun mõne minuti juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Teil ei ole võimalik aega juurde saada. Vaba mikrofoni vóorus on aega viis minutit. Seega järgmine kord. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi aastapäeva järgsel päeval ja vabariigi aastapäeva eelsetel päevadel ja vabariigi aastapäeval endal arutatakse ikka Eesti asja üle ja mõeldakse, mis see Eesti asi on. Mõeldakse Eesti inimeste, Eesti riigi juhtimise ja riigijuhtide peale. Mina mõtlesin ka selle peale, kuidas ikkagi nii erinevalt asjadest aru

saadakse, et ühe erakonna jaoks on Eesti asi inimeste aitamine, toimetulek, nende igapäevane hakkama saamine, aga Isamaa ja Res Publica Liidu jaoks on Eesti asja ajamine reklaamplakatite kleepimine ja reklaamklippide tootmine. Hakkasin mõtlema, mis selle IRL-i "Ajame Eesti asja" taga siis tegelikult on.

Loetelu nende n-ö pattudest sai üsna pikk. Ma ei räägi praegu mitte elamislubade skandaalist, elamislubade müügist, Raudsest ega Stelmachist, ei räägi ka sellest, kuidas siseminister Ken-Marti Vaher on tahtnud oma kauaaegset parteikaaslast Priit Kama Politsei- ja Piirivalveameti peadirektoriks sokutada. Ma räägin konkreetsetest näidetest selle kohta, mida on viimase paari-kolme aasta jooksul peamiselt Isamaa ja Res Publica Liidu eestvedamisel, küll koalitsioonis Reformierakonnaga, tehtud. Aga Reformierakond on vähemalt osaliselt oma vigu tunnistanud ega ole tervet Eestit täis kleepinud plakateid, kuidas nemad Eesti asja ajavad. Sain abi ka selliselt veebisaidilt nagu isamaaliit.reformipartei.info, kuhu on tublid Eesti inimesed kirja pannud, mida Isamaa ja Res Publica Liit Eesti inimeste "aitamiseks" tegelikult teinud on. Võib-olla mõned näited, kõike ma ei jõua ette lugeda – aega pole piisavalt.

Üldine käibemaksu tõus 18%-lt 20%-le, millega tõsteti kõiki hindu. Toasooja käibemaksu tõus 5%-lt 20%-le, millega peamiselt just kodukulused suurendati ja mis lööb koduomanikke eriti valusalt. Meenutan siinkohal IRL-i loosungit "Kodukulud alla. Sinu kindel võit!". Majutusteenuste käibemaksu tõus 5%-lt 20%-le, millega kahjustati turismi- ja majutusettevõtteid. Kontsertide, spordiürituste, etenduste, muuseumi- ja kinopiletite käibemaksu tõus 5%-lt 20%-le, mis teeb haiget just spordiühingutele ja sporditegijatele, kultuuriettevõtetele ja kultuuritarbijatele. Matusteenuste käibemaksu tõus 5%-lt 9%-le, mis teeb peamiselt haiget pensionäridele, töötutele ja teistele vaesematele ühiskonnagruppidele. Raamatute ja õpikute käibemaksu tõus 5%-lt 9%-le, maagaasi aktsiisi tõus, pakendiaktsiisi kehtestamine, elektriaktsiisi tõus. Teatavasti Euroopa Liit nõuab, et elektriaktsiis oleks vähemalt 1 euro megavatt-tunni kohta, Eestis on see 4,47 eurot megavatt-tunni kohta. Bensiiniaktsiis on meil võrreldes 2007. aastaga tõusnud 36%, mis on kaasa aidanud muudelegi hinnatõusudele.

Üle 50% kütuse hinnast moodustavad aktsiis ja käibemaks, mida valitsus kontrollib ja saaks alandada, kui sooviks hinnatõusu survet leevendada.

Tuludeklaratsiooni esitamisel ei saa tuludest enam maha arvata õppelaenu intresse, ametiühingu liikmemaksu ja erakondadele tehtud annetusi. See teeb peamiselt haiget praegustele ja tulevastele õppelaenuvõtjatele.

IRL-i juhtimisel kärbiti märksa haigus- ja hooldushüvitusi, mis lööb eriti kõvasti väikeettevõtteid ja halvendab kõigi töötajate tervisekaitset. Tõsteti omaosalust hooldusravis, kaotati hambaravihüvitus, kohaliku omavalitsuse tulubaasi kärbiti, vähendades neile laekuvat tulumaksuosa 11,93%-lt 11,40%-le, mis piirab kohalike omavalitsuste võimalusi avalikke teenuseid osutada ja abivajajaid aidata.

IRL-i juhtimisel võeti vastu uus töölepingu seadus, mis piirab märksa töötajate sotsiaalseid tagatiseid, kergendab vallandamist ja suurendab ebaproportsionaalselt töötaja vastutust. Peatati riigipoolsed maksed teise pensionisambasse, mis teeb haiget peamiselt tulevastele pensionisaajatele, tõsteti pensioniiga – 2026. aastaks tõuseb pensioniiga meestel ja naistel 65. eluaastani. See teeb kõige rohkem haiget pensionieelikutele. Lõpetati pensioni tasuta kojukanne.

Minu aeg on läbi, aga näete, ma jõudsin selle loeteluga alles napilt poole peale. Järgmisel esmaspäeval saan seda nimekirja jätkata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Austatud proua juhataja! Kolleeg Priit Toobal hakkas siin ette lugema nimekirja, mis on nii pikk, et enne läheb issanda päike looja, kui ta sellega lõpule jõuaks. Kui aga vaadata, mis Eestimaal viimasel ajal toimub, ja seda, kuidas me sammume oma eesmärgi poole saada viie rikkaima riigi hulka, siis tundub, et mitte ainult issanda päike, vaid kogu maailm saab enne otsa, kui me sinna jõuame.

Teate, ma mõnikord mõtlen, et asjade vahel on väga huvitavad seosed. Enne seda, kui drastiliselt tõusis elektrienergia hind, tekkis meil millegipärast säherdune vahva elektriautode boom. Tulid elektriautod – hästi soodne ja

moodne uus tehnoloogia, ostke kõik! Ja palun väga – elektri hind tõusis. Huvitav on see, et tavaliselt noored inimesed võtavad ruttu omaks igasugused vahvad äpid, et nuppe litsuda ja mingit uut mängu mängida, kasutada uut tehnoloogiat – ikka selleks, et näidata, kui targad ja eesrindlikud nad on. Millegipärast elektriautot omaks pole võetud. Nii palju kui mina tean, Eestis vist ainult üks eraisik ongi elektriauto otnud. Ma ei tea küll, mis kaalutlustel, aga inimesi on väga mitmesuguseid. Ju see oli siis selline inimene, kes vajab millegipärast elektriautot. Ma ei tea, kas ta kasutab seda kodus õmblusmasina asemel või, ma ei tea, vahukoore kloppimiseks. Üldiselt sõidavad meil elektriautodega inimesed, kes milleski süüdi ei ole, sotsiaaltöötajad enamasti.

Paraku ma oleks tänavu talvel ühe sellise sotsiaaltöötaja tõttu peaaegu avariisse sattunud. Mina sõidan rahulikult oma töökohta, mis on vene kiriku vastas. Ühe ristmiku ees seisab elektriauto, ootab rohelist tuld, aga aknad on absoluutselt härmas. On ainult sihuke pisike vaatamispile nagu tankis, õige kitsalt puhtaks hõõrutud. Istub seal tädi – näo järgi kohe näha, et niisugune tark, hoolitsev, südamega inimene. Sotsiaaltöötaja ilmselt. Karvamüts pähe tõmmatud, soojad labakud – rahvusmustriga! – käes, hingab sinna akna peale ja nühib sedasama pile, kust saaks välja vaadata. Ma muidugi jäin vaatama, oleks peaaegu et teistele sisse sõitnud. Päris huvitav vaatepilt! Kui nüüd veel mõelda sellele, et elektriautodel tuleb varsti kõik kiirlaadijad välja vahetada, sest tuleb uus pistikupesa standard, siis jah, niimoodi me liigume jõudsalt sinna, kuhu me liigume.

Inimeste jaoks on tähtsad kolm asja. See ei ole mitte minu väljamõeldis, igal pool maailmas on tehtud elanikkonna küsitlusi. Tuleb välja, et inimeste jaoks on kõige tähtsam, nii huvitav, kui see ka ei ole, isiklik turvalisus. Teisel kohal on tervis ja alles kolmandal kohal on majanduslik heaolu ehk raha olemasolu.

Kuidas meil nende kolme asjaga on? Isiklik turvalisus ei tähenda mitte ainult seda, et sind ei ähvarda oht tänaval maha löödud saada, vaid ka seda, et sa saad kenasti oma eluga hakkama, et sul on normaalne töökoht, et sa saad palka, et sa suudad oma mingid vajadused täita, ilma et peaksid vargile minema. Aga paraku on niimoodi, et noored inimesed ei näe Eestis perspektiivi, nad ei näe tulevikku, nad põgenevad, lähevad ära Austraaliasse. Aga uskuge mind, ega seal ka parem ei ole. Nad ju kirjutavad sealt – vaadake natuke Facebookis ringi! Seal on küll ja küll inimesi, kes kirjutavad oma vahvatest seiklustest Austraalias, aga nad tulevad sealt tagasi sama vaestena, nagu nad läksid, ega nad sealt õnne ei leia.

Tervisega on, nagu on. Tervis maksab raha, seda raha ei ole sugugi mitte kõigil. Nüüd, kui kirjutati alla tervise tuleviku kokkulepe, kirjutati see alla ilma personalita. Niimoodi me siis läheme oma tuleviku poole, kus on kindla peale olemas maksud, mida tuleb maksta, kus on eelarve, mida hoitakse tasakaalus, arvestamata seda, et selles eelarves on ka laste pisarad ja nende vanainimeste häbi, kes peavad kätt väristama lootuses sotsiaaltoetust saada. Ja mis on seal positiivset? Positiivset on seda, et me teiega kestame, me jääme kestma, me saame ükskord oma õiguse ja ükskord me võidame niikuinii. Head tervist teile kõigile! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, tänane päevakord on ammendunud. Soovin kõigile kaunist õhtu jätku! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 17.03.

Istungi kestus 2 tundi ja 3 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 26. veebruar 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu (377 OE) teine lugemine

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (344 OE) esimene lugemine

3. "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2012. aasta täitmise aruanne

4. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (339 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku kuenda töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Annan üle arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile. Seekord käsitleb arupärimine sisekontrolli puudulikkust Kaitsepolitsei ametis. Teate, kolleegid, on olemas selline väljend nagu "Potjomkini küla". Selle mõtles välja üks Prantsuse diplomaat, aga see väljend on olemas paljudes keeltes. Praegu tekib mul Siseministeeriumiga, eriti aga siseministriga suheldes tahes-tahtmata mõtte, et tegemist on järjekordse Potjomkini küla-ga. Kui minister siin tribüünil seisab, siis selgub, et korruptsiooni on Eestis ainult kohalikes omavalitsustes. Seda teemat kasutatakse selleks, et teha maha oma poliitilisi konkurente, selleks, et sihiteadlikult mustata Ida-Virumaad ja konkreetselt Narvat. Selleks kasutatakse ühte konkreetselt juhtumit ja kõiki neid juhtumeid, mis on kohtusse jõudnud, aga pärast

isegi lahendita jäänud. Samas, kui püüad küsida millegi kohta, mis toimub Siseministeeriumis või kapos, siis tehakse kõik, et oma erakonnakaaslast kaitsta.

Sellegipoolest esitan ma selle arupärimise, andes proua Ergmale võimaluse veel kord näidata, kellele kuulub tema poolehoid, kui ta saadab selle arupärimise tagasi ja jätab avalikkuse ilma avaliku debatita sellel äärmiselt tähtsal teemal. Me peame teadma, kuidas on juhtunud nii, et korruptsiooni on esinenud ka nende hulgas, kes peaksid ühiskonnas korruptsiooniga võitlema, millega need juhtumid on lõppenud ja millised on eeldused, et need tulevikus ei kordu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamata.

Nüüd teated. Kolmapäeval, s.a 27. veebruaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning rahandusminister Jürgen Ligi.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile.

Head kolleegid, nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu (377 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Käesoleva otsuse eelnõu esimene lugemine lõpetati s.a 19. veebruaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 21. skp kell 10.30. Eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud, mistõttu tuleb otsuse eelnõu teisel lugemisel lähtuda otsuse eelnõu esimese lugemise tekstist.

Eelnõu kohaselt osalevad Eesti kaitseväelased NATO alalise merejõudude grupi 1 (SNMG 1) koosseisus Saksamaa sõjalaevadel. Sellega täidab Eesti oma NATO liikmesusest tulenevaid liitlaskohustusi. NATO gruppides osalemine on mereväele juba aastaid olnud üks olulisim väljund, mistõttu on üksuste selleks ettevalmistamine saavutanud väga kõrge ja ka liitlaste seas hinnatud taseme.

Vabariigi Valitsus arutas otsuse eelnõu oma s.a 14. veebruari istungil ja otsustas seda toetada. Riigikaitsekomisjon arutas otsuse eelnõu enne teist lugemist oma s.a 21. veebruari istungil. Riigikaitsekomisjon otsustas oma istungil konsensusega eelnõu teise lugemise seletuskirja heaks kiita ning teha Riigikogu juhatusele ettepanek panna Riigikogu otsuse 377 eelnõu teine lugemine Riigikogu 2013. aasta 26. veebruari istungi päevakorda. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 109 otsustas riigikaitsekomisjon 21. veebruaril konsensusega teha täiskogule ettepanek selle Riigikogu otsuse eelnõu teine lugemine lõpetada, panna eelnõu lõpphääletusele ning Riigikogu otsusena vastu võtta. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Ülo Tulik! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 377 teine lugemine tuleks lõpetada ja eelnõu otsusena vastu võtta. Me valmistume lõpphääletuseks.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele riigikaitsekomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Kaitseväe kasutamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel NATO alalise merejõudude grupi koosseisus" eelnõu 377. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 77 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 5.)

2. Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu (344 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane teine päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Tutvustan teile lühidalt selle eelnõu sisu. Nimelt on Eesti riigis kaks lastehaiglat, üks nendest on Tartu Ülikooli Kliinikumi juures (see ei ole majanduslikus mõttes puhas lastehaigla, kuna seal on suur haiglakompleks) ja teine on lastehaigla, kus teenindatakse ainult lapsi. See asub Tallinnas Mustamäel ja selle nimetus on Tallinna Lastehaigla.

Tallinna Lastehaigla ei võta patsientidelt visiiditasu. Seni töötas see mehhanism nõnda, et Tallinn kompenseeris haiglale poole visiiditasust (1 euro 60 senti lapse pealt). Meedikute streigi valguses andis Vabariigi Valitsus selge lubaduse tõsta arstide palka. Me kõik mäletame seda streiki ja neid pingelisi kolmepoolseid läbirääkimisi, mille üks osaline oli haiglate liit. Lepiti kokku, et meedikute palk tõuseb kuni 20%. Kokkuleppele kirjutati alla ja siis hakkas valitsus otsima, kust seda raha saaks

võtta. Tuli mõistagi välja, et tuleb tõsta visiiditasu ja voodipäevatasu. Seda teed teistes haiglates mindigi. Kord on selline, et iga haigla saab kehtestada teatud soodustused. Tegelikult väga paljud haiglad seda ka teevad, kui nad saavad seda endale rahaliselt võimaldada. On kohti, kus lastelt visiiditasu ei võeta, aga lastehaiglas on paraku ainult lapsed. Nii et täiskasvanud patsiendi arvel ei ole võimalik mingit raha laste jaoks leida.

Tallinna Lastehaigla asub pealinnas, aga mõistagi ei võeta seal vastu mitte ainult Tallinna lapsi, vaid ka mujalt Eestist tulnud lapsi. Mujalt Eestist pärit lapsed moodustasid eelmisel aastal 42% patsientide üldarvust.

Me teeme eelnõus ettepaneku, et Vabariigi Valitsus töötaks välja mingisuguse kompensatsioonimehhanismi, mis annaks võimaluse tõsta ka lastehaigla arstide palka, nagu oli lubatud. Kusjuures ma rõhutan, et Tervise Arengu Instituudi uuring on näidanud, et juba eelmisel aastal olid lastehaigla arstide palgad 20% madalamad kui nende teistes haiglates töötavate kolleegide palgad. Soov on jätkata ikka nii, et lastelt visiiditasu ei võetaks.

Me arutasime seda komisjonis pikalt. Kõlas muidugi ka argument, et visiiditasu tuleb kehtestada, mis siin jamada. Aga tegemist on, ma rõhutan veel kord, lastehaiglagaga. Meie, kes me oleme lastevanemad, teame väga hästi, et ega ükski lapsevanem ei lähe niisama lastehaiglasse vastuvõtule, ta läheb sinna siis, kui midagi on lahti. Viis eurot ei ole väga väike raha. Arstide hinnangul on reaalne oht, et mõni laps jääb arstiabist ilma lihtsalt seetõttu, et vanematel seda raha parasjagu ei ole.

See on meie eelnõu sisu. Mul on tunne, et ma jätsin midagi väga olulist mainimata, aga vist said kõik asjad ikka ära räägitud. Ma palun seda eelnõu toetada! Oli väga kurb kuulda, kui komisjonis kõlas Sotsiaalministeeriumi argument, et ärimaailmas nõnda ei käituta. Ma arvan, et me võiksime teha erandi haiglale, kus ravitakse meie lapsi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Tuletan meelde, et igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada kummalegi ettekandjale üks suuline küsimus. Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Sa meenutasid kolmepoolseid palgaläbirääkimisi. Tuleta, palun, meelde, milline oli läbirääkimistel lastehaigla positsioon meedikute palga osas!

Yana Toom

Ma tänan! Tegelikult ei olnud eraldi ühelgi haiglal positsiooni, oli haiglate liidu positsioon ja esindajad kirjutasid sellele kokkuleppele alla. Aga me mäletame väga hästi – see on kolleeg Viktor Vassiljevi väljend, millega tuleb paraku nõustuda –, et tegelikult lükati haiglate liit tanki. Nad kirjutasid sellele leppele alla, aga siis tuli välja, et nad peavad ise hakkama hindu tõstma. Nagu ma ütlesin, lastehaigla ei saa seda teha, sest seda tuleks teha meie laste arvel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma ei saanud teie ettekandest hästi aru, kas lastehaiglate juhtkonnad näevad siin mingit suurt probleemi. Seda külge te üldse ei puudutanud. Kas te olete nendega suhelnud ja nõu pidanud? Milline on nende seisukoht?

Yana Toom

Aitäh küsimuse eest! Võib-olla ei väljendatud ma ennast piisavalt selgelt. Eestis on kaks lastehaiglat. Ühes nendest, nimelt Tallinna Lastehaiglas, ei teenindata ühtegi täiskasvanud inimest. See tähendab, et puhtmajanduslikult ei saa võtta, piltlikult öeldes, näiteks täiskasvanult visiiditasu ja raamatupidamise kaudu osa sellest visiiditasust justkui lastele jagada. On veel üks haigla, mis kannab lastehaigla nime, aga see on Tartu Ülikooli Kliinikumi koosseisus, kus on veel mitu haiglat, nii et majanduslikult töötab seal süsteem teistmoodi. Tallinna Lastehaiglas ravitakse ainult lapsi, mis tähendab, et kui me kehtestame visiiditasu, siis seda maksavad kõik lapsed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! See probleem on seotud ka kuludega. Seetõttu oleks hea täpsustada, mis summast me üldse räägime. Kui suur summa on ette nähtud haigla lepingus haigekassaga?

Yana Toom

Ma tänan! Ma vaatasin, et härra Juul üritas nagu kätt tõsta, justkui tema küsimus oleks jäänud vastamata. Ma proovin vastata teile mõlemale. Kui me räägime haiglajuhtide seisukohast, siis ma paar päeva tagasi uurisin seda seisu. Näiteks tõi Tallinna Lastehaigla peaarst Mall-Anne Riikjärv mulle saadetud kirjas välja sellised faktid, et leping, mida haigekassa neile pakkus, on möödunud aastaga võrreldes 2,8% suurem, haigekassa eriarstiabi eelarve suureneb 5,4%, samas on lastehaiglas palgafondi suurendamiseks vaja, arvestades streigikokkuleppeid, 10%-list kasvu. Ehk haigla saab haigekassalt 2,8% kasvu, aga vaja oleks 10%. Kui me neid arvusid komisjonis arutasime, siis Sotsiaalministeeriumi esindaja luges ette haigekassa väga ilusa nimekirja, kust tuli välja, et lastele osutatavad teenused on täiskasvanute teenustest kallimad. See vastab tõele. Aga tulemus on ikka see, et haigla saab juurde 2,8%, mitte 10%, mida oleks vaja selleks, et palgalubadusi täita.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu teada toetavad paljud omavalitsused elanikke visiiditasu maksmisel. Näiteks maksis see omavalitsus, mida mina varem juhtisin, visiiditasu täielikult kinni. Kas Tallinn ka toetab lapsi visiiditasu maksmisel?

Yana Toom

Ma tänan! Ma olen seda maininud, et Tallinn on juba aastaid maksnud kinni poole visiiditasust. Visiiditasu oli varem 3 eurot 20 senti ja Tallinn maksis sellest 1 euro ja 60 senti. Seda teeb Tallinn ka aastal 2013. Aga asi on selles, et Tallinna eelarve võeti vastu varem, kui sõlmiti kõik need kokkulepped ja jagati need lubadused. Tagajärg ongi see, et eelarve on vastu võetud ja raha kuskilt juurde võluda

ei saa. Tallinn käitus enda arvates igati korrektselt, nagu ta on käitunud kõik viimased aastad, aga tagajärg on see, et haigla jääb rahast ilma, sel põhjusel, et need lubadused anti pärast seda, kui linna eelarve oli juba vastu võetud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Tänan! Lugupeetud ettekandja! Kolleeg Juul tundis huvi, mida sellest situatsioonist arvavad haiglate juhid. Ta ei saanud vastust. Ma küsin siis uuesti, mida lastehaigla juhid või ka teiste haiglate juhid sellest probleemist arvavad. Kas te olete nendega rääkinud ja nõu pidanud?

Yana Toom

Mina olen sellel teemal rääkinud ainult lastehaigla juhtkonnaga, kuna see probleem puudutab lastehaiglat. Ma olen haigekassast uurinud ja tean, et nendes haiglates, kus ravitakse nii täiskasvanuid kui ka lapsi, on lastele tavaliselt soodustused kehtestatud või on lapsed visiiditasust vabastatud. Seal on majanduslikult võimalik seda teha, sest saab n-ö teenida raha täiskasvanute pealt. See ei kõla küll viisakalt, aga nii see on.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Yana Toom! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Riigikogu otsuse eelnõu "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" oma 19. veebruari istungil. Kuna tegu on Riigikogu otsuse eelnõuga, siis on menetlus pisut teistsugune. Riigikogu juhatus määras otsuse eelnõu 344 menetlusse võtmisel muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 10. jaanuari kell 16. Muudatusettepanekuid ei laekunud. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu ja seda tutvustas Yana Toom. Ma tutvustust üle ei korda, kuna eelkõneleja seda siin puldis juba tegi.

Teen lihtsalt mõned täpsustused, kuna see teema on natuke segaseks aetud. Räägin sel-

lest, milline on riigi roll ja milline on SA Tallinna Lastehaigla omaniku ehk Tallinna roll. Nagu te aru saite, on eelnõu eesmärk tagada rahaline kompensatsioon SA-le Tallinna Lastehaigla visiidi- ja voodipäevatasude mittekandmise korral saamata jääva tulu eest. Riigikogu on kehtestanud ravikindlustuse seaduse. Selle § 70 lõige 5 sätestab, et visiiditasu ei tohi nõuda, kui ambulatoorset eriarstiabi osutatakse alla kaheaastasele kindlustatud isikule. Sama seaduse § 71 lõige 2 sätestab, et voodipäevatasu ei või nõuda intensiivravi osutamise aja eest, raseduse ja sünnitusega seotud statsionaarse eriarstiabi osutamisel ning statsionaarse eriarstiabi osutamisel alaealisele. Sihtasutus Tallinna Lastehaigla, täpsemalt öeldes selle omanik Tallinn on otsustanud, et Tallinna Lastehaigla ei võta alaealistelt visiidi- ja voodipäevatasu. See otsus on tehtud lisaks nendele riiklikele piirangutele. Samuti on Tallinn otsustanud 50% ulatuses kompenseerida SA-le Tallinna Lastehaigla visiiditasu mittevõtmise tõttu saamata jääva tulu. Kui me vaatame nüüd riigi poole, siis, esiteks, olen ma selgel seisukohal, et me ei tohiks hakata seadust muutma ja hakata uuesti kuni kaheaastastelt lastelt visiiditasu ja voodipäevatasu nõudma. Ma arvan, et enamik Riigikogu liikmeid on samal seisukohal. Ka eelkõneleja mainis, et Eesti Haigekassa teenuste nimekirjas on lastele osutatavad teenused tõepoolest kõrgema hinnaga. See tähendab, et haigekassa, kelle kaudu finantseerimine käib, on juba iseenesest diferentseerinud oma süsteemi ehk täiskasvanute ja laste ravi hinnad on erinevad. Laste ravi hinnad on kõrgemad, mis tähendab, et ka SA Tallinna Lastehaigla osutab raviteenuseid kõrgema hinna eest, mida haigekassa kompenseerib.

Ma arvan, et selle otsuse eelnõu adressaat oleks pidanud olema pigem Tallinn, kuna Tallinna võimuses on kompenseerida seda raha, mis jääb lastehaiglal Tallinna otsusest tulenevalt visiidi- ja voodipäevatasude eest saamata. Keskerakond, kellel on otsene side Tallinna valitsemisega, võiks pöörduda Tallinna Linnavalitsuse poole, et leida see osa rahast, mis praegu Tallinna Lastehaiglal saamata jääb. Riik on pannud piirangud, nagu ma ütlesin, kuni kaheaastaste laste visiiditasule, samuti on seal loetus raseduse ja sünnitusega seotud statsionaarse eriarstiabi osutamine. Neid otsu-

seid, ma loodan, Riigikogu üle ei vaata ja ka edaspidi on kuni kaheaastased lapsed visiidi- ja voodipäevatasust vabastatud. Ei ole hea mõte nende käest seda raha sisse nõudma hakata, hea Keskerakond!

Sotsiaalkomisjon tegi järgmised otsused: saata otsuse eelnõu esimesele lugemisele täna, 26. veebruaril, koos ettepanekuga otsust mitte vastu võtta. Selle poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 4, erapooletuks ei jäänud keegi. Komisjoni ettekandjaks määrati komisjoni esimees Margus Tsahkna. See eelnõu vajab otsusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääletenamust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Stenogrammi huvides palun täpsustust. Te heitsite Tallinnale ette, et nad pole kehtestanud lastele, kes on vanemad kui kaks aastat, visiiditasu, jättes sellega haigla ilma lisarahast. Sain ma õigesti aru, et see on Tallinna probleem, et nad jätsid üle kaheaastastelt lastelt visiiditasu võtmata?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Te saite täiesti valesti aru. Minu märkus oli seotud sellega, et Tallinn oleks võinud ja võiks rohkem kompenseerida, kuna see on Tallinna enda otsus. Ma arvan, et see on põhimõtteliselt õige otsus, et visiiditasu ei võeta. Aga kui sellist otsust langetatakse, siis tuleks vaadata ka haigla arenguvõimalusi ja kompenseerida see osa linna eelarvest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Kui ausalt ütelda, siis ma päris hästi ei saanud aru, mida komisjon arutas. Teie tõite välja küsimused, mis olid seotud tasuga. Aga põhiettekandest sain ma aru, et eelnõu eesmärk on leida vahendeid arstide palga tõstmiseks. Te peaaegu mitte midagi ei rääkinud sellest, et pediaatrid ei saa seda palka, mis on kokkuleppega ette nähtud. Te

rääkisite ainult nendest tasudest. Selgitage seda, palun, veel kord!

Margus Tsahkna

Aitäh! Küsimus jäi natuke segaseks. Ka SA Tallinna Lastehaigla on haiglate liidu liige. Haiglate liit pöördus Vabariigi Valitsuse poole eelmise aasta lõpus, peale seda, kui olid toimunud kolmepoolsed läbirääkimised, ettepanekuga, et riik tõstaks visiiditasu ja voodipäevatasu piirmäära. Iga meditsiinasutus kehtestab ise visiidi- ja voodipäevatasu. Meie siin saalis otsustasime, kas tõsta piirmäära, mida ei olnud kümme aastat tõstetud. Ka SA Tallinna Lastehaigla on sellele haiglate liidu ettepanekule alla kirjutanud. Ma loodan, et mis puudutab arstide, õdede ja hooldajate palga tõusu, siis ka see haigla täidab kollektiivlepingut, millele ka tema on alla kirjutanud. Probleem on selles, et n-ö visiiditasu tõusust saadav raha Tallinna Lastehaiglas on haigla sõnul teiste haiglatega võrreldes väiksem, kuna nad ei saa võtta visiiditasu. Siin on Tallinna roll ülitähtis. Ma loodan, et nii nagu Tallinn on varasematel aastatel suutnud ka aasta sees oma eelarvet muuta, nii ta ka seekord korrigeerib eelarvet, selleks et oma haiglat toetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma annan teile ühe soovitusena, mida me oleme paljudele koalitsiooni liikmetele andnud. Kui te tahate Tallinna juhtida, siis tuleb kandideerida Tallinna volikokku ja valituks saada. Siis saab hakata Tallinna juhtima. Siit juhitakse aga riiki. Meie teeme ettepanekuid valitsusele, mitte Tallinna Linnavalitsusele. See on uskumatu demagoogia, kui te ütlete, et Keskerakond justkui tahaks lastele visiiditasu kehtestada. Vastupidi, me tahame, et Tallinna Lastehaigla kompensatsiooniks see raha, mis tal selle kehtestamata visiiditasu tõttu saamata jääb. Tallinn ei ole Tallinna Lastehaigla eraldanud vähem vahendeid, vastupidi, ta on neid aasta-aastalt püüdnud suurendada. Küsimus on aga järgmine. Kas Tallinna Linnavalitsus osales nendel läbirääkimistel? Kas ta kirjutas lõpuks alla lepingule, mis räägib vajadusest leida arstidele palgaraha ja

sellest, kust seda raha võiks leida, või ta nendel läbirääkimistel ei osalenud ning polnud sinna isegi kutsutud?

Margus Tsahkna

Aitäh! Ma arvan, et Tallinn osales nendel läbirääkimistel sedakaudu, et Tallinn on SA Tallinna Lastehaigla omanik, Tallinna esindajad kuuluvad Tallinna Lastehaigla nõukogusse ja Tallinn suuresti juhib seda konkreetset meditsiinasutust. Ükski omavalitsus eraldi kolmepoolsetes läbirääkimistes ei osalenud, kuna nad ei olnud konkreetset osapooled. Küll aga need omavalitsused, kellele kuuluvad mingid meditsiinasutused, olid kindlasti kaasatud ja osalesid läbirääkimistel oma esinduse kaudu nendes konkreetsetes meditsiinasutustes. Mis puudutab Tallinna juhtimist, siis ma arvan, et siin ei ole õige koht arutada, mis juhtub peale järgmisi, oktoobris toimuvaid valimisi. Aga komisjonis arutati ka seda, et kunagi oli soov, et Tallinna Lastehaigla oleks PERH-i osa. Kuna nad asuvad kõrvuti, siis oleks lastehaiglas sel juhul lihtsam majanduslikult toime tulla. Tallinn oli aga see, kes otsustas, et ei, SA Tallinna Lastehaigla jääb ka edaspidi omaette asutuseks. See on kaasa toonud selle, et praeguste piirangute tõttu, nii nende tõttu, mis on kehtestanud riik (kuigi haigekassa hinnakirjas on lastele osutatavate raviteenuste hinnad kõrgemad), kui ka nende lisapiirangute tõttu, mida on kehtestanud Tallinn ise, on Tallinna Lastehaigla majanduslik olukord tõepoolest keerulisem kui sealsamas kõrval asuval PERH-il, mis on üks Eesti suurimaid meditsiinasutusi, kus on võimalik majanduslikult paindlikumalt käituda. Ka tulevikus võiks kõne all olla see, et võib-olla oleks just laste ja lastehaiglas töötava meditsiinipersonali huvides, kui lastehaigla oleks näiteks PERH-i osa. Aga see on juba omanike otsustada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja, ma tahan teid tänada! See oli suurepärase poliitiline sõnum, mille te täna siin saalis meile edastasite. Tallinna lapsed, kellest igauks võib teatud hetkel haigeks jääda, võivad loota ainult Keskerakonna juhitava linna-

valitsuse abile, valitsuselt ei saa nad mingit abi. See on tõesti poliitiliselt väga huvitav. Aga küsimus on järgmine. Kui arvestada demograafilist olukorda ja jätta kõrvale poliitilised mängud, kas teil siis kas või hetkeks ei särt-satanud mõte, et sellises olukorras peaks kõik ärapanemised ära jätma ja vaatama olukorda praktiliselt? Kas te olete seal haiglas käinud ja juhtkonnaga vestelnud?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Jah, Tallinna Lastehaigla juhataja käis eelmise aasta lõpus sotsiaalkomisjonis. Ma saan sellest murest täiesti aru. See oli jälle tore demagoogiline võte, mida austatud küsija kasutas, väites, et riik ütleb, et teda see ei huvita. Vastupidi, minu sõnum oli selge: riik on juba aastaid seda regulatsiooni ette näinud ja ka uut haigekassa hinnakirja kehtestades arvestati, et lastele haigekassa kaudu osutatavad teenused on kõrgema hinnaga, mis tähendab, et need meditsiiniastutused, kes lastele meditsiiniteenuseid osutavad, saavad ka paremini tasustatud. See on meie ühine, riigi tasemel tehtud poliitiline otsus, et vabastada visiidi- ja voodipäevatasust kuni kaheaastased lapsed ning raseduse ja sünnitusega seotud statsionaarne arstiabi. Ma arvan, et seda me ei muuda. Pigem on linn kui lastehaigla omanik, kehtestades ühelt poolt veel lisapiiranguid, mis on kindlasti väga positiivsed lastele ja nende vanematele, kohustatud tagama iseendale kuuluva meditsiiniastutuse majandusliku jätkusuutlikkuse. Praegu on Tallinn selle osa vastutusest kõrvale jätnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle tundub, et see eelnõu, mida me arutame, on tegelikult rohkem eelarveküsimus. Ma ei saanud eelmise ettekandja käest vastust, kas konkreetselt lastehaigla juhtkond on teile selle soovi paberil edastanud või on see soov tulnud eelnõu esitajatelt. Milline on ikkagi juhtkonna või nõukogu arvamus, kes haiglat kureerib? See jäi ebaselgeks.

Margus Tsahkna

Aitäh! Tallinna Lastehaigla esindaja oli eelmise aasta lõpus sotsiaalkomisjonis, kui me arutasime ka seda kolmepoolset kokkulepet. Tõepoolest oli kõne all mure, et kuna neil on omad piirangud, on nad sattumas natukene ebavõrdsesse olukorda võrreldes teiste haiglatega, kes sellele kolmepoolsele leppele alla kirjutasid. Ta tõdes, et osa piiranguid tuleneb seadusest (kuni kaheaastastelt lastelt visiidi- ja voodipäevatasu mittevõtmine), aga lõviosa puudujäägist tekib ikkagi seetõttu, et linn on ka teiste patsientide puhul piirangud kehtestanud. Ta väljendas muret, et linnaeelarvest ei ole piisavalt raha eraldatud. Mina ei taha näidata näpuga kellegi peale, ka mitte Tallinna peale, aga mulle jääb natuke arusaamatuks, mispärast Keskerakond teeb siin saalis valitsusele sellise ettepaneku, kui oleks võimalik see probleem lahendada omavalitsuse tasemel, täpselt sellel tasemel, kus see probleem praegu on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ma saan aru, et komisjon, komisjoni esimees teiste hulgas, ei toetanud seda ettepanekut. Aga üks kena noormees on mulle koju saatnud ilusa kirja, kus ta sinisel foonil muu seas kirjutab, et IRL seisab selle eest, et meie rahvas kestaks, lapsi sünniks, me peame tagama peredele kindlustunde, tõstma ausse suured pered, kaitsma pereväärtusi, laste kasvatamist jne. Kuna ta on siia alla kirjutanud "IRL", siis saan ma aru, et ta on esinenud ka sinu nimel. Kuidas ma pean seda nüüd mõistma? Kas IRL ikka toetab laste kasvatamist ja perede toimetulekut laste kasvatamisel või ta ei toeta seda? Minule jääb nüüd mulje, et kuna seda eelnõu ei toetata, siis ta nagu seda kõike ei toeta, aga selle ilusa sinise paberi järgi peaks toetama.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Jah, kindlasti toetab IRL laste sünnitamist, kasvatamist ja arendamist. Kindlasti teeb ta seda peale järgmise aasta oktoobris toimuvaid valimisi ka kohaliku omavalitsuse tasemel Tallinnas, kui me näeme SA

Tallinna Lastehaigla toetuseks ette rohkem vahendeid kui praegune linnavalitsus.

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Ma palun vabandust, et mul kogemata tuli välja väga poliitiline küsimus, kuigi plaan oli alguses teine! Meil on vajaduspõhine lapsetoetus, mis on IRL-i uhkus ja mille suurus on 9 eurot 59 senti. Laste visiiditasu on viis eurot. Kuidas neid kahte summat võrrelda annab?

Margus Tsahkna

Neid kahte summat ei tulegi võrrelda. Üks asi on visiidi- ja voodipäevatasu piirmäär. Teine asi on vajaduspõhise lapsetoetuse summa sellel hetkel, kui see toetus kehtima hakkab. See summa suureneb igal aastal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma juhin tähelepanu, et Margus Tsahkna on komisjoni ettekandja. Küsimused võiksid puudutada rohkem komisjoni tööd. Aga loomulikult on vastajal õigus otsustada, kuidas ja kui palju ta vastab. Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Tänan väga, proua juhataja! Austatud ettekandja! Kuulasin teie vastuseid ja mind hämmastas, et te nimetasite visiiditasust vabastamist piiranguks. Kas te eksisite või te tõesti arvate niimoodi?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Kui te süvenete sellesse otsuse eelnõusse, siis näete, et selle põhiprobleem on konkreetse raviasutuse majanduslik olukord. Meditsiinasutuse poolt vaadates on see vabastus piirang, laste ja vanemate silmis on see aga väga vajalik soodustus, mitte piirang. Me saame teiega selles mõttes ühtemoodi aru.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud sotsiaalkomisjoni esimees! Eelnõu käsitleb Tallinna Lastehaiglat. Te ütlesite, et see, et lastehaigla ei võta lastelt visiiditasu, on Tallinna probleem. Samas ei

ravita selles haiglas ainult Tallinna lapsi, vaid seal on ravil kogu regiooni lapsed. Ma arvan, et ligi pooled nendest lastest ei ole Tallinna elanikud. Visiidi- ja voodipäevatasu olid teil läbirääkimistel arstidega üks viis, mille abil te oma lubadusi täitma pidite. Järelkult tuleb sellele lastehaiglale anda mingi teine võimalus. Korrake veel üle, miks sotsiaalkomisjon ei ole nõus tegema erandit lastehaiglale, kus lastelt visiiditasu ei võeta.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Esiteks, visiiditasu piirmäära tõstmise ettepaneku tegi Eesti Haiglate Liit, kuhu kuulub ka Tallinna Lastehaigla. Teiseks, riik teeb erandeid ja need erandid on juba olemas. Kui te tutvute haigekassa isegi käesoleva aasta hinnakirjadega, siis näete, et sinna on need erandid sisse pandud just nimelt sellest tulenevalt, et riik on ette näinud, et kuni kaheaastastelt lastelt ning samuti raseduse ja sünnitusega seotud statsionaarse arstiabi osutamisel visiiditasu ei võeta. Selles mõttes on riik ühelt poolt teinud soodustusi, et toetada lastega peresid ja lapsi, ning teistelt poolt näinud ette ka vahendid saamata jääva summa kompenseerimiseks. Kuna tegu on omavalitsusele kuuluva haiglagaga, siis on ka omavalitsusel siin oma ülesanded. Tallinn on langetanud minu arvates õige otsuse, et nad ei võta visiiditasu ka nendelt alaealistelt, kes seaduse piirangu alt välja jäävad, kuid nad peaksid ette nägema vahendid, mis tagaksid lastehaigla majandusliku jätkusuutlikkuse. Siin ongi vaidluse koht. Ma kutsun Tallinna üles mitte poliitiliselt vaidlema, vaid oma eelarvelisi võimalusi tegelikult üle vaatama.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andre Sepp!

Andre Sepp

Aitäh, austatud eesistuja! Ma loen selle otsuse eelnõu seletuskirjast, et Tallinn on siiani katnud 50% Tallinna Lastehaigla visiiditasudest. Kas komisjonile on teada Tallinna seisukoht selles küsimuses? Teatavasti on Tallinnal olnud mitmeid võimalusi oma inimesi toetada. Kas komisjonile on teada Tallinna seisukoht selles küsimuses, kuidas sellega edasi minna?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Me ei ole ametlikult Tallinna Linnavalitsuse seisukohta küsinud. Kui me aga vaatame Tallinna poliitilisi valikuid, siis näeme, et neid kohti on küll, kust saaks raha leida, näiteks võiks parteipropaganda tegemise asemel kompenseerida Tallinna Lastehaiglale visiiditasudest saamata jäävat raha. Need poliitilised valikud on tõesti olemas, aga seda sotsiaalkomisjon ei arutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Teie sõnum oli väga ühene: kuigi Tallinna Lastehaiglasse pöörduvad lapsed üle Eesti, on selle haigla finantseerimine ja sellega seonduvad probleemid puhtalt Tallinna mure. Kuid kes vastutab siis riigis tervishoiu eest? Kas riik ei peaks lastehaiglale kompenseerima näiteks kapitalikuluseid, mida seadus ette näeb? Siiani seda tehtud ei ole.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Minu sõnum oli väga selge: riik peab täitma oma ülesandeid ja omavalitsus peab täitma oma ülesandeid. Ei ole mõtet tulla siia Riigikogu saali omavalitsuse täitmata jäetud ülesandeid riigi valitsuse kaela ajama. Igaüks teeb oma tööd. Mis puudutab kapitalikuluseid, siis see on teine teema, mida me jõuame siin Riigikogu saalis veel korduvalt arutada.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Margus Tsahkna! Kas on kõnesoove? Palun, Yana Toom Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Yana Toom

Täna! Ma mingit kõnet valmis ei ole teinud, aga ausalt öeldes ajas see viimane repliik mind n-ö tagajalgadele. Kui me nimetame Eesti parimat lastehaiglat, kus tehakse meie laste tervise nimel imeasju, täitmata ülesandeks, siis on see ikka tipp. Ma palun, võtame natuke aega, hingame sisse ja välja, loeme kümneni ja võib-olla ikkagi toetame seda eelnõu. Tegemist ei ole Tallinna probleemiga, tegemist on lastega. Eesti riigis on vähe lapsi.

Need arvud on ju masendavad. Meie lastetoetus on 19 eurot 18 senti, visiiditasu on aga viis eurot, selle toetuse eest saab kolm korda arsti juures käia. Vajaduspõhised toetused ei jagu aga isegi kaheks visiiditasuks. Kuulge, see on uskumatu! Tõesti, selles haiglas töötavad patrioodid, aga fakt on see, et nende palk on praegu 20% madalam nende teistes haiglates töötavate kolleegide palgast. See etteheide, justkui Tallinn oli nii kangekaelne ja selle asemel, et omal ajal see haigla PERH-iga ühendada, jättis selle endale, on kuidagi väga imelik. Selles haiglas ravitakse lapsi, seal midagi muud ei tehta. Mina näiteks ei usu, et kui Tallinna Lastehaigla oleks praegu PERH-i osa, et seal saaks siis lapsi ravida tasuta. Ma pole selles üldse kindel. Palun vaatame neid asju eraldi: need on lapsed ja see on poliitika. Praegu ei ole tegemist poliitikaga, vaid tegemist on laste tervisega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Läbirääkimistel osaleda on võimalik ainult fraktsioonide esindajatel. Kas fraktsioonide esindajatel on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud. Seega saame minna lõpphääletuse juurde. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 344 ei tuleks otsusena vastu võtta. Kuna eelnõu nõuab vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli. Priit Toobal, kas teil on protseduuriline küsimus?

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Ma ei leidnud materjalide hulgast infot selle kohta, kas parlamendis moodustatud Tallinna toetusrühm toetab seda eelnõu või ei. Kas teil on see teadmine olemas?

Aseesimees Laine Randjärv

See pole protseduuriline küsimus. Me läheme hääletusprotseduuri ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli. Hetkel on kohalolijaks registreerunud 58 Riigikogu liiget, puudub 43.

Me saame minna lõpphääletuse juurde. Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi

Valitsusele" eelnõu 344. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 31 Riigikogu liiget, vastu oli 13, erapooletuks jäi 1. Seega oli selle otsuse poolt vähem kui 51 Riigikogu liiget. Otsuse eelnõu ei leidnud toetust. (Tabel 6.)

3. "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2012. aasta täitmise aruanne

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise pävakorrapunkti juurde. Arutluse alla tulevad "Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018". 2012. aasta täitmise aruande kannab ette justiitsminister Hanno Pevkur.

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul anda teile ülevaade kriminaalpoliitika arengusuundade täitmise kohta 2012. aastal. Sissejuhatuseks võib subjektiivse hinnangu kohaselt mainida, et möödunud aastal kuulsime ehk varasemast rohkem sellistest teemadest nagu isikute põhiõiguste kaitse, süütuse presumpatsioon, moraalsed hinnangud jms. Vaieldamatult on need teemad, milles selguse saamiseks vajame edaspidigi laiapõhjalist ühiskondlikku debatti ning lisaks debatile ka konkreetseid õiguspoliitilisi samme. Kindlasti on Riigikogu selle debati üks keskseid areene ning ma loodan, et võimalikud tulevased lahendused on tasakaalukad, ratsionaalsed ja õigusriigile kohased.

Samuti meenub eelmisest aastast avalik arutelu kohtus kriminaalmenetluse raames tehtud õigeksmõistvate otsuste üle. Nagu paljud teist teavad, moodustavad õigeksmõistvad otsused kriminaalmenetluse kohtulahenditest alla 5%. See tähendab, et iga selline lahend väärrib tähelepanu, eriti kui tegu on meedias suurt kajastust leidnud juhtumiga. Kui varem on õigussüsteemi süüdistatud selles, et õigeks mõistetakse liiga harva, siis mullu kaldus kaalukausse teisele poole ning kõlasid näiteks soovid võtta süüdistajad n-ö ebaõnnestumise tõttu vastutusele. Kinnitan, et sellist plaani meil ei ole. Õigeksmõistvad otsused on õigussüsteemi lahutamatu osa. Samuti peame nende juhtumite puhul eriti hoolikalt silmas pidama seda, kuidas me õigeksmõistmise korral menetlus-

osalisi kohtleme. Peame olema ühiskonnana suuremeelsemad ja mõistvamad. Need, keda kohus on õigeks mõistnud, ei saa olla süüdi mõistetud kellegi teise poolt. Meenutan siinkohal Ameerika usuteadlast ja mõtlejat Reinhold Niebuhri, keda ma kohtunike täiskogul tsiteerisin. Ta on öelnud: "Inimese võime õigust mõista teeb demokraatia võimalikuks, ent inimese kalduvus ebaõiglusele teeb demokraatia vajalikuks." Selle mõtte tera kommentaariks ütlesin samuti, et mind paneb muretsema inimeste ja ühiskonna valmisolek mõistetud õigust mõista, mitte seda – ise õigust mõistes – hukka mõista. Ma meenutasin neid mõtteid seetõttu, et need on kohased ka käsiloleva ettekande puhul.

Enne kui ettekandega edasi lähen, tuletan meelde, millised on kriminaalpoliitika arengusuundade peamised põhimõtted ehk see, millised juhised on Riigikogu andnud valitsusele kriminaalpoliitika elluviimiseks. Peatun neist kahel.

Esimene puudutab vajadust ehitada kriminaalpoliitika üles kvaliteetsetele uuringutele ja akadeemilisele teadmisele. Kuigi kriminaalpoliitika tekitab sageli rohkesti emotsioone, ei ole hõõgav süda või tavateadmine see viis, kuidas saavutada tegelikke edusamme. Kriminaalpoliitika nõuab samamoodi professionaalsust nagu näiteks meditsiin või energeetika. Piltlikult öeldes võib ka kriminaalpoliitikat üles ehitada kas rahvameditsiini või professionaalse meditsiini põhimõttel. Sarnasusi võib tuua veelgi: näiteks mõistame, et nii haiguste kui ka kuritegevuse vastu on tõhusam võidelda neid ära hoides, mitte juba tekkinud probleemide lahendamise kaudu.

Seetõttu oleme iga aastaga kaasanud kriminaalpoliitika kujundamisse aina enam akadeemilisi eksperte. Suuremate ettevõtmistena võib esile tuua karistusseadustiku revisjoni ning tänavu alguse saanud kriminaalmenetluse seadustiku ülevaatamise, mille fookus hakkab olema just isikute põhiõigustel. Uuringute vallas oleme arendanud ministeeriumi enda analüüsivõimet ja tellinud uuringuid ka ülikoolidelt. Kokkuvõttes tähendab see, et kriminaalpoliitika muutub nii suure osas kui võimalik tõenduspõhiseks: me peame valima ning rahastama selliseid poliitikameetmeid, mis enast tõestavad, ning hoiduma raha matmisest

sinna, kus sellel mõju ei ole või on see mõju isegi negatiivne.

Teine põhimõte kriminaalpoliitika tegemisel on vabakonna kaasamine. Kaasamisest saame rääkida nii poliitika kujundamisel kui ka rakendamisel. Poliitika kujundamise kohta on hea näide vaenu õhutamise kuritegude ning inimkaubanduse eelnõu menetlemine, poliitika rakendamise kohta aga mullu tööle hakanud vabatahtlike tugiisikute programm vanglast vabanenutele, mida korraldame koostöös kirikute nõukoguga.

Hea koostöösuhte näiteks sobib kindlasti ka Justiitsministeeriumi ja Riigikogu õiguskomisjoni koostöö. Eelmise aasta alguses valmis esimene analüüs, mille õiguskomisjon tellis ministeeriumi analüütikutelt. Samal ajal on õiguskomisjoni esimees ise aktiivselt karistusseadustiku revisjonis osalenud. Loodetavasti aitab see Riigikogul eelnõusid tõhusamalt menetleda. Niisiis võib lühikokkuvõtteks öelda, et kriminaalpoliitika kujundamine vastab arengukava põhimõtetele.

Jätkan kriminaalpoliitika eesmärkidega. Ilmselt ei tule teile üllatusena, et peamine eesmärk on ka edaspidi kuritegevuse vähendamine. See tähendab, et tuleb vähendada ohvriks langemist, kuritegudega seotud kahjusid, ohvritele põhjustatud kannatusi jne. Ometi ei ole see eesmärk alati nii ilmne. Aeg-ajalt tekib konkureerivad eesmärged, mis on küll ka tähtsad, kuid mille puhul peaksime mõtlema, kas need ikka on kuritegevuse vähendamise mõttes kõige otstarbekamad. Julgen väita, et sageli saavad üksikjuhtumitest alanud diskussioonid lahenduse, mis emotsionaalselt on justkui sobiv, kuid samal ajal võib viia meid lõppeesmärgist hoopis kaugemale. Toon paar näidet.

Politseivastase vägivalda juhtum Viljandis tekitas avaliku diskussiooni. Üheks lahenduseks pakuti karistuste karmistamist ja teiseks kokkuleppemenetluse keelamist. Kuid kriminoloogilised teadmised ja uuringud ei toeta selliste juhtumite ärahoidmise ja nende arvu vähendamise nimel kumbagi lahendust, sest selle juhtumi põhjused asuvad hoopis mujal.

Teine näide on õpetajavastase vägivalda juhtum Tõstamaal. Teema käsitlemisel jõuti aruteludeni selle üle, kas õpetajal on põhimõtteliselt õigus last vastu lüüa või mitte. Kuigi loomulikult on igal inimesel õigus kaitsta ennast füüsilise ja vaimse vägivalda eest, tähendaks

vägivaldaga vägivalda vastu võitlemine aga juba ette kaotatud lahingut.

Ma ütlesin, et kriminaalpoliitika peamine eesmärk on kuritegevuse vähendamine. Teen lühikese ülevaate, kuidas selle eesmärgi täitmine õnnestunud on.

2012. aastal langes Eestis kuriteo ohvriks küsitluse järgi 8% inimestest. Meenutuseks, et 2010. aastal oli selliseid inimesi 12%. Olgu siinkohal ääremärkusena ära toodud, et näiteks Virumaal tervikuna langes küsitluse kohaselt kuriteo ohvriks 13% inimestest ning Ida-Virumaal on see näitaja veelgi suurem. Kui tulla aga registreeritud kuritegevuse statistika juurde, siis 2012. aastal registreerisid uurimis-asutused ja prokuratuur 40 816 kuritegu, mida on 4% vähem kui 2011. aastal ning 29% vähem kui 2003. aastal, mis oli esimene aasta pärast karistusseadustiku kehtima hakkamist.

Kuritegude registreerimine vähenes üle Eesti küllaltki ühtlaselt: kuritegude arv vähenes võrreldes tunamullusega kümnes, jäi samale tasemele kahes ning kasvas kolmes maakonnas. Kõik teie, kes te olete siin saalis või ka väljaspool seda saali, saate tutvuda oma linna või valla statistikaga Justiitsministeeriumi võrgukodus.

Eelkõige vähenes 2012. aastal varavastaste kuritegude arv – 7%. Varguste arvu vähenemist kinnitavad nii registreeritud kuritegude statistika kui ka küsitlusandmed. Registreeritud varguste arv vähenes 8%, politsei alustas kriminaalmenetlust ligi 19 000 vargusjuhtumi uurimiseks.

Vargused moodustavad ligi poole registreeritud kuritegudest, kuid samal ajal on teada, et suur hulk varguse ohvreid jätab nendest juhtumitest kahjuks politseile teatamata. 2012. aastal oli selliseid ohvreid küsitluse kohaselt lausa 58%. Kui võrrelda kuritegudest teatamise taset Eestis ja Lääne-Euroopa riikides, siis peame tõdema, et Eestis teatatakse kuritegudest oluliselt harvem ning kuigi usaldus politsei vastu on meil suur, ei ole see siiski kahjuks piisav, et inimene vaevuks politsei poole pöörduma. Minu siiras soovitus kõikidele varguse ohvritele ja loomulikult ka kõigile teiste kuritegude ohvritele on lihtne: andke sellest politseile teada, sest kui te ei teata, siis puudub igasugune võimalus, et toimepandud kuritegu karistuse saaks.

Teatamata jätmine on probleem ka vägivald-lakuritegude puhul. 63%-st vägivallaga ähvardamise ja füüsilise ründe juhtumitest kahjuks politseile ei teatud. Samas on võrreldes 2009. aastaga vägivallakuritegudest teatamine tublisti kasvanud. Siin on kindlasti rolli mänginud avalikkuse tähelepanu ja menetlusasutuste muutunud suhtumine.

Vägivallakuritegude puhul väärrib eelmisest aastast positiivse külje pealt äramärkimist tapmist arvu vähenemine. Vägivalla tagajärjel hukkunute arv oli mullu väikseim pärast taasiseseisvumist. Esialgsetel andmetel hukkus 57 inimest, kaksikümne aastat tagasi oli see näitaja kaheksa korda suurem. Kuid hoolimata positiivsest langustrendist ei saa me lõpuni sellega rahul olla, sest Euroopa keskmise näitajani jõudmiseks peaks seda liiki kuritegusid olema veel ligi kolm korda vähem.

Kehalise väärkohtlemise kui levinuima vägivallakuriteo registreerimiste arv kasvas möödunud aastal aga üle kümnendiku – 5311 kuriteoni, kusjuures muutus tulenes eelkõige Tallinnas ja Harjumaal toimepandud kuritegudest. Küll peab siinkohal täpsustama, et muutuse taga on suuresti politsei ja prokuratuuri menetluspraktika muutumine ehk nn nulltolerants vägivallakuritegude, eriti perevägivallajuhtumite suhtes. Kui kuriteo ohver on juba politsei poole pöördunud, siis seda kuritegu ka menetletakse. Seetõttu võib registreeritud kuritegude arv küll kasvada, aga pigem tuleb seda võtta kui positiivset näitajat.

Kui rääkida üldisemalt masskuritegudest, siis rõhutan, et nende kuritegude taga pole enamasti oma tegevust ratsionaalselt kasu-kahju võtmes kaaluvad moraaltud inimesed, vaid pigem inimesed, kes mõttetegevusega just ei hiilga. Tegu on eelkõige vägivallatsejatega, joobes juhtimise puhul alkoholi kuritarvitajatega, varavastaste kuritegude puhul eelkõige narkosõltlastega. Teisisõnu on tegu inimestega, kellel on kompleksed sotsiaalsed probleemid. Sellegipoolest tuleb nende inimestega ka kriminaaljustiitsüsteemis tegelda, nagu peame leidma ka kuriteo ohvrite kaitsmise võimalusi.

2012. aastal sai esimene vang vanglast välja narkoravile, 2013. aastal loodame laiendada narkoravi asendusravina nii vanglast vabanevatele kui ka sinna mitte veel sattunud inimestele. Tulevikuteema on endiselt alkoholismiravi väljaarendamine ja karistussüsteemis

kasutuselevõtt. Alati võib küsida, miks me pakume kurjategijatele teenuseid, mida ei saa endale lubada seaduskuulekas inimene. Siin on aga olemas väga selge põhjendus: esiteks on see tulemuslik ning vähendab uute kuritegude toimepanemist, teiseks on see ka vangistusest odavam. Meil ei saa olla õigustust, miks jätta kasutamata kuritegevust vähendavaid tõhusaid meetodeid või kasutada nende asemel midagi nii vähetulemuslikku ja kallist nagu vangistus.

Siit ongi sobiv edasi minna ühega kahest kriminaalpoliitika arengusuundade põhiteemast. Selleks on korduvkuritegevuse ärahoidmine. 2012. aasta lõpus oli Eestis vahistatud ja süüdimõistetuid kokku 3371. Viimase kuue aasta jooksul pole see arv eriti muutunud, kuigi kuritegude arv tervikuna on samal ajal ligi 20% vähenenud. Üks peamine põhjus on vanglas viibivate narkokurjategijate arvu kasv. Nende isikute osakaal, kes kannavad vangistust narkokuriteo eest, on kasvanud 13%-st 21%-ni. On selge, et narkokuritegevusega võitlemise karistuspoliitiline strateegia võib küll viia üha suurema arvu noori inimesi vanglasse, kuid narkootikumide tõttu tekkivate kahjude vähendamisele pole sel kahjuks suurt mõju olnud. Mul on hea meel, et siseminister on asunud otsima tulemuslikke ennetusvõimalusi. Kindlasti ei jää Justiitsministeerium siin kõrvaltvaatajaks ning aitab nende eesmärkide saavutamisele kaasa.

Kui rääkida veel kord vangide arvust, siis see arv on Eestis endiselt üks Euroopa suurimaid. Ma ei saa väita, et me täidame kriminaalpoliitika arengusuundade eesmärki, mille kohaselt karistatakse vangistusega vaid kõige ohtlikumaid kurjategijaid. Suurel vangide arvul on palju põhjusi, näiteks juba mainitud narkoprobleemid. Samas tuleneb ka meie seadustest hulk iseärasusi, mis tingivad ühelt poolt selle, et pikad tingimisi karistused pööratakse täies mahus täitmisele, ning teiselt poolt kasutame näiteks Põhjamaadega võrreldes märksa vähem enne tähtaega vabastamist, mis muudaks vanglast vabanenu taasühiskonnastamise protsessi sujuvamaks ja tulemuslikumaks. On teada, et vanglast vabanenute retsidiivsus on suurem kui muul moel karistatud inimestel ning vabanenute seas omakorda on kõige retsidiivsemad need, kes vabanevad vanglast karistusaja lõppedes. Ühelt poolt on retsidiivsusnäitaja taga kindlasti vangide sot-

siaalsed probleemid, teisalt on teada, et uute kuritegude toimepanemise riski mõjutavad suuresti ka vangistuse sisu ja täideviimise viis. Ei saa loota, et tehiskeskonnas – vanglas – õpib inimene vabaduses toime tulema. Peaksime rohkem kaaluma vangistuse sisu muutmist ning nn normaalsusprintsipi kasutuselevõttu. Vanglaelu peab võimalikult palju sarnanema tavalise eluga, kus inimene vastutab oma elu korraldamise eest. Vangistus kujutab endast sel juhul eelkõige liikumisvabaduse piiramist, kuid väiksemad on piirangud näiteks töö asjus.

Siiski peame tõdema, et oleme vangistuspoliitikas teiste endise idabloki riikidega võrreldes vägagi palju saavutanud. Kriminaalne subkultuur on vähenenud, samuti on vähem vägivalda ja tapmisi. Turvalisuse tagamine vanglas peab olema elementaarne. Oleme suutnud enamiku vange paigutada kahestesse kambritesse, kuid tegelik eesmärk on ju siiski see, et igal vangil oleks oma isiklik ruum. See lahendaks palju probleeme, mis mõjutavad nii taasühiskonnastamist kui ka vangla igapäeva-elu.

Tulemuslikuma vangistuspoliitika peamine eeldus on aga vangide ja personali suhtarvu parandamine. Just sellest tasakaalust sõltub, kas vangla on kurjategijate või vanglatöötajate nägu.

Kriminaalpoliitika arengusuundade teine tähtis suund retsidiivsuse vähendamise kõrval on alaealiste kuritegevuse ärahoidmine. Selles valdkonnas on teoksil palju huvitavat ja lootustandvat, võiks isegi nii öelda.

Esiteks jätkame poliitikat, mille kohaselt tuleb muuta laste kokkupuuted õigussüsteemiga minimaalseks. Selle nimel seirame menetluse kestust nii kohtueelses kui ka kohtumenetluses.

Teiseks jätkub uue lastekaitse seaduse ja alaealise mõjutusvahendite seaduse ettevalmistamine. Nende kaudu järgime eesmärki tagada laste erikohtlemine ka kriminaal- ja väärteomenetluses ning karistusõiguses. Esmasel ennetustasandil on meie ülesanne tagada, et ükski laps ei jääks lastekaitse abita ja vajalike teenusteta, ükskõik kus ta elab. Selleks ongi vaja ka regulatsiooni tasandil uut lastekaitse seadust.

Samal ajal on vaja võimalikult individuaalselt ja kvaliteetselt tegelda süüteo toime pannud lastega. Tuleb meeles pidada, et laste häl-

biv käitumine on ühelt poolt tingitud välistest põhjustest ning teiselt poolt saab laste käitumist õige sekkumisega kergesti mõjutada. Just laste vajadusi hinnates ning sekkumisvõimaluste valikut ja kvaliteeti parandades saavutame suurimaid edusamme.

Head Riigikogu liikmed! Arengusuundade täitmise aruandes olen ma ära toonud ka erikoolide temaatika ja alaealiste kinnipidamise statistika. Kui me tahame saavutada alaealiste kuritegevuse ärahoidmisel paremaid tulemusi, siis peame kriitiliselt hindama, kuidas oleme seda tööd seni teinud. Peame arutama, kas kuriteo toime pannud laps tuleb tingimata ühiskonnast eraldada ning kas me ikka järgime viimase võimaluse printsiipi.

Asesimees Laine Randjärv

Austatud minister! Kokkuleppel juhatajaga on võimalik ettekannet pikendada. Te saate minuti juurde.

Hanno Pevkur

Peame endalt küsima, kas selline karistuspraktika, kui igal aastal jõuab vanglasse kümneid alaealisi, aitab kuritegevust vähendada ja turvalisust tugevdada. Rahvusvaheline kogemus ja noorte kurjategijate suur retsidiivsus näitab, et ei aita. Seetõttu ongi aeg need poliitikad üle vaadata ja vajaduse korral muudatusi teha.

Head Riigikogu liikmed! Nagu on teinud minu eelkäijad, nii avaldan ka mina lootust, et suudame teha kriminaalpoliitikat konsensuslikult ja erakondadeülelset, sest eesmärk on meil kõigil ju ühine – turvalisem Eesti. Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Ütlen meeldetuletuseks, et igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada ettekandjale üks küsimus. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! On kaks olulist asja, mida ma tahan sellest aruandest välja tuua. Esiteks, kehaliste väärkohtlemiste arvu 11%-line kasv näitab, et poliitikud ja ametkonnad peavad siin koostööd tegema. Selles on teatud edu saavutatud. Teine aspekt, millele ma tahan tähelepanu juhtida, on loomulikult see, et Justiitsministeerium võttis

Julguse kokku ja tegi uuringu, millest selgus, et 58% vargustest jääb registreerimata. Nii et tööpõld on suur ja lai. Aga küsimus puudutab just nimelt erikoole. See on kriminaalpoliitika tulevikule kindlasti väga oluline. Siin on öeldud, et erikoolidele tuleks leida sobiv sisu. Äkki sa natukene avad, mida sa mõtled sobiva sisu all?

Hanno Pevkur

Aitäh! Me teame, et haridussüsteemi kui terviku eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Kuriteoennetuse nõukogus on korduvalt arutatud erikoolide temaatikat ja alaealise mõjutusvahendite seadust. Justiitsministeeriumi otsene soov ja kohus on koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga leida parim võimalik erikoolide regulatsioon. Kui me vaatame seda, mida erikool oma iseloomust tulenevalt peaks tegema, siis esmane ülesanne, sõltumata sellest, kas on tegemist erikooli või tavakooliga, on anda noorele inimesele haridust. Küll tuleb lähtuda sellest, et erikoolis tuleb kasutada teatud erirežiimi, et lisaks tavapärasele hariduse andmisele oleks võimalik natuke tõhusamalt tegelda ka noorte käitumisprobleemidega. Ma usun, meie hea koostöö Haridus- ja Teadusministeeriumiga jätkub. Nagu ma mainisin, nii lastekaitse seaduse tegemisel kui ka alaealise mõjutusvahendite seaduse ülevaatamisel jõuavad need probleemid laiemalt ja pikemalt, kui meil täna selleks aega on, ka Riigikogu suurde saali.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud minister! Täna teid selle ettekande eest! Mul on küsimus Ida-Virumaa kohta, mis nii mulle kui ka teile on südame lähedane. Te ütlesite, et küsitluse andmetel langes 2012. aastal Eestis kuriteo ohvriks keskmiselt 8% elanikest. Ettekandest sain aru, et Ida-Virumaal oli see näitaja umbes kaks korda suurem, täpset protsenti te küll välja ei toonud. Mil määral on selle oluliselt suurema protsendi põhjuseks meie korrakaitse efektiivsus, sh politsei kaadriprobleemid Ida-Virumaal, ja mil määral oluliselt kehvemad sotsiaalsed näitajad selles piirkonnas? Mis on need meetmed, mida valitsus kavatses võtta, et

Ida-Virumaa inimeste turvatunne oleks vähemasti Eesti keskmisel tasemel?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma soovitan teil kõigepealt Justiitsministeeriumi kodulehel võtta rippmenüüst lahti link "Statistika" ja vaadata sealt konkreetset Ida-Virumaa andmeid. Sealt on näha need täpsed arvud ja on võimalik isegi valdade kaupa vaadata, kui palju oli kuritegusid Ida-Virumaa ühes või teises vallas või linnas. Me oleme statistika kogumisel aasta-aastalt sammu edasi astunud ja sellega täpsemaks läinud. Seda kõike on võimalik väga väikeste piirkondade kaupa vaadata. Kui tulla Ida-Virumaa suuremate arvude juurde, siis küsimuse politsei kohaloleku kohta jätaaksin ma heameelega siseministri vastata. Ta on turvalisuspoliitika ettekandega varsti siia teie ette tulemas. Tema saab ehk täpsemalt kommenteerida, kui palju politseinikke Ida-Virumaal teiste maakondade võrreldes on. Aga hiljuti ma käisin seal ja vaatasin üle juba valmis olevad Narva uue politseimaja ruumid. Ma usun küll, et politsei kohalolek selles regionis ei ole oluliselt väiksem kui teistes maakondades. Jah, teie mainitud sotsiaalsed probleemid, eelkõige alkoholism ja narkootikumid, on need, mis suurendavad kuritegude hulka mitte ainult Ida-Virumaal, vaid ka Harjumaal. Selles mõttes on kuritegevusvastane võitlus kindlasti valdkondadeülene teema. Sotsiaalsete probleemidega tegelemine aitab kaasa kuritegevuse vähendamisele, kusjuures mitte ainult alkoholi ja narkootikumidega seotud probleemidega tegelemine, vaid kindlasti on oluline ka näiteks töökohtade olemasolu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Härra minister! Vaatame tabelit, kus on ära toodud kuriteoliigid, mis tegid 2012. aastal läbi kõige suurema muutuse. Näeme, et 25% rohkem oli eelmise aastaga võrreldes sellist kuriteoliiki nagu võimuesindaja ja avalikku korda kaitsva muu isiku laimamine ja solvamine. Mainisite Viljandi juhtumit ja ütlesite, et põhjused on mujal. Ma tahangi teada, mis on need põhjused, et enam ei kardeta inimest, kes kannab politseimundrit.

Hanno Pevkur

Aitäh! Minu viide, et põhjus on kuskil mujal, oli eelkõige seotud sellega, et seadustes siin probleemi tegelikult ei ole. Võimuesindaja solvamine või võimuesindaja vastu käe tõstmine on selgelt karistatav. Kui vaadata statistikat, siis on tõepoolest näha, et neid juhtumeid on ka rohkem registreeritud. Seadusandlikku probleemi ma siin ei näe. Pigem on asi ikkagi selles, millised on politseitöö meetodid ja millised on politsei võimalused vajaduse korral kas teenistusrelva või muid enesekaitsevahendeid kasutada. Aga iga olukord on unikaalne. Seda, kuidas politseinik valis kaitsemeetodi, tulebki iga kord eraldi hinnata. Ei saa anda ühte kindlat reeglit, millisel juhul võib teenistusrelva või muid erivahendeid kasutada, selleks et rünnet tõrjuda. Ma usun, et politseis on see juhtum väga tõsiselt läbi arutatud ja tehtud järeldused, et edaspidi selliseid juhtumeid vältida. Kui on vaja, siis tuleb politseil kasutada talle seadusega antud õigust kasutada erivahendeid, selleks et rünnet tõrjuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Lugupeetud minister! Te ütlesite, et varguste arv on võrreldes varasemaga oluliselt vähenenud, ja mainisite, et 58% inimestest jätab kuriteost teatamata. Kui suur oleks varguste arv, kui kõik inimesed oleksid vargusest teatanud? Mis te arvate, mis on põhjused, miks inimesed on loobunud vargusest teatamast?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mitmes uuringus on küsitud, mis on teatamata jätmise põhjused. Seda, et ohvri-uuringust tuli välja, et 58% inimestest on jätnud vargusest teatamata, tuleb võtta teatud reservatsiooniga. Teatamata jätmine võib olla tingitud sellest, et inimese hinnang kuriteole võib erineda seaduse hinnangust ja seaduses kirjapandud regulatsioonist. Üks asi on subjektiivne hinnang, mida selgitatakse küsitlustes, ja teine asi on reaalselt registreeritud kuriteod. Seda vahet tuleb teha. Kui vaadata põhjuseid, siis üks peamine põhjus on ikkagi see, et materiaalne kahju, mis vargusega tekitati, oli väike. Teiseks, usaldus politsei vastu on küll suur, kuid inimesed alati ei arva, et politsei

saab kuriteo lahendamisega hakkama. Eks need need põhjused on. Minu üleskutse inimestele on see, et ükskõik, millised arvamused neil ka on, aga kuritegudest tuleks teada anda. Kui vaadata üldist kuritegude lahendamise protsenti, siis see on stabiilselt 50% kandis olnud. 2012. aastal oli ametlik kuritegude lahendamise protsent 53,2. Loomulikult, eri kuriteoliikide puhul on see erinev, raskete kuritegude puhul on lahendamise protsent pigem suurem, väiksemahuliste varguste seas on neid juhtumeid, mis n-ö pimedaks jäävad, kindlasti rohkem. Aga kui kuriteost ei teatata, siis on selle lahendamise tõenäosus null.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister, aitäh selge ja asjaliku ettekande eest! Ma saan aru, et meie kriminaalpoliitika arengusuunad on põhjendatult ühitatavad tänapäevaste euroopalike arengusuundadega selles vallas. Sa ütlesid, hea minister, et vägivallaga vägivallale vastuastumine on juba ette kaotatud lahing. Mõistaksin, kui seda ütleks näiteks meie tulevane tõsiusklik politseijuht. Aga ministrilt küsin siiski, kuidas kommenteerida seda, et karistusseadustiku üldosas on endiselt olemas mõiste "hädaseisund" ja ka hädakaitseärrid, mis räägivad sellest, et isikul on põhjendatud juhtudel võimalik vägivallale vastu astuda relvaga, füüsilise vägivallaga, võib-olla veel tõsisemaltki, kui talle liiga tehakse. Kuidas sa seda kommenteerid?

Hanno Pevkur

Kommenteeringi täpselt nii, nagu sa ise viitasid. Loomulikult on need sätted karistusõiguses olemas ja need peavad sinna minu hinnangul ka jääma. Hädakaitse ja sellega seonduvad sätted ei saa ega tohigi kusagile kaduda, see on selge. Kui me räägime füüsilise isiku vastu suunatud ründest, siis on isikul õigus ja võimalus ennast kaitsta. Pigem oli minu näide Tõstamaa kooli kohta seotud ennetustööga. Need noored on oma varasemas hariduselus ja võib-olla ka tavaelus saanud sellise kasvatusena, mis viis neid ründeni õpetaja vastu. See, et õpetaja on sunnitud ennast kaitsma – alaealiste käitumine läks tõesti üsna inetuks –, on loomu-

likult karistusõiguslikus mõttes õigustatud. Aga kui me räägime karistuspoliitika ja kriminaalpoliitika eesmärkidest, siis need põhjused on tegelikult mujal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Oma ettekande alguses te ütlesite, et kedagi ei tohi süüdi olevaks pidada enne, kui kohtuotsus ei ole jõustunud. Me kõik oleme muidugi sellega nõus, ilma kohtuta ei tohi mitte keegi sellist otsust teha. Samas kehtib meie kohtusüsteemis selline praktika, et kui prokuratuur annab asja edasi, siis teatab ta süüdistustest avalikkusele ja teeb seda nii, nagu oleks kõik juba tõendatud ja kohtuotsus olemas. Siit tekivad komplikatsioonid. Inimene pole veel esimesel kohtuistungilgi käinud, aga üldsus peab teda kurjategijaks. Mis te sellest olukorrast arvate? Kas ei oleks pidanud kuidagi piirama võimalust inimest mustata, kui kohtuotsustki pole veel tulnud?

Hanno Pevkur

Aitäh! Minu seisukoht on ka praegu see, mis on põhiseaduses kirjas. Eesti Vabariigis kehtib süütuse presumpatsioon. Loomulikult on iga asja arutamisel mitmeid võimalikke lähenemisi. Sõltumata sellest, kas seda asja käsitletakse meedias või kusagil väiksemas ringis, tuleb arvestada, et isikut saab Eesti Vabariigis süüdi mõista ainult kohus. Sellest tulenevalt peavad kõik käsitlused sellel teemal olema objektiivsed. Kui süüdistuskokkuvõtte on esitatud ja kohtusse edastatud, siis loomulikult on süüdistaja ehk prokurör veendunud, et see isik on süüdi. Eks tema peabki oma seisukohta kaitsma. Prokurör ei saa minna kohtusse teadmiselega, et ta läheb sinna kaotama. Sellisel juhul teeks prokurör oma tööd halvasti. Prokurör peab minema kohtusse süüdistusega, mida ta suudab põhjendada ja põhistada. Kui prokuröril ei ole tõendeid, siis ta kohtusse minema ei pea.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister, aitäh üldiselt ladusa ja meeldivalt näitlikustatud ettekande eest! Kuna kolleeg Väino Lindega teil juba oli diskussioon teemal, mida ma tahtsin käsitleda, siis esitan ma pigem asendusküsimuse. Palun vabandust, et see küsimus on kolmandajärguline! Kas te olete sama meelt, et ministriumide esindajad ja Riigikogu liikmed ei tohi teha oma ettekannete vormistamisel neid vigu, mille eest me koolilapsi nahutame? Üks teie esimesi tabeleid, milles oli juttu varavastastest kuritegudest, kirendas protsendimärkidest. Tabeli mõte on teatavasti see, et kogu korduv informatsioon viiakse kas tabeli lahtri pealkirja või tabeli enda pealkirja. Siit selline, nagu ma ütlesin, asendusküsimus. Kas te olete nõus oma sekretärile tegema väikese märkuse vormistamisreeglite kohta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma võtan selle märkuse teadmiseks. Püüame järgmine kord tuua teie ette tabelid, mis on õigesti vormistatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kui me vaatame seda arengusuundade dokumenti, siis näeme, et seal on kirjas otseselt niimoodi, et süütegude ärahoidmine peab toimuma eelkõige kohalikul tasandil. Seal räägitakse otseselt kohalike omavalitsuste funktsioonidest ennetustegevuses ning kohaliku omavalitsuse, kogukonna ja ettevõtluskonna koostööst. Teie oma ettekandes seda valdkonda ei maininud. Kas te oskate öelda, kuidas edeneb valitsuse ja kohaliku omavalitsuse koostöö süütegude ärahoidmisel?

Hanno Pevkur

Aitäh! Loomulikult, süütegude ärahoidmine peab toimuma nii madalal tasemel kui võimalik, piltlikult öeldes lausa rohujuure tasandil. Ega see ei ole ainult kohaliku omavalitsuse asi, vaid täpselt samamoodi on see iga lapsevanema asi. Kui lapsevanem ei hoolitse oma lapse kasvatamise eest ega tee selgeks, mis on õige ja mis vale, siis me olemegi paratamatult olukorras, kus inimesed satuvad kuritegelikule

teele. Kuritegevuse ärahoidmisega tuleb tegelda igal tasandil. Ma ei tahaks küll hakata loetlema, millega kohalikud omavalitsused tegelema peavad. See valdkond on väga lai, see algab sellest, et tuleb tagada lasteaiakoht ja hariduse saamise võimalus ehk koolikohustuse täitmine. Tegevused, mis aitavad kuritegevust ära hoida, on väga mitmekesised. Iga normaalne tegevus nii omavalitsuse tasandil, pere tasandil kui ka mujal aitab muu hulgas kaasa sellele, et inimene on nii kasvatatud, et ta ei pane kuritegusid toime.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Täna, proua juhataja! Härra minister! Te oma heas ettekandes rääkisite mitmesugustest poliitikatest, mida te püüate ellu viia. On hea, et meie karistuspoliitika ja kriminaalpoliitika jälgivad neid arengusuundi, mis on kasutusel teistes meiega sarnastes riikides või seal edukaks osutunud, sest kuritegevuse situatsioon ei sõltu mitte ainult kriminaalpoliitikast, vaid ka ühiskonna arenemisest ja küpsemisest tervikuna. See oli üldhinnang. Aga minu küsimus on järgmine. Meie kohtumenetluses on väga laialt levinud kokkuleppemenetlused, nende protsent on väga suur. Seetõttu jäävad kohtuasjad kohtutes läbi vaidlemata ja kohtupraktikat kui sellist kujundab tegelikult prokuratuur, kes teeb ettepaneku kokkuleppemenetluseks. Kuidas te seda hindate?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kriminaalprotsessi vaadates on näha, et kindlasti ei ole oluline osa siin mitte prokuratuuril, vaid kaitsjatel. Kui kaitsja on nõus minema kokkuleppele, siis ei saa me võistlevat protsessi. Nii lihtne see ongi. Alustame sellest, et kui süüdistatav on kokkuleppemenetlusega nõus ja tunnustab oma süüd, siis on minu arvates riigi ja kohtu ressursside kasutamise mõttes igati mõistlik lahendada see asi väljaspool kohtusaali, kui seadus on selleks võimaluse loonud. Kui isik väidab, et ta ei ole seda tegu toime pannud, ning tema kaitsja on selles veendunud ja suudab ka tõendada, et tegemist ei ole süüdistusega, mis peaks vett, siis on igal juhul eelistatud võistlev protsess. Ma tahaksin kindlasti näha, et kaitsjad – nii määratud kui

ka lepingulised kaitsjad – valiksid rohkem võistlevat protsessi, aga seda ei saa teha, kui mõlemad, süüdistatav ja kaitsja, ei ole veendunud, et prokuröri esitatud süüdistuskokkuvõte on vale. Prokurörid teevad oma tööd, nendele on siin raske etteheiteid teha. Kui nad on süüdistuse esitanud, see on piisavalt selge ja süüdistatav on sellega päri, siis ei näe ma siin kohtu ressursse silmas pidades probleemi. Küll aga, jah, tahaksin ma näha, et ka määratud kaitsjad oleksid rohkem valmis osalema võistlevas protsessis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Ma täna, lugupeetud juhataja! Hea minister! Minu küsimus tuleb inimeste põhiõiguste kaitse valdkonnast. Kõrvutades kuritegevuse ja jälitustegevuse statistikat eri aastatel, võib teha üldistava järelduse, et kuritegevus on oluliselt vähenenud, väikeses langustrendis on ka kriminaalasjade arv, mille puhul on antud jälituslube. Jälitustoiminguteks antud lubade arv aga vähenemist ei näita. Näiteks kasvas jälitustegevuse lubade arv eelmisel aastal üle-eelmise aastaga võrreldes koguni 9%, sh telefonide pealtkuulamise lubade arv 18% ja varjatud jälgimise lubade arv 15%. Millega seda vastuoluna näivat asjaolu seletada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Eks ka meie ministeeriumis murtakse selle üle pead ja vaadatakse seda küsimust põhjalikumalt. On mitmeid põhjusi, miks me ei oska täna anda selliseid vastuseid, nagu me tahaksime. Jälitustegevuse infosüsteem, mis annaks meile kindlasti parema statistilise ja ka sisulise ülevaate, on alles valmimisel. Pärast selle valmimist on meil kindlasti nii tsiviilkontrolli kui ka igapäevase järelevalve poole peal võimalik palju paremini neid analüüse teha. Kui vaadata teie mainitud arve, siis tõsi on see, et menetluste arv, mille puhul jälitustegevus toimus, on peaaegu samal tasemel, nagu see oli 2011. aastal, aga lubade ja toimingute arv kokku on suurenenud. Võib eeldada, et ju siis on menetlused olnud mõnevõrra keerulised, on tulnud teha rohkem erinevaid menetlustoiminguid. Peab täpsemalt analüüsima, kas kohus on lube andnud lühemaks ajaks

ja menetlust on olnud vaja pikendada, mis tähendab automaatselt vormiliselt uut luba. Kuna menetluste arv on sama, aga lubade arv on suurenenud, siis võib olla nii, et samas menetluses on jälitustoiminguid tehtud mitu korda. Tõsist analüüsi vajab ikkagi see, mis jälitustoiminguid tehes toimub. Me teame, et on kahte tüüpi jälitustoimingute lube: ühed, mida annab prokuratuur, ja teised, mida annab kohus. Ma olen mõelnud, et võiks kaaluda, kas mitte jälitustoimingute lubade väljaandmine tervikuna kohtu kontrollile allutada, kui kohturessursid seda võimaldavad. Seda tasub kindlasti kaaluda. Kui Riigikogu suur saal peab õigeaks, et jälitustoimingute lubasid annab Eesti Vabariigis ainult kohus, mitte prokuratuur, siis see eeldab kohtus küll lisaressursse. Minu hinnangul on tänu ka viimastele seadusmuudatustele, millega selle aasta jaanuarist jälitustoiminguid täpsustati, olemas valmisolek ja võimalus seda teemat arutada ning teha ka mingeid otsuseid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Seda teemat on siin juba kajastatud, aga minu arust on see väga muret tekitav. Ma pean silmas just kuritegudest teatamata jätmist. Seda ei juhtu mitte ainult varguste puhul, mille kohta siin juba küsiti. Möödunud nädalal oli ajakirjanduses uudis, et firmad ei teata majanduskuritegudest. Ei teatata ka paljudest teistest kuritegudest. Kas see ei ole ikkagi seotud lootusetusega? Arvatakse, et politsei neid kuritegusid niikuinii ei lahenda. Paljudel meist ja kahjuks ka minul on mitmeid tuttavaid, kes on sellega kokku puutunud. Nad on kuriteost teatanud, aga lahendust ei ole tulnud. Paljud ütlevadki: "Mis ma ikka teatan, niikuinii seal midagi ei tule." Need, kes pole abi saanud, on saanud vastuse, et politseil on tähtsamaid asju lahendada kui vargused, neil ei ole aega sellega tegelda jne. Kas ikkagi ei ole süüdi see, et suur osa politseist on, nagu me teame, laiali jooksnud, riik on politsei poole pealt juba liiga õhukeseks muutunud ning inimesed lihtsalt lootusetuse tõttu ei teata kuritegudest?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mitteteatamist tuleb ette absoluutselt kõikides riikides. Ei ole vaja luua illusioone, et Eesti on kuidagi eriline ja ka mitteteatamine on meil kuidagi ainulaadne. Tõsi on see, et mitteteatamisel on erinevaid põhjuseid. Me siin korraks neid ka käsitlesime. Aga ma ei usu, et põhjuseks võiks olla see, et politsei töö on kuidagi kehvemaks läinud. Seda ei toeta ka statistika. Kui me vaatame lahendatud kuritegude protsenti, siis näeme, et see on viimased kaks aastat olnud kenasti üle 50%, pikki aastaid oli see ka alla 50%. Ma usun, et uute menetlusvõimaluste ja ekspertiisivõimaluste lisandudes on võimalik siiski üha enam kuritegusid lahendada, abiks on siin ka tehnilised vahendid. Ma usun küll, et sõnum Riigikogu suurest saalist peab olema see, et kuritegudest tuleb teada anda. Kui kuritegudest teada antakse, siis on olemas esmane eeldus, et need kuriteod lahendatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Minu küsimus puudutab majanduskuritegusid, spetsiifilisemalt võttes just konkurentsikuritegusid. Arvestades Eesti väiksust ja seda, et meil on kohati ehk liiga palju neid olukordi, kus hindade ühtlane tõus ei ole kuidagi põhjendatud objektiivsete asjaoludega, ja seega võib tekkida küsimus, kas ei ole keelatud kokkuleppeid ettevõtjate vahel, ning teades seda, et Eesti on üks nendest riikidest, kus kartellikokkuleppe eest on ette nähtud kriminaalkaristus, on mul selline küsimus. Kuidas te hindate kriminaalkaristuste preventiivset mõju konkurentsikuritegude puhul ja kuidas te hindate kartellikokkulepetega tegelemise tulemuslikkust?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ülevaate tegemisel on ikka hea alustada tuimadest arvudest ja siis jõuda hinnangueni. 2010. aastal registreeriti 1137 majanduskuritegu, 2011. aastal 1044 ja 2012. aastal 800. Majanduskuritegudel on kindlasti otsene seos majanduskeskkonnaga. Kui majanduskeskkond on halb, muutuvad majanduskuriteod spetsiifilisemaks ja keerukamaks. Kui majandusseis on väga hea, lähevad ka majan-

duskuriteod n-ö lihtsamaks. Siin on olemas selge seos majanduse üldolukorraga. Kui hinnata kehtivate karistuste preventiivset mõju, siis loomulikult, üks karistuse loomulik eeldus ongi mõju ennetusele. Kui on teada, et mingile teole, mis on kvalifitseeritav kuriteona, järgneb mingisuguse raskusastmega karistus, siis see peakski hoidma ära selle kuriteo toimepanemise. Majanduskuritegude puhul on kuriteole järgneval karistusel kindlasti mõju, aga võib-olla vähem kui näiteks isikuvastaste kuritegude puhul. Tihtipeale on majanduskuritegude lahendamisel näha olnud, et isikud ei tea, et üks või teine tegu on karistatav karistusõiguse mõttes. Kui tegemist on läbirääkimiste või teie mainitud kartellikokkulepetega, siis siin ongi kuritegu väga keeruline tõendada. Praegu toimuvad ju ka mõned kohtuvaidlused, kus kartellikokkulepete küsimust lahendatakse juba Riigikohtu tasandil. Kindlasti on väga huvitav näha, millised lahendid siin jõustuvad. Siis saame natukene targemaks, kas me peame karistuspraktikat muutma või mitte. Lisaks vaatab professor Sootaki juhitud karistusõiguse revisjoni töögrupp märtsi jooksul üle karistusõiguses käsitletud majanduskuriteod ja nende karistused. Ma usun, et sealt tuleb lisateadmist, kas me oleme olnud senimaani õigel teel või peaksime karistuste revisjoni tegema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister, ma tänan teid selle ülevaate eest! Mulle hakkas paar päeva tagasi meedias silma üks väide. Ma ei uskunud hästi oma silmi, aga praegu kontrollisin selle üle. Justiitsministeeriumi koduleheküljel on olemas kuritegevuse baromeeter, mille järgi isikuvastaste kuritegude arv tõepoolest pidevalt väheneb. Aga ma vaatasin vägistamiste rida. 2010. aastal oli jaanuarist novembrini 72 vägistamist, 2011. aastal 79 ja 2012. aastal 132. Kas see on mingi signaal, et vägistamiste arv on peaaegu kahekordistunud? Mõiste on iseenesest ju sama, mis ta oli kolm aastat tagasi. Kui see on signaal, siis mida see tähendab? Mida sellega ette võtta ja kust see kasv üldse tuleb?

Hanno Pevkur

Aitäh! Tõsi on see, et vägistamiste arv on suurenenud. Kindlasti tekitab see muret. See ei ole kindlasti mitte ainult n-ö signaaliküsimus, vaid isikuvastaste kuritegude puhul ja spetsiifilisemalt vägistamiste puhul tuleb väga tõsiselt vaadata, mis need põhjused võiksid olla. See analüüs praegu käib, vaadatakse veel täpsemalt eelmise aasta arve. Me peame vaatama, kas see arv on hakanud suurenema mingites piirkondades, kas seal on muutunud politsei taktika vms. Üks põhjus on kindlasti see, et inimesed teatavad ka vägistamisjuhtumitest sagedamini. See tähendab küll arvulises mõttes kasvu, aga sisulises mõttes on mul väga hea meel, et politsei saab sellistest juhtumitest teada ja neid hakatakse lahendama. On pigem positiivne, et õiguskaitseorganid saavad vägistamistest nagu ka perevägivallajuhtumitest teada ja neil on võimalik nende juhtumite lahendamiseks tegelda. Kahjuks peame tõdema, et on hulk vägistamisjuhtumeid, millest politseile üldse teada ei anta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Sa pöörasid oma ettekandes tähelepanu vangide suurele arvule, seda on varem ka sinu eelkäijad teinud. 2007. aastast ei ole süüdimõistetute arv märgatavalt vähenenud. Sa mainisid ettekandes ühe põhjusena narkokuritegude arvu. Kuidas sulle tundub, kas meie kuritegude struktuur erineb veidi kuritegude struktuurist teistes Euroopa maades, eriti Põhja-maades? Meil on see n-ö raskete kuritegude poole kaldu. Kas vangide suhtarv jääbki suureks või näed sa siin reserve? Sa tõid ühe huvitava faktina välja selle, et tingimisi karistuste täitmisele pööramise puhul lähevad inimesed küllalt pikaks ajaks trellide taha. Kas sa näed siin reserve, et tuleks seadusi muuta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Vangide arvust rääkides tuleb lahku lüüa vahistatud ja süüdimõistetud. Kui vaadata süüdimõistetute arvu, siis siin on viimase nelja aastaga langus täiesti olemas olnud. Kui 2009. aastal viibis kinnipidamisasutustes 2719 süüdimõistetut, siis eelmisel aastal kukkus see

arv 2541-le. Ligi 178 süüdimõistetud kinnipeetavat on vähemaks jäänud. Teiselt poolt on kasvanud vahistatute arv. See tähendab, et asjade menetlemine on pooleli. See annab ka signaali, et viimase kolme-nelja aasta jooksul on just minu viidatud narkokuritegevus olnud üks põhjus, miks meil on vahistatuid päris palju. Viimase aasta jooksul on politsei seoses narkokuriteoga kinni pidanud täiesti tuntava arvu isikuid. Sellest tulenevalt ei ole ka asjad veel lõpule jõudnud ja seetõttu oli vahistatute arv eelmisel aastal mõnevõrra suurem. Natuke tuleb ka teemasse sisse vaadata. Me ei saa aluseks võtta ainult vangide arvu. Aga positiivne on kindlasti see, et süüdimõistetute osakaal on vähenenud. Teiselt poolt tähendab vahistatute suur arv seda, et menetluskiirusele tuleb tähelepanu pöörata. Teisisõnu, tuleb selgeks saada, kas inimene on süüdi või ei ja milline on tema karistus. Ma näen võimalusi, et vahistatute arv väheneb, ja seeläbi peaks vähenema ka süüdimõistetute hulk, kes vangis viibivad. Süüdimõistmine ei pea alati päädima vangistusega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Te oma esitluses näitasite kaarti, kus oli kirjas kuritegude ja elanike suhtarv eelmisel aastal. Torkas silma, et turvalisemad piirkonnad on saared, Lääne-Eesti ja Mulgimaa. Kas kriminaalpoliitika tegevuskavast või sellealastest tegevustest saab esile tuua mõne põhimõtte, et see pilt muutuks üle Eesti ühtlasemaks ehk elanikud tunneksid ennast kõikjal niisama turvaliselt kui läänepoolsetes piirkondades?

Hanno Pevkur

Aitäh! Muidugi, kui rääkida ainult protsentidest, siis peaks ütlema, et Hiiumaal on asi hulluks läinud. Seal kasvas kuritegevus eelmisel aastal üle-eelmise aastaga võrreldes 14%. Teiselt poolt tuleb jälgida arve. Kui Hiiumaal pandi 2011. aastal kokku toime 91 kuritegu, siis 2012. aastal 104 ehk 13 kuritegu rohkem. Protsentides võttes tähendab see, et kasv on 14%, aga see ei tähenda veel, et Hiiumaa oleks märkimisväärselt kriminoogensemaks muutunud.

Statistikat kasutades peab alati vaatama natuke täpsemalt teemasse sisse, ei tule jälgida ainult protsendi kõikumist. Kui vaadata veel eri piirkondi, siis nagu ma varasemale küsimusele vastates ütlesin, kuritegevuse puhul mängib olulist rolli sotsiaalne ja majanduskeskkond. Mida rohkem on ühte või teise piirkonda koondunud rahalisi ressursse, seda suurem on tõenäosus, et selles piirkonnas on rohkem kuritegevust. Teiselt poolt on ka nii, et mida kehvem on sotsiaalne keskkond, seda suurem on tõenäosus, et selles piirkonnas on rohkem kuritegusid. Tuleb otsida põhjusi, miks on Ida-Virumaa ja Harjumaa kuritegevuse näitajate poolest tipus, aga saared ja Viljandimaa positiivsel poolel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Sa nimetasid enne, et me vaatame, mis toimub teistes riikides, võtame üle häid kogemusi, vaatame, mis on toimunud ja mis ei ole toimunud. Aga mina olen viimasel ajal jälginud ühte Lõuna-Aafrikas toimuvat protsessi, kus kahtluse all on tuntud sportlane. Kui ma võrdlen seda protsessi Eestis toimuvaga, siis näen ma seal teatud sarnasusi. Tundub, et ka seal lekitavad uurimisorganid asju väga kiiresti ajakirjandusse ja ajakirjandus mõistab inimese süüdi. Samal ajal näen ma ka erinevusi. Ma panen imeks, kui kiiresti see protsess seal toimub. Kas sina oled ka tähele pannud, et seal toimuvad asjad kuidagi palju kiiremini kui Eestis? Kas see tekitab mingeid mõtteid, et ka Eestis võiksid eeluurimine ja kohtuprotsess natukene kiiremini läbi saada kui praegu?

Hanno Pevkur

Aitäh! Loomulikult, iga inimene, keda süüdistatakse kuriteos, eeldab ja ootab, et selgus saabuks nii kiiresti kui võimalik. Kindlasti on olukorrad erinevad ka Eestis. Meil on 24 tunni menetlusi küll ja küll. Me kasutame 24 tunni menetlusi tavaliselt väga selgetes asjades, eelkõige roolijoodikute suhtes ja veel mõne kuriteoliigi puhul. Aga rasked isikuvastased kuriteod vajavad ja eeldavad meie menetlusreeglite kohaselt väga põhjalikku tõendamist. Me oleme valinud tee, et kõigepealt kogutakse

kokku tõendid ja seejärel minnakse kohtusse vaidlema. Kas valida teistsugune tee, kui tõendid on täiesti selged? Me näeme ka selle protsessi puhul, mida te mainisite, sellega kaasnevaid ohte. Kogu aeg ringlevad spekulatsioonid ja seetõttu on ka info menetluse kohta väga erinev. Esialgu oli info, et tulistati teadmata mitu korda, hiljem tuli info, et äkki ei tulistatudki, et surma põhjus võis olla hoopis kurikas või midagi muud. See ongi menetlustaktika valik, kas me valime selle tee, et me kõigepealt paneme inimese kohtupinki ja siis kohtumenetluse raames toimetame meie mõistes eeluurimist ja tõendamisprotsessi, või kogume enne tõendid kokku ja läheme seejärel kohtusse. Need on valikukohad. Aga kui menetluses on olemas ilmselge tõendus, siis loomulikult peaks kohus toimuma kohe peale teo toimepanemist. Kuid tuleb arvestada ka sellega, et inimesel peab olema õigus endale kaitsjat valida. Kui tal rahalisel põhjusel ei ole võimalik kaitsjat valida, siis me oleme valinud tee, et on olemas riigi määratud kaitse jne. Kokku võttes võib öelda, et eeluurimistähtaegade lühendamine on meile oluline teema, millega tuleb tegeleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Enne tekkis siin küsimuste-vastuste käigus mõte, et äkki võiks jälitustegevuse lubade taotluste läbivaatamine toimuda kohtus, mis tagaks selle parema kvaliteedi. Samal ajal näitab eelmise aasta statistika, et ainult kolmel korral jäi jälitustegevuse loa taotlus kohtus rahuldamata, s.o 0,3% kõigist taotlustest. Kuidas teie arvates peaks kvaliteet siin siis paremaks muutama?

Hanno Pevkur

Aitäh! Seda, kui palju on kohus lubasid andnud, võib vaadata kahest küljest. Ühelt poolt võib öelda, et järelikult on prokuratuuri taotlused olnud väga hästi põhjendatud ja küsitakse ainult tõesti vajalikke lubasid. Ma kaldun arvama, et kohus vaatab neid taotlusi hoolikalt läbi. Rääkides kohtunikega, olen ma saanud kinnituse, et iga taotlus vaadatakse väga põhjalikult läbi ja kui on põhjust luba mitte anda,

siis seda ka ei anta. Aga teiselt poolt, kui rääkida eitavatest vastustest, siis kui on soov lihtsalt statistikaga manipuleerida, ei ole prokuratuurile kindlasti mingi küsimus minna ja küsida ebapiisava põhjendusega kohtust luba ja saada eitav vastus. Kuid ma arvan, et see ei ole eesmärk. Kui jälitustoiminguks minnakse luba küsima, siis see toiming on tõesti viimane abinõu ja luba küsitakse ikkagi ainult põhjendatud alusel. Aga te mainisite võimalust, et lube vaataks läbi ainult kohus. Kui vaadata, kui palju jälitustegevuse lube on välja andnud prokuratuur, siis selgub, et me räägiksime 1200–1300 loast, mis peaksid kohtus seni menetletud lubadele lisanduma. Ma arvan, et sellise hulga lubasid võiks kohus ära menetleda küll. Pigem tuleks arutada, kas kohus on selleks valmis ja milliseid lisaressursse oleks vaja selleks kohtusüsteemile eraldada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma arvan, et kodanike põhjendatud hirm politsei-riigi tekkimise ja selle ees, et meil on üks suur kõrv, kes meid kogu aeg kuulab, on tihtipeale olnud põhjustatud sellest, et jälitustegevuse korda on võimustruktuurid ise rikkunud või erinevalt tõlgendatud. Me teame paljusid avalikkusele huvi pakkunud kohtuprotsesse, mis on ummikusse jooksnud just seetõttu, et neid lube pole korralikult menetletud või on neid erinevalt tõlgendatud. Nii on kahtlusi õhku visatud ja asjad pole kuskile jõudnud, sest lubade menetlemine ise või sellest korrast arusaamine on olnud kuidagi vildakas. Kas seda korda on plaanis täiendada? Lisaks muidugi sellele, et jälitustegevuse lubade andmine võiks toimuda ainult kohtus, siis oleks see selgem ja oleks vähem tõlgendusi, millal luba algas, millal lõppes jne.

Hanno Pevkur

Aitäh! 1. jaanuarist jõustusid seadusmuudatused, millega oluliselt muudeti kriminaalmenetluses kasutatavate jälitustoimingute korda, sh isikute teavitamist nendest. Ma usun, et neid muudatusi, mis on värskelt õiguskorda tulnud, on vaja elus natuke läbi proovida. Minu arvates on see muutus olnud päris sisukas.

Inimeste teavitamine jälitustegevusest on väga oluliselt muutunud. On kehtestatud aastane tähtaeg, mille jooksul prokurör üldse võib pikendada luba inimesele jälitustoimingust mitte teatada, sealt edasi läheb otsustamine kohtusse. Kindlasti väärrib eelmine justiitsminister nende muudatuste eest kiidusõnu. See ei tähenda, et me selle teemaga edasi ei tegele. Ma viitasin ka oma ettekandes sellele, et on kaasatud akadeemilised teadmised. Tartu Ülikooli eestvedamisel vaadatakse praegu üle kriminaalmenetluse poolt, põhirõhk on just inimeste põhiõigustel. See töö käib ja kui tuleb ettepanekuid, et ka jälitustoimingute osas tuleks mingeid muudatusi teha, siis meie oleme kindlasti aruteluks avatud. Kui need muudatused peaksid jõudma parlamendisaali, siis saab igauks teist kaasa rääkida, kas need on mõistlikud või mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kristen Michal!

Kristen Michal

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Põhiõiguste tagamine igasugustes menetlustes on äärmiselt oluline, sellega olen ma kindlasti nõus. Aga mainin korra sellest teemast kõrvale minnes, et kogu karistuspoliitika eesmärk, nagu teil ka slaididel oli välja toodud, on ikkagi uute kuritegude ärahoidmine. Sellest ka minu küsimus. Hiljuti avaldas rahvusringhääling uudise, et Soome liiklusohutuse ameti nelja aasta statistika näitab, et rohkem kui 12 000 korral hoiti üle 0,5%-lise joobega inimese rooli istumine ära just tänu alkolukule. Kas on plaanis seda analüütilist tegevust ja potentsiaali, mis on Justiitsministeeriumis ja osalt ka Siseministeeriumis, kasutada selleks, et tulevikus ära hoida alkoholiga seotud kuritegusid liikluses, aga ka vägivallakuritegusid jms?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma usun, et mitte ainult Justiitsministeeriumi, vaid kõikide ministeeriumide valitsemisalade ülesanne peaks olema pidevalt vaadata ja monitoorida, mida on võimalik teha, et kuritegevust ära hoida. Kui me räägime liiklusest, siis ma usun, et tuleks ära oodata akadeemikute hinnang, kas muudatused, mis mõnda aega tagasi karistusõigusesse sisse viidi

seoses joobes juhtimisega, on oma eesmärgi täitnud või mitte. Üks asi on sanktsioon ehk kas mingi teo eest on ette nähtud karistus, ja kui on, siis kui karm see on. Teine asi on see, kuidas saavutada seda, et neid tegusid toime ei pandaks. Alkolukk tähendab tegelemist tagajärjega. Tegelikult peaks inimese mõistus olema nii selge, et ta pärast alkoholi tarvitamist autorooli ei istuks. Kui jood, siis ära sõida – see on lihtne reegel. Siin ei ole vaja ainult tagajärgedega tegelda, vaid paljuski on see, millal võib rooli istuda, haridussüsteemi ja inimese koduse kasvatuses teema. Unustatakse ära üks väga lihtne asi: joobes juhtimine ei tähenda mitte ainult enese, vaid ka kaasliiklejate ja teiste kodanike ohtu seadmist. Mina olen valmis tegelema kõigega, mis aitaks nii joobes juhtimist kui ka muud kuritegevust vähendada. Millised need täpsed meetmed on, seda on siit puldist puusalt tulistades raske öelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Laurson!

Peeter Laurson

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud minister! Aastas vabaneb Eestis vanglast ligikaudu 2500 inimest. Tihtipeale ei ole neil kuhugi minna, olgugi et paljusid neist aitab kriminaalhooldaja. Kas tugisüsteemid vanglast vabanevate ühiskonda integreerimiseks on piisavad või annab selles osas veel palju ära teha?

Hanno Pevkur

Aitäh! Lühike vastus on jällegi see, et õiguslik baas on siin piisav. Iseküsimus on, kuidas me seadusi rakendame. Kui me vaatame taasühiskonnastamise teenust tervikuna ja seda hetke, kui isik vanglast vabaneb, siis peaks talle olema tagatud tema endine elukoht, ja kui tal elukohta ei ole, siis peaks selle tagama omavalitsus. See on seaduses kirjas. Nüüd on küsimus, kas ja kui palju seda praktikas rakendatakse. Ma usun, et me mõlemad teame hulganisti näiteid, et inimesel ei ole elukohta. See on kindlasti üks põhjus, miks inimesed satuvad taas kord kuritegevuse ahelasse. See tõttu on ka retsidiivsus suur. See ongi põhjus, miks taasühiskonnastamise meede on olemas ja miks kriminaalhooldajad iga päev oma tööd teevad ehk aitavad inimesel uuesti ühiskonda integreeruda. See oli ka minu kõnes välja too-

dud, aga ma ütlen veel kord, et inimene ei saa harjutada elus toimetulemist nelja betoonseina vahel, vaid taasühiskonnastamine peab nii palju kui võimalik toimuma väljaspool vanglaseinu. Ka vanglas peab inimesel olema võimalus oma tegevuse eest vastutada ja harjutada tööelu, mistõttu ongi olemas vanglatööstus, mille tegemistega auväärt küsija kursis on. See kõik toimub selle nimel, et taasühiskonnastamine oleks lihtsam. Aga loomulikult, teatud küsimustes, eelkõige mis puudutab elukohta, ei ole seis nii roosiline, kui võiks olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Väga suur tänu justiitsministrile! Me asume läbirääkimiste juurde, mille käigus saavad sõna fraktsioonide esindajad. Kõigepealt palun ettekandeks kõnetooli Marika Tuus-Lauli Keskerakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan öelda, et on hea, et on vastu võetud otsus "'Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018" heakskiitmine", mille algatasid Riigikogu eelmise koosseisu kõik kuus fraktsiooni ja mis kohustab valitsust esitama iga aasta 1. märtsiks Riigikogule selle kohta ettekande.

Teatavasti on kriminaalpoliitika peamine eesmärk vähendada kuritegevust. Aastases võrdluses need tendentsid võib-olla nii selgelt ei kajastu, kuid kui me vaatame pikemat aega, siis näeme, et joonistub välja teatud muster. Kuid ka aastases võrdluses, nagu minister välja tõi, on näiteks näha, et registreeriti 4% vähem kuritegusid. Ühest küljest on see loomulikult rõõmustav, samas peame arvestama, et ka inimesi on Eestis vähemaks jäänud ja kui 58% inimestest on loobunud näiteks vargusest teatamast, siis on see väga sügava mõtlemise koht.

Et minister peatus eelmise aasta kuritegevuse andmetel üsna üksikasjalikult ning info sai selgemaks ka küsimuste ja vastuste voorus, siis pühendan meie fraktsiooni kõneaja hoopis õiguspoliitilistele sammudele, mis puudutavad kriminaalmenetluslikku probleemistikku ja sellega seonduvaid lünki, kus siiani ei ole probleemidele lahendust leitud. Seda enam, et

ministri ettekanne sellega algas. Minister tõi ettekandes välja, et just eelmisel aastal kõnelesime varasemast rohkem isikute põhiõiguste kaitsest, süütuse presumptsioonist, moraalsest hinnangutest ja paljust muust.

Jah, me rääkisime täna palju statistikast. Selleks aga, et hinnata kuritegevuse statistika kvaliteeti, tuleb eelkõige hinnata kuritegude lahendamist. Mõned Riigikohtu esindajad on seisukohal, et 2011. aastal jõustunud kriminaalmenetluse seadustiku muudatused on prokuratuuri poole kaldu. Õigusekspert ja vandadvokaat Leon Glikman on öelnud, et suur osa tema tsiviilklientuurist on ühel või teisel teel sattunud riigi, seega prokuratuuri rünnakute alla. Tema sõnul ei vasta ei jälitustoimingutele juurdepääsu piirangud ega eeluurimistähtjad Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni nõuetele ning need on riigi poole kaldu. Seda on kinnitanud ka mitmed Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid, kus Eestile on seda ette heidetud. Samas tuleneb probleem elust enesest. On olnud juhtumeid, et eeluurimine on kestnud aastaid, kuid lõppenud on see kõik vaid isiku maine kahjustamisega. Eesti õigussüsteemis kaotati eeluurimistähtjad aastal 2004. Kui kohtueelne uurimine ja kohtumenetlus kokku kestavad näiteks neli aastat või kauem, siis peab inimõiguste kohus seda rikkumiseks, samas on Eestis selliseid näiteid liigagi palju. Teisest küljest on meil liiga palju kokkuleppemenetlusi, kus lõplik tõde jääbki ebaselgeks. See tekitab ühiskonnas pahameelt.

16. oktoobril 2012 esitas Keskerakonna fraktsioon siin saalis kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, kus kõiki kirjeldatud punkte on arvestatud. Euroopa Inimõiguste Kohus on isikute põhiõigusi puudutavalt teinud Eesti suhtes etteheiteid alates 2008. aastast, kuid siiani ei ole neid vigu meie õigussüsteemis parandatud. See oligi põhjus, miks me selle eelnõu esitasime. Me väga loodame, et seda eelnõu saalis toetatakse.

Riigikogu põhiseaduskomisjoni esimees Rait Maruste on samuti olnud seisukohal, et need muudatused oleks Eesti õiguses tulnud teha juba ammu. Tahan meelde tuletada, et kui Eesti 1996. aastal liitus Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga, siis me võtsime endale kohustuse ka konventsiooni

järgida. Konventsiooni alusel loodud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsused ei ole otsekohaldatavad Eesti õigussüsteemis tervikuna, kuid kui konventsiooni üks osapool on Eesti riik, on see konventsioon meile siiski riiklikult siduv.

Selle aasta alguses tutvustas Riigikogu julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjon Justiitsministeeriumis valminud eelmise aasta jälitustegevuse ülevaadet. Komisjoni esimees Peep Aru tõi välja, et jälitustegevuse lubade arv kasvas eelmise aastaga võrreldes 668 juhtumi võrra ehk 9%. (Vaherepliigina tuleb öelda, et 65% kõikidest jälitustoimingute lubadest moodustavad kõneeristuste ja telefoninumbri omaniku päringute load, neid toiminguid aga käesoleva aasta alguses jõustunud seadusmuudatuse kohaselt enam jälitustoiminguks ei peeta. Seega ei saa me tulevikus täit ülevaadet, kes, millal ja mis alusel on meid jälginud.) Samas tekib küsimus, et kui jälitustegevuse lubade arv kasvas eelmisel aastal 9%, siis kuritegude lahendamine on vähenenud 1,5%. Kui inimesi on rohkem jälitatud, siis oleks tulnud ju ka rohkem kuritegusid lahendada.

Justiitsministeeriumi tegemata tööna peab kindlasti mainima ka seda, et riigivastutuse seadus on jätkuvalt põhiseadusega vastuolus.

Tahan lõpetuseks öelda, et teatud kuritegude puhul tuleb kaaluda absoluutse legaliteedi põhimõtte kaotamist Eesti õigussüsteemis. Iga kord, kui ilmnevad kuriteo tunnused, tuleb praegu alгатada kriminaalmenetlus. Samas on aga väga palju juhtumeid, kus kannatanu näiteks puudub või ta ise ei soovi kriminaalmenetluse alгатamist. Me saaksime nii kokku hoida raha ja inimressursse, mille abil võiks teha ennetustööd ja lahendada rohkem raskemaid kuritegusid. Tuletagem meelde, et vangide arv on Eestis endiselt üks Euroopa Liidu suuremaid, muide, samal tasemel näiteks Lõuna-Aafrika Vabariigi, USA ja Venemaaga, isegi Rumeenias ja Bulgaarias on need arvud väiksemad. Vangla on aga kuritegevuse kool, nagu aruandes on öeldud. Vanglakaristus on ju ka väga kallis, aga vanglas istuvad sellisedki inimesed, kes ei ole sageli teistele sugugi ohtlikud, näiteks arvutikurjategijad ja paljud teised. Kriminaalpoliitika arengusuundadest rääkides ei tohiks me nendest teemadest mööda vaadata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kahaksa minutit.

Neeme Suur

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Valitsusliikmete ettekanded Riigikogu kõnepuldist ühes või teises küsimuses on Riigikogu igapäevane rutiin, olgu tegemist seaduseelnõu esitlemisega või Riigikogu liikmete arupärimistele vastamisega. Põhiseaduse kohaselt korraldab Vabariigi Valitsus kui täidesaatev riigivõim muude ülesannete seas ka Riigikogu otsuste elluviimist. Miks ma kordan neid põhitõdesid, mida me kõik teame? Sellepärast, et ministri ettekande kuulamine Riigikogu otsuse elluviimise kohta on pisut teistmoodi tegevus kui tavapärane parlamentaarne kontroll Vabariigi Valitsuse tegevuse üle. Meil ei ole ka tegemist poliitilise diskussiooniga valdkonna arengute üle. Täna kõne all olev Riigikogu otsus kriminaalpoliitika arengusuundade kehtestamise kohta, aga näiteks ka otsus õiguspoliitika arengusuundade kinnitamise kohta on otsesõnu Riigikogu poolt valitsusele pandud ülesanne, tegevuste ja põhimõtete kogum, mille kontrollimehhanism on sisse kirjutatud otsusesse endasse regulaarse aruandluse näol Riigikogu ees.

Head kolleegid! 2010. aastal vastu võetud Riigikogu otsus kriminaalpoliitika arengusuundade kohta näeb ette, et iga ministeerium annab kord aastas Justiitsministeeriumile arengusuundade täitmise kohta aru, mille põhjal esitab Vabariigi Valitsus Riigikogule hiljemalt 1. märtsil iga-aastase ülevaate kriminaalpoliitika arengusuundade elluviimise kohta. Elluviimine on teadagi tegevuspõhine mõiste ja eeldab tegevusi, nii sisulisi kui ka tehnilisi. Näiteks, selliseid tegevusi nagu needsamad teiste ministeeriumide aruanded Justiitsministeeriumile. Kahjuks ei saanud me ettekandest teada, kas ettenähtud koostöömehhanism ka tegelikult töötab. Me ei saanud teada, kuidas edeneb organiseeritud kuritegevuse, sh majandus-, korrupsiooni-, küber- ja inimkaubandus-alase kuritegevuse ohjeldamine, olgugi et kriminaalpoliitika arengusuundades on ka need kuriteoliigid liigitatud ühiskonnale eriti kahjulikuks. Me saime teada, et kriminaalpoliitika kujundamisse kaasatakse akadeemilisi eksper-

te ja et 56-le vanglast vabanenud isikule pakuti tugiisikuteenust. See on tore. Igaks juhuks mainin, et 2011. aastal vabanes vanglast 2155 süüdimõistetut ja 2012. aastal pakuti tugiisikuteenust nendest 56-le. Nii et tugiisikuteenus saab osaks siiski vaid vähestele.

Küll aga on arengusuundades määratud kindlaks selline oluline põhimõte, et süütegude ärahoidmine peab toimuma eelkõige kohalikul tasandil. Dokumendi kohaselt on kohaliku omavalitsuse ülesanne kohalikke elanikke ning era- ja mittetulundussektorit kaasates vähendada süütegusid soodustavaid tegureid. Sellest, kuidas valitsusel edeneb koostöö kohaliku tasandiga ennetustöö alal, me kahjuks ettekandest ei kuulnud. Küll saime teada, et hea koostöö on Riigikogu õiguskomisjoniga, eriti õiguskomisjoni esimehega, mis muidugi teeb head meelt, kuid see ei ole kahjuks kõnealuse dokumendi fookuses.

Ettekandest kuulsime, et peaksime paremini suhtuma kinnipeetavatesse ja rääkima normaalsusprintsibiist. Arengusuunad aga räägivad põhimõttena ka kannatanu ja tunnistaja kaitsmisest, mida me sellest ettekandest kahjuks kuskilt otsast välja ei lugenud.

Kriminaalpoliitika arengusuunad panevad rõhu neljale valdkonnale. Mitte kahele, vaid neljale: alaealiste kuritegevuse, korduvkuritegevuse, isikuvastase kuritegevuse ning organiseeritud ja raske peitkuritegevuse ärahoidmine.

Me kuulsime statistikat, mis on nii mõnelgi juhul rõõmustav, aga mõnel juhul ka kurvas-tav. Kuritegevuse statistikast ei tohiks väga innustuda, sest me tegelikult ei tea, kas registreeritud kuritegude arvu suurenemine või vähenemine teatud valdkonnas ja teatud perioodil on põhjustatud kuritegevuse vähenemisest või sellest, et politsei on võtnud mingi kindla kuriteoliigi tähelepanu alla või on ressursid suunatud mujale. Registreeritud kuritegude üldarv väheneb, kuid samas on kirjas, et pooltest vargustest ja vägivallakuritegudest ei saa politsei teada, sest inimesed lihtsalt ei teata neist. 2012. aastal alustati 19 000 vargusjuhtumi kriminaalmenetlust. Samas on kirjas, et 58%-st juhtumitest ei teatata. Seega toimub Eestis ligi 45 000 vargust aastas ehk 123 vargust päevas.

Oluliselt on kasvanud vägivald võimuesindaja, sellesama politseiniku vastu. Statistikast

saime teada, et avaliku korra raskete rikkumiste registreerimiste arv on vähenenud, aga vägistamiste ja lastepornograafiaga seotud kuritegude registreerimiste arv on oluliselt kasvanud, mis peaks ka olema positiivne info. Ei oskagi nagu kohe rõõmustada! Igal juhul rõõmustab igäihte teadmine, et tapmistest arv on oluliselt vähenenud. Euroopa keskmisest oleme veel kaugel, kuid vähenemine on rõõmustav. Paraku ei saanud me aga teada, kas see on juhtunud tänu valitsuse tegevusele või hoolimata sellest.

Ettekandest saime Vabariigi Valitsuse tegevuse kohta aga teada, et siseminister on asunud otsima tulemuslikke ennetusvõimalusi noorsoo- ja narkokuritegevuse vähendamiseks ja et kindlasti ei jää ka Justiitsministeerium kõrvaltvaatajaks. Tõesti rõõm kuulda! Vaid kolm aastat ongi mööda läinud Riigikogu otsuse vastuvõtmisest ja juba on asutud võimalusi otsima. Samuti saime teada, et peaksime rohkem kaaluma vangistuse sisu muutmist, Justiitsministeerium seirab lastega seotud menetluste kestust, vajame uut lastekaitse seadust, on vaja märksa sisulisemat ministeeriumide koostööd ning me peaksime kriitilisemalt hindama ja endalt küsima. Lõpuks saime teada, et on aeg poliitikat üle vaadata ja vajaduse korral nendes muudatusi teha. Tuleb tõdeda, et justiitsministril on õigus: tõesti on aeg neid teha. Kõigepealt peaks aga Riigikogu kuulma ministri käest seda aruannet, mida Riigikogu otsus iga-aastase aruandena ette näeb, st ettekannet tegevuste kohta, mitte ettekannet seisukohtade, tõdemuste ja kavatsuste kohta, me peaksime kuulma ettekannet rohkemate tegevuste kohta kui pelgalt narko- ja alkoholismiravi pakkumine asenduskaristusena. Peaaegu iga arengusuundade sisupunkt sisaldab mõõdetavat tegevust. Praegu on aga selline tunne, et sissejuhatus oli olemas, aga tegevuste ülevaade iseenesest puudus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli Marko Pomerantsi Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Loomulikult, Riigikogu liige on oma sõnavõttudes täiesti vaba, aga heale kolleegile Marikale

tahan ma öelda, et seda kõnet saab veel pidada ka 12. märtsil, kui me seaduseelnõu 295 esimese lugemise siin saalis ette võtame.

Kui me vaatame ringi, siis näeme, et võrreldes muu maailmaga on Eestis olukord täiesti igav ja meil tuleb sellest rõõmu tunda. Vaatame näiteks hinnanguid organiseeritud kuritegevuse ohule maailma mastaabis. Seal on sellised märksõnad nagu inimkaubandus, narkokaubandus, tulirelvad, loodusressurssidega smugeldamine, kaubamärkide võltsimine, piraatlus, küberkuriteod, Euroopa kontekstis lisaks veel kelmused, sigarettide salakaubandus, võltsimine, relvakaubandus ja kõik see, mis saab toimuda internetis. Eesti oludes, kuigi puutumust siin on, meil nii värvikat pilti õnneks maalida ei õnnestu. Jah, kuritegude arvud vähenevad. Kindlasti ei ole õigus eilsel "Ärapanija" saatel, kus arvati, et inimesi jääb väheks, ka kvalifitseeritud kurjategijate arv väheneb ja seetõttu olukord paraneb, minnes sootuks kuritegevuse raugemise teed.

Neeme kurjustas, et ei ole olemas ülevaadet muutustest ja minister rääkis rohkem mingit muud juttu. Mina julgen küll Justiitsministeeriumi tunnustada. Kõik, kes on Justiitsministeeriumi kodulehte vaadanud, on näinud, et kriminaalstatistika ja uuringute kohta on olemas väga häid ülevaateid. Stiilinäitena võiks tuua ühe uuringu, mis puudutab meie kaasmaalaste kuritegevust Soomes. Seal suudavad Eesti inimesed kurjategijatena olla veidikene võimsamad, kui eestimaalaste protsendi põhjal rahvastikus eeldada saaks. Aga selleks, et käia naaberriigis kurja tegemas, ei pea seal tingimata ju elama.

Veel statistikast. Sellesama Viljandi politseinike juhtumi kajastamine on saanud internetis ilmselt sadu klõpse. Aga vaadake statistikast, mis on Viljandi maakonnas tegelikult juhtunud. Kui aastal 2010 registreeriti seal 1023 kuritegu, siis aastal 2012 üle 750 kuriteo. Tegelikult on olukord oluliselt paranenud. Tõepoolest, kui statistikalt midagi soovida, siis kindlasti võiks lisaks vähenemisprotsendile n-ö vanade aegadega võrdlemiseks olla välja toodud ka suhtarvud, kui palju 10 000 elaniku kohta üks või teine kuriteoliik on kasvanud või kahanenud. Mõistlik oleks juurde panna ka demograafilised andmed, sest rahvaarv väiksemates maakondades muutub.

Jah, ei ole võib-olla põhjust väga palju rõõmu tunda olukorras, kus meil on 50 koolitatud tugiisikut ja ainult 56 isikut on seda tugiisikuteenust saanud. Kindlasti peaksime oma ressursse mõistlikumalt kasutama. Üleüldse, kindlasti jääbki endiste kurjategijate taasühiskonnastamine suureks probleemiks. Meil on siin saalis olnud riiklikult tähtsa küsimusena arutluse all omaste hooldajate probleemid. Ma ei ole kindel, et samasuguse riiklikult tähtsa teemana tuleb siia saali kurjategijate taassotsialiseerumise küsimus, aga mine sa tea.

Üks asi, millesse me kõik saame kindlasti panustada, Riigikogu liikmed, nagu me oleme, on õigusemõistmise olukorra parandamine ja selle selgitamine, millised on õiguse ja õigluse vahekorrad. Kindlasti annavad mitmed kohtulahendid siin mõtlemisainet. See ei tähenda, et need lahendid ei oleks kaalutletud, läbimõeldud ja õiged ega lähtuks faktidest.

Muret on tuntud selle pärast, et vargustest alati ei teatata ja kui suur see varguste arv siis oleks, kui inimesed alati nendest juhtumitest teataksid. Mina leidsin vastupidise näite, mis mind kulmu kergitama pani. Pärineb see s.a 20. veebruari Virumaa Teatajast. Uudise pealkiri oli "Korterist varastati kaks kuldhammast" ja see kõlas nii: "Esmaspäeval varastati Rakveres Seminari tänava elumaja korterist 12 eurot ja kaks kuldhammast. Omanik hindas kahju suuruseks 12 eurot." Nii et siin oli küll vargusest teatatud. Kuigi uudis räägib kuldhammade vargusest, ei ole omanik ise kuldhambaid millekski pidanud, küll on tal kahju olnud 12 eurost.

Neeme Suur kordas, et tundub, et justiitsministril on hea suhe õiguskomisjoni esimehega. Ma julgen teile kinnitada, et minul on samasugune suhe ka õiguskomisjoni liikmetega. Kõik, mis meie arutelusid puudutab, toimub sõbralikult ja koostöös.

Lõpetuseks räägin kriminaalmenetluse seadustiku loogikast. Siin on räägitud, et kokkuleppemenetlusi on väga palju. Aga ma tahan teile öelda, lugupeetud kodanikud, et see, mida seadusandja on tahtnud, seda on ta ka saanud. Kui 2000. aastate alguses kriminaalmenetluse seadustikku menetleti, siis oli üks menetluse eesmärkidest see, et tuleks üldmenetluste arvu vähendada.

Muidugi on mul hea meel ka ministri optimismi üle, kui ta arvab, et kohtunikud võiksid

tegelda veel enamate jälituslubade liikide järelevalvega. Aga ma arvan, et esimeses järjekorras võiks panustada sellesse, et meie kohtumajades oleksid kohtunikud igapäevaseks kohtumõistmiseks olemas, olgu siis Valgas või Ida-Virumaal.

Need valdkonnad, mis selles ettekandes on esile toodud, on minu meelest asjakohased. Maailm on komplitseeritud. Me peame arvestama sellega, mis toimub meie ümber nii Euroopas kui ka mujal maailmas. Läheme edasi, nii nagu minister soovitas, erakondadeülevalt, et Eestis oleks inimestel parem ja turvalisem elada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun Reformierakonna fraktsiooni nimel kõnetooli Igor Gräzini! Kahaksa minutit.

Igor Gräzin

Austatud proua esimees! Lugupeetud kolleegid! Kõigepealt juhin tähelepanu sellele, et me ei tohiks tänase arutelu puhul segi ajada kahte asja: on olemas materiaalõigus ja on olemas protsessuaalõigus. Kõik, mis puudutab jälitustoiminguid ja muid selliseid asju, on ikkagi seotud kriminaalprotsessiga, konkreetset eeluurimise ja juurdlusalaste toimingutega, mis ei ole tänase arutelu teema. Küll aga olen ma nõus, et prokuratuuri ja kapo jälitustegevuses on äärmiselt tõsiseid probleeme. Loodetavasti jõuavad need pigem varem kui hiljem ka siia saali. Keskerakond tegi selle teema kohta eelnõu, praegu arutatakse seda Justiitsministeeriumi töögrupis. See on kahtlemata probleem, aga see ei ole tänase arutelu probleem.

Ma alustan tsitaadist, mida siit kostab üsna sageli: "Õigus või õiglus ei pea mitte ainult mõistetud saama, vaid see kõik peab ka õiguse ja õiglusest välja nägema." Ma arvan, et me oleme väga palju rääkinud sellest, et see õigusena välja näeks, ja oleme viimasel ajal väga vähe rääkinud sellest, et õigus peale selle, et see näib õigusena, peab ka õigus olema. Vaat sellest ma tahangi täna rääkida.

Paratamatult on niimoodi, et me kõik puutume kokku kõmuliste asjadega: maadevahetus (mis kestab õnnistegija maa peale tulemise aegadest ja nähtavasti lõpeb tema teise tulemisega), relvakaubandus Lõuna-Eestis, mille

tagajärjel kaks meest maha lasti, hulgakaklus Viljandis, tulistamine Türil, Tõstamaa õpetaja juhtum ja tavapäraseks-harjumuslikuks saanud korrupsioonikaasused Tallinnas, mis ka nähtavasti ei lõpe mitte kunagi. Muide, kui me õigusest räägime, siis iga hetk on saabumas härra Van Rompuy, mis tuletas mulle meelde, et euroaktivist Anna-Maria Galojani siirdumine oma suurele kodumaale on ka kahtlemata asi, millele me oleme tähelepanu pööranud. Mis kõiki neid asju ühendab? Kõik need on riivanud meie õiglustunnet. Kõik see on tingitud selle, et ajakirjandus on nendest asjadest palju kirjutanud, sageli erapoolikult. Kõige hullem, meil on kuidagi läinud niimoodi, et meie kriminaalõiguses on ajakirjandus saanud vaat et tähtsamakski kohtuorganiks ja kohtumõistjaks kui ametlikud justiitsorganid. Formaalselt peaks kriminaalpoliitika olema erapooletu. Seetõttu me pöördumegi, nagu rääkis ka minister, teadlaste poole ja küsime nende käest, mida me kriminaalvaldkonnas peame tegema. Samas aga saame ajakirjandust lugedes aru, kui sotsiaalselt sensitiivne on kriminaalõigus. See tähendab seda, et kui me õigust ja õiglust otsime – see on kodanike ja seadusandjatena meie ülesanne –, siis peame tegelikult rahva käest küsima, me peame küsima sellesama vabakonna käest ja arutama vabakonnaga koos, mis asi kuritegu üldse on, mis asi on see, mis väljub meie igapäevasest arusaamast õiglusest.

Kui me võrdleme praegust kriminaalõigustlikku situatsiooni näiteks aastaga 1995 ja kui loeme Andres Anvelti suurepäraseid teoseid, siis saame aru, et nood ajad olid lõbusad, aga ka üsna kohutavad. Me peame ütleva, et riigina (seda kindlasti kõikide erakondade koostöös) oleme sellega võrreldes jõudnud tsivilisatsiooni uude faasi. Seda lõbusat 1995. aastat, kui nn Hendriksoni küüru peal tulistati ja üks ohver ronis EMEX-i metallilattu surema, enam tagasi ei tule ja jumal tänatud. See on meie ühine saavutus.

Samas mööname, et õiguskaitse ja olukord kriminaalõiguse valdkonnas ei ole kaugeltki mitte selline, nagu me tahaksime. Siin mainiti, et me väga sageli ei usalda õiguskaitset (toodi see varguse näide). On olemas tõeliselt latent-sed kuriteod – altkäemaksud. On olemas pseudolatsentsed kuriteod – vägistamised ja vargu-

sed. Nende puhul me lihtsalt ei usalda oma õiguskaitseseorganeid.

Omaette teema on vangla. Vangla seosed narko- ja alkoholisõltuvusega on tähelepanuväärsed. Vanglasüsteem nähtavasti ei tööta nii hästi, kui ta töötama peaks, et nendest sõltuvustest lahti saada. Kolm neljandikku retsidivistidest on opiaadisõltlased. Vanglate kuratorist on viimasel ajal palju juttu olnud (küll teises kontekstis), aga ma pean ütleva, et see ei olnud tal väga tark otsus, kui vanglatest viidi ära kondoomiautomaadid. Reaalne tagajärg on see, et HIV-positiivsete osa vanglapopulatsioonis on kasvanud.

Kasutan juhust, et öelda aitäh väga paljudele oma kaaskodanikele, abipolitseinikele ja lihtsalt aktiivsetele inimestele, kes teevad kõik endast sõltuva, selleks et kurjategijatel ei oleks meie hulgas kohta. Aga nad peavad teadma, et kuritegevust ei hoia kontrolli all mitte ainult nende entusiasm, vaid ka riigi süstemaatiline ja teadlik poliitika. Me peame objektiivselt küsima, mis asi on kuritegu, ja sedamööda ka kriminaalpoliitikat jätkama. Tekivad uued koosseisud: narkokuriteod, lastepornograafia, digipiraatlus, mis on omased 21. sajandile. Ja võib-olla millegi kohta võiksimegi öelda, et tühja sellest, see ei ole nii tähtis kuritegu, et kogu kriminaalrepressiooniaparaati sellesse kaasata. Ma arvan (sellele viitas ka minister), et tõenäoliselt üks kõige tähtsamaid kriminaalpoliitilisi – ma ütlen just, et kriminaalpoliitilisi – töid, mis meil ees seisab, on nähtavasti ka kriminaalseaduste ja kriminaalkuriteokooresseisude revisjon, et me saaksime aru, mis ikkagi on meie õiglustunde seisukohalt kuritegu ja mis on nii või teisiti pahandus, mille peale me riigi ressursse raiskama ei peaks. Aga aitäh kõigile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Oleme lõpetanud "Kriminaalpoliitika arengusuundade aastani 2018" 2012. aasta täitmise aruande arutelu. Riigikogu seoses sellega otsust vastu ei võta.

4. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (339 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun kõnetooli Riigikogu liikme Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma pean tunnistama, et nähes saalis vähem kui viiendikku Riigikogu liikmetest ja olles selle eelnõuga juba kolmandat korda Riigikogu ees, tabas mind mõte, et ma ilmselt saan aru Elizabeth Taylori seitsmendast abikaasast, kes teadis, mida on vaja teha, aga ei teadnud, kuidas seda teha. Kuid sellest hoolimata üritan ma teile selgeks teha, miks on meie käes võimalus teha nii, et elektri hind ei oleks nii kõrge, nagu see Eesti kodutarbijatele ja ettevõtetele on, ja miks me seda võimalust kasutama peame.

Euroopa Liidus tehakse päris korralikku statistikat. Viimaste Euroopa Komisjoni andmete alusel on selgunud, et 27 riigist kuues on aktsiis suurem kui Eestis. Need on Taani, Saksamaa, Holland, Austria, Soome ja Rootsi. Kõik need kuus riiki, kes lisavad elektrile kõrgemat aktsiisi kui Eesti, on teadupärast meist märksa jõukamad. Nende kõigi SKT inimese kohta on ligikaudu poole suurem kui meil. Ülejäänud Euroopa Liidu 20 riiki on kehtestanud madalama elektriaktsiisi.

Euroopa Liidus maksustatakse elektrienergiat väga erinevalt, aga meie enda Statistikaamet on teinud järelduse, et Eesti paistab Euroopas silma elektri hinnale lisatud suure maksukoormusega. Kui räägitakse mittetagastatavatest maksudest (ettevõtete puhul siin käibemaksu ei arvestata), siis äritarbija puhul kõiguvad need riigiti suuresti. Kõige suurem oli 2010. aastal mittetagastatavate maksude osatähtsus äritarbija tasutavas elektrienergia hinnas Saksamaal ja Itaalias (kummaski 23%), järgnes Holland (18%) ja neljandana Eesti (17%). Enamikus Euroopa riikides on maksude osatähtsus äritarbija tasutavas hinnas alla 5%. Nagu äritarbija, nii ka kodutarbija tasuta-

vas hinnas erineb maksude osatähtsus riigiti oluliselt. Eesti kodutarbija makstavas hinnas on nagu ka äritarbija makstavas hinnas maksude osa võrdluses teiste Euroopa riikidega üks suuremaid. Konkurentsilt juhvivad maksukoormuse osa kodutarbija makstavas elektri hinnas Taani ja Saksamaa. Taanlaste maksukoormus on isegi üle poole elektri hinnast, Saksamaal on see veidi alla poole. Eesti maksukoormus on kodutarbija makstava elektrienergia hinnast peaaegu 30%. Sellest natuke suurem on maksude osa veel Rootsis ja Portugalis, aga enamikus Euroopa riikides on kodutarbija maksukoormus elektri hinnast rääkides 20% piires. Alla 10% on maksude osa kodutarbija makstavast hinnast Lätis, Maltal ja Suurbritannias. Kodutarbijate puhul sisaldub maksudes ka käibemaks.

Seda eelnõu, mis alandaks Eestis elektrile lisatavat elektriaktsiisi 4,5 korda ehk Euroopa Liidu miinimummäärani, on Riigikogus menetletud kolm aastat. Esimest korda aastal 2011, kui suurettevõtted olid juba üle läinud avatud elektriturule. Aastal 2011 pareeris majandusminister seda eelnõu, küsides, mille alusel inimesi hirmutatakse, et avatud turg toob kaasa hinnatõusu. Samahästi oleks ministri sõnul võinud väita, et on olemas stsenaarium, et avatud turg toob kaasa elektri hinna alandamise. Niimoodi väitis minister 16. mail 2011. aastal siinsamas Riigikogu kõnetoolis. 2012. aastal tulime selle eelnõuga uuesti välja. Siis hääletati see välja, väites, et valitsusel on palju parem plaan, nimelt on valitsusel plaan alandada taastuenergia tasu.

Nüüd oleme seisus, kus eeldus, et elektri hind turu avanemisega ei kasva, on osutunud valeks. Hind on kasvanud. Me oleme ka olukorras, kus taastuenergia tasu alandamine on siinsamas Riigikogus seisma jäänud. Homme on see eelnõu siin arutlusel. Minu teada on majanduskomisjon otsustanud taastuenergia tasu alandava seaduseelnõu lugemise määrata ajaks katkestada. Räägitakse, et see ei sõltu enam meist, vaid on vaja Euroopa riigiabi luba, kusjuures keegi ei tea, kui kaua selle loa saamine aega võtab. Aga fakt on see, et Eesti riik kogub alates jaanuarist maksudena 1 kilovatt-tunni energia eest summaarselt ligi kümnendiku makse rohkem kui eelmise aasta lõpus. Ehk hinnatõusust on Eesti riik võitnud, maksuraha laekub rohkem, sest kõrgemale

hinnale lisatakse käibemaks, ja neid samme, mida lubati, ei ole reaalselt tehtud.

Nüüd tagasi elektriaktsiisi juurde, mis viiest elektriarve komponendist on teadupärast kõige väiksem. Aktsiis kehtestati elektrile 2008. aastal ja seda on korra veel tõstetud, aastal 2010. Teadupärast on tõstetud ka elektrile lisatavat käibemaksu. Selle aasta jaanuarist tõusis lisaks elektri enda tariifile ka võrgutasu.

Kui me eelmisel aastal samateemalist eelnõu arutasime, siis oli valitsuse vastuargument, et kodutarbija elektritariif võiks iseenesest tõusta kõigest 16% või 17% ja Keskerakonna arvestustes olnud elektritariifi tõus 40% on ilmselgelt üle pakutud. See argument ei ole ajas vastu pidanud. Lisaks sellele, et möödunud aastal pareeriti aktsiisi alandamine vastuhääletamisega, väites, et Keskerakonna versioon ei sobi, räägiti veel sellest, et kui ei koguta neli ja pool korda kõrgemat aktsiisi, kui Euroopa Liit nõuab, siis tekib riigieelarvesse auk. See oli see kätteallika küsimus. Möödunud aastal me pakkusime kätteallikana Eesti Energia dividendi ja rohkem laekuvat käibemaksu. See ei sobinud möödunud aastal, see ei sobinud ka ülemöödunud aastal. Aga fakt on, et Eesti Energiast võetakse väga jõuliselt dividendi välja. Kui aastal 2005 võeti Eesti Energiast välja kõigest 6,2 miljonit eurot, siis viimastel aastatel on see summa ligi kümnekordistunud. 2010. aastal oli seda 109,2 miljonit eurot, 2011. aastal 56 miljonit eurot, möödunud aastal 65,5 miljonit eurot ja tänava planeeritakse majandusministeeriumi andmetel Eesti Energiast dividendina välja võtta 75 miljonit eurot. Eelnõu, mis teie ees laual on, tähendaks aktsiisi 12 miljoni euro võrra väiksemat laekumist.

Me rääkisime veel sellest, et tõusnud elektrienergia hinnale lisatakse paratamatult käibemaks, kusjuures seda hakkab riigile rohkem laekuma. Suurtarbijad on olnud avatud turul juba kaks aastat. Kui hinnanguliselt kasutatakse Eestis aastas 8 teravatt-tundi elektrienergiat, siis suurtarbijad kasutavad sellest laias laastus kolmandiku ehk 2,6 teravatti. Ülejäänud 5,4 teravatti osteti selle aasta jaanuarist avatud turult, kusjuures väikese ja keskmise suurusega ettevõtjate ning kodutarbijate tasutav hind tõusis märgatavalt.

Kui vaadata möödunud aasta lõpu ja selle aasta elektriarveid, siis tuleb arvestada, et

täpselt keskmist tarbijat ju olemas ei ole, igaüks on saanud eripärase pakkumise. Aga laias laastus võib öelda, et käibemaksu on hakanud enam laekuma 0,41 euro senti kilovatt-tunni kohta ehk 4,1 eurot megavatt-tunni kohta ja 4,1 miljonit eurot teravatt-tunni kohta. See-ega, need 5,4 teravatt-tundi, mis ostetakse sellel aastal avatud turult, võivad tuua suureneva käibemaksu näol riigieelarvesse üle 20 miljoni euro. Elektriaktsiisi alandamine poole aasta pealt, 1. juulist, läheks maksma 12 miljonit eurot.

On vaieldud, kas selline suur elektriaktsiisi laekumine on juba selle aasta eelarvesse planeeritud. Mina väidan, et kui ministrid veel eelmise aasta lõpuni rääkisid, et ega see hinnatõus nii suur ei tule, siis ei saanud nad ju seda ka eelarvesse sellisena planeerida. Aga võttes eelduseks, et selline maksulaekumine hinnatõusu tõttu oli eelarvesse planeeritud, oleme seekord eelnõu katteallikaks välja käinud maksuaugu vähendamise. See sisaldab kolme konkreetset maksuametist tulnud ettepanekut, mida ei ole arvestatud, aga mida võiks arvestada ja mis tooksid Eesti riigile tulu olemasolevate maksude parema laekumise näol. Meie ettepanek on päris konkreetne, eriti kui võrrelda sellega, kuidas senimaani valitsusest tulnud eelnõude mõjusid on mõõdetud.

Rahanduskomisjonis ei tahetud üldse rääkida, kas on õige elektrile lisada 4,5 korda kõrgemat aktsiisi, kui Euroopa Liit nõuab, vaid suuremat sorti vaidlus käis selle üle, kas meie pakutud katteallikas on korrektne. Me otsisime seetõttu välja kaks minu meelest lausa legendaarseks saanud seaduseelnõu.

Üks seaduseelnõu, mille eest vastutav Riigikogu liige oli Aivar Sõerd (selle punkti kaasettekandja), oli tulumaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Teadupärast alandatakse selle eelnõuga aastast 2015 inimeste tulumaksu 21%-lt 20%-le. Selle eelnõu seletuskirjas oli öeldud, kui palju riigi tulud vähenevad (see oli päris suur summa), aga mitte mingit katteallikat ei olnud toodud. Veel drastilisem oli koduomanikke maamaksust vabastava maamaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu. See ei tulnud valitsusest, selle algatasid Riigikogus IRL ja Reformierakond, nende fraktsioonide esindajad kirjutasid sellele eelnõule alla. See eelnõu võeti päris kiiresti seadusena vastu. Seletuskirjas oli öeldud, et eelnõu seadusena

vastuvõtmine riigieelarvele lisakulutusi ei tekita, kuigi omavalitsustelt võtab see märkimisväärse summa ära. Nii et Riigikogu saalis on antud poolthääli seaduseelnõudele, mille katteallikad ja mõju kohta tehtud arvutused on olnud olematud. See ei ole takistanud kolme lugemist päris tempokalt tegemast, aga see ei ole takistanud ka tegemast analüüsi, kust tuleb see raha, mis selliste populistlike seadusalgatustega riigieelarvest ära võetakse.

Veel hullem, paralleelselt meie aktsiisieleelnõuga toimub ju elektrituruseaduse muutmise, millega peaks jõutama sinnamaani, et elektriarvele lisandub väiksem taastuvenergia tasu. Kui see praegu on 0,87 senti kilovatt-tunni kohta, siis edaspidi peaks see langema 0,8 sendile. Rahanduskomisjonis arutades selgus, et Rahandusministeerium arvutas küll väga täpselt meie eelnõu kulusid, kusjuures mitte ainult väiksema aktsiisi tõttu laekumata jäävat raha, vaid ka elektriarve vähenemise tõttu kaduma minevat käibemaksu, aga valitsuse algatatud taastuvenergia tasu vähendamise puhul unustati kaduma minevat käibemaksu ära ja pandi kirja, et kulusid ei ole. Kui me palusime need kulusid välja arvutada, siis võttis see natukene aega, aga see arvutus siiski tuli. Tuli välja, et kui kiideldakse, et inimestele jääb taastuvenergia tasu vähenemise tõttu selle kümnendi lõpuni kätte 300 miljonit eurot, siis laekumata käibemaksu tekib 22,6 miljonit eurot. Pange tähele, et seletuskirja kirjutati, et kulusid ei ole. See tähendab, et kui on tahe elektriarvet vähendada, siis riik need vahendid leiab.

Ma arvan, et seda eelnõu ei tuleks kindlasti esimesel lugemisel välja hääletada seetõttu, et kulusid ei ole võimalik katta. Kulude kate on väga selgelt ja põhjalikult eelnõu seletuskirjas välja toodud. Seda tunnistas ka Rahandusministeeriumi esindaja rahanduskomisjonis. Ma arvan, et eelnõu on väga vajalik, selleks et kasutada võimalust elektriarveid vähendada. Elektriaktsiisi alandamine ei vaja Euroopa Liidu luba, kulukaid vaidlusi ega läbirääkimisi ettevõtetega, kes võivad lõpuks kohtusse pöörduda. Elektriaktsiisi alandamine on kiire ja konkreetne võimalus elektriarveid natuke vähendada. Kindlasti ei saa sellega piirduda. Ka ministrilt tuleb nõuda tööd, tuleb nõuda, et taastuvenergia tasu vähendamise lubaduse täitmine ei jääks kuhugi umbmäärasesse tulevikku, tuleb nõuda, et ta vastutaks Eleringi ja selle

võrgutasu pideva tõstmise eest, tuleb nõuda, et tema alluvuses olev Konkurentsiamet tegeleks sellega, miks Eesti Energia üldteenusel on nii suur kasumimarginaal, mis on 47% kõrgem kui näiteks Viru Keemia Grupi elektril. Need on kõik sammud, mida teha saab, aga neid ei saa teha Riigikogu saalis, neid peab tegema majandusminister, kes selle valdkonna eest vastutab. Meie saame siin alandada elektriaktsiisi Euroopa Liidus lubatud miinimummääradele. Me saame teha nii, et Eesti elektril ei oleks nii suurt riigi juurdepanud maksulisa. Me saame käituda natuke mõistlikumalt, alandades elektriaktsiisi 4,5 korda. Täna tähelepanu eest! Olen tänulik küsimuste eest.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Läheme küsimuste juurde. Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Te viitasite tulumaksuseaduse eelnõule ja millegipärast mainisite ka mind. Ma mäletan, et seal oli tegemist Euroopa Kohtu otsusega, mida Eesti riigil oleks tulnud täita. Sellistel puhkudel tavaliselt tuleb raha leida, näiteks valitsuse reservist. Aga mul on küsimus teie eelnõu kohta. Riigikogu liige on õigustatud saama valitsuselt täpseid andmeid. Minul on olemas Rahandusministeeriumi hinnang teie eelnõu kohta, mis ütleb, et eelnõu jõustumise korral väheneb keskmise pere elektriarve 84 senti kuus. Miks te ei taha tunnistada, et teie eelnõu mõju keskmise pere elektriarvele on ikkagi väga väike?

Kadri Simson

Aitäh! Aivar Sõerd, te olete olnud väga töökas rahanduskomisjoni liige. Praegu ei rääkinud ma sellest eelnõust, mida te viimati menetlesite, kui te ei osanud öelda, kui palju on Eestis pensionäre, kes selle tulumaksuvastavuse saaksid ja kui suur see kulu on, vaid ma rääkisin ühest eelmisest tulumaksuseaduse eelnõust. See oli selle koosseisu eelnõu nr 40, mis algatati 10. mail 2011 ja mis käsitles tulumaksuprotsendi alandamist 1%, mille kuld teadupärast on üle 70 miljoni euro, aga ei olnud selgitust, kust see raha tuleb. Nii et suurusjärk on sadu kordi suurem. Mis puudutab ühe keskmise pere kokkuhoidu, siis elektrist

rääkides on keskmist peret väga raske silmas pidada. Ma olen aru saanud, et Riigikogu liikmete arvamus järgi tõusis paljude inimeste elektriarve ainult mõne euro võrra. Mis see mõni euro ikka on! Aga kui me peame silmas, et toimetulekupiir on Eestis kõigest 76 eurot, siis toiduks jääb sellises olukorras napid 2 eurot päevas. Seega on ka paar eurot sellistele peredele märkimisväärne summa. Me peame silmas pidama sedagi, et Eestis on umbes 15 000 leibkonda, kes kütavad oma eluaset elektriga. Nendele on elektri hinna tõus, mis jaanuaris toimus, niivõrd ränk, et paneb küsimuse alla, kas inimesed suudavad oma kodu alles hoida. Nendele peredele ei ole elekter luksuskaup, kust kokku hoida annab, sest nad on välja ehitanud sellised küttemehhanismid, mille ümberehitamine on ka väga suur kulu. Neile oleks igasugusest hinna alandamisest suur abi. Laias laastus oleme välja arvutanud, et elektriaktsiisi alandamine 4,5 korda annaks keskmisele perele – see on pere, kes oma kodu elektriga ei küta – 15 eurot säästu aastas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on hämmastav kuulda, et 15–17 eurot ehk 250 krooni aastas on mõne arvates liiga väike summa, et sellega üldse tegelda. Aga mis te arvate, kui suur oleks selle mõju, kui õnnestuks vähendada taastuvenergia tasu, kui palju keskmine perekond sellest võidaks?

Kadri Simson

Möödunud aastal lubati taastuvenergia tasu alandada 0,97 sendilt kilovatt-tunni eest 0,80 sendile. Seda lubadust ei ole suudetud täita. Aga kui see lubadus täies mahus täidetakse, siis selle mõju oleks poole väiksem kui elektriaktsiisi alandamisel. Nendest kahest alandamisest koos oleks juba märgatav abi. Kuid kui püütakse öelda, et elektriaktsiisi ei alandata, sest selle mõju on liiga väike, selle asemel aga alandatakse poole väiksema mõjuga taastuvenergia tasu, siis on selles väites teatav loogikaviga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Kas selle eelnõu ettevalmistamise käigus kinnitus ka see arvamus, et valitsus teadis siiski täpselt, kui palju saab eelarve uuel aastal raha juurde, ja mindi n-ö täispanga peale välja? Teeme selle asja ära, saame rahva käest raha kätte!

Kadri Simson

Päris täpselt ei saa ju väita, mida valitsus teadis. Valitsuse professionaalsuse kohta saab teha järeldusi selle alusel, et aasta lõpus ütles majandusminister Juhan Parts, et ei ole vaja muretseda, kui uut lepingut ei ole sõlmitud, sest siis võib jääda üldteenuse juurde. Aasta alguses Riigikogu ees esinedes ütles ta, et õnneks pole Eesti rahvas nii rumal, et ei oska lepinguid sõlmida. Nii et natuke vastukäivad avaldused on tulnud ka majandusministereid. Mulle tundub, et hinnatõus on valitsusele päris meelepärane, sest selle abil saab näidata, et riigieelarve on paremini tasakaalus. Riigieelarve tasakaalu peetakse praegu ülimaks, inimeste igapäevast toimetulekut ei peeta nii oluliseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Mulle helistas just enne istungi algust üks invaliidist proua ja ütles, et Kadri Simson aitas tal maksta ühte elektriarvet, kuna ta ei ole ise selleks praegu võimeline. Ta palus ka minult abi, et ma aitaksin tal teisi kodukuluseid tasuda. Ta lootis, et järgmine kuu on tal natukene kergem ja ta saab ise hakkama. Ma kujutan ette, et sellisele inimesele on 15–17 eurot aastas ikka väga suur summa. Mis sa arvad, kas valitsus võiks siin käibemaksu osas vastu tulla? Me teame, et väga mitmed Euroopa riigid on siiski kodukulude käibemaksu alandanud ja sealt oleks juba oluliselt rohkem raha tulemas. Või kasutab valitsus igat võimalust, et rahvalt eelarveaukude lappimiseks rohkem raha kätte saada?

Kadri Simson

Aitäh! Sel nädalal ilmus uudis, et eelmisel aastal reaalpension vähenes. Ka sel aastal – jaanuaris, veebruaris ja märtsis – on hinnad juba kõrgemad, aga pensionitõus, mis tuleb

väiksem, kui indekseerimine võimaldaks, saabub neile, kes seda saama peavad, alles aprillis. Selgelt lööb selline hinnatõus eelkõige väiksema sissetulekuga inimesi. Kui nad tasuvad oma igapäevased kodukulud, siis jääb neile kuuks ajaks elamiseks 76 eurot. See proua, keda te nimetasite, saab elamiskulude tasumiseks kohalikul omavalitsuselt abi, aga kui tekib mingi hädaolukord, siis nõuab 76 euroga äraelamine ikka väga suurt pingutust. Nüüd käibemaksu alandamisest. Eestis on pigem liigutud teises suunas: mitmes eluks vajalikud valdkonnas on käibemaksu tõstetud. Tõsi, elektri käibemaks oli 18% ja tõus 20%-le tähendab ainult 2%-list tõusu, aga suurem on kindlasti olnud võrgutasu tõus, mis langes kokku elektrituru avanemisega selle aasta alguses. Võrgutasu suurenes 13%. See on märkimisväärne tõus ja seda oleks saanud ära hoida. Elering kuulub siiski otseselt majandusministri haldusalasse ja võrgutasu tõstmist peaks kontrollima ka Konkurentsiamet. Konkurentsiamet teeb neid otsuseid küllalt tagasihoidlikult. Eks näis, mida ta suudab teha üldteenuse marginaaliga. Aga enne, kui minna käibemaksuprotsendi kallale, tasuks kindlasti käsitleda võrguteenust, vaadata, kui õigustatud see tõus on. Tuleb toetada ka majandusministrit, et ta saaks ellu viia oma lubaduse taastuenergia tasu kohta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Päevakorrapunkti arutelu jääb pooleli, kuna istungi aeg on piiratud. Aivar Riisalu ja Aivar Sõerd saavad oma küsimused esitada siis, kui teema arutelu jätkatakse järgmisel istungil. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku! Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.00.

Istungi kestus 3 tundi.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 27. veebruar 2013
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Politsei- ja Piirivalveameti juhi valimine
2. Elektri hind
3. Riigihangete korraldamine
4. Politiseerimine
5. Estonian Airi tulevik
6. Erimärgistatud kütuse aktsiis

Istungi rakendamine

1. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktiivse seaduse muutmise seaduse eelnõu (339 SE) esimese lugemise jätkamine
2. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) kolmas lugemine
3. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) kolmas lugemine
4. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) teine lugemine
5. Elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) teine lugemine
6. Kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (349 SE) esimene lugemine
7. Kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõiduohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (353 SE) esimene lugemine
8. Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (372 SE) esimene lugemine
9. Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (366 SE) esimene lugemine
10. Kohanimeseaduse ja kinnistusraamatu-seaduse muutmise seaduse eelnõu (362 SE) esimene lugemine

11. Kriminaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu (376 SE) esimene lugemine

12. Väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (375 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! Ma loodan, et ka ministrid saabuvad. Alustame infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 40 Riigikogu liiget, puudub 61.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts ning rahandusminister Jürgen Ligi. Kuna täna on meil registreeritud kümme küsimust, siis, head kolleegid, saan iga küsimuse puhul lubada ainult kaks kiirete näppude voo küsimust.

1. Politsei- ja Piirivalveameti juhi valimine

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teie küsimus peaminister Andrus Ansipile!

Rannar Vassiljev

Hea peaminister! Eelmise nädala infotunnis te mainisite, et Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori valimiseks korraldatud avaliku konkursi finaali jõudnud kolme kandidaadi hulgas on üks inimene, kes teie meelest väga hästi sobiks ametit juhtima. Samuti ütlesite, et ei nõustu väitega, et siseminister soovib Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori isikut politiseerida. Vahepeal on vett merre voolanud, asjaolud täpsustunud. Kas te olete endiselt samal arvamusel?

Andrus Ansip

Te omistasite mulle kaks väidet ja ma jään nende mõlema juurde praegugi. Kordan veel kord üle seaduses sätestatu. Siseminister nimetab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori kandidaadi nime ja valitsus nimetab peadirektori ametisse, kuulunud ära Riigikogu õiguskomisjoni arvamuse. Riigikogu õiguskomisjoni arvamuse ärakuulamine on minu jaoks sisulise kaaluga. Minu arusaamine parlamentaarsest riigist on selline, et siseministri nimetatud kandidaadi peab Riigikogu õiguskomisjon ilmtingimata heaks kiitma, ilma selle heakskiiduta ei saa. Ja kui valitsus ei arvestaks õiguskomisjoni arvamusega, siis minu meelest käituks ta parlamentaarse demokraatia põhi-väärtusi mitteametavalt. Kui õiguskomisjonist on heakskiit saadud – ükskord jõutakse kindlasti ka sellise kandidaadini, kelle õiguskomisjon heaks kiidab –, siis on saabunud sisulise arutelu aeg juba valitsusliikmetele. Küllap nemadki põhjalikult kaaluvad seda otsust, mille nad langetavad. Ma usun, et lõpptulemusena saab see olema hea otsus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, esimene täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Kuidas te üldiselt olete rahul selle protsessiga, kuidas siseminister on püüdnud läbi suruda oma favoriiti, kellega kõigepealt õiguskomisjoni ja siis valitsuse ette tulla? Kas teistel oleks põhjust sellest analoogsete olukordade puhuks õppida või pigem on see näide, millest õppust võtta ei tasuks?

Andrus Ansip

Oma hinnangu komisjoni töö avalikustamise kohta olen ma juba andnud. Kindlasti ei tohiks komisjoni töö olla selline, mis heidab ametikohale kandideerinud isikutele varju. Ja nagu ma eelmine kord infotunnis ütlesin, kordan ka praegu, et kõiki kolme kõne all olnud isikut mina pean headeks kandidaatideks. Ma usun, et nad kindlasti astuvad karjääriredelil tulevikus ülespoole, ma ei hindaks seda ühte komisjoni arvamust üle. Ma arvan, et see kindlasti ei pea tähendama nende isikute karjääri lõppu. Üldiselt aga muidugi need infolekked ei ole jätnud head muljet. Selles osas ei ole mul

võrreldes möödunud infotunniga midagi uut lisada.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Marika-Tuus Laul! Vabandust! Ma annan siiski sõna Rannar Vassiljevile. Hea kolleeg, te teate, et teil on võimalus, palun pange näpud kiiremini tööle! Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine täpsustav küsimus!

Rannar Vassiljev

Ma üritasin vajutada, aga kahjuks see moodne ekraan ei reageerinud nii kiiresti mu näpuvajutusele. Tahan küsida järgmist. Te mainisite võimalikku halba varju, mis heideti nendele kolmele kandidaadile, kes jõudsid lõppvooru, aga kes siseministri usaldust ei pälvinud. Üks võimalik siseministri välja käidav kandidaat on Priit Kama. Mis te arvate, kuidas tema imagole kogu see protsess mõjunud on? Kas sellises valguses on siseministril üldse mõtet selle kandidaadiga valitsuse ette minna? See foon, mis avalikkuses on tekkinud, Priit Kama mitte kõige parem maine Politsei- ja Piirivalveametis paneb küsima, kas üldse ikka on võimalik sellist inimest peadirektori kandidaadiks esitada.

Andrus Ansip

Ma ei tahaks sündmustest ette rutata. Seaduse järgi on ettepaneku tegemise õigus siseministril. Kuidas siseminister jõuab oma kandidaadini, kelle ta valitsusele esitab, see on tema otsustada. Kas ta kasutab konsultantide-ekspertide abi, räägib läbi lähimate kaastöötajatega või jõuab selle äratundmiseni ainuisikuliselt, seda seadus ei reguleeri. Praegu pole valitsusele esitatud ühegi kandidaadi nime ja ei ole seda esitatud ka Riigikogu õiguskomisjonile. Kordan, ma ei tahaks sündmustest ette rutata. Ma ei tahaks hakata andma hinnangut mõnele isikule, kellest võib saada kandidaat, aga kellest ei pruugi kandidaat saada.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud peaminister! Mul on hea meel, et ma suutsin õiguskomisjoni veenda, et ei saa esitada komisjonile seisukoha võtmiseks uut väidetavat kandidaati, kelle nimegi me ei tea. Komisjon pidi ära arvama ja küsima, kes see võiks üldse olla. Pealegi ei olnud fraktsioonidega läbi räägitud. Ja nii oligi, et meie, kaks Keskerakonna fraktsiooni liiget, olime selle vastu. Meiega tulid kenasti kaasa kolm reformierakondlast, üks sotsiaaldemokraat ja ka Kalle Laanet. Üks meie argument on, et kuna Priit Kama on IRL-i tegevliige, siis me lootsime tema heakskiitmisega pretsedendi Eesti politseiorganisatsiooni politiseerimisest. Millisel seisukohal olete teie selles küsimuses? Kas on seda parteistumist vaja või on mingid muud põhjused, miks nii on otsustatud?

Andrus Ansip

Spekulatsioonid Politsei- ja Piirivalveameti politiseerimise osas on kindlasti enneaegsed ja mitte väga kohased. Kui ka mõni isik, kes kuulub praegu mingisse erakonda, osutub nimetatuks ametisse, kus erakonda kuulumine pole lubatud või soositud või soovitatav, ei hakka ta kindlasti pärast ametisse asumist ametkonda politiseerima. Me peaksime hindama isikuid, nende võimet täita nendele pandud ülesandeid, mitte kahtlustama neid kohe kõiges kurjas, sh politiseerimise püüdlustes. Mina usun meie Politsei- ja Piirivalveameti tugevusse. Ma olen päris veendunud selles, et isegi kui kellelgi oleks selle ameti politiseerimise soov ja püüd olemas, siis seda ellu viia ei ole Eesti Vabariigis võimalik. Õnneks!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur! Aga, härra peaminister, teil oli veel aega.

Andrus Ansip

Aega oli, aga ma jätaaksin õiguskomisjoni liikmete vahel klaarida, kes kellega kaasa läks, kas kolm liiget kahe liikmega või kaks liiget kolme liikmega või oli neid kaasaminejaid ja mahajääjaid veelgi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud peaminister! See konkurss, mis esialgu käima läks, oli ju päris normaalne. Konkursil algselt osalenud kandidaadid olid väga head kandidaadid: Tarmo Miilits, Erkki Koort ja Tõnu Hunt. On teil aimu, miks nendest ükski ei kvalifitseerunud?

Andrus Ansip

See küsimus tuleks esitada hindamiskomisjonile. Küllap olid neil seal konkreetsed hindamiskriteeriumid ja võib oletada, et ju komisjoni meelest need kolm väärikat isikut nendele kõrgetele kriteeriumidele ei vastanud. Mina olen oma meelsust ja veendumust juba väljendanud. Minu meelest olid kõik kolm kandidaati väga tugevad kandidaadid. Nad saavad oma praeguste ülesannetega väga hästi hakkama ja minu meelest oleks võinud nende kolme kandidaadi hulgast tulevase Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori küll leida. Aga konkreetsed küsimused tuleks esitada hindamiskomisjoni liikmetele. Võib-olla on komisjoni hindamiskriteeriumidest aru antud ka siseministrile, sel juhul oleks kohane küsida ka siseministri käest. Minule see teada ei ole, miks üks, teine ega kolmas kandidaat valituks ei osutunud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Elektri hind

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lauri Laasilt majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhana Partsil.

Lauri Laasi

Lugupeetud proua juhataja! Austatud majandusminister! Täna me menetleme siin saalis elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu, mis peaks vähendama tarbijate makstavat taastuvenergia tasu. Kahjuks ei ole ikkagi selge, kui palju vähendab see reaalselt inimeste elektriarveid. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi hinnangul vähendab uutel alustel kehtestatud taastuvenergia tasu elektrienergia lõpphinda perioodil 2013–2020 keskmiselt 4,5%. Kahjuks on see aga üsna udune pers-

pektiiv, palju on lahtiseid otsi. Ma küsin otse: kui seaduseelnõu 318 võetakse vastu, kui palju siis väheneb järgmisel kuul inimeste elektriarve?

Juhan Parts

Elektrituruseaduse muutmise seadus on pikaajalise mõjuga. Me prognoosime, et võrreldes praegu kehtiva regulatsiooniga maksab tarbija aastaks 2020 vähem 300–350 miljonit eurot.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, esimene täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Ma ütlen ilma keerutamata, et ma ei jäänud teie vastusega rahule. Aitan teid mõningate arvutustega. Kui taastuenergia tasu väheneb 0,97 eurosendilt 0,8 eurosendile kilovatt-tunni kohta, siis see tähendab vähenemist 0,17 eurosentit kilovatt-tunni kohta. Kui me lisame siia käibemaksu, saame 0,2 eurosentit kilovatt-tunni kohta. Kui me korrutame selle keskmise pere elektriarvega, siis saame vähenemiseks 0,61 eurot kuus. Kas te olete minu arvutustega nõus, et ühe pere kohta väheneb elektriarve 0,61 eurot kuus?

Juhan Parts

Ma ei jõudnud ausalt öeldes seda arvutust jälgida, aga me peame arvestama, et elektrikulud moodustavad pere eelarvest sõltuvalt kütteviisist keskmiselt 3–4%. Nendes peredes, kes ei küta elektriga, ei ole elektriarved väga suured ja kui te tegelete ühe komponendi analüüsiga, siis see summa võib olla õige pisike. Sama võib öelda ka teie algatuse mõju kohta. Te olete siin saalis püüdnud saavutada elektriaktsiisi vähendamist, mille mõju oleks mikrokoopiline. Ometi te olete sellest suure küsimuse teinud.

Mis aga puutub menetluses olevasse eelnõusse, siis me peame arvestama, et selle kõige põhimõttelisem muudatus on see, et me seome taastuenergia toetuse elektri turuhinnaga. Kui elektri turuhind tõuseb, siis taastuenergia tasu hakkab selle võrra langema. Ma arvan, et seda seost on tegelikult raske prognoosida, me peame sellisel juhul oskama täp-

selt ette näha elektrituru arenguid seitsme aasta peale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, teine täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Teie püha üritus on takerdunud ja siin on selgunud, et nüüd tuleb minna Euroopa Liidust riigiabi luba küsima ja keegi ei oska öelda, kui kaua võib sellega aega minna. Kui seda keegi arvata oskab, siis vahest ainult teie. Ma küsingi, mis ajaks te prognoosite eelnõu 318 seadusena vastuvõtmist ja kodukulude vähendamist seeläbi.

Juhan Parts

Mina ei annaks selliseid hinnanguid oma kolleegide tööle. Ma saan aru, et Riigikogu tahab seda arutada. Muidugi soovin ma valitsusliikmena, et eelnõu saaks seaduseks märksa kiiremini, seda esiteks. Teiseks, mina soovitan Riigikogul see eelnõu seadusena vastu võtta. Siis saaks valitsus taotleda riigiabi luba. Ma tean, et majanduskomisjonis on teistsugune seisukoht: teha eelnõu teise lugemise järel vahepaus, et valitsus saaks taotleda riigiabi luba. Aga ma juhin tähelepanu, et me saame taotleda riigiabi luba ikkagi väga selgelt ja lõplikult fikseeritud taastuenergia toetamise süsteemile. Kui asjad lähevad libedalt, siis luba võib tulla ka paari kuu jooksul. On selge, et loa taotlemine ei ole ainult valitsuse ja Euroopa Komisjoni asi, vaid seal on võimalik kaasa rääkida ka turuosalistel, anda teada oma põhjendatud seisukohti. Nad on ju ka siin Riigikogus käinud oma huvisid kaitsmas, mis on igati mõisteta. Mida me teha saame, on viia see eelnõu sellisesse faasi, et me saaksime riigiabi loa taotluse sisse anda. Meil ei ole mõtet seda teha, kui meil on toetuda vaid eelnõule, mida saal ei ole põhimõtteliselt heaks kiitnud.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Lugupeetud minister! Kui te olete esinenud, olete alati rõhutanud, et praeguse valitsuse meede elektri hinna tõusu leevendamisel on vähekindlustatutele toimetulekutoetuse maksimine. Kuidas aga saavad taotleda toimetulekutoetust need väidetavalt 5000 inimest – kõik nendest ei ole küll toimetulekutoetuse võimalikud taotlejad –, kes ei ole Eesti Energia arvet tänaseni kätte saanud? Teadupärast jaanuari kuludokumente saab esitada omavalitsusse toimetuleku vormistamiseks iga kuu 20. päevani ehk jaanuari aeg kukkus 20. veebruaril. Märtsis enam jaanuari arveid arvesse ei võeta.

Juhan Parts

Ma soovitaksin nendel inimestel suhelda Eesti Energiaga.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud minister! Mu küsimuse algpõhjus on võib-olla isegi pisut kohatu, kuna puudutab siin saalis töötavaid inimesi. Nimelt on esmaspäevastes vaba mikrofoni sõnavõttudes hakanud üha rohkem kõlama väiteid, millel, mulle tundub, ei ole sugugi tõepõhja all. Sellel esmaspäeval väitis üks lugupeetud opositsioonisaadik, et IRL lubas enne valimisi vähendada kütte-, vee- ja elektrikulu poole võrra. Minu jaoks oli see päris suur üllatus. Kas sina majandusministrina julged väita, et oled näinud mõnda bukletti või telereklaami, kus lubati neid hindu poole võrra alandada? Lisaks kõlas sellesamas kõnes väide, et võrgutasude kujunemise osas on seadus kuulutatud konfidentsiaalseks. Oskad sa seda kommenteerida?

Juhan Parts

Veel kord: mis puutub küttekuludesse, siis Eesti praktika näitab, et kui maja korralikult soojustada, on kortermajades – ma ei räägi praegu eramajadest, kuigi ka neis saab kõvasti kokku hoida – võimalik tarbida soojusenergiat kuni 50% vähem. Me teame, et maju on erinevaid, rekonstrueerimisprojektid on erinevad ja selles suhtes võivad tulemused varieeruda, aga umbes nii suur küttekulude kokkuhoid on. Üsna lihtne!

Mis puutub võrgutasudesse, millest on ka palju räägitud, siis veel kord: võrgutasude kujunemine tuleneb otseselt seadusest, paljud seaduse põhimõtted aga tulenevad Euroopa Liidu elektrituru direktiividest. Siin kõlas väide, et võiks teha vähem investeeringuid, sellisel juhul oleksid võrgutasud väiksemad. Me peame aga arvestama, et meil on vaja teha investeeringud, mis on minu meelest strateegilist laadi. Need on ühendused Soome: nii Estlink 1 kui Estlink 2. Me teame, et põhivõrgul lõpeb õige pea leping lätlastega reservvõimsuste kohta. Meil ei ole siis enam reservvõimsusi saadaval, aga meie kohustus on need tagada. Järelkult on mõistlik luua reservvõimsused Eestis.

Kõigi nende otsuste aluseks ei ole mingid ettevõttele pähe tulnud mõtted, vaid nende taga on Riigikogus konsensusega heaks kiidetud energiamajanduse arengukava. Need strateegilised investeeringud, mida mitmed Keskerakonna rahvasaadikud on siin kahtluse alla seadnud, on tegelikult Riigikogu enamuse otsus.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Riigihangete korraldamine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Kajar Lemberilt rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Kajar Lember

Hea minister! Riigikontroll on teinud taas tänuväärset tööd. Tema järjekordse auditi teema oli riigihangete korraldamine riigi valitseva mõju all olevates äriühingutes ja sihtasutustes. Selle auditi peamisi järeldusi oli see, et mitmed riigile kuuluvad äriühingud ei pea ennast riigihangete seaduse mõistes hankijaks ja sellest tulenevalt arvavad, et nad ei pea midagi soetades järgima riigihangete seadust. Kuna kõik riigihangetega seonduv on koondunud Rahandusministeeriumisse, siis küsin, mis on teie kui ministri seisukoht. Kas te toetate Riigikontrolli või äriühingute tõlgendust?

Jürgen Ligi

Nagu ikka, Riigikontroll võib olla tänuväärse töö tegija küsija vaatevinklist. Meie jaoks siin mingit uudist ei ole. Probleemist oleme teadlikud ja nendime, et olukord on juriidiliselt hästi keeruline. Iga üksikjuhtumit tuleb lahata detailsetl. Konkreetsetel juhtudel on arvamusi nii- ja teistpidi. Üheks näiteks toodi üks Tallinna haiglatest, ma ei mäleta, kumb kahest suurest see oli, kus tekkis vaidlus, kas ta peab hanke korraldama või mitte. Haigla kategooriliselt keeldus sellest, aga tuvastati, et kuna ta ei osale avatud konkurentsis, siis ta hankija seaduse mõistes ikkagi on. See oli kohtuvaidlus. Tihti sellised asjad lahenevadki kohtus, aga teinekord siiski õnnestub seda ära hoida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, esimene täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Alles mõni aasta tagasi tehti otsus, millega lõpetati Riigihangete Ameti tegevus ning ameti vastutusala ja ülesanded võttis üle Rahandusministeerium. Eesmärk oli luua kompetentne keskus, kus tegeldaks asjadega keskselt ja nii tõhustuks ka järelevalve. Nüüd on selge ka sellele auditile tuginedes, et hankijad ei ole rahul ministeeriumi nõustamisteenusega ei seaduse tõlgendamisel ega praktiliste küsimuste lahendamisel. Küsin sellest tulenevalt: kas teie hinnangul oli Riigihangete Ameti likvideerimine õige otsus? Kas ministeerium saab praeguse struktuuri juures selle valdkonna koordineerimisega hästi hakkama või on selles vallas mingid muudatused plaanis?

Jürgen Ligi

Lühike vastus on jah. See otsus oli väga õige ja sellealases tegevuses on toimunud kvalitatiivne muutus paremuse poole. Rahandusministeeriumi funktsioonid on laiemad, kui Riigihangete Ametil olid, ja tulemused on ka paremad. Julgen väita, et tagasiside nii nõustatavatelt, koolitatavatelt, hankijatelt kui ka pakkujatelt on olnud üldiselt positiivne. Kindlasti on see olnud mõõtnatult positiivsem kui Riigikontrolli kontrollitavate tagasiside Riigikontrollile. Tegu võib küll olla konfliktsema olukorraga, aga siiski. Selles vallas me läheme paremaks ja asjaomased arvud lubavad mul

anda sellele valdkonnale hea hinnangu. Inimesed on professionaalsed, suhted on avatud, paraku on töömaht tohutu. Tegemist on ikkagi 9000 hankega aastas ja kõigini ei jõua, nii nagu Riigikontroll ka ei jõua kõigi kontrollitavateni.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, teine täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Lõpetuseks küsin järgmist. Rahandusministeerium töötab minu teada välja uut terviklikku riigihangete seadust. Küsingi, millal see eelnõu avalikkuse ette jõuab ja millised võiksid olla seal sisalduvad võtmemuudatused.

Jürgen Ligi

Võtmemuudatused toetuvad direktiivi muudatustele. Ma neid praegu siin ei presenteeriks, sest eelnõu alles valmistatakse ette. Aga see eelnõu tuleb. Ei ole küll mõtet arvata, et selles valdkonnas saabub ajaloo lõpp. Nii kaua, kui see saal on siin uuemal ajal töötanud, on riigihangete teema kogu aeg üks tüliõun olnud. Tohutult palju on olnud inimesi, kes ütlevad, et see seadus on mäda ja praak ega kõlba kuhugi. Seda on muudetud nii- ja teistpidi, aga ikka on sama jutt olnud. Nüüd on lihtsam, sest praegu on direktiivid, mis jätavad riigisisesele seadusandlusele väga vähe ruumi. Aga mitte kunagi ei ole see seadus läbinisti halb olnud, kuigi me kogu aeg sellist kommentaari kuuleme. Reaalsus on see, et paljud hankijad teevad hankeid üliharva või kord elus ja arvavad siis, et süüdi on keegi teine, kui nad sellega hakkama ei saa. Reaalsus on ka see, et riigihanked on äärmiselt suurte majandushuvide põimumise koht ja vaidlustused on iseenesest elu loomulik osa, kui raha on mängus. Seda kajastab ka nende edetabel, kes palju vaidlevad: vaidlevad ikka need, kellel on suurem raha mängus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus kolleeg Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Lugupeetud minister! Tulenevalt värskest Riigikontrolli auditist on mul teile järgmine küsimus. Kas riigil on mingi plaan, mida võtta

ette äriühingutega, kes arvavad, et nende tegevusel on ainult äriine iseloom ja nad ei pea seetõttu täitma riigihangete seaduse nõudeid? Põhjus on, et nad ei tegutse avalikes huvides, nagu näiteks Eesti Loto, Teede Tehnokeskus jm. Riigikontroll on selles osas andnud rahandusministrile väga selged soovitused.

Jürgen Ligi

Need on ju teada reeglid. Ega siin ole vaja mingisugust generaalplaani. Iga üksik juhtum on vaja läbi analüüsida, hinnata, kas tegemist on avalikes huvides tegutseja või avatud konkurentsi tingimustes tegutsejaga. Ja kui teine pool ei nõustu, siis ta saab karistada. Karistuid oli eelmisel aastal väärteomenetluse korras üheksa. Seal oli omavalitsustegelasi, aga ka teisi tegelasi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Politiseerimine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Tarmo Tammelt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Tarmo Tamm

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Mõni nädal tagasi oli Riigikogus arutusel maavanemate teema. Seal selgus, et seitse maavanemat kuulub IRL-i ridadesse, seitse Reformierakonna ridadesse ja Hiiumaa maavanem oli siis veel parteistumata. Te ütlesite Riigikogu ees, et te tunnetate, et see inimene peaks kuuluma Reformierakonda, sest ta kirjutab nagu Reformierakonna liige. Ja ennäe imet, ta võetigi Reformierakonda ja nüüd on kõik maavanemad parteistunud. Samas läks koalitsioonis tasakaal paigast ära: nüüd on kaheksa maavanemat Reformierakonnast ja seitse IRL-ist. Kas äkki sellest tulenevalt saidki nüüd valikuõiguse IRL-i esindajad ja PPA juht peab kuuluma IRL-i?

Andrus Ansip

Paneb ohkama ja imestama, kuidas Riigikogu liige võib sellise mõttekäigu peale tulla. Konkreetne vastus on eitav. Kellelgi ei ole keelatud liituda mis tahes erakonnaga. Ma olen

küll üllatunud ja imestunud, et väga paljud inimesed on liitunud Keskerakonnaga, aga ma austan nende valikut. Las nad siis olla. Aga ega ma seda valikut ei mõista.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, esimene täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Ma küsin otse: kas tänasel päeval annab inimestele kuulumine võimuerakonda eelise, kui jutuks tuleb mõni ametikoht või investeering?

Andrus Ansip

Ei anna see mitte mingisugust eelist, eriti just teie nimetatud ametikohal ei ole see mitte mingisugune eelis. Mis eelis saab olla erakondlik kuuluvus, kui ametiülesanded on seotud kohaliku omavalitsuse üksikaktide üle järelevalve teostamisega või planeeringute üle järelevalve teostamisega? Te olete ju ise olnud omavalitsuses tööl ja teate, missugused on maavanema võimalused mõjutada omavalitsuste tegevusi, milles seisnevad maavanema ülesanded üldse. Ja küllap te oskate ka isesisvalt mõelda, kas mingisse erakonda kuulumine annab talle eeliseid või ei anna talle eeliseid. Te ju teate suurepäraselt, et need ajad, kui maavanemad jagasid riiklikke ressursse, on ammu ja pöördumatult möödas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine täpsustav küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Selles asi ongi, et ma oskan ka oma peaga mõelda. Kui aasta lõpul lisati riigieelarvesse ootamatult 9,5 miljonit eurot nn katuserahaks, siis jagati see suures osas just IRL-i ja Reformierakonna juhitavate omavalitsuste vahel. Kuidas see oli siis n-ö võrdne jagamine?

Andrus Ansip

Ma ei jaga teie hinnangut. Ma ei saa teie väidet sugugi kinnitada. Vastupidi, kunagi me analüüsisime näiteks Kyoto saasteühikute müügist saadud raha kasutamist teie viidatud aspektist lähtudes ja me ei täheldanud kuskil

mingisuguse erakondliku mustri kasutamist. Üldiselt jagatakse kogu maksumaksja raha objektiivsete kriteeriumide alusel ja nii jääb see ilmselt ka tulevikus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud peaminister! Kõigepealt kommenteer selle kohta, et te ei saa aru inimestest, kes kuuluvad või astuvad Keskerakonda. Ent ka teie õde kuulub Keskerakonda ja kui te temast aru ei saa, on asi üsna keeruline. Aga minu küsimus on hoopis politiseerimise kohta. Viimasel ajal on IRL politiseerimisega üsna hoogu läinud: Priit Kamast tahetakse teha PPA juht, Margus Kurm on mõeldud Kaitsepolitsei ameti juhiks ja järjest rohkem räägitakse sellest, et Mart Laarist peaks saama Eesti Panga Nõukogu esimees. Kas teie olete seda kuulnud? Kas see vastab tõele?

Andrus Ansip

Jah, ma olen sellest kuulnud. Mina ei ole see inimene, kes Eesti Panga Nõukogu juhi kandidatuuri peaks esitama, aga ma hindan Mart Laari ja tema teeneid Eesti Vabariigi ees väga kõrgelt. Ja kui küsimus on minus isiklikult, siis mina toetaksin tema valimist sellesse ametisse.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Austatud peaminister! Mõni päev tagasi lugesin lehest – küllap lugesite ka teie –, et Reformierakonna maavanemad kohtusid sotsiaalministriga ja arutasid kiirabi reformi. Ma eeldan, et see oli ametlik kohtumine ja seal langetati ka mingeid otsuseid. Küllap te jagate minu arusaama, et Eesti maavanemad on üks tervik ja nad kujundavad eluolu oma piirkonnas. Kas aga nüüd on oodata, et IRL-i kuuluvad maavanemad kohtuvad näiteks kodukulude vähendamise arutamiseks lugupeetud majandusministriga ja sellele järgnevad mitmesugused seisukohavõtted? Kuidas te sellist

töövormi hindate? Kas see hakkabki Eestis niimoodi olema?

Andrus Ansip

Eestis on ühinemisvabadus põhiseaduslik vabadus ja kõik inimesed võivad kohtuda, kellega iganes nad heaks arvavad. Ma küll ei kujuta ette, et ühe ministri kohtumine näiteks maavanematega võiks mingisuguseid siduvaid tagajärgi kaasa tuua. Õiguslikud tagajärjed on sellel, mida seadusandjad siin saalis otsustavad, ühel informatiivsel kohtumisel selliseid tagajärgi olla ei saa.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Estonian Airi tulevik

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Jaan Õunapuult majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Jaan Õunapuu

Hea juhataja! Austatud minister! Kellelegi ei ole teadmata, et Estonian Air teenib igas kuus üle 2 miljoni euro kahjumit. Aastatel 2011 ja 2012 eraldas valitsus kokku 30 miljonit eurot ettevõtte uue strateegia elluviimiseks. Praegu teame, et see kava kukkus sisuliselt läbi. Eelmise aasta lõpus otsustas valitsus eraldada laenuna 8,3 miljonit eurot. Nüüd ootame Euroopa Komisjoni otsust riigiabi lubatavuse või mittelubatavuse kohta. Esialgse tähtajana kuulutati välja 22. veebruar. See tähtaeg on möödas. Härra minister, palun öelge, milline on tegelik asjade seis riigiabi loa taotlemisel täna, 27. veebruaril 2013. aastal! Kas nüüd on käes aeg, kus me võime minna sügavasse vastuollu Euroopa Liiduga?

Juhan Parts

Ei, kindlasti mitte! Praegune seis on selline, et valitsus on esitanud riigiabi loa taotluse, pidades silmas päästmisabi laenu summas 8,3 miljonit eurot. Valmistatakse ette restruktureerimisabi taotlus. Kui see on valmis, esitatakse see Euroopa Komisjonile. Tõenäoliselt on vaja ettevõtet ühel või teisel moel veel toetada, kuna me peame arvestama, et riigiabi

taotluse menetlus on üsna pikk. Küsimus ei ole kuudes, see aeg võib olla pikem, aga ettevõtte peab saama oma sisulise restruktureerimise plaani ellu viia. Sisuline restruktureerimine eeldab lisavahendeid kas laenu või põhikapitali näol. Neid otsuseid saab kommenteerida siis, kui need on tehtud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, esimene täpsustav küsimus!

Jaan Õunapuu

Julgen öelda, et avalikkusele on jäänud mulje, et vigu ei tunnistata, kriitikat ei taluta, ausatest vastustest põigeldakse kõrvale ja mis kõige hullem, keegi ei vastuta. Eelmine juhatuse esimees jalutas lõbusalt Soome lahe teisele kaldale, nõukogu liikmed lihtsalt vahetatakse välja, ja sinna asi jääbki. Peale streigi-ähvardust leiti lendurid ainsad suured süüdlased olevat – see jäi küll väga üheselt kõlama. Pean tõele au andes tunnistama, et praegune nõukogu esimees ja ka juhatuse esimees on oma tööga märksa paremini hakkama saanud. Härra Parts, te pidite esitama restruktureerimiskava juba eelmisel nädalal. Miks seda ei tehtud ja millal saab valitsus otsustada, kuidas Estonian Airiga edasi minna?

Juhan Parts

Ma kommenteeriks seda sissejuhatavat repiiki. Te ütlesite, et ausaid vastuseid ei anta. Ma andsin teie esimesele küsimusele täiesti ausa vastuse. Mis puutub restruktureerimiskavasse, siis võib öelda niimoodi, et sisulise restruktureerimise plaan on ettevõttel olemas. Selge see, et restruktureerimiskava, mis tuleb esitada Euroopa Komisjonile, peab olema märksa põhjalikum, sisaldama märksa mahukat informatsiooni kui üks tavapärane ettevõtte restruktureerimiskava. Seda kava ettevõtte praegu lihvikki, valmistab ette. See nõuab natukene aega. Arvestades, et too restruktureerimiskava on Euroopa Komisjoni otsuse aluseks, on meie huvides, et see oleks maksimaalse kvaliteediga. Ma ei näe siin mingit põhjust tormata. Nimetatud viide mingile kuu-päevale – tõenäoliselt on üks või teine kuu-päev välja pakutud ajakirjanduse vahendusel. Võin öelda, et ettevõttel on aega oma restruktureerimiskava koos riigiabi loa taotlusega

hästi ette valmistada. Minu poolest võib see võtta nädalaid, aga see peab olema hästi tehtud. Sisuline restruktureerimine on käinud juba pool aastat. Niisugune restruktureerimine eeldab väga paljusid läbirääkimisi, kõnelusi ettevõtte partneritega, võlausaldajate ja kreditoridega. Ka see töö käib. Aga kui te juba selle ettevõtte kohta küsisite, siis ma usun, et keskne küsimus pole mitte niivõrd valitsuses või üldse aktsionärides, vaid selles, kas ettevõtte suudab pikemat aega jätkusuutlikult tegutseda. Ja see on paljuski ettevõtte kätes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu, teine täpsustav küsimus!

Jaan Õunapuu

Mis puutub teie ausasse vastusesse, siis ma seda tegelikult oma eelmises küsimuses ei eitanud. Mina rääkisin, et avalikkusele on jäänud teatud mulje. Ma saan ka väga suurepäraselt aru, et lennunduses on keerulised ajad, eriti raske on Euroopa äärealadel paiknevatel väikestel firmadel. Seda enam peame kõik hooliga läbi mõtlema. Ma väga loodan, et pileti ostnud inimesed ei pea oma lennu pärast muretsema. Samas on firma tõmbamine lennukipargi soetamisel anekdoodiks saamas. Juhatuse praegune esimees on väga tabavalt öelnud, et Estonian Airis on palju ajaloolist pagasit, millest tuleb lahti saada. Härra minister, ilmselt teate, et vastavalt riigivaraseadusele on riigivara valitsejad kohustatud vara valitsema eesmärgipäraselt, otstarbekalt, säästlikult ja heaperemehelikult. Arvestades Estonian Airis toimunut, kas te saate Eesti rahvale kinnitada, et teie olete oma tegevuses nendest põhimõtetest kinni pidanud?

Juhan Parts

Ma usun küll! Ma usun seda tõesti. Aga mis puutub teie kommentaari lennukipargi kohta, siis ettevõtte äriplane ülesanne alates 2007. aastast oli lennukipargi muutmine. Siis oli riik veel väikeaktsionär ja koos SAS-iga mindi välja teatud tüüpi lennukite peale. Ma arvan, et seal üks ettevõtte praeguste raskuste põhipõhjuseid peitubki. Me võime hukka mõista nii ettevõtte nõukogu kui juhatuse hilisemaid otsuseid, me võime neid kritiseerida ja seda ongi tehtud. Tõenäoliselt on kriitika suures

osas õige, kuid need otsused on tehtud ikkagi eesmärgiga parandada ettevõtte konkurentsivõimet olukorras, kus tuleb teha ettevõtte suurusena võrreldes väga suuri kapitalimahutusi, sest lennukipark on muutusi vajanud. Loomulikult, ka mina üldkoosoleku esindajana küsin rohkelt küsimusi ja küsin takkajärgi targana, miks tehti üks või teine samm. Ent me peame arvestama, et see on ikkagi äriühing, ja sellest seisukohast võttes ei ole mul ka täna mingisugust põhjust öelda, et mis tahes juhatus on käitunud kuidagi halvasti. Mis on riigi huvi? Riigi huvi on loomulikult, et see ettevõtte oleks hästi majandatud ja suudaks rahuldada Eesti vajadusi lennuühenduste osas – väga lihtne. See on meie huvi.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Rainer Vakrast.

Rainer Vakra

Lugupeetud minister! Estonian Airile on riik andnud laenu 8,3 miljonit eurot ja seda punkti alusel, et tuleb arendada ettevõtetlust või luua selleks tingimusi. Praegu küll pigem tundub, et selle rahaga lapitakse valedest strateegilistest otsustest ja nõrgast juhtimisest tingitud kahjumit. Kõnealuse laenu eelarverida on omandireformi reservfond ja laenu intressiks on määratud 15% aastas. Estonian Air on kohustatud kogu laenu tasuma hiljemalt 30. juuniks 2013. Siit on mul küsimus: miks on laen antud omandireformi reservfondist ja kas te olete kindel, et Estonian Air on võimeline selle raha 30. juuniks 2013 tagasi maksma?

Juhan Parts

See on omandireformi reservfondi üldiste eesmärkidega kooskõlas – vaadake selle reservfondi eesmärke, seda, miks need summad on valitsusele eraldatud. Seda esiteks. Teiseks on meie soov, et see laen saaks tagastatud. Kolmandaks, mis puutub tähtaega, siis mõneti see haakub härra Õunapuu küsimusega. Me peame tegema varasemaid otsuseid samamoodi kas täiendava laenukapitali või ka põhi- kapitali kasutamiseks, et toetada läbiviidavaid restruktureerimistegevusi. Ma usun, et valitsus arutab seda küsimust lähiajal. Kindlasti me peame arvestama, et Estonian Air teeb praegu läbi sellist protsessi, mille kohta oodatakse

hulka uudiseid, ja võib-olla kõrvaltvaatajana, ettevõtte ärilisi andmeid teadmata on lihtne anda kõikvõimalikke väärtõlgendusi. Saan aga kinnitada nii ettevõtte kui ka valitsuse poolt, et loomulikult on meil väga selge huvi see ettevõtte restruktureerida ning teha seda kooskõlas Euroopa lennundusturu reeglitega. Samas tuleb mõnda, et need reeglid ei ole päris niisugused, mis arvestaksid Eesti väikese turu iseärasusi. Aga need reeglid kehtivad ja me peame selle protsessi läbi viima koostöös Euroopa Komisjoniga. Sellekohased pretsedendid on analoogses sektoris ja ka teistes sektorites olemas, nii et pole alust öelda, et see ei ole perspektiivne projekt. Võtmeküsimus aga on, et ettevõtte peab suutma saavutada pikaajalise finantsilise jätkusuutlikkuse. Kas keegi saab siin saalis praegu püsti tõusta ja öelda, et mina tean, kuidas seda teha viie aasta perspektiivis, arvestades, mis toimub Euroopa lennundusturul? Ma usun, et sellist inimest ei ole. Aga ma arvan, et on siiski võimalik luua selline perspektiivplaan, mida võib pidada realistlikuks ja tõsiseltvõetavaks.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea minister! See kõlab muidugi vägevalt – Estonian Airi lennupark. Minu teada on praegu ekspluatatsioonis neli Bombardieri ja kolm Embraerit, kui ma nüüd arvudes ei eksi, ega ma neid üle lugenud ei ole. Pluss on veel üks Boeing, mis seisab platsil ega kavatse kuskile sõita, sest Estonian Airi juhi Jan Palmeri sõnul on odavam maksta liisingut kui masinat lennuse hoida. Kas nii suure lennukipargiga on ikka võimalik täita mingisuguseid ohutusnõudeid? Kas see ei ole reisijatele ohtlik?

Juhan Parts

Lennuohutusnõuded on iga lennuettevõtte jaoks teema, mille osas mitte mingisugust kompromissi ei tehta. Selleks on reeglid, selleks on järelevalve – nii ettevõttesisene kui ka riiklik järelevalve. Kinnitan teile: mul ei ole mingit infot, et me saaks ühel või teisel moel lennuohutuse küsimärgi alla panna. See ei saa tulla kõne allagi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Erimärgistatud kütuse aktsiis

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Ester Tuiksoo

Lugupeetud proua juhataja! Austatud minister! Põllumajanduses kasutatava erimärgistatud kütuse aktsiis on vist viis korda kõrgem, kui Euroopa Liidus on nõutud. 2011. aasta mais te esinesite siin Riigikogus ja ütlesite, et õige pea, õigemini aastal 2012, on valmis erimärgistusega kütuse kasutamise uus süsteem. Siiamaani ei ole seda valmis saadud ja põllumajandusminister annab minu küsimustele põiklevaid vastuseid. Palun rääkige, kui kaugel selle süsteemi väljatöötamisega ollakse! Kas seal on plaanis aktsiisimäära muuta või ühendada kompenseerimine mingi teise süsteemiga? Millises suunas te liigute?

Jürgen Ligi

Põllumajandusministril pole põhjust põiklevaid vastuseid anda ja ma loodan, et ta ei anna ka. Sisuliselt on ta öelnud, et ei soovi seda süsteemi muuta. See on liiga keeruline. Seda on arutanud ka valitsuskabinet ja võtnud tema seisukoha teadmiseks. See oli tema haldusalas plaanitud reform. Mina isiklikult pean erimärgistatud kütust toetusviisina valeks, isegi ebaeetiliseks. Minu arvates tuleks kõigis valdkondades sellest loobuda. Ei tohi kedagi toetada vastavalt sellele, kui palju tal õnnestub kütta atmosfääri ja hävitada taastumatut ressursi. See on minu jaoks põhimõtte küsimus. Ma tegeleksin selle teemaga edasi, aga mul on raske põllumajanduses detailidega kursis olla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna härra ministrit isikliku arvamuse eest! Seda te olete ka enne väljendanud. Paraku see süsteem on selline, seda ka teistes Euroopa Liidu riikides. Opositsioon on tahtnud

teile aeg-ajalt appi tulla ja on välja pakkunud, kuidas erimärgistatud kütuse kasutamise süsteemi muuta. Ka sellel talvel raskendab erimärgistatud kütuse kasutamine masinates lumelükkamist, sest keegi ei soovi ju sihilikult seadust rikkuda. Kas te ei leia, et peaks siiski süsteemi muutma? Võib ju tulla veel erakordselt lumerikkaid päevi. Milline on teie arvamus?

Jürgen Ligi

Minu arvamus on, et opositsioon ei ole siin küll millegagi kaasa aidanud. Pigem on ta probleemi osatanud. Kõigi selliste maksuvabastuste vältimatu tagajärg on piirijuhtumid, mis näivad ebaõiglasel ja tekitavad selliseid õrritavaid uusi ettepanekuid. Tõsist muret, et lumelükkamisega rikutakse aktsiisiseadust, iseenesest ei eksisteeri. Kui on maksuvabastus, siis tuleb piirijuhtumitel mõningate ebamugavustega alati arvestada. Maksuamet iseenesest ei kiusa selliste juhtumite puhul, aga maksu maksja peab seadust täitma, kui ta soodustust saada tahab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Härra minister, kas ma sain õigesti aru, et erimärgistatud kütuse kasutamise süsteem kaob Eesti põllumeeste jaoks lähitulevikus ära?

Jürgen Ligi

Ütlesin, et see ei kao. Põllumajandusminister on teisel seisukohal. Ma olen ka kuulnud, et ta annab põiklevaid vastuseid, ja iseenesest see mind häirib. Ka viide minule häirib, sest see on tema valdkond. Meie seisukoht on ja valitsus on kokku leppinud, et see süsteem muutub, aga võivad olla tehnilised raskused. Mind ei ole veel veendud, et seda teha ei saa. Põllumeestega kohtudes olen kuulnud selget seisukohta, et nad sooviksid süsteemi muutmist. Ma ei ole selle valdkonna viimase asjade seisuga kursis, et teaksin, kust see tagasilöök tegelikult pärineb. Põllumehi ei tohiks toetada seda rohkem, mida rohkem nad masinaid kasutavad. Seda enam, et igasuguse soodustuse kasutamisel tekivad mitte ainult piirijuhtumid, vaid ka

maksukadu teistes valdkondades. Inimene vaatab, kuidas saab odavamalt, see on loomulik. Ma ei süüdistata üksikinimesi, aga sellel on oma statistiline tagajärg.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Kalvi Kõva!

Kalvi Kõva

Hea minister! Kuulda siin, et seda süsteemi ei soovitagi muuta ja et erimärgistatud kütuse kasutamine lõpetatakse ja tuleb mingi kvoodisüsteem, on üllatav. Kui me 2011. aastal siin saalis muutsime erimärgistatud kütuse seadust niimoodi, et võtsime metsaomanikud selle seaduse rakendusala välja, sätestades, et metsaomanikud ei tohi metsatöötlemisel sinist kütust kasutada, siis me teadsime, et kohe-kohe muudetakse ka põllumeestele kehtivat süsteemi. Hästi paljud praegused maaomanikud – talumehed ja muud põllumehed – toimetavad nii metsas kui põllul ühe ja sama traktoriga ka ühel ja samal päeval. Hommikupoole tehakse põllutöid, õhtupoole metsatöid ja paakides kütuse vahetamine on väga tülikas. Mis te ütlete nendele inimestele, kes toimetavad põllul ja metsas ühe ja sama traktoriga?

Jürgen Ligi

Ma kordan neile: kui tahate soodustust saada, siis olge valmis ebamugavusteks. Aga süsteemi muutmise poolt hääletan mina kahe käega. Et see erisus metsanduses ja veel paaris valdkonnas tühistati, oli õige otsus. Praegu põllumajanduses tekkinud tõrge minule rõõmu ei valmista. Üheski valdkonnas ei tohiks fossiilse kütuse põletamise hulk olla toetussumma aluseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea minister! Aktsiiside osakaal riigieelarves on küllaltki suur: üle 400 miljoni euro. See on umbes 8% eelarvest. Täna arutab suur seltskond tehnikakõrgkoolis meie teede seisukorda ja sealt tuli selline sõnum, et riigieelarvest, kogunenud aktsiisidest antakse teede remondiks liiga vähe raha. Kas te peate seda

kriitikat õigeks ja arvate, et aktsiisidest peaks teedeehitusele rohkem raha andma?

Jürgen Ligi

Aktsiisidest oleks veel 70 miljoni võrra suurem, kui me suudaksime süsteemi tõesti korda teha ja fossiilset kütust ühtlaselt maksustada. Aga selle seltskonna aruteluga – mis koolis see nüüd oligi? – ma kursis ei ole. Ent kui keegi ütleb, et teedehooldusele ei anta seadusega ettenähtud summat, siis see ei ole tõsi. Kas antakse liiga palju või liiga vähe – see on alati väga subjektiivne hinnang. Kõik valdkonnad võivad ennast niimoodi eksponeerida. Mõne aasta eest käis meil kunagine Maanteeameti juht ja ma lihtsalt hämmastusin, kuidas ta kriisi alguses tõestas, milliseid standardeid on teede remondi osas võimalik ühiskonnale peale suruda. Kõike tehakse ikkagi võimete järgi, eksperdid ja rahandusnõukogud hindavad, mis on võimalik. Teed ei ole meil nii põletav probleem, et sinna peaks hiigelressursid suunama. Teed on väga kulukas valdkond ja tihti on seal probleem pigem raha otstarbekas kasutamisega. Mul on hea meel kuulda, et uus Maanteeameti juht on selles mõttes võtnud uue hoiaku, et rõhub megaprojektide asemel optimaalsusele.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Head kolleegid, meie infotundi aeg hakkab lõppema. Suur tänu Riigikogu liikmetele küsimuste esitamise eest! Suur tänu peaministrile ja teistele valitsusliikmetele vastamise eest! Infotund on läbi.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku kuenda töönädala kolmapäevast istungit. Nüüd, head kolleegid, on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Erki Nool!

Erki Nool

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Ma annan üle Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu. Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel keskkonnakomisjoni komisjoni esimees Erki Nool.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni 15 liikme nimel üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Arupärimine puudutab kodukulude vähendamist.

2011. aasta 16. mail algatas valitsuskoalitsioon Riigikogus koduomanike maamaksust vabastamise seaduse eelnõu. See eelnõu on Riigikogu ajaloo jooksul ilmselt esimene eelnõu, mille puhul tuli komisjonil kahe lugemise vahel isegi eelnõu pealkirjas vigu parandada. Vabariigi President Toomas Hendrik Ilves leidis oma iseseisvuspäeva kõnes, et kodualuse maa maksuvabastus ja monopolide ohjeldamise seadus pole seesugused algatused, mis viiksid meid lähemale tähtsamatele otsustele. Kodualuse maa maksuvabastus oli härra Partsi ja tema erakonna põhiline valimislubadus. Tänavu näeme esimest korda selle seaduse tagajärgi ning kahjuks ei ole need paljude inimeste jaoks olnud rõõmustavad. Nii kirjutab majandusportaal E24 üks Saue linna elanik, et tema maamaks on tõusnud 381%. Saue linnas on võimul Isamaa ja Res Publica Liit ning valimisliit "Kindlad tegijad – uus tulevik", kes tõstis eelmise aasta jooksul maamaksu määra 2,5% peale. Meil on seoses sellega anda üle arupärimine, kus on neli küsimust, millele ootame ministrilt vastuseid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Head kolleegid! Mul on üle anda kaks arupärimist. Esimene neist on sotsiaalminister Taavi Rõivasele, teemaks on kiirabi reform ja kiirabiteenuse tulevik. Käesoleva aasta alguses allkirjastati hea tahte kokkulepe, mis muu hulgas määratleb tegevused kiirabivõrgu korrastamiseks, arvestades kiirabi arengukava 2007–2013. Kokkuleppes sisaldub, et Sotsiaalministeerium, Terviseamet ja Eesti Kiirabi Liit lepivad kokku ja esitavad kõikidele osapooltele heakskiitmiseks hiljemalt tänavu 1. maiks kiirabiteenuse kättesaadavuse ning kvaliteedi standardid, kiirabibrigaadide arvu ja regionaal-

se paiknemise, lähtudes aktiivravihaiaglate paiknemisest, nõuded kiirabibrigaadi koosseisu, kvalifikatsiooni ning varustuse kohta. Vaatamata kokkuleppes sätestatule alustati kiirabi reformi varem, mis tõi endaga kaasa nii maaomanemate, omavalitsusjuhtide kui ka reformipiirkonnas elavate inimeste suure rahulolematuse. Peamine rahulolematuse põhjus on asjaosaliste vähene kaasatus Terviseameti poolt ja napp info edastamine nii omavalitsusjuhtidele kui ka kohalikele elanikele. Rahulolematust tipnes 3066 järvamaalase allkirjaga, kes nõuavad kiirabi reformi peatamist, sest see lõhub nende hinnangul "maakonna territoriaalset, regionaalset ja tervishoiuteenuste osutamise terviklikkust". Vähest kaasamist on Sotsiaalministeeriumile ette heitnud ka Siseministeerium. Sel teemal esitame minister Rõivasele kokku kuus küsimust.

Teine arupärimine on kultuuriminister Rein Langile ja puudutab rahvapärimuse tutvustamist. Tegu pole sisult päris uue arupärimisega, samasisulise arupärimise saatis Riigikogu esimees Ene Ergma esitajatele eile tagasi, viidates, et rahvakalendri tähtpäevade tähistamine ei kuulu Kultuuriministeeriumi haldusalasse. Samas meie põhiseadus räägib ka rahvakultuurist ja rahvakalendri tähtpäevadest. Kui isegi põhiseadus ei ole ministrile täitmiseks ja ka spiiker seda leiab, siis on see kahetsusväärne. Me tegime arupärimise mõnevõrra laiemaks ja esitame selle uuesti kultuuriministrile.

Ma arvan, et seesugune praktika, kus parlamendi spiiker takistab opositsiooni arutelu ministriga, ei ole kindlasti aktsepteeritav. Aga eks me 21. märtsil, kui me spiikrit hakkame valima, saame sellele küsimusele tähelepanu juhtida ja oma seisukohta sellele vastavalt kujundada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Oi, suur tänu! Spiikril on see õigus olemas. Lugege, palun, millised on spiikri õigused!

Annan nüüd teada, et olen vastu võtnud ühe otsuse eelnõu ja kolm arupärimist. Kui otsuse eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab Riigikogu juhatus selle menetluse kolme tööpäeva jooksul, ja kui arupärimised vastavad sellele seadusele – seda nimetatakse Riigikogu kodu- ja töökorra seaduseks –, siis edastan need otsekohe adressaadile, ja kui ei vasta, siis tagastan need.

Edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. veebruaril algatatud Eesti Vabariigi ning NATO Euroopa vägede kõrgema peakorteri ja NATO arenduse kõrgema ülemjuhataja peakorteri vahelise Pariisi protokollilise lisakokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. veebruaril algatatud Eesti Vabariigi ning NATO Euroopa vägede kõrgema peakorteri ja NATO arenduse kõrgema ülemjuhataja peakorteri vahelise Pariisi protokollilise lisakokkuleppe ratifitseerimisega seonduvalt seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – riigikaitsekomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 25. veebruaril algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse ja sadamaseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikme Mihhail Stalnuhhini arupärimise siseminister Ken-Marti Vaherile ja tagastanud arupärimise nr 299 selle esitajatele.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Üks päevakorra täpsustus: tänase päevakorrapunkti nr 9 raames, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 366 esimene lugemine, teeb eelnõu algataja nimel ettekande justiitsminister Hanno Pevkur.

1. Alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu (339 SE) esimese lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Eile jäi meil pooleli Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 339 esimese lugemise arutelu. Ma palun kõnetooli algatajate esindajana Riigikogu liikme Kadri Simsoni, et saaks jätkata ettekandjale küsimuste esitamist. Esimene küsimus oli Aivar Riisalult, aga teda ei ole. Palun, kolleeg Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Hea ettekandja! Mul on küsimus katteallikate kohta, mis te olete selle eelnõu puhul paremini ette valmistanud kui eelmistel puhkudel. Te viitate seletuskirjas, et maksuaugu vähendamiseks tuleks ettevõtluskeeldu ja/või ärikeeldu laiendada, nii et need kehtiksid ka majanduskuritegude puhul. Kas te selgitaksite meile lühidalt, kuidas äri- või ettevõtluskeeldu rakendamine võimaldab vähendada või sisse nõuda maksuvõlga, mis on teie andmetel praegu 351 miljonit eurot?

Kadri Simson

See on üks meede, mille on välja pakkunud Maksu- ja Tolliamet. Teadupärast on Maksu- ja Tolliameti üks ülesanne koguda kokku olemasolevad juba kehtivad maksud. Aga ta ei suuda neid kõiki koguda, sest on mitmeid viise, kuidas maksudest kõrvale hoida. Üks nendest viisidest on ettevõtjate tava deklareerida ausalt kõik tekkinud maksud, aga jätta need tasumata. Nad kuulutavad teadlikult välja ettevõtte pankroti, loovad uue ettevõtte ja kordavad seda skeemi: kõik maksud deklareeritakse, aga jäetakse tasumata. See on Maksu- ja Tolliameti hinnangul umbes tuhande ettevõtja kasutatav skeem, mis on Eestile maksmata maksude näol toonud juba 144 miljonit eurot kahju. Seda skeemi on kõige otstarbekam ära hoida nii, et riik saab küll esimese pankroti puhul aru, et ettevõtjal võib seda juhtuda, aga kui see kujuneb mustriks, siis võetakse midagi ette. Maksu- ja Tolliameti hinnangul aitaks selliste juhtumite ärahoidmine parandada maksude laekumist.

Kuna täna on Riigikogu saalis neli korda rohkem inimesi, kui oli eile, pöördun tagasi selle eelnõu katteallikate teema juurde. Nimelt oleme praegu olukorras, kus elektriaktsiisi ei soovita alandada seetõttu, et see läheb riigieelarvele kõvasti maksmata. Aivar Sõerd oli mõnes mõttes korrektne. Ta ütles, et ka Rahandusministeeriumi esindaja tõdes rahanduskomisjonis, et Keskerakonna pakutud katteallikad elektriaktsiisi alandamiseks 4,5 korda on hästi välja toodud ja reaalsed. Mitte kõikide eelnõude puhul ei ole tuluallikad alati nii korrektsetl välja toodud. Valdavalt on need valitsuse algatatud eelnõud, kus on näidatud, et riigieelarvest läheb raha välja, aga pole näidatud, kust

vajalik summa sisse tuleb. Ma kordan, et selliseid seaduseelnõusid on meil siin järjest olnud.

Üks eelnõu, mille puhul kõik IRL-i ja Reformierakonna saalis olevad rahvasaadikud poolt hääletasid, oli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni ning Eesti Reformierakonna fraktsiooni algatatud koduomanikke maamaksust vabastav maamaksuseaduse muutmise seadus. Ja teate, mis seal kirjas oli? Seal oli kirjas, et seaduse rakendamisega ei kaasne otseseid riigieelarvelisi kulusid ega tulusid. Maamaksu laekus 2010. aastal 802 miljonit krooni ehk 51 miljonit eurot, sh elamumaalt laekus maamaksu 26,7 miljonit eurot. Seaduse muutmise mõju kohalikele eelarvetele on Rahandusministeeriumi hinnangul 17 miljonit eurot, mis kaetakse riigieelarvelistest vahenditest. Kust need riigieelarvelised vahendid tulevad, teile muret ei valmistanud. Ma ei räägigi eile jutuks olnud tulumaksu alandamisest 1% võrra, mille puhul öeldi seletuseks juurde, et see läheb maksma 70 miljonit eurot, sh väheneb füüsilise isiku tulumaksu laekumine 57 miljoni euro võrra ja ettevõtte tulumaksu laekumine 13 miljoni euro võrra. Kust see raha tuleb, ei öeldud. IRL ja Reformierakond hääletasid ilma katteallikata seaduse poolt, sest see tuli valitsusest.

Täna on siis päevakorras elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu. Üks asi tuli rahanduskomisjonis välja täitsa juhuslikult. Nimelt saatis Jürgen Ligi meile praegu kõne all oleva seaduseelnõu puhul omad elektriaktsiisi alandamise arvutused, mis näitasid märksa suuremat kulukust kui Keskerakonna arvutused. Rahandusministeerium tegi seejärel uued rehkendused ning eksis tahtlikult viie miljoni euro võrra, näidates aktsiisi alandamist kulukamana. Nimelt öeldi, et aktsiisi alandamine jätab inimestele rohkem raha kätte ja kõrgemale aktsiisile lisatakse teadupärast ka käibemaks. Seetõttu tehti arvutused, et kui elektriaktsiisi laekub 32 miljonit eurot aastas ja me ei kaota elektriaktsiisi täielikult ära, vaid vähendame selle 4,47 eurolt 1 eurole, siis jääb justkui laekumata ka käibemaks. Täna tuleb arutusele elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille järgi taastuvenergia osakaalu vähendatakse ja läheb ka kaduma käibemaks, eelnõu seletuskirjas aga väidetakse, et seaduse rakendamisest riigieelarvele otseseid kulusid ette näha ei ole.

Nii et väga kahepalgeline lähenemine. Isegi kui Keskerakonna fraktsioon on teinud kõigile reeglitele vastava ja konkreetsete katteallikatega seaduseelnõu, heidetakse meile ikka ette, et katteallikas ei meeldi ja seda raha, mis tuleb maksutõusust, tahetakse kasutada kusagil mujal. Kui aga Riigikogu ette tuleb seaduseelnõu, kus katteallikad on olematud või unustatakse üldse ära, et seadus toob kaasa kulusid, siis millegipärast lähtutakse põhimõttest, mida Andrus Ansip on väljendanud: omadelt küsida ei tohi. Hääletatakse tuimalt poolt, kuigi seaduseelnõu ei vasta tegelikult reeglitele. Täna tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Lugupeetud ettekandja! Aeg-ajalt on kuulda eelkõige koalitsioonilt ilikumist, et me võitleme siin mõne sendi eest. Et milleks seda vaja on ja see puudutaks nagu üksnes eratarbijat. Aga aktsiisi langetamine – kas ma ikka olen õigel teel, kui ma seda väidan? – puudutab ju ka väikeettevõtjaid, puudutab kohalikku omavalitsust, lasteaedu, koole, kus iga sent on väga tähtis. Sel puhul on elektrikulu kindlasti suurem kui ühel korteriomanikul ja ka võit selle võrra suurem.

Kadri Simson

Täna küsimuse eest! Tõepoolest, aktsiisi alandamine vähendaks ühest küljest kodukulusid, aga teisest küljest on elektri hinna tõus lõõnud ka kohalikke omavalitsusi, kes teadupärast oma elektriarvele saavad otsa ka käibemaksu. Omavalitsused käibemaksu maha arvata ei saa, sh ka koolid ja lasteasutused – neil lisatakse aktsiisile veel käibemaks. Teisest küljest, ega ettevõtted, kes maksavad elektri eest rohkem, seda ise ju kinni ei maksa, kallim elekter toob lihtsalt kõigile kaasa suurema elukalliduse tõusu. Kallim elekter tähendab seda, et ka tänavu oleme eurotsoonis hinnatõusu poolest esireas. Ja lõpuks maksab ikka rahvas selle kõik kallimaid kaupu ja teenuseid ostes kinni. Nii et elektriaktsiisi alandamine vähendaks mingil määral kodukulusid, aga aitaks ka üldist hinnatõusu ohjeldada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Hea ettekandja! Ma jätkan eelküsija küsimust natuke laiemalt. Vaadates teie fraktsiooni viimase aja maksupoliitilisi ettepanekuid, tekib mul vägisi tunne, et te tahate alandada makse, mis on seotud tarbimisega, ja tõsta makse, mis on seotud tööjõuga. Pean silmas peaausjalikult teie astmelise tulumaksu kehtestamise plaani. Siit ka minu küsimus teile. Millest see tingitud on? Me peame võtma midagi aluseks. Kui me võtame aluseks Eesti keskmise palga, siis ma väidan, et tulumaksu proportsionaalse tõstmisega te võtate tunduvalt rohkem inimestelt raha ära, kui nad võidaksid näiteks selle aktsiisi langetamisega. Miks teie poliitika selline on?

Kadri Simson

See ei vasta tõele. Vähendades kodukulusid, vähendame eelkõige väiksema sissetulekuga leibkondade koormust. Viimastel aastatel on tõstetud märkimisväärselt käibemakse ja aktsiise ning see lööb eelkõige neid inimesi, kelle kogu sissetulek läheb igapäevaste kulude katteks. Eesti oludes tuleb tuba kütta, see ei ole luksus, ja sööma peame ka kõik. Tulumaksu 1% võrra alandamisest võivad eelkõige kõrgepalgalised. See on see vana tuntud arvutus, et 3000-eurose kuupalgaga inimene võidab 22 korda rohkem kui miinimumpalka teeniv inimene. Kaudsete maksude tõstmise peavad kinni maksuma ka pensionärid, kes tulumaksu alandamisest midagi ei võida, samuti inimesed, kellel ei ole tööd, ja ka lastega pered. Me lihtsalt püüame kaudsete maksude alandamise abil pehmedada väikese ja keskmise sissetulekuga inimestele pandud maksukoormat.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Palts!

Tõnis Palts

Lugupeetud ettekandja! Esiteks, ma olen vaimustuses teie võitlusest hinnatõusu vastu. Teiseks, ma prooviksin endale selgeks teha, millele teie väited tuginevad. Te ise ja teie kolleegid siin saalis olete korduvalt deklareerinud, et täiendavalt laekuvad aktsiisisummad lähevad eelarveaukude lappimiseks. Kas te

võite öelda, kust see teadmine tuleb, kas see on riigieelarve seaduses kuskil kirjas? Teine küsimus: kas te võite öelda, millised eelarveaugud on 2013. aastal nende summadega kaetud?

Kadri Simson

Lugupeetud Tõnis Palts! Alustuseks tahan öelda, et teie väljendatud vaimustus näitab, et te vähemalt kuulate ja mõtlete kaasa. See on selles reas, kus te istute, üsna harukordne võime ja ma olen tõesti vaimustuses, et teie olete vaimustuses.

Mis puutub elektriaktsiisi alandamisse, siis kordan üle eile kõneldud teema. Eesti tarbijatele saabuv elektriarve koosneb viiest osisest. Esimene neist on põhitariifi alusel makstav tasu, teine võrgutasud, kolmas taastuenergia tasu, neljas aktsiis ja kõigele sellele pannakse otsa käibemaks. Elektrituru avanemise tõttu on kodutarbijad ning väikse ja keskmise suurusega ettevõtted saanud senistest märgatavalt suuremad elektriarved. Nendele märgatavalt suurematele elektriarvetele on peale kasvanud märgatavalt suurem käibemaks. Eesti riigieelarve on üllatuslikult täitunud tänu jaanuarikuu elektriarvetele laias laastus 10% suurema käibemaksusummaga. Ma julgeksin eelmise lause lõppu lisada "kui planeeriti", sest veel viimase hetkeni väitis majandusminister, et avatud turg ei pea tooma kaasa hinnatõusu. Nii et elektri hinna tõusust on riigieelarve võitnud.

Nüüd aktsiisi küsimus. Euroopa Liidus lisatakse elektri hinnale aktsiis ja on norm, et see peaks olema vähemalt 1 euro megavatt-tunni kohta. Eestis on see 4,47 eurot megavatt-tunni kohta ja kõrgem on see Taanis, Saksamaal, Hollandis, Austrias, Soomes ja Rootsis. Me teame, et kõik need kuus riiki on meist märksa jõukamad. Ülejäänud 20 euroliidu riiki rakendavad meie omast madalamat elektriaktsiisi. Kuhu see elektriaktsiisi raha pannakse? Täpset hinnasilti sel küljes ei ole, aga on kindel, et elektriaktsiisi alandades suudaksime vähendada hinnatõusu ja elektriarvete suurenemist – nüüd ma tsiteerin teile seletuskirja – vähemalt 3,6%.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Palts, teine küsimus!

Tõnis Palts

Lugupeetud ettekandja! Ma olen vaimustunud teie erakonnakaaslastest, kes järjepidevalt oskavad küsida. Aga vastake konkreetset: kas te oskate ühe lausega vastata, mis asjad on eelarveaugud?

Kadri Simson

Ma näen, et eile oli see uudis, et Eesti riigieelarve on peaaegu tasakaalus. Seni, kuni ta päris tasakaalus ei ole, on ta miinuses. Ja seni on meie valitsuse lipukirjaks põhimõte, et inimeste toimetulek ei ole esmatähtis, esmatähtis on eelarve väljanägemine paberil. Kui te oskate, siis loete sellest välja konkreetse vastuse ka oma küsimusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Sester, teine küsimus!

Sven Sester

Hea ettekandja! Mina pean erinevalt eelküsijast seekord tunnistama, et mina pole üldse vaimustuses. Kuulates teid, olen ma mitu korda tabanud end mõttelt, et ma ei saa aru, mida te täpselt räägite. Või kui ma saan aru, mida te räägite, siis ma ei saa aru, miks te mööda sellist konkreetset teed liigute. Siit ka minu küsimus, mida me mingil määral puudutasime ka rahanduskomisjonis. Kas see ei ole praegusel hetkel teie poolt mitte selline kahepalgeline probleemitõstus? Miks ma nii küsin? Nimelt, te olete välja tulnud mõne eelnõuga, kus te ütlete, et me peaksime nii või naa tegema, kuna muidu see tegematajätmine mõjutab kõiki. Toon näiteks selle, et 1% võrra tulumaksu alandamine mõjutab kõiki. Praegu te nendite, et kui elektriaktsiisi alandada 1 euroni, mõjutab see kõiki. Ma küsin, kas te ei tahaks ikkagi toetada neid, keda see tegelikult puudutab. Praegu see puudutab ju minu meelest kõiki.

Kadri Simson

Tulumaksu vähendamine 1% võrra on ühe teise eelnõu teema. Siin on valiku koht. Kui riik ütleb, et tal on 70 miljonit eurot üle ja see tahetakse jätta inimeste kätte, siis 1% võrra tulumaksu alandamise korral jääb miinimumpalka teenivale inimesele kätte aastas 19 eurot, näiteks 3000 eurot teenivale inimesele aga 400 eurot. See tulemus jaguneb ebavõrdselt. Kui see raha juba üle on, siis koostas Keskerakond

ühe teise eelnõu, mida ma täna siin ei kaitse, aga mis tõstaks tulumaksuvaba miinimumi ja jätaks kõigile tööl käivatele inimestele kätte 88 eurot aastas ja lisaks aitaks pensionäre, kes praegu on avastanud ennast situatsioonist, kus nende pensioni kasv läheb tulumaksu alla.

Nüüd elektrist. Elektri kallinemine ettevõtetes mõjutab meid kõiki kõrgemate hindade näol. Ega uudis, et eelmisel aastal reaalpension vähenes, tulene ju sellest, et Eestis oleksid pensionid vähenenud. Lihtsalt elu kallines rohkem, kui oli pensioni tõus. Kodukulude kasv ning toiduainete ja teiste esmatarbekaupade kallinemine on kaasa toonud reaalpensionide vähenemise.

Ma tuginen elektriaktsiisi alandamise vajadust tõestades ka autoriteetidele. Eesti Pank ütles möödunud aastal välja, et kui elektri hinna märkimisväärse tõusuga midagi ette ei võeta, siis see halvendab meie majanduskeskkonda ja töökohtade loomise võimet. See, et aktsiis on nii kõrge – 4,47 eurot megavatt-tunni eest –, tekitab palju küsimusi juba siis, kui see 2008. aastal kehtestati. Juba tookord jäi tänane majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts Eesti Kaubandus-Tööstuskoja ees esinedes häтта vastusega, miks see nii kõrge pandi. Suurettevõtetel on see teadupärast lausa kaheksa korda kõrgem, kui on Euroopa Liidu miinimummäär. Ta ütles siis, et arvutusi selle taga ei ole ja see vajaks ehk muutmist. Sellest on varsti möödas viis aastat! Mitte midagi tehtud ei ole. Aga ettevõtluskeskkond, mida energia hinnad mõjutavad, on just nimelt Juhan Partsi haldusalas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea ettekandja! Minu elektriarve oli 35% suurem kui eelmisel aastal, kuigi minu kauaaegne koostööpartner Eesti Energia võttis isiklikult minuga ühendust ja ütles, et te olete meie hea klient ja me teeme teile parima pakumise. Ma ei hakanud teisi pakkumisi analüüsima. Aga mitte see ei ole põhiline. Mida ma tahan küsida? Ma tahan küsida, kas sulle ei tundu, et see käitumine minuga ja kogu see sentide lugemine ja mõnitav toon on tegelikult näide selle kohta, et valitsuskoalitsiooni poolel on unustatud põhimõte, et kui mingi situat-

sioon kardinaalselt muutub, siis on vaja dialoogi. Ehk selline seis on neile kasulik, et Valdo Randpere saaks kunagi Tallinna linna-peaks või Eesti Vabariigi peaministriks? Kas sa ei leia, et dialoogi oleks vaja märksa rohkem, kui seda praegu on?

Kadri Simson

Kindlasti oleks! Samas tahan öelda, et sentidest tuleb kokku euro ja nii mõnelegi leibkonnale on võimalik väikegi sääst väga oluline. Teisest küljest leian, et elektriaktsiisi alandamine ei saa olla ainukene lahendus. Ma toon teile lihtsa võrdluse. Täna viis päevakorrapunkti hiljem hakkame rääkima taastuvenergia tasude vähendamisest, mille mõju teadupärast on kaks korda väiksem kui võimalikul elektriaktsiisi alandamisel. Selle kohta on eelnõu seletuskirja lisatud asjakohane tabel. Aga need kaks abinõu koos mõjuksid juba päris arvestatavalt. Nii et see loogika, et elektriaktsiisi alandamisest võidakse pered vaid 15 eurot aastas, mis on liiga vähe, ning selle asemel kiidame heaks taastuvenergia tasu kärpimise, millest võidetakse poole vähem, aga see ikkagi on justkui piisavalt suur, on kuidagi kõverdi loogika. Meie käes on täna võimalus aktsiisi alandades vähendada elektriarveid juba 1. juulist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Lugupeetud ettekandja! Siin räägitakse väga palju katteallikatest. Kas katteallikaks ei sobi see, et Eesti riik võidab elektri hinna tõusust tänavu eelarvesse kümnendiku võrra tulu juurde? Kas riik oligi planeerinud, et ta kümnendiku võrra kasvatab oma eelarvetulu tänu elektri hinna tõusule?

Kadri Simson

Kogu see jutt katteallikast on tegelikult üks vingerdamine. Kui me andsime eelnõu aastal 2011 esimest korda sisse, pidi madalam elektriaktsiis kehtima hakkama aastast 2013 ja keegi ei saanud seda hinnatõusust tekkivat lisatulu eelarvesse planeerida. Aga kui te juba katteallikate kohta küsisite, siis mullu me juba näitasime, et tänu hinnatõusule hakkab käibemaksu rohkem laekuma, aga see polnud piisa-

valt hea viide. Tahaksin juhtida teie tähelepanu Rahandusministeeriumi mitmesugustele meetoditele, kuidas arvutatakse valitsuse eelnõu mõju ja kuidas arvutatakse opositsioonierakonna eelnõu mõju. Ja see on tegelikult päris veider probleem, sest me oleme eeldanud, et ministeeriumi ametnikud peaksid olema apolitiilised eksperdid. Paraku nad seda ei ole.

Võtame lauale praegu arutatava eelnõu ja neljanda päevakorrapunkti raames käsitlusele tuleva elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu. Keskerakonna eelnõu vähendaks elektriaktsiisi 4,5 korda, selle võrra väheneksid elektriarved ja käibemaks. Rahandusministeerium tegi arvutuse, nagu väheneks käibemaks 100% ehk kõigil, kes maksavad elektriarveid, ja paisutas meie eelnõu kulu 5 miljoni euro võrra. Elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskirjas on väidetud, et kulu riigieelarvele ei tule. Kui me küsisime, kuidas nii, inimesed ju hakkavad vähem taastuvenergia tasu maksma ja sellele ei lisata kõrgemat käibemaksu, siis selgus, et Rahandusministeerium polnud selle peale mõelnud. Ja kui nad tegid arvutuse, kui suur võiks ennustatav kulu olla, siis öeldi, et selle jaoks, et see mõju oleks nii suur, nagu reklaamitakse, peaks kõigepealt taastuvenergia tasu tõstma aastaks 2020 kaks korda kõrgemaks, kui see praegu on. Kui see kahekordne tõstmine ära hoida, siis peaksid järgmise seitsme aasta jooksul inimesed võitma kokku 300 miljonit eurot. Kui nüüd käibemaks oleks selle pealt arvutatud sellesama valemiga nagu Keskerakonna eelnõu puhul, oleks öeldud, et käibemaksu mõju on 60 miljonit. Aga ei! Selle peale öeldi, et taastuvenergia tasu maksavad kõik tarbijad ehk nii ettevõtted kui ka eratarbijad ja valitsussektor ning üldistatult võib öelda, et esimesed saavad käibemaksu maha arvata, teised kaks aga mitte. Seega laekub käibemaksu vaid sellelt osalt, mida tarbivad kodumajapidamised ja valitsussektor. Statistikaameti andmetel moodustas kogu elektritarbimisest kodumajapidamiste tarbimine 27%, valitsussektori osaks hindame tarbimise andmete põhjal 10,6%. Seega eeldame, et kaduma läheb ainult 37,6% käibemaksust. Nii et kui meile arvutati 100%-ga, siis valitsussektori mõju vähendati ühele kolmandikule. Pluss veel tõsiasi, et seda eelnõu lauale tuues väideti, et kulusid üldse ei ole. Ma arvan, et see on vägagi mõtlemapanev fakt ja nii

mõnelgi valitsuserakonna esindajal, kes tuleb järgmine kord mingit seaduseelnõu kaitsma ja ütleb, et kulusid sellega seotud ei ole, peaks päris piinlik olema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Austatud ettekandja! Te rääkisite oma vastustes rohkem inimestest, äri sektorist, aga mina tahan küsida munitsipaalsektori kohta. Munitsipaalsektor on ka lõpptarbija, talle kõik need kulud tulevad juurde, midagi kompenseerimiseks aga ei tehta. Öelge, palun, kas on ka arvestatud, kui palju omavalitsused oma infrastruktuuriga võidaksid – lasteaiad, koolid, sotsiaal- ja kultuuriasutused!

Kadri Simson

Täpselt sellist arvutust tehtud ei ole, aga nad võidaksid sama palju kui kodutarbijad. Nad võidaksid nii palju, et nende elektriarved oleksid 3,6% väiksemad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tiina Lokk-Tramberg!

Tiina Lokk-Tramberg

Hea ettekandja! Mul on selline küsimus. Kuulates teie sõnavõttu, olen ma aru saanud, et teid kohutavalt ärritab see või tekitab teile muret, et eelarve tahetakse tasakaalus hoida ja seda hoitakse tasakaalus selle hinnaga, et üks või teine inimene kannatab. Mõistagi, inimlikus plaanis on see nagu paha. Aga Euroopas on praegu väga range eelarvepoliitika kõikides riikides, kulusid tõmmatakse kokku ja väga paljudel on märksa halvem kui meil. Kas teie ettepanek on siis see, et me peaksime oma eelarvepoliitika n-ö lahti laskma ja põhimõtteliselt mitte silmas pidama, kas eelarve on tasakaalus või mitte?

Kadri Simson

See küsimus viib meid selle eelnõu kontekstist välja, sest see eelnõu ei halvenda eelarve tasakaalu. Eelnõu on katteallikaga kaetud, selleks on kehtivate maksude tõhusam kogumine, milleks maksuamet on võimeline. Inimeste elektriarved oleksid väiksemad, ühtegi maksu ei tõstetaks, lihtsalt kehtestatud maksud

korjatakse tõhusamalt kokku. Laias laastus arvan ma, et maksupoliitiliselt me oleme pannud ebaõiglaselt suure maksukoorma väikese ja keskmise sissetulekuga inimestele, samal ajal kui me teeme maksukingitusi kõige jõukamatele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea ettekandja! Minu arvates selle eelnõu idee on väga hea. Nagu sa enne rääkisid, elektriarve koosneb viiest komponendist. Kolm neist on maksud, millest ühte te soovite vähendada, üks sõltub vabaturust, seega üldse mitte meist, aga üks on komponent, mille vähendamine ei kärbiks riigi tulusid, küll aga võib-olla ühe ettevõtte investeringuvõimalusi. Kas te ei ole mõelnud, et ehk ei oleks mõttekas püüda maksusid vähendada, sest selle rahaga toetatakse ühte, teist või kolmandat, vaid tuleks vaadata üle, millest koosneb võrgutasu? Tegelikult peate tuhka endale pähe raputama. Sest kõik need soovid me oleme siinsamas Riigikogus otsustanud, mida me tahame, et järgmistel aastatel Elering teeks. Võib-olla on see teema, mille arutamiseks võiksid kõik pooled kokku istuda ja mõelda, kas seal on võimalik kokku hoida?

Kadri Simson

Tõepoolest, olen täiesti nõus, et kõige suurema osa meie elektriarvetest moodustavad Eleringi võrgutasud. Eleringil lubati siis, kui mindi üle avatud turule ja hinnatõus oli teada, suurendada võrgutasusid 13%, mis ei ole sugugi väike kasv. Ma arvan, et siin on põhjust nõudlikult otsa vaadata ka Konkurentsiametile, kes hinnatõusud kooskõlastab, ja mitte ainult võrgutasude osas, vaid ka näiteks Eesti Energia üldteenuse marginaali osas, mis ongi praegu Konkurentsiameti kontrolli alla võetud. Elektriaktsiisi alandamine Euroopa Liidus lubatud miinimummäärani ei ole kindlasti kõik, mida me saame elektriarvete vähendamiseks teha, aga see on esimene samm, milleks me ei vaja Euroopa Liidu luba, nagu me vajame taastuvenergia tasu vähendamiseks. See on samm, mida tehes me ei pea lihtsalt nõudlikult vaatama otsa majandusministrile, küsides, mis tema haldusalas toimub, vaid me saame ise

midagi teha. Võrgutasud ja Eesti Energiast väljavõetavad dividendid ei ole otseselt meie käeulatuses, need on meie käeulatuses nii palju, kui me suudame majandusministri üle poliitilist järelevalvet teha. Aga see, kui suur on Eestis kehtestatud elektriaktsiis, on küll meie otsustada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Nüüd ma palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni liikme kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 339 s.a 18. veebruaril. Komisjoni istungil tutvustas eelnõu selle algataja esindaja Kadri Simson. Eelnõu eesmärk on vähendada alates 2013. aasta 1. juulist elektrienergia aktsiisi Euroopa Liidu kehtestatud minimaalase määran, milleks on 1 euro megavatt-tunni kohta. Soov on leevendada tänavust üleminekut täielikult avatud elektrituru süsteemile. Arutelul osales ka Rahandusministeeriumi esindaja Marek Uusküla ja komisjonile oli laekunud ka valitsuse kiri, milles Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta.

Kui te lubate, annan lühidalt ülevaate komisjonis käsitletud küsimustest ja teemadest. Rahandusministeeriumi esindaja Marek Uusküla selgitas valitsuse positsiooni selliselt, et hinnatõusu ei ole õige leevendada elektrienergia aktsiisimäära vähendamisega, sest hinnatõus ei ole maksustamisega seotud. Samuti ei ole aktsiisi eesmärk ainult riigieelarve laekumiste suurendamine, vaid ka tootja ja tarbija suunamine efektiivsemale ja säästlikumale tarbimisele. Samuti pööras Marek Uusküla tähelepanu sellele, et eelnõu seletuskirjas ei ole arvestatud taastuvenergia tasu alanemist. Ta esitas ka Rahandusministeeriumi arvutused selle eelnõu kohta. Käesoleval aastal laekuks aktsiisi ja käibemaksu 15 miljonit eurot vähem ja järgmisel aastal 32 miljonit eurot vähem, elektriarved väheneks 3,6%, mõju tarbijahinaindeksile oleks 0,13% ja keskmise pere elektriarve väheneks eelnõu mõjul 0,84 eurot kuus.

Komisjonis oli arutelu eelnõu katteallikate ja nende reaalsuse üle. Rahandusministeeriumi

esindaja ütles, et töö nende meetmete kallal, mis on eelnõu seletuskirjas maksude paremaks kogumiseks välja käidud, tegelikult käib. Ma tean, et need meetmed on nopitud ühest Maksu- ja Tolliameti ettekandest eelmise aasta lõpus ja maksumaksjate liidu maksukonverentsilt – küll mitte kõik, seal nimetati veel meetmeid, aga kolm põhilist meedet on nopitud sealt. Jah, Rahandusministeeriumi esindaja kinnitas, et töö nende meetmete kallal käib.

Oli küsimus selle kohta, kuidas on prognoositud nende katteallikate alusel tulu täiendav laekumine. Oli juttu ka sellest, et taastuvenergia tasude eelnõu on majanduskomisjoni menetluses ja see on pooleli. Üks komisjoni liige küsis, kuidas on aktsiis seotud tootmise efektiivsuse kasvuga. Vastus oli, et kui on kõrgem aktsiis, siis on võimalik kokku hoida tootmise efektiivsuse tõstmise abil. Küsiti selle kohta, kas eelnõu mõjub rohkem ettevõtjatele või kodutarbijatele, milline on see proportsioon. Üleüldine proportsioon on, et kodutarbijad moodustavad 1/3 ning väike- ja keskmised ettevõtted 2/3.

Eelnõu algataja enda küsimus oli, kuidas on Eesti Energia üldteenuse marginaal arvatud. Kõlas arvamus, et seda asja peaks kontrollima. Eelnõu algatajalt päriti selle kohta, kas elektriaktsiisi tuleks vähendada kõigil kodutarbijatel või ainult nendel, kellel on toimetulekuprobleemid. Kas kogu see muudatus ei peaks olema vajaduspõhine ja äkki tuleks välja töötada eraldi kompensatsioonimehhanism? Üks komisjoni liige küsis ka, kas oleks kuidagi mõeldav diferentseeritud aktsiis. Vastuseks selgitas ministeeriumi esindaja, et tehniliselt on seda väga raske teostada.

Hiljem laekus Rahandusministeeriumilt ka kirjalik vastus ühele komisjonis kerkinud küsimusele. Eelnõu algataja küsis, et kui palju väheneb riigieelarves käibemaksu summa aastal 2013 tänu taastuvenergia tasu vähendamisele. Ministeerium vastas, et taastuvenergia tasude vähendamine kahandaks käibemaksu laekumist aastail 2013–2020 kokku 22,6 miljonit eurot ehk siis 2,8 miljonit eurot aastas.

Selline on kokkuvõtte komisjonis arutatust. Komisjon langetas otsuse võtta eelnõu päevakorda 26. veebruaril 2013, eelnevalt oli komisjon määranud mind ettekandjaks ja komisjon tegi ka otsuse lükata eelnõu esimesel lugemisel

tagasi. Selle poolt oli kuus ja vastu viis komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Sõerd! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Lugupeetud ettekandja! Võib-olla ma olen rumal, aga ma ei saa aru, kuidas sunnib aktsiisi suurus ja aktsiis üldse tootjat kokkuhoiule? Ma saan aru, et kui tootja maksaks ise aktsiisi, aga aktsiisi maksab ju tarbija. Tootja, ettevõtte, kes seda teatud väärtust toodab, on tegelikult sõltumatu sellest, kui suur on aktsiis – kas 100%, 200% või 1%. Kui arve peal on tarbijale konkreetselt kirjutatud, et aktsiis on nii ja nii palju, kuidas see sunnib kokku hoidma? Ma ei saa sellest lihtsalt aru!

Aivar Sõerd

Ma arvan, et võib-olla Rahandusministeerium rõhutas seda, et aktsiisil on lisaks eelarvelaekumistele ka keskkonnaalane ja tootmise efektiivistamise aspekt. Seda taheti rõhutada. Samas ma ei arva, et seda oleks praeguses olukorras, kus elektrienergia on päris märgatavalt kallinenud, kõige tähtsam rõhutada. Kas just seda rõhutama peab, on n-ö valikute küsimus. Aga tõesti, selline aspekt ministeeriumi kirjas märgitud oli.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Elektri hind, tahame seda või mitte, on jõudnud sotsiaalse taluvuse piirile väga lähedale. Üks elektri hinna osalisi on nõukogude ettevõtte Eesti Energia ja sealsed seltsimehed keevitavad selle hinna parasjagu niisuguseks, nagu pähe tuleb. Siin on üks küsimuse koht. Sa nimetasid ja me oleme sellest ka omavahel rääkinud, et ainus, kes nendele nõukogude aktivistidele suudab mingi piiri panna, on Konkurentsiamet. Konkurentsiamet aga allub sellelesamale ministrile, kellele allub Eesti Energia. Ma tean, et Konkurentsiametis on väga tublisid inimesi, aga kas nad üldse julgevad Eesti Energiale midagi öelda? Nad ju alluvad samale ministrile.

Aivar Sõerd

Hea kolleeg, see ei ole selle eelnõuga otseselt seotud küsimus, aga seda võib arutada mõne teise eelnõu raames, kas Konkurentsiamet peab olema tingimata Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas. Põhimõtteliselt on võimalikud ka muud variandid, see amet võib olla kas või Rahandusministeeriumi valitsemisalas. See on arutelu teema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Austatud ettekandja! Siin on üritatud seda eelnõu naljaks pöörata. Öeldakse, et Eesti peredel ei hakkaks sellest oluliselt kergem, kui aktsiisi vähendatakse – kuu elektriarve suurt ei kahaneks. Juhan Parts on lubanud oma taastuvenergia tasude vähendamise eelnõuga saavutada seda, et nagu võluväl kõikide elektriarved kahanevad. Täna ma üritasin Juhan Partsi käest teada saada, kui palju siis igakuine elektriarve ühel keskmisel Eesti perel väheneb, ta ei ütelnud mulle seda. Aga äkki komisjonis arutati, kui suur see vähenemine oleks ühel keskmisel perel?

Aivar Sõerd

Vaadake, selle eelnõu arvutustesse on üks viga sisse sattunud. Taastuvenergia tasud on juba alanenud selle aasta 1. jaanuarist ja see on kaunis tuntav. See on minu teada 10% seoses puidukütte doteerimise lõpetamisega Narva Elektriijaamades. Siin on oluline viga, et taastuvenergia tasu mõju on juba vähenenud. Seda te ei ole oma eelnõu puhul näidanud. Ma tean ka, et elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu vähendab taastuvenergia tasusid veelgi. Mul on olemas ka majandusministeeriumi esialgne hinnang, aga ma ei suuda seda oma ressurssidega kontrollida, kas need arvutused õiged on. Ent selle hinnangu kohaselt võiks edasine vähenemine olla lõpptasust 4,5%. Aga veel kord: ma ei suuda seda kontrollida. Keskerakonna esitatud eelnõu vähendaks elektriarveid 3,6%, mis tähendab keskmisele tarbijale kokkuhoiuid 84 senti kuus. Ma arvan, et see on üsna mikroskoopiline vähenemine ja väga palju inimesi ei aita.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Hea ettekandja, ma ikka ei jäta jonni. Ma nimelt ei usu, et Eestis on selline aeg käes, et kui ministeerium kirjutab, et aktsiis sunnib tootjat ökonoomsusele, siis nii ka on. Need ajad on meil ammu möödas. Sa oled ise suurte kogemustega juht ja ma arvan, et sa ikkagi oskad vastata küsimusele, kuidas on see võimalik, et tootjaid sunnib aktsiis efektiivselt tootma, kui tarbija maksab selle kinni. See sunnib tarbijat ökonoomsusele, mina käin ja lülitan pidevalt elektrit välja ning keedan putru viie minuti asemel 20 minutit, soojendades seda natukene taskulambiga poti alt. See on minu võimalus, aga Eesti Energial on absoluutselt savi, kui suur on aktsiis, kas neli eurot, kuus eurot või seitse eurot. Neil ei sõltu sellest absoluutselt mitte midagi.

Aivar Sõerd

Jah, loomulikult lõppkokkuvõttes maksab tarbija selle kinni. Aga küsimus on selles, millise hinnaga on võimalik müüa, hind peab olema konkurentsivõimeline. Ettevõtjatele, kes tarbivad elektrit oma tootmises, on elekter koos kõigi oma hinnakomponentidega üks tootmiskulu element. Kui tootmises mingisugune kuluartikkel läheb kallimaks, siis see sunnib seda kokku hoidma ehk mõtlema tehnoloogiate peale, mis on vähem energiamahukad. Teatavasti Eesti probleem on, et võrreldes teiste, rohkem arenenud majandustega on meie tootmine suhteliselt energiamahukam.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin, teine küsimus!

Igor Gräzin

Hea Aivar! Me rääkisime sellest, et elektri hind on jõudnud sotsiaalse taluvuse piirile, ja absoluutselt kõik, kes siin saalis on, ilmselt on mõelnud selle all seda, et väikese sissetulekuga inimestel läheb raskeks elektriarveid maksta. Mina pean silmas sotsiaalset taluvust natuke laiemalt. Praegu me räägime ühe hinnakomponendi vähendamisest. Tahan teile öelda seda, et seltsimehed Eesti Energiast keevitasid Rahvusraamatukogu elektriarvele 6000 eurot

niisama heast peast otsa. Seal on raamatud, inimesed tahavad raamatuid lugeda, seda 6000 eurot aga kuskilt võtta ei ole. Kas see on ikka õige asi, et üks riigiasutus teeb teisele riigiasutusele tünga, et Eesti Energia teeb Rahvusraamatukogule tünga? Rahvusraamatukogul ja meil, lugejail, ei ole võimalik Eesti Energiale tünga teha, nad nagunii ei loe kunagi midagi, aga neil meile on. Kuidas sellega ikkagi jääb?

Aivar Sõerd

See küsimus väljub selle arutelu raamest, mis meil komisjonis oli. Jah, riigieelarve mahtabis 6000 eurot on väike summa, aga ühele raamatukogule, mis sest et riigi kõige suuremale, on see märkimisväärne kulu, mida vist ei osatud päris hästi ette näha ja eelarves planeerida. See on probleem. Ega ma ei teagi, kuidas see küsimus lahendatakse, kas leitakse raha mõne teise kuluartikli kokkuhoiu abil või tehakse mingisugune muu eelarvemuudatus aasta jooksul. Aga probleem on olemas ja see on teie poolt õige viide.

Esimees Ene Ergma

Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Kui te räägite võidust, mille keskmine Eesti pere saab, siis te räägite sellest justkui väga väikesest võidust. Minu arvates 250 krooni terve aasta peale kokkuhoidu on osale peredele väga oluline summa. Aga kui ei räägiks mitte keskmisest perest, vaid kohalikest omavalitsustest, sest see lööb kõvasti ka kohalikke omavalitsusi. Kui me aktsiisi alandame 4,5 korda, siis see aitab kohalikke omavalitsusi väga. Omavalitsused on oma allasutuste elektriarvete katteks kavandanud mitukümmend tuhat eurot ja kui saaks 3,6% kokku hoida, oleks see väga suur võit. Kas ma saan õigesti aru, et meie eelnõu aitaks ka kohalikke omavalitsusi?

Aivar Sõerd

Jah, kui te rõhutate seda ühte poolt ehk seda üsna mikroskoopilist leevendust. Kui me vaatame keskmist peret, siis on mängus ka teine aspekt, mida eelnõu algataja esindaja, kes esines enne mind, õigesti ei käsitlenud. Sellel eelnõul ei ole tegelikult katteallikaid ja probleem on riigieelarveline, sest üle 30 miljoni jääks

eelnõu mõjul riigieelarvesse laekumata. Sellele ei ole eelnõu algatajad lahendust leidnud.

Jutt, et eelnõul just nagu on kätteallikad, ei ole õige. Pakutud meetmed on nopitud Maksu- ja Tolliameti ettekandest ning minu teada Justiitsministeerium ja Rahandusministeerium valmistavad sellesisulisi eelnõusid ette. Ma väga kahtlen, kas te ise üldse saate aru, mida need meetmed tähendavad. Ma näiteks küsisin eelnõu algataja käest, kuidas ettevõtluskeelu rakendamine võimaldab maksuvõlga sisse nõuda. Sain vastuse, et kui pankrotid on süstemaatilised, siis kuidagi see rakendub. Samas olen kuulnud ka sellist juttu, et ettevõtluskeeldu võiks rakendada maksuvõlgade tekkimisel. See ei ole ilmselt õigusriigile päris kohane meede.

See teema ei ole nii lihtne ja nende meetmetega, mis valitsus oma koostatavates eelnõudes välja käib – seda ütles ka Rahandusministeeriumi esindaja komisjonis –, on juba eelarveprognoosis arvestatud, nii palju kui see praeguste teadmiste juures võimalik on.

Nii et pakutud kätteallikatest ei piisa vähe- ma tulu laekumise korvamiseks, 30 miljonit on päris suur summa. Ühelt poolt, jah, kohalikud omavalitsused ja muud tarbijad võivad, aga riigil tekib probleeme juurde. Seda see eelnõu kahjuks ei lahenda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Kas komisjonis oli arutusel või kas sa ise arvad, et praegustes tingimustes on üldse võimalik elektri hinda alandada? Pean silmas valitsevat turu olukorda. Kas me ei anna ühiskonnale vale signaali, kui räägime elektri hinna alandamisest taastuvenergia tasu või aktsiiside kontekstis? Tõsi oleks ju see, et me püüaksime hoida olukorda ühe või teise meetmega kontrolli all või pidurdada hinnatõusu, aga me räägime elektri hinna alandamisest. Kas sel teemal oli komisjonis juttu või mis sa ise arvad? Vahest me tõesti anname niimoodi küsimust püstitades kogu ühiskonnale valeinformatsiooni, et nüüd hakkame elektri hinda alandama? Seda pole minu arvates ju võimalik teha.

Aivar Sõerd

Jah, ma arvan ka, et me anname vale signaali, kui me räägime elektri hinna alandamisest olukorras, kus energia hinnad kogu maailmas tõusevad. Teie tähelepanek on absoluutselt õige! Pigem tuleks rääkida sellest, kuidas elektri hinna tõusu pidurdada, sest et energia kallineb globaalselt, sõltumata sellest, kas meie seda soovime või mitte. Siin on palju tõsiseid teemasid, mille üle arutada – kas või võrgutasud, kas või Euroopa Liidu eelarvest saadavad infrastruktuuri või võrkude ehituse summad, kuidas neid arvestada, samuti taastuvenergia tasu, mida me täna hakkame käsitlema. Teemasid on hästi palju, aga rääkida elektri hinna alandamisest ei ole korrektne.

Aseesimees Jüri Ratas

Tiina Lokk-Tramberg, palun!

Tiina Lokk-Tramberg

Hea ettekandja! Võimalik, et ma ei ole piisavalt asjaga kursis, aga ma ei ole täheldanud ei täna ega ka eelnenud aruteludes, kas on mingi mõistlik või ebamõistlik põhjendus, miks meil elektriaktsiis on Euroopa keskmisest nii tohutult palju kõrgem? Äkitselt teie komisjon on seda arutanud?

Aivar Sõerd

Aktsiis ei ole tohutult palju kõrgem sellest, mida teised Euroopa Liidu riigid rakendavad. Tõesti, on terve rida riike, kus rakendatakse miinimummäära, aga on ka riike – näiteks Taani ja Rootsi –, kus on hoopis kõrgemad aktsiisimäärad. Nii et me ei ole mingisugune erand teiste riikide võrdluses. Võtame kas või Taani – seal on määr 109 eurot, Saksamaal 20 eurot, meil on 4,47.

Tiina Lokk-Tramberg

Aga Poolas?

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ametikaaslased! Siin Riigikogus on meil selline kodu- ja töökord, milles on ette nähtud, kuidas küsimusi esitada. Kas soovite vastata sellele küsimusele, härra Sõerd, või läheme edasi?

Aivar Sõerd

Me küsisime Rahandusministeeriumilt komisjoni istungil neid andmeid ja selle võrdluse me saime. Ma olen valmis selle tabeli teilegi saatma.

Aseesimees Jüri Ratas

Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Kuulan, hea ettekandja, kuidas sa kaitsesid nii vahvalt seda valitsuse seisukohta. Tegelikult teenib meil üsna kõrge aktsiis ettevõtjate huvi sel moel, et nende tegevus muutub efektiivsemaks, tootmine muutub vähem energiamahukaks. Kas siit võib mõttekäiku niimoodi edasi laiendada, et tegelikult muudabki neid efektiivsemaks kõrge elektri hind, mille lõpphinna üks komponent on see aktsiis? Kas võib öelda, et sellest aastast kehtima hakanud kõrgem elektri hind muudab efektiivsemaks ka need väikeettevõtjad, kes siiani veel ei olnud avatud turul? Ja kui siit nüüd edasi mõelda kogu ühiskonna peale, kas kõik see pole äkki nii omavalitsuste kui inimeste seisukohalt positiivne: me kõik tegutseme efektiivsemalt, sh tarbime vähem elektrit?

Aivar Sõerd

Vaadake, minu teada – ma ei olnud siis Riigikogus, aga ma tean – elektriaktsiis kehtestati juba aastal 2007 või 2008, kui rahandusminister oli Ivari Padar. See kehtib sellest ajast ja viimastel aastatel ei ole aktsiisi tõstetud. Aga loomulikult, elektri tootmisel, eriti kui seda toodetakse põlevkivist, on mängus keskkonna aspekt. Ma rõhutangi siin seda tahku, millest me vähe oleme rääkinud: Euroopa Liidus on päris karmid keskkonnanõuded ja -tasud tootjatele, kes paiskavad keskkonda saasteaineid, samas aga impordivad elektrit kolmandatest riikidest, kus tootmine ei ole koormatud suurte keskkonnatasudega. See on ebaõiglane. Nii et aktsiisil on ka teatud keskkonnanalane aspekt. Ühesõnaga, mängus on väga palju argumente lisaks sellele, et aktsiis täidab riigieelarvet.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Austet ettekandja! Analoogselt minister Partsiga tänases infotunnis oled ka sina täna vähemalt kahel korral nimetanud selle eelnõu mõju mikroskoopiliseks. Ometi hakkame kohe arutama valitsuse algatatud elektrituruseaduse eelnõu, mille mõju on täpselt kaks korda väiksem kui mikroskoopiline. Mis sa arvad, kas me oleme nüüdseks jõudnud lisaks katteallikate topeltstandarditele ka seaduseelnõude mõju topeltstandarditeni?

Aivar Sõerd

Olgem oma hinnangutes ikkagi täpsed ja korrektsed! Väide, et sellel eelnõul, mis teie fraktsioon on esitanud, on katteallikad olemas, ei vasta absoluutselt tõele. Teiseks, eelnõu on eksitav selles mõttes, et hinnangute tabelis pole arvestatud senist keskkonnatasude mõju. Ja kolmandaks, seletuskirjas öeldakse, et eelnõu vähendab pere elektriarvet 1,26 euro võrra kuus, tegelik mõju on 0,84 eurot kuus. Ma arvan, et see loetelu ei ole lõplik. Oleme ikkagi vastastikku korrektsed ja täpsed!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rannar Vassiljev, palun!

Rannar Vassiljev

Võtan sõnasabast kinni, et olgem vastastikku korrektsed ja täpsed. Kolleeg Kalev Kotkas on endiselt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liige ja seda eelnõu ei algatanud Sotsiaaldemokraatlik Erakond. Aga sa mainisid, et elektriaktsiis võiks justkui keskkonnanõude kuidagi toetada ja olla rohelisest mõtteviisist inspireeritud. Kui me arvestame, et elektriaktsiis kehtib ka taastuvenergia puhul, kas ei oleks selles valguses mõttekam püüda sedasama eesmärki saavutada näiteks põlevkivi kaevandamise või ressursitasudega? Tundub tunduvalt efektiivsem viis rohelise mõtteviisi eest seista kui elektriaktsiis.

Aivar Sõerd

Jah, see on arutelu objekt kindlasti. Ma ei oska teile paremini sellele küsimusele vastata, arutame seda küsimust eraldi.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud ettekandja! Täna käis meie fraktsioonis Eesti Energia juht Sandor Liive. Ta selgitas, et Eesti Energia on viimastel aastatel maksnud iga aasta ressursi- ja saastetasu ligikaudu 50 miljonit eurot. Mida rohkem nad teevad investeringuid saastamise vähendamisse, seda rohkem tõstetakse ressursitasu. Nii et tegelikult lisaks sellele, et meil on päris kõrge elektriaktsiis, kogutakse veel elektri hinna pealt ainuüksi Eesti Energialt 50 miljonit saaste- ja ressursitasu. Aga minu küsimus on järgmine. Te jätsite vastamata, miks meie elektriaktsiis peab olema just 4,47 eurot, kui Euroopa Liidu miinimummäär on 1 euro. Miks Läti ja Leedu kasutavad miinimummäära?

Aivar Sõerd

Ega ma ei tea, ma ei oska kommenteerida eri riikide kaalutlusi. Me palusime rahanduskomisjonile esitada teiste riikide määrad. Me võime seda käsitlust laiendada ja paluda Rahandusministeeriumil saata taustainfot selle kohta, miks üks või teine määr ühes või teises liikmesriigis just selline on. See on kindlasti huvitav teema. Me võiksime küsimuse sellise laiendamise ette võtta küll, see annaks täiendavat informatsiooni. Aga vaevalt see meid väga palju aitab, sest riikidel on oma maksu-määrade kujundamisel omad kaalutlused ja erisused, nii et nende määrad ei pruugi olla üksüheselt meile ülekantavad ja siin rakendatavad.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Hea rahanduskomisjoni liige! Sa konstateerisid fakti – ja see on väga hea –, et elekter on tunduvalt kallinenud. Ma sain su ettekandest aru, et elektriaktsiisi seaduse abil elektri hinda alla viia ei saa. Mu küsimus ongi sellega seotud. Kas komisjonis arutati, mida siis teha, et elektri hind alla läheks? Või meil ei ole väljapääsu sellest olukorrast, kus me praegu oleme?

Aivar Sõerd

Ma ei tea, kust te seda võtate, et ma olen just nagu väitnud, et elektri hinna tõus on väga hea. See on ilmselgelt teie väljamõeldis. Aga komisjonis me selle eelnõu raamest välja ei

läinud ega arutanud laiemalt küsimusi, mis puudutavad elektri hinna tõusu leevendamist tulevikus. Aga see on tähtis küsimus ja võiks kindlasti olla ka rahanduskomisjoni edasiste arutelude teema, mitte ainult majanduskomisjoni oma.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Te olete kahel korral püüdnud kõrvale vastusest, miks on Eestis elektriaktsiis 4,47 eurot megavatt-tunni kohta, kui Euroopa Liit nõuab 1 eurot. Miks on Eestis 4,47?

Aivar Sõerd

Ma arvan, et need Riigikogu liikmed, kes olid selle otsustamise juures, kui see aktsiis kehtestati – see oli kas aastal 2007 või 2008 –, oskavad sellele kindlasti paremini vastata. Mina ei olnud sel ajal Riigikogu liige. Aga pole õige käsitada seda 4,47-eurost määra Euroopa Liidus mingi erilisena. See kindlasti nii ei ole, riigid on kehtestanud väga erinevaid aktsiisimäärasid. Kordan, me võime seda küsimust laiendada ja lisaks riikide aktsiisimääradele paluda Rahandusministeeriumilt ka taustainfot selle kohta, millised kaalutlused eri riikidel on. Aga veel kord: meie aktsiisimäär ei ole sugugi Euroopa Liidus üks kõrgeimaid, on kordades kõrgemaid määrasid.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud ettekandja! Te ütlesite, et aktsiisi alandamine 4,47-lt eurot 1 eurole on mikroskoopilise mõjuga ja et see mikroskoopiline mõju on 3,6%. Te tunnete ennast arvude maailmas väga koduselt. Täna arutlusele tulev taastuvenergia tasu on 8,7 eurot megavatt-tunni kohta ja seda määra tahetakse alandada 8 eurole megavatt-tunni kohta. Võit on 0,7 eurot. Aktsiisi alandamise korral oleks võit 3,47 eurot. Kuidas te saate öelda, et 0,7 eurot võitu ei ole mikroskoopiline?

Aivar Sõerd

Aga võtke arvesse ka see taastuenergia tasude alanemine, mis on juba toimunud. Koos menetletava eelnõu mõjuga võib see väheneda olla päris tuntuks. See 84 senti ühe keskmise pere elektriarve kohta kuus ehk siis 10 eurot 8 senti aastas ei ole oluline leevendus. Tegu on väikese mõjuga. Samas riigieelarve seisukohast on see probleem.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Selle eelnõu arutelul on väga must valgus tulnud välja kahepalgelisus. Kahepalgelisus selles mõttes, et kui on võimalik vähendada elektriarveid, siis öeldakse, et see meie otsustada olev võimalus oleks kõigile kodutarbijatele, omavalitsustele ja ettevõtetele mikrokoopilise mõjuga. Kui on olnud põhjust tõsta samas mahus makse, siis on see riigile alati väga oluline olnud. Praegu me näeme, et mida vabanduseks ka ei tooda, tegelikult tuntakse riigieelarve tasakaalu silmas pidades rõõmu elektri hinna tõusust ja sellega kaasnevast muust hinnatõusust, sest nii laekub rohkem makse, sh käibemaksu.

Mikroskoopiline elektri hinna tõus kindlasti olnud ei ole ja ka meie käes olev võimalus seda hinnatõusu pehmendada ei ole mikrokoopiline. Eriti kui peame silmas neid 15 000 leibkonda, kes on aastate jooksul võtnud kuulda Eesti riigijuhtide soovitusi ja läinud oma kodu kütmisel üle elektriküttele. Need inimesed ei pea maksma rohkem mitte sente või mõningaid eurosid, vaid nende arved ulatuvad mitmesadade eurodeni kuus. Nende jaoks oleks aktsiisi alandamisest saadav võit märkimisväärne. Ka see vabandus ei päde, et aktsiisi alandamine 4,47 eurot 1 eurole megavatt-tunni kohta on väike võit. See tähendab ju tegelikult 3,47 eurot võitu iga megavatt-tunni kasutamisel.

Alternatiivina pakutakse taastuenergia tasu vähendamist. Vaataks korraks arvudele otsa. Tõepoolest, eelmise aasta lõpus oli taastuenergia tasu 9,7 eurot megavatt-tunni kohta.

Seda vähendati 8,7 euronit megavatt-tunni kohta ja anti lubadus, et kui asjaomane seadus peaks vastu võetama, kahaneb see 8 euronit. Ka sellisel juhul on suurim võit 1,7 eurot megavatt-tunni kohta, aktsiisi alandamisel aga 3,47 eurot.

Ma loen teile nüüd ette 20 Euroopa riigi nimed: Belgia, Bulgaaria, Tšehhi, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Iirimaa, Itaalia, Küpros, Läti, Leedu, Luksemburg, Ungari, Malta, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia ja Suurbritannia. Need on riigid, kes lisavad elektri hinnale vähem aktsiisi kui meie. Me võime ju öelda, et näiteks Taani ja Holland lisavad seda märksa rohkem, aga need 20 riiki on otsustanud lisada vähem. Me oleme oma elektriaktsiisiga tungimas Euroopa viie esimese hulka. Ainult üks riik on veel ees, ja siis me viie hulgas olemegi. See ei ole kuidagi õigustatud, sest niikuinii – seda öeldes ma tugineda Statistikaameti andmetele – lisab Eesti elektri hinnale protsentuaalselt suuremad maksud, kui seda tehakse Euroopas keskmiselt. Meie maksu osakaal ligineb 30%-le üldhinnast.

Katteallikatel ma uuesti peatuma ei hakka. Aga ka Aivar Sõerd pidi kogu oma tahtmatuse juures tunnistama, et maksuametil on need algatused mõttes ja kui neid rakendada, siis tooks see Eesti riigile seni kehtestatud maksude parema laekumise näol rohkem sisse. Ka Rahandusministeeriumi esindaja ütles rahanduskomisjonis, et Keskerakonna pakutud katteallikad on korrektsed, mida ei saa öelda väga mitme valitsuse algatatud eelnõu puhul.

Tänan teid tähelepanu eest! Arvan, et see eelnõu vajaks tõsiselt käsitlemist ja on häbilugu, kui me jätame kasutamata võimaluse, mis kõige kiiremini aitaks pehmendada elektri kallinemist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu 339 esimesel lugemisel tagasi lükata. Alustame selle ettepaneku hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 339 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 51 Riigikogu liiget, vastu 34, erapooletuid ei ole. Eelnõu 339 on esimesel

lugemisel tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja. (Tabel 7.)

Esimese päevakorrapunkti menetlemine on lõppenud.

2. Maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (335 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 335 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen hääletusele seaduseelnõu 335. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 71 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Seega on Vabariigi Valitsuse algatatud maareformi seaduse muutmise ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 335 seadusena vastu võetud. (Tabel 8.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

3. Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (352 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 352 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Täna arutame kolmandale lugemisele jõudnud seaduseelnõu 352, s.o Ees-

ti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk on soodustada omavalitsuste vabatahtlikku ühinemist. Riigikogu Keskerakonna fraktsioon on alati olnud seisukohal, et omavalitsussüsteemi ei saa muuta kiirkorras ja selge tulevikuvisiona. Senised katsed Eesti haldussüsteemi ümber korraldada on suures osas luhtunud just seetõttu, et põhjalikku analüüsi pole tehtud ning aeganõudvaid protsesse on püütud väga lühikese ajaperioodi jooksul läbi suruda. Omavalitsuste ja riigi koostöö peab olema üles ehitatud vastastikusele aususele ja üksteise arvamusega arvestamisele.

Toetame kindlasti omavalitsuste ühinemistoetuse suurendamist ja peame õigeks ka otsust laiendada toetuse saajate ringi. See suurendab omavalitsuste võimalusi ja huvi ühineda ning annab neile suurema vabaduse oma partnereid valida. Me oleme alati olnud seisukohal, et haldusreform ei saa toimuda sundkorras, vaid ennekõike tuleb luua omavalitsuste vabatahtlikku ühinemist soosivad tingimused. Sunni viisilise liitmise puhul, kus Vabariigi Valitsus ja omavalitsused üksteisele vastu töötavad, ei võida omavalitsuste ühinemisest mitte keegi. Ühtlasi peame õigeks pakkuda juba ühinenud omavalitsustele uute ühinemiste raames võrdseid tingimusi ühinemistoetuse saamiseks. Senine piirang oli omavalitsuskorralduse edasise arengu seisukohalt täiesti põhjendamatu: ühinemise protsessi edukus vähenes oluliselt, kuna omavalitsused ei näinud enam motivatsiooni osaleda edasistel läbirääkimistel ja võimalikes uutes ühinemistes.

Küsimusi tekitab põhikoolide rahastamine ühinenud omavalitsuste territooriumil. Probleem seisneb selles, et kui tulevikus plaanitakse rahastada ainult ühte põhikooli omavalitsuse territooriumil, mõjub see kindlasti omavalitsuste ühinemist takistava tegurina. Juhul kui ühinemise käigus moodustuva omavalitsuse territooriumil asub mitu tugevat konkurentsivõimelist põhikooli, tuleb neile kõigile tagada piisav rahastamine.

Eraldi küsimus on veel saartele tehtav erisus ehk võimalus omavahel ühineda ka nendel omavalitsusüksustel, millel puudub ühine halduspiir. Selline lahendus ei ole loogiline ja läheb selgelt vastuollu omavalitsuste kujunemise senise traditsiooniga. Kindlasti toimivad

territoriaalse terviku moodustavad omavalitsused efektiivsemalt. Kui aga omavahel ühinevad vallad, mida lahutab mitukümmend kilomeetrit, tekitab see automaatselt omavalitsustele täiendavaid probleeme ja takistusi oma elanikele pakutavate teenuste osutamisel. Nõustun eelnõu algataja seisukohaga, et saared on oma geograafilisest asukohast tingituna eriseisundis, aga saartel asuvate omavalitsuste toetamisel oleks võinud kaaluda alternatiivseid lahendusi. Ühinemise lihtsustamine kõnealuse seaduseelnõu pakutavatel tingimustel ei pruugi anda soovitud tulemust.

Samas, nagu ma juba mainisin, soodustab seaduseelnõu 352 omavalitsuste vabatahtlikku ühinemist, suurendab toetusi ning laiendab valdade ja linnade autonoomiat koostööpartnerite valimisel. Seeläbi aitab eelnõu parandada Eesti inimeste heaolu ja elukvaliteeti, mis peabki olema kõigi Riigikogu saalis vastuvõetavate otsuste eesmärk. Eesti halduskorralduse ümberkorraldamisel peab paranema linnades ja valdades pakutavate teenuste kvaliteet ning kohalike omavalitsuste elanike kindlustunne tuleviku suhtes. Seetõttu on Eesti Keskerakond alati vaadanud omavalitsuskorraldust laiemalt. Meie hinnangul on kõige olulisem luua reaalset toimiv omavalitsussüsteem, mis tugineks Euroopa kohaliku omavalitsuse harta põhimõtetele, st üheaegselt ...

Ma palun üks minut lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, ma palun vaikust! Saalis on liiga suur lärm. Aitäh teile! Palun, üks minut juurde!

Tarmo Tamm

See tähendab, et üheaegselt tuleb vaadelda Eesti halduskorraldust, kohalikule omavalitsusele seadusega pandud ülesandeid ning linnade ja valdade eelarvevõimalusi ja tulude kujunemise aluseid. Ennekõike tuleb silmas pidada inimest, mitte kuiva statistikat ja numbrilisi arvutusi. Kõik kujunevad omavalitsusüksused peavad olema edukad ning finantsiliselt iseseisvad, selgelt teadma oma kohustusi, vajadusi ja võimalusi, eeskätt tulude suurust. Sellise selguse ja kindluse peab kohalikule omavalitsusele tagama riik nii õigusaktidega kui ka jooksvat poliitikat ellu viies.

Kohaliku omavalitsuse ja Eesti inimese suurim mure on selgusetus tuleviku suhtes. Seetõttu on oluline, et omavalitsuste ühinemisele või ühendamisele mõeldakse pikalt ette – kas moodustatav vald on elujõuline ka viie, kümne või viiekümne aasta pärast. Eriti oluline on see noorte jaoks, kes soovivad oma pere luues ja töökohti valides kindlust, et nende kodukohas on töövõimalus ja kool ka kahekümne aasta pärast. Riik ja kohalikud omavalitsused peavad olema vastastikku head partnerid ning järk-järgult ja vastastikuse koostöö käigus peab toimuma ka haldusreform. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Asume nüüd seaduseelnõu 352 lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele seaduseelnõu 352. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 62 Riigikogu liiget, vastuolijaid 1 ja erapooletuid 2. Seega on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 352 seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

4. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 346 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Kõnealune eelnõu läbis siin saalis esimese lugemise 30. jaanuaril ja peale seda arutas

õiguskomisjon seda eelnõu 18. veebruaril. Parandusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud. Küll aga laekus meile Harju maakohu kiri, milles tehti ettepanek kaotada rahvakohtuniku institutsioon. See on päris huvitav ettepanek ja väärrib kindlasti kaalumist, aga me leidsime, et selle seaduseelnõu raames ei ole siiski õige sellist parandusettepanekut teha. See on niivõrd põhimõtteline muudatus, et väärrib kindlasti eraldi seaduseelnõu. Nagu ma ütlesin, rohkem parandusettepanekuid ei tehtud. Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 27. veebruaril ehk täna, teine lugemine lõpetada ja saata eelnõu kolmandale lugemisele, kui teine lugemine lõpetatakse. Kõik need ettepanekud tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu 346 kohta muudatusettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada.

Teine lugemine on lõpetatud, samuti neljanda päevakorrapunkti käsitlemine.

5. Elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu (318 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud elektriturseaduse muutmise seaduse eelnõu 318 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Kõigepealt annan ülevaate eelnõu menetlemisest majanduskomisjonis esimese ja teise lugemise vahel. Majanduskomisjonile laekus tähtajaks üks muudatusettepanek, mis oli Riigikogu liikmelt Kalev Kallolt. Eelnõu algataja esindaja läkitas komisjonile kaalumiseks 11 ettepanekut. Lisaks laekus komisjonile ettepanekuid ja seisukohti eelnõu teksti kohta Eesti Taastuvenergia Kojalt, Eesti Energialt, Eesti Jõujaa- made ja Kaugkütte Ühingult, Fortum Tartult,

Fortum Eestilt, 4E Biofondilt, Eesti Tuuleenergia Assotsiatsioonilt, AS-ilt Vaivara Wind, AS-ilt Raunistal jt. Majanduskomisjon küsis eelnõu kohta arvamust ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt.

Eelmise aasta 4. detsembri majanduskomisjoni istungile kutsus komisjon kõik eelnõu kohta arvamusi ja ettepanekuid esitanud asutuste ja organisatsioonide esindajad, kuulati ära nende seisukohad ja selgitused oma ettepanekute kohta ning toimus eelnõu üldine arutelu. Majanduskomisjoni töörühm valmistas eelnõu komisjoni istungil menetlemist ette kolmel nõupidamisel. Komisjon arutas eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamist kuuel istungil, millel osalesid ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi esindajad. Pikem arutelu tekkis järgmistel teemadel: tuulest elektrienergia tootjate toetamise põhimõtted, olemasolevate tootjate defineerimise üksikasjad, toetuste maksmine elektrienergia omatarbeks toodetava elektrienergia eest ja kogu toetuskeemi kehtivuse lõpptähtaja määramine. Komisjon otsustas teha eelnõu kohta 13 muudatusettepanekut, millest kaheksa esitas majanduskomisjonile MKM, kaks tulid Eleringilt ja ühe esitas töörühm.

Selle eelnõu puhul peame kindlasti natuke pikemalt peatuma õiguspärasel ootusel. Õiguspärase ootuse põhimõtte sisu on, et igäihel peab olema võimalus kujundada oma elu mõistlikus ootuses, et õiguskorraga talle antud õigused ja pandud kohustused püsivad stabiilsetena ega muutu rabavalt isikule ebasoodsas suunas. See põhimõte kaitseb isiku õiguspärasest ootust ja usaldust, et temalt ei võeta ära riigi antud õigusi, mida isik on asunud realiseerima. Olemasolevatele tootjatele on minimaalse võimaliku riive tagamiseks sätestatud võimalus pöörduda Konkurentsiameti poole, et küsida sellist põhjendatud toetusmäära, mis garanteeriks juba tehtud investeerimisotsuse aluseks olnud projekti mõistliku tulukuse. Juhul kui elektritootja on toetusi kasutades või nendega arvestades teinud investeringuid, on sellised investeringud kaitstud õiguspärase ootuse põhimõttega. Õigusakti muutmisel tootjale ebasoodsas suunas on tegemist õiguspärase ootuse põhimõtte riivega. Õiguspärase ootuse põhimõtte riive ei ole aga veel õiguspärase ootuse põhimõtte rikkumine. Riigikohus on leidnud, et õiguspärase ootuse põhimõtte ei tähenda

seada, et isikute õiguste piiramine või soodustuste lõpetamine on üldse lubamatu. Õiguspärase ootuse põhimõtte ei nõua kehtiva regulatsiooni kivistamist. Seadusandja võib õigussuhteid vastavalt muutunud oludele ümber kujundada ning sellega paratamatult halvendada mõnede ühiskonnaliikmete olukorda. Otsus selle kohta, milliseid reforme läbi viia ja milliseid ühiskonnagruppe nende reformidega eelistada, on seadusandja pädevuses.

Oluline on ka avalikust huvist lähtuv eesmärk, milleks on kolmandate isikute, tarbijate omandi põhiõigus, mida kaitseb põhiseaduse § 32. Alates 2013. aastast täielikult avaneva elektrituru valguses on toetuste andmine hakanud mõjutama Euroopa Liidu ühtset turgu. Euroopa Kohus on leidnud, et mis tahes riigi kontrollitava vahendi eraldamine toetusena on käsitatav riigiabina. Tulenevalt Euroopa Kohtu otsusest ja Eesti elektrituru avanemisest on eelnõus toodud toetuste skeem oma olemuselt riigiabi ning toetuste maksmiseks alates 2013. aastast tuleb riigil taotleda Euroopa Komisjonilt riigiabi andmise luba. Praegusel kujul toetusskeem riigiabiluba ei saa.

Õigustatud ootuse riive hindamisel tuleb kindlasti arvestada selle asjaoluga, et suurem osa praegu elektrienergiat tootvate tuuliku te investeerimisotsustest on tehtud enne 2010. aasta 12. veebruari, mil muudeti seni kehtinud tuulest toodetud elektrienergia toetuste piirmäär 400 gigavatt-tunnilt 600 gigavatt-tunnile. Sellest lähtuvalt on suuremal osal tootjatest olnud sisuliselt õigustatud ootus saada tootmismahu toetust kuni 400 gigavatt-tunni ulatuses. 2013. aasta näitel oleks nende toetused praegu ligi 30% väiksemad ehk langetaksid 53,7 eurolt megavatt-tunni kohta umbes 38 eurole megavatt-tunni kohta. Eelnõu kohaselt kujuneb tuuleenergiast toodetud elektrienergia toetuste piirkoguseks 600 gigavatt-tundi, kusjuures olemasolevatele tootjatele garanteeritakse mõistlik tulukus. Sellist võimalust kehtivas redaktsioonis sätestatud ei ole.

Teine aruteluteema oli meil elektrijaama omatarve. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium tegi OÜ Helme Energia poolt majanduskomisjonile saadetud kirja alusel ettepaneku muuta kõnealust eelnõu selliselt, et tootjaliini kaudu edastatava elektrienergia eest, mida kasutatakse samas elektrijaamas elektrienergia tootmiseks, võib tulevikus toetust

maksta. Hilisemal sõnastuse analüüsil selgus, et selline võimalus ei rahulda täielikult elektrienergia tootjaid ning eesmärgiks on võimaldada toetuste maksmist kogu oma tarbitud elektrienergia eest. Sellise lahendusega ei olnud aga nõus eelnõu algataja esindajad. Kui algselt oli kulu hinnanguliselt 137 000 eurot aastas, siis selle soovi rahuldamine oleks tähendanud kulu umbes neli miljonit eurot aastas. Kuivõrd majanduskomisjon on saanud selles küsimuses asjaosalistelt vastuolulist informatsiooni, otsustas komisjon elektrijaama omatarbega seonduvat täiendavalt arutada pärast eelnõu teise lugemise katkestamist.

Peatun nüüd konkreetsemalt muudatusettepanekutel. Näiteks ettepanekud nr 3 ja 12 kajastavad kuupäevi. Nimelt võivad 15. juuli 2012 ja 1. jaanuar 2013 Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna juriidilise arvamuse kohaselt olla vastuolus põhiseadusest tuleneva õiguskindluse põhimõttega. Seaduse jõustumise ja asjakohase kuupäeva vahele peab jääma väiksem ajaline vahe ja selle põhimõttega on paremini kooskõlas kuupäev 1. märts 2013.

Muudatusettepanekust nr 6. Kindla põhjendatud tootlikkuse fikseerimine – panna seadusse sisse protsendimäär kümme – ei ole proportsionaalne tarbijate ootustega. Eesmärk on siiski mõistliku tulukuse teenimine. Kui investeering ei tootnud selle tegemise ajal kehtinud toetusskeemi alusel mõistlikku tulukust, siis skeemi muutmine halba projekti tulusaks tegema ei peaks. Euroopa Liidu regulatsioonipraktika kohaselt peetakse taastuvenergia arendamisel mõistlikuks tulukuseks 8–12% investeeritud kapitalilt.

Muudatusettepanekuga nr 7 tuleb 915 gigavatt-tunni asemele 1006 gigavatt-tundi. See on 2013. aasta riigisisese brutotarbimise koguse täpsustus. Sisuline muudatus käsitleb aga tuult energiaallikana kasutavaid tootjaid. Muudatuse tagajärjel säilib tuulest elektrienergia tootjatele põhimõtteliselt sama olukord mis praegu (konkureeritakse 600 gigavatt-tunni sees) ning alampiiri sees ei eristata olemasolevat tuulest elektrienergia tootjat uuest tootjast. Erisusena kehtib tuult energiaallikana kasutavatele olemasolevatele tootjatele investeeringu mõistliku tootlikkuse garantii eelnõu § 1 punktis 5 sätestatud võimaluse kaudu.

Viimase, 14. muudatusettepanekuga jäetakse välja teine paragrahv, mis sätestab seaduse jõustumise. Eelnõus käsitletud toetuste rakendamise saab toimuda ainult Euroopa Komisjoni riigiabi loa alusel. Kuna eelnõu jõustumine sõltub eelnõus käsitletud toetustele Euroopa Komisjonilt riigiabi andmise loa saamisest, ei ole praegu võimalik täpset jõustumise kuupäeva sätestada. Eelnõus on tehtud ka tehnilisi ja keelelisi muudatusi, mis ühelgi juhul ei muuda eelnõu sisu.

Majanduskomisjonis otsustati esitada eelnõu teisele lugemisele Riigikogu täiskogu päevakorda 27. veebruaril, teha ettepanek teine lugemine katkestada ja määrata eelnõu kohta muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 13. märts kell 17. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on ka küsimusi. Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Nagu me teame, on avatud elektrituru tingimustes taastuvenergia toetuse maksmiseks vaja riigiabiluba. Me oleme komisjoni aruteludel ka ministeeriumi esindajatest aru saanud, et peale teise lugemise katkestamist selle loa taotlusega Euroopa Komisjoni pöördutakse. Aga mul tekkis küsimus lähtuvalt sellest, et äsja andis minister infotunnis selgelt mõista, et enne tuleks see seadus Riigikogus vastu võtta ja alles siis saaks minna riigiabiluba küsima. Jääb arusaamatuks, kas ametnikud ei tea, mida minister mõtleb ja kumbapidi õige on. Kas sa oskad selgitada?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma kahjuks ei kuulnud seda ministri vastust ega tea täpselt, mis kontekstis ta vastas. MKM on siiani kinnitanud, et õige on teine lugemine katkestada ja saada sellele toetuste skeemile riigiabiluba.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Meediast käis läbi probleem, mis on seotud MKM-i ja taastuvenergia koja ühisdeklaratsiooniga,

vastastikuse mõistmise deklaratsiooniga. Vähemalt meedias väideti, nagu oleks taastuvenergia koda kuidagi alt veetud: kokkulepet, mis pidanuks olema kõnealuse seaduseelnõu osa, praktikas siiski ei olevat. Ma ise ei ole selle küsimuse puhul näpuga järke ajanud. Te jõudsite oma kõnes vastusele väga lähedale ja võib-olla ma ei osanud seda õiges kohas välja noppida. Aga ma küsin ikkagi üle, milline on teie hinnang sellele eelmise aasta 19. juuli deklaratsioonile.

Toomas Tõniste

Aitäh! Taastuvenergia koda, kes esindas väidetavalt kõigi tootjate ja arendajate huve, ja MKM üritasid saada kokkuleppele ja ka said, kuidas võiks mõlema nägemuse järgi taastuvenergia tasude teemaga edasi minna. Vahepeal on selgunud, et taastuvenergia koda ei ole ikkagi esindanud kõigi tootjate ja arendajate huve. Teiseks, MKM on tegelikult korduvalt jäänud mitmes punktis selle memorandumi toetamise juurde, aga see eelnõu on meil olnud siin komisjonis ja saalis ning meil on õigus teha sinna muudatusi. Nii lihtne see ongi. Praeguseks on mõned muudatused eelnõusse sisse tulnud ja osa puhul on tõesti ka MKM leidnud, et need on põhjendatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Mul võib-olla ei oleks praegust küsimust, kui ma oleks mõni tund tagasi siin majandusministrilt vastuse saanud. Nimelt, mind huvitab, kui suur on ühe Eesti keskmise pere kokkuvõtte rahalises vääringus, kui see eelnõu jõustub. Juhan Parts rääkis siin maast ja ilmast, aga konkreetset arvu ma ei kuulnud. Näidake, et äkki sobiks teie majandusministriks paremini. Kindlasti sobiks. Kas te oskate mulle seda arvu öelda?

Toomas Tõniste

Aitäh! Uue toetuste skeemiga hoitakse perioodil 2013–2020 kokku 283 miljonit eurot. Igaüks võib ise teha selle arvutuse. Keskmiselt väheneb elektriarve 4,5%. Sellised andmed on meile esitatud.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Konkurentsiamet korraldas sellel teemal uuringu juba 2010. aastal ning juhtis tähelepanu sellele, et elektrituru-seadusega kehtestatud toetuste maksmise skeem ei ole jätkusuutlik ja moonutab energiaturgu. Nüüd on Konkurentsiamet leidnud, et eelnõu ei taga püstitatud eesmärgi täitmist. Kuidas te nüüd siis äkki ei arvesta Konkurentsiameti seisukohtadega?

Toomas Tõniste

Aitäh! Nagu ma enne majanduskomisjoni tegemistest aru andes rääkisin, me oleme väga põhjalikult selle teemaga tegelenud, kohtunud eri osapooltega ning kindlasti arvestanud ka MKM-i nägemuse ja murega. Sellepärast ongi siia eelnõusse mõned muudatused sisse viidud. Näiteks on põhjendatud kapitalitootluse konkreetne arv – 10% – välja võetud, et see ei tekitaks ahvatlust ja lisavõimalust minna toetust küsima nendel, kes seda seni teinud ei ole. Nad peavad seda nüüd Konkurentsiametile tõsiselt põhjendama. See ongi see, kellel mis ootused on. Ootus on see, et tarbijate koormus väheneks 283 miljoni euro võrra. See, kas see on vähe või palju, on tõesti igapäevase tõlgendamise küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Seda eelnõu menetledes peab eelkõige lähtuma tarbijate huvidest. Ma arvan, et siin saalis saavad kõik sellest ühtemoodi aru. Peab ütleva ka seda, et selle eelnõu menetlemine on komisjonis olnud väga-väga keeruline protsess: iga nädal või üle nädala on midagi muudetud, majandusministeerium on jälle oma ettepanekutega tulnud ja need on üle vaadatud. Vaatamata sellele on Aadu Musta viidatud memorandumid vastuolud täiesti üheselt olemas. Sellele viitab ka Euroopa energiavoliniku kiri kokkulepete täitmise või mittetäitmise kohta. Mis sa arvad, kui tõsiseks võib see probleem minna tootjaid ja ka Euroopa Komisjoni silmas pidades?

Toomas Tõniste

Aitäh! Sellepärast ma peatusingi pikemalt õiguspärase ootuse põhimõtte teemal. See ongi põhiline argument, mida tuuakse, et me tegime investeringu teatud lubaduste vastu ja nüüd neid tingimusi muudetakse. Samas ei ole selle eelnõu eesmärk kindlasti olnud tekitada kellelegi varasemaga võrreldes tunduvalt paremaid tingimusi. Siin võiks välja tuua selle, et just tuuleenergia tootjatele oleks see memorandumid variant võrreldes praeguse seisuga raha juurde toonud. Tegelikult säilib kõigile sisuliselt vana skeem, aga selle vahega, et nüüd on see seotud börsihinna ehk elektri hinnaga. Siin on võimalused mõlemat pidi. Kui elektri hind hakkab tõusma, siis nad saavad ikka kätte oma määra – 93 eurot megavatt-tunnilt, kuid saavad vähem toetust. Ja kui elektri hind hakkab langema, mis ei ole välistatud, saavad nad rohkem toetust. See küll ei kehti tuuleenergia tootjatele, vaid kehtib koostootmisjaamade puhul, kellel on selline võimalus olemas. Põhivaidlus sellel teemal on siamaani käinud tuuleenergia tootjatega. Ja miks sai välja toodud õigustatud ootuse teema? Suur osa investeringuid või otsuseid oli tehtud enne 2010. aastat, kui piir oli 400 gigavatt-tundi. See tähendab, et praegu oleksid neil, kui seda piiri poleks tõstetud, toetused 30% väiksemad, paari aasta pärast 50% väiksemad. Võrreldes sellega on meil tingimused praeguse eelnõu puhul tunduvalt paremad, kui need olid investeerimisotsuseid tehes.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Minu küsimus haakub mingil määral eelmise küsimusega. Kuigi selle eelnõu kallal on palju töötatud ja kohtunud eri osapooltega, on siiski siamaani rühm ettevõtjaid, kes ei ole sellega päri. Ja kui eelnõu võetakse sellisel kujul seadusena vastu, pöörduvad nad võib-olla kohtusse ja hakkavad endale paremaid tingimusi nõudma. Kas sa võiksid valgustada, kes need ettevõtjad on? Ja millised võivad olla potentsiaalsed kulud riigile, kui keegi tõepoolest kohtusse pöördub?

Toomas Tõniste

Aitäh! Mul on väga raske neid ettevõtteid konkreetsetl nimetada. Võib-olla kõige konkreetsemalt on oma kirjas rahulolematust väljendanud Fortum, kes on ütelnud, et nad lähevad kohtusse. Mind ennast huvitab, millega siis täpselt kohtusse minnakse. Kui viie aasta pärast selgub, et nad on rohkem teeninud, kas nad lähevad siis kohtusse, kuna toetusskeemi muudeti selliselt, et teeniti rohkem? Praegu antakse ju ka võimalusi juurde. Näiteks, kui biomassi hind koostootmisjaamadele tõuseb, hakatakse seda kompenseerima. Samas on kõigil neil ettevõtetel vaja riigiabiluba. Kui seda ei ole ja leitakse, et toetuste skeem on vastulus riigiabilo reeglitega, tuleb neil toetus tagasi maksta. Siis võib öelda, et nad ei saa üldse toetust. Siin on nii palju tahke! Ähvardada võib igäiks, seda tehakse väga tihti. Aga see, kas nad ka realselt kohtusse lähevad, kas see kõik halvendab nende olukorda ja kui jah, siis kui palju, on omaette küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Kas te oskate öelda, kui palju võtsid endale aega ministrium ja komisjon, enne kui tulla tagasi selle arutelu juurde, seda eelnõu edasi menetleda? Kas kuu või kaks, pool aastat? Kas üldse jätkatakse sellel aastal? See eelnõu on ju seotud riigieelarve ja kohalike omavalitsuste eelarvetega. Ma ei räägi äri sektorist. Kas te oskate sellele küsimusele vastata?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma arvan, et tegelikult on kõigi huvides, et seda eelnõu menetletaks võimalikult kiiresti. Praegune olukord, kus asi on ebaselge ja potentsiaalsed investeeringud seisavad, ei rahulda kedagi. Selle toetusskeemi koha pealt oodatakse selgust. On olnud arvamusi, et toetusskeemi muutmise tõttu jäävad investeeringud tulemata. Samas on meie poole pöördunud mitmed potentsiaalsed investorid, kes on nõus investeerima ka tunduvalt väiksemate toetusmääradega, kui need peaksid kukkuma. Nad ootavad, et me võtaksime selle seaduse vastu. Milliseks kujuneb tegelik olukord, seda näitab aeg.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Hea ettekandja! Kas selle eelnõu teksti ja muudatusettepanekuid on arutatud ka taastuenergia kojaga?

Toomas Tõniste

Aitäh! Need on korduvalt edasi-tagasi liikunud, ka taastuenergia kojalt on ettepanekuid tulnud. Mõnda oleme saanud arvestada, teisi mitte. Selles mõttes on meil koostöö ja suhtlemine päris aktiivne olnud. Ma ei oska siinkohal küll etteheiteid teha. Pigem kutsun edaspidi teiste eelnõude menetlemisel üles nii tihedale koostööle, nagu on olnud MKM-i, majanduskomisjoni ja teiste osapoolte vahel.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Eelmise aasta sügise pressiteadetest, meediast loen, et IRL lubas selle seaduse vastu võtta juba 1. jaanuariks. Nüüd on meil juba kevad väljas, aga me ei ole jõudnud seda vastu võtta. Mis vahele tuli, et IRL ei saanud oma lubadust täita?

Toomas Tõniste

Aitäh! Soov oli võimalikult kiirelt seadus vastu võtta. See oli kindlasti paljude nende, kes on juba investeerinud, ja ka nende soov, kes tahavad sellesse sektorisse investeeringuid teha. Tihti on ka Riigikogu liikmetel olnud soov eelnõu kauem menetleda. Me tahtsime seda sisuliselt arutada ja kõik osapooled ära kuulata. Täna on asi niikaugel, et ma olen siin saalis ja loodan, et me saame ühe sammu võrra edasi astunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Ühes oma eelmises vastuses ütlesid sa selle eelnõu tulemusena tarbijale tekkivaks kasuks 280 miljonit kuni aastani 2020, mille puhul on arvestatud ka selle perioodi taastuenergia tasude tõusuga. Aga läheme siinkohal

lihtsamaks. Tund aega tagasi tõi koalitsioon eelnõu arutelul välja selle, et tulu on väga väike. Mina küsin ka seda, et kui see eelnõu seadusena teoks saab, siis mitu eurosentit väheneb sel aastal keskmise perekonna arve. Mitu eurosentit on keskmise perekonna võit sel aastal?

Toomas Tõniste

Aitäh! Meie komisjon ei arutanud tarbija keskmist võitu ja ka mina ei ole neid arvutusi konkreetselt enda jaoks teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Üks põhjus, miks eelnõu teine lugemine katkestatakse, on see, et Euroopast minnakse riigiabiluba taotlema. Ma küsin, milline on kokkulepe kahe koalitsioonierakonna vahel. Kas IRL-il ja Reformierakonnal on kõik selle eelnõuga seotud küsimused selgeks vaieldud? Kui mitte, kas see on ka üks põhjus, miks see eelnõu tegelikult toppama pannakse?

Toomas Tõniste

Aitäh! Enda arust ma põhjendasin väga selgelt, miks on tehtud ettepanek teine lugemine katkestada. Selleks, et minna konkreetse toetuste skeemiga Euroopa Komisjonilt riigiabiluba saama. See ongi põhjus, miks lugemine katkestatakse, muidu me seda ei katkestaks. See on aja küsimus, mitu kuud selleks läheb, et eelnõu jõuaks tagasi Riigikogusse ja me saaksime selle siin ära koputada ja vastu võtta. Kui vahepeal tekib väga suur vajadus veel midagi muuta, siis see võimalus meil on – kuna me eelnõu lugemise katkestame, siis saab ka seda teha. Aga ma pigem ütleksin seda, et minu arust on see eelnõu järjekordselt väga hea näide meie komisjoni ja Riigikogu heast tööst. Ei ole koalitsiooni, ei ole opositsiooni, vaid sisuliselt me kõik oleme tahtnud teha parimat eelnõu. Ja kui me vaatame majanduskomisjonis toimunud hääletusi, siis komisjoni esitatud ettepanekud pole saanud eelnõu menetlemise käigus ühtegi vastuhäält, kuigi on olnud palju hääletusi. Ka see näitab seda, et meil on sisuliselt konsensus olnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Elektritootjad on teinud investeringuid ja ma mõtlen, et seega kehtib neile õiguspärase ootuse põhimõte. Sellest on natuke räägitud, aga ma tahan veel kord küsida, kas see eelnõu rikub ettevõtjate õiguspärast ootust. Ja ma tahan veel juurde küsida, kas praeguseks on seda olukorda põhjalikult analüüsitud.

Toomas Tõniste

Aitäh! Kogu eelnõu ongi tehtud sellise lähenemisega, et see ei rikuks ettevõtjate põhjendatud ootusi. Sellepärast on neile antud lisagarantiisid – kui kellelgi kukub kapitali põhjendatud tootlus alla Euroopa keskmise, siis on tal õigus minna Konkurentsiametisse ja küsida sealt lisa. Varem näiteks tuuleenergia tootjatel sellist võimalust ei olnud. See tegelikult kompenseerib seda hinnariski, mis on tulnud toetuste sidumisest elektri hinnaga.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea ettekandja! Kui arvestada elektrituruseaduse varasemaid menetlusi ja ka enne seda kehtinud energiaseaduse menetlust, võib ilmselt öelda, et nende menetluste käigus on aeg-ajalt tehtud mitte just kõige õigemaid otsuseid, mis on toonud kaasa pigem kulutuste suurenemise. Praeguse menetluse raames on ka ametnikud meile komisjonis andnud väga vastukäivaid seletusi samadele küsimustele vastates. Kuidas sa selle menetluse juhtijana hindad, kui kindlalt me seekord õigeid otsuseid teeme?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma isiklikult ei ole väga tähele pannud, et ministriumipoolsed vastused oleksid vastandlikud olnud. Ma sõnastaksin niipidi, et pigem on komisjonis asjast erinevalt aru saadud. Täna on mul küll selline arusaam, et see eelnõu esindab tarbijate, investeringuid teinud ettevõtjate ja ka tulevaste investorite huve.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea ettekandja! Ma täpsustan, vaadates muudatusettepanekuid, et mitte kõikides punktides ei olnud üksmeelt. On ka selliseid muudatusettepanekuid, millele oldi vastu, ja ka väga suur hulk selliseid, mille puhul oldi erapooletu. Kuigi jah, nendes tabelites, mis meil praegu laua peal on, on küll üheselt kirjutatud, et muudatusettepanekuid on arvestatud täielikult. Aga see ei tähenda konsensust. Ma viitasin enne lahkhelidele seoses memorandumiga. Ma küsin, kas ma saan õigesti aru, et sinu erakonnakaaslasest majandusminister on sõlminud tootjatega memorandumi, mis tarbijate olukorda halvendab ja tuuleenergia tootjate olukorda isegi parandab.

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma parandan selle küsimuse esimese osa ära. Ma üritasingi oma vastust sõnastada selliselt, et komisjonipoolsed ettepanekud ei ole saanud vastuhääli. Aga üks komisjoni ettepanek oli ka mitte toetada seda eelnõu ja sealt need vastuhääled siis tulid. See on paratamatu, et teatud küsimustes on lihtsam olla erapooletu, kui ei ole seisukohta, aga vähemalt vastu ei oldud. Memorandumi koha pealt ma ütleks niimoodi, et seal oli sees, et olemasolevad tuuleenergia tootjad oleks saanud monopoli. Teadupärast on neil praegu tootmismahul piir ees – 600 gigavatt-tundi – ja see ületatakse sel aastal. Üle selle piiri hakkavad nad omavahel toetusi jagama ehk nende toetused hakkavad kukkuma. Memorandumi taustal oleks olemasolevate tootjate seis paremaks läinud. See ei tähenda seda, et tarbijale oleks kulu suurem olnud, sellepärast et piir on ees ja see ka jääb.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Juba eelmise aasta sügisel ilmus üks artikkel, mis rääkis sellest, kuidas Konkurentsiamet juhib tähelepanu sellele, et elektrituruseaduse muutmise seaduse eelnõu kohaselt suureneb toetuste maksmine mitmetele taastuvenergia tootjatele, mis tõstab nii makstavate toetuste

suurust kui ka tarbijate maksukoormust. Siit ka minu küsimus: kuidas teie seda praegu hindate, kui sellest on juba mitu kuud möödas? Reformierakond ja IRL on ju pooldanud madalamaid makse, aga nüüd maksukoormus tõuseb.

Toomas Tõniste

Aitäh! Nagu ma enne ütlesin, me üritasime seda seaduseelnõu vaadata sellise pilguga, et me arvestame ka Konkurentsiameti kriitikat. Ja selle ühe konkreetse protsendi – kapitali põhjendatud tootlikkus 10% – me võtsime sealt välja, et see ei annaks väga selget indikatsiooni. Seni pole need, kelle kapitalitootlus on olnud 1%, 2% või 3% lähedal, täiendavat toetust küsinud, aga mitmed on ütelnud, et uue seaduse puhul läheksid nad seda kohe küsima. Meie eesmärk oli, et me ei tekitaks tarbijale mingit lisakulu, ja me olemegi sellest lähtunud.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkan küsimist taastuvenergia kohta, kuna ta on selle teema juures üks olulisemaid koostööpartnereid. Kas te võite täpsemalt öelda, millised nende ettepanekud lükati tagasi ja millistega arvestati?

Toomas Tõniste

Aitäh! Üks põhiettepanek oli neil see, et olemasolevatel tootjatel ei oleks 600 gigavatt-tunni piiri peal. Me teame, et tootmismahud on sellised, et lähiaastatel jõuab see piir 800 gigavatt-tunnini. See tähendanuks tarbijale lisakulu kümme miljonit eurot aastas. Taastuvenergia koda, kes käis meile presenteerimas 100% taastuvenergiale üleminekut, esindas ainult olemasolevate tootjate huve ega lähtunud kõnealuse eelnõu kontekstis sellest, et me saame sisuliselt sama raha eest 100 megavatt-tundi taastuvenergia tootmiskahtu juurde. Just selles kontekstis taheti tekitada monopol ja võtta uutelt tulijatelt võimalus saada toetusi. Me ei tulnud sellele soovile vastu, kuna leidsime, et see ei ole põhjendatud. Selline oli ka Kalev Kallo muudatusettepanek, mis sai sisuliselt arvestatud. Jutuks oli veel omatarbe teema. Mina leian küll, et need koostootmisjaamad

või tuulepargid, kes seda soovivad (kuigi osal neist on praegu omakapitali tootlus üle 20%), ei pea saama elektri omatarbe eest toetust kokku aastas veel neli miljonit eurot. See tekitaks küsimusi, millega me siin tegeleme. Ka ilma toetusteta on mitmetel praegu toetust saavatel tootjatel tootlus üle 10%. Me esindame siinkohal selgelt tarbijate huve.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud majanduskomisjoni esindaja! Te just ütlesite, et selle eelnõu üks eesmärk on see, et tarbijatele saaksid osaks väiksemad elektriarved. Ometi keeldute te ütlema (sellest keeldus ka majandusminister), kui palju väheneks selle eelnõu jõustumisel ühe keskmise pere elektriarve kuus. See loob paratamatult paralleeli, et selle eelnõu lõpp võib olla sama kurb kui monopolidevastase seaduse eelnõu puhul, kui lubati taevamannat ja poole väiksemaid veearveid, aga kaasa tõi see hoopis veearvete tõusu üle Eesti. Ma saan aru, et praegu on elektriarvele lisatav taastuvenergia tasu 0,87 senti kilovatt-tunni kohta. Kui suureks kujuneb taastuvenergia tasu kilovatt-tunni kohta, kui see seadus vastu võetakse?

Toomas Tõniste

Aitäh! Hinnangu kohaselt väheneks selle eelnõuga tarbijate tasutav toetus võrreldes senise skeemiga 2020. aastaks 1,67 eurosendilt kilovatt-tunni kohta 0,71 eurosendile kilovatt-tunni kohta ehk ligi kaks ja pool korda.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea majanduskomisjoni esindaja! Konkurentsiamet märgib oma arvamuses selle eelnõu kohta, et eelnõu rakendamisel suureneb toetuse maksmine madala kogutsükli kasuteguriga tootjatele, kes ei saavuta investeeritud varadele lubatud tootlikkust 10%. Mis on selle põhjus, et te eelistate just madala kasuteguriga tootjaid? Kas see on mingi astmeline toetamine või te liigute oma maailmavaatelt selle poole, et ikka vaesemaid

toetada? Võib-olla võtate kunagi ka astmelise tulumaksu idee omaks?

Toomas Tõniste

Aitäh! Enda arust olen siin täna juba neli viis korda maininud, et tulles vastu Konkurentsiameti ja paljude teiste nägemusele, on see 10% eelnõust välja võetud, et seda probleemi ei oleks. See ongi põhjus, miks me ei ole siinkohal kuulnud taastuvenergia koja soovitusi, vaid oleme teinud teise otsuse.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must.

Aadu Must

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Tänapäeva infotehnoloogia lubab teha igasuguseid krutskeid, sh helistada keset diskussiooni nendele, kellest juttu on. Nii tegingi äsja üllatuskõne ühele nimetatud seltskonnale ja küsisin, mida nad ikkagi tahavad, kui öeldakse, et nad pigem võidavad kui kaotavad. Viidati Riigikohtu arvamusalaldusele, et igäiks peab saama talle antud õigusi kasutada vähemalt seaduses sätestatud tähtaja jooksul ning muudatus ei tohi olla õigussubjekti suhtes sõnamurdlik. Mulle räägiti just seda, et muutke, kui tahate, aga need, kellega on leping sõlmitud, peaksid jätkama vanas vaimus jne. Selle taustal ma küsin – ma küsisin nendelt ka, aga nad ei vastanud –, kui tõenäoline võiks olla see, et selle eelnõuga kaasnevad suhteliselt pikad ja tüütud kohtuvaidlused.

Toomas Tõniste

Aitäh! Mul on seda väga keeruline öelda. Kindlasti võib keegi soovida minna kohtusse. Ma ei tea, mis on lõpptulemus. Mina olen aru saanud, et MKM ei karda kohtuvaidlusi. Ja see on ka minu vastus. Läheme siis kohtusse ja teeme asja selgeks. Kui tõesti on kellelegi liiga tehtud, siis ta saab mingi osa raha tagasi (nii palju, kui talle liiga on tehtud). Sellest ei juhtu ka midagi hullu.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma tean, et ka minu kolleegid on teie käest

küsinud, milline on konkreetne mõju ühele keskmisele Eesti perekonnale kuus, kui see eelnõu peaks saama seaduseks. Teil on see ju välja arvestatud. Elektriaktsiisi puhul oli teile täpselt teada, kui palju see oli – 1,5 eurot kuus. Kui palju siis selle eelnõuga kuus võidab? Kas see on märkimisväärne võit?

Toomas Tõniste

Kui elektriaktsiisi mõju oli 3,4% elektriarvest ja siinkohal on see 4,5%, siis see on natuke rohkem kui 1,6 eurot. Järelikult jääb see 1,7–1,8 euro lähedale.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaja Kallas, palun!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea ettekandja! Olemasolevatel tootjatel on kehtiva elektrituruseaduse kohaselt õigus sellele toetusele ja see on ajaliselt piiratud 12 aastaga tootmise alustamisest, tuuleenergia puhul on see ka mahuliselt piiratud. Seda on siin ka korduvalt öeldud. Seega kehtib neile tootjatele, kes juba toodavad, õigustatud ootuse printsiip, sellepärast et riik on neile tähtajaliselt lubanud seda toetust 12 aastaks. Neile, kes alles plaanivad oma tootmist alustada, õigustatud ootuse printsiip ei kehti. Kas te olete nõus sellega, et põhiseaduslik riive on ikkagi nende tootjate suhtes, kes juba toodavad, mitte nende suhtes, kes alles plaanivad tootmist alustada ja seda toetust taotlema hakata?

Toomas Tõniste

Aitäh! Põhimõtteliselt olen ma teiega nõus. Aga õigustatud ootus on ka nendel, kes on investeringuid teinud, aga ei ole tootjad. Ma olen näinud õiguslikke analüüse, kus nad väidavad, et neil on samasugune õigustatud ootus nagu nendel, kes praegu juba midagi toodavad. Arvamusi ja õiguslikke analüüse on igasuguseid. Lõpuks on ikkagi nii, et kui on selline vaidlus, siis selle peab lahendama kohus. Ma lisan siia juurde, et olemasolevatele tootjatele jääb toetus alles, et kellelgi ei jääks valet arusaama. Nagu öeldud, neilt toetust ära ei võeta ja nad saavad ka üle selle alampiiri, mis on kehtestatud – umbes 1016 gigavatt-tundi 2013. aastal.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud majanduskomisjoni ettekandja! Iga seaduseelnõu puhul peavad olema esitatud seaduse rakendamise kaasnevate kulude analüüs ja katteallikad. Kõnealuse seaduseelnõu seletuskirjas on kirjas, et seaduse rakendamisel ei ole ette näha otseseid kulusid riigieelarves. Rahandusministeeriumiga läbi rääkides selgus, et käibemaks, mis lisanduks taastuvenergia tasule, läheks ikkagi kaduma. Kui suur see kulu on ja kust tuleb selle katteallikas?

Toomas Tõniste

Aitäh! Komisjonis sellist arutelu ei olnud ja mina neid arvutusi näinud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud majanduskomisjoni esindaja! Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on sõlminud Eesti Taastuvenergia Kojaga vastastikuse mõistmise memorandum, kus lepiti kokku, et tuuleenergia tootjate suhtes piirangut ei rakendata, aga eelnõus on see piirang sees. Kuidas niimoodi juhtus ja kas see ongi ministeeriumil kombeks, et sõlmitakse kokkulepe, aga pärast talitatakse ikka risti vastupidi?

Toomas Tõniste

Aitäh! Ma ei saa ausalt öeldes teie kriitikast aru. Ühtepidi te kurdate, et opositsioonist sõidetakse üle ja nendega ei arvestata. See on ka paha, kui teie kolleegi Kalev Kallo ettepanekut sisuliselt arvestatakse, komisjon julgeb ise mõelda ja opositsiooniliikmed saavad oma arvamust avaldada. Tehke palun selgeks, mida te tahate, siis me saame edasi rääkida.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Mina tean, mis mina tahan. Komisjoni esindajana olete ka kriitiline olnud Juhani Partsi sõlmitud memorandum suhtes, millest

on siin täna juba mitu korda juttu olnud. Samuti on seda memorandumit kritiseerinud Konkurentsiamet. Äkki teil on oma seisukoht, miks siis minister sellise tarbijale kahjuliku kokkuleppe sõlmis?

Toomas Tõniste

Ma ütlen veel kord, et see ei olnud tarbijale kahjulik kokkulepe. See leevendab igal juhul tarbija kulutusi. Meie töö oli seda lihvida, veel paremaks teha ja n-ö võimalikud augud kinni panna. Nii me olemegi siin teinud oma parema äranägemise järgi. Ma üldse ei vastandaks. Nemad tegid omavahel kokkuleppe, mis hakkab oma elu elama. Ja meil on täielik õigus sinna muudatusi teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Võsa, palun!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! MKM kinnitab, et selle seaduse jõustumisel kulu siiski tekib. Teie seda öelda ei oska, te ei ole näinud arvutusi, kui suur see kulu on. Mis puudutab kokkuhoiu poolt, siis ilmselt on oodata väga pikki kohtuprotsesse ja nende tulemusel arvatavasti ka mingisuguseid väljamakseid. Ju ma olen natuke pika mõtlemisega, aga öelge mulle, kus täpselt see kokkuvõtte sellises olukorras on.

Toomas Tõniste

Aitäh! Kokkuvõtte on selles, et kindlasti ei ole need kohtukulud üle 280 miljoni euro.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Kõnesolev eelnõu on minus tekitanud väga palju küsimusi. Miks ma siin puldis olen? Ma ei teagi siin Riigikogus ühtegi eelnõu, milles oleks minu jaoks nii palju vastamata küsimusi üles kerkinud. Ma peaksin mõnes mõttes energetikaküsimusi jagama, aga mul oli komisjonis küllalt tegemist sellega, kui ma püüdsin jälgida üht või teist muudatusettepanekut, et selle tõelisest sisust ja mõjust aru saada.

Mul on hea meel, et komisjonis tuli otsus selle seaduseelnõu lugemine katkestada. Mille pärast mul hea meel on? Sellepärast, et tegelikult ei ole ei majandusministeerium, komisjon ega ka ettevõtjad aru saanud selle seaduse tõsidusest ja sisust. Natuke rohkem kui kuus aastat tagasi tehti see seadus siin saalis n-ö kirvega valmis. Ministeeriumi poolt oli palju mõistlikum seadus välja pandud, aga Riigikogu tegi iseene tarkusest sellise seaduse, kus elektrienergia tootmishind oli 26 senti ja taastuvenergia tootjatele anti iga kilovati puhul 84 senti otsa. Mis on selle seaduseelnõu menetlemise juures head? Me õppisime seda, et tõsiseid ja keerulisi seadusi ei tohi vastu võtta n-ö kirvemethodil, asjad tuleb läbi arutada.

Teine asi, mis minule veel rohkem selgeks sai, on see, et me ei tohi tulla välja sellise seaduseelnõuga, millel on n-ö tagasiulatuv mõju. Me ei pure nendest asjadest läbi, me ei tohi seda kirvega teha ega selliseid seaduseelnõusid siia saali tuua, mis on tagasiulatuva mõjuga.

Kolmas asi, mille ma tahan endale meelde jätta ja meile kõigile, eriti energeetikaga tegelevatele inimestele, südamele panna – see on üks tõsine seadus. See tuleb korralikult läbi töötada, kõik sektorid üksipulgi läbi vaadata ja siis see otsus vastu võtta. Ma arvan, et me ei pea sellega kiirustama, kuna me oleme iga-suguseid arve kuulnud. See seadus tuleks sektorite kaupa läbi töötada ja anda signaal liikuda mitte tagasi, vaid ikka edasi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Tõnis Paltsi!

Tõnis Palts

Lugupeetud kolleegid! IRL-i seisukoht on selles küsimuses lihtne: siin on tarbija, ainult ja ainult tarbija huvi. Aga opositsioon – ja mis seal salata, kohati ka koalitsioon siin saalis – on püstitanud terve rea müüte.

Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Tõnis Palts

Jutuks tuleb palju müüte. Esimene müüt. Me ei saa võrrelda taastuvenergia tasude vähendamist ja aktsiisi vähendamist. Neid ei saa

üldse ühele kaalule panna. Aktsiis jaotatakse riigis ringi sisuliselt sotsiaalsetel eesmärkidel. Enamik taastuvenergia tasudest läheb Keskerakonna "lemmikutele" ehk välisomanikele ja -pankadele ning nende omanikele. See on väga oluline vahe!

Teine müüt. Kaitstakse taastuvenergia investeringuid kui tohutult kasulikke investeringuid Eestile. Nendel investeringutel puudub tegelikult Eesti makromajanduskeskkonnas igasugune tähtsus. Tegemist on väljast tulevate investeringutega. Kaup müüakse välja, töökohti peaaegu ei looda ja me maksame sellele lõbule lihtsalt oma taskust peale.

Kolmas müüt. Arusaamatu on opositsiooni rõõm selle üle, et hakkpuitu ei saa enam kasutada taastuvenergia tootmiseks. Seda ei saa kasutada seepärast, et meil on küllalt palju taastuvenergiat, ei ole mõtet seda rohkem toota. Tegelikult oleks aga hakkpuidu kasutamine makromajanduslikult suurusjärgu võrra efektiivsem töökohtade loomisel jne.

Neljas müüt. Arusaamatu on osa opositsionääride ja ühe praegu Riigikogusse mittekooluva erakonna erakordne toetus tuulest vändatavale taastuvenergiale. Tegelikult tuulegeneraatorid ju risustavad meie ilusa kodumaa loodust. Näiteks Lääne-Eesti saartel on pikas perspektiivis turism, suvekodude hooldamisest ja nende teenindamisest tulenev tegevus peaaegu ainuke jätkusuutlik majandusharu. Tuulegeneraatorite paigaldamine saartele töötab otseselt vastu sealse jätkusuutliku majanduse tekkimisele.

Viies müüt. Kohati on väga arusaamatu nii opositsiooni kui ka mõne koalitsiooniliikme negatiivne hoiak Eesti Energia suhtes. Ma küsin teie käest, kelle huve kaitseb Juhan Parts. Kui ta kaitseb Eesti Energia huve, siis kelle vara suurendamise eest ta võitleb? Samas küsin, kelle huve kaitseb taastuvenergia koja, kui ma ei eksi, sotsiaaldemokraadist tegevjuht, kui ta seisab tuuleenergia tootjate vara suurendamise eest. Aitäh teile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei oleks tulnud siia pulti kõnelema, kui ei

oleks olnud eelkõnelejat, keda ma komisjoni selle teema aruteludelt ei mäleta. Mäletan küll seda, et IRL-ist käis vist pool fraktsiooni seda teemat meiega arutamas ja vahepeal vahetus inimene iga poole tunni tagant. Ei tule mina siia pulti kedagi kaitsma, aga need Tõnis Paltsi müüdid, millest ta siin rääkis, tundusid temale endale müüdid olevat. Mina arvan, et paljuski on nendel inimestel, kes on natuke tasakaalukamalt seda eelnõu menetlenud ja sellele otsa vaadanud, teine aramus. See teema ei ole nii kerge, nagu võiks arvata eelnevast sõnavõtust.

Ma enne küsisin, mispärast on lahkkelid tootjatega eelnõusse sisse jäänud ja kas eelmise aasta juulikuu memorandum ei maksagi midagi. Ma küsisin sedasama ka majandusministeeriumi inimeste käest komisjonis. Nad tunnistasid, et tõepoolest on eriarvamusi, mis peaksid saama silutud peale teise lugemise katkestamist. Ma mõtlen siin just omatarbe temaatikat.

Euroopa energiavoliniku kiri väärrib kindlasti märkimist. Me ei saa sellest mööda vaadata, kui me tõsiselt tahame Brüsselist riigibiluba saada. Mida aeg edasi, seda rohkem mulle tundub, et majandusministeeriumist tuleb ridamisi ettevalmistamata ja ebakorrektsid eelnõusid, mis vajavad komisjonipoolset väga tõsist parandamist. Selle märk on ka ülejäämine eelnõu, mis täna siia saali menetlusse tuleb.

Nüüd kahjude küsimusest. Ega me keegi ei tea, mida ettevõtjad selle seaduse vastuvõtmise peale teha kavatsevad. Siin on spekulieritud kuni 130 miljoni euro suuruse kahjunõuete summaga. On see väiksem, on see suurem, ei oska mina siit puldist öelda. Kuid selge on see, et kõnealuse teemaga peab väga mõistlikult ümber käima. Ja nagu ma härra Toomas Tõnistele oma esimest küsimust esitades deklareerin, siis eelkõige peame ikkagi arvestama maksumaksjate ehk elektritarbijate huvidega.

Jah, komisjoni jaoks on see olnud väga keeruline eelnõu. Selle märk on ka see, et seletuskiri jõudis komisjoni liikmeteni alles 25. kuupäeval ehk üleeile. Kõik need protseduurid, mis on selle rohkem kui kolme kuu jooksul tehtud, on olnud muutumises ja on kindlasti olnud väga põhjalikud. Aga see ei tähenda, et siin puldis võiks keegi tulla ainult oma tõde kuulutama, nagu me eelmisest sõnavõtust kuulsime.

Oma jutu lõpetuseks julgen öelda, et valitus pole soovinud elektri hinna alandamisega tegelda, kuigi hoovad on selleks olemas – on see siis aktsiisiteema, on see meie esitatud ettepanek kaotada ära taastuenergia tasud tarbijate arvetelt.

Palun paar minutit juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisaagega juurde!

Jaan Õunapuu

Selle märgiks andis meie erakonna esimees eelmise nädala neljapäeval uuesti sisse seaduseelnõu, mis peaks inimeste arvetelt kokku hoidma 37 eurot aastas. Ma loodan, et meie esitatud eelnõu ei vääri samasugust saatust ehk koalitsioonipoolset tagasilükkamist, nagu toimus mõni tund tagasi Keskerakonna aktsiiside alandamise eelnõuga.

Soovin MKM-ile edu riigiabiloatootlemisel. Loodan ka, et ei teki probleeme aastatel 2007–2012 makstud taastuenergia tasudega, kuna selle viieaastase perioodi jooksul ju tegelikult seda luba ei olnud. Ja oleme ausad, seda luba ei käidud ka küsima. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud aseesimees! Head kolleegid! Kui kolleeg Tõnis Palts ei oleks praegu rääkinud, oleks ka minul jäänud see jutt rääkimata. Lihtsalt sealt, kus tema pooleli jäi, peaksin mina edasi rääkima. Probleem on tuuleenergiast ja Saaremaas, Muhumaas, Hiiumaas, kogu Läänemaas tervikuna. Ma tahan teie tähelepanu juhtida sellele, mida Tõnis tegelikult ütles. Ma lihtsalt rõhutan seda veel kord, sest see tundub nii oluline teema, mis ei kao kuskile ära.

Kuna see teema puudutab tuuleenergiat, siis ma tahan rõhutada, et üks käibivaid müüte on see, et tuuleenergia on keskkonnasõbralik. Tuuleenergia on tänapäeval üks saastavamaid energialiike ja ma juhin teie tähelepanu põhi-aspektidele. Miks sellest juttu on? Sellepärast, et üks tuuleenergiat tootev firma on aastaid üritanud neid oma jurakaid Muhu saarele üles panna, aga tänu Muhu inimestele ja ka Tallinna Tehnikaülikooli energeetikutele, eesotsas

professor Rein Oidramiga, on suudetud see asi kuidagi ära hoida. Aga selle n-ö Muhu diskussiooni käigus on tuuleenergia kahjulikud faktorid väga selgelt välja tulnud. Lühidalt öeldes on ainus taastuv komponent tuuleenergia puhul see, mida kõige vähem vaja on ja mis on kõige ebaolulisem, nimelt tuul, ülejäänud ei taastu.

Esimene moment, millest Tõnis rääkis, on keskkonna visuaalne saastamine. Need, kes tulevad Virtsu mere, st Kuivastu poolt, teavad väga hästi, kui kole see kõik välja näeb, kusjuures enamik neist ei käi ju veel ringi. Järgmine visuaalne efekt on nn flikeerimine, mida me näeme Peterburi poole sõites. See virvendamine silmades toob tegelikult nii autojuhtidele kui ka kohapeal viibivatele inimestele kaasa väga negatiivseid tagajärgi tervisele ja tekitab mõnikord ka liiklusohtlikke olukordi. Kolmandaks, generaatorid, mida nendes tuulikutes kasutatakse, sisaldavad väga kahjulikke aineid ja tegelikult on tuulegeneraatorite tootmine ise vägagi keskkonda saastav tegevus.

Nüüd ma rõhutan viimast momenti, millele pööratakse millegipärast kõige vähem tähelepanu. Jutt on tuulegeneraatoritega kaasnevast turbulentsist. Kui siin oleks tuulik ja siitpoolt puhuks tuul sisse, ütleme, 10 m/s, siis selle tuuliku taga oleks 3–4 m/s lihtsalt sellepärast, et energia kulub tuulikutiibade keerutamise peale ära. See reaalne tagajärg, mis tuuliku taga tekib – mul oli koolis füüsika kolm, aga minu teada on selle asja nimi turbulentsi kapillaarsus. Ühesõnaga, selle kapillaarsuse tõttu tekib siin rõhkude vahe, mis ulatub oma slepiga näiteks Virtsu kandis põhimõtteliselt 15–20, mõnikord ka 30 kilomeetrini. Reaalsuses tähendab see seda, et tekib rõhkude vahe ja teatav barjäär, millest igasugused väiksed putukad, näiteks mesimummud, ei saa läbi lennata. Aga kui ei ole mummukesi, siis ei ole ka linnukesi, kes neid sööksid. Ja kui linnukesi ei ole, siis lähevad tuuliku taga olevad põllud kõikvõimalike kahjurite mõju alla.

Ma palun kolm minutit lisaagega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisaagega!

Igor Gräzin

Ma väga soovitan, kuna ma näen, et paljudel meist on arvutid käepärast, et vaadake

palun filmi, mille pealkiri on "Silent Fields", eesti keeles "Vaikivad põllud". See on Saksa maal tehtud film, kus räägitakse põldudest, mille suurus ulatub sadadesse hektaritesse ja mis on nagu tõelised põllud, ainult selle vahega, et seal on täielik vaikus. Seal linnud ei laula ja kui sinna juhtub sattuma mingisugune looduslik kahjur, siis need põllud hävivad. Vaikivad põllud – see on see looduskeskkond, mis jääb 15, 20, 30 kilomeetri kaugusele tuuliku taha. Me näitasime koos professor Oidramiga seda filmi ja ka pilte Muhu inimestele. Nemad on targad, nutikad ja said kohe aru, et niisugust jama nemad küll ei taha. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea eesistuja! Head kolleegid! Ma ei oleks siia pulti tulnud, kui siin ei oleks käinud Tõnis Palts ja Igor Gräzin ning teema ei oleks tõsine. Ma ei taha oma sõnavõttus kuidagiviisi kritiseerida tuuleenergiat olemuslikult, sellepärast et nii hästi kui Igor Gräzin sellest aru saab, mina sellest aru ei saa. Aga ma tean seda, et sõjalisest seisukohast on tuulikud Eesti riigile kahjulikud, sest tuulikute varjus võib vastane tuua kopteritel meie vahetule piirile õhudesandi ja meie radarid ei pruugi seda näha. Teine probleem on see, et kui me liitlased tahaksid maandada oma laevadelt meie maavägede operatsioonide kaitseks kopteridessanti, siis tuulikud segavad kopteridessanti radaritest madalamal ehk vastase õhutõrjele kättesaamatus kõrguses. Maastikku lugedes on tuulikud sõjalisest seisukohast võttes väga halb faktor. Aga mitte see ei ole põhiline. Ma lihtsalt proovisin näidata oma seotust tuulikutega, mis puudutab minu praegust tööd Riigikogus.

Ma tahan rääkida olukorrast laiemalt. Viimasel ajal on energeetikateemad olnud väga tõsine vaidluskoht. Keskerakond võitleb elektriaktsiisi alandamise eest kõigi tema käes olevate vahenditega. Tõnis Palts kaitseb Eesti Energiat ja ütleb, et käed eemale sellest ettevõttest, sest see on hea, tubli, tore ja justkui meie kõigi oma. Aga ma küsin vastu. Me oleme praegu probleemi ees, kus me räägime taastuvenergia tasudest ja nende vähendamisest. Tegelikult me mõtlesime ju need taastuv-

energia tasud ühel hetkel välja ja andsime taastuvenergiale suhteliselt normaalsed arenguvõimalused Eestis. Vanasõna ütleb, et vaene ei pea olema, aus pead olema. Eks see tõsi ju on, et ka Keskerakond oli valitsuse liikmena selle juures, kui taastuvenergia programm Eestis käivitati. Praegu on taastuvenergia tasude temaatika tõepoolest löögi all. Ühest servast räägitakse sellest, et Eesti riigi majanduskeskonna usaldusväärsus on löögi all, kui me midagi muudame. Teisest küljest on laual see, et me peame maksma toetust kellelegi, kelle äri kompenseerimiseks me kõik ehitame oma ühisest rahakotist samas mahus energiatootmisvõimsusi veel juurde. Teatavasti peab näiteks tuuleenergia puhul kompensatsioonimehanism olemas olema. See peab olema tasakaalustatud, et ei tekiks puudujääki sellel hetkel, kui tuult füüsiliselt ei ole.

Kogu see pikk jutt viib välja selleni, et vahel tekib mul küll mõte, et me vist ei ole väga mõistlikud inimesed või meil puudub oskus näha suurt pilti. Me kogu aeg viskame kusa-gil, ei tee tegelikult normaalseid otsuseid ja siis ise ka imestame, et kuidas see jälle niimoodi minna sai. Päevselge on see, et kui Tõnis Palts kaitseb Eesti Energiat ja ütleb, et hakkpuidu põletamine põlevkiviahjus on väga mõistlik tegevus, siis sellega ei saa ma küll nõus olla. Olin ise majanduskomisjoni liige, kui seda teemat arutati, ja tunnistan, et võib-olla olin ka mina sellel hetkel rumal. Aga kui metsast võetakse maha puitu, et viia seda ahju põletamiseks, siis on ju päevselge, et see harvester, mis metsa sõidab, korjab sealt ikka palgi välja. Harvester ei ole konstrueeritud selleks, et korjata sealt oksid. Ja nii need palgid hakkasidki meil kenasti ahju sõitma, mis tähendas tegelikkuses seda, et näiliselt sai metsaomanik justkui natuke rohkem raha, aga puidu hinnad Eesti Vabariigi territooriumil läksid üle mõistuse paigast ära. Vaesed inimesed pidid hakkama ka küttepuidude eest maksma 800 krooni tihumeeter, mis on ju täiesti mõistusevastane.

Ma võtan lisaiega ka, ega ma niisama hakkama ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Kui palju te soovite?

Aivar Riisalu

Kolm minutit.

Aseesimees Jüri Ratas

Kas olete kindel?

Aivar Riisalu

Kindel.

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Aivar Riisalu

Aitäh! See kõik on meid tänaseks viinud sellisesse olukorda. Oleme ausad – ka see elektrienergia vabale turule ülemineku aktsepteerimine Euroopa Liiduga liitumisläbirääkimistel on ju järjekordne näide sellest, et ega me ei saanud aru, mida me teeme. Ja nüüd me oleme olukorras, kus hea ei ole justkui enam kellelgi. Ainult selle vahega, et opositsioonis olles on mõistlik ja mõnus karjuda, et meil ei ole hea. Koalitsioonis olles on mõistlik ja mõnus öelda, et kõik need, kes karjuvad, et meil ei ole meie energeetikaturul hea, on rumalad. Ega koalitsioonil ei olegi teist valikut. Opositsioonil ka ei ole, tema asi ongi kritiseerida.

Aga *summa summarum*, mis meil siis on juhtunud? Meil ei ole seda vaba turgu, sellepärast et me toodame siin sisuliselt ikka ise seda elektrienergiat tuulikute, põlevkiviahjude või millega iganes. Me hakkasime ühest konkreetsest päevast mängima vaba turgu ja me ei osanud Euroopa Liidust küsida endale natuke pikemat üleminekuaega. Vähe sellest, meie üldine poliitiline kultuur ei võimalda ka ühiskonnaga dialoogis olla, et inimeste, väikeettevõtete ja keskmiste ettevõtete jaoks, kes Eesti majanduse seisukohalt siiski ka olulised on, otsida mingeidki lahendusi, kuidas see 10–12 aastat tagasi tekitatud vabaturuämber ühiselt üle elada. Seda diskussiooni me ei tee. See meid ei huvita, sellepärast et meie oleme nii otsustanud, et vabaturg on hakanud kehtima, ja olge nüüd kõik tasa.

Praegu on positiivne see, et nende taastuvenergia tasude puhul on siiski tekkinud mingisugune dialoog. Otsitakse lahendust, et ühest küljest ei halveneks riigi väljanägemine ja teisest küljest teise osapoolega ehk taastuvenergia turul osalejatega, ärimeestega siiski kokku leppida see, et teeme midagi. Kui me selle

suudaks ära teha – seetõttu minu meelest selle eelnõu lugemine vist katkestatakse –, siis järgmisena võiksime kõik koos mõelda selle peale, et meie majandusstruktuuri puhul ei ole normaalne, et elektrienergia, mida me ise toodame, maksab meie inimesele ning väikeettevõttele ja keskmisele ettevõttele (suurettevõteted on juba ammu vabal turul) sama palju või grammi võrra vähem kui põhjamaal Soomes. Soome ja Eesti ei ole ju majanduslikult võrreldavad. Saage aru, me peame arvestama, et me ei ole üksinda maailmas. Ja nendes küsimustes, mis puudutavad läbilõikavalt kogu ühiskonda, on need siis ettevõtjad, pensionärid või kes iganes, ei saa olla sellist asja, et me ei tunnista, et me ei osanud teha kümme aastat tagasi õiget otsust. Õpime sellest. Ja ütleme siis niimoodi, et ma ei ole rahul oma elektriarvega. Ma jään seda kordama igal hetkel, kui ma saan kusagiltki pulti pugeda. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Imre Sooääre!

Imre Sooäär

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Tulin teie ette kõnepulti spontaanselt, kuna mitmed kolleegid rääkisid väga olulistel teemadel, mis seonduvad saarte ja tuulikutega. Ma ei ole isiklikult tuulikute poolt ega vastu. Küll aga tahan rääkida kahest aspektist, mida võib-olla eelkõnelejad ei toonud piisavalt hästi välja ehk mis ei tulnud siinsest debatist selgelt välja.

Ühte nendest kahest aspektist nimetaksin ma kilukarbi efektiks. Kõik teavad, et Nõukogude ajal oli Tallinna kilu karbil Tallinna siluett. See ei olnud kuulus mitte ainult üle terve Nõukogude Liidu, ka pool Ida-Euroopat ostis seda. Ja kõik mäletasid seda toodet imekauni Tallinna silueti järgi. See tähendab, et keskkonna visuaalsel kujundil on inimeste jaoks oma kindel kaubamärgiline või emotsionaalne väärtus ja miljööväärtus. Teatavasti on näiteks Tallinnas kehtestatud planeeringutele piirang, et ükski kõrghoone ei tohi olla kõrgem kui Oleviste kiriku torn, ja üldiselt sellest ka lähtutakse. Saartel on ka imekaunid looduslikud vaated ja mina räägin siin tuulikute paigaldamise asukohast, mis võib teinekord järeldavalt ära rikkuda sellesama kilukarbi efekti ja tekitada visuaalset reostust. Me kõik teame,

milline imeline vaade on Pühajärvel. Kui see Pühajärv, mida me kõik teame imekauni loodusliku kohana, oleks tuulikuid täis pikitud, rikuks see sealse visuaalse pildi igaveseks. Sellised probleemid on saartel mõne planeeringu puhul tekkimas. Ma mäletan, et näiteks üsna paljudel Kuressaare elanikel oli nurinat selle üle, kui otse keset linna paigaldati piirivalveradar, mis tegelikult Kuressaare siluetti rikkus. Nüüd on keset linna üks monstrum, mille oleks võib-olla saanud teise koha peale paigaldada. Igahel on oma arvamus ilust. Kas meil on vaja mõnda siluetti kaitsta või paneme igale poole ka mobiilimastid püsti? Ehk pole vahet? Ma räägin seda just seetõttu, et paljud inimesed väikesaartel on just nimetatud visuaalse reostuse pärast sõna võtnud. Sellest ka suur vastuseis Muhu saarel, kuna tuulik rikub maaomanike kruntidelt paistvat vaadet.

Teine aspekt, mis tuulikutega seostub – see tõmbab piirkonna kruntide kinnisvarahinda alla. Nimelt on nii Taanis kui ka teistes riikides trend selline, et kui kinnistule on paigaldatud tuulikud, siis langeb kinnisvarahind nende vahetus lähikonnas, sest sinna ei taheta enam naljalt omale suvilakrunti osta. Me peaksime väga läbi mõtlema seadused, mida me kehtestame, et mitte tekitada olukorda, kus mõned maaomanikud kannatavad põhjendamatult oma maa müügihinna languse tõttu, sest sinna lähedale on tekitatud visuaalset reostust.

Ma räägin ainult asukohast, kuhu tuulikuid paigaldada, mitte rohelisest energiast. Ma ise leian, et Eesti on piisavalt väikese rahvaarvuga ja piisavalt suure territooriumiga riik. Võrreldes Kesk-Euroopa riikidega, mis on üleasustatud, peaks Eestis olema piisavalt kohti, kuhu saab tuulikuid ka niimoodi paigaldada, et omanikele ei teki olulisel määral visuaalset reostust ja selle tõttu maa hinna langust. Kui see teema on ka sellest aspektist lähtuvalt kohalikes volikogudes läbi arutatud, saadud rahva konsensus ja mõeldud ka pikaajaliste efektide peale, siis ma isiklikult ei näe, et kellelgi peaks midagi olema nende tuulikute vastu. Rõhutan, et väga põhjalikult tuleks läbi mõelda need laiemad keskkonnamõjud, mis avalduvad tuulikute paigaldamisega konkreetsetesse asukohtadesse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Asume nüüd eelnõu 318 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Eelnõu kohta on laekunud kokku 14 muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Teine muudatusettepanek on Kalev Kallolt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. Ülejäänud muudatusettepanekud on kõik laekunud juhtivkomisjonilt – kolmas, neljas, viies, kuues, seitsmes, kaheksas, üheksas, kümnes, üheteistkümnes, kahe-teistkümnes, kolmeteistkümnes ja neljateistkümnes. Seega oleme eelnõu 318 muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu teine lugemine katkestada. Teine lugemine on katkestatud. Määrän eelnõu 318 kohta muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 13. märtsi kell 17.

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

6. Kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (349 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Esitlen teile Vabariigi Valitsuse nimel kindlustustegevuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Eelnõusse on koondatud regulatsioonid, mis on ajendatud mitmest Euroopa Liidu algatusest.

Esiteks keelatakse Euroopa Kohtu otsuse kohaselt kindlustuslepingus riskide hindamisel mehi ja naisi erinevalt kohelda. Kuni 21. detsembrini 2012 oli erinev kohtlemine haiguskindlustuse, õnnetusjuhtumikindlustuse ja elukindlustuse lepingute sõlmimisel lubatud. Selle eelnõu järgi jäävad erandid lubatuks haiguskindlustuses, kus maksete ja hüvitiste määramisel tohib siiski arvesse võtta riske, mis on iseloomulikud vaid ühest soost isikutele.

Teine oluline muudatus tuleneb Euroopa Komisjoni otsusest. Muudetakse kindlustusandjate omavahendite miinimumnõudeid ja tõstetakse omavahendite normatiivi arvestamisel kasutatavaid piirmäärasid. Euroopa Komisjon vaatab igal aastal need suurused üle. Piirmäärasid tõstetakse, kui Euroopa tarbijahinnaindeks vaatlusalusel perioodil ületab 5%. Eesti kindlustusandjatele tähendab see seda, et kindlustuslepingutest tulenevate kohustuste täitmise tagamiseks peab neil olema omavahendeid vähemalt 3,7 miljonit eurot senise 3,5 miljoni euro asemel.

Kolmandaks antakse Finantsinspeksioonile õigus karistada panku ja teisi finantsasutusi, kui need ei täida Euroopa Liidu väärtpaperituru ja makseteenuste valdkondade otsekohalduvatest õigusaktidest tulenevaid nõudeid. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Härra juhataja! Head kolleegid! Riigikogu majanduskomisjoni istungil arutati seda eelnõu esmaspäeval, 18. veebruaril. Istungit juhatas komisjoni esimees Kaja Kallas, kohal olid komisjoni liikmed ja komisjoni sekretariaat. Kutsutud olid rahandusminister Jürgen Ligi koos Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna peaspetsialisti Kristiina Kubjaga ja rahandusministri nõuniku Kätlin Atoneniga. Komisjon kuulas ära rahandusminister Jürgen Ligi ettekande. Põhimõtteliselt kandis minister selle ettekande sisu ka praegu suures saalis ette. Toimus lühike arutelu, kus rahvasaadikud said oma küsimustele vastused ja neil oli võimalik teha asjakohaseid märkusi.

Komisjon tegi järgmised otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda täna, 27. veebruaril (see oli konsensuslega tehtud otsus), seaduseelnõu esimene lugemine lõpetada (samuti konsensuslik otsus) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. märts (samuti konsensuslik otsus). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 349 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 6. märtsi kell 17.

Esimene lugemine on lõpetatud ja kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

7. Kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõiduohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (353 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume seitsmenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõiduohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed! Valitsus esitab kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõiduohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu põhineb Euroopa Liidu õigusel, täpsemalt öeldes, Euroopa Liidu määrusel, mis puudutab reisijate meritsi vedajate vastutust õnnetusjuhtumite korral. Eelnõu näeb ette, et rahvusvahelistel liinidel reisijateveoga tegelevatel vedajatel peab olema kindlustus, mis tagab, et õnnetusjuhtumite korral on reisijatele võimalik maksta rahalist kompensatsiooni.

Kuigi Euroopa Liidu määrus on otsekohalduv ja ka need kohustused otsekohalduvad nendele ettevõtetele, on siiski vaja teha muudatusi Eesti õiguses. Kaubandusliku meresõidu seaduses tehakse täiendused, mis kehtestavad vedaja vastutuse piirmäära (ühe reisija kohta umbes 285 000 eurot). Samuti kohustab eelnõu Veeteede Ametit kui riigisisest pädevat asutust väljastama vedajale nõuetele vastava poliisi. Riigilõivuseaduse muudatusega kehtestatakse 40 euro suurune riigilõiv kindlustus- või garantiilepingu kehtivuse tõendi taotluse läbivõetamise eest. Meresõiduohutuse seadust täiendatakse reeglina, mille alusel Veeteede Amet

saab võimaluse kindlustuspoliisi olemasolu kinnitava tõendi puudumise korral laeva kinni pidada.

See oli eelnõu lühiülevaade. Teeme ettepaneku seda eelnõu toetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile küsimusi? On. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea minister! Ma ei tahaks küll teid rohkem täna küsimustega piinata, aga küsin siiski. Minu küsimus tuleneb seletuskirja preambulist, kus on öeldud, et majanduskomisjonis tehti see eelnõu väga põhjalikult ümber ja muudeti sellega seoses ka seletuskirja. Öelge, palun, kas ministeeriumis jääb pädevusest nii palju puudu, et te ei saa korralikku eelnõu meie laudadele toodud, mistõttu komisjon peab nii suurt tööd tegema!

Juhan Parts

Aitäh selle küsimuse eest! Ma kuulasin, muide, eelnevat debatti. Siis oli seesama jutt, et ministeerium esitab justkui tehniliselt vigase eelnõu. Kui teile ei meeldi eelnõu sisu, ärge siis norige, justkui juristid – ja neid ei ole üks, vaid terve valitsusaparaat – ei suudaks korralikku eelnõu tekitada. Sama lause käib ka selle eelnõu kohta. Kust otsast komisjon siin midagi põhimõtteliselt ümber töötab? Normitehniliselt või vormiliselt võib asju esitada nii või naapidi, see on tihtipeale maitseasi. Kui teile ei meeldi eelnõu sisu, siis nii öelgegi. Kui te näiteks eelmise arutelu puhul soovisite tõsta tarbijate makstavat elektri hinda, siis oleksite võinud nii öeldagi, et teil on soov, et elektri hinda tõstetaks. Te tahate venitada selle taastuvenergia tasu vähendava eelnõu menetlemise käiku ja siis te otsite kümnet süüdlast.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan ülevaate komisjoni tööst eelnõuga 353, kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõidu-

ohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõuga. Arutasime seda komisjonis s.a 21. veebruaril. Eelnõu tutvustas meie minister Juhan Parts koos lennundus- ja merendusosakonna juhataja Tarmo Otsaga ning merendustalituse peaspetsialisti Anton Meritsaga. Majanduskomisjon esitab selle eelnõu komisjoni töörühma ettepanekul ja eelnõu algataja nõusolekul esimesele lugemisele muudetud kujul. Eelnõu on normitehniliselt korrastatud, eesmärgiga tagada õigusselgus. Eelnõus on tehtud mõned sisulised täpsustused, samuti on eelnõu läbi teinud esmase keelelise korrektuuri parlamendi kantselei keeleteoimetuses.

Komisjon võttis vastu otsused. Otsustati saata kaubandusliku meresõidu seaduse, meresõiduohutuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule esimesele lugemisele eelnõu algataja nõusolekul muudetud kujul koos uue seletuskirjaga 27. veebruaril ehk täna, teha ettepanek esimehe lugemine lõpetada ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. märts 2013. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on üks küsimus. Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Hea komisjonikaaslane! Kui majandusministeeriumi inimesed selle eelnõu arutelult lahkusid, jäi komisjon arutama veel protseduurilist poolt. Palun tutvustage Riigikogule, mis olid need muudatused, mis komisjon sisse viis, võrreldes nendega, mis majandusministeeriumist tulid!

Kalev Lillo

Eks seal mõned muudatused võib-olla olid. Ma tahan ekstra välja tuua selle, et esialgu räägiti eelnõus ainult rahvusvahelise vedaja kohustusest tagada kohustuslik kindlustussumma. Kuna see määrus annab võimaluse kehtestada teatud erandid riigisisestel liinidel sõitvatele laevadele, mis muidu oleksid ka juba sellest aastast pidanud selle kindlustussumma tagama, siis tegime muudatuse, mis annab A-klassi reisilaevadele selle kindlustussumma tagamiseks ajapikendust 2017. aasta 1. jaanua-

rini ja B-klassi reisilaevadele kuni aastani 2019.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 353 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. märtsi kell 17.

Esimene lugemine on lõpetatud ja seitsmenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

8. Võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (372 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kaheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul teile tutvustada võlaõigusseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Loomulikult saan ma ka selle eelnõu puhul sissejuhatuseks öelda, et tegemist on väga hea eelnõuga.

Eelnõu eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta direktiiv 2011/7/EL, mis käsitleb hilinenud maksmisega võitlemist äritehingute puhul. Euroopa Liidus on hilinenud maksmine ja ebamõistlikult pikad maksetähtajad ettevõtjatevaheliste ning ettevõtjate ja riigi vaheliste tehingute korral tõsine probleem. Probleemi ulatus on liikmesriikides väga erinev. Euroopa maksetavade uuring näitas, et probleemid on märkimisväärselt teravamad just lõunapoolsetes riikides. Näiteks on Kreekas keskmine makseviivitus erasektoris 40 ja avalikus sektoris 114 päeva, Itaalias erasektoris 30 ja avalikus sektoris 90 päeva ning Hispaanias vastavalt 27 ja 80 päeva. Põhja-Euroopas on olukord parem. Kui me vaatame Eesti näitajaid,

siis erasektoris on see aeg keskmiselt 15 ja avalikus sektoris 10 päeva.

Direktiivi peamine eesmärk ongi tõhustada hilinenud maksmisega võitlemist Euroopa Liidus tervikuna. Selleks on direktiivis ette nähtud mitmeid meetmeid, millega üritatakse parandada võlausaldaja positsiooni ning muuta makseviivitus võlgniku jaoks ebamugavaks. Makseviivitusega kaasnevad eelnõu kohaselt võlgnikule senisest negatiivsemad tagajärjed, mis peaksid mõjuma võlgnikule hoiatavalt ning makseviivitusi ära hoidma.

Järgnevalt räägin peamistest muudatustest. Minu hinnangul on direktiivi ülevõtmisega kaasnev põhimõtteline uuendus see, et luuakse võla sissenõudmise kulude kindlaksmääratud summa hüvitamise regulatsioon. Võlausaldajale antakse õigus nõuda võlgnikult makseviivituse korral hüvitist 40 eurot nõude käitlemise kulude eest. Kui sissenõudmiskulud ületavad 40 eurot, siis on need võimalik võlgnikult sisse nõuda üldise kahjuhüvitamise regulatsiooni alusel. Regulatsiooni kohaldatakse ainult majandus- ja kutsetegevuses tehtavatele tehingutele.

Samuti sätestatakse majandus- ja kutsetegevuses tehtavatele tehingutele maksimaalsed maksetähtajad, millest kõrvale kalduda on lubatud vaid piiratud juhtudel. Ettevõtjatevahelistes tehingutes ei või maksetähtajad ületada üldjuhul 60 päeva, kuid teatud tingimustel on võimalik tähtaega pikendada. Selleks peab olema sõnaselge kokkulepe ning pikem tähtaeg ei tohi kõiki asjaolusid arvesse võttes olla võlausaldaja suhtes äärmiselt ebaõiglane. Tehingutes, mille üks pool on avaliku sektori esindaja, on üldine tähtaeg 30 päeva. Seda on piiratud juhtudel lubatud pikendada kõige rohkem 60 päevani.

Kolmanda olulise muudatusena toon välja seadusjärgse viivisemäära tõstmise. Praegu on seadusjärgne viivisemäär teatavasti võlaõigusseaduse §-s 94 sätestatud intressimäär pluss 7%. Tulevikus on see viiteintressimäär pluss 8%.

Sätestatakse majandus- ja kutsetegevuses tehtavatele tehingutele maksimaalsed kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmise või ülevaatamise tähtajad, milles võib kokku leppida juhul, kui maksetähtaeg hakkab kulgema pärast kauba, teenuse või muu hüve vastuvõtmist või ülevaatamist. Üldjuhul on maksimaalne

kokkuleppeline tähtaeg 30 päeva. Sellest kõrvale kalduda on lubatud vaid piiratud juhtudel. Lisaks loetakse tühiseks majandus- ja kutsetegevuses sõlmitud kokkulepped viivise nõudmise õiguse välistamise kohta, samuti piiratakse võimalusi leppida kokku seadusjärgsest viivisest madalamas viivisemääras.

Need muudatused, mis ma teile ette lugesin, ongi peamised eelnõuga tehtavad korrektiivid Eesti õiguskorras. Meil on hea meel toetada õiguskomisjoni ettepanekut esimene lugemine lõpetada ja eelnõu loomulikult ka seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon vaatas eelnõu läbi 18. veebruaril 2013. Arutelul viibisid Justiitsministeeriumi nõunik Madis Timpson ja Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik Kristiina Koll. Kõike, mis puudutab eelnõu sisu, selgitas minister väga põhjalikult ja hästi. Tegemist on direktiivi ülevõtmisega.

Komisjonis tekkis küll üks vaidluse või õieti küsimise koht. Kuna see on maailma-vaateline küsimus, siis ma lihtsalt juhin sellele tähelepanu. Asja n-ö mitteliberaalne aspekt seisneb lühidalt öeldes selles, et praegu sekkub õigus eraõiguslikesse suhetesse. Samal ajal on võla maksmise või lepingu täitmise tähtaeg tegelikult poolte vaba kokkuleppe küsimus. Seda enam, et sageli on selle maksetähtaja reguleerimine – kas see on pikem, lühem vm – kindlasti väga oluline lepinguline tingimus ja läbirääkimiste objekt. Praegu aga kehtestatakse teatav piir. Nii et tegemist on millegi mitteliberaalsega. Samas tuleb silmas pidada, et paljudes Euroopa Liidu osades, eriti lõuna pool, on maksetähtajad üle läinud vahel ikka ebaloomulikult palju ja äri ajada on seal raske. Nii et selle direktiivi positiivne aspekt on tema selge suunatus Kreeka, Itaalia, Hispaania ja teiste Euroopa lõunapoolsete riikide vastu. Ühest küljest on tegemist liberalismivastase regulatsiooniga, aga teiselt poolt on see põhja õiguskultuuri pealesurumine Lõuna-Euroopa riikidele, mida tegelikult oleks vaja.

Meil ei ole mingisugust põhjust sellest direktiivist midagi karta, sest meie inimesed ja firmad maksavad võlgu nagu kord ja kohus. Järelikult, meie jaoks see midagi ei muuda. Lõuna-Euroopale paneb see siiski teatavad kohustused ja koormised täiendavalt peale, nii-võrd kui seda direktiivi saab otseselt ellu viia.

Olles selle asja selgeks vaielnud, langetas õiguskomisjon otsuse, et see eelnõu suunatakse täiskogu istungi päevakorda, mida on ka tehtud, ja tehakse ettepanek esimene lugemine lõpetada. Kõik otsused langetas komisjon konsensuslikult. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Teile on küsimus. Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on selline küsimus. Te olete suur õiguse asjatundja ja tõite näite, et see direktiiv tähendab põhjapoolsete riikide käitumiskultuuri pealesurumist lõunapoolsetele riikidele. Kas te oskate prognoosida või anda mingitki hinnangut, kas see direktiiv saavutab ka edu?

Igor Gräzin

Ma loodan, et see saavutab moraalse edu vähemalt selles mõttes, et kehtestatakse ikkagi reegel, mida seniajani ei ole eksisteerinud. Tegelikult peaksid töötama kokkulepped ja tavaline tsiviilprotseduur. Mul on selline tunne, et on riike, kus see tavaline protseduur ei tööta. Ka justiitsminister viitas sellele, ta nimetas Itaaliat, Kreekat ja teisi riike. Eks tulevik näitab. Ma ei usu, et iseenesest direktiiv ja selle ülevõtmine eraõiguses mingi radikaalse murrangu kaasa toob, sest alati on võimalik mingisugune *opt-out*. Kui ikkagi kaks poolt omavahel otsustavad teisiti, siis tegelikult riik siin vahele tulla eriti ei saa. Aga ma hindan väga kõrgelt seda, et vähemalt on see sõnum saadetud ja öeldud, et võlgadega lõpmatult venitada ei saa. Teine asi, tegelikult on ka 40 eurot minu meelest väga tähelepanuväärne summa. Võlusaldaajal, kellega halvasti käitutakse, on võimalus lasta oma menetluskulud ja lõivud kohe ära maksta. Selles mõttes on see samm edasi.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, kas te võite öelda ka muudatuseettepanekute esitamise tähtaja?

Igor Gräzin

Õige! Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on 6. märts kell 16. Vabandust, see oli teisel lehel!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 372 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 6. märtsi kell 16.

Selle päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

9. Välis teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (366 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise, üheksanda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud välis teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lubage mul kõigepealt anda edasi välisministri vabandused! Ta palub vabandust, et ta ei saa teie ees olla. Kuna avalik teenistus on siiski ühel või teisel moel seotud ka Justiitsministeeriumiga, siis on minul au nüüd teile seda eelnõu tutvustada.

Eelnõu peamine eesmärk on muuta välis teenistuse seadust nii, et oleks võimalik sõlmida välisesindustes töötavate haldusteenistujatega tööleping. Kokku on neid inimesi 66. Haldusteenistujad on välis teenistuse seaduse tähenduses välisesindustes mittediplomaatilisel ametikohal töötavad teenistujad, st sekretärid, autojuhid, haldusspetsialistid. Kehtiv välis teenistuse seadus käsitleb välisesindustes töötavat haldusteenistujat üksnes avalikus teenistuses oleva ametnikuna. Kuna välis teenistuse seadus on eriseadus avaliku teenistuse seaduse suhtes, ei saa ilma välis teenistuse seadust muutmata välis teenistuses põhimõttelisi muudatusi teha. Seega, ilma seda seadust muutmata ei saaks Välisministeerium täies mahus kaasa minna

uue avaliku teenistuse seaduse alusel 1. aprillist 2013 käivitatava reformiga. Selle reformi üks aluspõhimõtteid on see, et isikud, kes ei teosta avalikku võimu, teevad edaspidi ametiasutustes tööd töölepingulistest suhetes. 1. aprillist hakkavad töölepingu alusel töötama ka Välisministeeriumi peamajas töötavad haldusteenistujad, keda on kokku 115. Seega puudutab reform kokku 181 inimest ehk 34% välis teenistusest.

Eelnõu ettevalmistamisel oli eesmärk säilitada ka ühtne välis teenistuse süsteem. Välis teenistuse seadus kui eriseadus kehtestab ühtsed välisesindustesse lähetamise põhimõtted ja sotsiaalsete tagatiste paketi, näiteks kolimis- ja majutuskulude katmine, vanematega kaasas olevate laste koolituskulude katmine jne, seda nii diplomaatidele kui ka haldusteenistujatele. Kuigi välisesindustes töötavad haldusteenistujad hakkavad 1. aprillist 2013 töötama töölepingu alusel, kohaldub neile ka edaspidi välis teenistuse seadus. Töölepingu seadust kohaldatakse neile niivõrd, kui võrd välis teenistuse seadusega ei nähta ette teisiti. Välis teenistuse seaduse muudatused ongi põhiosas seotud töölepingule viitava sõnastuse lisamisega haldusteenistujaid puudutavatesse sätetes. Avaliku teenistuse seadust muudetakse eelnõuga üksnes selle rakendussätte osas, mis puudutab välis teenistuse seadust.

Ettepanek on eelnõu jõustada, kui Riigikogu seda õigeks peab ja jõuab seda teha, 1. aprillist 2013, nii nagu ka teised avaliku teenistuse seaduse sätted. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni!

Marko Mihkelson

Lugupeetud Riigikogu istungi juhataja! Head kolleegid! Eelnõu arutelu enne esimesele lugemisele saatmist toimus väliskomisjonis s.a 19. veebruari istungil. Eelnõu sisu ja eesmärke tutvustas komisjoni liikmetele välisminister Urmas Paet. Lisaks olid eelnõu arutelu juurde kutsutud Välisministeeriumi juriidilise osakonna rahvusvahelise õiguse büroo vanemjurist Mare Tropp ja välisministri nõunik Priit Kallas.

Arutelu komisjonis keskendus peaaesjalikult nendele küsimustele, mis puudutasid just muudatusi ja nende kooskõla avaliku teenistuse seadusega. Komisjoni liikmed said oma küsimustele ammendavad vastused. Arutelu lõpul tegi komisjon Riigikogu juhatusel ettepaneku võtta eelnõu 366 esimene lugemine Riigikogu täiskogu kolmapäeva, 27. veebruari päevakorda ja teha ettepanek esimene lugemine lõpetada. Samuti tegi komisjon ettepaneku määrata eelnõu 366 esimese lugemise lõpetamise korral muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kuus tööpäeva, tähtaeg on seega s.a 7. märts. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbi-rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtiv-komisjoni seisukoht on, et eelnõu 366 esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 366 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 7. märtsi kell 17.15.

Esimene lugemine on lõpetatud ja üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

10. Kohanimeseaduse ja kinnistus-raamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu (362 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme kümnenda päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kohanimeseaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli regionalminister Siim Valmar Kiisleri!

Siim Valmar Kiisler

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kehtiv kohanimeseadus jõustus 1. juulil 2004. Seaduse põhieesmärk on tagada Eesti kohanimede ühtlustatud kasutamine ning kultuuriliselt ja ajalooliselt väärtuslike kohanimede kaitse. Seaduse rakendamisel on aga ilmnunud, et mõnda seaduse sätet on võimalik mitmeti tõlgendada. See ei ole taganud kohanimede ühtlustatud kasutamist ega määramist. Eelnõu ongi tingitud vajadusest ajakohastada ning täpsustada kohanimede määramise ja kasutamise regulatsiooni. Suures osas on eelnõuga kavandatud muudatused tehnilist laadi, mis abista-

vad kohanime määrajaid sellega seonduvate toimingute tegemisel. Ma toon välja eelnõus plaanitavad olulisemad muudatused.

Esiteks, eelnõuga vähendatakse ruumiamdmete seadusest tulenevalt omavalitsuste tööd maaüksustele kohanimede määramisel. Ruumiamdmete seadus näeb ette, et koha-aadressis kasutatavad kohanimed on ainult ametlikud kohanimed kohanimeseaduse tähenduses ehk kohanimede määramise nõue laieneb ka maaüksustele koha-aadressi määramisel. See tähendab, et kõigile maaüksustele tuleb kehtiva kohanimeseaduse ja hiljaaegu Riigikogus vastu võetud ruumiamdmete seaduse koostoimes kohanimi määrata igal juhul. Eelnõus toome välja erandid, millal maaüksus ei ole kohanimetekohustusega objekt. Need on juhud, kui maaüksus on adresseeritud aadressikoha järgi, maaüksus on moodustatud tehnilise objekti teenindamiseks, maaüksusel ei paikne adresseerimist vajavaid objekte või maaüksus ei moodusta iseseisvalt kasutatavat kinnisasja. Maaüksuste enamiku moodustavadki pigem tehnilisi objekte teenindavad maaüksused ja vaid väike hulk on neid, mis eelnõu alusel jääksid kohanimetekohustusega maaüksusteks. See vähendab oluliselt omavalitsuste tööd maaüksuste kohanimede korrastamisel, kuna kõigile üksustele ei pea eraldi kohanimed määrama.

Teiseks lihtsustatakse kohanime määramise menetlust ja vähendatakse sellega töömahtu. Näiteks ei pea avalikustama maaüksustele kohanime määramise eelnõu, kui kohanime määramist taotleb maaomanik isiklikult. Määramisel on ära jäetud selle asukoha kirjelduse nõue, õigusaktile ei ole enam vaja lisada kaart, kui nimeobjekti andmed ja ruumikuju on olemas mõnes riiklikus registris, erateele kohanime määramist ei ole vaja kooskõlastada Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning on veel muid seda laadi lihtsustusi.

Kolmandaks, eelnõuga kavandatakse teha muudatus pühendusnime määramisega seonduvas osas ehk kohale isiku nime andmisega seonduvas. Kohanimeseaduses määratakse kindlaks aeg – viis aastat isiku surmast –, mil ei tohi pühendusnime määrata ilma regionalministri nõusolekuta ja kohanimenõukogu arvamusega. Lühema aja jooksul kui viis aastat isiku surmast võib see toimuda väga erandlikel ja põhjendatud juhtudel. Kehtiv seadus näeb

ette, et isiku nime ei saa pühendusnimeks määrata isiku eluajal, aga ei näe ette, mis aja jooksul pärast isiku surma seda teha saab.

Neljandaks, eelnõuga lisatakse seadusesse sätteid, mille kohaselt kohanimeregistri vastutav töötaja ehk Siseministeerium saab ülesande korraldada kohanimede süsteemne hõive kohanimeregistri pidamise käigus. Kui seni on riigi andmekogude pidajad registreerinud andmekogudesse kohanimeobjektide andmed põhiantmetena (selliseid registreid on ka teisi), siis eelnõu kohaselt on andmekogude pidajad kohustatud edastama kõik andmekogus olevad kohanimede andmed just kohanimeregistrisse ehk ühte registrisse kokku. Senini on kohanimeregistrisse kantud kohanimed üksnes siis, kui on tehtud vastav ettepanek. Seetõttu on kohanimeregistris olevate andmete maht püsinud pikki aastaid stabiilsena – 36 000 kuni 40 000 kirjet. Eestis on kohanimed tegelikult tunduvalt rohkem, hinnanguliselt 200 000. Praegu ei ole kohanimeregistris kajastatud mitmed loodusnimed, näiteks soode, vooluvete, allikate nimed. Selleks et kõik need oleksid ühes kohas koos ja et eriti kiirreageerijad saaksid jõgede, järvede, mägede ja järskude kaldapealsete nimesid leida ühest registrist, on vaja seaduses sätestada, et need kõik tuleb kanda kohanimeregistrisse.

Viiendaks muudetakse ka ühte kinnistusraamatuseaduse sätet, õigemini tunnistatakse see kehtetuks. Kinnistusraamatuseaduse § 12 sätestab kinnistusregistriosa pealkirja kantavate andmete loetelu ja punkti 4 kohaselt kantakse andmetesse ka andmed kinnistu nimetuse kohta. Kinnistu nimetusega seonduv on tekitanud palju segadust ja arusaamatusi, kuna isikud ei saa aru, mida tähendavad kinnistu nimetus, katastriüksuse nimetus ja kohanimi. Tihti kasutatakse neid mõisteid ka valesti. Kuna kinnistule nime andmine on ajalooline traditsioon ja sel on eelkõige emotsionaalne väärtus, selle määramisel ei ole niipalju praktilist väärtust, ei ole ettepaneku kohaselt vaja kinnistu nime kinnistusraamatusse kanda, piisab katastriüksuse ehk maaüksuse nimest.

Kõik muud eelnõuga kavandatavad muudatused on senist seadust täpsustavat ja selgitavat laadi. Ütlen veel selgituseks, et kohalikele omavalitsustele lisakohustusi ega rahalisi kulusi selle eelnõuga ei lisandu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Palun Riigikogu kõnetooli maaelukomisjoni liikme Heimar Lenki!

Heimar Lenk

Head kolleegid! Maaelukomisjoni istung sel teemal oli 18. veebruaril. Istungi teema oligi Vabariigi Valitsuse algatatud kohanimeseaduse ja kinnistusraamatuseaduse muutmise seaduse eelnõu 362. Kohale olid kutsutud regionaalminister Siim Valmar Kiisler, Maa-ameti aadressiandmete osakonna juhataja Mall Kivisalu, Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste ning kohaliku omavalitsuse ja regionaalhalduse osakonna nõunik Aule Kikas.

Minister andis nagu siin saaliski sellest eelnõust ülevaate ja rääkis, miks see on vajalik. Esialgne variant võeti vastu 2004. aastal, aga elu on edasi läinud ning registrid peaksid olema täpsemad ja kohanimed kokku toodud ühtsesse registrisse – riiklikusse kohanimeregistrisse. Kuna me oleme astunud Euroopa Liitu, on vaja tagada, et meie teave vastaks Euroopa Liidu aktidele ja direktiividele. Nii tehakse ka selles seaduses muudatused ja viiakse andmete registreerimine hästi tänapäevastele alustele.

Oma küsimustele said kõik komisjoni liikmed vastuse. Küsimusi palju ei olnud, sest nagu minister ka siin saalis ütles, see seadus ei too omavalitsustele, kes teatavasti neid kohanimedid annavad ja registreerivad, kaasa ei uusi väljaminekuid ega probleeme. Asi on lihtsalt registrite korrastamises, suuri muudatusi omavalitsuste töös ei tule. Probleeme ei ole üles kerkinud.

Eelnõu ettekandjaks määrati maaelukomisjoni liige Heimar Lenk, kes teie ees seisab, otsustati saata eelnõu 362 täiskogu päevakorda 27. veebruaril ehk täna ja teha ettepanek eelnõu esimene lugemine täna lõpetada. Veel oli ettepanek määrata eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt kümme tööpäeva, s.o 13. märts 2013 kell 17.

See oli lühike ülevaade komisjoni tööst selle seaduseelnõu läbivaatamisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbi-

rääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrán eelnõu 362 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. märtsi kell 17.

Esimene lugemine on lõpetatud ja küm-nenda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

11. Kriminaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu (376 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 11. päevakorrapunkti juurde. Al-gab Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalme-netluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekan-deks Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud härra juhataja! Austatud Riigi-kogu liikmed! Valitsus on algatanud kriminaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise sea-duse eelnõu. See on üks lühike eelnõu, mis on lõpuks jõudnud ka parlamenti. Meie eesmärk on selle seaduseelnõuga dekriminaliseerida juhtumid, kui isik vabatahtlikult loovutab eba-seaduslikus valduses oleva tulirelva, lõhkesea-deldise või selle olulise osa, laskemoona või lõhkeaine. Kõik see on vajalik seepärast, et vabatahtliku loovutamise kaudu saab üldist turvalisust ohustavaid esemeid käibest eemal-dada ja seeläbi suurendada ühiskonna turvali-sust.

Kriminaalmenetluse seadustiku § 199 lõiget 1 täiendatakse punktiga 7, mis näeb ette täien-dava kriminaalmenetlust välistava aluse. Aas-tatel 2008–2010 on riik korraldanud kampaaniaid lõhkematerjalide vabatahtlikuks loovuta-miseks. Nende kampaaniate eesmärk on olnud motiveerida isikuid loovutama riigile nende valduses olevaid lõhkematerjale, lõhkeaineid ning lõhkeseadeldisi ilma karistuse ähvardu-seta. Need kampaaniad on olnud tulemuslikud, need on suurendanud üldist julgeolekut ja ava-likku turvalisust. Kampaaniate korral on kri-minaalmenetlust välistava asjaoluna käsitatud tahtluse puudumist, kui isikud riigi üleskutsel loovutavad keelatud esemed vaba tahte alusel. Üldise turvalisuse suurendamise eesmärgist lähtudes on vaja luua seaduse regulatsioon,

mis motiveerib inimesi vabatahtlikult loovuta-ma tulirelvi, lõhkeseadeldisi või nende olulisi osi, laskemoona või lõhkeainet. See eelnõu on kavandatud jõustuma üldises korras. Suur tänu!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, suur tänu ka teile! Küsi-musi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõ-netooli õiguskomisjoni liikme Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Austatud Riigikogu esimees!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma kindlasti tervitan teda.

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas kri-minaalmenetluse seadustiku § 199 täiendamise seaduse eelnõu 376 esmaspäeval, 18. veebrua-riil. Arutelu juures viibisid siseminister Ken-Marti Vaher, ministri nõunik Mariko Jõeorg ja sisejulgeolekupoliitika asekan-tler Erkki Koort. Kõigepealt tutvustas minister eelnõu sisu. Selgitati, et eelnõu eesmärk on dekrimi-naliseerida juhtumid, kui isik vabatahtlikult loovutab tema valduses olevad tulirelvad, lõh-keseadeldised, laskemoona või lõhkeaine. See on vajalik sellepärast, et vabatahtliku loovu-tamise kaudu saab üldist turvalisust parandada. Toimus väga kiire arutelu, oli paar küsimust. Näiteks oli küsimus, mis saab loovutatud rel-vadest hiljem. Vastus oli, et tehakse ekspertiis ja siis lähevad need relvad hävitamisele või muuseumisse. Kõik said oma küsimustele am-mendavad vastused.

Otsustati saata eelnõu täiskogu päevakorda 27. veebruaril 2013, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. märts kell 4 ja määrata ettekandjaks siin teie ees seisja. Seda otsustati konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on üks küsimus. Andre Sepp, palun!

Andre Sepp

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ette-kandja! Iseenesest on see kõik väga loogiline

ja mõistlik. Nagu ma aru saan, on need kampaaniad väga pikalt toimunud. See kriminaalmenetluse algatamine ja lõpetamine tundub tõesti jabur olevat. Seletuskirjast loen ma, et eesmärk on motiveerida inimesi tulirelvi või lõhkeseadeldisi vabatahtlikult loovutama. Kas komisjon arutas, kas see natukene tagantjärele otsuse tegemine ja kriminaalasja mittealgatamine on piisav motivatsioon selle eesmärgi täitmiseks?

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Otseselt sellist küsimust komisjonis ei olnud, aga võib järeldada, et inimesed siiski julgevad tulla ja relva ära anda, sest sellele ei järgne kriminaalmenetlust. Loomulikult, kui relvaga on midagi toime pandud ja see pärast uurimisel selgub, siis toimub erimenetlus, aga põhimõtteliselt, ma arvan, inimesed julgevad nüüd relvi loovutada ja Eestimaa saab puhtaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrän eelnõu 376 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 6. märtsi kell 16.

Esimene lugemine on lõpetatud ja 11. päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

12. Väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (375 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 12. päevakorrapunkti juurde. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on algatanud väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu. Selle peamine eesmärk on luua võimalus menetluseks kuluvat aega lühendada, parandada väärteomenetluse kvaliteeti ja muuta efektiivsemaks eelkõige kiirmenetlused.

Selle eelnõu siht on ka parendada ja laiendada elektrooniliselt salvestatud tõendite kasutamist väärteomenetluses, mis vähendaks võimalikke vaidlusi väärtegude tõendamisel.

Väärteomenetlus on kõige sagedasem süümenetluse liik. Väärteomenetlus seisneb eelkõige kohtuvälises menetluses, kus kohtuvälise menetleja täidab nii uurimise, süüdistuse kui ka õigusemõistmise funktsiooni, kogub tõendeid, koostab väärteo kohta süüdistuse ning ka karistab isikut süüteo eest.

Oluline on tagada väärteomenetluse efektiivsus ja ökonoomsus. Valdavas osas on väärteomenetluse eeldus riikliku järelevalve käigus tuvastatud rikkumised. Selle juures on oluline tagada süüteomenetluse ja riikliku järelevalvemenetluse tasakaal. Kehtiva praktika kohaselt kulub ühe liiklusrikkumise menetlemisele kiirmenetlusena 40–45 minutit, see aga tähendab, et järelevalvele jääb aega pool või alla poole ametnike tööajast. Ennetava efekti suudab riik saavutada eelkõige tõhusa järelevalve kaudu. Siseministeeriumi ettevalmistatud eelnõu eesmärk on kiirendada ja lihtsustada väärteomenetlust, tagades samal ajal oluliste õigushüvede kaitstuse.

Eelnõuga nähakse ette järgmised olulisemad muudatused. Luuakse võimalus kasutada heli- ja videosalvestust väärteo toimepanemise fikseerimiseks ning ka võimalus kasutada heli- ja videosalvestust menetlustoimingu tegemiseks, st näiteks menetlusaluse isiku nõusolekul tema ütluste salvestamiseks ilma kirjalikku protokollu koostamata. Teiseks luuakse võimalus kasutada kohtuvälise menetleja ametnikku tõendiallikana. Kolmandaks võimaldatakse riikliku registri andmetest printi mitte teha.

Kokku võttes: väärteomenetluse seadustiku muutmise eesmärk on luua võimalus parandada tõendus kvaliteeti ja vähendada vaidlusi, tagades menetluse optimaalse ressursikulu ja vältides dokumenteerimisel dubleerimist. Ka see eelnõu on kavandatud jõustuma üldises korras. Täna!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Küsin selle eelnõu punkti 3 kohta. Seal on

juttu riikliku järelevalve käigus salvestatud videost või fotografeerimisest. Mida võiks tähendada see "riikliku järelevalve käigus"? Kas see tähendab neid kaameraid, mis on politseiauto küljes, või neid kaameraid, mis on ristmikul, või neid, millega minnakse mingit sündmuskohta pildistama? Mida selle all on mõeldud ja kuivõrd see võib olla seotud isikute põhiõiguste riivega? Isik ei tea ju, et filmitakse, ja salvestise peale võib jääda ka hoopis keegi kolmas inimene, kes on selle väärtuse mõttes täiesti süütu.

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Siin mõeldakse riiklikku järelevalvet. Suurem osa riiklikust järelevalvest, mida ka väärtemenetluse korras menetletakse, toimub eelkõige selleks, et parandada Eestis liikluskultuuri, ehk tegemist on liiklusjärelevalvega. Kui me liiklusest eraldi räägime, siis teie viidatud automaatsete kiiruskaamerate salvestisi menetletakse hoopis teise menetlusliigi, nimelt hoiatusmenetluse käigus. See on mõni aasta tagasi eraldi loodud võimalus Eesti seadustes. Me peame siin silmas eelkõige sellist riiklikku järelevalvet, mida teevad korrakaitsepatrullid ja liiklusjärelevalvepatrullid. Neid salvestisi kasutatakse juba praegu. Erinevus on aga selles, et neid videosalvestisi on vaja eraldi protokollida, nende kohta on vaja koostada suur hulk dokumente. Neid ei ole võimalik kasutada menetluses eraldiseisva tõendina, allikana, vaidluse korral ka hiljem kohtumenetluses mitte. Selle tõttu räägime eelkõige video- ja helisalvestistest, mis puudutavad menetlust ennast. Need on tehtud näiteks patrullautos ja need on ka kiiruskaamerate fikseeritud. Kiiruskaamerad on juba praegu ja on selle aasta jooksul üha rohkem varustatud ka videosalvestuse võimalusega. See võimaldab fikseerida rikkumise aega ja kohta ning konkreetset rikkujat ja sõiduvahendit selliselt, et seda on võimalik hiljem taasesitada. Taasesitamine on iseenesest väärtus. Väärtemenetluse muudatuste kõige suurem väärtus on ka selles, et me neljast praegu kohustuslikust protokollist kaotame kiirmenetluses ära kolm, järele jääb kiirmenetlusprotokolli koostamine. Selle seadusmuudatusega kaovad ära kiiruse mõõtmise protokoll, mis asendub võimaluse korral videosalvestisega, menetlusaluse isiku ülekuulamise protokoll, mis asen-

dub samuti videosalvestisega, ja tunnistaja ülekuulamise protokoll. Nende dokumentide vormistamise ärajäämise tõttu vabaneb märkimisväärne hulk aega, mis lõpuks on kõik üks riikliku järelevalve ressurs, mida on siis võimalik kasutada just konkreetset järelevalveks.

Aseesimees Jüri Ratas

Väino Linde, palun!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea minister! Rääkisid sellest, et see puudutab kiiruskaamerate ja liiklusjärelevalvega seonduvat, aga eelnõu räägib väärtedest laiemalt. Siia alla ei kuulu ainult liiklusalased väärted. Nii et seadust lugedes saab sellest hoopis laiemalt aru, kui sina välja tõid. Kas selle eelnõu menetlemisel on konsulteeritud ka kohtutega? Kas kohtud on valmis seda lähenemist täiesti raudkindlalt aktsepteerima?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma rääkisin eelkõige liiklusest selle tõttu, et Eestis on ligi 200 000 väärtetu aastat ja liiklusrikkumisi on nendest 160 000 ehk üle kolme neljandiku. Seetõttu puudutab see eelkõige liikluses toimuvat. Mis puudutab kohtuid, siis kohtutega on konsulteeritud. Seda eelnõu ja neid muudatusi on mitmel korral arutatud ka Justiitsministeeriumis koos käivas n-ö kodifitseerimise töörühmas, kus on vaadatud väärtemenetluse seadustikus tehtavaid muudatusi ka laiemalt. See eelnõu on toodud parlamendi ette kiirendatud korras just nimelt selle tõttu, et me kulutame praeguse võrdlemisi bürokraatliku väärtemenetluse tõttu suure hulga ressursse. Me oleme rääkinud siin ligi 70 000 töötunnist aastas ehk 30–40 isiku aastast tööst, mis kulub praegu dokumenteerimise peale, aga mis ilmtingimata ei ole vajalik. Valitsuse esitatud eelnõu on parlamendi ette toodud sellel põhjusel, et selle paberimäärimise võiksid täiesti vabalt asendada tänapäevased tehnilised vahendid. Loomulikult, kui on vaidlusi, siis vaieldakse kõige üle, aga ma arvan, et üks pilt on tihti oluliselt tugevam argument kui tuhat sõna. Selle tõttu on videosalvestisel väärtetu tuvastamisel märkimisväärne kaal. Tehnilised vahendid on politseil juba olemas. Ligikaudu sada patrullmasinat on nende tehniliste vahenditega varus-

tatud ja sellel aastal me suurendame seda arvu veelgi. Me liigume heas mõttes tulevikku ja kasutame maksumaksja raha paremini. Aga ma arvan, et ka õiguskomisjonis kuulatakse ära kohtute esindajate seisukohad ja arutletakse teema üle. Ma loodan samas, et me jõuame suve lõpuks lahendusele, nii et me saaksime juba aasta teises pooles siin toodud muudatusi ellu hakata viima.

Aseesimees Jüri Ratas

Heimar Lenk, palun!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Mul tekkis teid kuulates küsimus, kas selle eelnõu ettevalmistamise käigus on arutatud, kui suur on võimalus neid videoülesvõtteid võltsida või kuidagi kohandada või monteerida. On seda arutatud?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu! On ikka arutatud ja seda käsitleti osaliselt ka õiguskomisjoni arutelul. Ma võin kommentaariks öelda niipalju, et konkreetseid nõudeid salvestise kvaliteedile ei ole seatud. Samas on selge, et peab olema võimalik selgelt ära tunda tõendamiseseme asjaolud, tuvastavad peavad olema aeg, koht ja konkreetsed isikud, ka konkreetne tegu. See tähendab, et salvestis peab olema piisavalt hea kvaliteediga. Minu hinnangul on siis, kui keegi tahaks hakata videosalvestist võltsima, tegemist väga selge rikkumisega. Need salvestised mängitakse ette ka menetluslusele isikule, inimesel on võimalik nendega tutvuda. Tal on võimalik tutvuda näiteks konkreetse salvestisega, mis fikseeris kiiruse ületamise. On olnud ka mõningaid avalikkuse ees arutatud juhtumeid, kus on seatud kahtluse alla, kas just see sõiduk on kiirust ületanud. Moodsate tehniliste vahenditega on võimalik üsna selgelt öelda, milline on olnud see aeg ja koht ning kes on olnud konkreetne subjekt, kes on kiirust ületades fikseeritud. See mängitakse loomulikult ka menetluslusele isikule ette. Kui ta ei ole sellega ikkagi nõus, on tal alati võimalik minna kohtusse ja edasi vaielda. Võib aga öelda, et neid, kes vaidlevad, on üks sajast. Aga vaidluseks peab riik olema loomulikult valmis. Salvestised on olemas, neid on võimalik ka kohtus taasesitada.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni aseesimehe Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Ma arvan, et tegemist on hea eelnõuga, sest see vähendab nende inimeste, kes võivad olla seadust rikkunud, aja- ja närvikulu. Aga nüüd lähen õiguskomisjoni ja seal toimunu juurde. Esmaspäeval, 18. veebruaril toimus meil selle seaduseelnõu arutelu. Osa võtsid Kalle Laanet, Andres Anvelt, Igor Gräzin, Imre Sooäär, kes asendas vahepeal Igor Gräzinit, Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, Siim Kabrits ja Valdo Randpere ning nõunikud Linnar Liivamägi ja Raini Laide. Kutsutud olid siseminister ja sisejulgeolekupoliitika ase-kantsler Erkki Koort. Nii et kohal olid üsna võidukad väed.

Seda eelnõu arutati päevakorra neljanda punktina. Siseminister tutvustas üsna põhjalikult selle eelnõu eesmärki. Ma täiendan veel niipalju, et nendest kiirmenetlustest, mille kvaliteeti tahetakse parandada ja mida tahetakse kiiremaks muuta, kaevatakse kohtusse umbes 1% või alla selle. See on nende menetluste suurt arvu arvestades väga väike osa.

Siseminister andis teada, et juba sajas patrullautos on olemas kaamerad ja lähitulevikus peaks neid autosid veel lisanduma.

Komisjoni liige Peeter Võsa tundis huvi tehniliste vahendite taatlemise vastu. Siseminister juba siin eelnevalt vastas sellele. Ta viitas seaduse §-le 31⁴, öeldes, et menetleja tehtud foto, film või muu teabesalvestis on väärtemenetluses tõendiks, kui sellel on tuvastatav vääрте toimepanemise aeg, koht, viis või muud vääрте tehjolud. Komisjoni liige Valdo Randpere puudutas kvaliteedinõudeid, seoses just protokollis eri osade täitmisega. Ta tegi ettepaneku, et protokollis võiksid olla kohustuslikud elektroonilised väljad, mis ei lase menetlejal ilma seda täitmata ühelt tasandilt teisele liikuda. Seda kommenteeris siseminister nii, et on olemas e-välimenetluse projekt, kõik patrullautod varustatakse sülearvutitega ja kogu informatsioon, mis nendes on, läheb automaatselt andmebaasi. Kolleeg Neeme Suur tundis muret võltsingute pärast. Ta küsis,

kas on võimalik pilti võltsida, kui see kantakse näiteks teise keskkonda. Teoreetiliselt on see võimalus olemas. Ma lisan ministri kommentaarile veel seda, et kui tekib võltsingukahtlus, siis alati on võimalik edasi kaevata. Seda on võimalik distsiplinaarmenetluse käigus kontrollida, lisaks võib teha veel mitmesuguseid ekspertiise, kui tekib põhjendatud kahtlus. Nii et ma ei näe siin küll väga suurt riski. Imre Sooäär küsis, kas arvutisse info toksimine ei võta lisaaega. Selle peale vastas siseminister, et protokollid tõmmatakse kõik andmed eri andmebaasidest automaatselt ehk rakendub e-välimenetluse süsteem. Need olid need küsimused, mis esitati.

Mis puudutab kohtute arvamust, siis me oleme õiguskomisjonis põhimõtteliselt kokku leppinud, et me küsime kohtutelt selle eelnõu kohta arvamust.

Eelnõu otsustati saata täiskogu päevakorda 27. veebruaril (konsensuslikult), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (konsensuslikult) ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 13. märts 2013 kell 16 (ka see otsus oli konsensuslik). Ettekandjaks määrati Kalle Laanet.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased! Enne kui me läheme edasi, lubage lühidalt tutvustada menetluse korda. Tulenevalt kodu- ja töökorra seaduse § 98 lõikest 4 on selle eelnõu esimesel lugemisel kõigil õigus küsida kaks küsimust. Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Aitäh! Siin oli juttu sellest, kas on võimalik neid salvestisi kuidagi moonutada, fabritseerida, võltsida. Jah, Eesti ajaloo on niisuguseid

asju olnud. Selle kohta on Strasbourgi kohus öelnud: "On väga inetu, kui videodokumente võltsitakse. Ärge enam nii tehke!" Aga ütle mulle, palun, mis tüüpi üleastumistest juttu on! Mingi asja võltsimiseks peab ikka motiiv olema, see on keeruline töö. Praegu ma seda ohtu ei näe. Ütle, palun, mis tüüpi asjadest on juttu! Nähtavasti ei ole siin võltsimisel lihtsalt mõtet.

Kalle Laanet

Aitäh, hea Igor, küsimuse eest! Põhiliselt on jutt ikkagi liiklusrikkumistest. Kui me räägime üldse põhiseaduslike õiguste kaitsest ja avalikus kohas video abil avaliku korra tagamiseks info kogumisest, siis ma tean, et sina oled ju ammusest aegadest olnud selle tuline toetaja.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määrان eelnõu 375 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 13. märtsi kell 16. Selle päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 18.05.

Istungi kestus 5 tundi ja 5 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 28. veebruar 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kaitseliidu seaduse eelnõu (190 SE) kolmas lugemine

2. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) kolmas lugemine

3. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (370 OE) teine lugemine

4. Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu (371 OE) esimene lugemine

5. "Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015". 2012. aasta täitmise aruanne

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Ausatud Riigikogu, alustame täiskogu V istungjärgu kuuenda töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon esitab täna Riigikogule eelnõu, mis kohustab võtma elektroonilise hääletamise kontrollsüsteemi kasutusele juba oktoobris toimuvatel kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Kehtiv seadus sätestab kontrollsüsteemi kasutamise alates 2015. aastast. Möödunud parlamendivalimistel tõusetusid valija arvuti mõjutamise küsimused, mis seadis kahtluse alla e-valimiste ja ka kogu riigivõimu legitiimsuse. Valijal polnud võimalust kontrollida, kas arvuti jäädvustas tema tahte korrektselt ja edastas selle valimiskasti vigadeta. E-hääletamise usaldusväarsuse suu-

rendamiseks tuleb anda valijale võimalus kontrollida, kas tema hääle on valimisserverisse muutmata kujul kohale jõudnud. Keskerakonna fraktsiooni esitatud eelnõu eesmärk ongi rakendada elektroonilise hääletuse kontrolli 2013. aasta sügisel toimuvatel kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Mitmed Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni kuuluvad Riigikogu liikmed ja ennast demokraatide hulka liigitavad Riigikogu liikmed annavad üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. See arupärimine puudutab tarbijate huvide kaitsmist avatud elektriturul. Arupärimine on üsna konkreetne, võib isegi öelda, et tavapärasest pisut lakoonilisem, aga see-eest väga sisukas ja oluline. Meil on kaks küsimust. Esiteks küsime, kas asjaolu, et üldteenuse osutaja valik tehakse ilma korraldamata vähempakkumist üldteenuse osutamisega seotud põhjendatud kulude ja mõistliku ärikasumi kohta, vastab Euroopa Liidu direktiivi põhimõtetele. Ka teine küsimus puudutab kooskõla Euroopa Liidu direktiiviga. Direktiivi kohaselt on reguleeritaval asutusel kohustus aidata koos teiste asjaomaste asutustega tagada, et tarbijakaitsemeetmed, kaasa arvatud need, mis on sätestatud lisas 1, oleksid tulemuslikud ja jõustatud. Me palume majandus- ja kommunikatsiooniministril tutvustada neid meetmeid, mida on elektri tarbijate kaitseks võetud. Nii et kaks küsimust, millest üks puudutab üldteenuse hinda ja teine meie vähekindlustatud tarbijate kaitsmist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel vastu võtnud ühe eelnõu ja ühe

arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Taavi Rõivasele. Teiseks, head ametikaaslased, järgmise nädala esmaspäeval, 4. märtsil toimub istungisaalis traditsiooniline noorteparlamendi simulatsioonimäng "Mudel Euroopa Parlament". Seoses sellega palun, et te võtaksite vajalikud asjad laudadelt ja sahtlitest kaasa.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14.

Läheme tänase päevakorra juurde.

1. Kaitseliidu seaduse eelnõu (190 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse eelnõu 190 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Täna oleme vastu võtmas uut Kaitseliidu seadust. Reformierakond täidab koos sellega ka oma programmilist lubadust, mille järgi riigikaitse toetub kodanike vabatahtlikule kaasatusele ja kaitsetahtele. Tsiteerin: "Eesti riigi kaitsmine on meie ühisväärus, -hüve ning -vastutus. Eesti julgeolekut tugevdab sidus kodanikuühiskond, kus teadlikul kodanikuaktiivsusel on oluline roll julgeoleku ja turvatunde edendamisel."

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on liiga suur lärm. Ma palun austada ettekandjat ja neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad kuulata!

Mati Raidma

"Riigikaitse oluline eeldus on kodanike kaitsetahe. Parim võimalus rakendada kodani-

ke vaba taht Eesti kaitsesse on läbi Kaitseliidu ja tema allorganisatsioonide. Reformierakond peab oluliseks toetada Kaitseliidu arendamist ning kasvavat rolli riigikaitstes, uuendades selleks seadusandlust ning tagades liidule rahastamise. Kaitseliit on organisatsioon, mille liikmena on igal Eesti kodanikul võimalus anda oma panus riigikaitseesse."

Ka praeguse valitsusliidu programm sisaldab lubadusi: võtame vastu uue Kaitseliidu seaduse, tagame Kaitseliidu ja tema erioorganisatsioonide stabiilse arengu. Tänapäevane positiivne hääletustulemus annab Kaitseliidule ajakohastatud seadusraamistiku ning tegevusalused. Vastuvõtmisel oleva seadusega paraneb ning selgineb ühiskonnas kaitseliitlaste positsioon oluliste riigi julgeolekuse ja riigikaitse panustajatena. Kuna Kaitseliidu puhul on tegemist Eesti riigikaitse lahutamatu osaga, siis on oluline, et Kaitseliidu seadus jõustuks uue kaitseväeteenistuse seadusega ühel ajal ehk 1. aprillil s.a.

Eelnõuga on olnud väga palju tööd. Et saada parimat võimalikku tulemust, on lõppteksti valmimise peale valdkonna juristide Kaitseministeeriumist, Kaitseväest ja Kaitseliidust andnud suure panuse ka aktiivsed kaitseliitlased ning teised riigikaitse valdkonna vabatahtlikud organisatsioonid, Riigikogu riigikaitsekomisjoni liikmed ja nõunikud. Soovin kasutada juhust ja kõiki osalejaid tänada! Ilmselt saime kõik rikkamaks selle kogemuse võrra, kui põhimõtteline ja vajalik on Riigikogu komisjoni töö eelnõudega. Samas tuleb tõdeda, et äsja kinnitatud uus riigikaitse kümne aasta arengukava ja sellel suvel valmiv rakendusplaan avavad Kaitseliidu tegemistele uued perspektiivid ning koos sellega tekib ilmselt ka vajadus täna vastuvõetavat seadust täiendada. Riigikaitsekomisjon on selleks valmis. Veel kord: Reformierakonna fraktsiooni nimel kutsum üles avaldama sellele Eesti riigikaitse valdkonna olulisele seaduseelnõule konsensuslikku toetust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Oleme täna jõudnud Kaitseliidu seaduse

eelnõu kolmanda lugemiseni. Nagu öeldud, on seda seadust tehtud pikka aega, seda on tehtud kolm aastat. Protsessi pikkus demonstreerib ilmekalt, et Eesti suurima kodanikuühenduse tegevust reguleerivat seadust ei tehtud kiirustades, vaid põhjalikele analüüsidele ja aruteludele tuginedes. Riigikaitsekomisjon töötas viimase aasta jooksul seaduse põhjalikult läbi ja täiendas seda koostöös Kaitseliidu, Kaitseväe ja Kaitseministeeriumiga oluliselt. Siinkohal minu eriline tänu meie komisjoni juhile Mati Raidmale, kelle juhtimisel võeti kõik otsused vastu konsensuslikult ja aruteludesse kaasati kõik osapooled.

Vajaduse uue Kaitseliidu seaduse järele põhjustasid olulised vajakajäämised kehtivas Kaitseliidu seaduses. Mitmesugustel põhjustel võeti praegu kehtiv Kaitseliidu seadus 1999. aastal vastu kiirkorras, mistõttu põhimõtteliselt hästi koostatud seaduses jäid tehnilisemad küsimused täpselt reguleerimata. Näiteks on seaduses puudulikult reguleeritud Kaitseliidu juhtimine, ei ole sätestatud Kaitseliidu ülesandeid, segaselt on sätestatud erioorganisatsioonide ning kollegiaalsete organite roll ja ülesanded. Samuti puudub pea täielikult käsuõiguse, ergutuste ja distsiplinaarkaristuste regulatsioon, puudulik ja kohati ebaselge on ka Kaitseliidu liikme vormiriietuse, relvade ja Kaitseliidu vara regulatsioon.

Uus Kaitseliidu seaduse eelnõu ei muuda põhimõtteliselt Kaitseliidu olemust, vaid täpsustab 1999. aasta seadusega kehtestatud sätteid. Kaitseliit jääb eelnõu kohaselt vabatahtlikkusele põhineva liikmeskonnaga, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdava ning sõjaliste harjutustega tegelevaks riigikaitseorganisatsiooniks. Uue seadusega kaasnevad detailsemad muudatused hõlbustavad Kaitseliidu igapäevast tegevust. Lisaks Kaitseliidu olemusele sätestab eelnõu Kaitseliidu ülesanded, ülesehituse ja juhtimise, mille kohaselt on Kaitseliit jätkuvalt sümbioos avalikku võimu teostavast riigikaitseorganisatsioonist ning vabatahtlikkusele põhinevast kodanikuühendusest. Need kaks poolust kajastuvad ka Kaitseliidu juhtimises, kus Kaitseväe juhataja roll riigikaitse ja organisatsiooni juhina seisneb Kaitseliidu sõjalise külje juhtimises ning kodanikuühenduse olemusest tulenevalt on olulisel kohal ka keskorganite pädevus. Kaitseliitu kui iseseisvat avalik-õiguslikku juriidilist isikut juhib igapäe-

vaselt Kaitseliidu ülem. Keskorganite pädevus on selgelt välja toodud ning kehtivas seaduses osaliselt kattuvad ülesanded eristatud. Samuti laienevad eelnõu kohaselt keskorganite liikmetele juriidilise isiku juhtorgani liikme õigused, kohustused ja vastutus.

Eelnõuga korrastatakse Kaitseliidu struktuuri ning seni erioorganisatsioonidena tegutsenud Naiskodukaitse, Noored Kotkad ja Kodutütred määratletakse struktuuriüksustena, kuna senini ei olnud selge, kuidas need organisatsioonid Kaitseliidu struktuuri sobivad ja millised on nende ülesanded ning suhe Kaitseliiduga.

Lisaks korrastatakse Kaitseliidu liikmeskonda puudutavat. Tegevliikmeks saab senise 17-aastase asemel 18-aastane isik ning noorliikmeks 7–18-aastane isik. Sätestatakse ka liikmesuse peatumise ja lõppemise alused. Eelnõu reguleerib veel Kaitseliidu liikmete teenistuskohustuste täitmist ja käsuõigusega seonduvat. Samuti on täpsemalt välja tootud Kaitseliidu liikmete õigused ja kohustused, nende ergutamise ning distsiplinaarkaristuse alused. Eelnõu toob välja Kaitseliidu liikme sotsiaalsed tagatised ning hüvitised, mis sarnanevad kaitseväelaste omadega analoogsetes olukordades.

Uus seadus võimaldab paremini saavutada eesmärgi, mis riik on Kaitseliidule seadnud, kaasata riigikaitseesse enam vabatahtlikke ning Kaitseliidul täita suuremat rolli Eesti riigi kaitseks. Nagu te aru saate, on tegemist hea seaduseelnõuga ja olen täiesti kindel, et kui me üheskoos selle vastu võtame, siis saab Eesti kaitsevõime muutuda ainult tugevamaks, muutuda ainult paremaks. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Kehtiv Kaitseliidu seadus peaks viie päeva pärast tähistama oma 14. sünnipäeva. Mul oleks hea meel, kui see möödunud sajandil sündinud laps jääks siiski nii vanaks, nagu ta on. Kuigi Kaitseliidu põhiolemust reguleerib kehtiv seadus hästi, ei vasta ta siiski enam 21. sajandi Eesti õigusruumi ootustele, seda

enam, et riigikaitse uus arengukava on värskest kaante vahele saanud ja selle järgi on Kaitseliidule antud suured volitused. Küsigem, kas Kaitseliit on vabatahtlik ühendus või sõjaline organisatsioon, kus kehtib kásuõigus? Mis on Kaitseliidu ülesanded? Mil määral peaks Kaitseliit tegelema muu tulutoova tegevusega? Kehtivas Kaitseliidu seaduses on Kaitseliidu ülesanded sätestatud väga üldsõnaliselt. Toon välja mõned probleemid. Esiteks, Kaitseliidu olemuse puhul tuleb vaadata, milline on Kaitseliidu suhe Kaitseväe ja kaitseväeteenistusega ning mis võim on Kaitseväe juhatajal Kaitseliidus. Kaitseliidu ülesanded on pärast pikki piikide murdmist eelnõusse hästi sisse kirjutatud, samuti Kaitseväe juhataja võimupädevus Kaitseliidu tegevuses. Seaduseelnõu korrastab kollegiaalsete organite pädevust ja ülesandeid.

Teiseks, 13 aastat kehtinud ja loodetavasti varsti kehtetus Kaitseliidu seaduses oli eba piisavalt reguleeritud Kaitseliidu eriorganisatsioonide, nagu Naiskodukaitse, Kodutütarde ja Noorte Kotkaste osa. Kui me täna siin saalis kiidame eelnõu heaks, siis liidetakse eriorganisatsioonid Kaitseliidu struktuuri Kaitseliidu struktuuriüksustena. Seoses eriorganisatsioonide muutmise struktuuriüksusteks on muudetud ka liikmeskonna regulatsiooni.

Kolmas suur mure oli Kaitseliidu relvadega seonduv. Eelnõuga korrastatakse relvi puuduvat osa, täpsustatakse registreerimist, käitlemist ja kasutamiseõigust. Võrreldes kehtiva seadusega on lisandunud eelnõusse järelevalve peatükk. Kuigi Kaitseliit on Kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev organisatsioon, kes kasutab avaliku sektori vahendeid, oli riigipoolne kontroll Kaitseliidu tegevuse üle puudulikult sätestatud ja puudusid selged vastutus alad.

Sotsiaaldemokraadid on rahul, et Kaitseliidu seaduse eelnõusse on lõpuks sisse kirjutatud ka sotsiaalsete tagatiste peatükk. Praegu kehtiva seaduse kohaselt võrdsustati teenistuskohustusi täitvad Kaitseliidu liikmed tegevteenistuses olevate kaadrikaitseväelastega. See tõttu ei olnud selge, mis konkreetset Kaitseliidu liikmetele laieneb, kas ka palga maksimise kohustus, missugused tagatised täpsemalt ja mis ulatuses. Eelnõuga see hall tsoon kaob, Kaitseliidu liikme tagatised on sätestatud. Täiendavalt on lisatud Kaitseliidu tegevliikme ressursimahuka koolituse sätteid. Samuti on

viidud valve peatükk vastavusse korrakaitse seadusega. Kaitseliidule antakse eelnõuga õigus kontrollida ka liikme ja liikmeks astuda sooviva isiku isikuandmeid.

Eelnõus on kirjas, millised on kodanike võimalused osaleda ühiskondlikus elus ja mõjutada seda kuulumisega Kaitseliitu. Meie riigis on kõigil, kelle puhul ei ole tegu Kaitseliidu seaduses väljatoodud välistavate asjaoludega, võimalik Kaitseliiduga liituda. Eelnõu kohaselt saab Kaitseliiduga liituda juba 7-aastaselt, astudes noorliikmeks. Kaitseliidu tegevuses osalemine tähendab Eesti kodanikele kaitsetahte säilitamist ja kasvatamist, see tähendab ühtlasi ühise asja ajamist eesmärgiga suurendada Eesti elanike turvalisust. Sotsiaaldemokraadid tervitavad Kaitseliidu positsiooni tugevdamist riigikaitsetes. Kaitseliidu seaduse vastuvõtmine pole pelk koalitsioonierakondade algatus, vaid on Eesti rahva kaitsetahte väljendus. Väheoluline pole viimaks märkida ka seda, et eelnõu annab seadusliku aluse kaasata Kaitseliitu tagama küberturvalisust.

Arvestades kõike eespool öeldut ja seda, millist kompromisse nõudnud töö vilja Kaitseliidu seaduse eelnõu kajastab, on sotsiaaldemokraatide fraktsiooni vankumatu seisukoht käesolevat eelnõu toetada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Praktiseeriva ja aktiivse kaitseliitlasena tahan tunnustada eelkõnelejaid, kes tõid välja kõik Kaitseliidu seadusega seonduvad tehnilised ja sisulised plussid. Ma ei hakka seda kõike üle kordama. Tähtis on see, et riigikaitsekomisjon ja kõik komisjonis esindatud neli erakonda on töötanud viimasel kahel aastal konsensuslikkuse põhimõttel. Me oleme omavahel vaielnud, aga me ei ole tulnud komisjoniruumidest välja erimeelsustega ja oleme andnud ühiskonnale signaali, et oleme 21. sajandil ladunud riigikaitsele päris hea vundamendi. Riigieelarvest on riigikaitsekuludeks ette nähtud 2% ja riigikaitsele panustavad nii meie kaitseväelased kaitseväeteenistuse seaduse kaudu, mis kohe-kohe jõustub, kui ka meie kaitseliitlased Kaitseliidu

seaduse kaudu, mis, ma loodan, täna meie targa otsuse kohaselt 1. aprillil jõustub.

Jah, Kaitseliidu puhul on tegemist unikaalse organisatsiooniga maailmas, teist analoogset ei ole olemas. Jah, kaitseliitlased tekitasid 1990. aastate alguses aeg-ajalt ka probleeme. Ühiskonna arusaam Kaitseliidust on aastate jooksul arenenud ja praegu on Kaitseliidu maine inimeste või avaliku arvamuse kaudu väljendatuna väga hea. Kui küsida kaitseväge juhatajalt, milline kaitsevägeüksus oleks täna valmis vastasega võitlusse astuma, siis ta vastaks selle peale kelmikalt naeratades, et see on kaitseväge orkester, mis on täielikult komplekteeritud. Ka Kaitseliidu puhul võidakse arvata, et tema üksused ei ole alati füüsiliselt sada protsenti komplekteeritud ja võib-olla ei ole ta selleks võimelinegi, et mis see Kaitseliit ka suudab. Mina väidan, et kui Eesti riigil on kitsas käes, siis Kaitseliit on ainus organisatsioon, kes on paari tunni pärast võimeline seisma, relv käes, Eesti põhiseadusliku korra kaitseks. Seda näitas meile väga selgelt aprill 2007, kui mõne tunniga oli minu kodumalevas püssi all üle 400 mehe.

Meie kohus on anda sellisele organisatsioonile arenemiseks roheline tee. Meie kohus on mitte laskuda poliitilistesse vaidlustesse riigikaitse olemuse üle, sest väikeriikidel ei ole alternatiivi sellisele riigikaitsele, nagu meil praegu on. Ja kui me vaatame oma naabreid, nimesid nimetamata, siis saavad tarkade inimestena nii Eestimaa inimesed kui ka lugupeetud parlamendiliikmed aru, et meie tee on ainuõige. Täna kõiki osapooli! Täna Eestimaa inimesi, sest ka nemad osalesid seaduseelnõu menetlemisel päris aktiivselt! Üht-teist jäi õhku rippuma, aga ma luban, et me oleme paindlikud ja parandame vigu, kui need on tekkinud. Ma loodan, et neid ei ole väga palju. Head Riigikogu liikmed! Ka teie võiksite suures osas liituda Kaitseliiduga, sest Kaitseliidus on igapähele koht ja igapähele saab panustada riigikaitse oma võimaluste piirides. Riigikaitse jaoks ei ole keegi liiga vana, keegi ei ole liiga vilets, vaid meil kõigil on see võimalus. Aitäh teile ja toetame Kaitseliidu seaduse eelnõu!

Asesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 190 lõpphää-

letuse ettevalmistamist. Head ametikaaslased, eelnõu 190 nõuab Riigikogu koosseisu hääleenamust. Teeme enne lõpphääletust kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

Panen lõpphääletusele eelnõu 190. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt on 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Kaitseliidu seaduse eelnõu 190 on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

Sellega on esimese päevakorrapunkti käsitlemine lõpetatud.

2. Erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (304 SE) kolmas lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 304 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime alustada lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 304. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 304 on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

Teine päevakorrapunkt on käsitletud.

3. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (370 OE) teine lugemine

Asesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 370 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Hea istungi juhataja! Auväärt Riigikogu! See oli 19. veebruar s.a, kui Riigikogu lõpetas selle eelnõu esimese lugemise. 25. veebruaril vaatas põhiseaduskomisjon eelnõu oma istungil uuesti üle. Muudatusi selle eelnõu kohta fraktsioonid, komisjonid ega ka auväärt Riigikogu liikmed ainuisikuliselt komisjonile ei esitanud. Keeletoimetajatel ei olnud samuti mingeid märkusi. Põhiseaduskomisjon otsustas tuua sama teksti täna teie ette, head kolleegid, ning teha ettepanek see eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, teile on vähemalt üks küsimus. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud aseesimees! Hea ettekandja! Ma esitasin selle küsimuse ka komisjonis, aga seal ei olnud tervet hulka siin saalis istuvaid Riigikogu liikmeid. Selle eelnõu eesmärk on nimetada korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni liikmeks IRL-i fraktsiooni liige Liisa-Ly Pakosta. Teatavasti toimub Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt selle komisjoni istungiga samal ajal istung Euroopa Liidu asjade komisjonis, mille liige Liisa-Ly Pakosta samuti on. Kuidas seda probleemi lahendada?

Väino Linde

Aitäh! Komisjonis sellele küsimusele antud vastus kõlas samaviisi, nagu ma praegu siin välja ütlen: teadaolevalt tehakse ka Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmete seas IRL-i poolt muudatusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Eelnõu 370 kohta muudatusettepanekuid esitatud ei ole. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada ja ühtlasi panna eelnõu teisel lugemisel lõpphääletusele. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panem lõpphääletusele eelnõu 370. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 72 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 370 on otsusena vastu võetud. (Tabel 12.)

Kolmas päevakorrapunkt on käsitletud.

4. Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu (371 OE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu 371 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Käesolevaga annan teile ülevaate Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõust, mis on esimesel lugemisel. Rahanduskomisjon algatas eelnõu käesoleva aasta 31. jaanuaril vastavalt riigieelarve seadusele ja arutas eelnõu oma 12. veebruari istungil. Riigieelarve seaduse § 37³ kohaselt nimetab Riigikogu rahanduskomisjoni algatatava otsusega stabiliseerimisreservi nõukogusse viieks aastaks neli liiget. Ametikoha järgi on nõukogu esimees rahandusminister ja üheks liikmeks Eesti Panga president. Riigikogu nimetatavatel liikmetel peab olema laitmatu reputatsioon, kõrgharidus ja nõukogu ülesannete täitmiseks vajalikud teadmised ja kogemused ning nad ei või kuuluda valitsuse koosseisu.

2011. aasta 15. juuni otsusega nimetas Riigikogu stabiliseerimisreservi nõukogu liikmeteks Annely Akkermanni, Inara Luigase, Taavi Rõivase ja Rannar Vassiljevi. Taavi Rõivas nimetati 10. detsembril 2012 sotsiaalministrina Vabariigi Valitsuse liikmeks. Riigikogu võib enda nimetatud liikme töö- ja teenistussuhte muutumise tõttu enne volituste tähtaja lõppu tagasi kutsuda. Tagasikutsumise algatab sel juhul Riigikogu rahanduskomisjon. Riigikogu

nimetatud liikme tagasikutsumise korral nime-tatakse tema asemele uus liige. Eelnõu koha-selt kutsutakse Taavi Rõivas stabiliseerimis-reservi nõukogu liikme kohalt tagasi ning tema asemel nimetatakse stabiliseerimisreservi nõu-kogu liikmeks Aivar Sõerd. Vastavalt Riigi-kogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 117 arutatakse käesolevat eelnõu ühel lugemisel ning muudatusettepanekuid ei esitata.

Komisjon langetas konsensuslikud otsused võtta eelnõu päevakorda neljapäeval, 28. veeb-ruaril 2013, esimene lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekand-jale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan! Kas fraktsioonid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juh-tivkomisjoni seisukoht on panna eelnõu 371 lõpphääletusele. Alustame lõpphääletuse ette-valmistamist.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletu-sele eelnõu 371. Palun võtta seisukoht ja hää-letada!

Poolt 64 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Rahanduskomisjoni esita-tud Riigikogu otsuse "Stabiliseerimisreservi nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu 371 on otsusena vastu võetud. (Tabel 13.)

Neljas päevakorrapunkt on käsitletud.

5. "Eesti turvalisuspoliitika põhi-suunad aastani 2015". 2012. aasta täitmise aruanne

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on "Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015" 2012. aasta täit-mise aruanne. Ettekandja on siseminister Ken-Marti Vaher. Head ametikaaslased, lubage lü-hidalt tutvustada selle päevakorrapunkti me-netlemise korda. Kõigepealt on siseministri ettekanne kuni 30 minutit, pärast seda on küsi-mused. Riigikogu liige võib esitada ettekand-jale ühe suulise küsimuse. Järgnevad läbirää-kimised, mille käigus saavad sõna võtta frakt-sioonide esindajad. Arutelu lõppemisel Riigi-kogu otsust vastu ei võta. Mul on hea meel

tervitada Riigikogu kõnetoolis siseminister Ken-Marti Vaherit. Palun!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Mul on hea meel anda Riigikogule ülevaade turvalisuspoliitika põhisuundade elluviimisest ja meile pandud ülesannetest, mille abil saame ja suudame muuta Eesti tur-valisemaks paigaks. Me räägime täna priori-teetidest, mis ma ministrina olen 2011. aastast oma valitsemisalale seadnud. Me räägime tur-valisuspoliitika aluste täitmisest. Need mõle-mad aitavad meil jõuda siseturvalisuse juurte-ni, aidata igal sammul kaasa, et meie elukesk-kond oleks ohutum, turvalisem ja ka sõbra-likum. Ma tutvustangi teile siseturvalisuses seatud kõige olulisemaid ülesandeid ja saavu-tatud tulemusi, mis kinnitavad väidet, et turvalisus meie ümber on kasvanud.

Kõigepealt ennetuspoliitikast ja õnnetussur-made arvu vähenemisest. 2012. aastal oli õnnetussurmade arv Eesti lähiajaloo väikseim, kogu taasiseseisvusaja jooksul oli sel aastal kõige vähem õnnetussurmasid. Seda positiiv-set trendi iseloomustabki käesolev slaid, mida soovin sissejuhatavalt teile näidata. Liiklusõn-netustes, tules ja vees hukkus eelmisel aastal 196 inimest ehk 17,4% vähem kui aasta varem ning koguni neli korda vähem kui näiteks 1994. aastal. Iga õnnetuses kaotatud elu on sel-gelt traagika, aga ma arvan, et vahepealsete aastatega on tehtud märkimisväärne töö, et viia selliseid kaotusi miinimumile lähemale. See-tõttu olemegi viimastel aastatel panustanud palju ennetustööle. Ma olen veendunud, et sel-le kaudu suudame kõige paremini õnnetussur-masid vähendada ja ka ära hoida.

2012. aasta alguses Siseministeeriumi eest-vedamisel kehtestatud liiklusjärelvalve tege-vuskava hakkab samuti andma esimesi tu-lemusi. Me saame öelda, et teist korda sel sajandil oli liiklussurmade arv alla 100. Kui 2011. aastal hukkus liiklusõnnetustes 101 ini-mest, siis eelmisel aastal hukkus 14 inimest vähem ehk 87. Paranenud on ka kõik teised statistilised näitajad ehk vähem oli liikluses vigastatuid, vähem oli liiklusõnnetusi terviku-na ja ohvritega liiklusõnnetusi.

Kui me liigume edasi tuleõnnetuste ja -surmade juurde, siis 2012. aastal oli tulesur-made arv vabanenud Eesti ajaloos kõige väik-

sem – aastaga vähenes tules hukkunute arv 73-lt 54-le. Ma arvan, et see saavutus näitab jällegi seda, et eelkõige annab tulemusi tuleohutusalane ennetustöö. Tulesurmade vähenemisele on viimaseil aastail kindlasti oluliselt kaasa aidanud suitsuandurite märkimisväärne levik ja kasutuselevõtt. Anduri kasutamine eluruumides muutus kohustuslikuks mäletatavasti 2009. aastal, kuid kogu efekti saavutamiseks on peale nõuete kehtestamise loomulikult vaja teha ka järjepidevat teavitustööd.

Kuuendal slaidil näete ennetuseelarve kasvu viimasel kolmel aastal. Eelmisel aastal oli see üsnagi märkimisväärne – kahekordne kasv võrreldes 2011. aastaga. Mida suurem on inimeste ohutusalane teadlikkus, mida paremad on kaasinimesi austavad käitumishoiakud, seda turvalisem on ka ühiskond. Sellest veendumusest lähtudes olemegi eelarveraha suurendanud. 2012. aastal oli päästeala ja politsei ennetustöökoks kokku raha ligi 50% võrra rohkem kui varem ning sama suundumus jätkub ka sellel aastal. Õnnetussurmade arvu vähendamine on Siseministeriumi jätkuv prioriteet. Eelkõige teeme seda kolme peamise samba, tegevusliini kaudu: esiteks, järelevalve mahu suurendamine ja läbimõeldum rakendamine; teiseks, panustamine ennetustöösse, märgatav panustamine süsteemsesse ja rahaliselt kaetud ennetusse; kolmandaks, rangem suhtumine õigusrikkujaisse, eelkõige sellistesse, kellel on õigusrikkumisi kogunenud palju.

Teine prioriteet on võitlus raske varjatud kuritegevusega. Ülevaate kuritegevuse olukorrast andis teile, lugupeetud Riigikogu, teisipäeval justiitsminister, kui ta andis aru kriminaalpoliitika arengusuundade täitmisest. Siseministeriumi valitsemisalas puutume kuritegevusega iga päev kokku. Tahan siin korrata, miks on võitlus raske varjatud kuritegevusega meie selge prioriteet. Narkokaubitsemine, riigivargused, rasked majanduskuriteod, rahapesu ja organiseeritud kuritegelike gruppide tegevus, sh inim- ja relvakaubandus, on keerukad õigusrikkumised, mille ärahoidmine ja edukas avastamine aitavad vältida mitmeid teisi õigusrikkumisi ühiskonnas. Väga oluline komponent selle juures on kriminaaltulu. Üldine põhimõte on, et mida rohkem me suudame konfiskeerida kuritegelikku tulu, seda väiksemaks jääb kurjategija ind samalaadseid kuritegusid tulevikus toime panna. 2012. aastal konfiskeeriti

kriminaaltulu eelmise aastaga võrreldes märgatavalt enam. See näitab edasilikumist ja näitab ka kriminaaltulu avastamise ja konfiskeerimise võimekuse kasvu.

Möödunud aasta 1. jaanuarist taastasime keskkriminaalpolitsei, et keskse juhtimise ja tööpraktika ühtlustamisega suurendada raskete kuritegude uurimise ja avastamise võimekust. Me eraldasime üle 1,9 miljoni euro kriminaalpolitsei menetlusvõimekuse suurendamiseks ja erivahendite soetamiseks. Samuti on loodud eraldi kriminaaltuluüksus, mille eesmärk on minna kriminaalse tulu avastamisel sügavamale, leida seoseid ja võtta ära kriminaalselt maailmalt just see, mis neid kõige enam motiveerib kuritegusid toime panema – see on raha ja vara.

Liigume edasi korruptsiooni kui ühe raske varjatud kuriteo liigini ja vaatame korruptsiooni vähendamist. Siin on heaks näitajaks Transparency Internationali iga aasta koostatav rahvusvaheline indeks, mis on ka teie ees, lugupeetud Riigikogu liikmed, ja kus maailma riigid on reastatud korruptsiooni ühiskondliku tajumise näitajate alusel. Hoolimata Eesti edusammudest ja sellest, et me oleme juba päris mitu aastat Ida- ja Kesk-Euroopa riikide seas esimesel-teisel kohal, ei saa hetkeolukorraga siiski päris rahul olla: 2011. aastal oli Eesti 29. ning 2012. aastal 32. kohal. Järelikult on siin veel tükk tööd teha, et jõuda järele sellele esikümnele, mis ka teie ees on ja kust me leiame sisuliselt kõik Põhjamaad ja mitmed teisedki läbipaistvad riigid maailmast. Selles valdkonnas on mitmeid-mitmeid tegevusi käimas, sest korruptsiooni vähendamiseks ei piisa kaugeltki mitte ühest, kahest ega isegi mitte kolmest sammust, vaid neid samme ja paralleelseid tegevusi peab olema oluliselt rohkem.

Väljatöötamisel on juba mitmes järg korruptsioonivastasele strateegiale "Aus riik", mis sai alguse 2004. aastal. Praegune järg on kavandatud aastaiks 2013–2020 ja see annab üldise tervikliku raamistiku kogu korruptsioonivastasele tegevusele, nii ennetusele kui ka sellele raskemale poolele ehk korruptsioonikuritegude uurimisele. Strateegia keskendub senisest enam korruptsiooni tõkestamisele erasektoris ja kohalikes omavalitsustes. Selle kõrval on üks strateegia eesmärke suurendada kodanike, avaliku sektori töötajate, ettevõtjate ja teiste sihtrühmade teadlikkust eetikast ning

korruptsioonist. Lisaks on käimas tegevused, mille eesmärk on muuta korruptsiooni uurimine veelgi läbimõeldumaks ja paremini ressurssidega kaetuks. Keskkriminaalpolitseis loodi eelmise aasta algul korruptsiooni uurimise keskne büroo, mis on kompetentsikuseks korruptsiooni uurimisele kogu Eesti politseis, prefektuurides. See büroo on saanud kenasti jalad alla, toimib ja keskendub peamiselt korruptsioonile Eesti 220 omavalitsuses. Samuti oleme laiendanud kaitsepolitsei pädevust korruptsiooni uurimisel ja andnud selleks lisavahendeid.

Liigume edasi meie kolmanda prioriteedi juurde: elupäästevõimekuse tugevdamine terves Eestis. Inimelude päästmise võimekuse tugevdamiseks eraldasime 2012. aastal riigieelarvest lisavahenditena ligi kaks miljonit eurot peamiselt personalikuludeks ja isikukaitsevahendite soetamiseks. Väga oluline samm astuti eelmise aasta esimeses pooles. Kui te mäletate, siis 2012. aasta mais korraldasime ümber päästekomandode võrgustiku kogu Eestis, mis oli esmakordne säärane ümberkorraldus. Viisime päästevõimekuse vastavusse kahekümne aastaga muutunud tegelike riskide, ohtude ja inimeste paiknemisega Eestis. Samuti jätkasime läinud aastal tegutsemist selle nimel, et viia 2014. aastaks ellu ühtsele hädaabinumbrile ülemineku plaan ja hakata abivajajate kõnesid päästele, politseile ja ka kiirabile vastu võtma ühtsetes regionaalsetes häirekeskustes.

Nüüd mõne sõnaga päästekomandode ümberkorraldamisest põhjalikumalt. Sellele eelnes enam kui pooleaastane analüüsitöö, mille tulemusel eelmise aasta mais riiklikud päästekomandod korraldatigi ümber. Riiklike komandode üldarv vähenes 81-lt 72-le, kuid elupäästevõimekusega päästekomandode arv suurenes 25 võrra, 41-lt 66-le. Praegu on Eestis 53 päästekomandot, kus töötab iga päev vähemalt neli päästjat, ning 13 päästekomandot, kus töötab iga päev vähemalt kolm päästjat. Seega on nüüd Eestis umbes 121 000 inimest rohkem, kelleni elupäästeteenus jõuab 1–15 minuti jooksul. Päästekomandode ümberkorraldamine lõpeb küll selle aasta esimeses pooles, kuid juba aasta alguseks oli saavutatud ümberkorralduse peamine eesmärk: pakkuda varasema 86% asemel rohkem kui 93%-le elanik-

konnast oluliselt kiiremat ja kättesaadavamat elupäästeteenust.

Neljanda teemana käsitlen ma sellist tõsist ühiskondlikku nähtust nagu narkomaania ja selle vähendamine ühiskonnas. Uimastite pakkumise ning nõudluse vähendamine on minu hinnangul ühiskonna jaoks vägagi suure tähtsusega. Võitluses narkotarbimise põhjuste ja tagajärgedega saame olla tulemuslikud üksnes väga erinevate tegevusliinide koosmõjus ning eri vastutajate ja osapoolte tihedas koostöös. Just nimelt selle koos tegutsemise tugevdamiseks moodustasime 2012. aasta aprillis siseministri juhitava uimastiennetuse valitsuskomisjoni, kuhu kuuluvad sotsiaal-, justiits- ja haridusminister, mitme noorte ja haridusega tegelevate erialaliitude esindajad, kohalike omavalitsuste esindajad ning uimastiennetusega seotud riigiametite juhid, parimad eksperdid, kes meil Eestis sellel alal saada on. Komisjoni eesmärk on kõige kõrgemal riiklikul tasemel strateegiliselt koordineerida nii ennetust kui ka narkoainete pakkumise vähendamist, siduda kokku ühtseks jõuks kõik need osapooled, kes praegu juba panustavad narkomaania vähendamisse, selle tõsise ühiskondliku nähtuse eri tegevusliinidesse, ja saavutada koos parimaid tulemusi. Kui me räägime uimastite pakkumise vähendamisest, siis 2012. aasta kohta võib öelda niipalju, et politsei konfiskeeris rekordkoguse uimasteid ja kuritegelikku tulu. On selge, et meie fookuses on fentanüül kui äärmiselt kange sünteetiline opiaat ja ka aine, mis absoluutselt kõige enam põhjustab Eestis uimastisurmasid. See on narkootiline aine, mille levik on vägagi laastava mõjuga. Fentanüüli konfiskeerimine suurenes mullu märgatavalt. Me eraldasime politseile lisaressusse, et tegelda n-ö tänavadiileritega ehk siis keskastme levitajatega. Aga loomulikult on prioriteediks tabada narcoahela tipud, kes selle surmava aine levitamist Eestis organiseerivad. Kokkuvõttena võib öelda, et 2012. aastal saadi kätte 1,7 kilogrammi fentanüüli, millest saanuks uimastiturul müüa mitukümmend tuhat doosi. Samuti konfiskeeriti 1,5 miljonit eurot kriminaaltulu. Seda on poole võrra enam kui 2011. aastal.

Edasi, järgmine prioriteet on vabatahtlike kaasamine turvalisuse tagamisse. On täiesti selge, nagu me oleme siin saalis ka mitmel arutelul mitu ja mitu korda rääkinud, et vaba-

tahtlikud ei asenda elukutselisi politseinikke ja päästjaid, vaid täiendavad nende tegevust, soovivad kogukonda ja jõuametkondi ning saavad lahendada märgatava osa esmatasandi kriisilukordadest. Loomulikult on oluline riigi tugi vabatahtlikule tegevusele. Riik ei saa vabatahtlust ise kuidagi tekitada, me saame ainult anda tuge, innustada, kaasata inimesi. Saab öelda, et viimase kahe aastaga oleme vabatahtlusse otseselt suunanud neli korda enam raha, mida näitab ka teie ees olev slaid. Praegu ulatub abipolitseinike liikmeskond ligikaudu 1500 inimeseni, kellest poole moodustab reserv. Kui 2012. aastal oli Eestis üks aktiivne abipolitseinik ligikaudu 2139 inimese kohta, siis 2015. aastaks on seatud eesmärk, et iga 1000 elaniku kohta on üks aktiivne abipolitseinik. Selle suhtarvuni jõudmine on ambitsioonikas, kuid ma julgen öelda, saavutatav ja kindlasti vajalik eesmärk.

Kogukondade turvalisuse tagamisel on oluline roll ka vabatahtlikel päästjatel, kelle arvu on plaanis jätkuvalt suurendada. 2012. aasta 1. septembril jõustunud politsei ja piirivalve seadusega loodi õiguslik baas vabatahtlike merepäästjate tegevuseks. Politsei- ja Piirivalveamet korraldas 2012. aastal 34 vabatahtlikule merepäästjale esimese astme baaskoolituse. Lisaks on Eesti vabakonna esindajad ehk vabatahtlik mere- ja järvepääste alates 2011. aastast Euroopa Liidu vahenditega koolitanud umbes 70 vabatahtlikku merepäästjat. Nagu näete käesolevalt slaidilt, on Eestis viimase nelja aastaga tulnud vabatahtlikke päästjaid tublisti juurde, nende arv ulatub praegu ligikaudu 1250-ni. Ka siin on käimas süsteemsed tegevused selleks, et vabatahtlike arvu üle Eesti märgatavalt suurendada ja katta eelkõige sellised piirkonnad, mida me saame nimetada hajaasustusega või ka abikaugemateks paikondadeks.

Kuuenda prioriteedina toon välja konservatiivse kodakondsus- ja migratsioonipoliitika jätkumise. Saame öelda, et Eesti on jätkuvalt riik, kus varjupaigataotleste arv on Euroopa Liidu väiksem. Sisserände surve on järk-järgult tasapisi kasvanud ja kindlasti kasvab see ka järgmistel aastatel. Meie korrakaitseorganite tegevuse tulemusena oleme pannud piiri nende välismaalaste Eestisse pääsemisele, kes oleksid ohuks avalikule korrale, riigi julgeolekule või sotsiaalsele ja kultuurilisele toimimi-

sele. Saame öelda, et 2012. aasta on näidanud, et Eesti on suuteline otsustavalt ja adekvaatselt reageerima ka immigratsioonisüsteemi kuritarvitamistele. Eelmise aasta 1. juulil jõustunud välismaalaste seaduse muudatused, mis tehti 2011. aastal ilmnunud elamislubade väärkasutuse edasiseks vältimiseks, on olnud tõhusad ja toimivad. Juuresoleval pildil on ka statistika selle kohta, kuidas 2011. aastal võrrelduna 2012. aastaga on väljastatud elamislube. Meie kodakondsuspoliitika lähtekohaks on senised hästi toimivad põhimõtted, mille tuum on, et kodakondsuse andmine mittekodanikule on privileeg, millega kaasneb riigi ja isiku vaheline eriline usaldussuhe.

Lisaks on selle prioriteedi all üks väga oluline teema, mis puudutab isikut tõendavate dokumentide väljastamist. Nii nagu juuresolevalt slaidilt on näha, jõuab sel aastal Eestis tippu isikut tõendavate dokumentide ümbervahetamine, kasv alates 2011. aastast on märkimisväärne, sisuliselt 100% iga aasta. 2013. aastal ulatub ümbervahetatavate dokumentide arv 630 000-ni. Oleme eesmärgiks seadnud, et ooteaeg Politsei- ja Piirivalveameti teeninduses peab jääma vahemikku 15–30 minutit, sellest ei tohi üle minna. See tähendab, et inimeste jaoks muudetakse isikut tõendavate dokumentide vahetamine võimalikult sujuvaks ja selle nimel sel aastal ka tegutsetakse. Ega need arvud järgmistel aastatel väga palju ei muutu, need jäävad võrdlemisi kõrgeks, mis tähendab, et praegu nõutav teenindusstandard peab olema kestev, mitte ühekordne ettevõtmine.

Ja lõpetuseks viimane, ent mitte vähem tähtis prioriteet: kvaliteetne ja säästlik siseturvalisuse juhtimine. 2012. aastal kulus siseturvalisuse tagamisele 297 miljonit eurot. Me eraldame suure summa maksumaksja raha selleks, et meil kõigil oleks turvalisem. Peame igal sammul seisma hea selle eest, et meie kätte usaldatud maksumaksja raha kasutamise tingimus on kvaliteetne, mõistlik ning tulemustele orienteeritud juhtimine. Soovin omalt poolt luua kõik eeldused, et maksumaksja raha teeniks läbi tulemusmõtlemise Siseministriumi valitsemisalas seatud eesmärgid, ning loomulikult tuleks seda kulutada säästlikult ja läbimõeldult. Teie ees oleval slaidil on 2012. aasta olulisimad projektid. Peatun neist paaril veidi pikemalt.

Aprillis valmis Jõhvis ligi 8500-ruutmeetri- ne hoone Politsei- ja Piirivalveametile, Pääs- teametile, Häirekeskusele, Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskusele ning Kaitsepolitsei ameti Ida osakonnale. Hoones asub Eesti esimene ühine Häirekeskuse ning Politsei- ja Piirivalveameti juhtimiskeskuse töösaal. Seal lahendatakse numbritele 112 ja 110 tulnud hädaabikutseid. Teine samasugune töösaal avati möödunud aastal Pärnus. Jõgeval valmis enam kui 2000-ruutmeetri- ne kohtu- ja politseihoone, milles said nüüdisaegsed töö- ruumid kohus, kriminaalhooldustalitus, kinnis- tusosakond, Politsei- ja Piirivalveameti Jõgeva politseijaoskond ning kodakondsus- ja migrat- sioonibüroo Jõgeva teenindus.

2012. aastal andis Siseministeerium Riigi Kinnisvara AS-ile üle Päästeameti 63 kinnis- varaobjekti ning Politsei- ja Piirivalveameti 9 kinnisvaraobjekti koguväärtusega 7 460 000 eurot. Sellega oleme lõpule viimas meie kin- nisvara üleandmist Riigi Kinnisvara AS-ile, mille kohta valitsus on langetanud oma otsuse. See vabastab ametid ja ministeeriumi kinnis- varahaldusega tegelemisest ning lubab kesken- duda rohkem oma põhitegevusele. Võõranda- mine on aidanud ka ministeeriumi haldusala eelarveid paremini planeerida. Kokku on Sise- ministeerium Riigi Kinnisvara AS-ile alates 2009. aastast üle andnud 180 kinnisvaraob- jekti, mille väärtus on üle 5,4 miljoni euro.

Lisaks saab veel välja tuua mulluste suurte üleriigiliste hangete korraldamise, näiteks kü- tusehange paljude riigiasutuste vahel, samuti meie tegevused IT-agentuuri edukaks maale- toomiseks. IT-agentuur on alustanud oma tööd, ametisse on nimetatud ka peadirektor Krum Garkov. Ma arvan, et see samm on Eestile kindlasti märkimisväärne võit, mis tugevdab meie mainet IT-riigina ja muudab meid kind- lasti atraktiivsemaks investeerimiskohaks selle sektori ettevõtjatele.

Lõpetuseks, lugupeetud Riigikogu liikmed, daamid ja härrad, soovitan teil kõigil põhjali- kult lugeda teie käes olevat aruannet turvalis- suspoliitika põhisuundade täitmisest 2012. aastal. Kindlasti ootan teilt ideid ja analüüsi. Iga diskussioon, mõttestarendus, asjalik ettepanek on alati teretulnud. Oma panuse turvalisuse tagamise saavad anda kõik, turvalisust luua ei ole kaugeltki ainult riigi ülesanne, vaid väga selge ja tähtis roll on siin üksikisikutel endil,

loomulikult ka kolmandal sektoril, omavalit- sustel. Ainult üheskoos saame turvalisust suu- rendada. Me oleme pisike riik. Meie rahalised vahendid on alati piiratud, aga hea tahe ja täiendav jõud ei ole piiratud, seda on võimalik kaasata. Ja seda saab kaasata ainult siis, kui inimesed on veendunud, et tegevus on läbi mõeldud ja süsteemne, kui nad saavad aru oma rollist turvalisuse tagamisel kas või omaenda kodu ümbruses või kogukonnas. Suur tänu teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu teile, härra siseminister, ettekande eest! Esimene küsimus, palun, kolleeg Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu, esimees! Suur tänu ka ettekande eest! Küsimusi on palju, aga esitada saan ainult ühe. Valdavat osa vabatahtlikke pääst- jaid koondab ja esindab katusorganisatsioon nimega Päästeliit, aga Siseministeerium on oma eelarve planeerimisel üllatava järjekindlu- sega nad toetuseta jätnud. Juba kolm viimast aastat oleme Riigikogus detsembris selle tee- ma juurde tulnud ja püüdnud lahendusi leida. Kas sa saad anda stenogrammi huvides luba- duse, et see situatsioon lõpeb ja selle katus- organisatsiooni toetus hakkab nüüd ja alati Siseministeeriumi eelarvereval olema?

Ken-Marti Vaher

Ma tänan sind küsimuse eest! Võin sulle kinnitada, et Siseministeerium on igal aastal esitanud Rahandusministeeriumile palve toeta- da vabatahtlike päästjate katusorganisatsiooni ehk Päästeliitu. Hämmastaval kombel on Ra- handusministeerium, näidates tugevat selgroo- gu ja järjekindlust, jätnud selle toetuse riigieel- arvest välja, pidades seda ühekordseks toetu- seks, mis on lisatud Riigikogus. Ma teen kind- lasti kõik mis võimalik, et Päästeliidu toetus, mis ka sellel aastal on 45 000 eurot, pluss eel- misest aastast üle jäänud 15 000 eurot, kokku 60 000 eurot, muutuks regulaarseks toetuseks ja et arvestataks, et tegemist on riigi partner- organisatsiooniga, kes ühendab katusorgani- satsioonina enamikku päästekomandosid ja mittetulundusühinguid. Ma väga loodan just nende mõistvat suhtumist, kes panevad riigi- eelarvet kokku. Loodan loomulikult ka seda, et

meie koostöö Päästeliiduga üha süveneb ja see organisatsioon muutub ise järk-järgult tugevamaks, mis on tegelikult viimastel aastatel ka juhtunud. Päästeliit on praegu meie hea partner, kui me koostame vabatahtlike kaasamise üldist strateegiadokumenti järgmiseks viieks aastaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma lugesin turvalisuspoliitika aruannet põhjalikult, nii lühemat varianti kui ka raamatut, aga ei leidnud peaaegu midagi sellise olulise teema kohta nagu personalipoliitika. Ma ei räägi praegu juhtidest, ma räägin nendest inimestest, kes n-ö põllu peal tööd teevad. Me räägime siin järjekordselt betoonist, uute majade ehitamisest, mis on kõik küll ka oluline, aga me ei räägi sellest, et politseist lahkub kümneid inimesi. Õige nukker on see, et töölt lahkutakse niipea, kui pensioniiga on kätte jõudnud, ehk tegelikult parimas tööeas. Kas teadlikult jäeti selline asi turvalisuspoliitika aruandest välja? Äkki sa mõne sõnaga ka kirjeldad, mida on Siseministerium selles valdkonnas ette võtnud või võtnud?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Kui sa lugesid põhjalikult ka minu eessõna, siis tead, et seal on ära mainitud 2013. aasta, mis on, ma julgen öelda, ikkagi erandlik aasta võrreldes eelnevatega. 2013. aasta algusest on meil võimalik ühe erandliku Euroopa Liidu liikmesriigina inimeste motivatsiooni palgatõusu abil parandada. See puudutab nii päästjaid kui ka politseinikke. Nagu me oleme öelnud, päästjate palk tõuseb vähemalt 5%. Politsei- ja Piirivalveametis ning Päästeametis on palgatõusu eeldus olnud palgasüsteemide korrastamine, nn palgareform, mis on nõudnud omaette märkimisväärseid ressursse. Palgareform on mõlemas asutuses sellel aastal suures osas läbi viidud. 80%-l Politsei- ja Piirivalveameti töötajatest on sellel aastal palk tõusnud. Ma olen vestelnud oma kolleegidega teistest Euroopa Liidu liikmesriikidest. Teistel riikidel ei ole läinud nii nagu Eestil (me saame ennast loomulikult võrrelda eelkõige Ida- ja Kesk-Euroo-

pa riikidega). On riike, kus on palgad külmutatud ka siseturvalisuses, on neidki riike, kus palkades on näha teatud tagasikukkumist. Meil on sellel aastal võimalik inimeste motivatsiooni parandada. Ma arvan, et see on oluline, kuid kaugeltki mitte rahuldav samm. Siit tuleb ainult edasi liikuda. Paratamatult on just palk see, mis motiveerib ka neid inimesi, kes teevad pühendunult tööd päästealal ja politseis.

Sa mainisid betooni. Ma julgen öelda, et palga kõrval on oluline ka töökeskkond. Selle tõttu oligi viimase prioriteedi all põgusalt juttu töökeskkonna parandamisest, mis 2012. aastal toimus. Sellel aastal see kõik jätkub. Hakatakse näiteks ehitama uusi päästehooneid Tartus ja Tallinnas, jätkuvad mitmed muud ettevõetud projektid, just nimelt selleks, et inimeste töökeskkonda paremaks muuta. Me teeme seda koos Riigi Kinnisvara AS-iga. See on jälle samm inimeste motivatsiooni parandamise suunas. Kolmas samm on kindlasti seotud inimeste organisatsioonitunnetusega. Me teame, et Politsei- ja Piirivalveamet on suur organisatsioon ja seal on esindatud väga erinevad kultuurid. Selle kõige kokkusulatatamine võtab aega. Ühendasutus on toiminud küll juba kolm aastat, aga ka praegu tuleb selle nimel palju vaeva näha ja see ei ole kerge.

Me saame öelda ainult seda, et inimeste parem motiveerimine on Siseministeriumi üks selgeid prioriteete, sest meie valitsemisala on kõige suurema ametnike arvuga. Paljud tegevusliinid, mida on ka täna mainitud, ongi selle nimel ellu viidud. Võtame kas või võitluse raske varjatud kuritegevusega. See, et 2012. aasta alguses taastati keskkriminaalpolitsei, on minu hinnangul kriminaalpolitseinikele väga oluline motivatsioonitegur. Oluline on ka see, et me oleme tunduvalt rohkem andnud kriminaalpolitseile raha eelkõige raskete kuriteo liikide vastu võitlemiseks. Ei saa kaugeltki öelda, et aitab ühest asjast, et tõstame ainult palka ja piirdume sellega. Ei, neid tegevusliine on mitmeid. Kõige selle koosmõju peaks olema see, et inimesed tunnevad, et turvalisus on riigile tähtis, riik sellesse investeerib ning on väga selgelt paika pandud ka prioriteetidid ja eesmärgid, mis on mõeldud täitmiseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Austatud siseminister! Kindlasti on selles aruandes arve, mis Eesti inimesi rõõmustavad. Mõned arvud on kasvanud, mõned on kahanenud, kuid nende arvude taga on ka väga palju probleeme, millega tuleb tõsiselt tööd teha. Ühest uuringust, mille hiljuti korraldas Justiitsministeerium, tuli välja, et 58% varguse ohvriks langenud inimestest ei teata sellest politseile. Kindlasti on juhtunud sedagi, et inimesed on vargusest küll teatanud, aga seda juhtumit tegelikult ei registreerita. Kas see on pannud teid mõtlema, miks seda ei tehta? Mida peaks tegema, et oleks ülevaade reaalsest olukorrast kuritegevuse valdkonnas? Mis need tulevikusuunad võiksid olla?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Latentne kuritegevus on kindlasti tõsine probleem, ma arvan, kõikides Euroopa riikides. Selleks et hinnata turvalisuse taset ühiskonnas, peame vaatama väga erinevaid näitajaid. Ühiskonna turvalisuse suurendamise vajalikkust ei saa kunagi liiga palju rõhutada. Turvalisuse suurendamisega tuleb pidevalt tegelda. Sellega tegelevad ka meist palju arenenumad riigid, kes samamoodi võitlevad tänapäeval väga mobiilse kuritegevusega. Te mainisite varavastaseid kuritegusid. Me teame väga hästi, et vaba liikumise tingimustes on Euroopas mobiilsed ka kuritegelikud jõugud. Kui me räägime vargustest, siis varavastased kuriteod on Eestis igal aastal vähenenud ligikaudu 20%. See näitab ühte ja teist. See näitab tõenäoliselt seda, et Eestis on kuritegevus tõesti vähenenud. Samas võime eeldada, et kurjategijad on siit liikunud mingitele muudele jahimaadele. Seda näitab ka Põhja-maade statistika, kus on näha kuritegevuse kasvu.

Nüüd sellest, et inimesed ei anna teada näiteks vargustest. Kindlasti on vargused väga erineva iseloomuga: on väiksemahulisi varguseid, millega tekitati väiksem varaline kahju, ja on suuremahulisi varguseid, millega tekitati suurem varaline kahju. Minu hinnangul on väga oluline kogukonnakeskne politseitöö, millega tuleb järjepidevalt ning süsteemselt tegelda. See tähendab, et politsei on kogukonna osa, ta on väga selgelt kogukonnaga koos toimiv vastutaja ja abimees. Politsei võidab üha rohkem

kogukonna liikmete usaldust, tema poole pööratakse, ja mitte ainult selleks, et kaevata, vaid ka selleks, et saada abi ja nõuannet. Kogukonnakeskse politseitöö osana peaks ka vabatahtlikel olema märgatavalt suurem roll, kui see praegu Eestis on. See tähendab jällegi seda, et näiteks esmatasandi juhtumitele reageerimisel on võimalik kaasata abipolitseinikke, sellesama kogukonna liikmeid, kes aitavad oma naabreid ja tuttavaid. Usalduse kasvamine politsei vastu tervikuna peaks kaasa aitama ka sellele, et teatamata jätmisi oleks vähem.

Paratamatult iseloomustab varjatus ka raskeid kuritegusid, näiteks kehalise väärkohtlemise juhtumeid. Selles osas oli 2012. aasta minu hinnangul edasimineku aasta. Kehalise väärkohtlemise juhtumite arv kasvas Eestis märgatavalt, mis tähendab, et inimeste valmisolek anda teada kehalisest väärkohtlemisest, näiteks lähisuhtevägivallast, on suurenenud. See on ainult positiivne. Varem olid sellised juhtumid varjatud, nendest ei antud politseile teada. Kahjuks lõppes lähisuhtevägivald, mis ühes või teises leibkonnas võis olla aastaid kestnud, üsna sageli väga traagiliselt. See võis lõppeda enam mitte lihtsalt füüsilise vägivaldaga, vaid ühe või teise perekonnaliikme surmaga, sest isik, kelle suhtes oli vägivalda toime pandud, ei kannatanud seda enam välja, aga ta ei leidnud tuge ka riigilt ehk politseilt ja prokuratuurilt. Ma arvan, et 2012. aasta näitab, et usaldus on suurenenud. Me kavatseme seda usaldust kindlasti ka sellel aastal kasvatada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Teen lihtsalt remargi eelmise vastuse kohta. Mina igaks juhaks siiski politsei poole pöördumist kaebamiseks ei nimetaks. Aga küsimus on seoses teisipäeval siinsamas saalis toimunud justiitsministri ettekandega kriminaalpoliitika arengusuundadest. Justiitsminister ütles: "On selge, et narkokuritegevusega võitlemise karistuspoliitiline strateegia võib küll viia üha suurema arvu noori inimesi vanglasse, kuid narkootikumide tõttu tekkivate kahjude vähendamisele pole sel kahjuks suurt mõju olnud. Mul on hea meel, et siseminister on asunud otsima tulemuslikke

ennetusvõimalusi. Kindlasti ei jää Justiitsministeerium siin kõrvaltvaatajaks ning aitab nende eesmärkide saavutamisele kaasa." Siit ka küsimus: kui te olete asunud neid võimalusi otsima, siis kui pikalt te juba otsite ja mis te selle otsimise käigus leidnud olete või kui heaks te koostööd hindate?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Ma kindlasti ei väitnud, et politsei poole pöördumine on kaebamine. Minu mõte oli see, et politsei poole ei pöördata ainult siis, kui on vaja politseile kaebus esitada, vaid tema poole pöördatakse ka selleks, et saada abi ja nõu. Politsei on väga selgelt kogukonna vastutustundlik toimija, kes on võitnud inimeste usalduse ja saab olla abimees. See oli minu eelneva vastuse mõte.

Täna küsimuse eest narkomaania kohta! See teema on väga mitmekihiline. Jällegi ei ole võimalik kaugeltki mitte ühe lausega vastata. Ma proovin selgitada seda nii, et Siseministeerium võitleb narkomaaniaga peamiselt pakkumise vähendamise teel. Aga teatavasti ei ole narkomaania kui probleemi vähendamisel ühiskonnas võimalik piirduda ainult pakkumise vähendamisega, vaid väga olulised on kõik tegevused, mille eesmärk on nõudluse ja kahjude vähendamine, ning loomulikult see, mis puudutab sõltlasi, nende ravi ja rehabilitatsiooni. Kuna meie Siseministeeriumis tunneme narkomaaniast tulenevat valu ja neid kahjusid võib-olla kõige selgemalt, võrreldes meie partneritega, sest meie näeme iga päev narkomaanide toimepandud õigusrikkumisi, näeme sõltlasi, kes rikuvad avalikku korda, kokkupuude nendega on meil äärmiselt intensiivne, siis läbi selle valu me üha rohkem tajume, et ainuüksi tagajärgedega tegelemine ei ole lahendus. Me tahame ise siin kaasa aidata ja jõuda üha rohkem põhjusteni ehk narkomaania ennetuseni ja kahjude vähendamiseni. Selle tõttu oleme alates eelmise aasta aprillist siseministri juhtimisel, nagu ma mainisin, võtnud oma õlule ka uimastienetuse valitsuskomisjoni töö koordineerimise. Me tahame koostöös partneritega proovida hoida tulevikus ära sõltuvuste tekkimist eelkõige noorte ja alaealiste sihtgrupis. Sellel eesmärgil algatatakse väga mitmeid projekte. Alates 1. märtsist saab alguse katseprojekt Põhja Prefektuuri ja Tallinna Mustamäe Linnaosa Valitsuse vahel, mille siht on

nendele alaealistele, kes tabatakse uimastite tarvitamiselt või uimastijooobes, pakkuda karistuse kõrval või asemel kompleksseid sotsiaalseid teenuseid, et hoida neid langemast uimastisõltuvuse küüsi, ning pakkuda neid teenuseid ka nende laste vanematele. Selle projekti eesmärk on sillutada teed laiemale rakendusele, mis on mõeldud alaealistele ja noortele. Politsei ja Siseministeerium tahavad strateegilisel tasandil siia panustada ning selle tõttu pakume siin oma abi ja rahalisi vahendeid.

Mis puudutab koostööd, siis julgen öelda, et narkomaania vähendamine on üks selliseid horisontaalseid valdkondi, kus ilma koostöömise ja tegutsemiseta on väga raske midagi saavutada. Kokkupuutepunkte ning vastutavaid ministeeriume ja ametkondi on niivõrd palju. Haridusministeerium tegeleb haridussüsteemis hoiakute ja väärtuste kujundamisega, Sotsiaalministeerium kahjude vähendamisega, ravi- ja rehabilitatsiooniteenuste pakkumisega, samuti ennetusega, mida eelkõige koordineerib Eestis Tervise Arengu Instituut. Justiitsministeerium tegeleb kriminaalpoliitika ja kuriteoennetusega, Siseministeerium eelkõige uimastite pakkumise vähendamisega ja kindlasti on meil ka oma selge ennetaja roll. Nende kõikide jõudude kokkusidumine nõuab suuremat jõupingutust kui lihtsalt ühe ministeeriumi vastutusvaldkonnas tulemuste saavutamise. See võtab aega. Meil on umbes 10 000 juba tekkinud uimastisõltuvusega inimest, kellelega tegelemine kuulub loomulikult peamiselt Sotsiaalministeeriumi valitsemisalasse ja nõuab väga palju raha. Meie tahame kaasa aidata sellele, et uimastisõltlasi ei tekiks juurde, et meie noored valiksid uimastivaba tee, saaksid aru, millised on põhjused ja tagajärjed. Kindlasti on siin äärmiselt tähtis roll lastevanematel. Me tahame oma käe ulatada ja abi pakkuda just nimelt lastevanemate teadlikkuse suurendamiseks. Meil on selleks aastaks Siseministeeriumi valitsemisalas narkoennetuseks ette nähtud ligikaudu pool miljonit eurot. Pärast mitmet projektist ma juba rääkisin, neid projekte on veelgi. Need on just nimelt mõeldud meie alaealistele, noortele ja lastevanematele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Vösa!

Peeter Võsa

Aitäh, proua esimees! Härra minister! Minu küsimus puudutab ka turvalisuse valdkonda ja politseiametis toimuvat. Kas IRL üritab tõepoolest politseiameti uueks juhiks panna oma poliitkomissari, Reformierakond on aga selle vastu ning teie kahe omavahelises tülis peab opositsioon kuidagi manööverdama ja oma teed otsima? Äkki te räägite, mis tsirkus selle politseiameti uue juhi valimisega õigupoolest toimub?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! 2009. aastal, kui esimest korda otsiti kandidaati ühendameti peadirektori kohale, leppis praegune valitsuskooalitsioon kokku, et kuulutatakse välja avalik konkurss. Seda ka tehti. Selleks määrati viieliikmeline hindamiskomisjon. Ühendameti peadirektor selle konkursi kaudu ka leiti ja ta nimetati ametisse 2010. aasta algusest. Pretsedent on loodud ja sellest lähtuvalt tegime avaliku konkursi ka nüüd, 2013. aasta alguses, kuna praegune peadirektor on esitanud avalduse 28. veebruarist töölt lahkumiseks. Toimus avalik konkurss ja moodustati samasugune hindamiskomisjon. Selle hindamiskomisjoni viiest liikmest neli on täpselt samade ametikohtade täitjad nagu 2009. aasta hindamiskomisjonis: riigisekretär, riigi peaprokurör, Siseministeeriumi kantsler, asestantsler ja personaaljuht. Avalik konkurss kuulutati ebaõnnestunuks, sellele tõmmati kriips alla ja hindamiskomisjon leidis kandidaadi sihtotsinguga.

Ma ei saa kuidagi nõustuda teie hinnanguga, et keegi on poliitkomissar jne. Need hinnangud jäävad loomulikult teie enda südame-tunnistusele. Väljavalitud kandidaat on Eesti jõuametkonna juht olnud viimased seitse aastat. See jõuametkond on vanglateenistus. 2005. aastal, kui toonane justiitsminister Rein Lang ta jõuametkonna juhiks määras, oli ta n-ö uus inimene selles jõuametkonnas. Priit Kama oli toona Justiitsministeeriumi halduse asestantsler, kes määrati juhtima vanglateenistust. Ta on seda tööd teinud seitse aastat, alluvaid on tal üle 1600. Ma julgen öelda, et selle seitsme aastaga on Eesti vanglateenistus palju tänapäevasemaks ja euroopalikumaks kujundatud. On leitud raha ja selle aja jooksul on tehtud märkimisväärseid investeeringuid. Ma arvan, et äärmiselt olulised on ka need hinnangud,

mida saavad anda eelkõige tema senised ülemused. Nii et praegune seis on see, et hindamiskomisjon on valinud Priit Kama Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori kandidaadiks.

Te küsisite n-ö poliitilise kuuluvuse kohta. Võin kommentaariks öelda järgmist. Ma vaatasin ise registrist järele, et Priit Kama astus 1989. aasta detsembris, Eesti vabanemise hakul, olles 18 aasta ja kolme nädala vanune ehk äsja täisealiseks saanud, ühe kristliku erakonna liikmeks. Selle hingekirjas on ta kogu aeg olnud. Ei tea mina tema mingisugusest aktiivsest poliitilisest tegevusest. Ta on 20 aasta jooksul teeninud riigiametnikuna Eesti riiki. Ei tea mina ka ühtegi inimest, kes oleks maininud, et tegemist on poliitiliselt aktiivse isikuga, ammu pole ta seda olnud viimased seitse aastat, kui ta on olnud jõuametkonna juht. Ma julgen öelda, et äärmiselt meelevaldne on nimetada teda kuidagipidi n-ö erakondlikuks kandidaadiks. Tuletan meelde, et need isikud, kes valisid välja Priit Kama kui kandidaadi, on väga lugupeetud Eesti riigiametnikud, kes ei kuulu ühtegi erakonda. Hindamiskomisjoni, nagu ma ütlesin, kuulusid riigisekretär, riigi peaprokurör ja Siseministeeriumi kõrgead ametnikud. See otsus tehti minu teada selgelt Priit Kama senise töökogemuse ning juhtimiskogemuse ja -võimekuse pinnalt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Suur tänu, istungi juhataja! Lugupeetud minister! Minu küsimus on ajendatud uimastivastase võitluse peatükis toodud tabelist, mis käsitleb uimastite tarvitamist noorte seas. Siin on näha aeglane, aga siiski selge kasvutrend 15–16-aastaste seas. Siit tulenevad mõned küsimused. Eelmisel aastal konfiskeeriti uimastitulu rohkem kui kunagi varem. Kas on võimalik seda protsentuaalselt võrrelda sellel turul üldiselt liikuva rahaga? Teiseks, mis on siiski efektiivsem tegevus uimastisõltuvuse ennetamisel, kas ennetustöö noorte seas või selle turu tegelik nullimine?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma alustan tagantpoolt. Nagu ma ütlesin ka eelnevale küsimusele vastates, narkomaania on nii mitmekihi-

line ja kompleksne nähtus, et me saavutame edu ainult väga erinevate tegevusliinide kaudu. Iga tahk peab lõikama, heas mõttes. Äärmiselt oluline on uimastite pakkumist vähendada ehk muuta võimalikult raskeks neid aineid Eesti turule paisata. Väga oluline on narkomaania ennetamine ehk töö alaealistega, aga mitte ainult noorte ja alaealiste endiga, vaid ka lastevanematega. Me peame aru saama, et hoiakud ja väärtused, mille kujundamine algab paljuski kodus ning läheb edasi ka koolis, mõjutavad inimeste arusaama uimastitest ja üldse sõltuvustest. Kui kodus või koolis on ükskõikne suhtumine sõltuvustesse, siis see väga paljuski kujundab ka laste mõttemaailma, eriti teismeeas.

Eesmärk peab olema uimastite ja üldse sõltuvusainete tarvitamise võimalikult kaugele edasilükkamine. Viimased uuringud näitavad, et on olemas väga tihe seos: mida varem noored puutuvad kokku ükskõik millise sõltuvusainega ja seda tarvitavad, seda suurem on võimalus, et nendest kujunevad sõltlased. See puudutab tubakat, alkoholi ja loomulikult ka uimasteid. Sellest lähtuvalt on oluline just nimelt lastevanemate suurem teadlikkus kas või näiteks sellest, et uimastisõltuvus on krooniline haigus. Mida varem lapsed hakkavad alkoholi tarvitama, seda tõenäolisem on ka ajukahjustuste saamine ja sõltuvuse kujunemine. Üks väga huvitav nüanss, mis tuli välja ESPAD-i uuringust, millele te viitate ja mis on kirjas turvalisuspoliitika aastaraamatu leheküljel 30, näitab, et illegaalselt uimasteid tarvitavate osakaal 15–16-aastaste seas on viimase 15 aasta jooksul tõesti suurenenud. Viimase viie aasta jooksul on see jäänud aga sisuliselt samaks ehk on 30% ligi. Aga sellest uuringust tuleb välja veel üks huvitav nüanss. Nimelt on võrreldud lastevanemaid, kes teavad, mida nende võsukesed vabal ajal teevad, ehk neil on olemas kontroll ja järelevalve laste üle, ja lastevanemaid, kellel seda kontrolli ei ole. On selgunud, et kui kontroll on vähene, siis on palju tõenäolisem, et lastel tekib uimastisõltuvus. Kui vanemad teavad, kus nende lapsed käivad, kellega nad koos aega viidavad, kuidas ja millega nad oma vaba aega sisustavad, siis on see tõenäosus väiksem. See näitab paljuski seda, et lapsevanema rolli sõltuvuse kujunemisel ei saa mitte kunagi ületähtsustada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Aitäh! Hea minister! Meile kätte jagatud turvalisuspoliitika dokument viitab sellele, et praegu töötatakse välja korrupsioonivastast strateegiat "Aus riik" aastateks 2013–2020, mis keskendub senisest enam korrupsiooni tõkestamisele erasektoris ja kohalikes omavalitsustes. Arvestades, et 2013. aasta juba käib, ongi mul küsimus. Kui kaugele selle strateegia koostamisega jõutud on ja mille poolest see dokument hakkab erinema varasematest korrupsioonivastastest strateegiatest? Kui võtta arvesse, et meie positsioon korrupsiooni tajumise indeksis on halvenenud, siis kas on plaanis siin midagi kardinaalset muuta?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Korrupsioonivastast strateegiat töötab välja Justiitsministeerium. Valitsus kinnitas jaanuaris korrupsioonivastase strateegia lähteülesande. Selle aasta jooksul peaks see strateegia valmima ja tulema valitsusse kinnitamiseks. Tegemist on juba mitmenda järjega esimesele korrupsioonivastasele strateegiale "Aus riik", mis 2004. aastal toonases Juhan Partsi valitsuses kinnitati. Nagu räägitud, on rohkem tähelepanu all korrupsiooni tõkestamine erasektoris ja kohalikes omavalitsustes. Minu hinnangul on meie positsioon selles tajumisindeksis suhteliselt sama. Eks seda korrupsiooni teemat saab just tajumise kontekstis vaadata mitmest küljest. Kaks aastat tagasi oli aeg, kui ühe aasta jooksul esitati kahtlustus kolmele Eesti Vabariigi kohtunikule ja algatati kriminaalmenetlused. Ühiskond võis mõelda, et mis siis lahti on, kas tõesti on korruptiivsus isegi kohtunikonna seas niivõrd suur. Tekkis küsimus, mis siis aastal 2011 või 2010 juhtus. Selline suhtumine võis väljenduda ka selles tajumisindeksis. Aga asja teine pool on see, et riik on muutunud hoopis tugevamaks. Me suudame isegi näiteks kohtunike hulgas tuvastada need võimalikud õigusrikkujad, kes seadust ei austa ja panevad sääraseid tegusid toime. See näitab hoopis riigi tugevust. Me peaksime ütlema, et riik on muutunud tugevamaks ning meie võimekus korrupsiooni avastada ja välja juurida on oluliselt suurenenud. Ma arvan, et tajumisindeksis pee-

geldub teatud määral selline hirmuhetk. Kui isegi kohtunikud on sellised, mis me siis teisest räägime, võib küsida mustvalgelt lähenedes. Aga korrupsiooniteema ei saa kunagi olla mustvalge, vaid sel on eri tahud, mida tuleb arutelu ja analüüsi kaudu avalikkusele selgitada.

Ma arvan, et strateegia eesmärk on ka kindlasti suurendada inimeste ja ühiskonna teadlikkust sellest, millised teod on lubatud ja millised ei ole. Kui te mäletate, siis Justiitsministeeriumil on selline veebilehekülg nagu www.korrupsioon.ee, kuhu koondatakse avalikkusele kättesaadavana kogu informatsioon korrupsioonist tervikuna, alates uuringutest, definitsioonidest ja mõistetest kuni selleni välja, milliseid samme Eesti riik astub ja mida tehakse nendes valdkondades, kus selle nähtuse käsitlemine on märgatavalt delikaatsem, näiteks erasektoris. Uuest strateegiast me loodamegi seda, et hakatakse üha enam tegema koostööd erasektoriga ja püütakse erasektorit tõmmata koostööle riigiga. Me oleme palju kuulnud, et erasektori organisatsioonid ja ettevõtted pigem ei käsitle võimalikke avalduvaid korrupsioonijuhtumeid. Nad jätavad need käsitlemata, sest see on ebamugav, kõik sellega kaasnev on ebamugav. Küsimus ongi selles, kas seda eelarvamust on võimalik murda ja kuidas seda teha. Loomulikult on need sektorid äärmiselt erinevad. Siin on räägitud meditsiinist. Ma loodan, et strateegia räägib lahti, milliseid hoiakuid ja väärtusi on võimalik selles valdkonnas muuta ja mida mitte.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Täna, proua juhataja! Hea ettekandja! Oma ettekandes ütlesite, et Eesti turvalisuspoliitika üks eesmärke ja saavutusi on konservatiivne migratsioonipoliitika. Selle konservatiivse migratsioonipoliitika tõttu on Eesti teadusasutused, õppeasutused, etendusasutused ja mitmed majandusettevõtted tõsisest raskusest, sest neil on raske leida kvalifitseeritud tööjõudu. Seda kõike ajal, kui maailmas käib ajude ja kvalifitseeritud tööjõu pärast üsna armutu võitlus. Mida on teil kavas teha selleks, et muuta Eesti avatumaks kvalifitseeritud inimestele ja uutele ideedele?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Praegu käivad siin väga konkreetsed tegevused. Töötatakse välja välismaalaste seaduse muudatusi, mis peaksid muutma lisandväärtust andva tööjõu Eestisse tuleku paindlikumaks. See töö on käinud tegelikult eelmise aasta keskpaigast ehk hetkest, kui parlament eelmisel korral menetles välismaalaste seaduse muudatusi, mida ma mainisin ka oma ettekandes. Partnerid selles töös on ministeeriumid, kes selle teemaga vähegi kokku puutuvad, sisuliselt seitse ministeeriumi, samuti vabakonna esindajad, Rektorite Nõukogu, mitmed haridusasutused, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit jt. Me oleme selle tööga jõudmas sinnamaale, et on siht saata eelnõu varakevadel kooskõlastusringile. Eelnõus on püütud arvestada seisukohti, mis tihti on ka vastandlikud, näiteks ametiühingud *versus* tööandjate keskliit ja kaubandus-tööstuskoda. Eks me proovi leida positiivset tasakaalu. Eesmärk on loomulikult see, et nendel isikutel, kes annavad Eestile lisandväärtust – ettevõtjad, teadlased, kultuuriinimesed, õppurid –, oleks siia tulla võimalikult lihtne. Samas ei tohi me unustada siseturvalisuse tagamise nõudeid. Tasakaalupunkti leidmine on võtnud oma aja, kindlasti ei ole menetlus ka siin parlamendis lihtne. Aga meie tahame selle eelnõuga õige pea jõuda valitsusse ja siis juba Riigikogu ette.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andre Sepp!

Andre Sepp

Aitäh, väga austatud Riigikogu esimees! Hea minister, suur tänu selle ettekande eest! Kuna see ettekanne oli ju vägagi positiivne ja sisendas turvatunnet, siis võlgname kindlasti kõik suure tänu kogu selle sektori teenistujatele! Aga mul on ka küsimus. Siin saalis räägiti eelmisel aastal valdkondlikust päästekomandode reformist. Nüüd on Eestis 72 riiklikku komandot ja 107 vabatahtlikku päästemeeskonda, mis on väga suur abistav jõud. Vabatahtlikke päästjaid koondav Päästeliit ei ole aga seadustatud üheski valdkondlikus seadusaktis. Kas teil ministrina ja ministeeriumil on olemas visioon vabatahtlike päästjate tegevuse seadustamiseks?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Vabatahtliku pääste regulatsioon 2010. aastal tegelikult tänapäevastati. See on kirjas päästeseaduses. Julgen öelda, et see regulatsioon on hea ja suhteliselt hästi läbi mõeldud. Parlamendi menetluses me muutsime seda selliselt, et lõime lisaks iseseisva pädevusega abipolitseinike institutsioonile võimaluse ka iseseisva pädevusega vabatahtlike päästjate tegevuseks. Meil on seega kahetasandiline vabatahtlike päästjate süsteem. Lisaks, nagu ma mainisin oma kõnes, me kehtestasime politsei ja piirivalve seaduses vabatahtliku merepääste regulatsiooni. Seda me tegime Eestis eelmisel aastal esimest korda. Seega ma arvan, et seadusandlik baas on olemas. Aga nii nagu tihti juhtub, kuigi seadusandlikud võimalused on olemas, on nende elluviimine hoopis omaette teema. Me teeme selle nimel ka tööd. 2011. aasta sügisest on kõikides Eesti päästkeskustes ametis vabatahtliku pääste koordinaatorid, kelle siht on just nimelt võimalikele vabatahtlikele nende seisukohtade ja selle regulatsiooni tutvustamine. Tõesti, see võimalus on alles mõned aastad jõus olnud, varem ei olnud Eestis võimalik omandada iseseisva pädevusega vabatahtliku päästja staatust. Selle saamiseks on vaja osaleda märkimisväärses hulgas koolitustundides, riik annab erivarustuse ja siis on sisuliselt päästeametniku suulise korralduse alusel võimalik sekkuda esmatasandi ohuolukordade lahendamisse. Enne said vabatahtlikud päästjad teatavasti tegutseda ainult koos päästeametnikuga, täpselt sama lugu oli ka abipolitseinikega. Seda me eelmise parlamendikoosseisu ajal muutsime. Ma arvan, et see muudatus on kandmas esimesi vilju, seda eelkõige hajaasustusega piirkondades ehk seal, kuhu elukutseline päästemeeskond nii kiiresti kohale ei jõua, kohapeal on aga kogukonnaliikmetest vabatahtlikud päästjad. Üks näide, millest räägiti mõni kuu tagasi, tuli Võsult, kus samuti päästekomando ümber korraldati. Kohalikud vabatahtlikud päästjad ei oodanud ära elukutseliste päästjate kohalesaabumist, vaid sekkusid tulekahju korral ise, hoides ära nii varalise kahju kui päästes tõenäoliselt ka inimesid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marko Pomerants!

Marko Pomerants

Aitüma, lugupeetud eesistuja! Minister! Rahvakogu üks ettepanek on olnud see, et Eestis peaks olema üks valimisringkond. See tõttu ma küsingi oma tulevaste valijate nimel nii Narvast kui ka Võrust. Selles sinises raamatus on kirjas, et juba jaanuaris oleksid Narvas päästjad ja politseinikud pidanud kolima uude hoonesse. Mis see tegelik olukord seal on? Teine küsimus tuleb Võru kandist. 2013. aasta plaanides uue hoone saamisloos mingeid muutusi ei ole, kuigi ma tean, et ettevalmistustööd käivad. Mida võrokestele öelda?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Narva uue hoone avamine toimub märtsis ja inimesed on ennast seal juba sisse seadnud. Mis puutub Võrusse, siis, jah, Võru probleemi lahendamine on koos Riigi Kinnisvara AS-iga võtnud oma aja. See on selgelt üks prioriteete. Ma arvan, et me 2013. aastal saame siin selge lahenduse. On kaalutud erinevaid variante: rendipind, uue hoone ehitamine jt. Ma väga loodan, et me saame siin praktilise lahenduse selle aasta jooksul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Statistika näitab, et võimuesindajate ja avalikku korda kaitsvate isikute laimamiste ja solvamiste arv suurenes möödunud aastal 25%. Ma esitasin sisuliselt sama küsimuse justiitsministrile. Küsin ka teie käest, kas see teid ei häiri. Kus need põhjused on, miks inimesed ei karda oma käitumisega sisuliselt näidata oma negatiivset suhtumist riigi esindajasse ja koos sellega riiki?

Ken-Marti Vaher

Ma tänan küsimuse eest! Kahjuks Eestis leidub, on leidunud ja tõenäoliselt leidub ka tulevikus inimesi, kes oma agressiivse ja solvava käitumisega võimuesindajale vastu hakkavad. Suur hulk nendest isikutest, kes on astunud vastu neid korrale kutsuvatele või riiklikku järelevalvet või muid menetlustoiminguid tegevatele võimuesindajatele, on olnud alkoholijoobes. On inimesi, kes ei piirdu

mitte ainult õigusrikkumisega, mille nad on toime pannud, vaid püüavad oma viha, solvumist ja pahameelt välja elada võimuesindaja peal, olgu see siis politseinik, kohtunik või keegi teine. Eelmisel aastal oli arutelu all karistuspoliitika võimuesindajale vastuhakkamisega seoses. Meil on karistusseadustikus selle kohta mitmed koosseisud. Ka võimuesindaja solvamine on kriminaliseeritud, neid juhtumeid on aastas paarsada. Loomulikult on kriminaliseeritud ka võimuesindajale füüsilisel kujul vastuhakk. Kas sanktsioonid on piisavad? Me oleme teinud ettepaneku need sanktsioonid üle vaadata. Ma tean, et Justiitsministeeriumi juures käib koos kodifitseerimise töörühm, kes vaatab üle kogu karistusõigust. Samas arvan, et need debadid, mis on ka avalikus tekkinud, ja ühiskonna selge hukkamõist on samuti ärahoidva mõjuga. Need annavad selge signaali, et vastuhakk võimuesindajale on vastuhakk Eesti riigile. Need juhtumid ei jää karistusest. Jah, mingite juhtumite puhul võib ühiskonnale tunduda, et karistused on ehk liiga leebed, aga neid otsuseid ei saa teha emotsioonide pinnalt, vaid neid tuleb teha ratsionaalsest analüüsist lähtudes, vaadates kuritegude hulka ja karistuspraktika otsuseid. Siis saame teha selged järeldused, kuidas muuta riiki tugevamaks ja ohjeldada neid isikuid, kes võimuesindajaid ja nii ka Eesti riiki ründavad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu teile, härra siseminister, ettekande ja küsimustele vastamise eest! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Rait Maruste Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Rait Maruste

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Lõppev nädal on pakkunud meile kahel korral võimaluse rääkida lähedasel teemal: teisipäeval esitas justiitsminister ülevaate, kuidas eelmisel aastal täideti kriminaalpoliitika arengusuundi aastani 2018, ja täna anti ülevaate, kuidas eelmisel aastal täideti Eesti turvalisuspoliitika põhisuundi aastani 2015.

Turvalisus on kahtlemata väärtus, see on avalik hüve. Turvalisusest sõltub inimeste heaolu ja rahulolu avaliku võimuga, oma riigiga. Turvalisus puudutab inimesi vahetult, see

läheb igapähele korda, olles seotud oma sisult eksistentsiaalsete kindlus- ja hirmutundega. Sellepärast võib kergesti tekkida kiusatus seda ära kasutada, isegi sellel mängida. Oleks aga viga arvata, et mida rohkem turvalisust, seda parem. Muutes turvalisuse ultimatiivseks eesmärgiks, asjaks iseendas, võime liikuda teele, mille lõpp-punktis leiame end ühiskondlikust vanglast, kus on küll turvaline, kuid kus kellelegi olla ei meeldi ja kus, muide, pannakse toime ka kuritegusid. Muutes turvalisuse eesmärgiks omaette, millele võib allutada teisi väärtusi ja vabadusi, võime sattuda konflikti oma ühiskonna põhiväärtustega. On vaja silmas pidada, et Eesti Vabariigi põhiseadus seab riigi alusväärtusteks vabaduse, demokraatia ning põhiõiguste ja vabaduste kaitse. Need eesmärgid on rahvas meile seadnud põhiseaduse kaudu. Seda tuleb meil silmas pidada ning taotleda mõistliku ja õiglase tasakaalu leidmist turvalisuse ja põhiseaduslike väärtuste vahel.

Eeltoodut arvestades leiab Reformierakond, et põhiseaduslikud väärtused, nagu vabadus, demokraatia, õiguste ja vabaduste, sh eraelu kaitse, on eesmärk ning turvalisus on vahend selle saavutamiseks. Avalik kord ja turvalisus on hüve, mida saavutatakse paljude meetmetega, mille hulgas on majanduslikud, riigikorralduslikud, hariduslikud ja kultuurilised abinõud. Ühiskond peab olema avatud ja läbi- paistev, oluline on suhtlemiskultuur jne. Turvalisust tagavate vahendite hulka kuuluvad kahtlemata välispoliitilised ja riigikaitse abinõud, samuti on siin olulised riigi abi- ja päästeteenistused. Need on teinud head tööd ning pälvinud rahva tänu ja usalduse. Turvalisust tagavate vahendite hulka kuuluvad ka politseilised ja õiguskaitse ning kriminaalmenetluslikud vahendid, sh jälitustoimingud.

Tahangi lähemalt käsitleda viimati nimetatuid. Küsimus on prioriteetide seadmises. Märgid näitavad ebasoodsaid, isegi ehk ärevaks tegevaid arenguid. On fakt, et viimasel kümnendil on kuritegude arv Eestis enamiku kuriteoliikide puhul vähenenud peaaegu kaks korda. Indikatiivne on just raskete kuritegude toimepanemise vähenemine, millest me ka täna kuulsime. Samavõrd või enamgi on vähenenud eestlaste mure kuritegevuse pärast. Nii pidas ainult 7% Eesti elanikke kuritegevust riigi peamiseks mureks, kusjuures Euroopa Liidus

keskmiselt on see protsent 11. Seega, elu Eestis on muutunud selgelt turvalisemaks nii statistiliselt kui ka tunnetuslikult. Selles olukorras torkab silma, et Eestis laieneb jälitusmeetmete kasutamine kuritegude menetlemisel. Viimasel aastal oli siin kasv 9%, telefonide pealtkuulamisel isegi 18%. Ainult 0,3% kõigist jälitusmeetmete rakendamise taotlustest lükatakse kohtus tagasi. Kohtute kaudu antud lubade arv tervikuna kasvas 2012. aastal eelmise aastaga võrreldes 15%. Märkatav on ka kohtute sage toetumine jälitusmeetmete abil kogutud tõenditele.

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit lisaks.

Rait Maruste

Prokuratuuri väljastatud jälituslubade arv kasvas 2012. aastal 8%. Seega, kuritegude arv väheneb, aga jälitusmeetmete arv selgelt kasvab. Kuna jälitusmeetmed inimeste põhiõigusi ja vabadusi tugevalt riivavad, leiame, et selline areng tekitab muret, see ei ole vabale ühiskonnale ja õigusriigile kohane ega olukorda arvestades vajalik. Asjaolusid arvestades tuleks kriitiliselt vähendada kuriteokoosseisude arvu, mille puhul on jälitusmeetmed õigustatud, piirates selle võimaluse ainult kõige ohtlikumate ja spetsiifilisemate kuritegudega.

Jälitus- ja uurimisorganid peaksid jälitusmeetmete puhul enam järgima vältimatu vajalikkuse kriteeriumi ehk nn *ultima ratio* põhimõtet. Teisisõnu: põhiõigusi ja vabadusi riivavaid meetmeid tuleks võtta ainult siis, kui tavapärased kriminaalmenetluslikud vahendid ei anna tulemust või on välistatud. Samuti peaksid kohtud näitama üles suuremat nõudlikkust jälitusmeetmete rakendamise taotluste lubamisel ja selle kaudu kogutud tõendusliku informatsiooni hindamisel. Vajaduse korral tuleks täiendada asjasse puutuvat protseduuri ja selle järgimise kontrolli. Nii uurimisorganid kui ka kohtud peaksid senisest põhjalikumalt kaaluma menetlushuvi ja põhiseaduslike väärtuste tasakaalustatust ja kaitset ning hoiduma kergekäelisest põhiseaduslike õiguste ja vabaduste riivest.

Teeb tõsist muret, et Riigiprokuratuuri andmetel puudub neil tegelik ülevaade reaalsete jälitustoimingute arvust. Ma tsiteerin: "... kuna esiteks ei pruugi kõik load jõuda "realiseerimi-

seni" ning teiseks on võimalik loa raames jälitustoimingut kahe kuu jooksul korrata." See Riigiprokuratuuri tõdemus sunnib Justiitsministeeriumi seadma ülesande teha põhjalik statistiline analüüs jälitusmeetmete võtmisest ja nende rakendamise järelevalvest.

Aset leidnud põhiõiguste riivist tuleb inimesi teavitada. See parandab õiguskuulekust ja soodustab suuremat läbimõeldust ja enesepiirangut meetmete võtmisel. Vajaduse korral tuleks täpsustada asjakohast protseduuri ja selle rakendamise järelevalvet. Võimalik, et selgemad ja täpsemad piirid tuleb seada ka teabehankelise ja kriminaalmenetlusliku jälitustegevuse vahele.

Usume, et need sammud oleksid meie kõigi huvides, inimesed tunneksid end seetõttu vabamalt ja oleksid riigivõimu suhtes usalduslikumad. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Palun kõnepulti kolleeg Peeter Võsa Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Peeter Võsa

Proua esimees! Ma palun kohe kaheksa minutit, räägin siis, kui palju räägin.

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Peeter Võsa

Kallid kolleegid! Vaadake, turvatunne on niisugune tunnetamise küsimus. See on umbes samasugune asi nagu ilu, mis on vaataja silmades. Tuleb tõdeda, et ministri kõne ja kokkuvõtted olid väga ilusad. Aga me teame kõik väga hästi, et kaikal on kaks otsa. Samal ajal, kui sa ühe otsaga teist inimest torgid, pead vaatama, et sa kaika teise otsaga vastu hambaid ei saaks.

Eestis on 988 000 tööelist elanikku, kellest umbes 365 000 on viimase poole aasta jooksul kaalunud Eestist lahkumist. Minul tekib küsimus, mida peaksime ütleva oma lastele, selleks et nad Eestist ära ei läheks. Kas rääkida sellest, et Eestis on turvaline elada ja siin on ühiskond, kes neist hoolib ja on jätkusuutlik? Andke mulle andeks, aga ma kahtlen selles. Ebaõiglust ja vaesust, üldse kõike saab ravida,

kui seda vaid soovitakse. Hetkel aga ei paista päikesekiirt, mis seda soovi kuidagi hellitaks.

Politsei- ja Piirivalveameti juhi konkursist on tehtud tõeline teater. Politsei politiseerimine tähendab sammu tagasi nõukogude aega, kui võimulolijad löid endale legaalse allilma, kus kästi, poodi ja lasti vastavalt võimulolijate eesmärkidele. Ma ei saa rääkida turvatundest. Näiteks inimesed ei saagi enam politsei poole pöörduda, sest iial ei tea, milline on tulemus. Pöördud sinna küll kannatanuna, aga osutud süüdlaseks või satud täiesti arusaamatutel põhjustel uurimise alla. Nii et pigem tuleks rääkida ohutundest.

Siseministeriumi eesmärk on läbi aegade olnud ennetuspoliitika, kogukonnakeskne teavitustöö ning õnnetussurmade arvu vähendamine. Vaatame, kuidas ja milliste vahenditega seda kõike tehakse. Turvalisuspoliitikast rääkides on meie inimeste üks tähtsamaid soove näha rohkem patrullpolitseinikke linnades ja külates, samas on nende arv aastast aastasse vähenenud. Eelmisel ja üle-eelmisel aasta töötas Politsei- ja Piirivalveamet miinuseelarvega. Selle tagajärjel on politseiametnikud pidanud võtma tasuta puhkusepäevi. Neil ametnikel on aga pered ja näiteks elektrikarve tasumata jätmisel ei saa vabanduseks tuua, et pere toitja, kes töötab stabiilses riigiametis, ei saanud teatud päevade eest lihtsalt palka. Seetõttu oleme jõudnud olukorda, kus täies elujõus ja kogemustega töötajad politseist massiliselt lahkuvad. Ligi 6000 töötajaga organisatsioonis on praegu napilt üle 4300 vormikandja, 333 ametnikku vähem kui kolm aastat tagasi. Seega võib väita, et Politsei- ja Piirivalveametis on krooniline personalipuudus. Näiteks lahkus mullu Lääne Prefektuuri patrullteenistusest korraga terve hulk tugevaid noori mehi, kes läksid kaugsõiduautojuhtideks. Kas niimoodi me ehitamegi üles turvalist Eesti Vabariiki, tahan ma küsida.

Ka narkopolitseil ei jätku enam kurjategijate kinnivõtmiseks jõudu. 2011. aasta 15. novembril avaldas Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus 2011. aasta aruande, mille kohaselt oli tol ajal Eestis 1000 elaniku kohta keskmiselt 15 süstivat narkomaani, mujal Euroopas jäi see näitaja 1 ja 5 vahele. Tarbitakse kõige enam fentanüüli ehk valget hiinlast ja selle analooge. Vältimatu on järeldus, et Eestis on fentanüül ja selle analoogid liiga

laialt levinud ning liiga kergesti kättesaadavad. Narkomaania levimise üldisteks põhjusteks peetakse riigi ebapiisavat sotsiaalset arengut või politsei saamatust. Ma olen siiski seisukohal, et sotsiaalses arengus on meie ühiskond olnud väga edukas. Või mis teie arvate? Küll aga ei saa politsei teha oma tööd hästi ja väga hästi, kui jätkuvad mured personali leidmisel Politsei- ja Piirivalveametisse ning pidev alarahastatus.

Nüüd aga küsime, kas ainult palga pärast lahkuvad politseist pika staažiga, väarikad ja võimekad inimesed. Ei, mitte ainult palga pärast. Palga pärast ei soovi noored hoopiski politseisse tööle asuda. Kui näiteks konstaabel saab kätte umbes 740 eurot ja temast kõrgemal positsioonil olev ja kauem tööd teinud ametnik umbes 840 eurot, tekib küsimus, kuidas noor ametnik, kellel on pere ja kes teeb ühiskonna heaks tänuväärset ning ohtlikku tööd, suudab selle rahaga oma peret üleval pidada. Selleks, et saada 100 eurot palgale lisa, peab ta töötama umbes kuus aastat. No öelge, kas see on mõistlik! Pika staažiga väarikad ja võimekad lahkuvad aga Politsei- ja Piirivalveametist, kuna neilt on hüvitised ära võetud või neid on vähendatud. Näiteks kaotati eripension, mis siiski oli motivatsiooniallikas. Jah, need otsused tehti küll siin, Riigikogu saalis, kuid ma pean täpsustama, et Keskerakond oli nende hüvitiste äravõtmise või vähendamise vastu. Samuti ei mäleta ma, et siseminister oleks selle ebameeldiva muudatuse vastu olnud ja Keskerakonda siin saalis toetanud.

Rääkides turvalisusest, ei saa me mööda minna korruptsioonist. Justiitsministeriumi kriminaalpoliitika osakonnas ettevalmistatud aastaraamatute "Kuritegevus Eestis 2010" ja "Kuritegevus Eestis 2011" andmetel moodustasid riigi hallatavates asutustes, sh ministerruumides, politseis ja teistes sellistes kohtades töötavate inimeste toimepandud korruptsioonikuriteod 2010. aastal 61% ja 2011. aastal 57% kõigist riigis aset leidnud korruptsioonikuritegudest. Märkimisväärne on asjaolu, et mõlemal aastal see arv võrreldes 2009. aastaga suurenes. Korruptsioonikuritegevus riigi hallatavates asutustes on kasvutrendis. Meil kõigil on selgelt meeles Kaitsepolitseiameti sisekontrolli töötaja Indrek Põdra juhtum, kes saadeti korduva altkäemaksu võtmise eest neljaks aastaks vangi. Eelmise aasta lõpus lahvas skan-

daal, kui selgus, et Ida Prefektuur oli trahvinud 180 inimest taatlemata kiirusemõõtja alusel. Või tuletame meelde kuritegevuse ärahoidmiseks mõeldud agentuuri raha varastamist, kui selleks kasutati võltsitud dokumenti.

Kokku võttes tuleb öelda, et turvalisusest Eestis me kahjuks rääkida ei saa. Nagu me kõik teame, on statistika vaid arvude kombinatsioon, mis ei peegelda tegelikkust, sest rääkides inimestega tänaval, jääb ikka ja jälle kõlrama sõnum: mille pärast peaks politseisse pöörduma, kui neil ei ole nagnii ressursse, aega ega tihtipeale ka tahtmist inimesi aidata? Lõpetuseks tsiteerin ühe inimese sõnu: "Loodan, et selleks ei pea veel 300 inimest Politseija Piirivalveametist lahkuma, et siis nende asemele võtta botaanikuharidusega inimesi, et nendest kuue nädalaga teha pädevad ametnikud." Jõudu meile! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Andres Anvelt

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Ma ei taha pidada siin südantlõhestavaid kõnesid sel teemal, kui kehvasti kõik on. Ma arvan, et tegelikult on Eestil viimase 20 aasta jooksul läinud kadestamisväärset hästi, ma mõtlen just turvalisuse poole pealt. Oleme teinud edusamme, milleks paljudel riikidel sõjajärgses Euroopas läks kauem aega, võib-olla lausa 50 aastat. Kuid murelikuks teeb, et ka seda aruannet lugedes selgub, et me oleme muutunud liiga klantsiks. Me ei taha näha reaalsust ja probleeme, millega tuleks väga sügavalt tegelda.

Kui ma sain eelmisel nädalal kätte selle aruande esimese variandi, siis ma seda lugedes mõtlesin, et see annaks tõesti väga positiivse ülevaate inimesele, kes siseneb turvalisuspoliitika maailma esimest korda või teeb seda pealiskaudselt. Miks? Kui inimene ei ole kokku puutunud turvatunde puudumisega näiteks tänaval, siis ta arvab, et kõik ongi nii hästi. Samal ajal, kui ma seda lugesin, helistas mulle üks hea tuttav, vanem härrasmees (ta on Eestis teada-tuntud inimene, aga ma ei hakka siin nimesid nimetama), kes pool viis öhtul sõitis Tallinnas bussiga. Bussis hakati teda röövima.

Ta võitles selle, kuidas teda nimetada, röövelkodanikuga kõigepealt mitu minutit pooltühjas bussis, keegi talle appi ei läinud, bussijuht tõmbas lausa sirmi ette. Siis võitles ta selle kurjamiga veel tänaval, proovides samal ajal kätte saada hädaabikeskust. See võttis aega kuus minutit. Kuus minutit öeldi talle, et ta on ootejärjekorras. Kujutage ette, et teid röövitakse päise päeva ajal tänaval ja te peate ootama kuus minutit, enne kui teie hädaabikõnele üldse vastatakse! Ma uurisin tagamaid ja sain teada, et sellel hetkel oli kogu IT-süsteem maas. Aga see ongi turvalisuspoliitika üks külg: turvalisus ei tohi saada juhuste tõttu kannatada.

Ma tulen tagasi turvalisuspoliitika aruande juurde ja toon välja mõned märksõnad, teen kindlasti ka kriitikat ja võib-olla, nagu minister soovis, mõned ettepanekud. Kõigepealt, ennetustöö ei tohiks asenduda sellega, et inimesed ise korrakaitsefunktsioonid üle võtavad. Inimesed peavad siin kindlasti kaasa aitama, aga nad ei peaks hakkama meeleteitel olles enda kaitsmiseks võimalusi otsima. Me kõik mäletame, mis toimus Lihulas. Konstaablit seal ei olnud. Riigistruktuurid olid tükk aega selle vastu, et inimesed otsisid endale asenduskorrakaitset turvafirma näol. Mida nad tegelikult tegid? Nad proovisid lisaks sellele, et nad maksavad makse, leida turvalisust erandkorras ja eraviisiliselt. See näitab inimeste positiivset suhtumist. Natuke kurvem oli see juhtum, mis toimus aasta alguses Türil, kui inimene, leidmata kaitset korrakaitseorganilt, võttis relva ja lahendas olukorra omakohtu korras. Politsei oli toimuvaga hästi kursis, kuid ei suutnud või ei tahtnud selle ärahoidmiseks midagi ära teha.

Kui me räägime õnnetussurmade arvu kiirest vähenemisest, mis on igati positiivne, siis ei tohi unustada, et see vähenemine on sattunud ajale, kui Eestist lahkub välismaale tööle just see osa meie noorest elujõulisest ühiskonnakihist, kes samal ajal on kahjuks ka suuremas riskigrupis, nagu noored inimesed ikka. Seetõttu tuleks proovida analüüsida, kui suur on tegelikult see reaalne vähenemine, mis on saavutatud sisejulgeoleku meetoditega. Kindlasti on see olemas ja inimesed on sellesse panustanud, kuid see vähenemine on kindlasti natukene väiksem, kui võtta arvesse ka Eestist lahkunud kodanikke.

Tahan tunnustada siseministrit selle eest, et ta on aru saanud, et turvalisus koosneb mitmest aspektist ja raske organiseeritud kuritegevus vajab teistsugust lähenemist, mitte politseitöö harilikku territoriaalset korraldust. Viimastel aastatel on hakatud rõhku panema võitlusele spetsialiseeritud ja rahvusvahelise kuritegevusega. See on tõesti tunnustamist väärt, kuna see arusaam oli mitmed aastad unaruses. Samas julgustan ma sellega kiiresti edasi liikuma ja läbi mõtlema, millised on ikkagi need kuriteoliigid, millega võiks tegelda keskkriminaalpolitsei. Kas selliste kuritegude ärahoidmine, nagu see, mis pandi toime Türil, ei peaks olema mitte tugeva kriminaalluure ja kriminaalpolitsei hästi korraldatud üleriikliku töö tulemus? Või võtame kurva juhtumi Narvas, mis on siamaani lahendamata. Võttis ju tükk aega, enne kui analüütilised politseijõud mujalt riigist sinna appi jõudsid.

Narkosurmades rääkides võib öelda, et tundub, et minu hääl on mingil määral kõlama jäänud. Me saame aru, et pakkumine ja nõudmine algab ikkagi tänavalt. Projektijuhtide kinnivõtmine on küll hea, kuid see ei vii kahjuks olukorra kiire muutumiseni, kui tänaval on igal noorel inimesel võimalik suhteliselt karistamatult osta narkootikume diilerilt, kes tunneb, et miski teda ei ohusta. Ma arvan, et uimastiennetus, ka narkotarvitajate tuvastamise kujul, algab eelkõige tänavalt ja alles siis jõuab see tippudeni.

Aga kõige tähtsam asi, mis ma tahan öelda ja millest siseminister kahjuks väga kiirelt üle libises, on see, et sisejulgeoleku ja turvalisuse puhul on kõige tähtsam personal, kes seda kõike ellu viib. Siin ei ole küsimus ainult palgas. Tõesti, protsentuaalselt palgad tõusid, kuid samas oleme loonud olukorra, kus inimesed ei ole kindlad oma tuleviku suhtes. Mul on kahju sellest, et väga paljud politseinikud lähevad politseiorganisatsioonist ära siis, kui nad on just jõudnud pensioniikka. See ei ole õige, nad on tegelikult siis oma parimas eas. Miks nad seda teevad? Ma arvan, et põhjused on väga lihtsad. Me näiteks muudame iga kahe-kolme aasta tagant arusaama nende tulevases pensionist ja ütleme, et me anname palgaraha juurde, kuid kokkuvõttes saab töö tegija ikkagi protsentuaalselt palju vähem, kui ta võiks saada. Hea näide on Päästeamet, kus

bürootöötajate ja päästjate palkade erinevus oli väga suur.

Nii et, hea minister, enam hoolimist töötajatest, kes peavad seda tööd iga päev tegema! Ma arvan, et siis me saame järgmisel aastal rääkida võib-olla veel paremast olukorrast. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun viimasena kõnepulti kolleeg Marko Pomerantsi Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Minister! Kõigepealt tänan teid, ma pean silmas kolleege, asjaliku teemas püsimise eest! Tõepoolest on see aeg kulunud nii, et me oleme keskendunud turvalisuspoliitikale üldises mõttes, me pole lasknud päevapoliitikal väga saali tulla.

Loomulikult, seoses kõigega, mis puudutab turvatunnet või, nagu Peeter ütles, ohutunnet või selle puudumist, ei saa vaadata ainult siseministrile otsa. Tegelikult on riigi väga mitmesugustel ametkondadel oma roll täita. Eks me ise oleme kõige suurema potentsiaaliga turvalisuse tagajad, igäüks oma igapäevase käitumisega.

Ühel päeval sattusin ma kuulma keelemeeste arutelu teemal, kuidas suhtuda sõnasse "prioriteet". Selgus, et saab olla ainult üks asi, mis on teistest tähtsam, ei saa olla tervet hulka prioriteete. Meie kipume seda sõna paraku kasutama ikkagi niimoodi, et meil on kaks, kolm, neli või viis asja, mida ennekõike teha tahaks, ja on nii, et neid on ka vaja teha, üks ole. Aga kui see fookus kuidagi kitsamaks tõmmata, siis ma mõtlesin, et teenistuse ehk seda tööd tegevate inimeste poole pealt vaadates võiks prioriteet olla keskendumine teenistustingimustele, näiteks palgaküsimusele. Kui me vaatame väljapoole ehk meie kõigi poole, siis ükskõik kui laiaks me selle teema veame, need märksõnad peavad olema ennetus ja tagajärgede ärahoidmine.

Kui vaadata arvulisi tulemusi, siis on tõesti olemas selline huvitav paradoks, et ühelt poolt me räägime, et ühendamet on toiminud kolm aastat ja ikka on niivõrd palju probleeme selles koostöös, aga samal ajal tulemused kõikides

valdkondades paranevad. Tegelikult on seega võimalik edu saavutada. Ma kardan, et osa sellest edust on tulenenud siiski sellest, et need endised eraldi ametkonnad nüüd üksteisega tihedamalt lävivad.

Kui rääkida paarist teemast, mida võiks selles aruandes järgmisel korral kajastada (võib-olla ka mitte, aga miks siis mitte kajastada neid vähemasti ministeeriumi tööplaanis), siis oleks mõistlik teha kogu valdkonna personaliülevaade, kust selguks, mis need muutused siis tegelikult on, millised probleemid jätkuvad (kas või needsamad riigikeele kasutamise probleemid). Võib-olla oleks sellest aruandest tuge, kui järgmistel aastatel sinna riigieelarvest raha planeeritakse. Aruanne kajastab küll natuke seda õpetuse sisu, aga kindlasti ka seda, mis toimub nende inimeste hulgas, kes siseturvalisuse valdkonnas tööl on.

Mainin veel ühte märksõna. Kui siin saalis oli üldse esimest korda turvalisuspoliitika aruande esitlus, siis küsis minult Mati Raidma, miks ei ole seal kajastatud sellist päästevaldkonda nagu demineerijad. Mina talle omal ajal seda lubasin. Tegelikult on tegemist omamoodi Eesti Nokiaga, kui päästeteenistuse sees on loodud selline demineerimisvõimekus, et demineerijad on võimelised osalema ka rahvusvahelistel missioonidel väljaspool meie riiki. Nii et võib-olla Priit Laaniste, kes äkki ka kuskil ministeeriumis vaatab praegu internetist meie istungi ülekannet, püüab selle meeles pidada ja vaadata, et järgmisel aastal päästevaldkonna sees ka demineerimine kuidagi oma koha leiaks.

Kas ma lisaiega ei küsinud?

Esimees Ene Ergma

Ei küsinud.

Marko Pomerants

Andke mulle palun kaks minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaks minutit.

Marko Pomerants

Päästeliidust on siin juba juttu olnud. Ma ei ole seda meelt, et mittetulundusühing, mis küll on katusorganisatsioon, peaks tingimata olema kuskil seaduses konkreetse nimega seadustatud. Minu meelest on oluline ja piisav see, kui mis tahes valdkonna üleriigilised organisatsioonid toimivad ja neil on konstruktiivne suhe selle ministeeriumiga, kelle haldusalas nad ennekõike on.

Teeme igauks oma rehkenduse ära, siis on meil järgmisel aastal jälle põhjust rääkida sellest, et tegelikult läheb elu Eestis paremaks, vähemasti selles valdkonnas, mida me turvalisuse all kitsamas mõttes silmas peame. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Kuna kõikide fraktsioonide esindajad on saanud esineda, siis lõpetan läbirääkimised. Head kolleegid, meie istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.24.

Istungi kestus 2 tundi ja 24 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 11. märts 2013
Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine Eesti poliitika kohta võrdõiguslikkuse suurendamiseks otsustamistasandil (nr 274)

2. Arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta 2012. aastal (nr 276)

3. Arupärimine Estonian Airi sponsorilepingute kohta (nr 279)

4. Arupärimine AS-i Estonian Air riigile kuuluvate aktsiate valitsemise heaperemehekkuse kohta (nr 282)

5. Arupärimine hooldusravi rahastuse kohta (nr 272)

6. Arupärimine Kagu-Eesti haiglate reformi kohta (nr 290)

7. Arupärimine politseitöötajate palkade kohta (nr 266)

8. Arupärimine olukorra kohta Lõuna-Läänemaal (nr 269)

9. Arupärimine teedel hukkunute arvu kohta (nr 273)

10. Arupärimine politseiprefektuuri vabade töökohtade kohta Ida-Virumaal (nr 275)

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu seitsmenda töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on aeg üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt palun kõnepultil Vabariigi Valitsuse esindaja proua Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu: esiteks, Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatava protokollil Iiri rahva murede kohta seoses Lissaboni lepinguga ratifitseerimise seaduse eelnõu,

eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet; teiseks, veeseaduse muutmise seaduse eelnõu, eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus; kolmandaks, tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, Riigikogus esindab eelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Taavi Rõivas; neljandaks, karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, tolliseaduse ja vangistusseaduse muutmise seaduse eelnõu; viiendaks, autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Kahe viimase eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud peaminister ja minister! Mul on au anda 12 Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle arupärimine, mis puudutab parvlaevaliiklust. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium eraldab 2013. aastal 15,7 miljonit eurot OÜ-le Väinamere Liinid avaliku parvlaevaliini korraldamiseks mandri ning Saaremaa ja Hiiumaa vahel, samuti Saaremaa ja Hiiumaa vahelisel liinil. Eelmisel aastal eraldati Väinamere Liinidele toetuseks liiniveo korraldamiseks 15,1 miljonit eurot, 2011. aastal sai osühing toetust 13 miljonit eurot. Lisaks 15,7 miljonile eurole otsustasid Riigikogu Reformierakonna fraktsioon ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon suunata täiendavalt riigieelarvest 600 000 eurot OÜ-le Väinamere Liinid liinigraafikute täiendamiseks ja pileti-dotatsiooniks.

On igati tervitatav, et Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium pöörab tähelepanu regionaalpoliitikale ja saarte arengule, kuid

kahjuks ei jõua pidevalt suurenev toetus reaalselt inimesteni. Käesoleva aasta veebruaris hakkasid kehtima uued laevapiletite hinnad, mis on senistest ligi 25% kõrgemad. Näiteks Hiiumaale nädalavahetuseks sõiduautoga puhkama suunduv neljaliikmeline perekond peab edasi-tagasisõidu eest maksma 44,4 eurot. Selle summa väljakäimine praamiüleveo eest on võrdlemisi raske. Jääb arusaamatuks, et dotatsioonid järjest kasvavad, aga sama kiires või veel kiiremas tempos kallinevad ka piletid. Sellest tulenevalt on meil ministrile küsimused. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Olen juhatuse nimel vastu võtnud viis seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlusse andmise kolme tööpäeva jooksul, ja kui arupärimine vastab sellele seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd mõningad teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese s.a 28. veebruaril esitatud Riigikogu otsuse "Alar Karise riigikontrolöri ametisse nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon; teiseks, Riigikogu keskkonnakomisjoni s.a 27. veebruaril esitatud Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon; kolmandaks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 28. veebruaril algatatud Riigikogu valimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – põhiseaduskomisjon.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Taavi Rõivasele ja kultuuriminister Rein Langile, arupärimise nr 303 aga olen tagastanud selle esitajatele.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 90 Riigikogu liiget, puudub 11.

Läheme selle nädala päevakorra kinnitamise juurde, kuid enne palun tähelepanu! Sotsiaalkomisjon teeb ettepaneku arvata Riigikogu täiskogu kolmapäevase istungi päevakorrast välja eelnõu 332, s.o ravimiseaduse, karistus-seadustiku ja riigilõivuseaduse muutmise sea-

duse eelnõu. See on viies päevakorrapunkt. Selle täiendusega panen selle nädala päevakorra kinnitamise hääletusele. Palun hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine Eesti poliitika kohta võrdõiguslikkuse suurendamiseks otsustamistasandil (nr 274)

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd, läheme tänase päevakorra juurde. Algab arupärimistele vastamine. Esimene on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Eiki Nestori, Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Jaak Alliku, Jaan Õunapuu, Kajar Lemberi, Kalev Kotkase, Kalvi Kõva, Karel Rüütli, Marianne Mikko, Mart Meri, Neeme Suure ja Rannar Vassiljevi 24. jaanuaril s.a esitatud arupärimine Eesti poliitika kohta võrdõiguslikkuse suurendamiseks otsustamistasandil (nr 274). Palun kõnepulti kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja, peaminister ja sotsiaalminister! Austatud kolleegid! Aasta tagasi, 13. märtsil 2012 kiitis Euroopa Parlament heaks liberaalide ühenduse ehk ALDE liikme Sophia in 't Veldi koostatud resolutsiooni soolise võrdõiguslikkuse kohta Euroopa Liidus aastal 2011. Selles kutsutakse Euroopa Komisjoni üles esitama võimalikult kiiresti andmeid naiste esindatuse kohta igat liiki Euroopa Liidu ettevõtetes ning kohustuslike ja vabatahtlike meetmete kohta, mis ettevõtted ja liikmesriigid on hiljuti heaks kiitnud, et suurendada naiste esindatust. Samas märgitakse, et komisjoni aruandest naiste osaluse kohta majandusotsuste tegemisel selgub, et liikmesriikide ja ettevõtete meetmed ei ole olnud piisavad. Samuti korraldatakse 2011. aasta nõudmist riikidele välja töötada 2012. aastal õigusakte, sh kvoote naiste esindatuse suurendamiseks ettevõtete juhtorganites 2015. aastaks 30% ja 2020. aastaks 40%.

Ennetades direktiivi ettepanekut, kirjutas sotsiaalminister Hanno Pevkur koos kaheksa teise, enamjaolt idablokki kuulunud riigi ministriga septembris 2012 kirja Euroopa Komisjoni presidendile José Manuel Barrosole ja asepresident Viviane Redingule. Kirjas toeta-

takse komisjoni seisukohta, et peaks suurendama naiste võimalusi otsustamistasandil kaasa rääkida, ent leitakse, et eesmärgi saavutamine on eeskätt ülesanne, millele tuleks leida sobivaid lahendusi riikidesiseselt.

Novembris esitas Euroopa Komisjon direktiivi ettepaneku börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete seas soolise tasakaalu suurendamisest. Direktiiv lähtub uuringutest, mille kohaselt suurimaid edusamme soolise võrdõiguslikkuse saavutamisel võib näha nendes riikides, kus on kehtestatud siduvad meetmed. Direktiivi regulatsioon puudutaks rohkem kui 250 töötajaga ettevõtteid, mille aastakäive ületab 50 miljonit eurot ja mis on börsil noteeritud. Eestis vastab nendele kriteeriumidele kümme ettevõtet.

13. detsembril 2012 otsustas Eesti valitsus, et Eesti ei toeta Euroopa Liidu tasemel kvoodi kehtestamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete soolise jaotuse kohta. Samas nõustub valitsus lähenemisega, et kõikides liikmesriikides tuleks naistele ja meestele tagada võrdsed võimalused juhtivatel ametikohtadel töötamiseks, ning toetab põhimõtteliselt Euroopa Komisjoni üldeesmärki garanteerida naiste ja meeste tasakaalustatum esindatus börsil noteeritud äriühingute juhtorganite liikmete seas.

Tuletan meelde, et komisjoni ettepanek on sooliselt neutraalne, viidatud on alaesindatud soole. Lähiaastatel toob see *de facto* kasu küll peamiselt naistele. Muidu keskendub direktiiv peamiselt kvalifikatsioonile, mitte soole. Soospekt tuleb mängu ainult võrdse kvalifikatsiooni korral ja seda ainult seni, kuni alaesindatud sugu on jõudnud 40% esindatuseni nõukogudes. Kvalifikatsiooni individuaalne hindamine tuleb läbi viia iga kord. Seda, et on piisavalt kõrge kvalifikatsiooniga naisi, ei vaidlusta keegi.

Viimase rahvaloenduse andmeil oli kõrgharidusega naiste osakaal kõigi kõrgharidusega inimeste hulgas Eestis 64%. See näitab, et Eestis ei ole puudust tarkadest ja haritud naistest, kes suudavad langetada kompetentseid olulisi otsuseid. Seega pole mõeldav, et naiste suurem kaasamine ja edutamine juhtivatele kohtadele ettevõtetes võiks kaasa tuua rumalate naiste pealetungi, nagu eksitavalt ja hirmutavalt on mõned Eesti valitsuskabineti liikmed siin ja seal väitnud. Seega, sotsiaaldemok-

raadid tahavad teada, miks on Eesti vastu börsiettevõtete nõukogudes sookvoodi kehtestamisele.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marianne Mikko! Palun nüüd lugupeetud peaministri kõnepulti vastama!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kas valitsuse otsuse mitte toetada Euroopa Liidu tasemel kohustusliku kvantitatiivse eesmärgi (kvoodi) kehtestamist börsil noteeritud äriühingute tegevjuhtkonda mittekuuluvate juhtorgani liikmete soolise jaotuse kohta tingisid iganenud stereotüüpsed seisukohad naiste rolli kohta või ratsionaalsed argumendid? Palun tutvustage valitsuse otsuse tagamaid!" Kui on valida iganenud stereotüüpide ja ratsionaalsete argumentide vahel, siis valitsus eelistab oma otsuste tegemisel reeglina viimast. Nii oli ka sookvoodide puhul. Küsijatele peaks teada olema, et valitsuse seisukohti arutati Riigikogu viies alalises komisjonis. Kõik komisjonid otsustasid valitsuse lähenemist toetada. Samuti olid aruteludesse kaasatud kõik 11 börsiettevõtet, keda nimetatud ettepanek oleks võinud puudutada. Ka börsiettevõtteid pidasid esmatähtsaks kriteeriumiks nõukogudesse nimetatavate isikute kompetentsust. Nagu kinnitatud seisukohtades öeldud, toetab valitsus võrdseid võimalusi kõikides liikmesriikides naistele ja meestele, töötamiseks juhtivatel ametikohtadel. Me toetame komisjoni üldeesmärki tagada naiste ja meeste tasakaalustatum esindatus börsil noteeritud äriühingute juhtorgani liikmete seas. Kohustusliku kvoodi kehtestamine Euroopa Liidu direktiiviga puudutaks aga vaid väikest gruppi ettevõtteid ja oleks samas liigne ettevõtlusvabaduse riive.

Teine küsimus: "Euroopa liberaalid on väitnud, et iseregulatsiooni teel kulub veel 40 aastat, enne kui naised saavutavad ettevõtete nõukogudes tasakaalustatud esindatuse. Milliste meetmete kasutamist Euroopa tasandil sooviks Eesti liberaalide juhitud valitsus näha võrdõiguslikkuse suurendamiseks otsustamistasandil?" Valitsus peab oluliseks laiapõhjalist ühiskonna ning ettevõtjate teadlikkuse tõstmist.

Suurem teadlikkus soolisest võrdõiguslikkusest on esmatähtis eelarvamusvaba keskkonna tekkeks nii ameti- kui karjäärivalikute lange-tamisel. Euroopa Liidu tasandil peame oluliseks liikmesriikide kogemusi ja heade praktikate vahetamist, samuti üleeuroopalisi teavitustegevusi ning meetmeid, mille abil ettevõtteid innustatakse seadma vabatahtlikult ees-märke naiste osakaalu suurendamiseks juhtorganites. Äriühingu üldjuhtimise raamistiku määramisel toetab valitsus Euroopa Liidu ta-sandil eelkõige soovituslikke instrumente.

Kolmas küsimus: "Palun tutvustage sot-siaalminister Hanno Pevkuri kirjas mainitud meetmeid, mida Eesti rakendab, et edendada võrdseid võimalusi naistele otsustamistasan-dil!" Ühiskonna teadlikkuse tõstmiseks kor-raldas Sotsiaalministeerium 2010. aastal ula-tusliku teavituskampaania "Kutsumus", mille raames toodi avalikkuse ette hulk näiteid soo-sterootüüpidest vabu elukutsevalikuid langeta-nud inimestest. Eesmärk oli aidata inimestel mõista, et ei ole vaid naistele või üksnes mees-tele sobivaid töid. Kehtiva õiguse, peamiselt soolise võrdõiguslikkuse seaduse tõhusamaks rakendamiseks on kasutatud tööandjatele suu-natud koolitusi ning praktilisi juhendmaterjale. Loodud on abisaamise võimalused isikutele, kes tunnetavad ebavõrdset soolist kohtlemist. Oma õiguste kaitseks saab pöörduda nii kohtu kui soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtle-mise voliniku poole. Olulisel kohal on ka ta-kistuste kõrvaldamine töö-, pere- ja erael ühitamise võimalustelt. Ühest küljest on astu-tud samme, et suurendada paindlikke lapse-hoiuvõimalusi, teisest küljest on rakendatud meetmeid hoolduskohustuse võrdsemaks jao-tuseks naiste ja meeste vahel, seda nii stereo-tüüpide vähendamisele suunatud teavitusmeet-mete kui ka õiguslike meetmete näol. Näiteks taastati 2013. aasta alguses isapuhkuse tasu.

Neljas küsimus: "Vastumeelsust valida naiskandidaate otsustamistasandi ametikohta-dele on sageli põhjendatud sooliste stereotüü-pidega värbamisel ja edutamisel. Mis on takis-tanud Teil ministrite valimisel lähtuda mõlema sugupoole võrdsest esindatusest? Miks ei näita valitsus positiivset eeskuju naiste nimetamise-ga riigile kuuluvate äriühingute nõukogudes-se?" Valitsus ei ole riigile kuuluvate äriühin-gute nõukogudesse nimetanud mitte ühtegi meest ega naist. Mis puutub ministritesse, siis

mul oleks olnud väga hea meel, kui oleks olnud rohkem naisi valida. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Läheme küsi-muste juurde. Esiteks, palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud peaminister! Arupärimises mai-niti Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi, mis puudutab börsiettevõtete nõukogude soo-list tasakaalu. Te ütlesite õigesti, et seda ette-panekut arutati viies Riigikogu komisjonis. Euroopa Liidu asjade komisjonis selgus, et valitsuses ei kaasatud sellesse menetlusse meie soolise võrdõiguslikkuse volinikku, kes on ju see institutsioon, kes peaks analüüsima seadus-aktide mõju soolisele tasakaalule. Minu küsi-mus on: miks enne seda, kui valitsus otsustas seda kvoote puuduvat ettepanekut mitte toe-tada, ei kaasatud menetlusse soolise võrd-õiguslikkuse volinikku?

Andrus Ansip

Ma ei saa teie praegu esitatud väidet ei kin-nitada ega ümber lükata. Kaasamine valitsuse tasandil tähendab seda, et seaduseelnõu saade-takse huvilistele. Ma eeldan, et selles küsimu-ses oli ka soolise võrdõiguslikkuse volinik see huvitatud pool, kellele eelnõu saadeti. Seejärel saadakse kirjalikus vormis tagasisidet, kas eel-nõu kooskõlastatakse, kas seda toetatakse või ollakse sellele vastu. Tuginedes esitatud arva-mustele ja loomulikult oma arusaamadele va-litsusliikmed langetavadki otsuse. Selles küsi-muses peaks ilmselt pöörduma ka võrdõigus-likkuse voliniku poole ja pärima temalt, kas ta esitas oma seisukohad, ja kui esitas, siis mis-sugused need olid. Kindlasti ei ole mõeldav, et valitsus ja viis Riigikogu komisjoni arutasid küsimust, ilma et asjast huvitatud ametiisikud sellest teadlikudki ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Suur tänu! Valitsuse 13. detsembri otsuses on kirjas, et nõustatakse direktiivi projekti lä-henemisega, et kõikides liikmesriikides tuleks tagada võrdsed võimalused naistele ja meeste-

le juhtivatel ametikohtadel töötamiseks. Kuna te vastandute komisjoni pakutule, palun selgitage, milliseid lahendusi näeb Eesti valitsus selle üleeuroopalise probleemi lahendamiseks! Samas palun mitte kasutada selliseid termineid nagu "iseregulatsioon" või "revolutsioon", sest uuringutega on välja selgitatud, et need ei tööta. Mis on see maagiline isepärane Eesti tee Euroopa ettevõtluses ilma naiste juhtimiseta?

Andrus Ansip

Ma ei jaga teie skepsist, et iseregulatsioon ei tööta. Sellele võiks ju teie mõtet edasi arendades lisada, et kvootide kehtestamine töötab. Tegelikuses selliste järeldustega uuringuid, mis kinnitaksid teie väidet, ei ole tehtud. Vastupidi, Euroopa praktika kinnitab ühemõtteliselt, et ka nendes riikides, kus sookvoote ei ole, võib näiteks sooline palgalõhe olla peaaegu olematu. Mul on kahju, et te minu vastust praegu üldse ei kuula, aga siiski ma üritan soolise palgalõhe küsimuses teie tähelepanu juhtida sellele, et teie poolt enne mitte just hea näitena nimetatud Ida-Euroopa riigid on soolise palgalõhe vallas eeskujuks tervele Euroopa Liidule. Sooline palgalõhe Euroopa Liidus on kõige väiksem Sloveenias, Poola on teisel kohal ja ka Bulgaarias on see võrreldes Eesti omaga praktiliselt olematu. Ka Leedu ja Läti saavad olla suurepäraseks eeskujuks ülejäänud Euroopale, kaasa arvatud sellele osale Euroopast, kus armastatakse soolist kvoteerimist. Nii et kui me tahame kellelki kogemusi omandada, siis kõigepealt peaksime minema kõige edukamate juurde Sloveeniasse, Poolasse, Lätti ja Leetu. Loomulikult tasuks põigata ka Itaaliasse, kes vanadest Euroopa Liidu riikidest on kõige pisema soolise palgalõhega. Nii et küsimusele tasuks läheneda märksa laiemalt, mitte keskenduda fanaatiliselt sookvootide kehtestamisele. Seniste teaduslike arusaamade järgi see põhjendatud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud peaminister! Soolise võrdõiguslikkuse seadus kehtestati 8 aastat, 11 kuud ja 11 päeva tagasi. Selle aja jooksul ei ole valitsus suutnud kinnitada soolise võrdõiguslikkuse nõukogu ega kehtestanud kogutavate

soopõhiste tööalaste statistiliste andmete loetelu. Need ülesanded tulenevad otseselt sellest seadusest. Kas te arvate, et kui tegemist on võrdõiguslikkuse edendamise, siis valitsus võib oma kohustusi täita valikuliselt ja jätta osa täitmata, kuigi seadus seda täitmist otsesõnu nõuab?

Andrus Ansip

Kindlasti ei ole valitsusel õigust seadust mitte täita. Aga see soolise võrdõiguslikkuse nõukogu on pisut komplitseeritum juhtum, kui esmapilgul paistab. Sinna nõukogusse ei ole võimalik väga heal tasemel eksperte leida, kuna paljud, kelle poole on pöördutud, ei ole pidanud sellise nõukogu moodustamist otstarbekaks. Aga seadus on täitmiseks. Ja kui seadus ei ole täidetav, siis tuleb seadust muuta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Härra peaminister! Te ütlesite, et valitsus toetab teavitus- ja koolitustööd, mitte kvote. Te ütlesite ka, et valitsus ei nimeta riigi omandis olevate või riigi osalusega äriühingute nõukogude liikmeid, seda teevad ministrid, ja et mis ministrite nimetatavatesse liikmetesse puutub, siis teie isiklikult tahaksite nende hulgas näha rohkem naisi. Mina tahaksin seda ka. Aga kui me võtame näiteks viimasel ajal palju meedias figureerinud riigi osalusega või riigi omandis olevad äriühingud, nagu Estonian Air ja Eesti Energia, siis me näeme, et seal tööpoolest nõukogude koosseisus naisi ei ole. Kas teie soovitatud teavitus- ja koolitustegevusest on osa saanud ka rahandusminister Jürgen Ligi ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts? Või kui nad seda veel ei ole saanud, kas teie hinnangul nad peaksid minema sooliste stereotüüpide murdmise koolitusele?

Andrus Ansip

Ma olen veendunud, et teadmiste levitamine ühiskonnas peab olema laiemal põhjal kui lihtsalt koolitusel käimine. See, et meil ka riigile kuuluvate äriühingute nõukogudes ei ole jälgitud soolist proportsionaalsust, kindlasti nendele ministritele, kes nõukogudesse isikuid on määranud, au ei tee. Aga ma tulen veel kord kõige olulisema juurde tagasi. Kõige olulisem

on kompetentsus. See peab olema määrav tegur, mille alusel inimesi nõukogudesse nimetakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Laine Randjärv!

Laine Randjärv

Austatud peaminister! Mul on üks täpsustav küsimus. Kui Euroopa direktiiv räägib võrdsetest võimalustest, siis kuidas teie meelest võiks tõlgendada seda, et asjaomased protsendid on 40 ja 60? Kui me räägime võrdsetest võimalustest, kas ei peaks suhe olema 50 ja 50? Kas selles mõttes ikka on tegu tõsiselt võetava võitlusega? Seda ühelt poolt. Aga teiselt poolt: kas üleüldse kvootide seadmine ei ole mitte diskrimineeriv absoluutselt kõikidele? Ühes või teises kohas on võib-olla kompetentseid mehi rohkem kui 60% valikust ja mispärast peaks piirama nende saamist ühe või teise äriühingu nõukokku?

Andrus Ansip

Jah, 40% ja 60% ei tähenda kindlasti võrdseid võimalusi. Võrdsete võimaluste olemasolu aga ei tähenda seda, et nõukogudes saabki olema mehi ja naisi võrdselt esindatud. Mina liberaalina kvoteerimist ei toeta. Ma tean ka mõnd negatiivset kvoteerimise kogemust. Minuvanused inimesed teavad seda Nõukogude Liidu aegadest. Kvoodimajandus oli tol ajal kindlasti majandusarengut pärssiv faktor. Kvootide kehtestamine ei taganud võrdsust, vaid vastupidi, see oli ebavõrdne kohtlemine. Mujalt maailmast võib leida riike, kus on nahavärvi järgi kvote kehtestatud, ja selliselgi kvoteerimisel on heade tulemuste kõrval ka soovimatuid tagajärgi. Nii et teadlikkuse kasv on kindlasti kestvam lahendus kui sunniviisiline kvootide seadmine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Austatud peaminister! Direktiivi seletuskirjas on toodud väide, et kuigi direktiivieelnõus sätestatud eelistusreegleid kohaldatakse ainult võrdse sobivuse, pädevuse ja ametialase suutlikkusega kandidaatide korral, võib ühiskonnas hakata levima arusaam, et naine on saanud

nõukogu liikmeks kvoodi tõttu, mitte tänu oma oskustele, teadmistele ja kogemustele. Minu küsimus on: kas te ei karda, et kui naised puuduvad juhtimistasanditel üldse, võib ühiskonnas endiselt jääda levima arusaam, et naised ei saa juhtimisega hakkama, neil pole selleks vajalikke oskusi, teadmisi ja kogemusi?

Andrus Ansip

Kas-küsimusele otsekohene vastus: ei karda! Pole mingisugust põhjust karta! Ettevõtted, keda see direktiivieelnõu oleks Eestis puudutanud, on väga erinevad ja nende hulgas on kindlasti ka ettevõtteid, kus pakutud kvoot on juba asjade loomulikus arengus täidetud. Aga needki äriühingud, kellel ei oleks mitte mingisuguseid probleeme ka siis, kui kehtestatakse kvoot, olid kategooriliselt kvoteerimise vastu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Austatud peaminister! Ma tean, et meditsiiniliselt sekkutakse sellesse probleemi tänapäeval sageli, kuid siiski mitte alati ja mitte igal juhul seda ei tehta. Mõnel puhul ei ole see ka võimalik. Tegelikult aga meie seas elab ka hermafrodiite ehk kahesoolisi. Üllatus, üllatus – nende kohta pole sookvoote käsitlevates dokumentides ridagi! Mida sellest arvata, härra peaminister?

Andrus Ansip

Ma jätaksin selle arvamise nende osaks, kes seda teemat minust märksa paremini valdavad. Ma ei ole nende nüanssidega väga kursis. Kuna ma olen nagunii kvoteerimise vastu, siis mina annaksin ka teie nimetatud isikute ringile võrdsed võimalused, ma ei jätaks neid ühest ega teisest kvoodist välja.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Härra peaminister! Järgmisel neljapäeval valitakse Riigikogu juhatus. Seni on Riigikogu juhatuses kaks naist ja üks mees. Kas võrdsuse huvides võiks järgmises koosseisus olla kaks meest ja üks naine?

Andrus Ansip

Selles küsimuses jätan ma arvamuse andmata pelgalt seetõttu, et mina ei ole Riigikogu liige. Valitsusjuhul ei sobi hakata Riigikogule ette ütlema, missugune peaks olema Riigikogu juhatuse sooline koosseis. See ei oleks aktsepteeritav, see ei oleks ilus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Hea peaminister! Aga valitsusliikmete kohta teil kindlasti on paslik arvamust avaldada. Te tunnistasite, et nii majandus- ja kommunikatsiooniministrile kui ka rahandusministrile, kes on meitanud nii Eesti Energia kui ka Estonian Airi juhtkonna, ei tee au, et nendes nõukogudes on ainult ühest soost inimesed. Samas te avaldasite arvamust, et tegelikult kõige olulisem on ikkagi kompetents. Kuidas teile tundub, kas ministrite tehtud valikute puhul on pigem olnud põhjus nende ministrite võib-olla mitte kuigi hea ülevaade Eesti võimekatest potentsiaalsetest nõukogu liikmetest või on see ühepoolne resultaat tingitud pigem sellest, et Eestis ei olegi kompetentseid naisi, kes nendesse nõukogudesse kuuluda võiksid?

Andrus Ansip

Kindlasti on soolised stereotüübid mõnes eluvaldkonnas tugevamad kui teistes valdkondades. Küsimus pole ainult mõttelaadis, küsimus ongi selles, et mõnel elualal ühest soost isikuid tegutseb märksa enam kui mõnel teisel elualal. Kõik me teame, et kaevurid on enamikus mehed. Kauga aega on olnud tavaks, et piloodid on valdavalt mehed, aga viimasel ajal on seda stereotüüpi hakatud muutma ja mina tunnen ennast küll väga kindlalt, kui lennukit juhib naine. Lennunduse valdkond üldiselt on olnud nende stereotüüpide järgi mehine valdkond. Aga ma ei arva, et see peaks ka tulevikus nii olema. Samas ma ei nõustu nendega, kes arvavad, et probleemid Estonian Airiga oleks meil olemata, kui Estonian Airi nõukogus oleks olnud ainult naised või oleks seal naisi olnud 40% ja mehi 60%. Need probleemid on ikka olemuslikud, tingitud meie geograafilisest asukohast, avatud taeva põhimõtete rakendamisest ja sellest tulenevatest tagajärgedest Eesti-taoliste riikidele. Samas ei saa

eitada konkreetseid juhtimisvigu, mis on ettevõttes tehtud, kuid neid vigu oleks võinud samahästi teha ka naised.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud peaminister! Kuidas te üldiselt hindate naiste osakaalu meie avalikus sektoris ja Eesti poliitikas? Erasektorile regulatsioonide kehtestamine on alati keerulisem, aga avalik sektor on sisuliselt teie valitsuse juhitud ja te saaks erasektorile eeskujuks väga palju ära teha just nimelt sooliste stereotüüpide kaotamisel ja ka inimeste julgustamisel kandideerida mõnda nõukogusse. Võtame kas või hiljutise Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori konkursi – minu andmetel polnud kuue esialgse kandidaadi seas ühtegi naist. Miks me oleme sellises olukorras? Mis te arvate, milline on Eesti avaliku sektori valgusenäitaja roll kogu riigis?

Andrus Ansip

Ma hindan Eesti avalikku sektorit väga kõrgelt. Meil on väga palju kompetentseid, riigile lojaalseid ametnikke riiki teenimas. Ja mul on hea meel, et nende riigile lojaalsete kompetentsete ametnike enamuse moodustavad naised. Hiljaaegu saime lugeda ühest ajalehest ka seda, et enamik Euroopa Komisjonis töötavaid eestlasi on naised. Naised on Eesti avalikus teenistuses üksjagu hästi esindatud, hästi nii arvulises mõttes kui ka veel paremini kvaliteedi mõttes. Paraku Riigikogus naisi on märksa vähem kui mehi ja see pole peaministri, vaid rahva valik. Ilmselt teadlikkuse suurendamine selles vallas on märksa laiem tegevusvaldkond kui ainult teadliku peaministri leidmine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Hea on kuulda, et te olete naistest nii heal arvamusel. Minu küsimus teile on järgmine. Kas te olete oma valitsuskabineti liikmetele öelnud, et kui on võimalik valida naise ja mehe vahel, et nad mõnikord eelistaksid ka kompetentset naist teatud kohale? Kui te pole

seada öelnud, siis kas te kavatsete seda soovitud anda?

Andrus Ansip

Peaminister pole klassijuhataja, pole valitsuskabineti liikmete kasvataja. Iga minister teab, et ametisse määramise aluseks on kompetentsus. Ma eeldan, et sellest lähtudes ministrid ka oma valikuid ja ametisse nimetamise otsuseid teevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea peaminister! Ma küsin valimistel kandideerivate naiste ja valimisnimekirjade kohta. Teatavasti on Keskerakond viimastel parlamendivalimistel vähemasti nimekirja esiosa koostanud seesuguselt, et on kasutanud n-ö tõmbelukusüsteemi: esimene number mees, siis naine, siis mees ja jälle naine. Euroopa Parlamendi valimistel oli 12 kandidaadist kuus meest ja kuus naist, seega on täiesti võrdne kohtlemine olnud erakonna sees. Sotsiaaldemokraadid on ka sellest rääkinud, aga siiamani tegudeni ei ole jõudnud. Rahvakogust on seesugune ettepanek ka tulnud, et võiks olla lausa seadusse kirjutatud see, et peaks valimistel kasutama tõmbelukusüsteemi. Kuidas te valitsusjuhina sellesse suhtute?

Andrus Ansip

Mina olen veendunud demokraatia toetaja ja ma toetan rahva valikuid. Reformierakonnas moodustatakse nimekirjad sisevalimiste alusel. Ma ei taha hakata ei erakonna sees ega Eesti riigi tasandil ega teistel tasanditel inimestele dikteerima mingite kvootide alusel nende valikuid. Jäägu valikuvabadus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Lisaks tõsisele demokraatia toetamisele te olete üldjuhul toetanud hästi palju kõikvõimalikke Euroopast tulnud initsiatiive. See konkreetne direktiiv, millest siin täna palju juttu on olnud – kuidas te peaministrina sellesse suhtute n-ö Euroopa perspektiivis?

Andrus Ansip

Eks sellel direktiivil ole omad positiivse sisuga eesmärgid ja ka negatiivsed aspektid. Tegemist ei ole musta-valge küsimusega: hea või halb, demokraatlik või mittedemokraatlik. Eesmärgid on üllad, kuid nende saavutamise vahendid ei ole kuigi demokraatlikud. Sellepärast mina isiklikult seda eelnõu ei ole toetanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea peaminister! Te ütlesite, et Euroopast tulevatel direktiividel võivad olla nii positiivsed kui negatiivsed aspektid. Ilmselt kui Euroopast antaks käsk, et me peaksime inimeste valimisel vastutavatele ametikohtadele lähtuma soost, siis oleks see meie jaoks negatiivne. Mulle meeldisid teie tänased vastused. Kas te olete valmis selle signaali andma ka Euroopa Liidule, et meile tepts mitte ei meeldi kõik Brüsseli direktiivid?

Andrus Ansip

Loomulikult väljendan ma oma seisukohti otsekoheselt nii siin kui ka Brüsselis, aga praegu ei ole põhjust pahandada mingisuguse abstraktse Euroopa Liiduga, kes teie väitel meile nagu liiga teeb. Ise me langetame neid otsuseid, on meie otsustada, kas me kehtestame kvoodid või ei kehtesta. Praeguseks on viis Riigikogu alalist komisjoni asunud seisukohale, et nemad kvote ei toeta, valitsus on täpselt samal seisukohal. Meil ei ole mõtet võtta juba ette mingisugust kaotaja positsiooni ja kurta, et meile tehakse liiga. Euroopa Liidust tulevad demokraatiat toetavad, mitte demokraatiat lüües otsused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Austatud peaminister! Te ütlesite, et kui lennukit juhib naine, siis tunnete end väga kindlalt ja turvaliselt. Muidugi, Estonian Airi nõukogus ei istu lendurid, istuvad lihtsalt kompetentsed inimesed, paraku küll kõik mehed. Ma tunnen väga mitut Reformierakonda kuuluvat tarka naist, valitsuses on üks minister naine. Mis te arvate, kas oleks kergem riiki

juhtida, kui oleks mõni naine veel ministrina tööl?

Andrus Ansip

Kõik sõltub isikute kompetentsusest. Kui naisministrid oleksid kompetentsed, siis loomulikult oleks kerge riiki juhtida, kui poleks kompetentsed, oleks raskem juhtida. Mul ei ole mõtet spekuloida niisuguste oleksitega. Praeguses valitsuses paraku on ainult üks naisminister ja seda valitsust mina peaministrina juhingi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, hea peaminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

2. Arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta 2012. aastal (nr 276)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, milleks on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Eiki Nestori, Heljo Pikhofi, Helmen Küti, Indrek Saare, Jaan Õunapuu, Kalev Kotkase, Kalvi Kõva, Karel Rüütli, Mart Meri, Neeme Suure, Rannar Vassiljevi ja Rein Randveri 28. jaanuaril esitatud arupärimine narkosurmade arvu kasvu kohta 2012. aastal (nr 276). Palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Austatud proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Mina jätkan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel küsimuste seeriaga, mis käsitleb narkosurmade arvu kasvu. Oleme selle kohta küsinud ka siseministrilt ja sellest on siin saalis mitme aasta jooksul mitmeid kordi juttu olnud.

Meil oli välja töötatud narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012, mis kehtis mullu 31. detsembrini. Üks selle strateegia olulisi eesmärke oli narkomaaniaga seotud kahju igakülgne vähendamine Eesti ühiskonnas, eelkõige inimeste ja inimeste tervise säästmise kaudu. Ootuspärase narkosurmade vähenemise asemel toimus hoopis nende arvu drastiline kasv. Kui aastal 2001 oli narkosurmasid Eestis 38, siis aastal 2012 tervelt 160. Sellelega on Eesti jõudnud väga nukrale esi-

kohale Euroopas: arvestades elanikkonna suurt, on meil narkosurmade suhtarv üle seitsme korra suurem kui Euroopas keskmiselt. Samas positiivse näitena siia kõrvale võin tuua õnnetussurmade arvu vähenemise aastate jooksul. See arv on kukkunud alla 100. Liiklusõnnetustes ja tulekahjudes hukkunud inimeste arv on viimase kümnendi aastaga kahanenud 50–60-ni, mis on tõsiselt hea näitaja. Aga seesama narkosurmade arv 160, mille taga on enamikus väga noored inimesed, on jälle väga halb näitaja.

Käesoleva aasta 21. jaanuari Postimehes tõdes politsei asjaomase valdkonna esindaja, et kuigi politsei tegevus on väidetavalt aktiivne olnud, tuleb tunnistada, et meid on tabanud ebaõnnestumine. Selle "meie" all ei pidanud ta silmas üksnes politseid, vaid tervet Eesti riiki kogu narkovastases tegevuses laiemalt. Selle tõdemusega on neid arve vaadates raske mitte nõustuda. Politsei raporteerib suurte uimastikoguste ja nendega seotud kriminaalse raha konfiskeerimisest ning rekordilistest näitajatest narkokurjategijate tabamise kohta. Statistika on aga kurb. Eriti torkab negatiivses mõttes silma väikeste uimastikogustega ehk tänavadiilerlusega seotud menetluste arv võrreldes 2008. aasta omaga. Menetluste arv 2012. aastal oli 190 võrra väiksem. Kõik need tapvad kogused aga, ükskõik mis ainega tegu ka ei ole – siseminister rääkis meile Eesti narkoturu üleujutamisest fentanüüluga –, on ostetud tänavalt, mis tähendab, et politsei on tegutsenud tunduvalt ebaefektiivsemalt kui aastaid tagasi.

Tervise Arengu Instituut viis 2012. aastal läbi uuringu, mis puudutas 15–16-aastaste uimastitarbimise harjumusi. Sellest ilmselt, et narkootikumide hinnanguline tarvitamine ja seega ka kättesaadavus on pigem kasvanud kui kahanenud. Aastal 2003, sellesama narkostrategia käivitamise ajal, oli uimastit tarvitanud noorte osakaal 24%, aastal 2011, selle strateegia eelviimasel aastal, aga juba 32%. Valitsuse kodulehel avaldatud narkostrategia 2011. aasta aruanne sisaldab endas väga palju positiivseid tulemusi ennetavate tegevuste, narkootikumide konfiskeerimise ja mitmesuguste projektide läbiviimise koha pealt, kuid meid ümbritsev reaalsus ja ka spetsialistide avaldused viitavad kahjuks väga nukrale tendentsile.

23. jaanuari infotunnis kahjuks jättis siseminister Ken-Marti Vaher senise narkoennetu-

se strateegia kohta esitatud küsimustele sisuliselt vastamata ega andnud otsest hinnangut oma valitsemisala tegevusele selles valdkonnas. Sellest tulenevalt küsime lugupeetud peaministrilt kuus küsimust. Miks on niimoodi läinud ja mis saab edasi narkovastases tegevuses? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Palun teid, lugupeetud peaminister, kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: milline on teie kui valitsusjuhi hinnang väidetele, et narkomaania ennetamise riiklik strateegia aastani 2012 on läbi kukkunud? Narkomaania ennetamise strateegia aastani 2012 koostati 2004. aastal, kasutades oma aja parimaid teadmisi ja oskusi. Selle elluviimine on kindlasti aidanud olukorda Eestis parandada. Strateegia koostamise ajal oli selge, et narkomaania on Eestile tõsine probleem. Samas oli puudu narkomaania tõkestamisega seonduv kogemus ja kompetents. Riikliku strateegia üldeesmärk oli vähendada narkootikumide pakkumist ja nõudlust ning luua toimiv ravi- ja rehabilitatsioonisüsteem sõltlastele. Paljud strateegias püstitatud eesmärgid said täidetud, kuid suur osa tööst tahab veel tegemist.

Positiivseks võib pidada, et vähenenud on süstivate narkomaanide arv, täidetud on pakkumise vähendamise üldeesmärgid, vanglates on loodud toimiv kontrollsüsteem, takistamaks juurdepääsu narkootikumidele. Kinnipeetavatest uimastisõltlastele on tagatud ravi ning vanglasisesed rehabilitatsioonivõimalused. Paljude seatud ülesannete täitmisel tuleb edaspidi rohkem panustada. Näiteks on kasvanud vähemalt korra elu jooksul narkootikume tarvitanud 15–64-aastaste isikute osakaal, suurenenud on uimastite tarvitamine naiste ja koolilõpilaste hulgas, samuti narkosurmade osakaal. Nagu öeldud, narkomaania ennetamise strateegiat aastani 2012 ei saa pidada läbikukkunuks, sest paljud püstitatud eesmärgid said täidetud ja see strateegia on abiks edasiste tegevuste kujundamisel.

Teine küsimus: kas teie juhitava valitsuse ministriumide koostöö narkomaania ennetamise

riikliku strateegia raames on olnud rahuldav ja kas püstitatud eesmärgid on saavutatud või mitte? Kui ei ole saavutatud, siis mis ulatuses ja vallas? Narkomaania kui nähtus saab alguse laste ja teismeliste elukeskkonnast ning üldisest vaimsest, füüsilisest ja sotsiaalsest heaolust. See puudutab väga paljusid riigi ja kohalike omavalitsuste tegevusalasid. Kui siht on tulemuslik narkomaania vähendamine, peab seda kõike arvesse võtma. Ennetus, ravi ja sõltlaste pahe küüsi tagasilangemise vähendamine sõltub suurel määral riigi ja kogu ühiskonna koostöövõimest. Kohati on senised tegevused olnud liialt killustatud.

Kolmas küsimus: kas eri ministriumide valitsemisalades on pingutatud vajalikul määral ning kui ei ole, siis kus valdkonnas enim vajaka jääb? Parem oleks võinud olla ennetustegevuse süsteemsus. Ehkki narkootikumidealane teave on üldhariduskoolide õppekavas, tuleks senisest enam luua koolikeskkonda tervikuna kaasavaid programme, investeerida laste ja noorte sotsiaalsete ning emotsionaalsete oskuste arendamisse ning kaasata ennetustegevusse lapsevanemaid. Suur väljakutse on ka uimastivaba elu soodustava sotsiaalse keskkonna loomine nendele, kes püüavad sõltuvusest vabaneda. Endine või vanglast vabanenud sõltlane vajab abi sotsiaalse toimetuleku oskuste arendamisel, vajab tööturuteenuseid, sotsiaalset tuge ning turvalist elukeskkonda, et ei tekiks kiusatust uuesti uimasteid tarvitama hakata.

Neljas küsimus: kas Siseministeriumi narkovastane tegevus on teie arvates vajalikul tasemel olnud ning võitlus narkokuritegevuse vastu oma ülesande täitnud? Kas narkokuritegude arvuline vähenemine statistikas on teie arvates pigem positiivne või negatiivne protsess? Narkootikumide kättesaadavuse vähendamine on olnud nii valitsuse kui Siseministeriumi kauaaegne prioriteet. Uimastiennetuses on oluline nii pakkumise kui nõudluse vähendamine. Politsei võib teha kõik endast sõltuva uimastite leviku piiramiseks, aga sellest ei ole kasu ilma sõltlaste ravi ja uimastiennetuseta. Selleks on vaja eri asutuste tulemuslikku koostööd.

2012. aasta kevadel moodustati uimastiennetuse valitsuskomisjon. Komisjoni eesmärk on strateegiliselt juhtida ja koordineerida nii ennetustööd kui ka pakkumise vähendamist.

Lisaks valitsuskomisjoni alalistele liikmetele kaasatakse töösse ka vabakonda ning riigi- ja omavalitsusasutusi esindavaid asjatundjaid. Eesmärk on üheskoos siduda ja planeerida eri asutuste tegevusi, tagada ühiste tegevuste seire, vältida topelttööd ning kindlustada, et narkovastane võitlus oleks pideva tähelepanu all. Üldine suund on, et Eestis kasvaks peale oluliselt vähem teismelisi, kes langevad alkoholi ja narkomaania küüsi.

Viies küsimus: milliseid meetmeid plaanib valitsus lähiajal, et olukorda paranemise suunas muuta ja narkosurmade arv lõpuks vähenemisele pöörata? Lisaks eelmainitud valitsuskomisjoni moodustamisele käivitati möödunud aastal mitu politsei erioperatsiooni, mille tulemusena tuvastati 51 kahtlusalust tänavadiilerit. Kokku saatis politsei 2012. aastal prokuratuuri 577 narkokuritegudes kahtlustatavat isikut, mida on pea 30 võrra rohkem, kui seda oli 2011. aastal. Senisest veel rohkem hakkavad koostööd tegema kriminaalpolitsei ja muud korrakaitseorganid. Et muuta narkomaaniavastane võitlus efektiivsemaks, lisatakse praegusele 70-le uimastitega tegelevale politseinikule kuus narkopolitseinikku, kes hakkavad tegelema eelkõige vahetult tänaval uimasteid müüvate kurjategijatega. Samuti anti lisaraha tehnilise võimekuse suurendamiseks, mille eesmärk on suunata narkovastase võitluse teravik raskele narkokuritegevusele ja organiseeritud gruppidele.

Üledoosidest tingitud surmade suur arv on seotud fentanüüli laialdase levikuga. Fentanüül on märksa kangem kui teised opioidid. Eesti on üks väheseid riike maailmas, kus see aine on nii ulatuslikult levinud ning narkoturul peaaegu täielikult asendanud teised opioidid, näiteks heroini. Ainult 13% mullu registreeritud narkosurmades ei olnud seotud fentanüüliga, 87% juhtudel oli üledoosi põhjuseks fentanüül või fentanüül kombinatsioonis teiste ainetega. Üledoosidest tingitud surmade ärahoidmiseks tuleb rakendada mujal maailmas edukaks osutunud ennetusprogrammi, mis hõlmab süstivate narkomaanide koolitamist ning neile naloksooni ehk lihtsustatult öeldes elupäästva vastumürgi andmist. Eestis katsetatakse seda programmi tänavu.

Kuues küsimus: mis ajaga on teie arvates võimalik narkosurmade arv Eestis vähemalt Euroopa keskmisele tasemele viia? Nalok-

sooniprogrammi rakendusel ning fentanüüli enama konfiskeerimise tulemusel on võimalik, et narkosurmade arv väheneb paari aasta jooksul. Samas ei tohi unustada, et sõltuvus on krooniline ajuhaigus ning enamik üledoosi surnud uimastisõltlasi on olnud süstijad alates teismeeast, seega on süstinud pikki aastaid. Isegi kui me teeme fentanüüli süstimise fentanüüli kättesaamatuse tõttu võimatuks, sõltuvus ise sellega ei parane. Kuna sõltuvuse ravi ei ole alati tulemuslik, on kauges perspektiivis kõige mõjusam ennetustöö.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Härra peaminister! Kahjuks ei saanud me teilt väga selgeid vastuseid nii nagu ka siseministrilt mitte. Te väitsite, et strateegia ei ole läbi kukkunud, kuigi hukka saanud inimeste arv aastas on neli korda kasvanud. Kui suur see arv peaks olema, et valitsus tunnistaks, et viimased kümmekond aastat jõus olnud strateegiaga on valel teel oldud, ega aetaks kõike fentanüüli kaela? Fentanüül on Eesti turulgi juba kümmekond aastat olnud, aga plahvatuslikult on see levinud just viimase viie-kuue aasta jooksul ja sellel ajal on see strateegia kogu aeg jõus olnud.

Andrus Ansip

Ma küsin vastu, ehkki see pole viisakas: missugused selle strateegia elemendid teie meelest on olnud valed? Mida me poleks pidanud tegema? Kui te järele mõtlete, siis ehk nõustute minuga, et kõik need eesmärgid on olnud õiged, need on andnud tulemusi. Kui neid eesmäärke poleks silmas peetud, oleks tulemused veelgi masendavamad olnud. Kokkuvõttes öelda, et strateegiat poleks meile vaja olnud, sellest pole kasu sündinud, on minu meelest väär. Et oleks pidanud tegema rohkem, et ennetustegevus oleks pidanud olema veelgi laiema pinnaga, sellega loomulikult olen ma nõus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Lugupeetud peaminister! Tulen tagasi küsimuse nr 4 juurde, milles sisaldunud alaküsimus tegelikult vastust ei leidnud. Nagu me teame, kuritegude statistika sõltub paljuski sellest, millele politsei oma tähelepanu pöörab ja millele ei pööra. Neljas küsimus sisaldas ka päringut, kas narkokuritegude arvuline vähenemine on teie arvates pigem positiivne või negatiivne protsess. Kas see viitab pigem politsei tähelepanu nihkumisele või on see teie arvates ka sisuliselt positiivne protsess? Samas me teame, et narkosurmade arv on hüppeliselt kasvanud.

Andrus Ansip

Kuritegude arv iseenesest ei pruugi väga palju kõnelda. Ma vastuses viiendale küsimusele nimetasin, et 2012. aastal pidas politsei kinni 577 narkokuriteos kahtlustatavat isikut, mida on 30 võrra rohkem kui aasta varem. Neid parameetreid, mille järgi anda hinnang politsei tegevusele, peab olema märksa rohkem kui üks-kaks, mis meil siin käsitlemist on leidnud. Ei narkokuritegude arv üksi ega ka narkokuritegude menetlemise käigus kinnipeetud isikute arv kahekesi ei anna adekvaatset pilti olukorrast. Probleemid on olemas, probleemid on väga suured ja kindlasti lahendamist nõudvad.

Probleemide lahendamisele ei aita kaasa asjaolu, et meil ei ole olemas võrreldavat statistikat sellisena, et me saaksime Euroopa riike omavahel võrrelda. Olemasolevad statistilised andmed on väga erinevad. Euroopa riikides võib narkosurmade arv 100 000 või miljoni elaniku kohta olla sajakordselt erinev. Ka statistikakogumikes, kus üritatakse narkosurmade arvu Euroopa Liidu riikides võrrelda, toonitatakse, et andmed ei ole tegelikult riigiti võrreldavad. Me ei ole suutnud Euroopa Liidus narkosurmade statistikat liikmesriigiti võrreldavatele alustele seada. Eesti jaoks on probleem olemas ja kindlasti on vaja rohkem indikaatoreid, et analüüsida asjade seis Eestis eri regioonides. Ning loomulikult on vaja narkovastast koostööd Euroopa Liidu tasemel ja ülemaailmselt enamal määral koordineerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Lugupeetud peaminister! Küsimustele vastates tõdesite, et kinnipeetavatele on tagatud ravi, ja küllap see nii ka on. Kuidas on lood ravivõimalustega neile, kes ei ole kinni peetud, aga kellel on probleem ja kes otsivad võimalust saada ravi? Kas neid kohti on piisavalt? On ju inimesed, kes on sattunud selle raske probleemi kuuksi, varguste ja rünnete tõttu ohtlikud kogu ühiskonnale, nii meie oma elanikele kui ka külalistele. Kas teie meelest on ravi tagatud ka nendele, kes ei ole veel kuriteo tõttu sattunud kinnipidamiskohta?

Andrus Ansip

Mitmesuguseid ravivõimalusi ja -kohti on Eestis järjest juurde loodud ning paraku tuleb tõdeda, et ravikohti ei ole piisavalt. Samas on isikute arv, kes sooviks ravi, võrreldes teadaolevate narkosõltlaste arvuga väga tagasihoidlik. Jälle jõuame kogu ühiskonna suhtumiseni – ühiskonna toetus sõltlastele sõltuvusest vabanemiseks peaks olema märksa tugevam, kui see praegu on.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Ma ei saanud mitte tulla siia pulti jagama teiega natukene pessimistlikumat arvamust, kui oli meie lugupeetud peaministril. Julgen väita, et kui me räägiksime näiteks liiklus- või tulesurmades, siis me kindlasti ei ütleks, et liiklus- või tulesurmade vähendamise kümne aasta strateegia on olnud edukas, kui nende surmade arv oleks kolme-nelja aastaga kasvanud 50 pealt näiteks 150 peale. Asi on väga lihtne: kui strateegia on kavandatud kümneks aastaks ja poole pealt nähakse, et see pole aidanud, et narkosurmade arv kasvab järjest, siis hea peremees võtab strateegia eest vastutajad letti ja küsib, mis viga on, vahest me peame selle probleemi lahendamiseks valima uue tee.

Jah, nii julm kui see ka ei ole, võib alati väita sedagi, et seesama sõltlaste suremine oma enda käe läbi vähendabki probleemi. See on

väga julm ütlemine ja niimoodi ei tohiks me kunagi mõelda, sest me ei tohi unustada, et need on kõik noored inimesed. Noored inimesed, kes Tartu Ülikooli teadlaste arvutuste kohaselt võiksid põlvkonnana Eesti riigi eelarvesse tuua juurde 650 miljonit eurot, õigemini SKT-d selle summa võrra suurendada. Needki on julmad numbrid, aga äkki pragmaatilised ja panevad mõtlema? Kui strateegia ei tööta, kui juba poole perioodi pealt on narkosurmade arv suurenenema hakanud, siis võiks tunnistada, et kava on läbi kukkunud, tuleb valida uus tee. Meie aga ootame, kuni periood lõpeb, laseme igal aastal sel arvul suurened ja siis moodustame valitsuse narkokomisjoni. Narkosurmade arvu kasv pole olnud viimase aasta küsimus. See on viimase viie-kuue aasta tõsise peavalu põhjus Eesti ühiskonnas.

Samuti ei saa päris nõustuda sellega, et raske on hinnata politsei tööd statistika põhjal. Jah, kindlasti on siin mängus palju mõjutegureid, kuid ärgem unustagem, et seesama narkomaan, kes ostab surmava doosi, ostab selle diilerilt, kes tegutseb Eesti riigis meie tähtsamates linnades tänaval suhteliselt vabalt. Nägin ise siinsamas Toompea nölval, kuidas päise päeva ajal narkodiiler tegutses. Peale helistamist hädaabikeskusesse ma ootas seal pool tundi, enne kui patrull kohale jõudis. No mis te mõtlete, kui kaua see narkodiil käib? Kas pool tundi? No ei! Mõni minut, viis minutit, ja osa süstib end kohe kohapeal. Need on needsamad tulevased ohvid.

Mida ma tahan öelda? Politsei avastatud väikeste koguste arv on viimase nelja-viie aasta jooksul vähenenud. See on kindlasti üks tõend, mis näitab, et sellega ühiskonnas ei tegelda, seda ei peeta prioriteediks. Vastasel juhul ju politsei püüaks tänavadiilereid. Kahjuks peab politsei oma eelarveliste võimaluste juures valima, kas püüda mingit kümnekilost kogust ja maksta sellele ekspertiisi eest või püüda grammist kogust ja maksta sisuliselt sama ekspertiisi eest. Muidugi peab ta mõtlema heaperemehelikult ja valima odavama tee.

Paar sõna ka ravist. Juba viis aastat tagasi teadsid spetsialistid väga hästi, et metadooniravi on ajast ja arust ning toob kaasa võib-olla isegi rohkem hukatust kui mitteravimine, sest kogused on sisuliselt topelt. Kõik see oli teada aastaid tagasi, kui strateegiaperiood oli poole

peal. Miks ei võetud uut suunda, kui oli valitud sisuliselt Titanicu kurss? Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Andres Anvelt! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

3. Arupärimine Estonian Airi sponsorilepingute kohta (nr 279)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Eldar Efen-dijevi, Enn Eesmaa, Ester Tuiksoo, Kalev Kallo, Lauri Laasi, Mihhail Stalnuhhini, Peeter Võsa, Priit Toobali, Tarmo Tamme, Valeri Korbi, Viktor Vassiljevi, Vladimir Velmani ja Yana Toomi 30. jaanuaril esitatud arupärimine Estonian Airi sponsorilepingute kohta (nr 279). Palun kõnepulti kolleeg Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Tänavu 30. jaanuaril esitasid 13 Keskerakonna fraktsiooni liiget arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Selle teemaks on Estonian Airi sponsorilepingud.

Lennufirmast Estonian Air kuulub 2012. aasta kevadest Eesti riigile 97,34%. Kahjuks on aga seda rahvuslikku nime kandvat ettevõtet saatnud pidev ebaedu, mis ilmneb suures ja järjekindlas kahjumis ning korduva riigipoolse abi vajaduses. 31. oktoobril 2012. aastal otsustati lõpetada töösuhe Estonian Airi tegevjuhi Tero Taskilaga, tuues põhjenduseks tema valitud strateegia mittetoimimise. Tero Taskila oli kogu oma ametisoleku aja kriitikatule all ka seoses talle makstud enam kui 33 000 euro suuruse kuupalgaga. Eesti riigile juba tollal kulukaks osutunud Tero Taskila tundub aga tekitavat kulusid ka kuid pärast tema ametist vabastamist.

Möödunud aasta 22. novembril ilmus Eesti Päevalehes intervjuu Estonian Airi uue juhi Jan Palmériga, kes viitas, et on tekkinud raskused, vabanemaks sponsorilepingust 2012. ja 2013. aastal toimuvate jäähoki maailmameistrivõistluste korraldamiseks. Avalikult on keeldutud sponsorilepingu mahtu kommenteerimast, kuid ajakirjanduse andmetel on see ligi 1 miljon eurot. Samuti ei saa tähelepanuta jätta fakti, et 2012. aasta kevadel teatasid toonane Estonian Airi nõukogu esimees Joakim Hele-

nium ja tegevjuht Tero Taskila, et loovad Eestisse tippjähokiklubi, mis alustab võistlemist Soome liigas. 30. jaanuaril esitasin koos 12 kolleegiga peaministrile kokku viis küsimust, loodetavasti peaminister vastab nendele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun lugupeetud peaministri veel kord vastamiseks kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Millises seisus on läbirääkimised lõpetamiseks Estonian Airi sponsori- leping jäähoki maailmameistrivõistlusteks?" Estonian Air teatas Rahvusvahelisele Jäähokiföderatsioonile soovist loobuda partneri staatusest ja lõpetada litsentsileping enne tähtaega eelmise aasta oktoobri lõpus. Läbirääkimised selle üle veel käivad. Arutatud on nii lepingu varajase lõpetamise ja leppetrahvi varianti kui ka kohustuste täielikku katmist tellimuslendudega. Täpsustuseks olgu öeldud, et ettevõtte enda selgituste kohaselt pole tegemist mitte sponsori-, vaid reklaamilepinguga, millega maailmameistrivõistlusi korraldav organisatsioon jagab õigusi reklaami näitamiseks. Reklaami eest on tasutud nii rahas kui ka bartertehingutega.

Teine küsimus: "Kui suure summa on Estonian Air kulutanud jäähoki maailmameistrivõistluste spondeerimiseks?" Aastal 2012 kulutas Estonian Air maailmameistrivõistlustele ligi 170 000 eurot, mis moodustas kolmandiku välisturgudele suunatud turundustegevuse eelarvest. Tänavu kulutusi tehtud ei ole, kuid minule teadaolevalt on selle aasta kohustused suurusjärgus 90 000 eurot. Vahendan praegu seda informatsiooni, mis on minuni jõudnud juhatuselt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kaudu. Iseseisvat teadmist mul sellest asjast ei ole ega saagi olla. Mulle teadaolevalt seda jäähoki maailmameistrivõistluste lepingut ei ole äriühingu nõukogu tasandil arutatud ja ka mingit otsust ei ole langetatud.

Kolmas küsimus: "Kuidas on asjast huvitatutel võimalik mainitud sponsori- lepinguga tutvuda?" Litsentsilepingu Rahvusvahelise Jäähokiföderatsiooniga on sõlminud AS Esto-

nian Air. Kirjalik leping on arhiveeritud samuti AS-is Estonian Air.

Neljasküsimus: "Kas võite kinnitada, et Joakim Heleniuse ja Tero Taskila plaanidesse luua oma hokiklubi ei ole investeeritud Estonian Airi raha sponsori- lepingu kaudu?" Jah, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on mulle seda kinnitanud.

Viies küsimus: "Kas peate mõistlikuks, et Estonian Air sõlmis jäähoki maailmameistrivõistluste sponsori- lepingu, samal ajal kui kuus teeniti keskmiselt 2–2,5 miljonit eurot kahjumit?" Ei pea mõistlikuks, eriti tagantjärele hinnates. Helsingi maailmameistrivõistluste partneri staatus oli seotud ettevõtte strateegiaga laiendada Soome turule. Kuigi Soomes saavutati märkimisväärne reisijate arvu juurdekasv, on ettevõtte kasvustrateegia teatavasti läbi kukkunud ja on selge, et paljud selle elluviimiseks tehtud kulutused oleksid võinud olla ole- mata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea peaminister! Ka meie fraktsiooni liikmed ei pea mõistlikuks, et sõlmiti seesugune sponsori- või reklaamileping. Te ütlesite, et nõukogu ei olnud sellest lepingu sõlmimisest teadlik. Kas teil on informatsiooni, kas majandus- ja kommunikatsiooniminister Parts oli selle lepingu sõlmimisest teadlik? Kahtlemata ei olnud tal rolli lepingu allkirjastamisel või suuniste andmisel, aga kas ta oli sellest teadlik?

Andrus Ansip

Ma ei oska sel teemal isegi spekuloida mitte. Ma kujutan ette, et valdav osa Eesti inimestest sai sellest meedia vahendusel teada, aga konkreetse küsimuse peate esitama konkreetsele ministrile.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kaja Kallas!

Kaja Kallas

Hea peaminister! Riigile kuulub 39 äriühingut. Kas teie arvates peaks peaminister teadma kõikidest lepingutest, mis nendes äriühingutes

sõlmitud on, või peaksid seda teadma eelkõige aktsionäri õigustes ministrid, nõukogud ja juhatused?

Andrus Ansip

Mida rohkem peaminister teab, seda parem peaministrile ja seda parem riigile – ma usun, et need asjad on nii. Aga kindlasti ei saa peaminister olla kursis kõigi 39 äriühingu või ka kõigi sihtasutuste konkreetsete lepingutega. Antud juhul on tegemist väga ulatusliku lepinguga ja ma kujutan ette, et erakapitalil põhinevas äriühingus ei oleks juhatus saanud langeda reklaamialaseid otsuseid, millega kolmandik välisturgudele suunatud vahenditest kasutatakse oma ettevõtte reklaamimiseks ainult ühe võistluse korraldamisel. Minu silmis on see ilmselgelt ebaproportsionaalne kulutus. Ma kujutan ette, et kui äriühingu nõukogu oleks seda arutanud, vaevalt et ta sellisele ettepanekule oleks toetust avaldanud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Hea peaminister! Me oleme siin saalis pidanud majandusministriga debatte Estonian Airi juhatuse ja nõukogu vastutuse teemal ning majandusminister on jäänud seisukohale, et nad ei ole suutnud aktsionäri esindajana tuvas-tada otsuseid, mis oleks ettevõttele majanduslikku kahju toonud ja mille puhul võiks kõne alla tulla isiklik vastutus juhtorganite ees. Kas sellise sponsorilepingu sõlmimist võiks teie hinnangul käsitada isikliku vastutuse kohaldamise põhjusena?

Andrus Ansip

Nad väidavad, et tegemist ei ole sponsori-lepinguga. Kui kahjumis olev ettevõtte tegeleks sponsoriga, siis see kõlaks väga kummaliselt. Aga ka ajutistes makseraskustes olev ettevõtte peab kindlasti tegelema oma lendude, teenuste ja kauba reklaamimisega. Sest kui ta loobub reklaamist, siis see tähendab, et ta vannub konkurentsivõitluses alla. Küsimus on eelkõige selles, kas see konkreetne reklaamileping oli, arvestades Estonian Airi majandusseisu, proportsionaalne või mitte. Et sellele küsimusele adekvaatselt vastata, tuleks asja uurida märksa põhjalikumalt, kui minul on

olnud võimalik viia ennast kurssi sellele aru-pärimisele vastuse koostamise raames. Ma ei tea, kuidas täpselt on välja makstud need 170 000 eurot. Vahest on tegemist mingisuguses ulatuses bartertehingutega, mis pole äriühingule lisakulutusi suurt kaasa toonud. Kui ma neid konkreetseid asjaolusid ei tea, siis ma ei saa anda ka mingisugust lõplikkusele pre-tendeerivat hinnangut. Kuid nagu ma juba ütlesin, eriti tagantjärele tarkusena võib öelda, et leping Estonian Airi brändi reklaamimiseks jäähoki maailmameistrivõistlustel on ebaproportsionaalne.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Austatud peaminister! Teie vastustest on välja tulnud, et Estonian Airi nõukogu ja üldkoosolek peaks seda teemat väga põhjalikult edasi lahkama. Aga ajakirjanduses ja ka meie saalis on kõlanud väiteid, et riigile kuuluvad äriühingud justkui ei peakski turundusega tegelema, sellele tähelepanu pöörama, et turunduseelarve nende puhul nagu ei olegi asjakohane ja peaks raha hoopis mujale panustama. Kuidas te laiemalt seda teemat kommenteerite?

Andrus Ansip

Turundustegevus on vajalik valdaval osal äriühingutel, kellel on vaja oma toodangut, teenuseid ja kaupu turustada. Ilma selleta, olgu tegu mis tahes omandivormiga, kas riigile kuuluva äriühingu või eraettevõttega, vabaturu tingimustes läbi lüüa võimalik ei ole. Palju on vaieldud selle üle, kas monopoolses seisundis olev äriühing peab tegelema sponsoriga, turundusega, reklaamiga. See debatt on korduvalt mitmes riigis ära peetud ja ühene järeldus on: jah, ka monopoolses seisundis olev ettevõtte peab tegelema suhtekorraldusega, sõltumata sellest, kas ettevõtte kuulub riigile või põhineb erakapitalil. Enamasti on nii, et ka monopoolses seisundis olev äriühing peab mõtlema oma mainele ja oma tulevikule.

Võin näiteks tuua Saksamaa ühisveevärgi ettevõtted, reoveepuhastusettevõtted. Kõik nad tegelevad oma klientidega, püüavad kliente paremini informeerida, korraldavad kliendipäevi, jagatakse pastakaid, lastele kommi või

värvipliiatseid. Keegi ei arva, et selline ettevõtte tutvustamine on liigne luksus või üle-arune. Kui seesama monopoolne veevärgi-ettevõtte seisab silmitsi probleemidega, kui firma arendamiseks on vaja teha suuri investeeringuid, siis on tavatarbijal, kes asjade seisust mitte midagi ei tea, vahest kerge tekkima seisukoht, et oleme siiani investeerimata hakkama saanud ja saame ka tulevikus. Aga kui tarbijate hulgas on arvestatav protsent isikuid, kes on käinud oma vabast ajast tutvumas ettevõtte tehnoloogilise protsessiga ja oskavad sõpruskonnas või korteriühistu koosolekul teistele seletada, miks investering on hädavajalik ja kuidas see on kasulik kõigile asjaosalistele, siis on investeringu tegemine märksa kergem.

Kui suhtekorraldustööga ei tegelda, kui monopoolne ettevõtte ei tegele turundusega, siis tavaliselt lõpeb see mingisuguste suurte konfliktidega. Vee-ettevõtete puhul kas tarbija kannatab vee kvaliteedi langemise tõttu või tekiavad mingisugused keskkonnareostuse probleemid. Nii et muu maailm on korduvalt analüüsinud, kas monopoolne ettevõtte peab tegelema turundusega või mitte, ja vastus on jaatav. Aga sellest minule esitatud küsimusest suhteliselt kaugele läinud seletusest ei maksa teha järeldust, et ma õigustan Estonian Airi reklaamilepingut jäähoki maailmameistrivõistluste korraldajatega. Ei, ma ei õigusta seda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Lugupeetud peaminister! Mulle tundub, et me usaldame liiga vähe Eesti ettevõtjaid ja ärimehi, kes oleksid ka suutelised Estonian Airi juhtima. Kui firmat juhtisid Eesti ärimehed, läks sel kõvasti paremini kui praegu, mil juhid on toodud kusagilt teistest riikidest. Aga minu küsimus on: miks Eesti äriühingute juhtide puhul ei kasutata tulemustasu? Kuupalk võiks olla kõvasti väiksem, aga kui inimene reaalselt midagi korda saadab ja Eesti firma kasuks midagi head teeb, siis võiks tulemustasu maksta. Miks ei kasutata äriühingute juhtide puhul tulemustasu? Kas te oskate sellele vastata?

Andrus Ansip

Ma püüan ka sellele küsimusele vastata. Aga olgu öeldud, et ega Estonian Airi väga palju eestlasi juhtinud ei ole. Samas möönan, et tõepoolest oli aeg, mil Erki Urva seda juhtis, tollele äriühingule üks parimaid aegasid. Ma ei pea kindlasti põhjendatuks nii pisikese äriühingu juhile 33 000 euro suuruse kuupalga maksmist. See on täiesti ebaproportsionaalne! Minu meelest pole see mitte kuidagi põhjendatud.

Tulemustasu maksmisel on Eestis ka riigile kuuluvates äriühingutes teatavad kogemused olemas. Mitte kõik need kogemused ei ole olnud positiivsed. Põhimõtteliselt, kui äriühingu juht on huvitatud hästi suurest tulemustasust, siis võib ta kasumi ühel aastal ettevõttes viia küllalt suureks, saada oma tulemustasu kätte, aga samal ajal ei ole äriühingu juhil stiimuleid ettevõtte arengusse investeerida. Tulen veel kord sellesama veevärgi näite juurde tagasi – see ei ole küll Eesti näide. Kui juhi põhieesmärk on tulemustasu, kasum, siis selle saavutamise nimel võidakse tagaplaanile jätta ülivajalikud investeeringud infrastruktuuri parandamiseks. Eesti puhul on praegu riigile kuuluvate äriühingute juhtide preemiafond piiratud ja selle piiramise tingis omaaegne rahva ootustele mitte vastanud külluslik tulemustasu Eesti Lotos.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Austatud peaminister! Te ütlesite, et tänava makstakse veel välja 90 000 eurot sponsori-lepingu alusel. Kas teile on teada, kas see on juba makstud või on see maksmata? Ehk oleks olnud otstarbekam maksta hoopis leppetrahvi ja jätta see 90 000 maksmata?

Andrus Ansip

Minu teada sel aastal ei ole makseid tehtud, see 90 000 eurot on Estonian Airi kohustus. Käivad läbirääkimised, et Estonian Air saaks sellest reklaamilepingust lahti öelda. Missugustel tingimustel see võiks toimuda, selgub läbirääkimiste käigus. Kuna praegu Estonian Air Soomest enam reisijaid Eestisse ei vea, siis ei ole sellisel reklaamil mitte mingisugust õigustust. Kui see leping omal ajal sõlmiti, siis Estonian Air tegutses väga aktiivselt Soome

turul. Firma strateegia ju rajaneski eelkõige ideel tuua Soome suhteliselt väikestest linnadest reisijaid Tallinnasse ning suurendada niimoodi Tallinna kaudu teistesse Euroopa Liidu riikidesse või ka väljapoole liitu lendavate reisijate arvu. Tookordsetes oludes, kui see strateegia välja töötati, tundus see olevat elluviidav idee. Paraku praegu peab tunnistama, et see oli ebareaalne, aga ega siis kellelgi paremat strateegiat pakkuda ei olnud. Uue strateegia väljatöötamine oli tingitud ikkagi sellest, et ka enne selle strateegia rakendamist oli Estonian Air majandusraskustes.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Austatud peaminister! Ma olen teiega täiesti nõus, et iga ettevõtte, sh riigiettevõtte vajab turundust ja suhtekorraldust. Kui nüüd Estonian Airi juurde tulla, siis millise hinnangu te annaksite Estonian Airile kümnepallisüsteemis? Kuidas on nad hakkama saanud suhtekorraldusega, et olla paremini mõistetav oma klientidele, laiemale üldsusele? Kas see on väga hea või keskpärane? Kas saaks midagi paremini teha?

Andrus Ansip

Ma ei ole õige isik, kes peaks hinnanguid andma. Firma äriplaani, laienemise plaani ei ole valitsus kinnitanud, selle on kinnitanud äriühingu nõukogu. Ma kordan: paremat plaani ju ka keegi ei pakkunud. Paraku see plaan ei töötanud. Meie lennunduse probleemid on objektiivselt olemas, need on ka numbriliselt mõõdetavad. Eesti asub ülemaailmses konkurentsivõime edetabelis kas 33. või 34. kohal, lennuühenduste kättesaadavuselt aga oleme – ma mälu järgi ütlen – 112. kohal 144 vaadeldud riigi võrdluses. Ehk siis lennuühenduste kättesaadavus on Eesti jaoks objektiivne probleem. Me peame selle lahendama, sest lennundus pole mingi suvaline äritegevus teiste äritegevuste seas, millega võib tegelda, aga kui tingimused pole soodsad, siis ei pea tegelema.

Lennundus on meie riigi jaoks ülimalt oluline. See on meie inimeste jaoks oluline, et me saaksime reisida teistesse linnadesse Euroopas ja väljaspool Euroopat hästi mugavalt. Meie turismisektor sõltub väga suures ulatuses len-

nundustegevusest. Kui me ei üritaks oma lennukompaniid toetada, siis kannataja oleks kindlasti laiemalt kogu turismisektor, Eesti elanikkond tervikuna, aga ka investeeringud. Investor vaatab muu hulgas lisaks investeerimiskeskonna stabiilsusele ka seda, kuidas ta investeerimiskeskonnale ligi pääseb, kas on olemas lennuühendused või mitte. Nii nagu me toetame praamiühendust saartega ja raudteeühendust Viljandiga – olen seda varemgi siit puldist öelnud –, nii peame tagama ka lennuühendused tähtsate keskustega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Härra peaminister! Sissejuhatus küsimusele on pikem kui küsimus ise. Ma tean teid kui sirgjoonelist, selge silmavaate ja selge sõnaga meest. Ma ootan oma küsimusele seetõttu ka lihtsat, selget ja arusaadavat vastust. Ja küsimus on: kes vastutab?

Andrus Ansip

Kes otsuse langetas, see peaks vastutama, aga võib arvata, et see inimene on praeguseks ühes märkimisväärse kompensatsiooniga juba ametist lahkunud. Kas tema vastutus võiks olla ka kriminaalne, seda ma praegu mulle teadaoleva informatsiooni põhjal öelda ei saa. Aga veel kord: selline reklaamileping on täiesti ebaproportsionaalne. Ma ei ole lennundusspetsialist ega reklaamispetsialist, aga mina ei oleks mitte kunagi nii ühekülgselt lepingut sõlminud, kasutanud kolmandikku kõigist välisreklaamiks mõeldud summadest firma reklaamimiseks ühel võistlusel. See ei ole mõistlik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud peaminister! Väga kahju, et taasiseseisvunud Eesti riigis ei ole aastate jooksul nõukogu liikmete rolli ja vastutust suudetud niimoodi kokku leppida, et oleks ka üldsusele selge: kes on midagi valesti teinud, peab selle eest vastutama. Aasta tagasi alles nii Helenius kui Taskila rääkisid konkurentsivõimelisest jäähokiklubist, kes hakkab Soome liigas mängima. Minu meelest on see natuke utopia ja

naljanumber. Aga täna oli meil komisjonis tulenevalt Riigikogu esinase kirjast vaja hakata koostama raportit, mis puudutab riigiettevõtete nõukogu liikmete teemat. Mis te arvate, kuidas see peaks olema reguleeritud?

Andrus Ansip

Ma tulen teie küsimuse alguse juurde tagasi. Selles kontekstis ei ole nõukogu see, kellele näpuga näidata. Mulle teadaolevalt pole nõukogu seda reklaamilepingut arutanud, ammugi mitte heaks kiitnud. Nõukogu roll on olematu.

Kui küsimus oli suunatud sellele, kas Riigikogu liikmed peaksid olema äriühingute nõukogudes esindatud või mitte, siis minu seisukoht on teile ammustest aegadest teada. Mina toetan Riigikogu liikmete osalemist äriühingute nõukogudes. Nagu te ka ise teate, valdavalt on Riigikogu liikmed äriühingute nõukogudes väga suurte palgade vastu hääletanud. Need on olnud inimesed, kes tajuvad vastutust valijate ees, ja nad on püüelnud ettevõtete mõistuspärase juhtimise poole. Kui on ebaselgust milleski, näiteks selles osas, kes nimetab Riigikogu liikmed nõukogudesse, siis tuleb see kõrvaldada. Tõepoolest, põhiseadusega ei ole kooskõlas, kui täitevvõimu esindaja nimetab ametisse seadusandliku võimu esindaja. Kuid väita, et rahvalt mandaadi saanud isik ei ole kohane esindama riigi huve riigile kuulavas äriühingus, on minu meelest täiesti alusetu. Pigem on küsimus hoopis milleski muus ja sellele on juhtinud tähelepanu minu teada ka Erkki Raasuke, keda ma pean selles küsimuses küll arvestatavaks autoriteediks. Pigem võib küsida seda, mis alustel on need teised isikud riigile kuuluvate äriühingute nõukogudesse riiki esindama nimetatud. Nende puhul mingeid ühtseid valikukriteeriume, ei rahva mandaati ega midagi muud ei oska keegi välja tuua.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Hea peaminister! Mina ei kuulu ühegi riigi äriühingu nõukogusse ja sellepärast julgen jätkata seda jutuajamist, mis on natuke laiemaks valgunud kui jäähoki MM. Estonian Air on praegu käigus seitse lennukit: neli Bombardieri ja kolm Embraerit. Üks Boeing seisab

niisama platsil ja uus firmajuht ütles, et on odavam maksta niisama liisingut kui seda lennutada. Mis mõte on üldse sellist firmat pidada? Korralik aktsionär oleks juba ammu selle likvideerinud, maha müünud, ära kinkinud – ma ei tea, mida iganes. Aga praegu lastakse ainult mingitel gastrolööridel tohutu raha eest piraaditseda. Kui me tahame toetada jäähokit, mis on ju suurepärane eesmärk, siis toetaks ehk seda jäähokit otse, aga saadaks siiski firma laiali ja otsustaks, kes on süüdi selles, mis Estonian Airiga toimub.

Andrus Ansip

Kui Estonian Air on juhtimisvigu tehtud – ja ma mõõnan, et neid on ilmselgelt tehtud –, siis ei pea see tähendama seda, et kogu lennundusvaldkond on Eesti jaoks väheoluline, et oma lennukompanii on Eesti jaoks ebaoluline. Ma rääkisin küllalt pikalt, miks ühele Eesti taolisele riigile on oma lennundusettevõtte omamine tähtis. Küsimus pole pelgalt äriühingus ja selles, kas ta toetab jäähokit või ei toeta, armastavad nad seal jäähokit või mitte. Küsimus on Eesti elanike reisimisvõimalustes, meie turismisektori arengus. Küsimus on investeringutes, mis kas tulevad Eestisse või ei tule.

Avatud taeva kontseptsioon Euroopas on hea kontseptsioon, aga see ei sobi mitte kõigile liikmesriikidele ühtemoodi hästi. Nendele, kes jäävad Euroopa südamikust eemale, äärealadele, on praegu kasutusel olev mudel toonud küllaga probleeme. Eesti ei ole mitte ainus riik, kus lennundus maadleb suurte raskustega. Kui me vaatame oma naabreid, siis näeme, et ka nendel on probleeme küllaga. Euroopa Komisjon on menetluse algatanud ka lätlaste suhtes, leedulased on ilma oma riigi lennundusettevõttest, SAS sai riigi toe nii Rootsi riigilt kui ka Taani riigilt, Malév Ungaris on pankrotis, LOT-il on Poolas ilmselged raskused. Paljudel lennundusettevõtetel, eriti Euroopa Liidu äärealadel olevates riikides, on praegu väga raske. Eriti raskeks läkski ülemaailmse finantskriisi ajal lennundusfirmadel, sest reisijad muutusid märksa alalhoidlikumaks. Lennundussektoris tõi reisijate arvu kahanemine, eriti äärealadel, palju rohkem kahju kui mujal majanduses keskmiselt. Oleks lihtne lahendus öelda, et enam me selle asjaga ei tegele ja eks vaadaku investorid ja turistid ja Eesti elanikud

ise, kuidas saavad. Ma arvan, et ei Riigikogu ega valitsus tohiks nii lihtsa vastupanu teed minna.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Lugupeetud peaminister! Te ütlesite, et Estonian Air ei tohiks jäähokit toetada. Aga mida peaks teine riigiettevõtte Tallinna Sadam tegema, kas tema võib sporti toetada või mitte?

Andrus Ansip

Kasumit teeniv ettevõtte tohib minu hinnangul sporti ja kultuuri toetada, isegi peaks seda tegema – see on osa turundustegevusest. Kahjumis ettevõtte kindlasti peab tegelema reklaamiga. Estonian Airi puhul on küsimus, kas kõnealune reklaamikanal ikka on põhjendatud ja efektiivne. Tagantjärele me teame, et efektiivne see kindlasti ei ole olnud. Üldiselt aga peavad monopoolsed ettevõtted ja riigile kuuluvad äriühingud kindlasti tegelema suhtekorralduse ja turundusega, selle lahutamatu osa on ka sponsorlus.

Tallinna Sadam on Eesti riigile kuuluvatest äriühingutest kõige suuremat dividenditulu eelarvesse andev ettevõtte, kui jätta kõrvale Eesti Energia, kellelt me saame dividende, aga kuhu me oleme maksumaksja raha tagasi investeerinud. Seega minu hinnangul on turundustegevus, suhtekorralduslik tegevus kasumlikul äriühingul põhjendatud. Niimoodi suhtutakse nendesse ettevõtetesse igal pool maailmas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud härra peaminister! Praegu ei räägi Estonian Airist ja firma tööst ainult laisk inimene. Seoses sellega on mul teile küsimus: millal on plaanis Estonian Airile riigieelarvest järjekordselt raha eraldada, et tegevdirektor võiks sponsorilepingule alla kirjutada?

Andrus Ansip

Ma usun, et praegu ei ole Estonian Airil selline juhtkond, kes oleks valmis spondeerima.

Midagi õpitakse ka tehtud vigadest. Ma loodan, et need õppetunnid on juba saadud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Paar mõtet selle teema lõpetuseks, kuigi ka järgmise arupärimise käigus räägitakse Estonian Airist ja kahtlemata laiemalt. Ma tänan peaministrit selle eest, et ta andis väga selge hinnangu sponsori- või reklaamilepingule, mille Estonian Air on jäähoki toetamiseks sõlminud. Ka meie leiame, et see on ilmselgelt põhjendatud ja eaproportsionaalne, olgugi et mängu pandud summa – 260 000 eurot, mis on vanas väeringus veidi üle nelja miljoni krooni – ettevõtte kogukahjumis väga suurt osa ei mängi. Samas see näitab selgelt, kuidas ettevõttes suhtutakse finantsküstümusesse, mis juhatuses arutada ja otsustada võetakse. Kohe tuleb meelde ka see 33 000 euro suurune kuupalk, mida Tero Taskilale päris pikka aega maksti.

Kahtlemata me pöördume Estonian Airi poole, et see leping kätte saada. Seal on kirjas täpsed summad ja täpsed ülesanded ning selgub, kas tegemist ikka on reklaamilepinguga, nii nagu peaministrile majandusministeeriumist öeldi. Arvan, et Eesti avalikkusel on õigus nõuda, et see leping avalikustatakse ja kõik selle sisu teada saaks.

Lõpetuseks peaministrile üks lühike soovitus, mis puudutab koalitsioonipartnerit. Siseminister Vaherile saite päitsed pähe sellega, et ta loobus Kama esitamisest PPA juhi kohale. Soovitan sedasama teha ka minister Partsiaga. Oleks aeg panna päitsed pähe ka majandus- ja kommunikatsiooniministrile, et ta rohkem rumalusi ei teeks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine AS-i Estonian Air riigile kuuluvate aktsiate valitsemise heaperemehelikkuse kohta (nr 282)

Esimees Ene Ergma

Läheme järgmise arupärimise juurde, mille on esitanud Riigikogu liikmed Andres Anvelt, Heljo Pikhof, Helmen Kütt, Indrek Saar, Jaak Allik, Jaan Õunapuu, Jevgeni Ossinovski, Kajar Lember, Kalev Kotkas, Kalvi Kõva, Karel Rüütli, Mart Meri, Neeme Suur, Rannar Vassiljev, Rein Randver ja Sven Mikser 31. jaanuaril s.a. Arupärimise teema on AS-i Estonian Air riigile kuuluvate aktsiate valitsemise heaperemehelikkus. Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! 16 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget esitasid jaanuari viimasel päeval peaministrile arupärimise AS-i Estonian Air riigile kuuluvate aktsiate valitsemise heaperemehelikkuse kohta. Peab ütleva, et arengud firma käekäigus on olnud väga mitmekesised ja kiiresti muutunud. Pean aga kahetsusega nentima, et arupärimistele vastamise kord ei võimalda kiiretele küsimustele kiireid vastuseid saada.

Aastatel 2011 ja 2012 eraldas Vabariigi Valitsus kokku 30 miljonit eurot ettevõtte uue strateegia elluviimiseks, mis nägi ette lennukipargi uuendamist, sihtkohavaliku laiendamist ja lennugraafiku tihendamist. Nüüd teame, et see strateegia on läbi kukkunud. Hoolimata kõigest on lennuettevõtte olnud 2006. aastast kahjumis ning kahjum on viimastel aastatel märkimisväärselt suurenenud. 2011. aasta kahjum oli 17,3 miljonit eurot ja möödunud aasta esimese üheksa kuuga ületas kahjum 20 miljoni euro piiri. Eelmise aasta viimastel kuudel kahjum kindlasti veel suurenes. Nõukogu esimehe Erkki Raasukese sõnul vajab lennufirma kuni 70 miljonit eurot, sõltuvalt sellest, kui suurte trahvide eest on tehasele võimalik tagastada ebavajalikuks osutunud lennukid ja mis seisus on ettevõtte rekapiitalseerimine. Palju on räägitud sellest, kuidas lennukiparki paari viimase aasta jooksul on uuendatud, kuidas on lepinguid sõlmitud, kuidas on lennukid välja ostmata jäetud. Kindlasti on ka see praegu üks kivi selle ettevõtte kaelas.

Eelmise aasta 13. detsembril otsustas valitsus eraldada firmale omandireformi reservfondi vahenditest laenuna kuueks kuuks 15%-lise intressimääraga 8,3 miljonit eurot. Minister Parts selgitas toona, et otsus raha laenata on tingitud Euroopa Liidu riigiabi reeglitest. Minister väitis, et ettevõttel jätkub raha märtsi alguseni, et täita kõiki võlausaldajate ees võetud finantskohustusi. See aeg hakkab mõne nädala pärast otsa saama. On teada, et alles hiljuti otsustas valitsus Estonian Airile veel ühe laenu anda, et ettevõtte majanduslikku olukorda parandada.

Vastused seitsmele küsimusele, mis me esitasime peaministrile, peaksid meie arvates selguse tooma ka selles, kas valitsus näeb endal süüid lennufirma raskes majanduslikus olukorras või langeb kogu vastutus majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Tahame teada, kas selles, et firma on viimastel aastatel kahjumis olnud, oli oma osa firma juhtkonnal. Kui tegemist oli pahatahtlikult firmale kahju tekitamisega, siis soovime teada, kas nõukogu liikmed peavad kandma isiklikku vastutust tulenevalt Eesti Vabariigis kehtivast äriseadustikust. Aitäh teile! Ootame peaministri asjalikke vastuseid.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaan Õunapuu! Palun veel kord kõnepulti lugupeetud peaministri!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Olete andnud majandus- ja kommunikatsiooniministriga vastandlikku informatsiooni AS-i Estonian Air tegevusplaanide kohta. Kumb teist eksitab avalikkust? Kas valitsuse tegevus riigile kuuluvate aktsiate valitsemisel on sihipärane, mõtestatud ja eesmärgipärane?" Arupärijad viitavad minu sõnadele 16. jaanuari infotunnis ja sellele, mida ütles Juhan Parts kaks päeva hiljem. Võin veel kord kinnitada, et 16. jaanuaril ei olnud valitsusel valmis kujul olemas AS-i Estonian Air restruktureerimise plaani ehk nn plaani A. Samuti usun, et ka majandus- ja kommunikatsiooniminister oli oma väljendustes täpne, kinnitades, et ministeeriumis käib töö alternatiivse plaani ehk nn plaani B kallal. Seega ei maksa siit otsida mingit vastuolu või avalikkuse eksi-

tamist. Valitsuskabinet arutas majandus- ja kommunikatsiooniministri ettepanekuid AS-i Estonian Air ja Eesti lennuühenduste tuleviku teemal 31. jaanuaril ja 14. veebruaril. Lennuühenduste tagamisega seotud otsuste puhul on valitsus kaalunud alternatiive. See kaalumine on olnud sisuline. Estonian Airi restruktureerimise kasuks otsustati pärast eri võimaluste analüüsi ning koostööläbirääkimisi teiste lennufirmadega.

Teine küsimus: "Kas Teie kui valitsusjuht näete ka kogu valitsuse süüd lennufirma raskes majandusolukorras või langeb kogu vastutus majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile?" Riigivaraseadus, mis näeb ette riigi äriühingute juhtimise eripära võrreldes tavaliste äriühingutega, annab Vabariigi Valitsusele õiguse teha mõningaid, tavaliselt üldkoosoleku pädevusse kuuluvaid otsuseid. Näiteks on valitsuse volitust vaja äriühingu aktsiakapitali suuruse muutmiseks, ühingu ümberkujundamiseks, jagunemiseks või lõpetamiseks. Valitsus on andnud majandus- ja kommunikatsiooniministrile volitused Estonian Airi aktsiakapitali suuruse muutmiseks. Nende otsustega on riik varemalt koos teiste aktsionäridega lennufirmasse lisakapitali investeerinud. Estonian Airi nagu teistegi äriühingute tegevust on strateegiliselt ja operatiivselt juhtinud nõukogu ja juhatus. Riik pole aktsionärina ette kirjutanud, kuidas ajada lennundusäri, koostada lennuplaane, valida sihtkohti või lennukeid. Aktsionärina on riigi tingimus kapitali lisamisel olnud see, et ettevõtte jõuaks restruktureerimise tulemusena kasumisse. Nagu AS-i Estonian Air viimaste aastate majandustulemused näitavad, ei ole see õnnestunud. Tõsi, samalaadsete probleemide küüsis, nagu ma juba ka eelmisele arupärimisele vastates viitasin, on paljude Euroopa riikide lennundusettevõteted.

Kolmas küsimus: "Kas viimaste aastate firma kahjumis oli oma osa ka firma juhtkonnal? Kui jah, siis milline?" Firma tulemused kujunevad juhtkonna otsuste, töötajate panuse ning väliste tegurite koosmõjus. Estonian Airi eelmise aasta majandustulemused olid eeldatavalt ajaloo halvimal ja kindlasti tuleb kriitiliselt hinnata selle põhjusi. Eelmise aasta aprillist käivitatud kasvustrateegia ja transiitreisijate etteveomudel ei ole õigustanud ennast finantsilisest küljest kaugelgi nii hästi, nagu algsest kavandati. Reisijate arv küll kasvas

vastavalt plaanile, kuid piletitulu oli väiksem ja opereerimiskulud suuremad. Suuremate kahjude vältimiseks otsustati Estonian Airi tegevust kokku tõmmata ja naasta mudeli juurde, mis keskendub üksnes püsiva baasnõudlusega liinide teenindamisele. Tegevusmahu kiire vähendamine võib ettevõttele kaasa tuua suuri kulusid seoses lennukite kasutamiseks sõlmitud lepingute enne tähtaega lõpetamisega. Nii on see ka Estonian Airi puhul. Lisaks ühekordsetele kuludele tuleb mainida, et praegu on kahjumis ka ettevõtte igapäevane tegevus.

Neljas küsimus: "Kas Te ei arva, et tegemist oli pahatahtlikult firmale kahju tekitamisega, seoses millega peavad nõukogu liikmed kandma isiklikku vastutust tulenevalt äriseadustikust?" Minu teada ei ole Estonian Airi puhul põhjust rääkida kuritarvitustest või muust sellisest, mille tõttu oleks alust esitada juhtkonna liikmete vastu nõudeid. Estonian Airi eelmise äriplaani realiseerumine ebaõnnestus äriarvestusel, mitte kellegi pahatahtlikkuse või kuritarvituste tõttu.

Viies küsimus: "Milline on valitsuse plaan tagamaks Eestile oluliste lennuühenduste säilimine? Kas selles on jätkuv roll ka rahvuslikul lennukompaniil?" Valitsus otsustas eelmise aasta lõpus ja käesoleval aastal laenata AS-ile Estonian Air kokku 24,9 miljonit eurot lennuühenduste tagamiseks Eestile oluliste sõlm-punktidega. See summa koosneb 8,3 ja 16,6 miljonist eurost. Samuti on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitanud Euroopa Komisjonile riigiabi andmise loa taotluse päästmisabi andmiseks AS-ile Estonian Air. Lõpliku ja jätkusuutliku AS-i Estonian Air restruktureerimise kava ootab valitsus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt hiljemalt s.a 18. aprilliks ehk plaan A peab seega lõplikult valmima 18. aprilliks.

Kuues küsimus: "Millist mõju avaldab Estonian Airi halb majandus seis Tallinna Lennujaamale, kus firma regulaarliinide osatähtsus on üle 40%?" Pärast restruktureerimist hakkab Estonian Airi reisijate arv olema ilmselt väiksem kui eelmisel aastal, mil see oli rekordiliselt ligi 890 000. Siiski peaks reisijate arv jääma samasse suurusjärku varasemate aastatega. Näiteks lendas 2010. aastal Estonian Airiga 582 000 reisijat. Kui möödunud aastal oli Tallinna Lennujaamas samuti rekordiline reisijate

arv – 2,2 miljonit reisijat –, siis selle aasta reisijate arvuks on lennujaam konservatiivselt prognoosinud 1,8 miljonit. Tegemist on muutusega, millega Tallinna Lennujaam hakkama saab.

Seitsmes küsimus: "Jaanuari keskel Te väitsite, et korralikku plaani, mis veenaks ka Euroopa Komisjoni, AS-i Estonian Air päästmiseks ei ole. Kas see on tänaseks valminud?" Nagu ma eespool juba ütlesin, ootab valitsus majandus- ja kommunikatsiooniministrilt täielikku restruktureerimisplaani 18. aprilliks s.a. See plaan peab veenma Euroopa Komisjoni, Estonian Airi kliente ja ka maksumaksjat. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas peaministrile on küsimusi? Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud peaminister! Ma tulen tagasi teie viidatud riigivaraseaduse juurde, kus riigivara valitsejale on pandud kohustus valitseda tema käsutusse antud vara heaperemehelikult, säästlikult, otstarbekalt jne. Ma küsisin seda ka paar nädalat tagasi infotunnis majandusministri käest ja just selles kontekstis, kas tema kui üldkoosolek tunnetab, et ta on seda vara heaperemehelikult hoidnud. Mis teie arvate, kas seda on tehtud Eesti riigi huvides?

Andrus Ansip

Küll oleks kerge ja hea riiki juhtida, kui sellisele küsimusele saaks alati vastata kas jah või ei. Väga kerge oleks vastata siis, kui riigile kuuluvad äriühingud teeniksid märkimisväärset kasumit. Siis oleks alati võimalik öelda, et riigi varaga on väga heaperemehelikult ümber käidud, juhatus on oma tööga väga hästi hakkama saanud ja nõukogu on oma ülesandeid suurepäraselt täitnud. Aga äris tulevad ette riskid ja lennundusäris on olnud riskide kaal väga suur. Need riskid on toonud kaasa teatud lennundusettevõtete pankrotistumise ja likvideerimise. Teatud ettevõtetele – ma ütlesin, et suurele osale Euroopa lennundusettevõtetest – on riskid kriisi ajal toonud kaasa väga kesise kasumi või valdavalt lausa kahjumi. Vähe on neid lennundusettevõtteid, mis on suutnud kogu kriisi vältel töötada kasumlikult. Võib filo-

soofiliselt küsida, kas kõik need lennundusettevõtted, kes kriisi ajal on Euroopas kahjumis olnud, on olnud halvasti juhitud ja kas nende nõukogude liikmeid peaks kriminaalkorras karistama. Vaevalt et selline lähenemine aktsepteeritav oleks. Ettevõtte nõukogu vastutus on ka Eestis seadusega sätestatud. Kui äriühingu nõukogusse kuuluv isik oma valede otsustega või tegevusetusega põhjustab äriühingule kahju, siis on selline vale tegevus või tegevusetus karistatav. Aga äririsk tervikuna ei ole midagi niisugust, mille tagajärgi oleks võimalik täielikult ette näha. Teatud asjaolude kokkulangemise korral on see risk valdavale osale ettevõtetele mingil perioodil sisuliselt paratamatu. Aga kui me tuleme tagasi Estonian Airi juurde, siis siin on jälle kord küsimus, missugune on meist mitte sõltuvate asjaolude ja juhtimisvigade proportsioon. Loomulikult tuleb see proportsioon välja selgitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud peaminister! Brüsselist konkurentsivolinikult on tulnud selline mõte või sõnum, et Eesti riik või Vabariigi Valitsus on liiga tõtakalt asunud tormama ja Estonian Airi toetama. Kas see võib ka riigiabi andmise otsustamise suunda natuke mõjutada? Teine küsimus on see, kui kaugelt me oleme riigiabi läbirääkimistel jõudnud.

Andrus Ansip

Aitäh! Siiani ei ole mingeid mustvalgeid jah-ei-stiilis vastuseid Euroopa Komisjonist tulnud. Väited, et appi on tõtatud liiga kiirustades, ei ole minu silmis väga kohased, sest ega meil valikuid väga palju ei olnud. Sisuliselt oli valik väga selge: kas kiire abi või ettevõtte pankrotistumine. Ettevõtte pankrot Vabariigi Valitsuse liikmete meelest Eestile vastuvõetav ei ole. Selle otsesed ja kaudsed tagajärjed oleksid minu ja ka teiste valitsusliikmete hinnangul märksa rängemad kui ettevõtte toetamise tõttu maksumaksjale tekkiv koormus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh, proua istungi juhataja! Lugupeetud peaminister! Kas on üldse analüüsitud, kui palju on riik pannud raha Estonian Airi selle nelja aasta jooksul, kui ta on olnud enamusaktsionär? Kui palju on olnud reisijaid, milline on olnud ühe reisija kulukus, kui paljud reisijatest on olnud turistid ja mis summas on iga turist Eestisse raha toonud? Kui võtta need summad kokku, siis milline on olnud kokkuvõtlikult Estonian Airi mõju Eesti turismisektorile?

Andrus Ansip

Selliseid analüüse on tehtud, kuid ma ei ole võimeline viitama mõnele konkreetsele analüüsile. Need analüüsid on erineva ulatusega, ühes on rohkem hinnangut, teises vähem, aga sedavõrd rohkem raamatupidamislikku analüüsi. Kõikehõlmavat korralikku analüüsi ei ole võimalik teha, et tagantjärele selgitada, kes reisijatest oli turist ja kes reisis ärilisel eesmärgil. Seda on praegu võimatu kindlaks teha, aga selliseid hinnanguid on antud. Need hinnangud kõnelevad valdavalt sellest, et oma lennundusettevõtte puudumine oleks Eesti riigile kahjulikum kui selle ettevõtte finantsiline toetamine. Aga loomulikult on ettevõtetele riigiabi andmine Euroopa Liidus rangelt reguleeritud. Teades, et meil on põhjust oma lennukompaniid rahaliselt toetada, peame ikkagi seejuures jälgima Euroopa Liidu riigiabi reegleid. Aga senised teadmised, mis meil lennundusturust on, kõnelevad ühemõtteliselt sellest, et ettevõtte väljaaitamine on maksumaksjale odavam kui pankrotti laskmine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Lugupeetud peaminister! Kas te välistate niisuguse olukorra, kus, ütleme, 18. või 20. aprillil tuleb Estonian Airi juhatus peaministri juurde ja ütleb, et neile jääb sellest 30 miljonit eurost väheks ja neile on veel raha vaja?

Andrus Ansip

Eks iga päev toob teadmisi juurde. Alles see oli, kui äriühingu nõukogu oli seisukohal, et Estonian Airi päästmiseks läheb vaja 50–70 miljonit eurot. Nüüd on asjad edasi arenenud ja see summa on peaaegu poole pisemaks

muutunud. Summade muutus ei tulene mitte sellest, et omal ajal ei nähtud õigesti ette, kui palju abistamiseks vaja läheb, vaid see abisumma on vähenenud ka praeguse äriühingu nõukogu ja juhatuse tulemusliku tegevuse tulemusel. Need riskid, mida nähti ette siis, kui äriühingu võimalikuks päästmiseks vajaliku summa suuruseks nimetati 50–70 miljonit eurot, pole saanud tänu ettevõtte juhtide tegevusele realiseeruda. Äriühingu päästmiseks vajaminev summa on praegustel hinnangutel pisem, kui see oli suurelt osalt nendesamade isikute hinnangul mõni kuu tagasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister! Avame läbirääkimised. Palun, Jaan Öunapuu!

Jaan Öunapuu

Proua juhataja! Austatud peaminister! Kolleegid! Jah, nagu ma arupärimist üle andes viitasin, kiiretele küsimustele ei saa kohe kiirelt vastuseid. Aga nii see kord juba on. Sellepärast tegi ka peaminister viite võimaliku summa kohta, mida Estonian Air vajab. Arupärimises oli meil kirjas, et vaja on kuni 70 miljonit eurot, kuid tõepoolest on firma juhtkond kuulutanud, et vaja on ligi poole väiksemat summat. Nõukogu esimees Erkki Raasuke väitis alles mõni nädal tagasi sedagi, et sellest viimastest 16 miljoni euro suurusest laenust kulub pool ehk kaheksa miljonit eurot lepingute lõpetamiseks, kindlasti ka mittevajalike lennukite enne tähtaega tagastamiseks.

Ma saan suurepäraselt aru, et lennunduses on keerulised ajad, eriti raske on väikestel, Euroopa äärealadel asuvatel firmadel. Kuid olen ka kindel, et seda enam peaksime läbi mõtlema, kuidas oma lennufirmat arendada. Härra Palmér on minu meelest väga tabavalt öelnud, et Estonian Airis on palju ajaloolist pagasit, millest tuleb lähemate kuude jooksul lahti saada. Sellega võib täiesti nõustuda, nii see kindlasti on. Ega pole ju kellelegi teadmata, et Estonian Air saab igas kuus üle kahe miljoni euro kahjumit. Need summad, mis on firmale viimase kahe-kolme aasta jooksul eraldatud, on olnud väga suured. Ajalehtede pealkirjad viitavad, et kolme viimase aasta jooksul on firmasse sisse pandud miljard Eesti krooni.

Ma olen nõus peaministriga selles, et lihtsam on oma lennukompaniid hoida. See kujuneb maksumaksjale odavamaks kui see, et kompanii põhja lasta ja mõne aasta pärast hakata kõike jälle nullist üles ehitama. Mulle meeldis eelmise kuu lõpus avaldatud lennujäama juhatuse liikme Erik Sakkovi arvamus, kui ta võrdles lennundust kastivabrikuga. Ta ütles, et kastivabriku loogika kirvemeetodil lennundusele kohandamisest on sündinud vääraruusam, nagu meelitaks nõrk või suisa olematu Eesti oma lennukompanii kuidagi konkurente Tallinna. Välismaine lennukompanii tunneb sihtkoha vastu huvi ainult siis, kui seal on tugev koduvedaja koos arvestatava liinivõrguga, mis ei dubleeri, vaid täiendab tema võrku. Nagu Sakkov oma artiklis mainis, Eesti lennukompanii probleemid pole Tallinna meelitanud veel ühtki lennufirmat, küll aga läksid Eesti lennukompanii raskuste tõttu paberihunti lepingud kuue firmaga, kes kavatsesid siia lendama hakata just seetõttu, et neil oli lootus ühendada oma liinivõrk Estonian Airi liinivõrguga.

Arvan, et see kõik paneb meid mõtlema sellele, et Eesti oma lennukompaniid on vaja. Ma tean firma igapäevase tegevuse ja siseelu kohta natuke teistest rohkem. Seetõttu julgen öelda, et viimaste kuude arengud, see, mis on toimunud härra Raasukese ja härra Palméri juhtimisel, annab mulle lootust, et see ka niimoodi läheb. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised ja ka selle punkti arutelu.

5. Arupärimine hooldusravi rahastuse kohta (nr 272)

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme järgmise arupärimise juurde. Riigikogu liikmed Enn Eesmaa, Kalev Kallo, Mihail Stalnuhhin, Peeter Võsa, Valeri Korb, Viktor Vassiljev ja Vladimir Velman esitasid 23. jaanuaril 2013. aastal sotsiaalminister Taavi Rõivasele arupärimise hooldusravi rahastuse kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Eestis on viimase kümne aasta jooksul haiglaid ainult suletud. Aga siiski, eelmise aasta juunis avati Tallinnas uus ja igati tänapäevane tervishoiuasutus – Lääne-Tallinna Keskhaigla Haabersti hooldusravikliinik. Kuna ma olen selliseid raviasutusi näinud igal pool maailmas, siis võin kinnitada, et see on tõesti tänapäevane kliinik ja vastab kõigile kriteeriumidele. Nii et igati korralik hooldusravikliinik.

Aga probleem on selles, et hooldusravikliinik ei ole saanud vajalikku finantseerimist. Nimelt, kui kliinik valmis sai, oli seal olemas 150 voodikohta, mille maksumus on 4,6 miljonit eurot. 3,1 miljonit eurot võeti laenu Euroopa Regionaalarengu Fondist. Kui abi saadi, siis anti Vabariigi Valitsuse tasemel Euroopa Liidule lubadus, et kliinik saab oma tegevuseks finantseeringu. Praegu on olukord selline, et finantseeritud on 53% voodikohtadest. Küsimus on selles, kas petta saavad ravijärjekorras olevad inimesed või saab petta Euroopa Liit ja kuidas see abi tagastatakse, kui seda hakatakse nõudma, või mis iganes juhtub.

See arupärimine sai esitatud jaanuaris. Praegu on juba märts ja natukene on asjad edasi liikunud. Kui me arupärimise esitasime, siis oli teada, et selle aasta esimeses kvartalis finantseerib haigekassa Haabersti hooldusravikliiniku 56 voodikohta. Praeguseks on asjad natuke muutunud ja aasta lõpuni finantseeritakse 83 kohta ehk 53% kõigist kohtadest. Ülejäänud kohad on finantseerimata.

Nii et meie küsimused sotsiaalministrile on jäänud endiseks. Millal kaetakse ülejäänud voodikohad haigekassa lepinguga? Millises ulatuses on plaanis finantseerida Haabersti hooldusravikliinikut pärast selle aasta esimest kvartalit? Kas kliinik saab lisafinantseeringuid või jääbki nii, et finantseeritakse ainult 53% kohtadest? Kui riigi institutsioonide heakskiidul ehitatakse uusi hooldusravikliinikuid, siis kuidas mõista seda, et samade institutsioonide heakskiidul jäetakse nende edaspidine tegevus finantseerimata? Kui haigekassa lepingut ei sõlmi, siis kuidas korvab Vabariigi Valitsus tehtud kulutused? Me ootame nendele küsimustele vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Vastan seitsme Riigikogu liikme küsimustele hooldusravi rahastuse teemal.

Kahele esimesele küsimusele vastan koos: "2013. aasta I kvartalis finantseerib haigekassa Haabersti hooldusravikliiniku 56 voodikohta. Kas ja millal saavad ülejäänud 94 voodikohta haigekassa lepinguga kaetud? Vabariigi Valitsus on Haabersti hooldusravikliinikule haigekassast finantseerimist lubanud. Millises ulatuses on plaanis finantseerida Haabersti hooldusravikliinikut pärast 2013. aasta I kvartalit?" Enne vastuste juurde minekut mainin kahte asja. Kõigepealt, need on väga head küsimused ja need on ka minule isiklikult äärmiselt olulised, sest märkimisväärse osa oma esimesest tööpäevast, mis oli eelmise aasta detsembris, veetsin ma just nimelt selle kliiniku avamisel. Enamgi veel, ka mina olen ligi 30 aasta jooksul harjunud just selles majas, kus enne oli Õismäe polikliinik, ja kõrvalmajas, kus on perearstikeskus, arsti juures käima. Enne kui vastuste juurde minna, toon ma välja selle, et AS Lääne-Tallinna Keskhaigla, taotledes sellele kliinikule eurorahastust, tegi prognoosi, mille kohaselt moodustanuks Eesti Haigekassa rahastus 56% kliiniku tuludest, kohaliku omavalitsuse rahastus 29% ja patsientide omaosalus 15%. Niipalju taustaks. Läheme vastuste juurde.

Haigekassa planeeritav ja AS-i Lääne-Tallinna Keskhaigla juhatausega läbiräägitud 2013. aasta tellimus on 1352 ravijuhtu kogusummas 1,186 miljonit eurot. 85%-lise voodihõive korral tähendab see arvestuslikult seda, et haigekassa rahastus katab 100 voodikohta 150-st. See ei tähenda aga, et ülejäänud 50 voodit peaksid tühjaks jääma. Haiglale jätab see võimaluse pakkuda piirkonna elanikele hooldusteenust, kasutades umbes 20 voodikohta. Samuti võimaldab see Tallinnal kindlustamata inimeste hooldusravi üle viia amortiseerunud pindadelt tänapäevastesse tingimustesse, kasutades selleks umbes 25 voodikohta. Haigekassa tellitud teenused on vastavuses haigla enda poolt Euroopa Liidu toetuse taotluses

toodud mahuga, millest ma enne küsimustele vastamist ka rääkisin.

Kolmas küsimus: "Kui riigi institutsioonide heakskiidul ehitatakse uusi hooldusravikliinikuid, siis kuidas mõista seda, et samade institutsioonide heakskiidul jäetakse nende edaspidine tegevus finantseerimata?" Kliinikut ei ehitatud mitte ainult riigi heakskiidul, vaid riigi otsesel rahalisel toetusel. Nüüdisaegne Haabersti hooldusravikliinik on ehitatud riigi toel Euroopa Regionaalarengu Fondi rahast. Selleks eraldati 3,36 miljonit eurot. Hooldusravi parandamiseks panustab riik lisaks haigekassa lepingutele suures mahus ka ehitamisse, mis ei tähenda, et omavalitsus ei peaks hooldusravi rahastama. Ka Eesti hooldusravivõrgu arengukava aastateks 2004–2015 ei näe ette täielikku haigekassa rahastust, vaid teisigi allikaid, sh kohalike omavalitsuste panust ja teenuste kasutajate omaosalust, kui see võimalik on.

Neljas küsimus: "Kui haigekassa lepingut ei sõlmita, siis kuidas korvab Vabariigi Valitsus tehtud kulutused?" Hooldusravi suurem rahastamine on olnud haigekassa eelarve üks prioriteetidest. Seda illustreerib fakt, et hooldusravi rahastamine haigekassa eelarves suurenes näiteks 2005. aastast 2011. aastani 100% ehk kahekordseks, samal ajal kui eriarstiabi rahastamine suurenes 65%, mis iseenesest ei ole ka sugugi väike kasvuprotsent. Ma rääkisin ajavahemikust 2005–2011. See trend ei ole 2012. ja 2013. aastal muutunud, enamgi veel, on suund hooldusravikohtade rahastamist suuremas ulatuses kasvatada. Samas tuleb asjade konteksti panekuks rõhutada, et Eestis ei ole vist ühtegi maakonda, kus viimasel ajal ei oleks kas valminud, ehitamisel või kohe-kohe valmimas mõni uus hooldusraviosakond või kus poleks mõnda sellist osakonda renoveeritud. Hooldusravikohti on viimastel aastatel Eestis rajatud väga palju.

Õendushoolduse – see on hooldusravi uus nimi, kui parlament valitsuse esitatud seaduseelnõu heaks kiidab – ja hoolekandeteenuste taristu väljaehitamiseks toetuse taotluse esitanud tervishoiuteenuste osutajad tõid taotluses ära oma prognoosi haigekassast rahastuse saamiseks. Lisaks haigekassa rahastusele, mis moodustas toetuse taotlejate prognoosidest põhiosa, prognoosis enamik haiglaid ka tasulisi teenuseid, tulusid muudelt asutustelt ja eraisikutelt, samuti kohaliku omavalitsuse finantseerimist.

rimist eri mahus. Nagu alguses öeldud, AS Lääne-Tallinna Keskaigla prognoosis Euroopa investeringuid taotledes haigekassa rahastust 56%, kohaliku omavalitsuse rahastust 29% ja patsientide omaosalust 15% ulatuses. Siiani ei ole Tallinn hooldusravi rahastamist vajalikuks pidanud, kuigi sellesisulisi ettepanekuid on mulle teadaolevalt linnavolikogus korduvalt tehtud. Aga Eestis on õnneks ka teistsuguseid näiteid. Võtame rahvaarvu poolest järgmise linna ja näeme, et Tartu rahastab oma eelarvest statsionaarset hooldusravi Tartu Ülikooli Kliinikum, aga seda tingimusel, et patsiendid on vabastatud omaosalusest ning raviasutus arendab teenust ja parandab selle kvaliteeti. Need summad, millega Tartu hooldusravi rahastab, ei ole sugugi mitte väikesed. Selle üle on loomulikult hea meel. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma küsisin, kui mitut voodikohta rahastatakse, aga sa vastasid mulle terve hunniku mitmesuguste arvudega. Märkimisväärsed arvud olid muidugi 56%, 29% ja 15%. See puudutab ühe voodikoha rahastamist. Me räägime natuke erinevatest asjadest. Loomulikult, 56% maksab haigekassa, 15% on inimese omavastutus ja 29% ulatuses ostab linn praegu teenust Haabersti hooldusravikliinikult, sest sinna paigutatakse haigeid mitmetest osakondadest ümber. Olgu siis proportsioonid 56 : 29 : 15. Aga haigekassa rahastab praegu siiski 83 voodikohta, kuid peaks rahastama 150. Millal hakkab ta rahastama 150 kohta?

Taavi Rõivas

Aitäh! 56%, 29%, 15% – see ei ole kahjuks reaalsus, vaid see oli Lääne-Tallinna Keskaigla, Haabersti hooldusravikliiniku emaorganisatsiooni prognoos Euroopa vahendite taotlemisel. Reaalsus on see, et haigekassa osalusprotsent on prognoosiga üsna sarnane, aga kohaliku omavalitsuse osalusprotsent on prognoositust väga palju väiksem. See teeb kliiniku olukorra raskemaks, sest kliinik oma tegevust planeerides arvestas, et lisaks haigekassale tuleb raha linnalt. Seda raha, vähemasti selles

ulatuses, nagu seda Euroopa Liidu raha taotledes prognoositi, ei ole kahjuks tulnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Jäi selgusetuks, millal hakatakse finantseerima 150 voodikohta.

Taavi Rõivas

Aitäh! Kui te oleksite vastust kuulnud, küllap oleks siis ka selgus tulnud. Nagu ma alguses ütlesin, hooldusravikliinikute rahastamine ei põhine täielikult haigekassa rahastusel. Nii kliinikud ise kui ka valdkonna arengukava näevad ette, et osa voodikohtadest rahastab omavalitsus. Omavalitsusel on võimalik see läbi inimesi teenuseid saama suunata. See on omavalitsusele oluline lisavõimalus. Tänu Euroopa Liidu investeringule pakutakse Tallinnas Õismäel Ehitajate teel teenuseid väga heades tingimustes. Ma nõustun igati kolleeg Viktor Vassiljevi hinnanguga, et tegemist on täiesti nüüdisaegsete ja väga heade tingimustega. Selle üle ei ole, ma arvan, hea meel mitte ainult Õismäe, vaid ka Mustamäe, Kristiine ja teiste ümberkaudsete piirkondade elanikel. Nii et ei peaks eeldama, et hooldusravihaiglat, -osakonda või -kliinikut peaks rahastama ainult haigekassa. Pigem tuleb minu meelest siis, kui haigekassa rahastus vastab kliiniku prognoosidele, esitada küsimus, kas ka teised prognoosi osad järele tulevad. Mul oleks väga hea meel, kui tuleksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma olen segaduses ja tahan küsida, et seda segadust enam ei oleks. Kas oli olemas mingi leping või alusdokument, millega osapooled võtsid endale kohustused mingi protsendi ulatuses? Või on olemas selline prognoos, nagu te räägite, et haigla esitas oma nägemuse, et oleks hea, kui finantseeritaks sellistes osades? Täpsustage, palun!

Taavi Rõivas

Aitäh! See on põhjendatud küsimus. Mulle teadaolevalt on Lääne-Tallinna Keskhaigla, mis kuulub omandi mõttes ju Tallinnale, prognoosid esitanud. Mul on raske öelda, kas need prognoosid kinnitati üksnes haigla juhatuses, nõukogus või veel kõrgemal tasemel. Selleks et kindlalt väita, et Tallinna Linnavalitsus on mingid siduvad kohustused võtnud, peaksin ma seda täpsustama. Küll aga eeldab hea tava hooldusravi, uue nimega õendushoolduse rahastamisel seda, et lisaks haigekassa toele panustavad sinna omavalitsused. Näiteks on ka Räpina Haiglas, mis on geograafiliselt võttes Lääne-Tallinna Keskhaiglast kõige kaugem õendushooldusteenust pakkuv haigla, osa patsientide omaosalus üheks killuks rahastamisel. See on üle Eesti igal pool kombeks. Ma tulen tagasi Tartu näite juurde. Tartu eraldas 2012. aastal hooldusravi toetamiseks üle 267 000 euro, mis on märkimisväärne panus. Selle abil rahastatakse oma linna valdavalt eakate inimeste hooldusravivõimalusi. Ma arvan, et see on igati märkimisväärne ja positiivne samm. Neid omavalitsusi, kes seda valdkonda toetavad, toetades nii tegelikult mitte ainult haiglat, vaid ka oma elanikke, on õnneks veel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Suur tänu, proua juhataja! Austatud minister! Kagu-Eesti patrioodina leian, et on väga hea ja kiiduväärt, et Sotsiaalministeerium on sellise meetme ette valmistanud ja vahendanud Euroopa Liidu eelarveraha meie hooldusravi baasi parandamiseks. Tõepoolest, Räpina Haigla oli esimene, kus avati uus korpus tänu ministeeriumi väga suurele toele, Põlva Haigla on saanud seetõttu väga palju areneda, samuti Võrus asuv haigla jne. Aga ma tean, et kui haiglad neid projekte kavandasid, siis arvutati väga täpselt, kui palju raha tuleb haigekassast, kui palju omavalitsuselt ning kui suur on omaosalus. Muidu ei oleks tulnud rahastust ka ministeeriumist. Kas siis Haaberstis oli teistmoodi?

Taavi Rõivas

Aitäh! Ei, mulle teadaolevalt ei olnud teistmoodi. Ma veel kord avaldan siirast tunnustust kõikidele omavalitsustele. See toetus, mis läheb õendushooldusesse, ei lähe mitte üksnes haigla, vaid ka piirkonna inimeste toetamiseks. Sellised eraldised omavalitsuse eelarves on kindlasti need, mille üle kohalikel inimestel on hea meel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. See päevakorrapunkt on ammandatud.

6. Arupärimine Kagu-Eesti haiglate reformi kohta (nr 290)**Aseesimees Laine Randjärv**

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Heimar Lengi, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini ja Valeri Korbi 14. veebruaril 2013. aastal sotsiaalminister Taavi Rõivasele esitatud arupärimine Kagu-Eesti haiglate reformi kohta. Kõnetooli tuleb Heimar Lenk.

Heimar Lenk

Lugupeetud eesistuja! Tõepoolest sai sotsiaalministrile arupärimine esitatud. Viimastel kuudel, eelmise aasta lõpust alates on Kagu-Eestis hakanud liikuma jutud, et kolme suurt maakonnahaiglat – Põlva Haiglat, Võrumaal asuvat Lõuna-Eesti Haiglat ja Valga Haiglat – ootavad ees muutused, neid tahetakse reorganiseerida. Õigemini tahetakse lasta käiku vana, kunagi juba alustatud ja mitu korda pooleli jäetud Eesti haiglate reform, mille tagajärjel nende kolme ilusa, tore ja minu meelest väga hästi töötava haigla staatus peaks langema maakonnahaigla tasemelt maakondliku vastutusega haigla tasemele. Vanasti öeldi selle kohta kohalik haigla, nüüd on nad välja mõelnud uue nimetuse, kuid sisuliselt on see kohaliku haigla tase. Lihtsalt öeldes väheneksid nendes haiglates raviteenused, kirurgia- ja sünnitusosakonnad pandaks kinni, nagu tehti Raplas. Seda on kahju kõrvalt vaadata, sest näiteks Põlva Haiglas ja Valga Haiglas on väga head sünnitusosakonnad, seal käiakse teistestki riikidest oma lapsukesi ilmale toomas.

Sellest võiks pikalt rääkida. Me esitasime arupärimise, et saada selge pilt, kas praegu on karta nende haiglate staatuse muutmist. Meil on üheksa küsimust ja on ära toodud ka statistika, mis on viimasel ajal meedias ilmunud, selle kohta, kui palju on nendes haiglates patsiente. Näiteks on Võrumaal neid 40 000 jne. Eriti teeb muret see, et parema ravi saamiseks peavad inimesed hakkama nüüd käima Tartus või Tallinnas, mis on üpris raske, kui arvestada, kui palju maksavad näiteks bussipiletid Põlvast, Võrust ja Valgast Tartusse või Tallinnasse. Nii et palume ministril vastata ja öelda meile, kas need kartused võib maha võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Taavi Rõivase!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Lugupeetud arupärijad! Vastan nelja parlamendiliikme arupärimisele Kagu-Eesti haiglate tuleviku kohta.

Küsimus nr 1: "Kas vastab tõele informatsioon, et Sotsiaalministeeriumil on kavas rea haiglate staatuse langetamine lähiajal? Millised need haiglad on ja kas nende hulka kuuluvad ka Kagu-Eesti kolm praegust maakonahaiglat?" Alustan sellest, et tervishoid on väga emotsionaalne valdkond, kus tihti ei tea kust tekivad suured hirmud. Mul on hea meel, et mul on võimalik need hirmud Kagu-Eesti osas maha võtta. Sotsiaalministeeriumi eesmärk on tagada kvaliteetse arstiabi kättesaadavus, patsientide turvalisus ja haiglavõrgu jätkusuutlikkus. Tervishoiusüsteemi terviklikkuse seisukohast on oluline märkida just esmatasandi tervishoiu osatähtsuse suurenemist ning haiglavõrgu seostatust esmatasandi tervishoiu kui olulise tervishoiuvaldkonna arenguga. Eriarstiabi tervishoiuteenuste ja haiglavõrgu arenguvõrgu koostamisel on lähtunud arstlike erialade esindajate seisukohtadest uuendatud arengukavades, ekspertide soovitus-test ning rahvastiku tervise arengukavast aastateks 2009–2020. Eesmärk on kokku leppida tervishoiuteenuste kättesaadavuse miinimumnõuetes eriarstiabiteenuste osas, lähtudes maakonna suurusest ja asukohast. Ei tasu lähtuda üksnes haiglatüüpidest, vaid tuleb silmas

pidada teeninduspiirkondade suurust, eriarstiabi erialade spetsiifikat ning olemasolevat personaliressurssi. Nii et staatuse langetamine üldhaiglast kohalikuks haiglaks ei ole kindlasti eesmärk iseeneses. Vastupidi, kui maakonna elanikud ja üldse kohalikud inimesed – Lõuna-Eesti Haigla puhul teeninduspiirkond teatud juhtudel ju ületab maakonna piire – soovivad tervishoiuteenust saada just nimelt nendes haiglates, siis ei ole ministeeriumil või keskvallitsusel põhjust teha otsuseid, mis on kohalike inimeste tahte vastased.

Ka mulle teeb muret trend, et inimesed kasutavad tervishoiuteenuseid pigem suuremates keskustes, mitte kohalikus üldhaiglas. See nende üldhaiglate ega kohaliku haigla (arengukavas on vaid üks kohalik haigla, Jõgeval) kestlikkusele kaasa ei aita. Seetõttu ma rõhutan, et otsuse, millise eriala arstid, millise sagedusega, kas ainult tööpäevadel või ööpäev läbi ja kõikidel nädalapäevadel, ühes või teises haiglas töötavad, teevad peamiselt kohalikud, maakonna inimesed. Nad teevad seda sellega, kui nad otsustavad kas ambulatoorsele või statsionaarsele ravile minna oma maakonna haiglasse või kuhugi mujale.

Teine küsimus: "Kas nimetatud haiglates on karta ööpäevaringsete valvearstide arvu vähendamist?" Lühike vastus on, et kartma ei pea. Analüüsides erakorralise meditsiini osakonna tööd kuni 40 000 elanikuga maakondades asuvates üldhaiglates, saame välja tuua kirurgiliste ja erakorraliste pöördumiste arvu ja statsionaaris vältimatus korras opereeritute arvu vähenemise trendi viimase kümne aasta jooksul. Analüüsist nähtub, et erakorralise meditsiini osakonda pöördumiste keskmine arv ühe ööpäeva jooksul on Kagu-Eesti haiglates alla 15 ja aastate jooksul ei ole muutunud operatiivset sekkumist vajavate pöördumiste arv töövälisel ajal. Erakorralist abi vajajate arv on spetsialistide sõnul tõesti liiga väike, selleks et oleks objektiivselt otstarbekas tagada tugiteenuste kohalolek töövälisel ajal.

Lisaks objektiivsetele kriteeriumidele on loomulikult olemas ka teised kriteeriumid. Nagu ma ütlesin, tervishoid on paljudele inimestele väga emotsionaalne valdkond. Ressursside efektiivsema kasutamise ja patsiendi riski minimeerimise eesmärgist tulenevalt on spetsialistid soovitanud mitme haigla erakorralise meditsiini osakonna töö ümber korraldada ja

transportida raskemalt haiged patsiendid suuresse haiglatesse, kus neile tagatakse tänapäevastest ravimeetoditest lähtuv abi koos diagnostilise ja muu toega. Samas olen ma seisukohal, et nimetatud probleemide või, ütleme, trendide ainus lahendus ei ole kindlasti teenuste piiramine või teenuste pakkumise aja vähendamine. Nii mõnegi konkreetse küsimuse lahendaks Kagu-Eestis see, kui haiglad teeksid senisest veelgi tihedamat koostööd piirkondliku haiglaga. Koostöö Tartu Ülikooli Kliinikumiga aitaks minu hinnangul tagada kvaliteetse arstiabi kättesaadavuse ka Kagu-Eesti maakondades.

Kolmas küsimus: "Kuidas on kavas läbi viia kiirabireform Kagu-Eestis?" Teeme väikese kõrvalepõike, pärast tuleb haiglate kohta küsimusi veel, aga nüüd räägime kiirabireformist. Kiirabi ümberkorralduste eesmärk on üle Eesti kiirabibrigaade juurde luua. Taustal on siin see mõte, et me soovime üle Eesti tagada, et igal pool, sõltumata kohast, kus inimene elab või kus ta parajasti abi vajab, jõuaks kiirabi temani ühtlase kiirusega. Selleks oleme kavandanud uusi kiirabibrigaade, ka mõningaid ümberpaigutusi. Näiteks kasvab kiirabibaaside ehk nende asukohtade arv, kus kiirabibrigaadid üle Eesti paiknevad, 54-st 60-ni ehk hajutatus hakkab olema üle 10% suurem. Seega paranevad Lõuna-Eestis nii kiirabiteenuse kättesaadavus kui ka kvaliteet. Aastatel 2014–2018 on nendes kolmes maakonnas (kiirabikorralduslikult nimetatakse seda lõuna teeninduspiirkonnaks) plaanitud suurendada kiirabibrigaadide arvu kokku kolme võrra. Seega oleks tulevikus kolmes maakonnas kokku praeguse üheksa asemel kaksteist brigaadi ehk tervelt kolmandiku võrra enam kui seni. Lisaks on plaanis nihutada praegu Lõuna-Eesti Haigla juures Meegomäel asuvad kaks brigaadi Võru linna ehk võimalikele abivajajatele lähemale.

Kõik need ümberkorraldused parandavad oluliselt kiirabiteenuse kättesaadavust nimetatud maakondades, sest kiirabi hakkab kiiremini kohale jõudma, ka teenuse kvaliteet paraneb. Mõistagi on oluline rõhutada, et selleks, et kõik lisabrigaadid saaksid rahastuse, tuleb peale piirkondade suurendamise ja teiste sammude taotleda lisavahendeid riigieelarvest. Riigieelarve võimalustest lähtudes saame siis konkreetselt öelda, millisel aastal lisabrigaadid

ühte või teise maakonda, ühte või teise asukohta tulevad. Terviseametil on olemas esialgne eelistus, millises järjekorras ja millistesse maakondadesse on kõige pakilisem brigaade lisada. Näiteks on Järva maakond siin kindlasti esimeste seas, sest tervet maakonda katab praeguse seisuga vaid kaks brigaadi. Me soovime sinna kolmanda lisada esimesel võimalusel. Aga ka Võrumaal, Valgamaal ja Põlvamaal kiirabiteenuse kättesaadavus märgavalt paraneb.

Nüüd tuleme tagasi haiglate juurde. Küsimus nr 4 kõlab nii: "Kas on plaanis nimetatud haiglates sulgeda sünnitus- ja kirurgiaosakonnad?" Sotsiaalministeeriumil ei ole plaanis Valgas, Põlvas ega Võrus sünnitusosakonda sulgeda. Selle otsuse saavad teha nende piirkondade pered ise, kes oma valikutega haiglat suunavad. Praktika on näidanud, et sünnitusosakonna otsustavad haiglad sulgeda siis, kui üle poole maakonna naistest otsustab sünnitada mujal. Tõsi on see, et Põlva Haigla ja Lõuna-Eesti Haigla asuvad geograafiliselt väga lähestikku. Mõlemad peavad nägema vaeva selle nimel, et pälvida oma maakonna naiste usaldus. Põlvamaal sünnitab 59% maakonna naistest. 2011. aastal oli kokku 320 sündi, 69 juhul oli tegemist välismaalasega. Valgamaa näitajad tekitavad natuke rohkem muret, sest Valgamaa naistest vaid 52% valib sünnitamise kohaks Valga Haigla. 2011. aastal oli 313 sündi, kusjuures tervelt 123 juhul oli tegemist välismaalasega, mis on vägagi arusaadav, kuna Valgas teeb piiri lähedus oma töö.

Nagu öeldud, ministeeriumil ei ole huvi üheski maakonnas sünnitusosakonda sulgeda. Meile on oluline patsientide turvalisus, mis saavutatakse kvaliteetse raviga. Me peame muidugi silmas pidama personali erialast motiveerimist. Günekoloogide erialaselt ütleb, et sünnitusosakonna edukalt töös hoidmiseks peaks olema vähemalt 500 sündi aastas ehk rohkem kui üks sünd päevas. Kagu-Eesti trendid tekitavad muret, aga enne väga suurte järelduste tegemist ootaksin mina isiklikult kindlasti ära 25. oktoobri, mil jõustub patsientide vaba liikumise direktiiv. Mitmed tervishoiuspetsialistid on prognoosinud, et see toob kaasa eeskätt Lätist tulevate sünnitajate arvu kasvu Lõuna- ja Kagu-Eesti haiglates. See aitab kindlasti nende sünnitusosakondade jätkusuutlikkusele kaasa. Rutakaid otsuseid mina isikli-

kult selles vallas ei poolda. Mure on olemas, sest sünde on vähem, kui neid varem oli. Aga nagu öeldud, lahendusi on rohkem kui üks. Kindlasti ei juhtu seda, et Kagu-Eestis üldse enam sünnitamisvõimalust ei ole. Kui need trendid peaksid mõnes haiglas väga negatiivseks muutuma, siis suurendab see sünnituste arvu teistes maakonnahaiglates. Arvamuse suhtes, et varsti Kagu-Eestis enam üldse sünnitada ei saa, olen mina äärmiselt skeptiline. Ma nimetasin, et Võru ja Põlva asuvad väga lähestikku, aga kui vaadata Tartut, siis ausalt öeldes ei ole mõeldav, et Mõnistele lähim sünnitamiskoht oleks Tartus. Seetõttu on hoolimata sellest, kuidas sünnituste arv muutub, vajadus selle järele, et Kagu-Eestis sünnitusabi säiliks, väga selgelt olemas. Siin tuleb lisaks konkreetsetele arvudele jälgida ka muid näitajaid.

Viies küsimus: "Kas Teile ei tundu, et pärast reforme kujuneb olukord, kus Kagu-Eesti patsientidel tuleb vajaduse korral ette võtta pikk teekond Tartu, Viljandi või Tallinna haiglatesse? See on patsiendile kurnav ja kulukas ettevõtmine. Miks ei arvestata seda asjaolu reformi elluviimise juures?" Ei tundu ja arvestatakse, on kiire vastus. Haiglavõrk peab loomulikult arvestama ühelt poolt riigi võimalusi ja teiselt poolt inimeste vajadusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Härra minister, mul on ettepanek: võib-olla saate ülejäänud teemasid selgitada küsimustele vastamise käigus, praegu on aeg läbi. Asume siis küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Ma esitan selle küsimuse sellepärast, et kui teil on soovi, siis oleks võimalik vastata neile arupärimise küsimustele, millele te ajapuuduse tõttu vastata ei jõudnud. Minu tagasihoidlik küsimus on järgmine. Te ütlesite, et sünnitusosakonda ei suleta, kui 50% kohalikke sünnitajaid soovib seda kasutada. Kes ja kuidas määrab kindlaks, kes soovib maakonnahaiglas sünnitada ja kes ei soovi?

Taavi Rõivas

Aitäh! Seda, kus sünnitada, otsustab pere ise. Ma ei pidanud silmas seda, et siis, kui saa-

bub see maagiline 50% piir, kui üle poole naistest sünnitab ühest või teisest maakonnast väljaspool asuvates haiglates, tuleb automaatselt kellegi karvane käsi ja paneb sünnitusosakonna kinni. Ei, seda mitte. Ma rääkisin teiste maakondade praktikast, milliseid samme on astunud. Selle otsuse teevad haiglate juhtkonnad, arvestades inimeste arvamusega.

Aga ma tänan võimaluse eest vastata arupärimise kuuendale küsimusele! Ma kinnitan, et kartus, et paljud patsiendid peavad hakkama ette võtma pikki reise arsti juurde, on asjatu. Ambulatoorsete teenuste kättesaadavus tagatakse maakondades kindlasti vähemalt praeguses mahus, kiirabiteenuse kättesaadavus paraneb ning kõigis maakonnakeskuste haiglates jääb alles ka ööpäevaringne erakorraline abi. Esmavajalikku ja sagedamini vajaminevat arstiabi osutavad suurenevas mahus ka perearst ja pereõde. Seda näitab perearsti poole pöördumiste jätkuv kasv.

Kaheksandale küsimusele vastates soovin ma nagu küsijadki tunnustada kõikide nende haiglate tublisid tervishoiutöötajaid ja veel kord kinnitada, et otsuseid ümberkorralduste kohta saavad teha eeskätt haiglad ise. Ministeeriumil ei ole plaanis jõumeetodil ühegi haigla sünnitusosakonda sulgeda.

Üheksas küsimus puudutab seda, kas ma ei karda tööpuuduse järsku kasvu Kagu-Eestis. Me räägime tervishoius pigem tööjõu nappusest. Ka lisanduvad kiirabibrigaadid tähendavad nendes maakondades kokku kümneid lisatöökohti, mis on samuti tervishoiu töökohad. Pigem on probleem selles, kuidas leida nendele töökohtadele töötajaid. Seda, et tööpuudus kuidagi tervishoiusektori tõttu suureneks, ma kindlasti ei arva. Haiglad on ja jäävad piirkonna olulisteks tööandjateks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Järgmine küsimus, Meelis Mälberg.

Meelis Mälberg

Aitäh! Austatud minister! Need kõne all olevad haiglad Põlvas, Võrus ja Valgas ei ole ainukesed Kagu-Eesti haiglad. Suuresti kohaliku omavalitsuse toel tegutsevad ju haiglad ka Räpinas, Otepääl ja Tõrvas. Need on kujunenud arvestatavateks raviteenuseid pakkuvateks kohalikeks keskusteks. Kuidas on need haiglad

teie hinnangul hakkama saanud ja milline võiks olla nende roll tulevikus?

Taavi Rõivas

Aitäh! Nimetatud haiglatest rääkides võin öelda, et ma olen koos teiega käinud Rápina Haiglas. Seal nähtu jättis küll äärmiselt positiivse mulje. Rápina Haigla on väga selgelt leidnud oma niši. Seal pakutavate teenuste järele on selge nõudlus ka maakonna teises haiglas, kusjuures see nõudlus kasvab kogu ühiskonnas. Rápina Haigla on suures osas õendushooldushaigla ja seal ei osutata väga laialdast aktiivravi. On täiesti selge, et Rápina Haiglal sellisena, nagu ta toimetab, on väga selge koht Eesti tervishoiuõrgustikus olemas.

Vaatame teisi haiglaid. Meenutage, millal on ehitatud näiteks Võrumaal asuv haigla, millised olid siis eesmärgid ja vajadused. Kõik, kes on sellest haiglast vähemalt möödagi sõitnud, teavad, kui suure hoonega on tegemist. Aga kõik, kes on sinna viimasel ajal sisse astunud, teavad ka seda, et see haigla on sisuliselt keldrist pööninguni, korrus-korruselt teenuseid täis. Lõuna-Eesti Haiglas ei ole tühje korru-seid. Väga väike osa sellest haiglast, võib-olla pool korrust üheksa korruse peale kokku on selline, kuhu on veel võimalik laiendada. Kõik ülejäänud ruumid on küllaltki nüüdisaegselt ja üldisi võimalusi arvestades vägagi hästi renoveeritud. CO₂ kvoodi müügist saadud vahenditest on maja energiatõhusust suurendatud. Vaatame hoopis teises Eesti nurgas asuvat Raplat, kus on haiglas mitmesuguseid teenuseid aja jooksul koomale tõmmatud just nõudluse muutustest lähtudes. Oma maakonna haiglas sünnitas alla 50% Rapla maakonna naistest, sünnitusosakond suleti seal tükk aega tagasi. Samas on seal laiendatud õendushoolduse pakku-mist, mille järele Rapla maakonnas nõudlus kasvab. Tänu sellele on haigla jätkusuutlik ja minu meelest tehakse seal väga head tööd. Selliseid näiteid võiks üle Eesti lõputult tuua.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Kas ma sain teist õigesti aru, härra minister, et Valga, Võru ja Põlva haiglal on väga suur tulevik ja keegi nende staatust lähiaastatel muutma ei hakka?

Taavi Rõivas

Aitäh! Minul ainuisikuliselt on natuke raske öelda, kas ühe või teise haigla staatus püsib või mõne aasta pärast see muutub, sest selle otsuse saavad teha ikkagi valdavalt need, kes haiglat peavad. Ma käisin hiljuti Lõuna-Eesti Haiglas Võru lähedal. Minu sisetunne ütleb, et me kuuleme sealt veel väga positiivseid uudiseid, mitte üldse sellises toonis, nagu teie aru-pärimise põhjal võiks arvata, vaid risti vastu-pidi. Lõuna-Eestis on hulgaliselt inimesi, kes tahavad, et sealne tervishoid käiks aja ja nõud-lusega kaasas. See võib teatud nüanssides tä-hendada mõne aasta pärast või mis iganes perspektiivis põhimõtteliselt ka erialade valiku muutust. Ma ei saa seda lõpuni välistada. Selle otsustavad, nagu ma enne ütlesin, põhiliselt maakonna elanikud, valides, milliseid teenu-seid nad just seal haiglas soovivad kasutada. Aga minu arvates on kõik need kolm haiglat vajalikud, selleks et oma maakonna ja teatud teenuste puhul teistegi maakondade inimesi teenindada. Nende haiglate tulevase õitsengu – või kuidas iganes see sõna kõlas – otsustab see, kui hästi need haiglad suudavad patsienti-de soovidega kaasas käia.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Teie sõnum on väga selge: esikohal peab kindlasti olema ravi kvaliteet. Kui inimesed saavad kvaliteetset arstiabi, siis järelikult nad usalda-vad neid haiglaid ja haiglad ei pea seetõttu oma tuleviku pärast kartma. Tõepoolest, Kagu-Eesti inimesed (eelkõige oskan ma rääkida Põlvast) usaldavad oma haiglat väga. Põlva Haiglas antav sünnitusabi ning sellega kaasnev kirurgia ja anesthesioloogia on ju väga kõr-gelt hinnatud ja kõrgel tasemel. Selle kindlus-tunde eest teile suur tänu! Maavanema ametis oleku ajast mäletan, et pidin kahjuks kulutama uksi, et tõestada näiteks Jaak Aabile ja Peeter Laasikule nende haiglate tublidust. Aga palun öelge mõni sõna kiirabireformi kohta! Ajakir-janduses on olnud ärevaid teateid, et Põlvas konkurss ebaõnnestus.

Taavi Rõivas

Aitäh! Lõuna teeninduspiirkond, mis hõlmab kolme maakonda, mis meil täna fookuses on, oli kummalisel kombel ainuke, kus ei tehtud sellist pakkumist, et üks teenuseosutaja oleks katnud kõik kolm maakonda. Samas sellest midagi hirmsat ei juhtu, sest pakkumisi tehti ka eraldi, maakondade kaupa. Kuna minister ei ole konkursikomisjoni liige, siis ei ole mul veel täielikku ülevaadet, kas konkursile esitatud pakkumised kvalifitseerusid või millal need otsused tehakse, aga ei ole kahtlust, et kõik Kagu-Eesti maakonnad saavad kiirabiteenusega kaetud. Meil on lepingute sõlmimiseks aega järgmise aasta alguseni. Ma usun, et inimeste arvates ei ole nii tähtis see, kas seal tulevikus hakkab olema üks ühine teenuse pakkuja või kolm pakkujat, vaid see, et brigaade tuleb juurde ja need brigaadid hakkavad olema inimestele lähemal.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Kas te olete minuga nõus, et tervishoiu korraldamine on üks tervik ning ka kiirabi-reform ja haiglavõrgu arengukava on selle terviku lülid? Tuleb lisada, et meil on suhteliselt palju probleeme ka esmatasandi arstiabi korraldamisega ehk perearstidega, mida praegu jõuliselt korraldab Terviseamet, või eriarstiteenuste korraldusega üle Eesti. Te nimetasite teenuste osutamist väljaspool maakonna piire. Me teame, et haiglates järjekorrad pikenevad. Miks ei võiks me teha koostööd teiste Euroopa riikidega, näiteks Helsingi piirkonnaga Põhja-Eestis ja Lätiga Lõuna-Eestis või kaguregioonis ka kolmandate riikidega? Need küsimused tahavad kõik lahendamist. Te ütlesite, et keskvalitsus ei tee haiglavõrgu arengukava. Aga ministri määrustega on võimalik seda kõike reguleerida, kehtestades miinimum- ja maksimumnõudeid ning regulatsioone ka haigekassa kaudu, mille juht te olete.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus! Aeg on läbi.

Taavi Rõivas

Aitäh! Jah, loomulikult on võimalik Eesti tervishoidu juhtida ka selliselt, et Tallinnas tehakse kaardi peale ristid, kus on üks asi ja kus on teine asi. Võib võtta veel Exceli tabeli kõrvale ja vaadata, mitu inimest täpselt ühes või teises maakonnas on. Meil on ülitäpne info ka selle kohta, kui palju ühes või teises maakonnas on ambulatoorseid või statsionaarseid ravijuhtumeid. Me kõike seda teame. Samas, elu ei koosne ainult Exceli tabelitest ja kaardi joonistamisest. Mina arvan, et enne põhimõttele ümberkorralduste tegemist tuleb suhelda kohalike inimestega ja haigla personaliga. Kui kohapeal on olemas nii ressursid teenuste osutamiseks kui ka nõudlus nende teenuste järele, siis ei peaks ükski minister hakkama neid teenuseid sealt vägisi ära kaotama. Küll aga usun ma väga koostöösse. Ma usun sellesse, et kui need haiglad tunnevad, et ühte või teist liiki ravi vajatakse kohapeal vähem, siis võib lahenduseks olla koostöö suuremate haiglatega. Tuleb selgitada, kui sageli on kohapeal ühe või teise eriala järele nõudlust, ja siis leppida kokku suurema haigla, et see teenus oleks tagatud. Selliseid näiteid on üle Eesti, aga mulle meeldiks väga, kui siin astutaks veel samm edasi. See oleks tegelikult sisuline haigla-reform kvaliteedihüppena. Siis oleks tagatud nii ravi kvaliteet kui ka haigla prestiiž näiteks noorte arstide silmis. Meil on ju suur mure, et noored arstid ei leia endas alati kindlustunnet, et minna tööle maakonnakeskuse haiglasse. Mina prooviksin töötada pigem selles suunas. Ka kohalikud inimesed võiksid siis olla kindlad, et maakonnakeskuses pakutakse kvaliteetset tervishoiuteenust.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister, tänan kindlustunde tekitamise eest! Ma saan aru, et ministriumil ei ole mingit plaani sekundaarhaiglate tegevusse ega staatusesse. Ma arvan, et Kagu-Eesti haiglate edu võti on tegelikult spetsialiseerumine. Kui nad suudavad spetsialiseeruda ja mingis valdkonnas tugevad olla, siis nad ka kestavad. Ma võin öelda, et Põlva Haigla edu võti on kindlasti sünnitusosakond. See on läbi aegade nii olnud

ja on ilmselt ka tulevikus. Aga ma ei jaga teie kurvastust, et ainult 59% kohalikest naistest sünnitab Põlva Haiglas. Ma väidan, et see, et vaid 41% sünnitajatest sünnitab väljaspool maakonda, näitab haigla ja selle sünnitusosakonna tugevust. Järjest rohkem inimesi tuleb siia sünnitama ka väljastpoolt Euroopa Liitu. Näiteks toodi eelmisel aastal Põlvasse hinnanguliselt 70 000 eurot lisaraha, millega on võimalik seda haiglat ülal pidada. Kas nende haiglate tulevikutrend võiks teie arvates olla see, et nad müüvad raviteenust väljapoole Euroopa Liitu?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kindlasti on see nii. Mina usun sellesse, et Eesti tervishoid on kvaliteedi ja hinna poolest konkurentsivõimeline ning siia on võimalik meelitada patsiente nii põhja kui ka lõuna poolt, kui alates 25. oktoobrist jõustub patsientide vaba liikumise direktiiv. Sellest direktiivist me jõuame siin saalis veel küll ja küll rääkida. Ka mina usun, et Põlva Haiglas pakutakse kvaliteetset teenust. Aga erialaseltsi muret, et 320 sünnitust aastas ei pruugi olla piisav, selleks et see osakond kestlik oleks, ei saa me päriselt ignoreerida. Mina ei kavatse olla see, kes ütleb, et sünnitusosakonda ei peaks seal olema. Kindlasti mitte! Aga seda muret ei tasu ignoreerida. Kui õnnestub seda osakonda kohalike inimeste jaoks alles hoida tänu sellele, et kasvab veelgi Venemaalt ja Lätist tulevate patsientide arv, siis seda parem kogu maakonnale. Siis ei ole nii suur probleem ka see, mida paljud spetsialistid rõhutavad, et lähim teine sünnitushaigla on vaid 24 kilomeetri kaugusel. Aga ma olen optimist selles, et Eesti tervishoiuteenuseid, sh sünnitusabi on võimalik ka üle piiri pakkuda. See on kõige ehedam kõrge lisandväärtusega, kvaliteetse teenuse eksport.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Oli kuidagi nostalgiline kuulda sellist väljendit nagu "haiglate õitseng". See meenutas mulle minu kauget noorpõlve. Te väitsite, et kohalikud elanikud otsustavad, millist arstiabi nad haiglast tahavad. Ilmselt siis elanikud otsustasid, et nad

tahavad kiirabi ilma arstita ja üldse tervishoidu ilma personalita, sest sellele kokkuleppele ju alla ei kirjutatud. Muuseas, ka noorarstid, kellest siin juttu oli, ei kirjutanud sellele kokkuleppele alla. Kas meie tervishoiu õitseng tähendab seda, et Kagu-Eesti haiglad muutuvad tervisekeskusteks? Kas meie tervishoiu õitseng tähendab seda, et haigekassa raha eest saavad Eestimaal hambaravi ainult soomlased? Kas see ongi meie haiglate õitseng või on õitseng kuskil silmapiiri taga, nii nagu 30 aastat tagasi räägiti? Kus on see õitseng?

Taavi Rõivas

Aitäh! Kasutades sõna "õitseng" püüdsin ma tarvitada seda sõna, mida kasutas kolleeg Heimar Lenk. Ma palun vabandust, kui see sõna ei olnud täpselt sama, aga mõte, ma usun, kattus Heimar Lengi omaga. Eesti tervishoidu on väga palju tümitatud. Väga lihtne on kirjutada artikkel, võtta üks juhtum sadadest tuhandetest ja kirjeldada ainult ühte vaadet asjale, st patsiendi vaadet. Kui patsient on olnud mingil põhjusel rahulolematu, siis ei pruugi me kunagi teada saada, kas see rahulolematu oli põhjendatud (see võib ju loomulikult ka nii olla) või oli see täiesti põhjendamata. Arstidel ja õdedel ei ole tihti võimalust ennast kaitsta, sest nad ei saa avalikult ajalehes kommenteerida inimese delikaatseid isikuandmeid. Nad ei saa rääkida, mis diagnoos inimesele tegelikult pandi, milliseid samme astuti, sest kõik see on seotud inimese privaatsusega. Inimene ise võib sellest rääkida, võib sellest ka kallutatult rääkida, kui ta seda soovib, aga tervishoiusektoril ei ole tihti võimalik ennast kaitsta. Sellest hoolimata on Eesti inimeste rahulolu tervishoiuteenuste kvaliteediga praegu viimase viie aasta kõige kõrgemal tasemel. Selle asemel, et näha Eesti tervishoidu mustades värvides, peaksime tänama neid inimesi, kes päevast päeva seda tööd teevad, ja olema uhked selle üle, et Eestis on tiptasemel tervishoid.

Jah, loomulikult vajab tervishoid lisaraha. Aga näidake mulle ühte valdkonda Eesti elus, mis lisaraha ei vaja! Minu asi sotsiaalministrina on loomulikult seista selle eest, et seda raha tervishoidu leida. Kiirabireform on üks sellistest sammudest, mis tagab teenuse parema kättesaadavuse ja kvaliteedi paranemise, aga see vajab mingil määral ka lisaraha. Selliseid samme on meil veel. Ma kutsun teid üles

olema positiivsemad ning ütlema arstidele, õdedele ja hooldajatele pigem häid sõnu. Ei ole vaja rääkida ainult sellest, et Eesti tervishoius on kõik halvasti. Kaugel sellest! Eesti tervishoius on väga paljud asjad hästi. Selle eest tuleb neid inimesi, kes selles valdkonnas töötavad, tunnustada.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Nüüd kutsun kõnetooli arupärijate nimel esinenud Heimar Lengi. Avan läbirääkimised.

Heimar Lenk

Aitäh! Kui palju mul aega on, kas viis minutit?

Aseesimees Laine Randjärv

Viis pluss kolm.

Heimar Lenk

Aitäh sõnaõiguse eest! Ministri kõne oli väga hea kogemus, see rikastas minu kui parlamendisaadiku muljeid siit saalist. Veendusin veel kord, kuidas võib panna inimese ükskõik millisele ametikohale, rahandusnimese võib panna tervishoiuga tegelema ja tervishoiu inimese saata prügifirmat juhtima. Prügifirmade juhtimisega tegelevaid rahvasaadikuid on meil ka praegu. Kui ma saan kokku mõne ajakirjandusõppejõuga, siis soovitan ministri tänase esinemise DVD-plaadile võtta ja näidata tudengitele kui ühte klassikalist oraatorikunsti tippsaavutust, lausa kõrgpilotaazi. Ma võiksin pidada samasuguse kõne, kui mind saadetakse Estonia teatri või konservatooriumi aastapäevapeole ja öeldaks, et tehku ma seal üks korralik esinemine. Ma oskan samamoodi minna ja öelda: "Kallis rahvas, muusikamaailm on väga emotsionaalne. Meil on sellised toredad muusikud, et nad tahavad teid teenindada paremini ja paremini ja paremini. Aga kui teie, kallid, ei lähe neid kuulama, siis ei tule ka kontsertidest midagi välja." Kui naised Raplas ei sünnita, siis pannakse haigla kinni. Minister aga unustas, et naised olid loosungitega Rapla tänavatel, lapsed süles, paludes, et neilt ei võetaks ära sünnitamisevõimalust. Sellest ta ei rääkinud. Ta rääkis, kui toredaks haigla pärast seda muutus.

Keegi siit saalist tõi toredaid näiteid Tõrva ja Röpina haigla kohta. Tõrva Haigla, härra

minister, oli esimene, mis pandi rootslaste – minu meelest tobeda – *master plan*'i tõttu kinni. Ma olin sellel ajal ka Riigikogu liige. Meie silmade all pandi see haigla kinni. Ainult tänu sellele, et minister oli Jaak Aab ja me korraldasime suuri rahvakogunemisi (ka minu isikliku töö tulemusena), me avasime Tõrva Haigla uuesti. Kahjuks, jah, on see praegu hooldushaigla. Ei ole mõtet siin niimoodi kiita, et küll on Lõuna-Eestis tervishoiuga toredad lood.

Ministri tänasest esinemisest sai mulle selgeks, et kõik need kahtlused haiglate tuleviku kohta, mis on Kagu-Eesti meedias üleval, ja kartused, mis on kohalike omavalitsuste juhtidel, on õigustatud. Need on õigemad, kui oleks osanud ette kujutada. Minister pidas paljusõnalise ilukõne sellest, kui toredad on Eesti inimesed, kuidas nad armastavad Eesti arste, kui puhtad on meie haiglad ja kui heal tasemel on meie tervishoid. Tehakse uuringuid, et selgitada, kui rahul on inimesed tervishoiuga. Neid uuringuid rahastab haigekassa ja küsimused sõnastatakse nii, et ei saagi vastata teistmoodi, kui et meil on maailma kõige parem tervishoid. Samal ajal kuuleme päevast päeva, et Eesti tervishoidu ootab pankrot. Me paneme haigekassa juhiks rahandusnimesed, et jumala pärast ei oleks asjatundjad seda asja juhtimas, me saaksime seda kassat kasutada riigikassa osana jne.

Ma lahkun siit saalist sõnumiga, et kõik lähed täpselt nii, nagu kardetakse. See ei ole esimene kord. 2002. aastal oli samasugune olukord, kui *master plan* käivitus. Põlva Haigla oli sulgemisohus, õigemini, staatuse madaldamise ohus. Tänu kahele mehele, need olid Jaan Laul ja Heiki Männik, kes kogusid Põlva kauplustes 7492 allkirja haigla staatuse alandamise vastu, jäi see haigla maakonna haiglaks, kuigi see taheti koos Jõgeva Haiglaga kohalikuks haiglaks muuta. Õnneks tuli appi meie minister ning ka proua Oviir aitas seda asja ajada. Nüüd, nagu ma olen aru saanud, lükkatakse see otsus, mis pidi tulema 1. aprilliks, edasi, see tehakse pärast kohalikke valimisi. Nagu ma aru sain, 25. oktoobril avaldatakse mingi uurimus. Ma ei saanud aru, mis uurimus, te ei öelnud täpselt. Või oli see direktiiv või midagi niisugust? Siis öeldakse, et näete, meie kallid naised ei sünnitagi enam kodumaakonnas, näete, inimesed tahavad käia arsti juu-

res Tallinnas, mitte Põlvas. Ja me teeme selle asja ära.

Ühesõnaga, kõik, pilt on selge ja rohkem kui enne. Ma tänan selle hea esinemise eest, härra minister! Ma katsun selle DVD viia Tallinna Ülikooli ajakirjanduseriala tudengitele vaadata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Uskuge, me pole Lengiga vahepeal mingit nõu pidanud. See, et meil tekivad täpselt ühed ja samad mõtted, tähendab lihtsalt seda, et see kõik on läbipaistev ja kõigile arusaadav.

Esiteks pean ütleva, et ma püüan olla optimist, nagu härra minister soovitas. Siia pulti tuln ma selleks, et teda tunnustada. Me ei tea, milline sotsiaalminister temast saab, selle hinnangu saab anda aasta või kahe pärast, aga seda, et ta on fantastiline kõneleja, võin teile öelda juba praegu.

Mõni aasta tagasi õpetasin ma ühe kõrgkooli tudengitele politoloogiat, kusjuures praktilist politoloogiat. Me uurisime erinevaid kõnestiile, vaatasime, millised printsiibid on iga stiili aluseks ja kuidas neid peab kasutama, selleks et kasu oleks. Härra minister on veel väga noor inimene, ta on ilmselt kõnetalendiga sündinud. Seda, mida me kuulsime, nimetatakse teaduslikus kirjanduses hüpnootiliseks kõneks. See hüpnoos oli sama tüüpi nagu siis, kui te võtate kuskilt raha laenuks, kirjutate alla laenulepingule, loete läbi kõik selle, mis on ära toodud suures kirjas, aga jätate lugemata need kaks või kolm rida, mis on hästi väikeste tähtedega trükitud kuskile viimase lehekülje allserva. Alles pärast selgub, et need olidki need kõige tähtsamad asjad.

See, mida me siin kuulsime, oli lihtsalt meistriteos. Ma hakkasin lausa unistama, kui ma kuulasin seda pikalt ja soravalt esitatud kiirabibrigaadide arendamise kava. See oli nagu mingi laul, selline ilus, kaunis, hüpnotiseeriv, aga lõpus öeldi: kui saab lisarahastust. Me teame suurepäraselt, millises olukorras on nii haigekassa kui ka riigieelarve. Me teame, et juba mitu aastat ei saa sotsiaaleesmärkideks mitte kuskilt mingit raha. Arstidegagi ei ole võimalik kokku leppida.

Me kuulsime, et teeninduse kvaliteet ei halvene, vaid läheb tõnn-tõnn-tõnn ilusasti edasi, kõik on tore ja ilus – kui tehakse koostööd Tartu Ülikooli Kliinikumiga. Selge, et siis ei halvene, muidugi. Rahvas hakkab lihtsalt käima Tartus kliinikumis. Seal on teadagi milline teenus, seal on parem finantseerimine, seal on tõmbekeskus, seal on kvalifitseeritumad arstid, kes kõik pole veel välismaale ära põgenenud. Me kuulsime, et ministrium sünnitusosakondi kinni ei pane, naised teevad seda ise. Ma küsisin selle 50% kohta. Vastust jälle ei tulnud.

Nii et see, millest Heimar siin rääkis, on juba tehtud. Veel enne seda, kui sina, kolleeg, tulid siia rääkima, tegin ma juba selle kohta märkmeid. Selle lõigu, mis puudutab kiirabibrigaade ja seda, millega see kõik lõpeb, võtan ma homme stenogrammist välja ja panen oma loengute arhiivi. Kui kunagi tekib veel vajadus kellelegi praktilist politoloogiat lugeda, siis on see praktiline näide ühe kõnetüübi kohta.

Mida veel lõpuks öelda? See oli meisterlik teos! Aitäh, härra minister!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Annan sõna ministrile vastusõnavõtuks. Palun!

Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Hoolimata sellest, et te näiliselt justkui tegite komplimente ja küllap olite seda tehes mõlemad siirad, tekkis minus teid kuulates kurbus. Mulle jäi mulje, et kui Heimar Lenk läheb Lõuna-Eestisse, oma valimisringkonda, siis ta kuulutab seal – nii ta ju peaaegu et lubas –, et kohe-kohe on Kagu-Eesti tervishoius midagi hirmsat juhtumas. Ma kinnitan siit kõnepuldist ministrina, et see ei vasta tõele. Kui te seda kohapeal väidate, siis jäägu see teie südame-tunnistusele. Te teate, et minister on teile Riigikogu kõnepuldis kinnitanud (kusjuures on võimalik stenogrammist väljavõtte teha), et mitte midagi sellist ei juhtu. Seega, veel kord ütlen, et kui te valite sellise taktika, et oma valimisedu nimel inimesi Võru-, Põlva- ja Valgamaal hirmutada, teades, et teie väited ei vasta tõele, siis ei käitu te nende inimestega väärikalt. Te peaksite oma valimisringkonna inimesi kohtlema nii, et te räägite nendele tõtt ja kasutate kogu oma informeeritust.

Oli küsimus, mis täpsemalt jõustub 25. oktoobril. Tegemist on patsiendi vaba liikumise direktiiviga, mis tähendab seda, et Läti või Soome patsiendil on võimalik tulla Eestisse, saada siin ravi ja selle ravi eest on kohustatud tasuma tema riigi haigekassa, kas vastavalt Eesti hinnakirjale, kui Eesti hinnad on madalamad kui näiteks Soomes, või vähemalt selles määras, mis on selles riigis vastava teenuse osutamise hind. Näiteks on Lätis mõne teenuse osutamise hind odavam. Ma usun, et see võimaldab laiendada Eesti tervishoiu eksporti, sest Eesti tervishoiu kvaliteet on konkurentsivõimeline nii Soome kui ka Läti suunal.

Kiirabibrigaadide osas täpsustan niipalju, et kindlasti on ka 2014. aastal rohkem kiirabibrigaade kui tänavu. Mul ei ole täna voli öelda, kui palju rohkem. Kuna me seda täpselt veel ei tea, siis oleks natuke ennatlik öelda, et juba 2014. aasta 1. jaanuarist on Põlva-, Valga- ja ka Võrumaal lisabrigaadid. Aga fakt on see, et need brigaadid tulevad, need tulevad nii ruttu kui võimalik. Juba 2014. aastal, arvestades Sotsiaalministeeriumi eelarve praegusi võimalusi, on võimalik brigaadide arvu üle Eesti suurendada.

Lõpetuseks ütlen, et rääkides maakonnakeskuse haiglatest – stenogrammi huvides olgu öeldud, et praegu on korrektne termin haigla staatuse mõttes "üldhaigla", kõik need haiglad on üldhaigla staatuses – ja nende koostööst piirkondliku haigla ehk Tartu Ülikooli Kliinikumiga, ei pidanud ma silmas, et see koostöö hakkaks välja nägema nii, et kõik patsiendid lähevad Tartu Ülikooli Kliinikumi. See oli teie selline satiiriline märkus. Vastupidi, minu eesmärk on see, et koostöös kliinikumiga oleks võimalik tagada eriarstide vastuvõtud kohapeal, patsientide teenindamine Põlvas, Võru lähedal ja ka Valgas. Nagu öeldud, see on eesmärk. Koostöö on mitmel pool Eestis väga hästi toimunud ja seda tasub kindlasti süvendada.

Veel kord: mul on siiras palve, kasutage seda infot, mida te arupärimiste formaadis ministritelt saate, ja ärge levitage asjata hirmusid. Eks aeg näitab, aga need hirmud lükatakse ümber, need ei leia praktikas kinnitust.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaega?

Taavi Rõivas

Ei. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised ja ka selle punkti arutelu.

7. Arupärimine politseitöötajate palkade kohta (nr 266)

Aseesimees Laine Randjärv

Riigikogu liikmed Eldar Efendijev, Mailis Reps, Marika Tuus-Laul, Mihhail Stalnuhhin, Peeter Võsa, Tarmo Tamm, Valeri Korb, Viktor Vassiljev, Vladimir Velman ja Yana Toom esitasid 21. jaanuaril 2013 siseminister Ken-Marti Vaherile arupärimise politseitöötajate palkade kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnelema Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Nimetatud Riigikogu liikmed esitasid siseminister Ken-Marti Vaherile arupärimise politseitöötajate palkade kohta. Hetkeks vahetan ma teemat ja ütlen, et valijaid ei ole kohalike omavalitsuste valimistel vaja hirmutada, kuna Vabariigi Valitsus on nad juba nii ära hirmutanud, et iga kolmas kaalub riigist lahkumist.

Aga nüüd arupärimise juurde. Sissejuhatuses on öeldud, et möödunud aasta novembri lõpus teatas Siseministeeriumi pressitalitus, et Politsei- ja Piirivalveameti töötajatele eraldatakse 2013. aastal palgatõusuks täiendavalt 6,8 miljonit eurot. See meede pidi politsei- ja piirivalvetöötajate palka tõstma 9,6%. Kokku pidi lubaduse kohaselt palgatõusu saama 4400 töötajat. Nüüd on jaanuari ja isegi veebruari palgad juba välja makstud. Sellest tulenevalt on meil härra ministrile mõni küsimus. Need on konkreetset ja lühikesed, aga ma palun, selleks et vaatajatel ja kuulajatel oleks kergem aru saada, millest me räägime, et minister loeks need ise ette.

Tahan öelda aga järgmist. Me võime vaadata, mis toimub palkadega teistes riikides, me võime vaadata nii itta kui ka läände. Suurbritannia politseinike palgad ei ole kaugeltki kõige kõrgemad Euroopa Liidus, sellegipoolest saab konstaabel, kes alles alustab oma teenistust, provintsis töötades 24 000 naela aastas, kui ta aga alustab teenistust Londonis, siis saab

ta ligikaudu 29 000 naela. See teeb provintsis töötades umbes 2200 eurot ja Londonis töötades 2700 eurot kuus. Järgmine ametiaste on seersant, kelle palk on 35 000 naela ehk 40 000 eurot aastas. Kogenud inspektori kuu-palk on 4000–4500 euro tasemel ehk 50 000 eurot aastas.

Võib tunduda, et nii on vaid arenenud riikides, ainult läänes, aga kui te vaatate ida poole, siis näete, et vanemleitnant Venemaa Föderatsiooni politseis (ma vaatan enam-vähem samu ametiastmeid), kes on töötanud viis aastat ja kauem, teenib praegu 49 000 rubla ehk üle 1200 euro, kusjuures tulumaks on seal 13%. Nii et ta saab kätte rohkem, kui selle taseme spetsialistile Eestis makstakse. Kui vaadata ohvitseri, kelle ametikoht sarnaneb prefektuuri ülema omaga, siis näiteks rajooni siseasjade osakonna juhi palk on 74 000 rubla tasemel, mis on üle 1800 euro.

Meie politseinike ja kahjuks ka Päästeameti töötajate palgad on üsna nigelad. Nii ei tohiks olla. Nendest inimestest sõltub meie saatus ja mõnikord ka elu. Seoses sellega palume, et minister vastaks neljale küsimusele, mis arupärimises toodud on. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, tänan arupärimise eest! Neli küsimust käsitlevad seda, milline on palgatõus eri töötajakategooriatel, kui paljud töötajad on palgatõusu saanud, milline on minimaalne palk ja millised on plaanid järgmisteks aastateks PPA töötajate palgade tõstmise seoses.

Vastan järgmiselt. Eesti on 2013. aastal pea-aegu ainukene Euroopa Liidu liikmesriik, kus avaliku sektori palgad sellises mahus tõusevad. See puudutab ka siseturvalisust. Kui keskmiselt kasvasid avaliku sektori palgaeelarved 4,3%, siis politsei palgafond suurenes tervikuna 6%. Politseinike miinimumpalka tõus on aga märgatavalt suurem. Lisaraha võimaldas meil tõsta oluliselt rohkem nende töötajate palga, kes asuvad palgaastmestikus kõige madalamal. Miinimumpalk tõusis PPA-s 9,6%, selliseid töötajaid on PPA-s ligikaudu 3000. Kokku

puudutas palgatõus 4500 inimest, nelja viiendikku ehk 80% PPA ametnikest, mis tähendab, et palk tõusis ligikaudu 3700 politseiametnikul ja 800 teenistujal. Nagu ma ütlesin, tõusid eelkõige madalamat palka saavate ja kõrgendatud riskiga tööd tegevate politseinike palgad ehk patrull- ja piirkonnapolitseinike ning liikluspõlitsainike palgad, samuti piirivalvepatrullide, kriminaalmenetlejate ja eriuksuse töötajate palgad. Näiteks tõusis piirkonnapolitseinike palk keskmiselt 14%. Seni oli nende keskmine palk brutosissetulekuna 797 eurot, käesolevast aastast on see summa keskmiselt 919 eurot. Nendel piirkonnapolitseinikel, kes veel 2012. aastal teenisid alla Eesti keskmise palga ehk alla 855 euro, tõusis palk vähemalt 7%. Enim oli palgatõusu saanud töötajaid piirivalvevaldkonnas, kus 90% töötajatest said palgalisa.

Te soovisite saada ka palgaandmeid absoluutarvudes, võrreldes eelmise aasta jaanuari palgaandmetega. Kuna soovitud palgavõrdlust mõjutaksid töötajale väljamakstud puhkusetasud, pühade ajal töötamise ja öötöö eest makstud lisatasud ning tööülesannete muutused, mis kõik mõjutavad võrreldavate kuude jooksul töötajale makstud tasu, siis objektiivsuse huvides oleks mõistlik välja tuua võrdlus teenistuses olevatele töötajatele kinnitatud keskmiste palgade alusel. Kui 2012. aasta detsembri seisuga oli PPA teenistuses olevate töötajate kinnitatud keskmine palk 923 eurot, siis 2013. aasta jaanuari seisuga oli selleks summaks 999 eurot. Muutus on 76 eurot ehk ligikaudu 8,2%. Siia saab lisada veel niipalju, et politseiametnike seas oli kõige madalam palk relvuril – 695 eurot. Politseiametnike keskmine palk selle aasta algusest on 1052 eurot, teenistujate keskmine palk 867 eurot.

Lisan siia juurde teie küsimuse viimase osa, mis puudutab plaane. On täiesti selge, et meie eesmärk on maksta kõikidele politseinikele konkurentsivõimelist palka. Me saaksime seda teha siis, kui meie riik oleks palju rikkam. Oma võimaluste piires oleme loonud eeldusi politseinike motiveerimiseks. Loomulikult on minu eesmärk ministrina seista ka edaspidi selle eest, et maksumuludest laekuv raha kajastuks politseinike pangaarvetel. Inimvara on üks kõige olulisem prioriteet Siseministeeriumi valitsemisalas. Tähtis on inimeste motivatsiooni parandada. Loomulikult võimaldab lisa-

raha leida ka vabadele ametikohtadele häid töötajaid. Ma loodan, et meie majanduslik seis ja maksutulude laekumine, mis selle aasta alguses on võrreldes meie ümbruskonnaga ja teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega olnud ikkagi märkimisväärselt parem, on selline ka järgnevatel aastatel. Me loodame, et palgatõusu näeb ette ka 2014. aasta eelarve. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teie küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Ma sain alles hiljuti teada, et Euroopa Nõukogu Parlamentaarne Assamblee on kunagi vastu võtnud deklaratsiooni, mille pealkiri on "Deklaratsioon politseist". Ma ei oska paremini tõlkida, võib-olla õiges tõlkes kõlaks see veidi teisiti. Sellegipoolest on selline dokument olemas ning paneb paika üsna palju reegleid, mis Euroopa Nõukogu arvates peaksid olema kõigile kohustuslikud. Muu hulgas on seal mõned palga määramise reeglid. Kas me oleme selle deklaratsiooniga ühinenud?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Hea meelega vastan sellele siis, kui ma saan teie käest täpsemat informatsiooni, millisele dokumendile te viitate. Te võrdlesite Eestit ja Suurbritanniat. Me võime Eestit võrrelda kindlasti paljude riikidega. Eesti on Suurbritanniast väga erinev. Suurbritannia ei olnud 20. sajandil 50 aasta jooksul okupeeritud, Suurbritannia ei alustanud 1991. aastal oma siseturvalisuse struktuuride ja jõuametkondade ülesehitamist sisuliselt nullist. Kindlasti on tegemist tunduvalt jõukama riigiga, kes saab endale lubada palju rohkem kui Eesti-sugune väike riik, mis on üsnagi värskelt vabanenud. Ma arvan, et meid on suhteliselt kohane võrrelda teiste Ida- ja Kesk-Euroopa riikidega. Me peame alati võtma endale eeskujuks arenenud Euroopa riigid, kelle suunas me liigume. Aga kui me räägime avaliku sektori kulutustest, siis meie riigi ja selle valitsuskoalitsiooni üks alustala on riigieelarve tasakaalu nõue. Me saame kulutada just nii palju, kui palju on meil tulusid. 2013. aastal on meil tulusid, mida me saame kulutada, rohkem kui seni, selle tõttu oli võimalik tagada avaliku

sektoris alates 1. jaanuarist 2013 palgatõus. Nagu ma kirjeldasin, 2013. aastal on siseturvalisuse valdkonnas neid võimalusi üsnagi märkimisväärselt. Loodame, et saame siit järgmistel aastatel edasi liikuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mul on rohkem selline struktuurne küsimus. Ühelt poolt tuli palgafondi lisasumma. Mõnes mõttes aga tekib palgafondis esmane kokkuvõtte sellest, et küllaltki paljud kohad ei ole täidetud. Teiselt poolt, kui on koondamised ja vallandamised, siis on arusaadav, et on vaja kompensatsiooni maksta. Aga kui me palgafondi protsentuaalselt vaatame, siis see ei ole väike summa. Siit küsimus: kas teil on plaanid, kuidas seda kokkuvõtet kasutada? Kas see on reserv või on see raha ette nähtud ka palgatõusuks?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Lisaraha on läinud palgatõusuks ja, ma rõhutan seda, palgareformiks, mida 2013. aastal esimest korda oli võimalik läbi viia ühendatud nimega Politsei- ja Piirivalveamet. Me oleme, ma arvan, rääkinud sellest ka siin saalis, aga avalikkuse ees oleme kindlasti rääkinud, et 2010. aastal Politsei- ja Piirivalveametiks liidetud asutused tõid kaasa erinevad palgasüsteemid. Erinevad süsteemid on tähendanud, et sarnastel ametikohtadel on olnud erinevad palgad. Selle aasta palgareform ongi tähendanud palgasüsteemi ühtlustamist. Palgatõusu ja palgareformi jaoks on lisaraha sellel aastal ligi seitse miljonit eurot. Kokku on Politsei- ja Piirivalveameti palgafond sel aastal 95 miljonit eurot ehk vanas rahas ligikaudu poolteist miljardit Eesti krooni.

Nagu ma ütlesin, on sellel aastal eesmärk olnud peamiselt palgasüsteemide ühtlustamine ja palgatõus. See, kuidas täpsemalt jaotuvad summad Politsei- ja Piirivalveameti eelarves, on PPA juhtkonna otsustada. Aga lisaraha seitse miljonit eurot on sinna suunatud just nimelt selleks, et 80% PPA töötajatest palgatõusu saaksid. Kui te küsite, miks 80%, siis just nimelt selle tõttu, et me ei saa palgatõusust rääkida enne, kuni palgasüsteemid ei ole üht-

lustatud ehk ei ole olnud palgareformi. See on ajaloost tänasesse päeva kandunud taak. Mul oleks olnud väga hea meel, kui ühtlustamine oleks toimunud kolm aastat tagasi, siis kui ühendamet loodi. Kahjuks ei võimaldanud Eesti majanduslik olukord siis sellist ühtlustamist. Inimesed tulid ühendasutusse oma senise palgaga. Nüüd on Eesti riigil rohkem võimalusi, kõigepealt tehti ära palgareform ja palgad ühtlustati. See tähendas palgatõusu väiksema palgaga ametikohtadel. Lisaks saime palka tõsta vähemalt neljal viiendikul töötajatest. Kellel palk ei tõusnud? Näiteks ei tõusnud palk PPA juhtkonnal. Palk ei tõusnud päris suurel hulgal juhtivatel ametikohtadel, nendel ametikohtadel, kus mediaani suhtes on üsnagi võrreldav palgatase. Me räägime mediaanist Eesti tööjõuturu palgamediaani või ka avaliku sektori palgamediaaniga võrreldes.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! 6%-line palgatõus on päris korralik, kui me ei arvesta, et meil on Euroopa Liidu kõige suurem inflatsioon. Ma arvan, et politseinike reaalsalga tõus jääb 2–3% piiresse, mis on ilmselt väga väike. Ma küsin teie käest otse, mitmendal kohal Euroopa Liidus meie politseinike palk on. Mitu riiki meist tahapoole jääb?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Mul ei ole neid andmeid, millisel kohal selles edetabelis Eesti asub. Neid andmeid saada ei ole lihtne, sest tekib küsimus, mida me võrdleme. Kas me võrdleme kogu siseturvalisuse keskmisi palku? Tegemist on keskmise palgaga, ärgem unustagem. Kui me hakkame võrdlema keskmisi palku, siis tekivad alati väga tõsised riskid, sest me võime võrrelda võrreldamatut. Riikides on erinevad asutused. Nagu te teate, meie riigis on Politsei- ja Piirivalveamet, mis hõlmab endas politsei korrakaitse poolt, kriminaalpolitseid, piirivalvet ning kodakondsuse ja migratsiooni poolt. Mõnes teises riigis on nende nelja funktsiooni täitmise jaoks eraldi asutused. Me peame välja võtma kõigi nende asutuste andmed. Vabandust, meie ei võta neid

välja, vaid me peame paluma neid andmeid oma partneritelt! Seda võrdlust on selle statistikaga, mida meile esitatakse, üsna vaevaline teha. Definitsioonid peavad olema täpselt samad jne. Ma jään teile täna võlgu vastuse, kas selline edetabel on olemas. Kui see on olemas, siis ma hea meelega esitan teile need andmed, aga ühest vastust mul kahjuks ei ole.

Ma sain aru, et küsimus oli teiste Kesk- ja Ida-Euroopa riikide (me võime nimetada neid ka Eestiga samal ajal Euroopa Liiduga liitunud riikideks) ja nende palgaandmete kohta. Mul oleks hea meel neid andmeid saada. Ei olnud kaugeltki mitte lihtne saada ka seda informatsiooni, mille ma teile esitasin, et Eesti on peaaegu ainukene Euroopa Liidu liikmesriik, kus politseinike palgad sellisel määral tõusid. Päris mitmed päringud ei ole tänase päevani vastust saanud. Selline see koostöö riikide vahel on. Aga lähtudes valdava osa riikide vastustest võin öelda, et säärast palgatõusu, nagu me Eestis avalikus sektoris ja siseturvalisuses oleme ette võtnud, on väga vähestes riikides. Väga mitmes riigis räägitakse palkade külmutamisest. On mõned riigid, kus palgatõus on teatud kujul tagatud seadusega. Selliste riikide hulka, muide, kuulub ka Eesti. Eestis on palgatõus sisse kirjutatud politsei ja piirivalve seadusesse ning see toimub kõrgema teenistusastme saamise teel. Iga kolme aasta tagant vaadatakse üle isikute teenistusastmed ning kui inimene laitmatu teenistuse eest teenistusredelil ülespoole viiakse, siis kaasneb sellega rahaline hüvitis. Seega võime öelda, et ka Eesti kuulub nende riikide hulka, kus seaduses on sellised võimalused olemas. Ma arvan, et see on üks lisagarantii politseiteenistuses.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Viimasel ajal olen ma saanud politseitöötajatega palju rääkida. Pärast neid kohtumisi on mul tekkinud üks väike küsimus. Kas vastab tõele, et koos palgatõusuga kadusid lisaväljamaksed?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma päris täpselt teie sõnastusest aru ei saanud, aga ma proovin mõistatada. Te peate tõenäoliselt silmas seda,

et kui seni moodustasid politseiametnike palgast päris suure osa lisatasud ja nende palgaastmestikujärgne põhipalk oli selle võrra väiksem, siis palgareformiga on üsna märkimisväärselt suurendatud palgaastmestikujärgse põhipalga ja vähendatud lisatasude osakaalu. Kui me aga räägime palgatõusust, siis me räägime ikkagi palgatõusust, mis on mõõdetav netosissetulekuga, mis laekub pangaarvetele.

Jah, vastus teie küsimusele on see, et lisatasude osakaalu on tõesti vähendatud, mis ongi ju mõistlik. See on kogu 1. aprillist jõustuva uue avaliku teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse palgasüsteemide korrastamise mõte. Täpselt sama on sellest aastast tehtud politseis. Sellest tulenevalt on põhipalga osakaal suurenenud ja lisatasude osakaal vähenenud. Samas, parlamendi menetluses on politsei ja piirivalve seaduse muudatused, mille eesmärk on politseiteenistuses siiski säilitada diferentseerimise võimalus. See tähendab, et me ei lähtu edaspidi mitte palgaastmestiku 17 astmest, vaid meil on võimalik ka astmestiku sees näha ette lisadiferentse ehk täiendavaid palgaastmeid. Politseiasutuste palgasüsteemid on küllalt keerukad ning nende korrastamine võtab oma aja. See aeg on meil lihtsalt vaja võtta, et süsteem ühtlustada. Me taotleme, jah, selle diferentsi säilitamist, aga kaugemas perspektiivis on igal juhul siht palgasüsteeme lihtsustada ja korrastada ning kindlasti see, et valdava osa inimese sissetulekust moodustaks põhipalk.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kõnetooli arupärijate nimel kõnelema Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei kahelnudki, et kui keegi on süüdi selles, et meie politseinikel on madalad palgad, siis on see muidugi nõukogude võim. Ega mina ka seda võimu eriti ei armasta, aga ausalt öeldes hakkan ma juba arvama, et selles peitub midagi saladuslikku, midagi müstilist, sest see on süüdi igas hädas, mis siin riigis viimase kahekümne aasta jooksul ette on tulnud, igas veas, mis on muutunud süsteemseks just viimaste aastate jooksul. Kummaline, aga nii see on.

Veel üks märkus. Valeri viitas teatud infole, et kikerikii ja tõsteti palka, aga võeti maha

lisatasud ja tegelikult suurt midagi ei muutunud, inflatsiooni arvestades on ostuvõime nangunii miinuses. Me peaksime seda asja kontrollima.

Veel üks ääremärkus. Ma kindlasti edastan härra ministrile selle politseiteemalise deklaratsiooni. Kui Siseministeerium ei tea, millest jutt on, siis ma otsin selle deklaratsiooni üles. Siia juurde peaks käima ka ametiisikute käitumise koodeks, mis on tehtud ÜRO-s. See politseideklaratsioon peaks olema selle koodeksi ekvivalent, nagu ma vabadest allikatest välja lugesin. Me kindlasti selle leiame. Kui minister sellest ei tea, siis on mõtet vist sellel teemal eraldi rääkida.

Nii kurb kui see ka ei ole, paistab, et me oleme veel üsna pikka aega teiste sabas. Kolleeg Tamm küsis, mitmendal kohal Euroopa Liidus on meie politseinikud sissetuleku poolest. Arvutused on tõesti üsna segased, aga selge on see, et Eesti on Euroopa riikide seas umbes 19.–21. kohal. Need on küll, pean tunnistama, mõni aasta vanad andmed. Eks mõndagi ole selle ajaga muutunud, aga see on meie koht. Kui seda edetabelit uskuda, siis meist taga on Poola, Ungari, Bulgaaria, Rumeenia ja Leedu, enam-vähem meie tasemel on Horvaatia ja Portugal. Kusjuures kõigis teistes riikides on politseinike palk kõrgem kui keskmine palk selles riigis.

Mis segab meid juurutamast sellist süsteemi, mis annab tööd professionaalidele, lähtuvalt nendest mudelitest, mis on maailmas täiesti olemas, näiteks Saksamaal? Saksamaa politseiniku palk on Euroopa Liidus teisel kohal, see on üsnagi kõrge. Sellele lisaks on neil tasuta kindlustus, nad saavad soodustusi eluasemekulude tasumiseks, neil on tasuta sõidu õigus linnatranspordis. Neil on väga tugevad garantiid: Saksamaal saab politseinikku vallandada ainult kohtuotsusega. On riiklik garantiid, et politseinikule minimaalselt väljamakstav palk on riigi keskmisel tasemel, ja kindlustatud on ka nn 13. palk, *Weihnachtsgeld* ehk jõuluraha. Ka meditsiinilisest kindlustusest vähemalt poole võtab riik enda kanda.

Nii et on olemas mitmesuguseid süsteeme. Ma arvan, et Eesti Vabariigile on üsnagi alanud rääkida nüüd, kui taasiseseisvumisest on möödunud juba üle 20 aasta, sellest, et meie praegustes vigades on süüdi okupatsioon. Isegi presidendi on see teema juba ära tüüdanud.

Ühes oma viimastest kõnedest nentis ta, et aitab juba sellel teemal demagoogia arendamisest.

Selge, et selliste madalate palkade tõttu minnakse veoautojuhiks ja kelleks veel. Neid näiteid trükib meie press palju. Meil on vaja midagi põhimõtteliselt muuta. Politseinikuametit rahvas austab. Jah, politsei institutsioon on üks kõige kõrgemini austatavaid institutsioone Eesti riigis. Aga ainult austusest on vähe, on vaja sotsiaalseid garantiisid, on vaja korralikku palka. Kui seda palka ei ole, siis varsti ei ole ka politseinikke, vähemalt neid, kellel on pikaajalised kogemused ja oskus kurjategijaid otsida. Niikaua, kuni seda ei juhtu, jääbki nii, et kurjategija tabatakse pooljuhuslikult, aga kui toimub midagi tõsist, nagu juhtus Narvas Varvara-nimelise tüdrukuga, siis loodetakse, et kurjategija hüppab ise politseile sülle. Need, kes on kogenumad, enam politseis ei tööta, kas või sellepärast, et nad ei valda piisavalt eesti keelt. Aga sellest me räägime, ma arvan, ühe järgmise arupärimise raames. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

8. Arupärimine olukorra kohta Lõuna-Läänemaal (nr 269)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume järgmise arupärimise juurde. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Mihhail Stalnuhhini, et ta arupärimist tutvustaks! Arupärimine on Lõuna-Läänemaa olukorra kohta ja sellele vastab siseminister Ken-Marti Vaher. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Hea minister! Lugupeetud kolleegid! Arupärimises on kirjas, et üle 5000 elanikuga piirkonnas, Lihulas ja Hanila vallas, oli 2012. aasta algusest täitmata piirkonnapolitseiniku töökoht. Me teame, et praegu on sellele kohale kandidaat leitud. Aga mehitamata on ka Lõuna-Läänemaa patrull ning see olukord on kestnud pikemat aega. Sellele olukorrale minu teada lahendust pole leitud. Sellest rääkis isegi president Ilves oma traditsioonilises aastalõpuintervjuus. Ta ütles, et on pa-

ratamatu, et Eesti on väike täpik maailma-kaardil ning mõned ülesanded käivad Eestile üle jõu, seega tuleb jälgida ressurside kasutamist. Mõni suur asi võiks jääda tegemata, selleks et näiteks Lihulas oleks politseinik, sõnas Ilves. Huvitav, milline suur asi jäi siis tegemata? Kohe tuleb tahes-tahmata meelde Estonian Air. Alguses ütlesin ma, et Lihula siiski sai endale politseiniku, aga kui seda arupärimist koostati, siis oli olukord selline, et kolme konkursi jooksul seda inimest ei olnud leitud.

Siit tulenevadki küsimused. Väga huvitav oleks teada, mitu maapiirkonda üle Eesti on politseinikuta. Kui palju on üle Eesti puudu piirkonnapolitseinikke ja kui suur on korra-kaitses tööjõupuudus? Kas Siseminister näeb võimalust parandada maal töötavate piirkonna- ja patrullpolitseinike töö- ning palgatingimusi eesmärgiga saada töötajaid piirkonnadesse, kus praegu konstaablilt pole? Kas ametkonna sees saab raha ümber paigutada nii, et inimesed läheksid maale tööle, või on selleks vaja lisarahastamist riigieelarvest? Milliseid võimalusi minister näeb Lõuna-Läänemaa probleemi lahendamiseks ning Lihula konstaablipunktis baseerunud politseipatrulli ja piirkonnapolitseiniku ametikohtade mehitamiseks? Nagu ma juba ütlesin, paistab, et probleem piirkonnapolitseinikuga on lahendatud, jääb aga küsimus politseipatrullist. Kuuendaks küsisime, millal toimub järgmine konkurss Lihula konstaablipunkti piirkonnapolitseiniku leidmiseks. Selle jätame vahele, nii nagu ka seitsmenda küsimuse. Nii et ministri lahkkel loal võtavad arupärijad kuuenda ja seitsmenda küsimuse tagasi, jääb kõigest viis konkreetset küsimust ja neile me palume vastust. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Head arupärijad, tänan arupärimise eest! Vastan kõigepealt teie kahele esimesele küsimusele, mis käsitlevad politseinike arvu maapiirkonnades. Te küsite, kas maapiirkonnad on politseinikega kaetud ja milline on korra-kaitses tööjõupuudus. Eestis on praegu 55 konstaablijaoskonda. 1. märtsi 2013. aasta sei-

suga oli ametis 355 piirkonnavanemat ja piirkonnapolitseinikku. Nendest 28 aktiivses töösuhtes praegu ei ole, vaid nad viibivad ajateenistuses või rasedus- ja lapsehoolduspuhkusel. Katmata konstaablipiirkondi ei ole. Piirkondi teenindavad konstaablijaoskonnas teenistuses olevad politseiametnikud. Isikkoosseisu muutudes on konstaablijaoskonna piirkonnad ümber jaotatud või üle mindud meeskonnatööle, kus konstaablijaoskonna territoorium on üks tervik ja tööülesandeid jagab piirkonnavanem. Konstaabliteenuse kättesaadavuse tagamisel lähtutakse põhimõttest, et kõik omavalitsused peavad olema kaetud nn vastutavate konstaablitega, kelle ülesanne on omavalitsusele aktiivne partner olla. Konstaabli püsiv olemasolu kohapeal ei ole kõikidel juhtudel parim lahendus, see ei taga politseiresursside efektiivset kasutamist. Näiteks rakendataks konstaablil sellisel juhul tööpäeva raames kaheksa tundi, aga kuusteist tundi ööpäevast jääks katmata.

Turvalisust loob palju enam analüüsipõhine ja tegelikele vajadustele vastav ööpäevaringne politseiteenuse kättesaadavus, mis tähendab, et kohapealse statsionaarse konstaablipunkti olemasolu ei ole primaarne õiguskorda tagav tegur. Vajalik on paindlik probleemikeskne politsei paigutus, sh patrullimine ja proaktiivne tegelemine probleemsete valdkondadega. Just nimelt politseijõudude analüüsipõhine väljapanek on oluline, see lähtub ressursist. Väga tähtis on tihe koostöö omavalitsustega ja loomulikult on suur väärtus ka kogukonna kaasamisel vabatahtlikena, lisajõuks saavad olla vabatahtlikud korraldajad ehk abipolitseinikud. Abipolitseinikud võiksid paljuski olla abikaugetes piirkondades esmased reageerijad. Näiteks on Läänemaal praegu 29 abipolitseinikku, Lihula vallas aga üks aktiivne abipolitseinik, mis näitab, et arenguruumi on küll. Politseijõudude paigutamisel on oluline roll ka politseijuhtidel, kes peavad reageerima paindlikult õiguskorra muutustele, paigutades jõude eesmärgipäraselt ümber.

Siit saame liikuda kolmanda ja neljanda küsimuse juurde. Kas Siseministeerium näeb võimalust parandada maal töötavate politseinike töötingimusi ja kas ametkonna sees saab raha ümber paigutada, et inimesed läheksid maale tööle? Need küsimused puudutavad PPA töötajate palka. Ma sellest juba eelnevale arupärimisele vastates põgusalt rääkis, aga kor-

dan mõned mõtted üle. 2013. aastal toimuv palgatõus ja palgareform tähendavad, et tõusevad eelkõige madalama palgaastmega ja kõrgendatud riskiga tööd tegevate politseinike palgad. Näiteks tõusis piirkonnapolitseiniku palk keskmiselt 14%. Piirkonnapolitseinikke on PPA-s kokku 266. Seni oli nende keskmine palk 797 eurot, käesolevast aastast on see 913 eurot. Neil piirkonnapolitseinikel, kes 2012. aastal teenisid alla Eesti keskmise palga ehk alla 855 euro, tõusis palk vähemalt 7%. Miinimumpalk PPA-s tõusis 9,6%. Neid ametnikke, kelle palk enim tõusis ja kes töötavad madalamal ametikohal, on 3000. Me oleme rääkinud ka palgareformist. Võib öelda, et need ressursid, mis palgareformi ja palgatõusuga ette nähtud olid, suunati märkimisväärses ulatuses just nimelt maapiirkonnas töötavate politseinike, korraldajate ja kriminaalpolitseinike palga tõstmiseks.

Lihula teema lõpetuseks võib mainida, et 1. veebruarist on asunud ametisse uus piirkonnapolitseinik, kelle ülesannete hulka kuulub Lihula ja Hanila valla teenindamine. Väljakutse korral reageerib Lihulale kõige lähemal asuv toimikond. Kiire reageerimine on tagatud ööpäev läbi. Patrulliteenistus on Läänemaal korraldatud ühtsena, lisaks on olemas piirkonnapolitseinike ja noorsoopolitseinike patrullid. Täna väga!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Avan läbirääkimised ja palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Härra minister, aitäh vastuse eest! See kõlas üsna positiivselt ning andis meile elujõudu ja optimismi. Nii see olekski, kui meil poleks kogemust, kuidas erinevad sõnad, mida siin räägitakse, tegudest, mis pärast riigis toimuvad. Kindlasti me vaatame, kuidas muutuvad politseinike palgad, vaatame absoluutväärtusi, vaatame ka palku mõnes Eesti paigas. Kui midagi analoogset toimus haridussüsteemis, kus lubati palka tõsta ja samas võeti lisatasud ära, siis muutis see sissetuleku tegelikult väiksemaks. Aga elame, näeme.

On üks väike nüanss, mis mind härra sise-
ministri kõnedes alati naerutab – see on jutt
vabatahtlikest. Vabatahtlike teema algas sel-
lest, et nad peavad meid tulekahjust päästma.
Nüüd hakkavad nad politseinikke asendama.
Samas võiks igauks, kes arvab, et see on reaalne,
ette kujutada, et arstide asemel, keda on ju
ka puudu, moodustataks mingid vabatahtlike
rühmad. Tekib küsimus, kes teist sooviks min-
na vabatahtliku stomatoloogi juurde, selle ase-
mel et professionaalse arsti teenuseid kasutada.
Ma arvan, et loogika on siin sama, räägid sa
meedikust või politseinikust. Selles küsimuses
võiks veidi vähem demagoogiat arendada, va-
batahtlikud ei ole mingi võimalus olukorra
päästmiseks. Seda tööd võivad teha ainult pro-
fessionaalsed politseinikud ja päästjad. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen
läbirääkimised. Sellele arupärimisele on vasta-
tud.

9. Arupärimine teedel hukkunute arvu kohta (nr 273)

Aseesimees Jüri Ratas

Läheme järgmise arupärimise juurde, mis
on järjekorras üheksas. Ma palun Riigikogu
kõnetooli arupärijate esindaja Mihhail Stalnuh-
hini! Arupärimine käsitleb teedel hukkunuid ja
kannab numbrit 273. Sellele vastab siseminis-
ter Ken-Marti Vaher. Palun, Mihhail Stalnuh-
hin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra juhataja! Härra minister!
Kolleegid! Võrreldes 2011. aastaga, mil liiklu-
ses hukkus 101 inimest, oli mullu hukkunute
arv väiksem, 88 inimest. Arvestades, et Eesti
iive aastast aastasse väheneb, on meeldiv tea-
da, et surmasaanud inimeste arv on vähene-
mas. Siit mõned küsimused sellel teemal.

Hukkunute arvu vähenemine on positiivne.
Me soovime teada, millised on siin peamised
põhjused. Mis härra minister arvab, kuidas see
õnnestus? Kas ja kuidas on võimalik veelgi
vähendada ohvrite arvu teedel ning milline osa
sellest on ministri arvates maanteede renovee-
rimisel? Tahame ka teada, kuidas ta hindab
kiiruskaamerate osa surmaohvrite arvu vähe-
nemisel.

Siia juurde tahan lisada mõned üldandmed,
et oleks veidi huvitavam seda arutelu kuulata.
Liikluses hukkunuid oli euroliidu riikides
2010. aastal (kahjuks ei leidnud ma hilisemaid
andmeid, suure tõenäosusega neid veel arvuta-
tud ei ole) miljoni inimese kohta 29–110, kus-
juures liider oli Rumeenia ja kõige vähem oli
hukkunuid Rootsis. On tüüpiline, et viimase
kümne aasta jooksul on hukkunute arv vähene-
nud peaaegu kõigis Euroopa Liidu riikides.
Eesti on selles tabelis, mis näitab teedel huk-
kunuid miljoni inimese kohta, 15. või 16. ko-
hal (tulpade järgi on kohta raske kindlaks mää-
rata). Vaatame, kui palju hukkub inimesi iga
1000 liiklusõnnetuse kohta. On riike, kus 1000
liiklusõnnetuse kohta hukkub veidi üle kümne
inimese, aga on ka selliseid riike, kus sama
arvu liiklusõnnetuste puhul hukkub üle 120
inimese. Fantastiline vahe! Selles pingereas
oleme 19. kohal. Hukkunute arv sõltub veel
liiklusõnnetuste suhtarvust 100 000 auto kohta.
Meie oleme selle näitaja poolest 16. kohal.

Selline see olukord on. Kordan veel, et mui-
dugi on väga kahju, et nii palju inimesi huk-
kub, aga on olnud palju hullemaid aegu. Täna
tahame teada, kuidas Siseministeerium seda
olukorda hindab ja tänu millele on õnnestunud
selles valdkonnas saada enam-vähem positiiv-
seid tulemusi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastamiseks
Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti
Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu
liikmed, suur tänu arupärimise eest!

Esimene küsimus: "Milles näete teedel huk-
kunute arvu vähenemise põhilisi põhjuseid?"
Väga oluline ja suur küsimus! Hea meelega
proovin vastata võimalikult ammendavalt.
Tõesti, 2012. aasta oli õnnetussurmade poolest
lõppkokkuvõttes Eesti lähiajaloo kõige edu-
kam. Me saime esimest korda liikluses, tules ja
ka vees hukkunute arvu alla 200. Vähenemine
eelneva aastaga võrreldes oli kokku 17,4%,
näiteks on see arv neli korda väiksem kui aastal
1994. On selge, et iga elu kaotus on traagi-
line. Aga eks siin ole tehtud ka hulganisti tööd
selle 15 aasta jooksul, et viia need kaotused
miinimumini.

Kui rääkida konkreetset lii klusest, siis 2012. aasta oli selline aasta, mil teist korda sel sajandil oli liiklussurmade arv alla 100. Kui 2011. aastal hukkus liiklusõnnetustes 101 inimest, siis eelmisel aastal 14 vähem ehk 87. Kõik teised statistilised näitajad vähenesid samuti, st vähem oli liikluses vigastatuid, liiklusõnnetusi tervikuna ja ohvritega liiklusõnnetusi. Kui ma ametisse asusin, siis ei olnud see olukord üldsegi mitte roosiline. 2010. aasta oli Eestis majanduskriisi järelaasta, liikluses hukkunuid oli siis tõesti vähe, ka liiklussagedus oli langenud, aga 2011. aastal, kui algas majanduse mingil kujul taastumine, liiklussagedus tõusis, paranesid ka muud näitajad ning me leidsime ennast 2011. aasta lõpul ja 2012. aasta alguses olukorrast, kus hakkasid suurenema ka liiklussurmade, liikluses vigastatute ja liiklusõnnetuste arv. Tekkis küsimus, milles asi. Ma arvan, et asi oli tegelikult liiklusjärelevalve väheses läbimõelduses ja ebapiisavas süsteemsuses. Me muutsime seda üsnagi märgatavalt 2012. aasta kevadel Siseministeeriumi eestvedamisel vastuvõetud liiklusjärelevalve tegevuskavaga, mille üldpreventiivne mõju pääses esile just 2012. aasta kolmandast kvartalist alates ja on tegelikult jätkunud siiamaani. Ma olen algusest peale, alates 2011. aasta suvest, seadnud enda ja ministeeriumi valitsemisala üheks prioriteediks õnnetussurmade arvu vähendamise. Me oleme eelkõige eelmise aasta algusest keskendunud kolmele peamisele tegevusliinile, võib ehk öelda, et kolmele sambale. Me suurendame järelevalvet ja kasutame seda järelemõeldumalt, senisest enam panustame ennetusse ning suhtume õigusrikkujatesse rangemalt, eelkõige sellistesse õigusrikkujatesse, kelle käitumist on olnud seni raske muuta. Ma räägin paadunud õigusrikkujatest, kes tõenäoliselt tekitavad raskeid tagajärgi.

Ma toon nüüd välja liiklusjärelevalve tegevuskava, mis sai valmis eelmise aasta kevadel koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga. Selle peamised tegevusliinid on järgmised.

Esiteks, me kujundasime üsna märgatavalt ümber senise karistuspraktika. Me ühtlustasime kogu politsei elluviidavat karistuspraktikat kõikides Eesti prefektuurides. Võib öelda, et 2011. aasta jääb Eesti liiklusjärelevalve ajalukku kui kõige suurema hoiatuste rakendamise osakaaluga aasta. Kolmandik kõigist liiklusalastest väärtegudest päädis hoiatusega, ka

sellise huvitava meetmega nagu kirjalikult vormistatud suuline hoiatus. Me kehtestasime liiklusjärelevalve tegevuskavaga ühtsed kohtuvälise menetleja põhimõtted. Kõigi ametnike tähelepanu juhiti tõsiasjale, et hoiatusmenetlust saab kohaldada vaid vähetähtsa väärtepuhul. Kuna liiklusjärelevalve parandamise eeldus oli see, et tuleb keskenduda nende tegude käsitlemisele, mis liikluses ohtu põhjustavad, ja järelevalveressursid ümber suunata, siis me kaotasime vähetähtsate väärtegudega tegelemise prioriteetsete, liiklusohutust parandavate tegevuste hulgast. See tegevuskava tõi kaasa olulise muudatuse karistuspraktikas. Me vähendasime peaaegu seitse korda seniseid n-õ kirjalikult vormistatud suulisi hoiatusi. Kõikide kirjalikult vormistatud suuliste hoiatuste taga olid loomulikult märkimisväärsed ressursid, see kõik on võtnud aega. Me suunasime need ressursid põhitegevusse ja ma arvan, et saavutasime nii liiklusjärelevalve mahu suurenemise. Karistuspraktika ümberkujundamise siht oli ka see, et menetlusalused isikud tajusid politsei sekkumist üle riigi ühtemoodi. Ühetaoline karistuspraktika muutis politsei tegevuse kodanikule läbipaistvamaks. Sekkumiskünnis peab olema võimalikult madal ja üle riigi ühetaoline eelkõige raskete rikkumiste puhul. Raskete rikkumiste all mõtlen ma suuri kiiruse ületamisi, alkoholijoobes juhtimist ja loomulikult ka turvavarustuse kasutamise reeglite rikkumist. Statistika räägib, et 2012. aasta esimese poole aasta jooksul, kui karistuspraktikat ühtlustati, tähendas see näiteks ka seda, et rahaliste karistuste määr tõusis peaaegu 60%-ni, eelkõige raskete rikkumiste puhul.

Teiseks, me rakendasime senisest enam eriõiguse äravõtmist, samuti aresti nende õigusrikkujate suhtes, kellele varasemad karistused ei olnud avaldanud erilist mõju. Juhtimisõiguse pidi loovutama iga teine üle 60 kilomeetri tunnis kihutanud sõidukijuht, üle poolepromillises joobes rooli istumine viis juhiloa 39%-l tabatutest. Need arvud on kõnekad. Me peame arvestama tõsiasja, et paljudel roolijoodikutel ja kiirusega patustajatel ei olnudki juhtimisõigust või nad olid sellest juba eelnevalt ilma jäänud. Nimelt avastati juhiloata sõitjaid üle 3000 ja neid, kelle juhtimisõigus oli mitmesugustel põhjustel peatatud või karistuseks ära

võetud, tervelt 3500. Seda oli 49% enam kui aastal 2011.

Kolmandaks, me pöörasime oluliselt enam tähelepanu sellisele seaduses juba ammu olevale võimalusele nagu sõiduvahendite konfiskeerimine raske rikkumise korral. Me taotlesime kohtult konfiskeerimist juhul, kui isikut oli varem karistatud joobes juhtimise eest, talt oli juhtimisõigus varem karistusena ära võetud või kuritegu pandi toime silmanähtavalt raskes joobes. 2012. aasta lõppes sõiduvahendi konfiskeerimisega 48 roolijoodiku jaoks. Võrreldes 2011. aastaga selle meetme võtmist sisuliselt kümnekordistati. Ma arvan, et eelkõige just raskeid rikkumisi toime pannud isikud said signaali, et politsei on oma karistuspraktikat muutnud, koos prokuratuuriga kasutatakse seda meetet oluliselt enam ja kohus konfiskeerib sõiduvahendi, kui selleks on olemas mõjuv põhjus.

Neljandaks, lisaks roolijoodikute sõidukite konfiskeerimisele väärrib märkimist ka joobes juhtimisele suurema avaliku tähelepanu pööramine. Siin võib tuua näiteks selle, kui jaanipäeva eelsel nädalal toimetati piirmäära ületanud juhid arestimajja ja esimesel võimalusel taotleti aresti. Meedias anti eelnevalt teada, et üle Eesti hakatakse sellist praktikat kasutama. Selle ettevõtmise peamine idee oli, et just sel ajal, kui avalikkus ootab korralikult maksimumi, tuleb roolijoodikud liiklusvoost eraldada. Tulemus oli see, et eelmise aasta 26. juunil võisime tõdeda, et kui 2011. aastal toimus jaanipäeval joobes juhi süül 13 liiklusõnnetust, milles sai viga kaheksa inimest, siis 2012. aasta samal ajal ei toimunud joobes juhi süül ühtegi liiklusõnnetust, milles oleks inimene viga saanud.

Viiendaks, väga olulised on ressursid. Tege-likult puudutavad ka neli eelnevat punkti nii otseselt kui ka kaudselt ressursse, aga nüüd räägin ma eelkõige liiklusjärelvalve vahenditest, millesse märkimisväärselt panustati. Me soetasime 2012. aastal lisaks 31 tõenduslikku alkomeetrit ja 29 statsionaarselt sõidukisse paigaldatavat neljavaatelist kiirusmõõturit. Seega on politseis kasutusel üle saja tõendusliku alkomeetri ja üle kahesaja kiirusmõõturi, täpsemalt, 219 mõõturit. Edaspidi vahetame välja amortiseeruvad seadmed. Sel aastal hange- gime tõenduslikke alkomeetreid veelgi lisaks.

Need on konkreetsed sammud, mis puudutavad vahendeid.

Lisaks suurendasime eelmisel aastal ligi 10% ka järelvalve mahtu. Kõik see, mis tegevuskavasse kirja sai ja mida on ka rakendatud, on mänginud üsna olulist rolli selles, et liiklusjärelvalve on muutunud läbimõeldumaks, süsteemsemaks ja üle Eesti ühtlasemaks. Sõnumit, et läbimõeldud liiklusjärelvalve hoiab ära inimeste surma, on hakanud mõistma iga politseinik tänaval, üha rohkem ka need politseinikud, kes liiklusjärelvalvega tegelevad. Loomulikult, sellel aastal seda kõike jätkatakse, et iga politseinik tänaval saaks aru, et tema siht ei ole mitte protokolli koostada, vaid tema ühemõtteline siht on säästa inimesid. Ta on piisavalt koolitatud, ta on saanud küllalt sisulist metoodilist juhendamist sellel alal, kuidas tema tegevus aitab säästa inimesid, hoida ära vigastusi, vähendada materiaalselt kahju. Selleks valib ta ise meetmed, tal on selleks diskretsiooniõigus ja ta saab seda kasutada ka karistuspraktikas. Aga metoodikas on välja toodud, millistele õigusrikkumistele reageerimine hoiab tõenäoliselt ära inimekahjusid. Seda on tõesti üha enam ja enam mõistma hakanud kõik Eesti tänavatel töötavad politsei- ametnikud.

Mis puudutab seda, kuidas on võimalik ohvrite arvu veelgi vähendada, siis võib öelda, et praeguse seisuga muutuste mõju jätkub. Kui me täna siin teiega räägime, on Eestis 11. märtsi seisuga hukkunud neli inimest. Eelmise aasta samal perioodil oli hukkunuid 21. Vahe on viiekordne! Me väga loodame, et see kõik jätkub. Igal juhul võin öelda, et liiklusjärelvalve läbimõeldumaks ja süsteemseks muutmisel oleme astunud väga selgeid samme.

Mida me sellel aastal teeme? Suurendame töö mahtu, suunates ressursse eelkõige põhitegevusse. Kuidas me seda teeme? Väga olulised on kaks suurt projekti. Üks nendest on parlamendi menetluses – väärteomenetluse seadustiku muutmine, mis menetlust lihtsustab ja selle kvaliteeti parandab. Täna arutas seda põhiseaduskomisjon, õiguskomisjon on juba arutanud, parlamendis on esimene lugemine toimunud. Ma loodan, et suveks on see eelnõu seadusena vastu võetud ja me saame seda rakendada hakata. See tähendab, et lüheneb väärteomenetluse aeg, aga paraneb ka kvaliteet, sest rohkem on võimalik kasutada video-

materjale tõendina kohtus ja loomulikult väärteomenetluses endas ehk kohtuvälises menetluses. Teiseks, me rakendame sellest aastast e-välimenetlust. See tähendab elektroonilist välimenetlust, millega on võimalik tegelda kõikides Eesti patrullsoidukites. Selleks on politsei varustatud tehniliste vahenditega, protokollid on võimalik kanda otse politsei andmebaasi. Me suuname sellega jällegi ressursse põhitegevusse, suurendame liiklusjärelvalve ja teiste korrakaitsevaldkondade mahtu. Lõppkokkuvõttes peaks sellest võitma kogu ühiskond.

Ma väga loodan, et õnnetussurmade arv väheneb ka lähitulevikus. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Tänan, austatud minister! Teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Ma minuti jooksul ei jõua selgitada, miks ma seda küsin, ma teen seda pärast oma kõnes. Aga küsimus on selline. Mõni aasta tagasi võtsin ma Narvas osa üritustest, kus politseitöötajad jagasid helkureid lastele lasteaedades, koolides jm. Siis oli selleks raha eraldatud, veidi hiljem ma sellest ka räägin. Tõenäoliselt oli sellest kasu. Tahan teada, kas sellel aastal on helkurite programmiks raha eraldatud, kas seda programmi, vähemalt laste puhul, viiakse edasi ja kui suures mahus.

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Igati asjakohane ja väga õige küsimus. Seda teemat ma oma ettekandes ei maininud. Ennetusse suunati 2012. aastal sellesama liiklusjärelvalve tegevuskava alusel märgatavalt enam vahendeid. Siinjuures peab korrigeerima ühte nüanssi: liikluses toimuv ei kuulu ainult ühe ministeeriumi valitsemisalasse, st ainult Siseministeeriumi valitsemisalasse, vaid näiteks ennetustöö, ka teede olukord, mille kohta te samuti küsisite, on hoopis ühe teise ministeeriumi valitsemisalal. See ministeerium on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, mille haldusalas on Maanteeamet. Samuti on ennetuseks mõeldud vahendid suures ulatuses Maanteeameti eelarves. Meil oli eelmise aasta suvel ja sügisel väga tihe koostöö liikluskomisjoni ja

loomulikult konkreetset Maanteeametiga. Me suurendasime päris mitu korda neid ressursse, mille eesmärk on just nimelt kergliiklejate nähtavamaks tegemine. Teatavasti oli 2011. aasta lõpu ja 2012. aasta esimese kolme kuu kõige suurem probleem just nimelt liiklusõnnetused, mis toimusid kergliiklejatega. Näiteks, 2011. aasta viimasel kuul sai surma 19 inimest, kusjuures 16 juhul ei olnud kergliikleja helkuriga varustatud ehk polnud tegelikult nähtav. Võin öelda niipalju, et 2012. aastal suurendas Maanteeamet ressursse ning andis politseile üle 112 000 helkurit, 10 000 komplekti jalgratta kodarahelkureid ning 5000 jalakäija ja jalgratturi helkurvesti, mis on väga oluline eelkõige maapiirkondades. Lisaks tehti koostööd erasektoriga. Üks erasektori ettevõtte hankis täiendavalt 4000 helkurvesti, mis politsei jagas välja vähem kindlustatud liiklejatele. Seda kõike sel aastal jätkatakse.

Tõesti, kergliiklejate nähtavaks tegemine on äärmiselt oluline ennetav meede, seda just nimelt maal. Nähtavaks tuleb teha ka neid liiklejaid, kes võib-olla ei ole kõige adekvaatsemas seisundis, kuid istuvad ratta selga, lähivad maanteele ja keda pimedal ajal ei ole näha. Eelmise aasta algul oli päris palju selliseid juhtumeid, kui just nimelt jalgratturid ja jalakäijad kaotasid oma elu. Mulle tundub, et siin on toimunud märkimisväärne muutus, inimesed on helkuri ja üldse nähtavuse vajalikkust endale rohkem teadvustanud. Politsei on helkureid märkimisväärsel hulgal laiali jaganud ning suurendanud alaealiste ja noorte teadlikkust. Sellega saame ainult edasi minna. On selge, et sel aastal ennetuskampaaniad jätkuvad ja suuremas mahus kui eelmisel aastal. Nagu ma olen teile siin palju kordi öelnud, ma usun ennetusse jäägitult. Iga euro, mis me sinna panustame, toob kümnekordselt tagasi, sest me ei pea tagajärgi likvideerima, rääkimata sellest kahjust, mida me ühiskonnana kaotaksime iga inimelu kaotusega. Nii et see on igati õige küsimus. Saan kinnitada, et ennetusse suunatud raha on üks kolmest sambast, mille abil me õnnetussurmasid vähendame. See ei puuduta mitte ainult liiklust, vaid ka päästevaldkonda ehk tulesurmasid ja -vigastusi ning loomulikult suvel ees ootavat ujumishooaega ja sellega seotud veesurmasid.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Ma ootasin vastust arupärimise kolmandale küsimusele, mis käsitleb hinnangut kiiruskaameratele. Seoses sellega on mul teile küsimus: kuidas te hindate kiiruskaamerate tööd, kas on ette näha järgmisi samme selle programmi täitmisel ja kui on, siis millistes piirkondades seda programmi täidetakse?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Tehnilise vahendi potentsiaal liiklusjärelvalves on väga suur. Nagu ma teile kirjeldasin, sellel aastal on algatatud ja rakendamisel mitmeid projekte: e-välimenetlus, vääртеomenetluse lihtsustamine, kindlasti uute kiiruskaamerate paigaldamine. Ma saan teile tuua mõned arvud. 2011. aastal avastasid politseiametnikud 155 000 liiklusalast vääртеgu, mille avastamisse andis panuse ca 2200 korrakaitsepolitseinikku. Samal ajal menetles kümme liiklusmenetlustalituse ametnikku 60 000 kiiruse ületamist, mille olid fikseerinud kiiruskaamerad. Teatavasti menetakse neid eraldi menetlusega, mille nimetus on hoiatusmenetlus. Kiiruskaameraid oli 2011. aastal kasutusel 17, 2012. aastal aga juba 27, lisaks 40 statsionaarset kiirusmõõtekabiini. Seda programmi jätkatakse, aga seda viib ellu Maanteeamet ehk ka need ressursid on Maanteeameti eelarves ja seda kõike tehakse Maanteeameti jõududega. Politsei on siin koostööpartner.

Jällegi, kui me liiklusest räägime, siis tegemist on n-ö horisontaalse koostöö valdkonnaga, mis tähendab, et tulemuste saavutamine ei sõltu ainult ühe ministeeriumi ega selle valitsemisala jõududest ega pädevusest, vaid me saame tulemusi mitme ministeeriumi koostöös. Võib öelda, et horisontaalset koostööd nõudvatesse valdkondadesse tuleb Eestis kindlasti märgatavalt enam panustada. Seal on arenguruumi. See ei ole lihtne, sest ei ole olemas ühte hierarhilist käsuliini, mille põhjal asjad liikuma pannakse, vaid tuleb üksteist veenda meetmete õigsuses ja ressursside paigutamise otsustarbekuses. Ma julgen öelda, et MKM-i ja Siseministeeriumi ning Maanteeameti ja Politsei- ja Piirivalveameti koostöö on praeguseks

kujunenud väga heaks. Ma arvan, et see jätkub. Täpselt sama puudutab kiiruskaameraid. Minu hinnangul on need Eestis selgelt oma rolli õigustanud, nii nagu ka mitmes teises Euroopa Liidu liikmesriigis. Seda tuleb ainult jätkata. Tegemist on heidutava meetmega, mis rahustab liikluskultuuri tervikuna ja toob kaasa selle, et inimesed mõtleavad tõsiselt järele, kas on mõistlik väga suure kiirusega sõita või on targem teekond läbida ühe keskmise, mõistliku, õiguskorras ettenähtud kiirusega. Kindlasti on see odavam, kindlasti on see ohutum liiklusele ja isikule endale. Ma arvan, et see hoiak juurdub Eesti ühiskonnas üha enam.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini! Kaheksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle arupärimise käigus tuli mul pisar silma, ülekantud tähenduses muidugi, kui ma äkki mõistsin, et tegelikult on siin saalis isegi Keskerakonnal ja siseministril võimalik mingil teemal ühine arusaam leida. Aga pisar ei tulnud silma mitte sellepärast – ma kordan, pisarast räägin ma ülekantud tähenduses –, vaid nostalgiliste tunnete tõttu. Kunagi nii see asi siin saalis käiski ja nii see välja nägigi.

Ma jutustan ühe loo, mis on seotud 1999. aastaga. Kui mu mälu ei peta, siis sel aastal oli siseministriks Tarmo Loodus. See oli aeg, kui peale 1998. aasta *default*'i ja teatud meetmeid, mis riigiduuma võttis tollitariifide suhtes, suurenes tööpuudus Ida-Virumaal järsult ja sama järsk oli kasv ka narkokaubanduses. Majades, autodes, kaupluste juures ja mujal tekkis nii palju müügipunkte, et inimesed hakkasid seda märkama. Inimesed pöördusid meie poole, meie pöördusime siseministri poole ja tema ütles: "Kui teil on sellist informatsiooni, siis andke see mulle edasi, küll mina korraldan selle asja ära." Juhtuski niiviisi, et Keskerakonna fraktsiooni liikmed andsid Isamaaliidu määratud ministrile need aadressid, mis rahvas oli Sillamäel, Kohtla-Järvel ja Narvas kokku kogunud. Pärast minister tuli (see on kuskil siin Riigikogu arhiivis olemas, sest seda tehti väga ametlikult siit tribüünilt) ja

mitmel korral andis kõigi üleantud aadresside kohta aru, mida oli ette võtnud politsei, kas see informatsioon oli leidnud tõendust või oli see vale, mitu sellist müügikohta oli kinni pandud ja mitu inimest vastutusele võetud. See tundus siis normaalne. Ei kujutanudki ette, et kunagi hakatakse siin saalis räuskama mingist olematust korrupsioonist, selleks et oma poliitilisi probleeme lahendada. Tegelikult peaksid siin saalis ju asjad käimagi nii, nagu praeguse arupärimise käigus, kui me ühise keele saavutasime. Meil on hea meel, et liiklusõnnetustes surmasaanute arv väheneb ja me tahaksime kõik midagi teha selleks, et see tendents jätkuks.

Aga nüüd arupärimise juurde, nende teemade juurde, mida ma tahan siia lisada. Muidugi, teatud ulatuses on statistika paranenud ka selle tõttu, et riigist on lahkunud üsna palju inimesi, kusjuures aktiivseid inimesi, kellest paljud sõitsid autoga. Aga sellegipoolest peatun kolmel punktil.

Esiteks, teepolitsei. Kui te vaatate mõnelt Vene internetilehelt instruksioone, kuidas Eestis reisida, siis näete, et seal antakse igasuguseid praktilisi soovitusi. Ma olen mitu korda lugenud soovitust, et kui politsei sind peatab, siis ära ürita talle altkäemaksu anda, sest tõenäosusega 0,001% võib see sind küll aidata, aga ülejäänud 99,99%-l juhtudest saad sa kaela väga suured ebameeldivused. See on kõrvaliste inimeste väga kõrge hinnang meie politseile, neile, kes töötavad meie teedel. Siit tulen tagasi selle juurde, mida me arutasime kaks arupärimist tagasi: palgad peaksid vastama politsei professionaalsusele.

Nüüd helkuritest. Kunagi oli mu elus selline aeg, kui ma neli aastat järjest igal nädalal vaatasin Siseministeeriumi nädala ülevaadet. Mul oli seda teatud põhjustel vaja, ma vaatasin sealt statistikat, sest uudisteagentuurid ei räägi kaugeltki kõigest. Võin teile öelda, et viis-kuus aastat tagasi ei olnudki peaaegu nädalat, kui ei oleks surma saanud mõni inimene, kes tee ääres jalutades oli saanud autolt hoobi. See on võimalik pimedal ajal, kui ei ole helkurit, kusjuures töötavat helkurit. Viimastel aastatel olen ma märganud, et see arv väheneb, väheneb ja väheneb. Põhjendus võib siin olla ainult üks: inimesed on hakanud aru saama, et helkurist sõltub nende elu. Ainult üks asi ajab siin närvi – trahvid. See, kuidas seda kampaaniat kolm

aastat tagasi Narvas alustati, inimestes mingit suurt sümpaatiat helkurite vastu ei tekitanud. Kui täiskasvanutest rääkida, siis toimus täielik survestamine. Tuleks rohkem tasuta helkureid inimestele laiali jagada ning me võidame nangunii. See raha, mis helkuritele läheb, on ju niivõrd väike.

Kolmandaks räägin sellest, millest härra minister siin juba kaudselt rääkis. See on alkohol. Me ei oska isegi kindlaks määrata, kas see, et väikeses Eestis on üle 2600 müügipunkti, kus müüakse kanget alkoholi, ja peaaegu igas bensiinijaamas võib kanget alkoholi osta, on Sotsiaalministeeriumi või Siseministeeriumi teema. Keskmiselt on meil iga 100 000 elaniku kohta umbes 40 korda rohkem müügipunkte kui Rootsis. Ma tuletan meelde, et Euroopa Liidu riikidest saab kõige vähem inimesi liiklusõnnetustes surma just Rootsis. Nii et alkohol müügipunktidest välja, eriti tee äärest! Ka see peaks Siseministeeriumi kavades olema, kui Sotsiaalministeerium sellega praegu ei tegele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

10. Arupärimine politseiprefektuuri vabade töökohtade kohta Ida-Virumaal (nr 275)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kümnenda arupärimise juurde. Palun Riigikogu kõnetooli arupärijate esindaja Mihhail Stalnuhhini! Arupärimine on politseiprefektuuri vabade töökohtade kohta Ida-Virumaal. Arupärimisele vastab siseminister Ken-Marti Vaher. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Härra minister! Lugupeetud kolleegid! Ma arvan, et täna arutatavatest arupärimistest on see kõige tähtsam, sest see käsitleb seda, et politseile tekitatakse probleeme puhtpoliitilistel põhjustel. On täiesti selgitamatu, miks selline olukord meie riigis on.

Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor Raivo Küüt on teinud Siseministeeriumile Ida-Virumaa tegevuskava täiendamiseks ettepaneku alandada keelenõudeid ning suurendada regiooni eripärast tulenevat lisatasu. Praegu

nõutakse politseinikelt, kes on vanemspetsialisti või nooremspetsialisti ametikohal piiripunktis, kordonis, piirivalvelaeval, valmidusüksuses või lennusalgas, keeleoskust tasemel B2 ehk edasijõudnute tasemel. See nõue kehtib kuni 2015. aasta septembrini, siis hakatakse ka neil ametikohtadel nõudma taset C1. Tasemel C1 keeleoskuse nõue kehtib praegu politseiametnike kohta, kes ei tööta eespool nimetatud ametikohtadel, st kõikide teiste politseiametnike kohta. Ettepanek näeb ette täiendada nende ametikohtade loetelu, kus nõutakse taset B2, politseiametnikega, kes töötavad arestimajas, kainestusmajas, konvois ja patrullteenistuses nooremspetsialisti või vanemspetsialisti ametikohal. Tuginedes keeletaseme nõuete kirjeldusele on selge, et nimetatud ametikohtadel piisab keeleoskuse tasemest B2. Samuti on tehtud ettepanek loobuda nõudest viia nimetatud taset nõudvatel ametikohtadel töötavate inimeste keeleoskus 2015. aasta septembriks tasemele C1.

Tuletan meelde, et ma refereerisin teile Raivo Kүүdi kirja. Lisaks on siin välja toodud, et tuleks suurendada regiooni eripärast tulenevat lisatasu, kuna isikkoosseis on vähenenud kriitilise piirini. Seetõttu oleks vaja seda ettepanekut rakendada juba 2013. aastast. Näiteks oli Ida Prefektuuris struktuurijärgseid vakantseid ametikohti aasta alguse seisuga 108. See on väga suur arv ühes prefektuuris.

Sellest tulenevalt on arupärijatel siseministrile järgmised küsimused. Kas ta toetab Politsei- ja Piirivalveameti peadirektori Raivo Kүүdi ettepanekut täiendada Ida-Virumaa tegevuskava ja muuta ülalmainitud politseiametnike keelenõuded lihtsamaks? Millele tema otsus toetub? Kokku on meil kuus küsimust.

Ma kasutan allesjäänud aega selleks, et enne arupärimise arutamist lugeda teile ette, mida kujutavad endast keeletase B2 ja keeletase C1. Inimene, kes valdab keelt tasemel B2, peab mõistma keerukate abstraktsel või konkreettsel teemal tekstide ning erialase mõttevahetuse tuuma. See eeldab täielikku arusaamist. Ta peab suutma spontaanselt ja ladusalt vestelda sama keele emakeelse kõnelejaga. Ma väidan teile, et ka iga inimene, kelle emakeel on eesti keel, ei suuda seda nõuet täita. Spontaaniselt ja ladusalt! Ka teie teate seda. Ta peab oskama paljudel teemadel luua selget ja üksik- asjalikku teksti ning selgitada oma vaatenurka,

kaaluda kõnealuste seisukohtade tugevaid ja nõrku külgi. Praktiliselt tähendab see minu kui keeleõpetaja hinnangul keele perfektset valdamist. Mis siis eristab seda tasemest C1? Siit jõuan ma ette lugeda ühe lause: "Mõistab pikki ja keerukaid tekste, tabab ka varjatud tähendust." Eriti "tähtis" on see kainestusmajas. Aitäh! Nii et ootame vastuseid.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun arupärimisele vastamiseks Riigikogu kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed, tänan teid arupärimise eest! Vastan teie küsimustele.

Eesti Vabariigis kehtib keeleseadus, mille § 23 sätestab eesti keele oskuse ja kasutamise nõuded. Selles on sätestatud hulk avaliku teenistuse ametikohti, kus töötavad isikud peavad oskama kasutada eesti keelt tasemel, mis on vajalik teenistuskohustuste või tööülesannete täitmiseks. Konkreetsed nõuded oskuste kohta on sätestatud Vabariigi Valitsuse määrusega. Selle määruse kohaselt nõutakse politseiametnikelt, kes on vanemspetsialisti või nooremspetsialisti ametikohal piiripunktis, kordonis, piirivalvelaeval, valmidusüksuses või lennusalgas, eesti keele oskust tasemel B2. See kehtib kuni 1. septembrini 2015, sellest ajast sätestatakse kõikidele politseinikele nõue, et nende keeleoskus peab olema tasemel C1.

Väga oluline on järgmine. Politseiametnik on riigivõimu esindaja, kelle seaduslikud korraldused on täitmiseks kohustuslikud. Seetõttu on vaja, et politseinik, suheldes vahetult isikutega ja andes neile korraldusi, oleks võimeline ennast selgelt ja arusaadavalt väljendama ning korralduse saanud isik oleks suuteline sellest aru saama (see puudutab nii kirjalikku teksti kui ka suulist kõnet). Keeleoskuse kirjeldamisel ja hindamisel kasutatakse Euroopa Nõukogu Euroopa keeleõppe raamdokumendis kindlaksmääratud kuut keeleoskuse taset. Tõesti, osates keelt tasemel C1, nagu lugupeetud arupärija mainis, on vaja mõista pikki ja keerukaid tekste, tabada varjatud tähendust, osata end spontaaniselt ja ladusalt mõistetavaks teha väljendeid otsimata jne.

Te küsite, kas me toetame ettepanekut keelenõudeid lihtsamaks muuta. Praegu mina sellist vajadust ei näe. On kokku lepitud, et alates 2015. aasta 1. septembrist on nõuded teistsugused. Minu hinnangul on oluline, et ametisikud, kes peavad ja on õigustatud kasutama riiklikku sunnijõudu, kõrgel tasemel eesti keelt valdaksid. See on üks oluline eeldus selleks, et nad saaksid oma kohustusi täita.

Mis puudutab regiooni eripärast tuleneva lisatasu tõusu, siis võin öelda, et eelnevalt me juba mainisime keeleteemat. Ida-Prefektuuris tööjõu tagamiseks on tegevused sätestatud eraldi tegevuskavas, mis kinnitati 2011. aasta aprillis PPA peadirektori käskkirjaga. Need tegevused sisaldavad endas ka eesti keele koolituste organiseerimist koostöös Sisekaitseakadeemia, Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutuse ning Kesk-Eesti Arenduskeskusega. Lisatasu on oluline meede. Ida-Virumaal töötavate politseiametnike üks palgakomponent oli eelmisel aastal 63 euro suurune lisatasu. Samuti tagati Ida-Virumaa politseiametnikele 15 riigieelarvelist kohta Sisekaitseakadeemia kaugõppes. Võib öelda, et sel aastal on regiooni lisatasu tõusnud. Täiendavalt hakati 2012. aastal hüvitama ka eluasemekulusid (kuni 100 eurot kuus). Personalikuludesse suunatakse ka sellel aastal täiendavalt 336 000 eurot, selleks et Ida-Prefektuuri töövõimekust parandada.

Viimaseks küsite 108 vaba töökoha kohta. Meie andmetel on Ida-Virumaal politseistruktuuride koosseis 2012. aasta märtsiga võrreldes samaks jäänud. Praegu on seal ametis 770 politseiametnikku. Inimesi oleks vaja juurde värvata Jõhvi ja Narva jaoskonda patrullteenistusse. Nagu ma ütlesin, selleks et Ida-Virumaa tegevuskava ellu viia, on lisaraha selleks aastaks olemas. Kindlasti tuleb siin mainida ka palgatõusu, millest rääkisin juba esimesele ja teisele arupärimisele vastates. Kokku oli seda raha seitse miljonit eurot, millest oluline osa läks Ida-Prefektuuri, et suurendada Ida-Virumaa maakonnas töötavate patrullpolitseinike, piirkonnapolitseinike, liikluspolitseinike, piirivalvepatrullide, kriminaalmenetlejate ja eriuksuse töötajate palku. Peab mainima sedagi mõju, mis selle aasta 1. jaanuarist tekib palgareformi ja palgatõusu tõttu. See puudutab loomulikult ka Ida-Virumaad. Nii et tervikuna võttes on võetud päris mitmeid meetmeid, selleks et Ida-Virumaal ametikohti täita ja seista selle eest, et

korrakaitsejaid ja kriminaalpolitseinikke oleks ka seal rohkem. Suur tänu!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra minister! Alustuseks ütlesite, et kehtib keeleseadus. Edasi ütlesite, mis seal kirjas on. Härra minister, kas te tõesti ei ole kursis, millega on Riigikogu viimased 21 ja pool aastat tegelnud? Riigikogu tegeleb sellega, et ta võtab vastu uusi seadusi ja muudab vanu. Ei ole midagi, mis oleks seadusesse kirjutatud ja mida ei oleks põhimõtteliselt võimalik muuta. Miks te ei jäta võimalust, et arutelu käigus võiks täiesti selgete argumentide abil selguda tõde, et on üle pingutatud ja tase C1 ei vasta isegi Riigikogu keskmisele tasemele?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ma tahan küll väga loota, et tase C1 vastab Riigikogu keskmisele tasemele. Ma jätan alati aruteludeks ruumi, selles ei ole üldse küsimus. Alati on võimalik arutleda. Ma proovisin arupärimisele vastates põhjendada ka seda, miks on jõus need sammud, mis puudutavad 1. septembrist 2015 muutuvaid nõudeid. Minu hinnangul peavad vahetu sunni rakendajad eesti keelt valdama kõrgtasemel. Aasta 2015 on küllalt kaugel, selleni on aega kaks ja pool aastat. Inimestel on võimalus omandada eesti keel tasemel C1. Te olete väitnud siitsamast puldist ja väidate ka arupärimises, et tasemetel B2 ja C1 vahe sisuliselt puudub. Siis ei ole ju nendel inimestel, kelle keeleoskus praegu on tasemel B2, mingit probleemi, kui nad soovivad täita ka taseme C1 nõudeid. Siin ei ole mingit küsimust, selleks on ka piisavalt aega. Nendel inimestel on tahe, ma loodan, olemas. Vabandust, aga me saame suurepäraselt aru, et riiklik sund, vahetu sund, riiklik sunnijõud on niivõrd olulised asjad, et me ei tohi siin jätta võimalust, et ühest või teisest ametnikust ei saada aru, et tema korraldusi ei täideta, et tema kirjalikus tekstis võivad esineda sellised vead, mis moonutavad korralduse, käsu või menetluse sisu ja mõtet. Me tõesti ei saa sellist võimalust siia jätta. Selle tõttu on ette nähtud ka üleminekuajag. Me

võime loomulikult arutleda, kas siin on vaja mingeid muudatusi teha. Mina näen aga põhjuseid ja põhjendusi selleks, et me liiguksime edasi kokkulepitud tegevuskava raames ja täidaksime keeleseadust ka Ida-Viru maakonnas.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Mõni aeg tagasi esitasin ma teile küsimuse Ida Prefektuuri vabade töökohtade kohta. Siis ei saanud te vastata, te võtsite aja maha, sest teil ei olnud mitte kõiki andmeid ja teil oli vaja aega, et seda täpsustada. Nüüd te ütlesite, et kõik ressursid on nii või naa jagatud ja suunatud. Mul on selline küsimus: kui palju võtab aega, et olukord Ida-Virumaal muutuks, kas kuu, kaks kuud, pool aastat, aasta lõpuni? Need politseinikud, kes praegu töötavad, on üle koormatud. Muidugi, kuu või kaks võib nii töötada ja olla rahul lisatasuga, aga pärast seda tuleb füüsiline väsimus.

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Ma esimesele ja teisele arupärimisele vastates rõhutasin, et me oleme palgakomponentidesse ja eelarve kasvu suunanud lisavahendeid, need lähevad loomulikult ka Ida-Viru maakonda. Need peaksid olema eeldused, mis loovad võimaluse, et vabad ametikohad, kui neid on, täidetakse ja inimeste motivatsioon paraneb. See on see, mida me saame teha. Nagu ma mainisin, ka regiooni lisatasu kui selline on tõusnud, täiendavalt makstakse kinni eluasemekulusid, töötajaid suunatakse riigieelarvelistele kohtadele Sisekaitseakadeemia kaugõppes. Mis puudutab keeleoskust, siis koos partneritega tagatakse koolitus. Minu arust on neid samme Ida-Virumaal päris palju astunud, eelkõige alates aasta algusest. Ma arvan, et keeruline on see kindlasti Ida Prefektuuri juhtkonnale, ka uuele PPA juhile ja PPA juhtkonnale tervikuna. Küsimus on selles, et mõõta, millisesse olukorda me peaksime jõudma, ei ole kõige kergem. Ma tahan välja tuua, et teatud eeldused on loodud. Ma arvan, et need toovad oodatud tulemusi ka Ida-Viru maakonnas. Palgareform on mõeldud madalalpalgalistel ametikohtadel töötavate ini-

meste olukorra parandamiseks. Selliseid ametikohti leidub päris märkimisväärselt ka Ida-Viru maakonnas.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud härra minister! Teie ministrina vastutate selle eest, mis toimub Ida-Virumaal seoses politsei tööga. Kolleeg Efendijev küsis, kui palju läheb aega. Aga mina küsin, lähtudes teie vastusest talle, kui palju on vaja raha, et olukord muutuks selliseks, et opositsioon ei esitaks teile enam arupärimisi. Millal siis kaadriprobleem Ida-Virumaal lõpeb?

Ken-Marti Vaher

Ma arvan, et see küsimus puudutab mingis ulatuses ka teisi maakondi. See küsimus puudutab ka teisi ametikohti ja teiste erialade esindajaid paljudes Eesti ühiskonnakihtides, päris paljusid avaliku sektori töötajaid, kes tahaksid kindlasti saada suuremat sissetulekut, kui see võimalik on. Aga nagu me oleme rääkinud, Eesti riigi võimalused on sellised, nagu need on. Me ei saa jagada õhku, me ei saa lubada õhku. Ma sellele arupärimisele vastates püüdsin välja tuua, mida konkreetset on tehtud Ida-Virumaa heaks. Ma mainisin Ida-Virumaa tegevuskava, mis on olemas olnud 2011. aastast. Ma mainisin ka konkreetseid summasid, mis on eraldatud. Nagu ma ütlesin, eraldi Ida-Virumaa personalikuludeks on sellel aastal eraldatud üle 330 000 euro. Lisaks sellele on summad, mis tulenevad palgareformist ja palgatõusust.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini! Kahaksa minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Härra minister, vaadake palun siia! Ma püüan teile selgitada, milles te eksite. Te ei ole keeleõpetaja, te ei saa aru, millest te räägite. Vaadake, see on tase B2, see aga on tase C1. Teile võib tunduda, et see üleminek toimub üsna ladusalt ega tekita min-geid probleeme. Kuid tase B2 võib olla ka

selline, sest seadus ütleb, et kui eksam on sooritatud 60% ulatuses, siis inimese keeleoskus vastab nendele nõuetele. Ma väidan, et tase B2 tähendab keele perfektset valdamist. Selleks et sealt edasi minna, peab inimene keelt juba perfektselt valdama, ainult siis saab ta edasi minna. See ei ole võimalik ja see ei ole ka vajalik.

Mul on üks selline unistus: 101 selles saalis istuvat inimest teevad keeletaseme C1 saamiseks vajaliku eksami. Ma oleksin imestunud, kui keskmine tulemus oleks parem kui 75%. Kui palju siin saalis on neid, kes on kooli kuldmedaliga lõpetanud? Kui palju on neid, kes päevast päeva reegleid kordavad? Kui palju on neid, kes päevast päeva loevad eesti kooli eesti keele õpikuid? Kui palju on neid, kes sõnaraamatu abil kontrollivad oma sõnakasutust? Nojah, aga see on unistus, see on lihtsalt unistus. Aga mis siis saaks, kui ükskord teha see eksam siin saalis, teha seda samas tempos, nagu seda peavad tegema vene rahvusest politseinikud, kui neilt nõutakse taset C1, kui närvipinge on selline, et isegi normaalse närvisüsteemiga inimesel ütlevad närvid üles? See selleks.

Ma olen ammu ajast huvitunud sellest, miks nii juhtub, et mõnikord mõnel üksikul inimesel, mõnikord tervel massil hakkab peas toimuma midagi täiesti hullumeelset, nad lähevad lihtsalt hulluks. Teate, mul on kodus väike praktilise psühholoogia raamatukogu, kõigest kolm riulit, sest neid raamatuid ei ole eriti palju. Seal on ka selliseid raamatuid, mis räägivad nõiaprotsessidest, keskaja nõidumisõpikuid jms. Ma võin teile näiteks jutustada, kuidas keskajal võis inimene ennast nähtamatuks muuta. On olemas kindel retsept, mida uskusid tuhanded ja miljonid inimesed sadu aastaid. Selle retsepti järgi oli vaja kinni püüda must kass ja see täiskuuööl ära tappa metsas teede ristumiskohal, kusjuures see pidi olema koht, kuhu on maetud hobusevaras (neid maeti keskajal metsateede ristumiskohale). Teatud taimed tuli metsast teatud ajal korjata, kassi ajud ära kuivatada ja ära keeta koos nende taimedega, lisada mingi tera ja öelda mõned sõnad, ning nii saavutati see, et inimene, kes ennast selle jõledusega määris, muutus nähtamatuks. Huvitav, kui paljud inimesed selle rohu abil ennast nähtamatuks suutsid muuta?

Ma arvan, et vastus on nulli lähedal. Aga uskusid seda miljonid.

Härra minister, te olete praegu nagu kesk-aegne nõid. Te usute seda, mida te räägite. Te usute, et inimene, kes on üle 30 aasta vana, kellel ei ole enam selliseid õppimisvõimalusi, nagu on koolilastel, inimene, kellel ei ole aega, on suuteline saama taseme C1. Tase C1 tähendab, et inimene saab aru abstraktsest ideest. Ma väidan, et ka siin meie kolleegide hulgas on inimesi, kes ei mõista isegi mitte ainult abstraktset ideed, vaid ka lihtsalt normaalset, igapäevast arusaadavat ideed. Teie aga mõtlete, et see on reaalne. Tase B2 tähendab juba perfektset keeleoskust, eriti Ida-Virumaa tingimustes. Saage lõppude lõpuks aru, et inimene, kes valdab keelt tasemel B2, kes on teinud eksami ära 60% ulatuses ja rohkem, suudab selles keeles kõnelda. Ta saab lugeda Lutsu või Tammsaaret ja mõistab, millest seal juttu on. Ta saab ka joodiku või päti jutust aru. Kellega ta peab seal tänaval vestlema? Kas see joodik, pätt või kainestusmaja klient hakkab talle moodustama sellist teksti, kus on varjatud mõtted, kaudne kõneviis jne? Nalja teete või? Te olete endale pähe võtnud täiesti hullumeelse idee! See kõik on poliitiline ja poliitilistel põhjustel ei saa te sellest loobuda. Te otsite seda musta kassi ja teede ristumiskohta metsas, kuhu on maetud ülespoodud hobusevaras, selleks et leida need taimed, kassi ajud ära kuivatada, keeta seda rohtu ja püüda saada nähtamatuks. Te kõik olete lihtsalt hullud. See on täiesti võimatu!

Miks te kunagi ei räägi professionaalidega? On olemas Eesti Keele Instituut, on olemas Tallinna Ülikool. Kutsuge kordki kokku need professionaalid, kes õpetavad eesti keelt, teiste hulgas eestlastele. Kutsuge kokku eesti keele õpetajad eesti gümnaasiumist ja kuulake, mida nad teile räägivad sellest eesti keelest, mida räägib praegu eesti noorsugu. See on täielik jubedus! Lugege lehte, võtke Postimees, tehke lahti ja vaadake! Hiljuti oli ühel suurel keeleteadlasel juubel, ta sai 75-aastaseks. Sel teemal avaldati küll lühike artikkel, aga see andis ammendava ettekujutuse, mida professionaalid mõtlevad sellest, mis praegu eesti keelega Eesti Vabariigis toimub. Võib-olla te saate siis selgeks, et seda, mis kunagi seadusesse pandi, mitte keegi siis ei kontrollinud, ühtegi eksperti seal juures ei olnud.

Te loote Ida-Virumaal probleeme. Me esitame teile isikliku arve, sest kui need 108 politseinikku oleksid tööl olnud, siis oleks Varvara võib-olla seniajani elus.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

Head ametikaaslased! Palun kõigil, kes seda soovivad, registreeruda peale haamrilööki

esinemiseks vabas mikrofonis! Kõnesoove ei ole, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 20.24.

Istungi kestus 5 tundi ja 24 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 12. märts 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu (368 OE) teine lugemine

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (381 OE) esimene lugemine

3. Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (387 OE) esimene lugemine

4. Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (295 SE) esimene lugemine

5. Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu (380 OE) esimene lugemine

6. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (356 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu seitsmenda tööädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Võib öelda, et viimase aasta jooksul on Eesti ühiskonnas toimunud teatud liikumine, muutused ja ärkamine, kodanikuühiskond on hakanud jõuliselt sekkuma päevapoliitilisse arutellu. Selle üle, et inimesed tahavad osaleda ja osalevad meie riigielu igapäevases korraldamises, tuleb ainult rõõmu tunda, sest kodanike loidus ja soovimatus poliitiliste protsesside kujundamises oma sõna öelda on seisaku ning vahest koguni taandarengu märk.

Keskerakond tahab kodanikuühiskonna aktiveerimisele kaasa aidata ning Eesti inimestele jõudu ja julgust juurde anda. Alles mõni aeg tagasi seisin teie ees, kui andsin parlamendi menetlusse üle presidendi otsevalimise eelnõu. Nüüd teeb Keskerakonna fraktsioon järgmise sammu ning esitab seaduseelnõu, mis seadustaks rahvaalgatuse.

Meie eelnõu näeb ette, et vähemalt 25 000 hääleõiguslikul kodanikul on võimalik anda Riigikogu menetlusse seaduseelnõu. Loodame selle seadusmuudatusega leevendada rahva seas poliitikatüdimust ning, nagu öeldud, elavdada kodanikuühiskonda. Rahvaalgatuse seadustamise idee leidis laialdast toetust ka rahvakogus. Rahvakogu on välja toonud, et rahvaalgatuse ettepanekuid saatvates kommentaarides on tajutav inimeste soov osaleda senisest rohkem riigi poliitika kujundamisel ka valimistevahelisel perioodil.

Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon annab selle seaduseelnõu menetlusse sooviga käivitada laiapõhjaline ja kaasav arutelu rahvaalgatuse seadustamise üle. See on üks samm, parandamaks Eesti demokraatia tervist ning toomaks kogu Eesti rahvast poliitikaloomele lähemale. Loodan, et te suhtute sellesse eelnõusse täie tõsidusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Mul on au anda põhiseaduskomisjoni nimel üle Riigikogu liikme staatuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Selle sisu on Riigikogu liikme immuniteet ja selle rakendamine. Ühtlasi teatab põhiseaduskomisjon, et võtab vastavalt oma 28. veebruari otsusele tagasi 18. aprillil 2012 algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 215.

Täna algatav eelnõu käsitleb kahte asja: ühest küljest Riigikogu liikme immuniteti ja teisest küljest seda, kuidas rakendub Riigikogu liikmete julgeolekulubade taotlemine ja andmine. Riigikogu liikme immunitedi teema on olnud päevakorral tükk aega. Tuleneb sellest, et põhiseaduses on olemas üks eraldi lause, mis kehtib ainult Riigikogu liikmete suhtes. See tähendab, et Riigikogu liige on puutumatu. See printsiip on põhjustanud mitmesuguseid tõlgendamisraskusi ja sealt edasi ka kohaldamisraskusi. Meie eelnõu püüabki sätestada, mida mõistetakse immunitedi all, kuidas see rakendub ja millal see rakendub. Loodame teie toetust ja sisukat arutelu sellel teemal. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd teadete juurde. Kolmapäeval, 13. märtsil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Urmas Reinsalu ja justiitsminister Hanno Pevkur.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 88 Riigikogu liiget, puudub 13.

Täpsustame päevakorda. Täna viimase päevakorrapunkti, s.o Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 356 esimesel lugemisel teeb algataja nimel ettekande Riigikogu liige Yana Toom.

1. Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu (368 OE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme täna päevakorra juurde. Esimene punkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Eesti Reformierakonna fraktsiooni, Isamaa ja Res

Publica Liidu fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Kalle Laaneti, Lembit Kaljuvee ja Rainer Vakra esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja rahuldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu 368 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peep Aru!

Peep Aru

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Eelnõu arutelu teiseks lugemiseks toimus meil põhiseaduskomisjonis 28. veebruaril. Teatavasti määrasime siin saalis muudatusettepanekute tähtajaks 21. veebruari kell 17.15, selleks ajaks laekus üks ettepanek. See oli Reformierakonna fraktsiooni esitatud ja selle sisu oli selline, et tehti ettepanek esitada uurimiskomisjoni lõpparuanne Riigikogule ja avalikkusele 2013. aasta 2. detsembriks. Algses variandis oli see tähtaeg 1. oktoober.

Komisjon arutas seda ja otsustas ettepanekut osaliselt toetada. Osaliselt just seetõttu, et komisjon tegi omalt poolt olulise täienduse: aruanne tuleks esitada hiljemalt 2. detsembriks. See tähendab, et kui komisjon teeb oma töö kiirelt ja saab asjad varem selgeks, siis loomulikult võib lõpparuande esitada ka enne 2. detsembrit. Hääletati mõlemat muudatusettepanekut, nii osaliselt arvestatud muudatusettepanekut kui ka komisjoni ettepanekut, ja tulemused olid ühesugused: poolt oli 6, vastu 1 ja erapooletuid 1. Eelnõu otsustati saata teisele lugemisele siia saali tänaseks ja otsus vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Hea ettekandja, võib-olla sa annad meile teada, kes vastu ja kes erapooletu oli?

Peep Aru

Protokollis ei ole seda personaalselt fikseeritud ja mälu järgi vastates võin ma eksida. Ma ei taha ühtegi head kolleegi solvata, kui ma kellegi äkki mingist loetelust välja jätan.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Peep Aru! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Austatud kolleegid, mina soovin südamest kõigile teile aitäh öelda! Tuletan teile meelde, et kui demokraatide ühendus tegi sel teemal arupärimise Eesti Panga presidendile, siis pidas siin saalis nii mõnigi rahvasaadik seda teemat tabuks. Väideti, et see on seotud vaid võimalike vandenõuteooriatega. Mul on hea meel, et nii komisjon kui ka kõik erakonnad on seda teemapüstitust, seda arutelu siin saalis toetanud, et ühiskond saaks toimunud üheselt aru.

Ma tsiteerin riigikontrolör Mihkel Oviiri, kes ütles, et Riigikontroll oli juba 2004. aastal valmis VEB Fondiga seotud küsimuste selgitamiseks oma panust andma, kuid tookord ei pidanud parlament seda vajalikuks. Praegu näikse ühiskonnas ja parlamendis valitsevat hoiak, et VEB Fondiga seotu tuleks siiski maksimaalse selgusega välja selgitada. Loomulikult on ka Riigikontroll valmis selle selguse saamiseks panustama.

Aga kordan veel kord: mul on väga hea meel, et võrreldes 2004. aastaga on olukord muutunud ja parlament tahab sellesse Eesti Panga segasesse loosse lõpuks valgust tuua. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanek nr 1. Muudatusettepanek nr 2. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 368 teine lugemine lõpetada ja eelnõu otsusena vastu võtta. Asume hääletamise ettevalmistamise juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni, Eesti Reformierakonna fraktsiooni, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ning Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Kalle Laaneti, Lembit Kaljuvee ja Rainer Vakra esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu uurimiskomisjoni moodustamine VEB Fondi koondatud nõuete menetlemise ja ra-

huldamise asjaolude väljaselgitamiseks" eelnõu 368. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 82 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 14.)

2. Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (381 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 381 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Lugupeetud proua juhataja! Austatud kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjon otsustas 12. veebruari istungil esitada Riigikogule otsuse eelnõu Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamise kohta. Meie rahvusraamatukogu nõukogusse kuulub seitse liiget, kellest kolm on Riigikogu kultuurikomisjoni ettepanekul Riigikogu nimetatud Riigikogu liikmed. Alates 2011. aasta 15. maist kuuluvad rahvusraamatukogu nõukogusse Riigikogu liikmed Mart Meri, Igor Gräzin ja Kaia Iva, kelle volituste tähtaeg nõukogus on neli aastat. Kolleeg Kaia Iva esitas kultuurikomisjonile soovi nõukogust tagasi astuda. Seega lõpevad tema volitused enne tähtaega ja Riigikogu peab nimetama Eesti Rahvusraamatukogu seaduse § 8 lõike 7 alusel kultuurikomisjoni ettepanekul nõukogu uue liikme ajani, mis on jäänud asendatava nõukogu liikme volituste lõpuni, s.o selle Riigikogu koosseisu töö lõpuni. Kultuurikomisjon nõustus Isamaa ja Res Publica Liidu ettepanekuga nimetada Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikmeks Reet Roos. Kaia Iva volitused lõpevad Reet Roosi volituste jõustumisega.

Kultuurikomisjon otsustas 26. veebruaril nimetada komisjoni esindajaks selles küsimuses siinkõneleja ja saata otsuse eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. märtsiks, teha ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele ja otsusena vastu võtta. Kõik otsused on tehtud konsensussega. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Arto Aasal on küsimus. Palun!

Arto Aas

Hea ettekandja, kas komisjonis oli juttu ka sellest, millistele küsimustele peaks uus nõukogu liige rohkem tähelepanu pöörama? Siin on olnud juttu rahvusraamatukogu planeerimisvõimekusest ja raamatupidamisvõimekusest.

Urmas Klaas

Sellest juttu ei olnud. Ma usun, et kolleeg Kaia Iva viib oma mantlipärija seal nõukogusituatsiooniga kenasti kurssi ja alati saab ka kultuurikomisjon Reet Roosile nõu anda, millele tähelepanu pöörata. Nii et ma usun, et heas koostöös, mida siiani Riigikogu liikmed nõukogus teinud on, see missioon ka jätkub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peep Aru!

Peep Aru

Hea ettekandja! Kindlasti on tegemist väga hea kandidaadiga ja ma toetan teda. Küsimus on selline: kui te kandidaate vaagisite, kas kultuurikomisjonil oli seatud ka mingi lugemuse kriteerium inimesele, kes võiks kuuluda raamatukogu nõukogusse?

Urmas Klaas

Sellest küll juttu ei olnud, aga muidugi ma eeldan, et see inimene on suuteline lugema nii traditsioonilisi paberraamatuid kui ka jälgima elektrooniliste vahendite arengut ja nende abil lugema.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Ei ole. Suur tänu ettekandjale! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid selle eelnõu kohta ei olnud ja me asume lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele kultuurikomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu liikmest Eesti Rahvusraamatukogu nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 381. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 70 rahvasaadikut, vastu ega erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 15.)

3. Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (387 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Kolmas päevakorrapunkt on keskkonnakomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 387 esimene lugemine. Ettekandeks on tulnud kõnetooli keskkonnakomisjoni esimees Erki Nool.

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu esitamine oli keskkonnakomisjonis arutlusel teisipäeval, 26. veebruaril. Peale hääletamistulemuse selgumist otsustati teha Riigikogu täiskogule ettepanek nimetada Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikmeks Riigikogu liige Jaanus Tamkivi. See otsus oli konsensuslik. Teiseks otsustati teha Riigikogu juhatusle ettepanek võtta eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogu istungi päevakorda teisipäeval, 12. märtsil, s.o täna. Kolmandaks otsustati teha täiskogule ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele ja Riigikogu otsusena vastu võtta. See oli ka konsensuslik otsus. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste-vastuste juurde. Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Hea ettekandja! See seaduseelnõu, mis praegu esimesel lugemisel on, nimetab Jaanus Tamkivi RMK nõukogu liikmeks Tõnis Lukase asemel. Mina võtsin lahti RMK koduleheküljel nõukogu liikmete loetelu ja seal on Jaanus Tamkivi juba RMK nõukogu liige ja Tõnis Lukas enam ei ole. Mis põhjusel see nii võiks olla? Ja mis te arvate, kas meil on põhjust siin saalis hääletada, kui juba on RMK kodulehel Jaanus Tamkivi nõukogu liikmeks määratud ilma Riigikogu otsuseta?

Erki Nool

Kindlasti on põhjust hääletada, kuna on esitatud asjaomane eelnõu. Alati ei ole arvuti

ilmselt kõige kiirem. Minister on kutsunud Jaanus Tamkivi RMK nõukogu liikme kohalt tagasi ja me saame ta Riigikogu poolt uuesti RMK nõukogu liikmeks esitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

Karel Rüütli

Lugupeetud komisjoni esimees! Tõepoolest, sel päeval, kui keskkonnakomisjon otsustas määrata Jaanus Tamkivi nõukogu liikmeks Riigikogu poolt, oli ta veel ka ministri määratuna nõukogu liige. Äkki te oskate öelda põhjused, miks ministril kadus usaldus Jaanus Tamkivi vastu ja miks peaks Riigikogul olema usaldus Jaanus Tamkivi vastu?

Erki Nool

Ma arvan, et detailsemat selgitust te võiksite küsida infotunnis, kui minister on Riigikogu ees. Mina ei oska teile selle kohta väga täpselt vastust anda. Te viibisite ise ka keskkonnakomisjoni istungil ja teate, et keskkonnakomisjonile oli laekunud kaks ettepanekut, keda võiks nimetada Riigimetsa Majandamise Keskkuse nõukogu liikmeks. Need nimed olid Jaanus Tamkivi, kelle oli esitanud Reformierakond, ja Rainer Vakra. Nii et nende kahe persooni vahel me hakkasime valima. Hääletamine oli salajane ja peale hääletustulemuse selgumist otsustati Jaanus Tamkivi kandidatuur esitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Kes olid Keskerakonna ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonide esitatud kandidaadid RMK nõukogusse?

Erki Nool

Keskerakonna fraktsioon ei esitanud kedagi. Nagu ma just ütlesin, meile oli esitatud kaks kandidaati, ja nende kahe kandidaadi vahel me valisime. Kordan: oli kaks kandidaati ja see, kes sai enim hääli, otsustati esitada nõukogu liikme kandidaadiks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Hea komisjoni esimees! Nii palju kui mina sellest aru sain, oli sel ajal, kui komisjon arutas uue liikme esitamist, sama inimene veel ministri poolt ametlikult tagasi kutsumata. Kas te täna olete kindel, et minister on ta tagasi kutsunud? Kas olete seda käskkirja näinud?

Erki Nool

Ma olen selles täiesti veendunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud ettekandja! Kas te peate üldiselt loogiliseks ja mõistuspäraseks sellist süsteemi, mille puhul on vastavalt seadusele ette nähtud, et Riigikogu nimetab Riigikogu liikmetest nõukogu liikmeid, aga samas ka minister võib omalt poolt nimetatavate nõukogu liikmete kohtadele nimetada Riigikogu liikmeid? See ongi praeguse segaduse põhjustanud. On see teie arvates hea süsteem või vajaks asimuutmist?

Erki Nool

Poliitikas on väga palju keerdkäike, millest tihti aru ei saa. Ma arvan, et see on piisav vastus. Kuna teie olete poliitikas märksa kauem olnud kui mina, siis te oskate nendes keerdkäikudes ilmselt paremini orienteeruda kui mina.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Hea keskkonnakomisjoni esimees! Tõnis Lukase nime enam RMK koduleheküljel ei ole. Tegelikult peaks nimevahetus toimuma siis, kui Riigikogu on järgmise liikme nõukogusse kinnitanud. Kas Tõnis Lukas on praegu nõukogu liige või ei ole? Või mis põhjusel ta nii kiiresti on sealt kustutatud?

Erki Nool

Ma ei oska öelda, mis põhjusel tema nimi nii kiiresti on kustutatud. Aga kuna Tõnis Lukas oli esitatud Riigikogu poolt RMK nõukogu liikmeks ja ta enam ei ole Riigikogu liige, siis on ka lõppenud tema volitused RMK nõukogu liikmena.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Hea komisjoni esimees! Arenenud demokraatlikes riikides on niisugune tava, et selleks, et valitavate kogude otsused oleksid võimalikult kestlikud ja nende tegemisel peetaks silmas kindlasti järjepidevust, ajaloolist mälu ja valijate tahte igakülgselt esindatust, valitakse nendesse esinduskogudesse, kaasa arvatud nõukogudesse alati nii koalitsiooni kui opositsiooni esindajaid. RMK nõukogus ei ole minu teada ühtegi opositsiooni esindajat. Kas te peate seda normaalseks või võiks perspektiivis mõelda siiski selle peale, et seal oleks esindatud nii üks saali pool kui teine saali pool?

Erki Nool

Poliitiline perspektiiv on kindlasti helge. Mis puutub demokraatiasse, siis opositsiooni esindaja sai demokraatlikul hääletamisel, mis oli salajane, kahjuks kahe hääle võrra halvema tulemuse ja sellepärast sündis just selline otsus. Kõik oli väga demokraatlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid selle otsuse eelnõu kohta ei esitatud. Asume lõpphääletuse juurde. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 387 esimene lugemine lõpetada ja eelnõu otsusena vastu võtta.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele keskkonnamisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 387. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 43 rahvasaadikut, vastu oli 21, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 16.)

4. Kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (295 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 295 esimene lugemine. Ma

palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Mailis Repsi!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lubage mul tutvustada Riigikogu suurele saalile eelnõu 295 ehk kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis oma mahu ja sisuga on väga palju tähelepanu pälvinud. Julgen ette rutates öelda, et eelnõu seni kõige suurem mõju on olnud see, et Justiitministeeriumi juures tegutseb kriminaalmenetluse seadustiku eksperdirühm, mis arutab nii meie eelnõus esile toodud probleeme-küsimusi kui ka neid, mida on muud osapooled välja toonud.

Aga nüüd eelnõu 295 juurde. Seaduseelnõu eesmärk on muuta kriminaalmenetluse seadustikku eelkõige selliselt, et see oleks kooskõlas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis sätestatud miinimumõigustega, mis on ette nähtud kriminaalasjas kahtlustatavatele või süüdistatavatele. Kehtivas kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud üldpõhimõtted ega ka kohtueelse ja kohtuliku menetluse ning jälitustegevuse läbiviimise regulatsioon neid miinimumõigusi kriminaalmenetluses piisavalt ei taga. Sellest lähtudes soovime muuta kriminaalmenetluse seadustiku üldsätteid selliselt, et kehtiv absoluutne ja paternalistliku olemusega legaliteedipõhimõtte kriminaalmenetluse alustamisel kaotatakse. Nii tagatakse võimalus, et väiksema sanktsioonimääraga teise astme kuritegude puhul ei ole uurimisasutusel ega prokuratuuril kohustust kriminaalmenetlust alustada, vaid selle alustamise aluseks on kannatanu või avalikkuse huvi. Absoluutne menetlemiskohustus on kindlasti koormav, vajades ka väga suurt ressursi.

Vabanenud ressursi saab kasutada tõsisemate kuritegude menetlemisel. Selle tulemusena väheneb loodetavasti see probleem, et kriminaalasjades on erasüüdistusmenetluse kaotamisega ja absoluutse legaliteedipõhimõtte rakendamisega plahvatuslikult kasvanud kriminaalkorras karistatud isikute arv. Just seetõttu on tegemist vägagi mahuka eelnõuga. Selle eelnõu ettevalmistamisse olid kaasatud mitmed silmapaistvad advokaadid, kes puutuvad oma töös kokku kriminaalmenetluse seadustiku puudujääkidega. Põhiõiguste ja -vaba-

duste kaitsel on oluline roll just riigil, kes inimese õigusi tagab. Just seetõttu on sama tähtis, et riigi ja üksikisiku omavahelises suhtes inimese põhiõigusi ja -vabadusi piiratakse ainult vältimatul juhul.

Vandeadvokaat, üsna hiljuti Riigikogus esinenud Leon Glikman on välja toonud mitmeid juhtumeid, kus inimesed on olnud sunnitud taluma prokuratuuri väga pikka eeluurimist, jälitamist ja läbiotsimist. Samas kehtivad prokuratuuripoolsete uurimistoimingute puhul juurdepääsupiirangud, mis ei võimalda uuritava inimesel ammendavat infot saada. Tihti ei tea asjaosaline isegi seda, miks ta eeluurimise all on. Sealjuures ei ole inimesel võimalik ennast piisavalt kaitsta. Samuti on Eestis eeluurimise tähtjad pikad, mida kinnitavad ka Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendid Eesti kahjuks. Kui inimene on eeluurimise all aastaid, siis tema maine kannatab ja võimalik, et ta kaotab ka töö või sissetuleku. Just ülipikk menetlus võib olla põhjuseks, miks lõpuks süüdimõistvaid asitõendeid enam võimalik koguda ei ole või miks süüdistus lõpuks koostatakse kiirustades ja pealiskaudselt. Nii või teisiti on juhtumeid, kus eeluurimisele ei järgneki midagi peale selle, et inimese maine ja terve elu on rikutud.

Just sellele on inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ju üles ehitatud, et riigi ja üksikisiku suhtes, kus üksikisik on nõrgem pool, saab riik sekkuda inimese põhiõigustesse ja -vabadustesse piiratud ulatuses ja ainult siis, kui see on vältimatu. Eestis on väga pika eeluurimise, jälitamise ja läbiotsimisega kokku puutunud inimeste põhiõigusi ja -vabadusi riivatud ulatuses, mis on rahvusvaheliste inimõigustega vastuolus. Jälitusmenetlus on ju otsest riives põhiõiguste ja -vabadustega. Seetõttu peab jälitamise lubamine, kestus, kolmandate isikute puutumus jälitusmenetlusega olema meie pideva analüüsi objekt.

Strasbourggi inimõiguste kohus on oma mitmes lahendis välja toonud printsiibid, millises ulatuses inimeste põhiõigusi ja -vabadusi võib piirata. Loomulikult on iga kohtulahend kohustuslik vaid riigile, kelle suhtes see langetatud on, kuid inimõiguste kohtu praktikast ja analüüsi vaadates on selge, milliseid puudujääke meie kriminaalmenetluses on. Sellekohaseid viiteid ja analüüse on Eestis tehtud mit-

meid, teiste hulgas on seda teinud Riigikogu liige lugupeetud Rait Maruste.

Inimeste põhiõigused ja nende aluspõhimõtted peavad õigusselguse huvides olema seaduses selge sõnaga kirjas. Seega on eelnõu eesmärk, et tehtaks Eesti kriminaalmenetluse laiapõhjaline analüüs, mitte ei arutataks ainult üksikuid seadustiku sätteid. Põhiline on analüüsida kohtulahendeid. Näiteks võtame kohtuasja *Leas vs. Eesti*, mille puhul piirati kaitsejuurdepääsu jälitustoiminguga kogutud teabe ning isikul ei olnud piisavaid võimalusi end kaitsta. Sellega rikuti muu hulgas ka poolte võrdsuse põhimõtet. Inimõiguste kohus tõi välja konventsiooni artikli 6 rikkumise. Artikkel 6 sätestab, et õiglase kohtupidamise tagatiseks on võimalus kaitseks valmistuda ja omada süüdistajaga võrdsed teadmised ja võimalusi, mille eelduseks on jälitustoimingutega tutvumine, et oleks võimalik vastaspoole tõendeid kahtluse alla seada ning ammutada infot õigustatavate tõendite kohta. Inimõiguste kohus rõhutas, et õiglase kohtumenetluse õiguse põhimõtteline alus on see, et kriminaalmenetlus, sh selle protseduurilised elemendid peavad olema võistlevad ning prokuröri ja kaitse puhul peab valitsema poolte võrdsuse põhimõte. Tegemist ei ole siiski absoluutse õigusega. Konventsiooni alusel on lubatud sellised kaitseõigusi piiravad meetmed, mis on äärmiselt vajalikud: vajadus hoida riigisaladust, politsei salajased meetodid või vajadus vältida kolmandate isikute õiguste riivamist. Kehtiv kriminaalmenetluse seadustik ei taga kaitse õigusi tutvuda kogutud tõenditega.

Toon veel näiteks kohtuasja *Veeber vs. Eesti*, mis tõi ilmsiks kriminaalmenetluse puudujäägid läbiotsimistoimingute korral. Politsei korraldatud läbiotsimine ja dokumentide võetus isiku äriühingu ruumides rikkus kaebajale konventsiooni artikliga 8 tagatud õigusi. Eesti õiguskaitse süsteem ei paku Strasbourggi inimõiguste kohtu otsuse kohaselt piisavalt tõhusat kaitset politseipoolse läbiotsimise ja dokumentide võetuse vastu, nagu näeb ette konventsiooni artikkel 13.

Inimese vahistamise korral peab iga kriminaalasja puhul kogu kriminaalmenetluse vältel jälgima, et vahi all peetakse isikuid üksnes siis ja üksnes nii kaua, kui see on kriminaalmenetluse tagamiseks tõepoolest hädavajalik. Praegu praktiseeritav pikaajaline eelvangistuses pida-

mine ei ole alati põhjendatud ja vabastamis-
taotlusi ei vaadata küllalt kiiresti läbi. Kehtiv
regulatsioon ei taga vahistatud süüdistatavale
võimalust kiiresti edasi kaevata.

Ühe muudatuse võiks veel välja tuua. See
on muudatus kohtueelse menetluse tähtaegade
kehtestamises. Mitmed advokaadid on välja
toonud probleemi, et kriminaalasja võib me-
netleda põhimõtteliselt ükskõik kui kaua, sest
kohtueelses menetluses ei ole tähtaegu keh-
testatud. Euroopa inimõiguste konventsioon ja
kohtulahendid toovad väga selgelt välja, et
menetlus peab toimuma mõistliku aja jooksul.
Eesti praktika näitab aga kahjuks selle vastu
eksimist. Justiitsministeeriumi juurde loodud
eksperdirühma aruteludes tunnistas riigi pea-
prokurör Norman Aas, et eeluurimistähtaega-
dega on Eestis seotud tõsine probleem. Kuid ta
rõhutas sealjuures, et uurimisasutused töötavad
juba praegu oma töövõime piiri peal. Norman
Aas leidis, et seetõttu peaks Riigikogu tingi-
mata analüüsima, kas suurendada raha- ja
inimressurse, lihtsustada menetlust või vähen-
dada menetluses olevate juhtumite arvu.

Kindlasti tahan siin välja tuua probleemi,
millele õiguskantsler on korduvalt viidanud –
see on riigivastutus. Juhuks, kui inimesele on
inimõiguste ja põhivabaduste riivega tekitatud
põhjendamatu ja ehk ka väga pikaajaliste ta-
gajärgedega kannatusi, peab toimima riigivas-
tutuse süsteem. Eestis on see vaatamata Riigi-
kohtu lahenditele ja õiguskantsleri korduvatele
pöördumistele seni veel loomata.

Sellise sissejuhatava ülevaate lõpetuseks
ongi paslik öelda, et Riigikogul on nii eelnõus
295 välja toodud probleemistiku lahendamisel
kui ka riigivastutuse loomisel väga suur töö
ees. Nii mitmeski punktis ka sellesama eelnõu
295 kohta avaldatud ekspertide arvamused ja
analüüsid näitavad, et meie kriminaalmenet-
luse seadustik pole piisavalt hea.

Riigikogu komisjonis tõstatati ka küsimus,
et kriminaalmenetlust on juba korduvalt muu-
detud, kusjuures viimased muudatused on
olnud üsna hiljutised. Eriti puudutab see jäli-
tustoiminguid. Lubage veel kord viidata kri-
minaalmenetluse ülevaatamise eksperdikomis-
jonile. Riigikohtu, prokuratuuri ja ka advoka-
tuuri esindajad nentisid, et viimased muuda-
tused on kindlasti ühelt poolt kriminaalme-
netlust Euroopa põhimõtetele lähemale viinud,
aga teiselt poolt nad leiavad, et töö sellel

teemal peab kindlasti jätkuma. Kahjuks peavad
osapooled ka nõustuma, et meie eelnõus väl-
jatoodud probleemistiku lahendamine vajab
edasist tööd, seejuures kindlasti detailset lähe-
nemist.

Eelnõu 295 eesmärk on algusest peale
olnud joonistada rahvusvahelise praktika näi-
dete najal välja momendid, mis Eesti krimi-
naalmenetluses probleemiks on. Need on prob-
leemid ka Strasbourgi inimõiguste kohtu la-
hendite valguses ja vajavad kindlasti meie
lisatähelepanu. Eelnõu 295 ei pruugi oma säte-
tega välja anda ühtse ja kompaktse seaduse
mõõtu, aga see kajastab momente, mille kallal
tööd jätkata nii komisjonis kui ka sellega pa-
ralleelselt töötavates eksperdirühmades. Aitäh
teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun,
Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Mainisite, et ka riigiproku-
rör ei ole kriminaalmenetluse korraga rahul ja
et üks võimalus on tema arvates kogu menet-
lusprotsess lihtsamaks teha. Kas nendes mater-
jalides, mis teile prokuratuurist esitati, on ette-
panekuid, kuidas kriminaalmenetluse protsessi
lihtsamaks teha?

Mailis Reps

Hea küsija! Tõepoolest, riigiprokuröri kirja-
likus arvamuses on välja toodud praegused
kitsaskohad ja ka väga selged prokuratuuri sei-
sukohad, et üks lahendus võiks olla menetluse
lihtsustamine. Samas toonitab prokuratuur, et
menetlust ei pea lihtsustama, kui on piisavalt
inim- ja raharessurssi. Ma ei julge öelda, kas
prokuratuur eelistaks üht, teist või kolmandat
varianti, ta on andnud selle seadusandliku või-
mu otsustada. Aga jah, tähtajad on probleem:
riigiprokuröri kinnitusel töötavad õiguskaitse-
organid praegu juba oma võimete piiril. Esi-
mesena mainis ta lisaressursi vajadust ning
avaldas ka arvamust, et kui ressursi piisavalt
ei ole, siis tuleb muuta midagi muud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud ettekandja! Need kriminaalmenetluse puudused, millest te rääkisite, on tõepoolest olemas. Meie menetlus on siiani kahetsusväärset veidi inkvisitoorse iseloomuga olnud. Muudatused, mis on aegade jooksul tehtud, on olnud eklektilised ega ole alati olnud kooskõlas rahvusvahelise konventsiooniga ja võistleva menetluse printsiipidega, millele te viitasite. Minu küsimus on: millisena te kujutate ette selle eelnõu menetlemise edasist käiku, et asi saaks ükskord tõesti korralikult ja ühest ideoloogiast lähtuvalt ära tehtud?

Mailis Reps

Hea küsija! Kõigepealt tahan öelda, et kindlasti on äärmiselt huvitav analüüsida kohtulahendeid, mille puhul te ise olete olnud eesistuja. Mis aga puutub eelnõu menetluse tehnilisse külge, siis on kaks võimalust. Üks on arutada eelnõus toodud probleeme sellesamas eksperdikomisjonis, mis on Justiitsministeeriumi juures loodud. Teine võimalus on märksa ambitsioonikam ja te olete sellega kindlasti väga hästi kursis. Justiitsministeerium võiks ekspertidele toetudes välja tulla uudse kriminaalmenetlusega täies ulatuses. See oleks ka nendesamade advokaatide arvates ideaalne lahendus.

Kriminaalmenetluse kõige suurem puudus on, et väga suure tõenäosusega me räägime mingisugusest paarist aastast. See ei ole kindlasti kiire protsess. Praegu aga peame jälgima, mida teeb kriminaalõiguse eksperdirühm – et need kaks rühma ei astuks eri jalga. Selles mõttes me kiiret eelnõu 295 edasist menetlust ette ei näe. Küll aga peaks kindlasti nii õiguskomisjon kui põhiseaduskomisjon vaatama, kas selles eelnõus ja kogu arvamuspaketis, mille osapooled, sh ka ministeerium, on väga põhjalikult koostanud, on momente, mida peaks muutma. Võib-olla peaks kohe võtma ette ühe või teise sätte, mis praegu tööd takistavad, ja samal ajal paralleelselt töötama põhjaliku reformi kallal. Riigikogu praktika on üldiselt näidanud, et kui tulla üldise pakettseadusega, siis see on alati parem. Tuleb ju arvestada sedagi, et ka kriminaalõiguse reform praegu käib.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Hea ettekandja, hea kolleeg! Tuleb tunnista, et see eelnõu juhib tõesti tähelepanu paljudele puudujääkidele meie kriminaalmenetluses, näiteks legaliteedi küsimus ja tähtajad. Samas on eelnõus mitu sätet, mis puudutavad tõendite ristkasutuse piiramist, jälitustegevuse piiramist esimese astme kuritegude puhul – sisuliselt korruptsioonikuriteod jäävad siis välja –, samuti soovi piirata prokuratuuri apellatsioonioigust. Mul on konkreetne küsimus. Kõik need kolm näidet, mis ma tõin, tulevad meelde kohtus või ka eeluurimisel olevaid kriminaalasju, mis puudutavad mitme erakonna poliitikute tegevust läbi aastate. Kas selle eelnõu taga pole varjatud soov lahendada probleeme nendes asjades või võtta riske maha võimalikes järgmistes kriminaalasjades, mis on seotud korruptsiooni ja poliitikategemisega?

Mailis Reps

Kindlasti on avalikkuse huvi mitte ainult tuntud poliitikutega seotud asjade vastu, vaid ka äriimeeste või üldse tuntud inimeste tegevuse vastu äärmiselt suur ja ületab alati uudisekännise. Seetõttu neid juhtumeid hästi teataksegi. Selle eelnõuga seoses rääkisid nii härra Glikman kui ka teised kaasatud kaitsjad oma juhtumitest – seda täiesti impersonaalselt, viitamata konkreetsetele isikutele –, mis ei ole üldsusele nii tuntud, aga mis tõid nende arvates hästi välja kõige suuremad puudujäägid. Miks ma aga viitasin oma ettekandes ka rahvusvahelisele õigusele, inimõiguste kohtu praktikale? Sest seal joonistuvad meie puudujäägid vahest kõige neutraalsemalt välja.

Teie küsimuse teema ma võtaksin kokku selliselt. Nagu Riigikohtu esindaja väga tabavalt ütles: kui vaadata praegust kriminaalmenetlust – see on tema arvamus –, siis see kipub olema natuke prokuratuuri poole kaldu. Sel juhul on ju arusaadav, et eelnõu esitab see, kes püüab pendlit lükata teisele poole. Riigikogu ülesanne on leida väga hea kesktee, kus inimeste õigused ja põhivabadused on kaitstud, aga samal ajal me ei pendelda ühest seinast teise. Püüame siin leida piisava tasakaalu.

Ma rääkisin ka komisjonis, et prokuratuuri apellatsioonioiguse üle on üsna palju vaieldud teisteski postsovetlikes riikides. Ma teen siin viite Veneetsia komisjoni arvamusel seoses Ukraina prokuratuuri reformiga, lugesin seda

hiljuti. Veneetsia komisjon põhjendas väga selgelt, miks nad nõudsid, et Ukrainas võetaks prokuratuurilt apellatsioonioigus. Eesmärk oli soov murda prokuratuuri väga selge ühiskondlik jõupositsioon ja kohustada neid sätestama, et kui isik on saanud esimeses astmes, kus toimub tunnistajate kuulamine ja tõendite analüüs, oma õiguse, siis riik on põhimõtteliselt oma ressursi ära kasutanud ning teises astmes isik oma õigusi uuesti kaotada ei saa. Kas Eestis on vaja sellist tugevat murret teha, kas meil valitseb ühiskonnas arusaam, et riigil on rohkem õigusi – see on analüüsi koht. Me peame analüüsima, kas me oleme 20 aastaga piisavalt arenenud või mitte. Meie ettepanek on võib-olla paljuski üsna julge, aga see on meie arvates vajalik. Kas Riigikogu enamus nii leiab, seda näitab menetlus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Hea ettekandja! Elu on näidanud, et kui kehtiva seaduse järgi algatatakse kriminaalasi, siis kiputakse avalikkuses kohe asjasse puutuvaid inimesi risti lööma ehk süüdi mõistma. Sellest ka minu küsimus: kas ei peaks õiguskaitseorganitele andma rohkem aega materjalide kogumiseks, enne kui võtta vastu otsus algatada kriminaalasi või mitte? Kui kriminaalasi on juba algatatud, siis kiputakse inimesi kohe süüdi mõistma. Ehk peaks olema võimalus rohkem arutada ja kaaluda, kas on vaja kriminaalasi algatada või mitte. Kas te seda käsitlesite, kui eelnõu ette valmistasite?

Mailis Reps

Ma julgen siin viidata eelnõu kohta kirjutatud arvamusele, mis tuli advokatuurilt. Advokatuur tõi oma väga põhjalikus analüüsis samuti välja, et väga mitmed nende kliendid on veel enne, kui on esitatud kahtlustus või süüdistus, kui on tehtud esimesed uurimistoimingud, ühiskonnas juba süüdi mõistetud. Seda just siis, kui tegu on tuntud inimestega. Advokatuur tegi oma praktikale toetudes sellesama ettepaneku, mida meie oma eelnõus rõhutasime: need toimingud peavad toimuma võimalikult kiiresti just sellepärast, et isiku õiguste ja vabaduste riive oleks võimalikult väike. Kas on vaja õiguskaitseorganitele veel aega juurde

anda? Vahest mitte, meil kehtibki erineva raskusastmega juhtumite puhul väga erinev regulatsioon ja me ei pea vajalikuks seda muuta. Aga kohtueelsetes toimingutes peab muidugi olema üsna ettevaatlik, sest üldsuse arvamus hakkab kujunema tõesti hetkest, kui esimene toiming tehakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Hea ettekandja! Ma ei hakka hindama, kas see on hea või mitte, aga kindlasti on probleem selles, et meie kohtuprotsess, kohtulik menetlus on kriminaalajades võistlev ja sellele eelnev uurimine on rangelt inkvisitsiooniline. Kas te näete probleemi ka selles, et prokuratuuri ülesanded on eelkõige seadusest tuleneva uurimise üle järelevalve teostamine, selle juhtimine ning hiljem kohtus riikliku süüdistuse esitamine ja toetamine, aga üheski seaduses ei ole tegelikult öeldud, et prokuratuuri ülesanded peaks olema seotud just nimelt objektiivse tõe tuvastamisega?

Aseesimees Laine Randjärv

Enne kui Mailis Reps saab vastata, on mul austatud Riigikogu, hea meel öelda, et diplomaatide rõdule on saabunud täna Riigikogus viibiv Horvaatia Vabariigi parlamendi esimees, Tema Ekstsellents härra Josip Leko ja teda saattev delegatsioon. Tervitame! (Aplaus.) Ja me saame jätkata. Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Tõepoolest, nagu te oma küsimuses viitasite, probleem on. Juhul kui asjad on juba jõudnud kohtuni – samas me toome probleemina välja, et kahjuks alati need sinna ei jõua, nagu me säravatest ja mittesäravatest juhtumitest teame –, siis kohtueelse menetluse staadiumis võivad mitmed menetluslikud toimingud olla sellised, mille puhul pole piisavalt tagatud asjaosalise õigus kaitsele ja informatsiooni saamisele.

Üks asi, mille me eelnõus 295 välja toome ja mis on analüüsi väärt, on küsimus erasüüdistuse võimalusest juhul, kui kannatanu saavutab kokkuleppe või ei soovi menetlusest loobuda. Me leiame, et prokuratuur peaks selliseid nõudeid natuke lõdvendama. Samas, nagu

te õigusala eksperdina väga hästi teate, peame selle võimaliku lõdvendamisega kindlasti olema ettevaatlikud ja mõtlema, millisena me määratleme selle isikute ringi, kus on see piir näiteks lähisuhtevägivalla puhul jne. Igal juhul tuleb konkreetseid juhtumeid vaadata eraldi. Vabariigi Valitsus on eelnõu 295 kritiseerinud, et mõnes sättes me oleme välja pakkunud liiga lihtsustatud lähenemise. Ka härra Anvelt viitas, et teatud liiki kuritegude puhul jäävad teatud riskid. Aga meie ülesanne pärast esimest lugemist ongi eelnõu puudujääke arutada ja täpsustusi teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud eelnõu algataja! Kui ma kuulen selliseid arutlusi, siis vägisi tulevad meelde hoopis lihtsad küsimused. Ma küsingi nii: miks te peate õigeks, et lihtsamate korruptsioonijuhtumite puhul, näiteks kui ametnik võtab pistist, enam jälitustegevust ei tohiks lubada?

Mailis Reps

Me arutasime juhtumeid, mis härrad vandadvokaadid meile näiteks tõid. Nende hinnangul on jälitustoimingud teinekord olnud eaproportsionaalsed, kestnud väga pikka aega ja seganud suhteliselt suurte firmade igapäevast tööd. Me leidsime, et nende seisukohad on põhjendatud. Jälitustoiminguid saab eelnõu kohaselt ka edaspidi läbi viia kohtu väga selgel loal teatud ulatuses ja teatud isikute suhtes, aga tahame jälitustoimingute puhul piirata lihtsustatud ja kolmandaid isikuid segavat puutumust. Kindlasti tuleb analüüsida elektrooniliste tõendite küsimust.

Jälitustoimingud ei ole puutumuses ainult korruptsioonikuritegudega – isikute ring, kelle õigusi ja vabadusi võidakse nendega piirata, on märksa laiem. Juhul kui peale esimest lugemist komisjonis ja eksperdirühmas leitakse, et teatud piiranguid puudutavad sätted on kas liiga piiravad või lihtsustatud – seda arvas ka Vabariigi Valitsus –, siis peaksime eelnõus sätestama teatud juhtumid, mis piirangu alla ei lähe. Usun, et eksperdirühma ja õiguskomisjoni koostöö on viljakas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Jents!

Kalle Jents

Hea ettekandja! Üks teie eelnõuga tõstatatud probleem on eaproportsionaalselt pikad menetlused. Te teete ettepaneku menetlustähtajad kehtestada ja mina isiklikult arvan ka, et see on õige. Aga nii palju kui me õiguskomisjonis tagasisidet saime, kõik osapooled suhtusid sellesse negatiivselt. Minule suure üllatusena ka advokatuur ei pidanud seda õigeks. Samas teiegi mainisite, et teid nõustanud advokaadid tegid sellise ettepaneku. Kas oskate seda kommenteerida? Kas menetlustähtaegade vastu toodud argumendid olid veenvad?

Mailis Reps

Mis puutub tähtaegade kehtestamisse, siis kui me vaatame riikide praktikat, siis see on üsna erinev. On riike, kus need on väga konkreetsetelt sätestatud, on riike, kes jälgivad oma kohtupraktikas, et tegutsetakse mõistliku aja jooksul. Nende nn normaalsed järelevalveüksused töötavad nii hästi, et õiguste riiveid on suhteliselt vähe. Põhiline argument, miks tähtaegu ei toetatud, oli väide, et neid hakatakse kohtus formaalselt pikendada. Tähtaeg saab küll täis, aga kohtus on olemas võimalus tähtaegade pikendamist n-ö tembeldada ja sisuliselt mitte midagi ei toimu.

Ma usun, et siin Riigikogus ei ole kedagi, kes ei mõistaks, et tähtaegade kehtestamise ettepaneku puhul me ei pea kindlasti silmas lihtsustatud pikendamise võimalust. Tähtajad oleks ekspertidega kokkulepitult piisavalt pikad, nii et üldjuhul peaks saama selle ajaga toimingud tehtud. Ja teatud juhtudel tohib neid ka pikendada. Sellist lihtsustatud varianti, et keegi ametnik hakkab tähtaegade pikendamiseks kuskil kohtus lisaraha eest lisatööd tegema, me kindlasti ei toeta.

Missuguseid lahendusi me ette näeme? Ma usun, et osaliselt on see eelnõu oma töö juba teinud – teema on väga selgelt lauale pandud, Justiitsministeerium on selle üheks oma prioriteediks võtnud, sellega tegeldakse. Kas jõuame tähtaegade kehtestamiseni või selgelt pretseeditasandil kokkuleppele, mis on Eestis mõistlik tähtaeg, seda näitab aeg. Mina eelistaks siiski tähtaegade kehtestamist ja üsna selget sätestamist, mis juhul saab neid pikendada.

Sel juhul tuleb välistada lihtsustatud pikendamise võimalus, edasilükkamiseks peab olema veenev põhjendus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Ütle, Mailis, palun, järgmist asja! Seoses jälitustoimingutega on põhiprobleem see, et need toiminguid ei ole vajalikult vormistatud, neid tehakse asja ees, teist taga, kuulatakse kõike ja kõiki, kui vaid vaba aega on, jne. Kas see probleem langeks ära, kui me saaksime fikseerida normi, mille kohaselt jälitustoimingutega kogutud informatsioon ei saa olla kriminaalprotsessis tõendiks? Tähendab, ongi jälitustoiming, saadakse see kabajantsik kätte, ja ongi kõik. Aga kui asi kohtusse läheb, siis seda pealtkuulamislinti kasutada ei tohi.

Mailis Reps

Hea küsija! Ma vastaksin kahtemoodi. Kõigepealt, loomulikult, sellise sätte puhul peame ette nägema ka erandeid. Mingitel juhtudel – avalikkuse, meie üldise riigikorra huvides – võib see olla hädavajalik. Aga vastan ka teisiti. Isegi kui pealtkuulamislinti ei saa kohtus kasutada, siis üldjuhul teeb see oma töö ära juba ajaleheveergudel. Meil Eestis hakkab süsteem tööle juba enne kohut. Selles mõttes jälitustoimingute riive puudutabki inimesi avalikkuse kaudu väga valusalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Eelmise vastuse lõpp oli väga huvitav! Kuidas te kavatsete meedia tööd selle seaduse abil juhtida? See saab olema huvitav. Aga vastusest mu esimesele küsimusele sain ma aru, et kuskil liigub teil mõte, et võib-olla võiks eelnõu tagasi võtta ja ümber kirjutada. Ma küsin samal teemal edasi. Tavapärane jälitustegevus on selline, et saadad vastava loaga töötaja narkodiileri juurde väikest kogust ostma, pärast seda diiler arreteritakse. Teie eelnõu järgi seda enam teha ei saaks. Miks?

Mailis Reps

Hea küsija! Kindlasti me ei kavatse eelnõu tagasi võtta. Nagu ma ütlesin, eelnõu on juba enne esimest lugemist põhjustanud väga palju diskussiooni teemade üle, mida ühiskonnas on vaja arutada. Tänu sellele on välja joonistunud hulk õiguspraktika kitsaskohti.

Mida ma aga rõhutada tahtsin? Nii eksperdirühma kui ka muude osapoolte arvamustes on välja toodud, nagu teiegi täna siin välja tõite ja mida ka õiguskomisjonis nenditi, et näiteks teise astme kuritegusid puudutava sõnastusega me võime omakorda piirata nende isikute õigusi ja vabadusi, kelle õiguste kaitsmise pärast teatud erandid on just kehtestatud. Rõhutan veel kord, et edasise menetluse käigus me näeme kindlasti võimalust sätestada ühe või teise sätte puhul teatud erandeid.

Narkokuritegevuse puhul on, nagu ka minister on siin puldis korduvalt viidanud, hulk probleeme, mis puudutavad ka jälitustegevust. Võib-olla me peame kaaluma, kas jälitustegevus kogu oma laia formaadiga ikka on Eestis proportsionaalne. Te rääkisite siin diileritest. Väga tihti tekib olukord, kus ühe arvatava diileri tõttu kuulatakse üle ebaproportsionaalselt palju inimesi ning ehk saavad nende õigused ja vabadused seejuures ülemäära riivatud. Need on küsimused, mida me peame kindlasti siin Riigikoguski arutama, ja see oli ka eksperdirühmas kõne all.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde, teine küsimus!

Väino Linde

Ma olen seda meelt, et selle eelnõu menetlemine ei tohi takistada narkokuritegude uurimist. Tahan küsida niiviisi. Kuna minu varasemad ametid on viinud mind kokku kriminaal-asjade uurimisega, siis olen käinud ka nende tähtaegu pikendamas. Mingis ametis olles olen ka ise uurijatele pikendanud kriminaal-asjade menetlemise tähtaegu. Mind huvitab, kui kompromissialtid te olete. Võib-olla on esitatud tähtaegades võimalik teha mingisuguseid muudatusi, et asi ei muutuks puhtformaalseks? Aga jah, kindlasti peab pikendamine olema põhjendatud ja peab olema kontroll selle üle, mida jättis uurija õigeks ajaks tegemata.

Mailis Reps

Hea küsija! Mis puutub meie kompromissivalmidusse, siis võib-olla ma ei väljendunud eelmisele küsimusele vastates piisavalt selgelt. Meie eesmärk ei ole takistada ei korrupsiooni-, narko- ega muu organiseeritud kuritegevuse juhtumite lahendamist Eestis, vaid juhtida tähelepanu, et meil jätab soovida inimeste õiguste ja vabaduste piiramise proportsionaalsus. Kas on valmisolek tähtaegu arutada? Loomulikult on, sest meie soov seda eelnõu koostades oli välja joonistada küsimuste ring, millega edasi tegeleda. Ühegi sätte puhul me ei näe põhjust nõuda, et see peab jääma täpselt sellises sõnastuses.

Siin on veel toodud piisavalt argumente, et ühe või teise juhtumiga seotult arutada ka palju laiemaid küsimusi. Härra Gräzin viitas oma küsimuses, et lahendusvariante on märksa rohkem, kui meie oma eelnõus pakume, ja tuleb tunnustada, et oli tõesti huvitavaid ettepanekuid, mis kõik eelnõusse ei jõudnud. Õiguskomisjon on neid senistel aruteludel kuulnud ja kuuleb kindlasti ka edasise töö käigus. Meie arvates küsimus pole niivõrd meie kompromissivalmiduses, kuivõrd selles, mis on Eesti seisukohalt mõistlik ja viiks meid edasi, kui tahame väga mitmeid kriminaalmenetluse seadustiku sätteid inimõiguste konventsiooniga kooskõlla viia.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Kuulates siin tunnustatud juristidest kolleegide küsimusi ja vastuseid neile, tekkis mul paratamatult selline mulje, et riik on kehtestanud sellise kriminaalmenetluse korra, et riigil on kõik õigused ja teisel poolel on neid vähe. Asi on nagu kraavis. Kui see eelnõu, mille te olete esitanud, hakkaks seadusena kehtima, kas me siis oleksime teises kraavis, nii et suurem osa õigusi jääks kahtlustatavale või kurjategijale ja riigil õigusi ei oleks?

Mailis Reps

Hea küsija! Eelnõu 295 tõstatab terve ringi küsimusi. Riigiprokurör toob välja rea sätteid, millele viitasid ka härra Anvelt ja härra Nestor,

leides, et eelnõu võib olla kaitse ja süüdistatava poole ebaproportsionaalselt kaldu. Samal ajal on terve rida punkte, millega me loome lisavõimalusi ja lisaressursi ka riigile ja prokuratuurile. Edasise töö käigus tuleb kindlasti teise astme ja muidki kuritegusid puudutavaid sätteid põhjalikult analüüsida, selleks teine ja kolmas lugemine ju ongi. Aga kas me viime seaduse teise äärmusesse? Ma usun, et mitte. Võib-olla muudame üksikuid momente, mis riigiprokurör välja tõi. Neid on kaitse esile tõstnud kui väga vajalikke sätteid ja prokuratuur näeb selgelt, et neid hoobasid tõmmatakse väga kõvasti kokku. Üks nendest on apellatsioonioiguse äravõtmine. See on nii mitmes riigis ja mitmes riigis on ka teisiti, seega on tegu põhjaliku analüüsi teemaga. Aga kraavi me ei taha oma vankrit küll mingil juhul juhtida, ikka sinna tee keskele.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Mailis Reps! Ma palun kaasettekandeks kõnepulti õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Nagu te selle tunnise ülevaate ja küsimuste-vastuste voo vältel veendusite, siin vaatamata sellele, et tegemist on Keskerakonna algatatud eelnõuga, mingisugust sõda püsti ei ole. Seda esiteks.

Komisjoni arutelust nii palju, et nagu te teate, avalöök sellele loole anti siin saalis 25. septembril, kui oli riiklikult tähtsa küsimuse arutelu. 16. oktoobril andis Keskerakond üle oma eelnõu. Miks me alles täna oleme jõudnud selle esimese lugemiseni, kuigi Priit Toobal, kes kodukorda teab, ütles, et seitsme nädalaga peavad asjad olema letis ja vähemasti esimene lugemine tehtud? Asi on selles, et meil on olnud algatajaga koostöö ja see on olnud ennekõike tema soov, et eelnõu menetletaks just nüüd ja praegu.

Me arutasime eelnõu 28. jaanuaril. Kuna see esitati mullu 16. oktoobril, siis oli meil piisavalt aega, et küsida arvamusi väga erinevatelt organisatsioonidelt. Neil, kes paberit kasutavad, on olemas eelnõu koos seletuskirjaga. Aga kui te vaatate õiguskomisjoni kodulehelt, kus on ülevaade eelnõu 295 menetlemise kohta, siis seal on ka arvamused Vabarii-

gi Valitsuselt, advokatuurilt, Riigikohtult ja prokuratuurilt.

Hästi natukene ajaloost. Kui kriminaalmenetlus oma praegusel kujul sai siin Riigikogus sätestatud, siis oli komisjoni esimees Väino Linde ja aeg oli umbes aasta 2000. Kõik need printsiibid, mille üle praegu diskuteeritakse, olid tol ajal teadlikud valikud. Näiteks absoluutse legaliteedi printsiip otsustati jõusse jätta. Mis puutub aga debatti inkvisitsioonilise eeluurimise ja võistleva kohtumenetluse üle, siis ka need olid teadlikud valikud. 25. septembri arutelu ajal Leon Glikman küsis, kes küll on need inimesed, kes sellise kriminaalmenetluse välja pakkusid. Nendest inimestest vähemasti kaks kuuluvad Mailise nimetatud eksperdigruppi. Need on Eerik Kergandberg ja Priit Pikamäe, kes igapäevatoös Riigikohtus kriminaalmenetluse asjadega tegelevad.

Ükski asi pole menetlusseadustikku kukkunud kuu pealt. Loomulikult oli ka uurimistähtaegade küsimus eelmisel korral laua peal. Üksmeelselt leiti või vähemasti eelnõu eksperdid leidsid, et tähtaegu ei ole põhjust kehtestada. Hästi huvitav on ka areng, mille tegid läbi vahistamistähtajad. Kui eelnõu tuli valitsusest Riigikokku, oli vahi all pidamise tähtajaks üks aasta. Aga rakenduseseaduse tegemisel, sisuliselt väga lühikese perioodi jooksul jõuti kuue kuuni. Ma tahan lihtsalt öelda, et mitte midagi ei ole siin juhuslikku.

Nüüd aga räägime meie ees olevast eelnõust ja arvamusest, kas see on hea ja täiuslik eelnõu. Mina ei ole tippjurist, nagu Villu Reiljan on alati toonitanud, ja vähe sellest, ma üldse ei ole jurist. Aga minu meelest oli nii, et inimesed, kes igapäevatoös kriminaalmenetlusega tegelevad, panid probleemid ritta, nii nagu seda on ka rahvakogu teinud, ent võib-olla jäi neil aega napiks, et terad sõkaldest eraldada ja garanteerida, et vastuolusid ei oleks.

Miks ma sellest julgen rääkida? Põhjus on väga lihtne. Vaatame advokatuuri arvamust. Kolleeg Jents tõi välja ühe koha, mis puudutab eeluurimistähtaegu. Nagu üks mees antakse teada nii advokatuurist kui ka prokuratuurist, et tähtaegade kehtestamist eeluurimises ei toetata. Teine nüanss: eelnõu algatajate üks ettepanek on, et inkvisitsioonilist kohtueelset menetlust tuleks muuta, tegelikult aga eelnõus konkreetseid samme selle elluviimiseks ei ole. Ka advokatuur väidab oma arvamuses, et

eelnõu pakutavad muudatused on deklaratiivsed ja panevad prokuratuurile kohustusi, tegelikult aga olukorda selles küsimuses ei muuda. Loomulikult on siin mitmesuguseid sisulisi küsimusi. Mis puutub kohtueelse menetluse tähtaegadesse, legaliteediprintsiipi ja kohtueelsesse vahi all pidamisse, siis tegemist on selliste õiguspoliitiliste küsimustega, mille puhul, nii nagu juuras tihtilugu on, absoluutset tõe ei pruugigi olla.

Mailis Reps juba rääkis, et eelmine justiitsminister moodustas töögrupi, kes nende küsimustega tegeleb. See töögrupp erineb tavapärastest eksperdigruppidest selle poolest, et kõik parlamendi fraktsioonid on seal esindatud. Seal on kolleeg Maruste, kolleeg Reps, kolleeg Anvelt ja ka mina olen selle töögrupi liige. 14. jaanuaril tuli töögrupp kokku ja valiti välja teemad, milles on enam-vähem üksmeel olemas. Need teemad on vahistamine, läbiotsimine, legaliteediprintsiip, eeluurimise kiirendamine, elektrooniliste tõendite küsimus, üldse tõendamine ja tõendamisstandardid ning kaitse ligipääs kriminaaltoimikule kohtueelses menetluses. Kuna jälitustoimingutega seonduv on meie kui seadusandja käest värskelt läbi käinud, siis selles osas me üksmeelset indu üles ei näidanud.

Meil oli diskussioon ka selle üle, milline peaks olema eelnõu 295 edasine saatus. Kui vaadata kodukorda, siis selles ei ole ühtegi head juhust, mis ütleks, millisel juhul eelnõu võib menetlusest välja arvata ja millisel juhul ta peab menetlusse jääma. Küsisime komisjonis Mailis Repsilt kui algataja esindajalt: "Mis sa arvad, kui hea see eelnõu on?" Mailis tõdes nagu tänagi, et eelnõus on teatud eklektilisust, aga ta on juba oma töö teinud hulga probleemide tõstatajana. Et ta püsiks meil meeles ja oleks eksperdigrupil töövahendina laua peal, otsustas komisjon teha ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada, saata see täiskogu istungile tänaseks ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks tavapärased kümme päeva. Me esialgu panime esimese lugemise kuupäevaks 26. veebruari, aga olime sunnitud seda algatajate palvel edasi lükkama. Kui me siit nüüd edasi rehkendame, mis on õige muudatusettepanekute tähtaeg, siis saame 26. märtsi 2013. Ja 17.15 on see viimane kellaaeg, kui muudatusettepanekud on õiguskomisjonis oodatud. Kes toob käsitsi, palun anda Raini

Laide kätte, kes saadab meiliga – ikka jõuavad õigesse kohta. Samal ajal ei maksa ka väga muretseda, kui kellelgi jääb selleks ajaks muudatusettepanek tegemata. Nii minu kui ka terve õiguskomisjoni arusaam on, et me peaksime nüüd tegelike lahendite leidmiseks käsikäes selle eksperdigrupiga tööle hakkama, konkreetsel teemadel süvaanalüüsi tegema ja viimaks jõudma ühise seisukohani, millisel kujul millised muudatused võiksid veel selle koosseisu ajal seaduseks saada. Sellega ma lõpetan.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Kas on küsimusi ettekandjale? Küsimusi ei ole. Kolleeg Väino Linde, kas teil on kolmas küsimus? Ahaa, repliik. Palun!

Väino Linde

Küsimus see ei ole, aga kuna hea ettekandja nimetas minu nime, siis ma tahan öelda, et olen ka täna üpris rahul sellega, et omal ajal oli mul võimalus Riigikogu õiguskomisjonis praegust kriminaalmenetluse seadustikku menetleda. Võrreldes seadusega, mis enne seda kehtis, on praegune seadustik kindlasti progressiivsem, mis aga ei tähenda seda, et me nüüd vahepeal ei ole veidi targemaks saanud. Nii et võiksite tõesti asja edasi uurida.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Veel kord aitäh, Marko Pomerants! Avan läbirääkimised. Esimesena palun kõnepulti kolleeg Andres Anvelt Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Andres Anvelt

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahan kõigepealt öelda, et selles seaduseelnõus, selle mõttes on väga palju positiivset. See käsitleb probleeme, mida me kriminaalmenetluses päevast päeva näeme. Näiteks seesama legaliteedi küsimus, mis paneb politseile ja prokuratuurile liigse koormuse, seda just bürokraatia tõttu. Kindlasti on arutlust väärt teemad, millest on ka õiguskomisjonis mitu korda räägitud, vahistamise tähtajad, üldse eeluurimistähtajad ja läbiotsimisega seotu. Näiteks seesama asi, miks viimane on ikkagi prokuratuuri ja kohtu vahel võib-olla täiesti õigustamatult ära jaotatud. Läbiotsimine

kui üks põhiõigusi riivav protseduur peaks siiski olema puhtalt kohtu otsustada.

Uus algatus oleks tore, kui ei oleks teatud agasid. Siin on head kolleegid rääkinud väga palju proportsionaalsusest. Arvan, et poliitikutena me peaksime proportsionaalsusest rääkides arvestama natuke laiemat vaatevinklit kui juristid. Proportsionaalsus peab olema tagatud ka selles, kuidas me ise ühiskonnas poliitikutena käitume, arvestades ühiskonna õiglustunnet.

Nüüd ma jõuangi teise põhjuse juurde, mis pärast ma siia pulti tulin. Andku mulle meie hea opositsioonipartner andeks, aga peale mitmeid koosolekuid ja arutelusid oma erakonna fraktsioonis ja ka natuke laiemalt jõudsim arusaamisele, et me ei saa seda eelnõu toetada. Ja miks? Väga lihtsal põhjusel. Kõik need probleemid, millest pikalt rääkis ettekandja, on olemas. Kuid selle seaduseelnõuga tuldi välja ajal, kui Eesti poliitikas on kriis. Eesti poliitikas on kriis, mis puudutab väga paljusid erakondi ja kahjuks ka meie õiguskaitseorganeid. Me ei saa sellest üle ega ümber. Näiteks võtame sellesamas eelnõus pakutud apellatsioonipiirangu prokuratuurile. Me teame, et siia maani on kohtumenetluses üks väga suur kriminaalasi, mis puudutab maadevahetuse protsessi. Sellise piirangu sissetoomine võib väga selgelt näida kui püüe kuidagi mõjutada otsust sellesama keerulise protsessi raames. Rõhutan minagi, et poliitika peab olema ja ka näima väga selge ja läbipaistev. Ma arvan, et peale minu tahavad ka paljud teised selles asjas selgust, kuid tahetakse, et selgus selles asjas saabuks meie kolmeastmelises kohtuvaidluses. Me tahame, et süütud saaksid süüst vabaks ausalt, ilma pakutud seadusmuudatusteta, ja et süüdlased saaksid oma karistuse ega pääseks tänu seadusmuudatustele.

Võtame näiteks sätteid, mis räägivad piiratud jälitustoimingutest vaid esimese astme kuritegude puhul. Tule taevas appi, nagu ütleb meie peaminister. Kuidas hakkavad uurijad lahendama kuritegusid, mis moodustavad kuritegudest suurima probleemse osa?! Enamik varavastaseid kuritegusid, kelmused, kuriteod arvutikeskkonnas, osa narkokuritegudest, rääkimata korruptsioonikuritegudest – suurem osa nendest on teise astme kuriteod. Sarnaselt narkokuritegevusega on need varjatud kuriteod, mille puhul pistiseandja või pistisevõtja ei

jaluta sisse politseijaoskonda, et kuulutada: ma tegin selle teo. Politsei jõuabki neile jälile ainult tänu jälitustegevusele. Või tõendite küsimus, kui me räägime tõendite riskasutusest. Ma tuletan meelde, et seesama probleem on üles tõusnud just viimasel ajal mõnes kriminaalasjas, mis on olnud seotud poliitikutega, nii nagu ka eelmine korruptsioonikuritegude piiramine, kus olid jällegi mängus poliitikud.

Nii et ma arvan, et me liigume natuke mööda valet teed. Meie kriminaalmenetlus vajab kindlasti pidevat parandamist. Me peame rääkima proportsionaalsusest süüdistatavate õiguste ja kodanike põhiõiguste vahel. Neid õigusi tuleb kaitsta, kuid me peame ka arvestama, et meil kui poliitikutel lasub natukene teistsugune vastutus. See on väga ebameeldiv teema, aga me otsime võimalusi mitte parandada oma käitumist, vaid, vastupidi, hoopis teha seadused mugavaks potentsiaalselt löögi alla sattuvatele poliitikutele. Selline asi on meie fraktsiooni liikmetele vastuvõetamatu. Ehk kui natukene näitlikustada: kui autojuht on pidevalt purjus, ei maksa otsida võimalusi alkomeetri või politseiniku väljavahetamiseks või mingisuguseks reformiks, vaid tuleb tegeleda ikka autojuhi alkoholisõltuvuse probleemiga.

Aitäh teile! Annan üle ka meie ettepaneku see seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Igor Gräzin Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Igor Gräzin

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! Hea Andres! Eesti riigil on tänu kõikidele oma asutustele – kohus, kapo, prokuratuur – olnud au menetleda maadevahetust kaheksa aastat. Kui nii edasi läheb, tuleb otsa veel kaheksa aastat. Mis õiglusest me räägime, kui selle menetluse tagajärjel on Eesti poliitikaareenilt kadunud üks erakond ning ühe inimese poliitiline karjäär ja elu on rikutud!? Ning keegi selle eest ei vastuta.

Juhin tähelepanu ka ühele teisele momendile. Sul on õigus, me oleme poliitikud ja eks me pea vastutama, aga mul on mõnikord tunne, et natuke võiks vastutada ka kohus, prokuratuur ja kapo. Ma tuletan teile igaks juhuks meelde,

kuidas sai juhtuda nii, et maadevahetuse kohtuasjas saabus esimeses instantsis õigeksmõistetev otsus – see oli puhtalt prokuratuuri initsiatiiv ja sündis koostöös kaitsepolitseiga. Tuletan meelde ka seda, et kaitsepolitsei šeff teatas ajakirjanduses kaks nädalat enne otsuse langetamist, et kohtunik on loll, tõendid kehtivad absoluutselt ja isegi formaalne alus tõendite tagasilükkamiseks puudub. Seega tekkis olukord, kus jälitusorgani juht, politseikindral lihtsalt sõimas vabariigi kohut, püüdis seda ähvardada ja öelda, milline otsus peab olema. Selline on siis meie kohtueelne menetlus!

Siin oli sellest juttu ja sellest rääkis ka Mailis – kohtueelne uurimine ei ole Eestis juriidiline protseduur. Kohtueelne uurimine on Eesti Vabariigis ajakirjanduslik žanr ja ajaleht kujutab endast samasugust justiitsorganit nagu kohus ja kõik teised. Meil on välja kujunenud olukord, kus kohut ei mõista mitte justiitsorganid, vaid avalik arvamus, mida teadlikult, tahtlikult ja süstemaatiliselt kujundab Eesti ajakirjandus.

Mis puutub jälitustoimingutesse – pealtkuulamised ja muud sellised asjad –, siis probleem pole mitte niivõrd selles, et mingisugune lindikene või arvuti kõvaketas võetakse ära. Jumal nendega! Põhimõtteliselt need võiksidki olla kohtulikud tõendid, kui poleks ühte asjaolu: pealtkuulamise lint ei lähe ju kohtusse, pealtkuulamise lint läheb ajalehte. Ja pealtkuulamise üks kõige olulisemaid eesmärke ei ole mitte tõendi tekitamine, vaid avaliku arvamuse kujundamine, eriti sellisel juhul, kui protsess teisel või kolmandal kuul läheb vastu taevast. See, et maadevahetuse teemast midagi ei saa tulla, oli selge teisel või kolmandal kuul pärast asja algatamist. Ma arvan, et kõik siinviibijad on nõus, et maadevahetus kriminaalprotsessina on kahtlemata üks kõige lihtsamaid kohtuasju, mis viimastel aastakümnetel Eestis olnud on.

Selleks, et niisugust olukorda vältida, on seadusest vähe. Me peame minu arvates tõsiselt veel kord selle seaduseelnõu läbi lugema ja tuletama meelde ühe väga lihtsa asja: siin ei ole jutt kriminaalõigusest, jutt on Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklist 6. Ma väidan, et Eesti Vabariik ei ole selle konventsiooni artiklit 6 täitnud. Ma arvan, et me peaks astuma sammukese selle suunas. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Juhatusel on tulnud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek eelnõu 295 esimesel lugemisel tagasi lükata ja see tuleb meil läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 295 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 11 Riigikogu liiget, vastu oli 67, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Määrán eelnõu 295 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 26. märtsi kell 17. Eelnõu 295 esimene lugemine on lõppenud.

5. Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu (380 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame põhiseaduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamine" eelnõu 380 esimest lugemist. Palun ettekandjaks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid, Riigikogu liikmed! Tõsi ta on, et ka praegu tegutseb Riigikogus korruptsioonivastane erikomisjon korruptsioonivastasest seadusest tulenevate ülesannete täitmiseks. See asjaolu võib mõnevõrra segadust tekitada, et milleks siis on tarvis seda eelnõu numbriga 380. Põhjus on tegelikult väga lihtne. Nimelt tegi Riigikogu eelmisel aastal ju tublit tööd ja võttis vastu uue korruptsioonivastase seaduse, mis hakkab kehtima 1. aprillist s.a, ning praegu kehtiv korruptsioonivastane seadus kaotab samast ajast oma kehtivuse. Praegune Riigikogu korruptsioonivastane erikomisjon on moodustatud kehtiva seaduse alusel, mis tähendab seda, et edasise õigusliku vaakumi vältimiseks peaksime astuma samme. Seda Riigikogu põhiseaduskomisjon ka käesoleva otsuse teie ette toomisega tegi. Nimelt, kuna 1. aprillist kehtima hakkav uus korruptsioonivastane seadus ütleb, et Riigikogus on tarvis moodustada vastav erikomisjon, siis me peamegi selle komis-

joni uue seaduse kohaselt moodustama. Selline tekst on teie ees laual, Riigikogu otsuse eelnõu korruptsioonivastase erikomisjoni moodustamise kohta. Otsuse eelnõus on ära toodud ka komisjoni liikmed ja asendusliikmed.

Mida võiks veel öelda? Uue seaduse alusel loodava erikomisjoni pädevust on senisega võrreldes mõnevõrra laiendatud. Ta saab juurde, kui üldisemalt öelda, Riigikogu uurimiskomisjoni õigusi. Komisjonil on ülesanne teha parlamentaarset järelevalvet korruptsioonivastaste meetmete rakendamise üle. Lisaks on komisjonile antud õigus arutada omal algatusel Riigikogu liikmete ja kõrgemate riigiteenijate võimalikke korruptsioonijuhtumeid ja anda nende kohta hinnang. Nende ülesannetega seoses on rõhutatud komisjoni õigust kutsuda välja isikuid ja nõuda tutvumiseks andmeid ja dokumente. See kõik kogumis annab sellele erikomisjonile mõnevõrra rohkem õigusi, kui tal praegu on. Aga nende deklaratsioonide puhul, mis esitatakse 2013. aastal, kohaldab komisjon kindlasti veel vana korruptsioonivastase seaduse sätteid. Uus deklaratsioonide kontrollimise kord rakendub alles 2014. aastal esitatavate deklaratsioonide puhul.

Ütlen teile ka selle ära, et kogu seda toredat asja vaagis Riigikogu põhiseaduskomisjon 25. veebruaril 2013. Me teeme teile, head kolleegid, ettepaneku esimene lugemine täna lõpetada ja muudatusettepanekud võiksid laekuda 15. märtsi kella neljaks. See oli põhiseaduskomisjoni konsensuslik otsus. Juba ettevaatavalt ütlen, et kui te, head kolleegid, olete sellise lähenemisega päri ja me täna siin üheskoos lõpetame esimese lugemise, siis on ettepanek saata eelnõu teisele lugemisele 21. märtsiks 2013. Meie soov põhiseaduskomisjonis on väga tuline seetõttu, et moodustatav erikomisjon saaks oma jõu ja õiguse 1. aprilliks 2013, nii nagu uus seadus ette näeb. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Tundub, et küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 380 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 15. märtsi kell 16. Eelnõu 380 esimene lugemine on lõpetatud.

6. Kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (356 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie viimane päevakorrapunkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 356 esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti Riigikogu liikme kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on au teile Keskerakonna fraktsiooni nimel ette kanda seaduseelnõu 356, mille eesmärk on võimaldada saada kodakondsus lihtsustatud naturalisatsiooni korras nendel lastel, kellel üks vanematest on nn halli passi omanik ehk mittekodanik ja teine lapsevanem on kolmanda riigi kodanik. Ma ei hakka siin ette lugema seletuskirja, usun, et te kõik olete sellega tutvunud, aga lisan paar väga olulist nüanssi, mille puhul mul jäi komisjonis mulje, et nendest ei saadud väga hästi aru.

Praegu kehtiv kodakondsuse seadus annab võimaluse taotleda alla 15-aastasele lapsele, kelle mõlemad vanemad on mittekodanikud ehk siis halli passi omanikud, kodakondsust naturalisatsiooni korras, kusjuures lapsed saavad kodakondsuse faktiliselt sünnijärgselt. Aga see ei ole sünnijärgne kodakondsus, see on naturalisatsiooni korras antav kodakondsus, mis ei ole võrdne sünnijärgse kodakondsusega. Kui lapsel on üksikvanem ja see üksikvanem on halli passi omanik, siis on lapsel jällegi võimalus juba imikuna saada Eesti kodanikuks. Me kõik teame väga hästi, et kodanikuks olemine on Eesti riigis üks tähtsamaid integratsiooni meetmeid ja mehhanisme. Selliseid lapsi, kelle vanemad on seda võimalust kasutanud, on praegu Eestis umbes 15 000. Aga on ka lapsed, kelle üks vanem on halli passi omanik ja teine vanem on kolmanda riigi kodanik. Siin on asjakohane tuletada meelde veel sellist asja, et Eesti riigis olid ajad, kui inimesed ei saanud mingil põhjusel Eesti kodakondsust, neil olid keelelised või mingid muud raskused, aga näiteks Venemaa Föderatsioon jagas lahkesti Vene passe. Osa inimesi, keda praegu on umbes 100 000, seda võimalust siiski ei kasutanud, millega nad minu hinnangul näitasid üles lo-

jaalsust Eesti riigi vastu. Nüüd on nendel lapsed, lapselapsed ja osal neist on hall pass.

Ühesõnaga, seadus annab lastele, kelle mõlemal vanemal on hall pass, ja halli passi omanikust üksikvanema lastele võimaluse saada lihtsustatud korras Eesti kodakondsus, aga nendel lastel, kelle üks vanematest on kolmanda riigi kodanik ja teine halli passi omanik, Eesti kodakondsuse seaduse alusel samasugust õigust ei ole. Meie hinnangul tähendab see seda, et me kohtleme lapsi ebavõrdselt. Õiguse kohaldamise võrdsuse nõuded on täidetud, kui kõiki kodakondsuseta isikuid, siinkohal lapsi, koheldakse võrdselt. Kehtivast kodakondsuse seadusest tulenevalt on tekkinud kodakondsuseta isikute laste ebavõrdne kohtlemine. Kehtiva seaduse alusel on lapsel, kes on sündinud Eestis, õigus saada Eesti kodakondsus, kui mõlemad vanemad on kodakondsuseta, aga see õigus puudub lapsel, kellel ainult üks vanematest on kodakondsuseta isik.

Me arutasime seda komisjonis pikalt ja seal tuli jutuks, et sellise eelnõu vastuvõtmine tooks endaga kaasa topeltkodakondsuse probleemi. Tegelikult see nii ei ole. Esiteks, nagu me teame austatud välisministri vastusest ühele arupärimisele, on meil juba praegu Eestis umbes 100 000 topeltkodanikku, kõikvõimalike riikide topeltkodanikke. Teiseks, Eesti kodakondsuse seadus näeb väga selgelt ette, et laps, kellel on topeltkodakondsus, peab 16-aastaseks saades valima, mille ta endale jätab, kas Eesti või Vene kodakondsuse. Antud juhul on väga selge, et kui lapsel on kuni 16. eluaastani topeltkodakondsus, siis hiljem peab ta valima. See on üks asi.

Teine asi. Meil oli suur debatt Vene kodanike üle, sest ausalt öeldes on nendest lastest, keda kodakondsus- ja migratsiooniosakonna andmetel on praegu umbes 3000, lõviosa muidugi Venemaa kodanikud. Venemaa saatkonna info järgi – mul ei ole põhjust seda mitte uskuda, ma saatsin neile päringu ja sain vastuse – saab aastas keskel läbi 300 last, kes sündivad sellistel paaridel, Vene kodakondsuse. Ilmselt on seal ka teisi riike, aga Vene kodanike arv on selgelt kõige suurem. Ja olukord on selline, et Venemaa peab kõiki lapsi, kes sündivad tema kodanikel, oma kodanikeks sünnihetkest, olenemata sellest, kas passi on taotletud või ei ole. Antud juhul, kui vanematel – ma pean eelkõige silmas seda halli pas-

signa vanemat, kes ei ole tahtnud ega võtnud endale kolmanda riigi kodakondsust – tekib soov taotleda lapsele Eesti kodakondsust, oleks neil võimalik teha seda kohe ja hiljem oleks siis lapsel võimalik loobuda Vene kodakondsusest, kuna tal on Eesti kodakondsus. Ma loodan, et ma ei rääkinud liiga keeruliselt. Kui teil on küsimusi, siis ma hea meelega vastan nendele.

Meie hinnangul ei too eelnõu kaasa täiendavaid kulutusi riigieelarvele, ja mis kõige olulisem, me kohtleksime kõiki lapsi võrdselt ega kingiks oma vastsündinud kodanikke teistele riikidele. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Palun küsimus, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh, proua esimees! Lugupeetud ettekandja! Kui laps sünnib perekonnas, kus üks vanematest on mõne riigi kodanik, mis riik see ka ei oleks, siis see laps ei ole kodakondsuseta. See on fakti täpsustus. Nüüd aga küsimus. Kui te räägite võrdsest kohtlemisest, mille poolest siis erinevad need lapsed, kelle mõlemad vanemad on mõne teise riigi kodakondsuses? Miks te ei paku selle printsibi rakendamist nende laste puhul? Need lapsed on igal juhul sellesamas olukorras, et nad ei ole kodakondsuseta, erinevalt nendest lastest, kes tõepoolest sünnivad perekonnas, kus mõlemad vanemad on määratlemata kodakondsusega.

Yana Toom

Ma tänan! Küsimus koosnes kahest osast. Ma alustan lõpust. Ma räägin ebavõrdsest kohtlemisest laste puhul, kelle üks vanem või kaks vanemat on halli passi omanikud. Lapsel on kodakondsus, see on tõsi – siin ma liigun nüüd küsimuse esimese osa juurde. Ma luban endale ühe viite. Eestis on sellel teemal peetud suuri vaidlusi, kusjuures märkimisväärsim neist oli aastal 1998 Riigikogus, kui siinsamas esines tollane välisminister Toomas Hendrik Ilves. Ta rõhutas, et kodakondsuseta vanemate lastele kodakondsuse tagamine nende sünnist alates on rahvusvahelise õiguse printsip, mida teised Euroopa riigid tunnustavad ja järgivad. Tema hinnangul on võimatu eitada selle põhimõtte humanistlikku sisu. Lisaks märkis härra

Ilves, et rahvusvaheliselt ei ole aktsepteeritud ega hakatagi kunagi aktsepteerima argumente, mis peaks tõestama, et Eesti seda põhimõtet ühel või teisel põhjusel rakendada ei saa. Ma kahtlen sügavalt, et härra Ilves aastal 1998 rääkis siin puldis Vene, Valgevene või Hiina kodakondsusest. Ilmselt rääkis ta ikka Eesti riigi kodakondsusest, kuna me oleme Eestis ja see kõne kõlas siin Riigikogu saalis. Nii et antud juhul ei ole asi selles, et me üritame selle eelnõuga võidelda kodakondsusega. Selge see, et need lapsed saavad kodakondsuse, aga Eesti riigi huvides oleks, et meie mittekodanike lapsed saaksid just Eesti kodakondsuse, sest see on see, mis seob inimest riigiga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mart Nutt, teine küsimus!

Mart Nutt

Aitäh, proua esimees! Ma ei saanud tegelikult vastust, sest härra Ilves välisministrina rääkis tõepoolest kodakondsuseta lastest. See eelnõu puudutab lapsi, kes saavad sünniga kodakondsuse, ja eelnõu järgi saaksid nad sünniga ka teise kodakondsuse. Aga minu küsimus puudutas seda, miks te ei pea siis võimalikuks või vajalikuks laiendada sedasama põhimõtet nendele lastele, kelle mõlemal vanemal on mõne muu riigi kodakondsus. Kui topeltkodakondsus on teie taotlus, miks seda ei või siis välja öelda?

Yana Toom

Ma tänan! Kindlasti ei ole topeltkodakondsus meie taotlus. Me räägime lastest, kelle üks vanem on halli passi omanik. Kui ma olen halli passiga üksikema, siis ma saan oma lapsele lihtsustatud korras Eesti kodakondsuse. Kui ma juhtumisi abiellun kolmanda riigi kodanikuga või ma ei varja asjaolu, et mu lapsel on kolmanda riigi kodanikust isa, siis ma seda võimalust enam ei saa. Mis tähendab seda, et laps, kellel on kaks halli passiga vanemat, saab kodakondsuse, aga laps, kellel ainult ühel vanemal on hall pass, kodakondsust ei saa. See ebavõrdne kohtlemine on antud juhul just nende laste vahel, kellel üks vanem või mõlemad vanemad on halli passiga. Mis puudutab teiste riikide kodanikke, st kui mõlemad vanemad on kolmanda riigi kodanikud, siis sellest me üldse ei räägi. Niisugust plaani ei ole meil selle

eelnõu raames kindlasti olnud, et me tahaksime ka nendele lubada Eesti riigis sünnijärgset kodakondsust. See on hoopis teine asi. Me räägime sellest, et me anname igal aastal 300 vastsündinud last, meie mittekodanike last, teistele riikidele ära.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu arvates ütles kolleeg Nutt välja väga huvitava idee. Kas on mingeid tehnilisi tõkkeid, et ta ei saa vormistada seda muudatusettepanekuna, mida komisjon saaks kahe lugemise vahel arutada ja mille võiks siis edukalt ka vastu võtta, kui komisjoni enamus selle vastu võtab?

Yana Toom

Aitäh! Ma kahtlen sügavalt, et härra Nutt esindas antud juhul komisjoni enamuse tahet. Mis puudutab tehnilisi tõkkeid, siis neid kindlasti ei ole. Aga ma küll ei tahaks selle eelnõu raames sellist sätet näha, sest seda plaani meil tõepoolest ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma ei ole päris nõus teiega ebavõrdsuse küsimuses. Küll aga olen ma nõus, et meil on probleem sellega, et meil elab väga suur hulk inimesi, kes peavad Eestit oma kodumaaks, on siin sündinud, aga tihtipeale on kas üldse kodakondsuseta või on mõne muu riigi kodanikud. Koalitsiooni poolelt ja komisjoni enamuse poolelt kõlas küllaltki palju hirmutamist topeltkodakondsuse küsimusega. Kas te selgitaksite, mil viisil see eelnõu võiks teie arvates suurendada topeltkodakondsust?

Yana Toom

Ma tänan küsimuse eest! Puhttehniliselt mina ei näe seda võimalust. Küll aga saan ma sellest hirmust aru. Esiteks, topeltkodakondsuse asi on meil aastaid reguleerimata. Ma saan aru, et mõne jaoks on võib-olla tõesti hirmuäratav, et meil on 100 000 topeltkoda-

nikku, kelle puhul me nagu ei tea, mida ette võtta. Ühest küljest põhiseadus lubab topeltkodakondsust, st keelab sünnijärgselt kodanikult kodakondsust ära võtta, mis tähendab, et sünnijärgsel kodanikul võib olla ma ei tea mitu passi ja keegi ei saa temast jagu. Teisalt me kõik teame, et kodakondsuse seadus justkui keelab topeltkodakondsuse, aga põhiseadus on kodakondsuse seadusest kõrgemal. See on reguleerimata asi.

Ma ei usu, et me selle eelnõuga, andes väikestele lastele võimaluse saada lihtsustatud korras Eesti kodakondsus, kuidagi lisame segadust. See ei ole võimalik. Teiseks, ükskõik, mida arvavad vanemad, on olukord selline, et kui ühel vanemal on näiteks Venemaa kodakondsus, siis peab Venemaa lapse esimesest elupäevast teda Vene kodanikuks, olenemata sellest, kas vanemad on talle passi küsinud või mitte. Saatkonna andmetel on tulnud ette juhtumeid, kus passi järele tullakse siis, kui laps on 11 aastat vana ja vaja on minna soojale maale. Enne seda on laps elanud Eestis edukalt ID-kaardiga, kus kodakondsuse lahtis on kolm risti, aga kui on vaja reisile minna, siis tullakse passi küsima. Aga kui Eesti riik annaks vanematele nõusoleku, et see laps saab Eesti kodakondsuse, siis hiljem oleks juba lapse enda valik. Me elame siin Eesti Vabariigi seaduste järgi. Meie kodakondsuse seadus keelab üheselt topeltkodakondsuse mittesünnijärgsetele kodanikele ja need lapsed ei ole sünnijärgsed kodanikud. Kui nad on küsinud endale Venemaa saatkonnast Vene passi ja hiljem sellest ei loobu, siis on nad teadlikult rikkunud Eesti kodakondsuse seadust, mille tagajärjel nad jääksid Eesti kodakondsusest ilma. Niisiis tähendab see, et kui nad elavad Eesti seaduste järgi, siis mingit topeltkodakondsust ei teki.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Ma kutsun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Mart Nuti. Palun!

Mart Nutt

Austatud proua esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Üks fakti täpsustus enne, kui ma komisjoni tööst räägin. Tõepoolest, kodakondsuse seaduses on säte, mille järgi laps, kes sünnib mitme kodakondsusega, peab tegema

valiku, aga see vanus ei ole 16 aastat, seda tuleb teha 18. eluaastast alates kolme aasta jooksul. Aga see ei olnud komisjoni arutelu teema, mistõttu me sellel pikemalt ei peatu.

Põhiseaduskomisjon arutas käesolevat seaduseelnõu 25. veebruari korralisel istungil. Lisaks komisjoni liikmetele olid arutelule kutsutud ka Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus ning eelnõu ettekandja, Keskerakonna fraktsiooni esindaja Yana Toom. Komisjon arutas seda teemat päris mitme nurga alt, kogu debatti ma siin ette ei kannan, sest väga paljud küsimused olid seotud ka tehniliste võimalustega. Kõnealust eelnõu tutvustas põhiliselt algataja esindaja Yana Toom ning oma asjaolusid, mis kajastuvad Vabariigi Valitsuse seisukohas, tutvustas Ruth Annus. Ma loen Ruth Annuse vastuse suhteliselt täpselt ette, sest see peaks andma edasi valitsuse seisukoha.

Ruth Annus märkis, et kehtiv kodakondsuse seadus näeb tõepoolest ette, et lapsed, kelle mõlemad vanemad on määratlemata kodakondsusega ja on elanud Eestis seaduslikult vähemalt viis aastat, saavad lihtsustatud korras mõlema vanema taotluse alusel Eesti kodakondsuse. Selle sätte eesmärk on ära hoida määratlemata kodakondsusega isikute n-ö taasteket ehk anda lastele võimalus saada Eesti kodakondsus ka siis, kui vanematel mis iganes põhjusel ei ole Eesti kodakondsust, aga nad soovivad siduda oma lapse tuleviku Eestiga. Sellest hoopis erinevas olukorras on lapsed, kelle üks vanem on määratlemata kodakondsusega ja teine on kolmanda riigi kodanik, sest need lapsed omandavad kodakondsuse oma vanema järgi, selle vanema järgi, kellel on kodakondsus. See tähendab, et need lapsed ei jää määratlemata kodakondsusega isikuteks, vaid on välisriigi kodanikud, ja juhul, kui üks vanematest soovib taotleda endale Eesti kodakondsust, siis on tal võimalus taotleda Eesti kodakondsust ka oma lapsele.

Üks küsimus tekitas eriarvamusi eelnõu algatajate ja valitsuse esindaja Ruth Annuse vahel. Ma ei oska siin kommenteerida, kellel on õigus. Ruth Annus väitis, et kui vanemad ei soovi loobuda oma kodakondsusjärgse riigi kodakondsusest, ka juhul, kui see riik on Venemaa Föderatsioon, kuid nad soovivad taotleda oma lastele Eesti kodakondsust ja vabastada nad Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest,

siis Venemaa Föderatsioon neid lapsi sellest ei vabasta. Härra Ossinovski tsiteeris Venemaa Föderatsiooni kodakondsusseadust – seal sellist piirangut ega sätet sees ei ole. Ruth Annus aga rõhutas, et praktikas Venemaa Föderatsioon nii toimib. Ma ei oska kommenteerida, kas see on nii või ei ole, aga igal juhul see küsimus tõstatab.

Vabariigi Valitsuse seisukoht, mis kannab siseminister Ken-Marti Vaheri allkirja, kõlab järgmiselt: "Vabariigi Valitsuse hinnangul on kehtiva kodakondsuse seadusega loodud kõik vajalikud eeldused laste kodakondsusetuse vältimiseks. Kodakondsuse seaduse 3. peatükk sätestab alaealisena Eesti kodakondsuse saamise tingimused ja lapsevanema õiguse taotleda alla 15-aastasele lapsele Eesti kodakondsust. Kodakondsuse seaduse § 13 lg 4 punktis 1 on sätestatud, et oma lapsele saavad Eesti kodakondsust taotleda vanemad, kes ei ole ühegi riigi kodakondsuses ning kes on soovivalduse esitamise hetkeks elanud Eestis seaduslikult vähemalt viis aastat, samuti last üksi kasvatav määratlemata kodakondsusega vanem samadel tingimustel."

Põhiseaduskomisjon lähtus oma otsuse tegemisel asjaolust, et vastuolu kehtivate rahvusvaheliste õigusaktidega ei ole. See, kas me aktsepteerime või ei aktsepteeri mitmekordset kodakondsust, mis selle eelnõu seaduseks saamisel tekib, on poliitilise otsustuse küsimus. Riigikogu on kahtlemata pädev seda otsustama, küsimus on selles, kas Riigikogul on poliitiline soov sellist otsust teha või ei ole.

Lähtudes sellest raamistikust, mis praegu kehtivas kodakondsuse seaduses on, tegi põhiseaduskomisjon järgmised otsused. Esiteks, saata eelnõu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele 12. märtsiks 2013 – see otsus tehti konsensussega. Konsensussega tehti ka teine otsus: määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Viimast otsust ei tehtud konsensussega, see oli ettepanek lükata seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi. Selle poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 5, erapooletuks jäi 1. Seega on põhiseaduskomisjoni ettepanek käesolev seaduseelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud kolleeg! Sa oled meie Riigikogu koosseisus võib-olla kõige kogenum inimene selles valdkonnas. Minu meelest on see vist seitsmes sellesuunaline eelnõu, mida minu ajal on arutatud. Sa ütlesid, et Eesti praktika ei ole vastuolus rahvusvaheliste aktidega. Aga ma loen lapse õiguste konventsioonist ette sätte, kus on kirjutatud, et lapse põhiõigus on olla sünnihetkest kodakondsusega isik. Selles mõttes on need viis aastat või naturaliseerimise praktika vastuolus lapse põhiõigusega. Sellest on rääkinud ka van der Stoel, Hammarberg ja paljud-paljud teised. Kas te üldse arutasite komisjonis neid probleeme?

Mart Nutt

Aitäh! Jah, kui ma vaatasin eelnõusid, mis Keskerakonna fraktsioon on esitanud kodakondsuse seaduse muutmiseks, siis aastast 2007 ehk viimase kahe koosseisu jooksul on neid olnud viis. Varasemate kohta ei ole ma statistikat vaadanud. Komisjonis puudutati lapse õiguste konventsiooni teemat küll. Seda on arutatud tegelikult nii Eestis kui ka mitmel rahvusvahelisel üritusel, kus ma olen päris palju osalenud. Tihtipeale tsiteeritakse seda sätet valesti. See on tõesti riigi ainus rahvusvaheline kohustus, et laps ei tohi jääda kodakondsusetuks. See, milline on kodakondsuse saamise protsess, on siseriiklik küsimus. Siin on põhimõtteliselt kaks võimalust. Üks võimalus on see, et kodakondsuseta sündinud laps loetakse kodanikuks *ius soli* ehk territoriaalõiguse põhimõttel. Seda rakendavad enamasti need riigid, kus kodakondsus omandataksegi sünniga selles riigis, vanemate kodakondsusel ei ole seal tähtsust. See on ameerikalik printsiip.

Teised riigid, kes lähtuvad *ius sanguinis*'e ehk vanemate kodakondsuse printsiibist, rakendavad tavaliselt seda teist poolt, et kodakondsuseta sündinud laste vanematele antakse võimalus kodakondsust taotleda ja riik ei sea selleks tingimusi. Tähendab, mõlemat põhimõtet on võimalik lapse õiguste konventsioonist tulenevalt rakendada. On riike, kes kasutavad segasüsteemi, st üldjuhul kehtib *ius sanguinis*'e printsiip, aga sünnijärgselt kodakondsuseta lapsele antakse kodakondsus. Nii et konventsioon annab mõlemad võimalused.

Eesti rakendab praegu puhtast *ius sanguinis*'e printsiipi, mis tähendab seda, et Eestis sündinud kodakondsuseta laps saab vanemate taotlusel kodakondsuse ilma tingimusteta ja see toimub põhimõtteliselt minimaalse aja jooksul. Selles mõttes ei ole kunagi ka rahvusvahelistes organisatsioonides tekkinud tõlgenduse küsimust. Ma võin näiteks otse viidata ECRI-le, rassismi- ja sallimatusvastasele komiteele, kus ma olen 14 aastat töötanud. Eesti raportite puhul on seda küsimust tõstatatud ja jõutud alati järeldusele, et Eesti konventsiooni ei riku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Oma ettekandes te pillasite sellise lause, et selle eelnõuga kasvab paratamatult topeltkodanike arv. Kas te võite seda väidet avada, arvestades, et nii nagu Eesti kodakondsuse seadus näeb ka Venemaa Föderatsiooni kodakondsusseadus ette naturalisatsiooni korras kodakondsuse saamisel varasemast kodakondsusest loobumise? Ja teistpidi, kui sünnijärgne Venemaa kodanik peaks taotlema Eesti kodakondsust, siis on meie seaduses säte, et ta peab loobuma varasemast kodakondsusest, ning selle eelnõuga seda sätet muuta ei kavatseta. Mil viisil siis topeltkodanike arv selle eelnõu tulemusel kasvab?

Mart Nutt

Aitäh! Venemaa Föderatsiooni käitumise kohta ei oska ma midagi öelda, seda tuleb ilmselt küsida Venemaa Föderatsiooni saatkonnast. Ma saan aga toetuda Siseministeeriumi poolt sellel samal põhiseaduskomisjoni istungil antud arvudele. Kui me räägime võimalikust topeltkodakondsusest, siis me ei tohiks tegelikult piirduda ainult Venemaa kodanikega, vaid peaksime rääkima kõikidest neist, kelle üks vanem on mõne teise riigi kodanik ja teine on kodakondsuseta isik. Aga loomulikult moodustavad Venemaa Föderatsiooni kodanikud siin arvuliselt kõige suurema osa – nende koguarv on umbes 100 000. Selle 100 000 hulgas on eri vanuserühmadesse kuuluvaid inimesi, nii et selles suhtes saame kindlasti rääkida nii vanematest inimestest kui ka lastest. Samuti ei

tähenda see kahtlemata seda, et abielus sünnivad lapsed tingimata Venemaa Föderatsiooni kodaniku ja halli passi inimese ühiste järeltulijatena. Seetõttu on statistikat, milline see arv võib täpselt olla, raske teha. Siseministeeriumi vastusest õiguskantsleri väljatoodud arvude kohta järeldub, et neid lapsi, kelle üks vanem on muu riigi kodanik ehk siis mitte Eesti riigi kodanik, aga mitte kodakondsusetu, ja teine on määratlemata kodakondsusega inimene, on kuni 15-aastaste laste hulgas 3143 ja 15–17-aastaste laste hulgas 616. Põhimõtteliselt see on inimeste hulk, kellel selle otsuse tulemusena võiks olla topeltkodakondsus. Täpsemalt ma kommenteerida ei oska. Kui te soovite täiendavaid andmeid, siis tuleks neid küsida Siseministeeriumilt.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Mart, mul on täpsustav küsimus. Kui sa sõnavõtu lõpetasid, siis ütlesid, et hääletamisele pandi ettepanek esimest lugemist mitte lõpetada. Hääletamistulemus oli poolt 5, vastu 5, erapooletuid 1. Kui sa just arvudega ei eksinud, siis selline hääletamine tähendab, et ettepanek lükati tagasi, ja see tähendab alternatiivset varianti ehk seda, et esimene lugemine lõpetatakse, sest siin Riigikogus võetakse kõik otsused vastu poolthääletenemusega. Kas sa eksisid arvudega või milles on asi?

Mart Nutt

Aitäh! Ma ei eksinud arvudega. Tõepoolest, otsused võetakse vastu hääletenemusega. Tähendab, ettepanek esimene lugemine lõpetada või esimest lugemist mitte lõpetada – selles mõttes võib tõesti alati selle küsimuse tõstatada, et kumb ettepanek hääletatakse esimesena läbi. Antud juhul otsust esimest lugemist lõpetada komisjon vastu ei võtnud. Nii et selle tõttu on ettepanek tagasi lükata, kuna hääletenemust selle ettepaneku juures ei olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma saan teie repliikidest ja vastustest küsimustele aru, et te tajute topeltkodakondsust nagu faktorit, mis ohustab riigi julgeolekut. Samas me kõik tajume, et suur hulk näiteks Venemaa kodanikke on samuti teatud julgeolekurisk. Komisjonis rääkisid sa näiteks Lõuna-Ossetiast. Kumb kujutab sinu hinnangul siis rohkem n-ö julgeolekuriski, kas 100 000 Venemaa kodanikku või 100 000 topeltkodanikku, kellel on ikkagi tihe side Eestimaaga ja Eesti õigusruumiga?

Mart Nutt

Aitäh! See küsimus oli väga selgelt esitatud minu isikliku arvamuse kohta. Paraku saan komisjonipoolse ettekandjana anda edasi komisjoni diskussiooni. Kui on soov küsida minu isiklikku arvamust, siis selleks on olemas väga mitu võimalust.

Esimees Ene Ergma

Kolleeg Mihhail Stalnuhhin, kas teil on protseduuriline küsimus? Palun!

Mihhail Stalnuhhin

Proua esinaine, see küsimus on teile. Te ju kuulsite ka, et komisjon pani hääletamisele ettepaneku esimest lugemist mitte lõpetada ja eelnõu tagasi lükata. Seda hääletati, 5 olid poolt ja 5 vastu ehk hääletenemust ei olnud. See tähendab, et seda otsust komisjon vastu võtnud ei ole. Kui selline olukord tekib ja teist hääletust ei ole, siis see tähendab, et loogiliselt võttes on vastu võetud teine ettepanek: esimene lugemine lõpetada.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Mihhail Stalnuhhin, see on komisjoni otsus, mitte minu otsus. Me ei hakka siin vaidlema. Komisjon on teinud sellise otsuse ja seda ei aruta Riigikogu juhataja.

Mart Nutt

Aitäh! Ma loen protokollist ette konkreetse sõnastuse, ja ma arvan, et kui selle küsimuse üle on vaja protseduuriliselt edasi arutada, siis me teeme seda. Ettepaneku tegi komisjoni esimees Rait Maruste, kes sõnas, et paneb hääletusele ettepaneku toetada eelnõu. Kuna eel-

nõu poolt oli 5, vastu 5 ja erapooletuid 1, siis lükkas komisjon eelnõu tagasi.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, alati on võimalus teha otsus ka suures saalis. Nii et jätkame praegu küsimustega. Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Me pole seda küll komisjonis paraku arutanud, aga ma siiski riskin ja küsin. Ma tahaksin saada vastuväidet argumendile, mille ma siit puldist praegu välja ütlesin: kui laps saab Eesti kodakondsuse ja seejärel läheb mingil hetkel Vene saatkonda, saab sealt Vene passi ja hiljem sellest ei loobu, siis ta rikub sellega Eesti kodakondsuse seadust ning jääb Eesti kodakondsusest ilma. Palun, kas sul on sellele mingit vastuväidet? Minu hinnangul annaks sellega antud juhul vältida topeltkodakondsuse tekkimist.

Mart Nutt

Aitäh! Ma olen natuke ebamugavas olukorras, sest alati on õigus seda mulle ette heita, kui ma komisjoni ettekandjana oma isiklikku arvamust avaldan. Seetõttu ma ei tee seda. Aga ma rõhutan, et kui inimene, kes on saanud sünnijärgselt ühe riigi kodakondsuse, antud juhul Eesti kodakondsuse, ja võtab peale seda teise riigi kodakondsuse, siis on ta sellega omandanud mitu kodakondsust, kui riigi seadus ei näe ette protseduuri, kuidas ühekordset kodakondsust tagada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev, teine küsimus!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma tulen tagasi rahvusvahelise taseme juurde. Te ütlesite, et kui Eesti on rahvusvahelistes organisatsioonides oma positsiooni esitanud, õigustanud seda protseduuri, mis Eestis on, siis on praktiliselt kõik sellega nõus olnud, et rikkumist ei ole. Aga teiselt poolt me teame, et näiteks Euroopa asjaomaste struktuuride esindajad – ma juba nimetasin van der Stoeli, Hammarbergi ja võib veel teisigi nimetada – teevad Eesti riigile ettepanekuid lastele koda-

kondsuse andmist paremini korraldada, et see vastaks kõikidele rahvusvahelistele konventsioonidele. Mis sa arvad, mispärast seda tehakse?

Mart Nutt

Aitäh! Kahtlemata on rahvusvahelistel organisatsioonidel ning nende juures töötavatel ametiisikutel ja ekspertidel õigus anda soovitusi. Neid võib selles mõttes jagada kahes suunas olevateks soovitusteks. Teatavasti Euroopa Nõukogu ei ole selline organisatsioon, kes saaks teha ettekirjutusi liikmesriikidele, aga kui tegemist on mõne rahvusvahelise õigusakti rikkumisega, siis nendes soovitustes öeldakse see ka välja. Soovitused ei pruugi olla tehtud aga tingimata sellest ajendatuna, et rikutakse mingit rahvusvahelist õigusakti, vaid rahvusvaheline organisatsioon või selle esindaja peaks lihtsalt paremaks teistsugust lahendust ja siis öeldakse see ka tavaliselt välja. Nii on ka Eesti puhul. Näiteks kui ma meenutan kohtumisi Max van der Stoeliga – eeskätt puudutab see aega peale 1998. aastat, kui Eestis kehtestati põhimõte, et lapsed, kes sünnivad ilma kodakondsuseta, saavad vanematepoolse taotluse alusel Eesti kodakondsuse –, siis Max van der Stoel seda ka rõhutas, et tema isiklikult peaks paremaks lahendust, kui laps saaks selle n-ö sünnifaktiga, aga ta nendib, et Eesti järgib oma regulatsiooniga rahvusvahelist õigust ehk lapse õiguste konventsiooni.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Lugupeetud Mihhail Stalnuhhin, ma kordan veel kord, mida ütles põhi-seaduskomisjoni esimees: ta pani hääletusele ettepaneku toetada eelnõu. Kuna eelnõu poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 5 ja 1 jäi erapooletuks, siis lükkas komisjon eelnõu tagasi. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 38 "Komisjoni otsuste vastuvõtmise kord" lõige 1 ütleb: "Riigikogu komisjon võtab otsuseid vastu poolthääletamusega." Seetõttu oli otsus õige. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, milline on teie järgmine kommentaar?

Mihhail Stalnuhhin

Proua esimees, ma olen teiega absoluutselt nõus.

Esimees Ene Ergma

Aitäh!

Mihhail Stalnuhhin

Ma usun, et nii see oligi, nagu on selles protokollis, mida te seal loete. Mind huvitab praegu, miks komisjoni ettekandja rikub protseduuri. Ta teeb seda sellega, et teatab meile küsimuse, mis komisjonis hääletamisele pandi, vales sõnastuses. Miks ta seda teeb ja miks te kaitsete teda, proua esimees?

Esimees Ene Ergma

Vabandage, tõepoolest, kui ma nüüd valesti kaitsesin, aga ma rääkisin seda, mida mina kuulsin. Palun, kolleeg Mart Nutt!

Mart Nutt

Aitäh! Ma arvan, et siin on väike möödarääkimine. Siin on nimelt tegemist kahe küsimusega. Üks on see, kuidas pandi ettepanek hääletusele komisjoni istungil. Selle ma lugesin ette Rait Maruste ütlusena, kes sõnas, et paneb hääletusele ettepaneku toetada eelnõu. Kuna eelnõu poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu 5 ja erapooletuid 1, siis lükkas komisjon eelnõu tagasi. Sellest tulenevalt teeb komisjon Riigikogu täiskogule ettepaneku eelnõu tagasi lükata. Kas see küsimus on praegu ühemõtteliselt arusaadav?

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mart Nutt! Rohkem küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Paar lühikest märkust selle eelnõu ja tänase arutelu kohta. Tõepoolest, sellel eelnõul on mitmeid tehnilisi puudujääke. Näiteks kui eelnõu autorid soovivad muuta kodakondsuse seaduse § 14 lõiget 4, siis tuleks muuta ka lõikeid 5 ja 6. Samuti, millele ka viidati, kuna riigid üldiselt ei vabasta isikuid kodakondsusest enne, kui teises riigis on tehtud otsus uue kodakondsuse andmise kohta, siis tuleks eelnõus näha ette kord, kuidas ühest kodakondsusest teise sujuvalt üle minna, olemata vahepeal kodakondsusetu staatuses. Neid tehnilisi puudujää-

ke võib kindlasti kasutada ettekäändena, miks eelnõu edasisest menetlusest loobuda, aga tegelik probleem on palju põhimõttelisem. Kolleegid Reformierakonnast ja IRL-ist näikse arvavat, et olukord, kus Eestis elab ligi 100 000 muu riigi kodaniku ning teist sama palju kodakondsuseta isikuid, on normaalne.

Meie praegune kord, kus kahe kodakondsuseta vanema Eestis sündinud laps saab kodakondsuse lihtsustatud korras, on absoluutne miinimum, mille me oleme kehtestanud, et täita rahvusvahelisi kokkuleppeid laste kodakondsusetuse vältimiseks. Kindlasti on kodakondsusetus ka kõige ebasoovitavam olukord. Samas usun, et Eesti huvides on, kui kõigil siin sündinud ja Eestit ainsaks kodumaaks pidavatel püsielanikel oleks Eesti riigiga püsiv, Eesti kodakondsusel põhinev side. See edendaks oluliselt nende isikute integratsiooni Eesti ühiskonda ning osalemist poliitilises ja ühiskondlikus elus. Eesti huvides ei ole see, kui meie kodakondsuspoliitika jäikuse tõttu saab suur hulk siin sündinud lapsi automaatselt muu riigi kodanikeks.

Nüüd natukene statistikat. 2012. aasta alguses oli Eestis alla 15-aastaseid lapsi, kellel on mõne muu riigi kodakondsus, 7381. Võrdluseks: määratlemata kodakondsusega lapsi oli 1520. Need arvud ei pruugi tunduda teab mis suurena, aga kui me seame need laiemasse konteksti, siis see nii ei ole. 2011. aastal sündis Eestis kokku 15 000 last. Alla 15-aastaseid lapsi, kelle üks vanem on mittekodanik ja teine mõne muu riigi kodanik, üldjuhul Venemaa kodanik, nagu kolleeg Mart Nutt juba välja tõi, oli sel ajal 3143. On teada, et 2234 neist lastest on teise riigi kodanikud ning 312 on määratlemata kodakondsusega. Ülejäänud 600 kohta Siseministerium teavet ei esitanud, tõenäoliselt ei ole teada, milline on nende kodakondsusstaatus. Mida need arvud näitavad? Esiteks, me ei suuda ka praeguse regulatsiooniga täielikult välistada kodakondsusetuse taastootmist, kuna üle 300 lapse, kelle üks vanem on halli passiga ja teine muu riigi kodanik, on ikkagi kodakondsusetud. Teiseks, üle 2000 siin sündinud ja kasvava lapse saavad automaatselt teise riigi kodanikuks ning nende hilisem liikumine Eesti kodakondsusesse on raskem ja sellisena ka ebatõenäolisem.

See eelnõu pakub osalist lahendust olukorrale, kus me taastoodame oma riigis teise riigi

kodanikke. Minu arvates on sellise lahenduse otsimine mõistlik ja vajalik. Ju siis IRL-i ja Reformierakonna rahvasaadikud arvavad, et Venemaa kodanike arvu suurenemine viimase 20 aasta jooksul nullist 100 000-ni on soovitatav. Muuseas, 2011. aasta rahvaloendus näitas, et Eestis elab püsivalt muu kodakondsusega isikuid 105 000. Aastal 2000 oli neid 95 000, niiis on suurenemine ligi 10 000. Tahan juhtida tähelepanu, et sama perioodi jooksul suurenes Eesti kodanike arv vaid 6000 inimese võrra. Reformierakond ja IRL on dogmaatiliselt eitanud vajadust muuta meie kodakondsuspoliitikat ühiskonna vajadustele vastavaks. Tahaks teid õnnitleda, et selle tagajärjel kasvab meil teiste riikide kodanike arv kiiremini kui Eesti kodanike arv. See on juba iseenesest tõeline saavutus. Arvestades, et see ei ole saavutatud mitte immigratsiooni suurenemise, vaid oma inimeste teise kodakondsusesse lükkamise teel, on see lausa fenomenaalne. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh, kolleeg Jevgeni Ossinovski! Palun, kolleeg Yana Toom Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Mul ei ole tegelikult sellele, mis siin juba kõlas, suurt midagi lisada, välja arvatud see, et esiteks, nagu mu kolleeg Eldar Efendijev praegu rehkendas, sünnib iga neljas laps Eesti riigis teise riigi kodanikuna, mis on väga kummaline. Teiseks tahan ma parandada ühe vea, mis komisjoni esindajal kogemata tuli, nagu oleks antud juhul tegemist sünnijärgsete kodanikega, kellel on

õigus topeltkodakondsusele. See ei ole nii. Me räägime lihtsustatud korras naturalisatsiooni teel kodakondsuse andmisest, mis tähendab seda, et see ei ole võrdne sünnijärgse kodakondsusega ega anna õigust topeltkodakondsusele ka põhiseaduse mõistes. Me tahame lihtsalt, et Eesti riigis Eesti püsielanikel sündivatel lastel oleks selle riigi kodakondsus, et nad oleksid seeläbi Eesti riigiga seotud ja integreeriks Eesti ühiskonda ka oma vanemad. Ma tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjon on teinud ettepaneku eelnõu 356 tagasi lükata, siis tuleb see meil läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 356 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 42 Riigikogu liiget, vastu oli 32, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust. Eelnõu 356 on menetlustest välja langenud. (Tabel 17.)

Lugupeetud kolleegid, meie päevakord on ammendatud. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 12.38.

Istungi kestus 2 tundi ja 38 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 13. märts 2013

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Riigiettevõtete juhtide palgad
2. Lobitegevuse reguleerimine
3. Vabadussõja võidusamba ehituspraak
4. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus
5. Eesti rahva kaitse

Istungi rakendamine

1. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) kolmas lugemine

2. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) teine lugemine

3. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) teine lugemine

4. Looduskaitse seaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (289 SE) teine lugemine

5. Jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühineamise seaduse eelnõu (373 SE) esimene lugemine

6. Ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (379 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud valitsusliikmed ja peaminister! Alustame infotundi. Palun teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 44 Riigikogu liiget, puudub 57.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitse-

seminister Urmas Reinsalu ja justiitsminister Hanno Pevkur.

1. Riigiettevõtete juhtide palgad

Esimees Ene Ergma

Alustame küsimuste esitamist. Head kolleegid, kuna täna on tervelt üheksa registreeritud teemat, siis ma luban esitada ainult kaks kohepeal registreeritud küsimust. Alustab kolleeg Ester Tuiksoo, küsimus on peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Olete varemgi väljendanud nõrdimust liiga kõrgete palkade pärast mõnes riigi osalusega ettevõttes. Need palgad riivavad rahva õiglustunnet. Põhiliselt on need probleemid küll teie koalitsioonipartneri haldusalas. Meenutame Estonian Airi juhi Tero Taskila hiigelpalka, mis oli üle 33 000 euro ja mille eest me saime vastu tegelikult pankrotis lennufirma. Eelmisel nädalal määras Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse nõukogu uue juhatuse liikme kuupalgaks 6500 eurot. Kas see ei ole taas näide selle kohta, et nõukogu liikmetel ei jätku vastutustunnet palgaküsimuste lahendamisel ning seda tuleks teha seaduse tasandil? Kas te pooldate sellist varianti?

Andrus Ansip

Aitäh! Teie küsimuses sisaldunud hinnangu vastutustunde kohta olen ma muidugi sunnitud nõustuma, sest minu meelest ei ole nõukogu liikmetel seda vastutustunnet mõnel juhul – aga mul on siiski hea meel öelda, et ainult mõnel üksikul juhul – piisavalt olnud. Ma ei pea proportsionaalseks 33 000 euro suurust palka, nagu maksti Tero Taskilale, või sellist palka, nagu on makstud teistele juhatuse liikmetele sealsamas Estonian Airis (14 000 või 18 500 eurot), või kas või personaliülema 8600 euro suurust palka. Need ei ole mõistli-

kud summad. Ma ei pea normaalseks ka seda, kui me ühe makseagentuuri osakonnajuhatajale maksame 6500 euro suurust palka. 6500 eurot kuus! Seda on ilmselgelt liiga palju, arvestades Eesti keskmist palka, Eesti avalikus teenistuses makstavaid palku ja ka palku, mida makstakse võrreldavates ettevõtetes Eesti erasektoris. Seadusega kõike reguleerida ei ole võimalik, see ei ole ka mõistlik. Aga ma olen juba avaldanud kahtlust, et me mingisuguseid raame nendest kahest näitest tulenevalt peaksime ilmselt üritama seada. Ehkki ma ei arva, et see on lihtne protsess.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Keskerakond algatab täna taas kord eelnõu, millega piiratakse riigi osalusega ettevõtete ja sihtasutuste juhtide palka. Põhipalga ülempiiriks näeme ette 6000 eurot kuus. Me leiame, et ühegi riigiettevõtte juhi vastutus ei saa olla suurem kui Vabariigi Presidendi oma. Näiteks oli börsiettevõtte Tallinna Kaubamaja juhi töötasu – teiegi vihjasite erasektorile – eelmisel aastal üle 5800 euro kuus. Kas on lootust, et Reformierakonna fraktsioon seda eelnõu toetab?

Andrus Ansip

Aitäh! Vastust peate küsima Reformierakonna fraktsiooni liikmetelt. Mina Reformierakonna fraktsiooni ei kuulu, aga ma saan teile öelda oma arvamuse. Ma ei pea sellist lausalist lae kehtestamist meie oludes mõistlikuks, sest mõnel äriühingul oleks tõepoolest raske tippjuhti leida, kui palgatase selline oleks. Näiteks läks Eesti Energia eelmine juht tööle Soome ja talle makstakse seal mitu korda enam kui Eestis. Mõne ettevõtte tippjuhi puhul on rahvusvaheline konkurents tõepoolest tegelikkus ja hea tippjuhi eest tuleb maksta küllalt arvestatavat tasu. Samas on äriühinguid, mis kuuluvad riigile ja kus palgad on erasektoriga võrreldes, ma ütleksin, isegi tagasihoidlikud. Lae kehtestamiseks nendel puhkudel põhjust ei ole, pigem stimuleeriks lae kehtestamine neid selle lae poole püüdlema. Ma ei saa ka täpselt aru, miks te tahate laeks kehtestada 6000 eurot

kuus, sest presidendi praegune kuupalk on kaugel 6000 eurost. Meenutuseks ütlen veel seda, et peaministri palk on 4000 eurot kuus. See teie lagi on ju suhteliselt suvaline ja minu meelest ei ole see väga põhjendatud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna, proua juhataja! Austatud peaminister! Võib-olla need palganumbrid vajavadki diskussiooni, aga ma küsin siiski veel. Riigimetsa Majandamise Keskuse nõukogu otsustas eelmise aasta augustis, et juhatuse esimehe palk tõuseb 7000 euronit kuus. Teie valitsuse rahandusminister on väljendanud selle palgatõusu üle rahulolematust. Miks teie valitsuse ministrid ei kasuta võimalust vahetada sel juhul välja nende nõukogude liikmeid, et liikmeks saaksid inimesed, kes teeksid teistsuguseid otsuseid?

Andrus Ansip

Aitäh! Ka see on üks võimalik lahendusvariant. Nagu ma juba vastasin, probleem ei ole lausaline. Meil ei maksa kohe hakata arvamata, et riigile kuuluvate äriühingute või sihtasutuste juhtide palgad ongi Eestis ebaloomulikult suured. Ei, võrdlus erasektori palkadega, mille kohta on piisavalt võrdlusmaterjali, kinditab pigem seda, et riigile kuuluvate äriühingute juhtide palgad ei ole valdavas osas põhjendamatult suured, kuid mõnes äriühingus on need tõepoolest ebaloomulikult ja täiesti põhjendamatult suured. Riigimetsa Majandamise Keskuse juhi palk jääb erasektoriga võrreldes konkurentsiliselt alla, arvestades 1,2 miljardi euro suurust bilansimahtu ning ka seda, et tuleb aastast on suurusjärgus 20 miljonit eurot. Ma arvan, et erasektoris teeniks sellise ettevõtte juht märksa rohkem kui RMK juht, ehkki kade meel on mul ikkagi.

Esimees Ene Ergma

Kaks kohapeal registreeritud küsimust. Kolleeg Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Riigiettevõtete juhtide kõrgete palkadega haakub

väga hästi just praegu päevakorral olev dividendile sotsiaalmaksu kehtestamine. Peaaegu kõik lehed räägivad täna sellest ja mitmed ettevõtjad on selle poolt. Meil on palju inimesi, kes küll teenivad tulu, aga selle pealt sotsiaalmaksu ei maksa. Milline on teie arvamus, kas palga maksmine dividendina, hiilides kõrvale sotsiaalmaksust, mida seadus praegu tegelikult lubab, on eetiline? Milliseid kompromisse te siin näete? Kas on eetiline näiteks see, et arstid, kes sisuliselt töötavad ju sotsiaalsüsteemis, ise sellesse süsteemi dividendi saades ei panna?

Andrus Ansip

Aitäh! Palga maksmine dividendina ei ole kindlasti eetiline ja ma väidan, et see ei ole ka seaduslik. Dividendi tuleb maksta ikkagi investeringutelt teenitud kasumilt ning see maksmine peab igas äriühingus ja ettevõttes olema selgelt sihipärane. Aga ma möönan, et on probleeme, teatud valdkondades sisuliselt võetaksegi töötasu äriühingust dividendina välja. Nende küsimustega tegeleb maksuamet ja minu meelest tegeleb ta nendega üksjagu efektiivselt. Kuid probleem on olemas ja lihtsaid lahendusi sellele ei ole. On väga kerge öelda, et maksustame dividendi sotsiaalmaksuga. Jah, ilmselt saaksime siis mõnelt osalt sotsiaalmaksu ka korralikult kätte, aga dividendide üldmaht võib väheneda niivõrd, et selle tagajärjed tööhõivele ja investeringutele oleksid väga negatiivsed. See ei ole koht, kus lihtsad lahendused töötaksid, kus oleks võimalik kergelt öelda, et homme teeme teistmoodi ja kõik hakkab olema märksa parem. Enne nii radikaalsete otsuste langetamist on siiski hädavajalik teha põhjalik analüüs.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te viitasite, et meie riigiettevõtete tugevad juhid saavad Soomes mitu korda kõrgemat palka. Mulle aga meenub, et meil on tihtipeale nii, et täna on küll kõva juht, aga homme lastakse ta lahti, nagu juhtus Estonian Airis Taskilaga, EAS-i juhtidega ja teistega. Täna on ta kõva mees ja saab suurt palka, homme aga ei kõlba kuhugi.

Siit minu küsimus. Öelge mulle, palun, mida peaks teie arvates ütlema näiteks kuus 320–400 eurot teenivate Kagu-Eesti inimeste õiglustunne, kui nad vaatavad, milliseid hiigelsummasid makstakse riigiettevõtete juhtidele, keda pidevalt, iga päev lehes kritiseeritakse, näiteks nagu praegu Eesti Energia juhti. Mida rahva õiglustunne ütlema peaks, kui teie ütlete, et nad on kõvad juhid?

Andrus Ansip

Aitäh! Ma olen täna juba korduvalt siit kõnepuldist palunud mitte teha ühe või kahe halva näite põhjal üldistusi kõigi riigile kuuluvate äriühingute või riigi asutatud sihtasutuste ja nende juhtide kohta. Ma kordan veel: mulle teadaolevalt saavad meie riigile kuuluvate äriühingute juhid *summa summarum*, läbilõikena, vähem palka kui võrreldava suuruse, kasumlikkuse ja bilansimahuga ettevõtete juhid erasektoris. Sama käib sihtasutuste kohta. Ma ei ole kindlasti nõus väitega, et riigile kuuluvate äriühingute juhid on valdavalt ülemakstud. Aga mitte mingil juhul ei saa minust Tero Taskila ülisuure palga õigustajat. Ma olen seda palka kritiseerinud sellest ajast peale, kui see mulle teatavaks sai. Ma ei ole kindlasti nõus õigustama ka EAS-i juhatuse uuele liikmele häältega 6 : 5 määratud 6500 euro suurust kuu-palka, teades, et peaaegu kaks korda suuremas mahus toetusi välja maksva PRIA juht saab 2890 eurot (see oli vist see summa) või et Keskkonnainvesteeringute Keskuses, kus võrreldes EAS-iga on toetuste maht samuti peaaegu kaks korda suurem, on juhi palk kaks korda väiksem. Sellele pole õigustust.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Lobitegevuse reguleerimine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Andres Anveltilt justiitsminister Hanno Pevkurile. Palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Teie eelkäija, justiitsminister Kristen Michal algatas ministeeriumis lobireeglite väljatöötamise. Näiteks andis ta oktoobris pressiteates edasi

sõnumi, et ühiskonnale oleks enim kasu huvide esindamise heade tavade sõnastamisest. Samuti oli selleks hetkeks selgunud, et pelgalt tavadest ei piisa ja seda valdkonda tuleb asuda ka seadustes sisustama. Kirjad, mis tutvustasid võimalikke lahendusi, tulid ka fraktsioonidesse, aga praegu valitseb teie juhitas ministriumis vaikus. Siit küsimus: kas te ei pea seda teemat enam prioriteediks?

Hanno Pevkur

Aitäh! Vaikus ei tähenda, et tööd ei tehta. Kui vaadata seda, mis on olnud, ja seda, mis on tulemas, siis ma kinnitan teile, et töö õiguskeskkonna selgemaks ja paremaks muutmiseks käib pidevalt. Vaatame ka lihtsaid arenguid: õigusloome normitehnika eeskiri on olemas, samamoodi on kinnitatud kaasamise hea tava. Need mõlemad puudutavad otseselt lobimist ja eelnõude väljatöötamist. 1. aprillil ehk kohekohe jõustub uus korruptsioonivastane seadus, kus on need sätted sees. Kõige olulisem tuleviku suunatud töö on seotud karistusõiguse revisjoniga. Karistusõiguse revisjon vaatab muu hulgas üle mõjuvõimuga kauplemise paragrahvi, millele on juhtinud tähelepanu GRECO. Need tööd ja tegemised käivad edasi. GRECO näiteks viitab just nimelt mõjuvõimuga kauplemise parema reguleerimise vajadusele. Selge vahetegemine seadusega lubatud kaasamisprotsessil ja oma huvide eest seismisel ning ebaseaduslikul tegevusel ehk mõjuvõimuga kauplemisel tuleb täpsemalt kirja panna. See töö praegu kenasti käib. Loodetavasti veel selle aasta jooksul jõuavad parlamendi ette karistusõiguse revisjoni käigus väljatöötatud seadusmuudatused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, esimene täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea justiitsminister! Ma küsin natukene konkreetsemalt. Sinu eelkäija rääkis väga selgelt sellest, et seda valdkonda tuleb asuda ka seadustes sisustama. Selles kirjas, mis laiali saadeti, ei räägitud niivõrd karistusseadustikust. Lobitöö, mis kaasneb seaduste väljatöötamisega täitevvõimu tasandil, vajab sinu eelkäija sõnade kohaselt minu arusaamist mööda just reeglitega sisustamist.

Ta ei pidanud silmas mitte seda, kuidas karistatakse, kui on mõjuvõimuga kaubeldud, vaid seda, kuidas toimub see protsess, kui erinevad huvigrupid alustavad seaduste kujundamist. Milline on sinu seisukoht, kas see reeglistik peaks olema juba alguses olemas või me räägime ainult karistustest?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti on see reeglistik kogu protsessi käigus vajalik. Ma ütlen veel kord, et kui vaadata neid samme, mis on kaasamise hea tava ja õigusloome normitehnika koostamise näol astunud, siis need annavad selged juhtnöörid selleks, kuidas Eestis õigust saab muuta või luua. Kas me peame selle täpselt kirja panema? Näiteks on Justiitsministeeriumi tehtud lobireeglite analüüs suhteliselt paks, see sai eelmisel aastal valmis. Seal on käsitletud paljusid teemasid. Näiteks on ära toodud võrdlus teiste riikidega, kuid eelkõige on käsitletud seda, millised on avalikule võimule kehtestatavad lobireeglid. Kas peaksid olema piirangud näiteks selles osas, et kui sa oled olnud lobist, siis sa ei või teatud aja jooksul minna riigiteenistusse või laiemas mõttes avalikku teenistusse, või et sa ei või minna teatud valdkonda tööle lobistina, kui sa oled olnud ametnik? Neid selgesõnalisi piiranguid on arutatud. Samamoodi on arutatud, kas piisab piirangutest ainult avalikus sektoris. Seda, millised normid täpselt kirja pannakse, on praegu väga raske öelda. See arutelu seisab meil veel ees. Küll aga võin öelda, nagu sa ka ise esimeses küsimuses ütlesid, et seda probleemi ei saa lahendada ainult hea tava põhimõttel. On olemas ka üks Riigikohtu lahend, mis viitab sellele, et ainult heast tavast ei piisa, vaid see teema on vaja täpselt seaduses fikseerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine täpsustav küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Ma tahan liikuda konkreetse poole. Me teame, et GRECO-le vastamiseks ja mingite sammude tegemiseks on meil jäänud umbes poolteist aastat. Sellepärast ma seda sinult küsingi. Suvel ja sügisel tegi endine justiitsminister väga jõulisi avaldusi ja rääkis, et lobiteema on lähiaja priori-

teet. Ma ikkagi ei kuulnud sult tähtaegu, millal Justiitsministeerium kavatseb mingite ettepanekutega seadusandja ette tulla. Mulle jääb tahes-tahmata mulje, et tol ajal ehk suvel ja sügisel oli selle küsimuse selline terav tõstatamine seotud rohkem sellega, et natukenegi maandada tollast Reformierakonnaga seotud rahastamisskandaali. Millised need konkreetsed tähtsused ikkagi oleksid?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti on sotsiaaldemokraatidel mitmesuguseid tundeid eelmisel aastal toimunuga seoses. Aga luba mul sulle kinnitada, et planeeritud tegevused on kõik töös. Ma ütlen veel kord, et selle aasta jooksul, loodetavasti sügissessiooni alguseks, on meil karistusõiguse revisjon valmis. Vaatame mõjuvõimuga kauplemise karistused üle, siis saame tulla ennetamise juurde. Analüüs on valmis ja selle pinnalt saab otsuseid tegema hakata. Sa mainisid GRECO-t ehk korruptsioonivastaste riikide ühendust. See on hästi oluline. Sa mainisid, et GRECO-le tuleb anda vastus. Seda me kindlasti teeme. Teravik on eelkõige karistusõiguse revisjonil. Sealt edasi juba vaatame, kas ja kui palju me lisaks heale tavale saame panna lobireegleid kui selliseid kirja seadustesse.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Hea minister! Te mainisite mõjuvõimuga kauplemist. Just värskelt on ilmunud informatsioon, et Keskerakonna peasekretär, hea kolleeg Priit Toobal on avaldanud mõju Tallinna linnapeale. Ta on lobistanud, et mõned parteikaaslased, kes ei ole tasunud erakonna kassasse teatud summasid, peaksid oma töökoha kaotama. Üllatuslikult nad töökoha kaotasid. Kas teie hinnangul on siin võimalik rääkida mingist lobitegevusest või mõjuvõimuga kauplemisest, mis on lausa kriminaalkorras karistatav, või on küsimus puhtalt poliitilises kultuuris või selle puudumises?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma jätaksin karistusõiguslike hinnangute andmise siiski organitele, kes selle

eest vastutavad, eelkõige prokuratuurile ja politseile. Aga mis puudutab sellist tegu tervikuna, siis ma usun, et me peaksime hakkama pih-ta sinu mainitud viimasest osast ehk poliitilisest kultuurist. Vaatame erakondade rahastamist laiemalt. Justiitsministeeriumi analüüs näitab, et eri riikide erakondades on kasutusel teatud mandaadiga seotud n-ö täiendavad liikmemaksud. See on olnud vabatahtlik. Kui Keskerakond on valinud selle tee, et teatud mandaadiga, näiteks ka Riigikogu liikme mandaadiga, kaasneb suurem liikmemaks kui erakonna tavaliikmetel, siis on see nende õigus. Kui rääkida ametnikest, siis üldine eeldus avalikus teenistuses on see, et ametnik palgatakse tööle ametikohale sobivuse järgi, mitte selle järgi, kas ta kuulub ühte või teise erakonda.

Esimees Ene Ergma

Viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Rait Maruste.

Rait Maruste

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! On hea meel tõdeda, et selle teemaga endiselt töötatakse. Sellega tuleks edasi minna, sest praegu menetletakse ka erakondade rahastamise teemat, sh ettevõtete annetusi erakondadele. Et teha vahet, kas ettevõtted rahastavad erakondi või tegelevad lobitööga, on äärmiselt vajalik, et oleksid olemas lobitegemise reeglid. Ma mõnan, et see on keeruline ja see ei ole lihtne töö. Kas te olete mõelnud, et alustuseks ei pea me neid lobireegleid tingimata vastu võtma seaduse tasemel aktiga, vaid võiks töötada välja üleminekuvariandi, selleks et koostöös parlamendiga ja näiteks kaubandus-tööstuskajaga või kellegi kolmandaga luua hea käitumise tava või tuua näiteid praktika kohta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Tegelikult sellest kogu temaatika alguse saigi. Justiitsministeerium võttis ühendust kaubandus-tööstuskajaga, arutamaks, kas lobireeglite kehtestamisel võiks olla esimene samm hea tava loomine. Kaubandus-tööstuskajast tuli üsna konkreetne küsimus, kas me suudaksime hea tava kirja panna. Edasi toimusid arutelud ja Justiitsministeeriumis tehti lobireeglite põhjalik analüüs, mis näitas, et võiks alustada heast tavast. Küll aga tuakse analüüsis välja, et kui me vaatame lobireeglite

rikkumise juhtumeid, kus võib olla tegemist karistatava käitumisega, siis on vaja seadusliku regulatsiooni, muidu ei ole võimalik tagada nende juhtumite menetlust. Hea tava rikkumine ei ole teatavasti karistusõiguse mõttes piisav, selleks et kedagi süüdi mõista. Kindlasti oleks ka minul hea meel näha, et mitte ainult ettevõtjatel, vaid ka huvigruppidel ja vabaihendustel oleksid seadusloomeprotsessi käigus selged, ühtselt tunnustatud reeglid, kuidas ministriumidega suhelda. Ma võin tuua näite ühe seaduseelnõu väljatöötamise kohta. Huvigrupp tuli ministriumiga kohtuma ja nendega oli kaasas advokaat, kes aitas huvigrupi seisukohti formuleerida Justiitsministriumile sobivamas keeles. Klassikalises mõttes võiks öelda, et ta aitas seadusloomeprotsessile kaasa. Võib-olla oli isegi tegemist lobimisega, aga see oli täiesti seaduslik tegevus.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Vabadussõja võidusamba ehituspraak

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Lauri Laasilt kaitseminister Urmas Reinsalule. Palun!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud kaitseminister! 8. märtsil saime Eesti Päevalehest teada, et vabadussõja võidusamba remonditööd ja praagi ümbertegemine ei paista lõppevat. Sedakorda kaevatakse üles ning rajatakse uuesti võidusamba taga olev nõlv, kuna selle ehituskvaliteet on väga vilets. Pinnas on ebahühtlaselt vajunud ning nõlval muru ei kasva. Inseneride sõnul on põhjus kõrvalekalletes ehitusprojektist: seal, kus peaks täitematerjaliks olema liiv, on kokkuhoiu eesmärgil kasutatud ehitusprahiti, samuti ei ole pinnasekihtide tihendamiseks kasutatud õiget tehnikat. Milliseid samme on võidusamba tööde tellija ehk Kaitseministrium astunud, et selgitada, kes vastutab ehituspraagi eest võidusamba nõlva rajamisel?

Urmas Reinsalu

Austatud Riigikogu liige! Meenutuseks ütlen, et monumendi rajamise eest vastutas Tšehhi firma Sans Souci ning firma Celandier

vastutas tseremooniaväljaku tööde eest, sh võidusamba tseremooniaväljaku taga asuva nõlva ehituse eest. Mis puudutab samba rajanud Tšehhi firmat Sans Souci, siis Kaitseministrium pöördus praaktööde tõttu arbitraaži poole. Mul on hea meel öelda, et kohus mõistis Kaitseministriumide kasuks välja kogu nõude, summas 696 828 eurot, ning maksed algavad 1. aprillist s.a. Mis puudutab Celandieri tehtud töid, siis tuleb juhtida tähelepanu sellele, et seoses pankrotistumisega Celandier aastal 2011 likvideeriti. Kuna probleeme on veekahjustustega ja sellega, et nõlv vajub, siis tegi Riigi Kinnisvara AS ekspertiisi. On selge, et meie keskse mälestusmärgi ümbrus peab olema laitmatult korrastatud. Selgus, et Harjumäel puudub korralik sadeveedrenaaž ning olukorra parandamiseks peaks Tallinna Kommunaalamet drenaažisüsteeme täiendama. Sellele on ka linnavalitsuse tähelepanu juhitud. Selles ulatuses, nagu Kaitseministriumil võimalik oli, 2010. aastal drenaažisüsteeme uuendati. Mis puudutab nõlva vajumist, siis see on tõepoolest toimunud seetõttu, et seal kasutati täitematerjalina ehitusprahiti. Ekspertid arvasid, et tegemist on ehituspraagiga ja see töö tuleb ümber teha, tuleb kasutada täitepinnast, mis on toodud mujalt. Selline on ministriumide seisukoht ja seda viib ellu Riigi Kinnisvara AS, kes praegu seda objekti haldab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, esimene täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Me kuulsime, et tööde tegija on pankrotis, seega jääb tööde ümbertegemise maksumus ilmselt maksumaksja kanda. Aga probleemid sambataguse nõlvaga hakkasid ilmnema ju kohe peale samba valmimist. Selles võisid veenduda kõik, kes sealt mööda jalutasid. Miks ei reageeritud kohe, kui vead ilmnesisid, ega nõutud puudujääkide kaotamist siis, kui garantii veel kehtis?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Nagu ma ütlesin, nimetatud ettevõtte likvideeriti 2011. aastal. Riigi Kinnisvara AS on tellinud ekspertiisi ning praaktöö tuvastanud. Celandieri lepingu kogumaksumus oli 1,7

miljonit eurot. Leping nägi ette tseremooniaväljaku ja selle ümbruse korrastamist, nõlval tehtavate tööde osa sellest oli 30 000 eurot. Selge on see, et need tööd tuleb ära teha sellisel moel, et vabadussõja võidusamba ümbrus oleks laitmatult korras. On selge, et ekspertiisiga on tuvastatud nii projekteerija kui ka ehitaja vastutus ehituspraagi eest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lauri Laasi, teine täpsustav küsimus!

Lauri Laasi

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Seadusest tulenevalt peab sellisel objektil olema ka tööde järelevalve. Kes tegi omal ajal järelevalvet ja äkki oleks võimalik pöörata see nõue järelevalvet teinud firma vastu, juhul kui ka see ei ole vahepeal pankrotti läinud?

Urmas Reinsalu

Kindlasti analüüsib Kaitseministeerium koostöös Riigi Kinnisvara AS-iga nii ehitaja kui ka järelevaataja vastutust. Seda me kindlasti teeme. Kui vastutus on kindlaks määratud, siis me pöörame need nõuded täies mahus täitmisele. Nagu ma ütlesin, me pöördusime kohtusse võidusamba rajatise püstitanud Tšehhi ettevõtte Sans Souci vastu ning oleme täies mahus saavutanud võidu. Mis puudutab nõlvaga seotud probleeme, siis need on ilmnenu aja jooksul. Nagu ka ekspertiis leiab, ei olnud neid võimalik tuvastada kohe, vaid alles pärast aastate jooksul toimunud vihmavee kogunemist ja nõlva kasutamist. Aja jooksul ongi nõlv vajunud ning see vajumine ja sadevee kogunemine on põhjused, mis eeldavad reageerimist. On tehtud ehitusekspertiis ja leitud, et on tehtud praaktööd ning see töö on vaja korralikult ümber teha. Kui on võimalik pöörata nõuded isikute vastu, kes nendes töodes on osalenud, siis seda kindlasti tehakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Võidusambaga samasuguse tähtsusega on vabadusmonumendid mitmes regioonis.

Teile teadaolevalt on vabadusmonumendi ehitamise ja taastamise soov ka Valgas. Selle üle on peetud läbirääkimisi Kaitseministeeriumiga ja teatud summad on eraldatud. Kuid kohalik kogukond ja algatajad näevad, et sellest summast ei piisa selleks, et vabadusmonument käesoleval aastal avada. Kas te olete nõus alustama uuesti läbirääkimisi, et toetada Valgas avatavat vabadusmonumenti?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Kohalike linnade ja asulate vabadusmonumentide taastamine või uute mälestusmärkide püstitamine on olnud kohalike inimeste ja kogukondade ning omavalitsuste väga tänuväärne töö. Kaitseministeerium seda igati toetab. Kaitseministeerium on vastavalt kokkulepetele toetuse kokku leppinud ka Valga linnaga. Ma olen kindel, et riigi ja kohaliku omavalitsuse koostöös ning kohalike rahvuslike ühenduste kaasabil see monument püstitatakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud kaitseminister! Te räägite väga asjatundlikult sadevee kogunemisest ja kõigist ehituslikest ebaõnnestumistest. Aga mis te arvate, kes peaks sellise ebaõnnestunud ehitise eest poliitiliselt vastutama?

Urmas Reinsalu

Ma ei ole absoluutselt nõus sellega, nagu vabadussõja võidusammas oleks ebaõnnestunud. Täna viisin ma pärja Johan Laidoneri perekonna rahulasse, sest möödub 60 aastat Johan Laidoneri surmast. Vabadussõja võidusammas on meie keskne rahvuslik monument, mis on mõeldud sõjalise võidu tähistamiseks. See, et samba tehnilises teostuses on olnud ehituslike probleeme ja, nagu ma ütlesin, neid on olnud ka tseremooniaväljaku ümbrusega seoses, on tööde tegijate küsimus. Riigi ülesanne tööde korraldajana on esitada nõudeid, kui töid ei ole tehtud nõuetekohaselt. Nagu ma ütlesin, Tšehhi ettevõtte Sans Souci suhtes on arbitraažimenetlus toimunud, kogunõude määras kohus riigi kasuks ning need maksed

algavad. Kui tseremooniaväljaku ümbruses on tegemist vaegtöödega, siis tuleb need tööd uuesti teha. Selle monumendi tähtsus eeldab, et monument ise ja ümbruskond on laitmatult korrastatud. Selle Kaitseministeerium ja mälestusmärgi hooldaja Riigi Kinnisvara AS kindlasti tagavad.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Heljo Pikhofilt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Haridusminister ütles 20. veebruaril Riigikogu suures saalis, et direktor võib õpetajana tööle võtta ükskõik millise kõrgharidusega inimese. Teisisõnu võivad lasteaias, põhikoolis ja gümnaasiumis töötada inimesed, kellel pole pedagoogilist kõrgharidust, seejuures jääb inimese kutsemeisterlikkus direktori otsustada. Tsiteerin haridusministrit: "Me laseme rohkematel enast proovile panna." Kas te olete valitsuses arutanud, millised muud institutsioonid oleksid nõus, kui nende juures panevad enast proovile erialase ettevalmistusega inimesed? Vaatame kas või kohtuorganeid, tervishoiuasutusi, transpordiettevõtteid.

Andrus Ansip

Aitäh! Vaevalt et te haridusministri sõnadele päris täpselt viitasite. Ilmselt ei olnud tema mõte see, et kooli peaksid tööle asuma õpetajatööks ettevalmistamata inimesed. Ma ei usu, et Jaak Aaviksoo on seda väitnud, seetõttu ei hakkagi ma selle väitega praegu võitlema. Samas tuleb tunnistada, et me oleme haridusnõuete lati kohati ikkagi väga kõrgele sättinud. Oleks mõistlik viia latti rohkem vastavusse tegelike võimalustega, mitte ainult haridusvallas, vaid ka mitmete muude normatiivide osas. Sellise üldise lähenemisega olen ma nõus. Mis puudutab kõrghariduse olemasolu või puudumist, siis ei saa näiteks Riigikogu liikmetele sellist nõuet kehtestada, seda ei ole kehtestatud ka ministritele. Praeguses valitsuses ei ole ilma

kõrgharidusega ministreid, kuid Eestis on selliseid ministreid olnud. Ma väidan, et mitmes Euroopa riigis on olnud edukaid ministreid, kellel pole olnud kõrgharidust. Ma ei taha hariduse puudumist propageerima hakata, aga see pole ainus näitaja. Tahtmised ja tegelikkus peavad koos käima. Me ei saa seada latti nii kõrgele, et ressursid sunnivad meid paratamatult lati alt läbi jooksma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Ma ei ole sellega päris nõus, et ei tea mis hariduse ja ettevalmistusega inimesed võiksid lapsi õpetada. Meie haridusminister ütles tõepoolest niimoodi siinsamas Riigikogu saalis. Eesti hariduse infosüsteemi viimaste andmete järgi langes põhikoolist aastatel 2006–2009 välja ligi 2000 õpilast. Koolide esitatud andmete alusel on Eestis 24 000 last, kes vajavad õppekava omandamiseks lisameetmeid, kui eesmärk on toimetulevate inimeste kasvatamine. Tõsisema puudega lapsi on nende seas 5000, ülejäänud juhtudel saaks hooliva toega aga ennetada või leevendada käitumishäireid ja õpiraskusi, koolist väljalangemist ja ka hilisemat toimetulematust tööturul. Millega on põhjendatud valitsuse seisukoht, et on otstarbekas kaotada abiõpetajate ametikohad ja jätta tugispetsialistide rahastamine juhuse hooldeks?

Andrus Ansip

Te omistate jälle valitsusele väiteid ja seisukohti, mida meil pole olnud, nagu te omistate ka ministrile väiteid, mida ilmselgelt tema suust kuulnud ei ole. Keegi ei kavatse abiõpetajatest loobuda, seda mõtet ei ole. Vastupidi, erivajadusega õpilaste paremaks õpetamiseks kavatsetakse senisest enamal määral abiõpetajatesse panustada. Te võitlete minu meelest praegu tuuleveskitega, mitte tegelike probleemidega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Ma loodan, et te olete lugenud uut põhikooli- ja gümnaasiumiseadust. Seal ei ole isegi abiõpetaja institutsiooni enam sees, praeguses seaduses see on. Siit tuleneb ka kõik muu. Haridus- ja Teadusministeeriumi koduleheküljel on põhjalik analüüs selle kohta, kui palju läheb Eestile maksma alaharitud elanikkonnakiht. Selles on välja toodud, et ainuüksi praeguste põhiharidusega või veelgi madalama haridustasemega inimestele keskhariduse andmine annaks riigieelarvesse juurde 0,32%. Siit minu küsimus: kas te olete leidnud mingi salarelva, kuidas on võimalik riigieelarvesse lisatulu teenida ilma meie lastesse ja noortesse õigel ajal panustamata? Ma tuletan veel meelde, et logopeede, eripedagooge jt tulevikus riigieelarvest ei rahastata.

Andrus Ansip

Oi jah, siin oli kolm küsimust, kolm kategoorilist väidet ja mitte ühegagi nendest ma nõus olla ei saa. Kuidas te saate praegu väita, et Eesti riik ei panusta laste haridusse? Iga inimene, kelle lapsed on koolis käinud, saab ju aru, et Eesti riik panustab laste haridusse. Need on niisugused kohatud propagandistlikud väited, millega minul, ma arvan, ei sobi siin isegi diskuteerima hakata. Te viitasite erivajadusega lastele. Te peaksite teadma, et nende laste rahastamisega on riik viimasel ajal just rohkem tegelnud ehk nende õpilaste nn peара на on suurenenud 24%. Väita, et riik ei ole midagi teinud ja riik justkui ei tahagi, et noortel oleks hea haridus, ei ole minu meelest kohane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Kõigepealt ütlen repliigina, et sellist mõistet nagu "abiõpetaja" kehtivas põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses tõepoolest ei ole. Aga minu küsimus on järgmine. Siin oli juttu võimalusest võtta tööle õpetajaid, kes ei vasta täpselt õpetaja akadeemilistele kvalifikatsiooninõuetele. Praegu kujutatakse koolidirektoreid rumalate inimestena, kes ei suuda teha õigeid personalivalikuid, kes kindlasti võtaksid tööle kõige halvemaid inimesi, keda võtta on.

Eestis on väga hästi käivitunud projektid "Tagasi kooli" ja "Noored kooli", mis on andnud häid tulemusi. Küll on aga praegu situatsioon, kus doktorikraadiga keemik tohib anda tunde ülikoolis, aga mitte üldhariduskoolis. Kas te arvate, et selline situatsioon on mõistlik?

Andrus Ansip

Teie küsimuses oli juba vastus olemas. Kui ta on ikka doktorikraadiga ja võib ülikoolis loenguid pidada, tunde anda ja laboratoorseid töid juhendada, miks ta siis ei peaks tohtima koolis tunde anda? Need barjäärid on meil kohati kunstlikult ehitatud. Te viitasite teaduste doktorile, aga ma arvan, et ka näiteks direktorite ametisse asumise rangeid raame võiks üle vaadata küll. Minul on ülikoolist saadud muu hulgas keemiaõpetaja diplom, lisaks organilisele keemiale õppisin ma ka pedagoogilisi aineid, aga arvan, et praeguste mõõdupuude järgi ma kooli juhtima küll ei tohiks minna. Võib-olla ei tohikski?

Esimees Ene Ergma

Palun, viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Lihtsalt teadmiste värskenduseks ütlen, et praegu PGS siiski õpetaja abi või abiõpetaja teemat väga selgelt sisaldab. Et sellel teemal sõna võtta, peaksid Riigikogu liikmed sellega rohkem kursis olema. Aga ma küsin, kas teie hinnangul on ikkagi võimalik kas või õpetaja abide rolli suurendada, et väljalangemine põhikoolist väheneks. See väljalangemine on siiski liiga suur.

Andrus Ansip

Jah, kindlasti on võimalik erivajadusega laste individuaalsema kohtlemise abil vähendada koolist väljalangemist. See kohati nõukogude ajast pärit erivajadusega laste kohtlemise viis, mille põhjal näiteks diabeedi või muu haiguse puhul paigutati lapsed erikooli, on mitmes Põhjala riigis praeguseks, isegi juba aastakümneid tagasi täiesti unustatud. Ma olen käinud ühes Norra koolis, kus ka raske vaimupuudega lapsed õppisid tavaklassis, neid abistasid õpetaja abid või abiõpetajad (see on juba maitseasi, kuidas neid nimetada). Sellega olid rahul erivajadusega laste vanemad, lapsed ise

ja ka teised lapsed, kellel mingeid erivajadusi ei olnud. Ükski inimene, ükski laps ei ole täiesti andetu. Igal lapsel on mingi anne ja see on tarvis üles leida. Kui erivajadusega lapsed õpivad tavaliste lastega samas klassis, siis ka need tavalised lapsed õpivad maailma vaatama natuke teise nurga alt ja lõpuks rikastab see kõiki.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Eesti rahva kaitse

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on Inara Luigaselt kaitseminister Urmas Reinsalule. Palun!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma jätkan laste teemal. Eesti riik on loodud rahva ja vabaduse kaitseks, nii armastatakse ikka ja jälle korrata pidupäevakõnedes. Argipäevadel võtab rahva kaitsmine aga teise varjundi. Rahvas ootab riigilt kaitset toimetulekuraskuste ja vaesuse eest. Ka statistika räägib seda keelt. Õiguskantsler on lasteombudsmanina koostanud ülevaate "Vaesus ja sellega seotud probleemid lastega peredes". Ülevaates tuuakse välja, et Eestis elab absoluutses vaesuses peaaegu iga viies laps. Kui siia lisada vaesusriskis elavad lapsed, siis puudutab vaesus 63 000 last. Paljudest juhtumitest võib teha järelduse, et puudust kannatavad lapsed kannatavad tihti ka alatoitumuse all. Minu küsimus on teile kui kaitseministrile ja IRL-i esimehele: mida tuleb teha täna ja homme, et lapsed, meie riigi ja rahva tulevased kaitsjad, ei peaks koolitundides leivast mõtlema?

Urmas Reinsalu

Aitäh, austatud küsija! Kahtlemata on tegemist väga olulise ja keskse küsimusega, mis puudutab sotsiaalkaitset ja seda, et riigi sotsiaalkulutusi tehtaks just nimelt tegelike abivajajate heaks. Seetõttu on väga mõistlik peretoetuste reform, mis peaks selle aasta suvel jõustuma ja järk-järgult peretoetusi vajaduspõhiselt kasvatama, tehes seda astmeliselt kuni 2015. aastani välja. Just nimelt need olulised

märksõnad, perekonna sissetulek ja laste arv perekonnas, on sellel puhul arvesse võetud. Aga riigi sotsiaalkaitse ja sotsiaalkulutuste osakaalust rääkides tuleb öelda, et eelmisel aastal vastuvõetud nelja-aastane riigi eelarvestrateegia näeb ette riigi sotsiaalkulude kasvu 2016. aastaks ligikaudu pooleni riigieelarve kogumahust – 48,4%-ni. Koalitsioonipartneritel on käsitlus, et lapsetoetuste ja peretoetuste vajaduspõhisus peaks paremini realiseeruma, ka kohalike omavalitsuste antav abi peaks paremini abivajajate kätte jõudma. Selle nimel tuleb tegutseda. Need praktilised sammud, mida ka parlament on teinud, seda kinnitavad. Aga laiemas plaanis on võitluses parema toimetuleku eest ja võitluses vaesusega oluline ikkagi tööhõive ja reaalsalga kasv, et inimesed saaksid ennast ja oma peret tööga ära elatada. Seetõttu on väga tähtis, et viiendat kvartalit järjest on reaalsalg kasvunud, küll ainult samm-sammult ja esialgu vähe, aga siiski. Kindlasti peab valitsuse poliitika kesse olema majanduskasv, mis tähendab reaalsalga kasvu ja seda, et inimestel on võimalik oma peret ülal pidada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, esimene täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh vastuse eest! Peretoetuste suurendamine seda olukorda kindlasti ei paranda, see võib-olla natuke leevendab, aga ei paranda. Väga paljud ajaleheartiklid aga räägivad, et lastel ei ole peale kooli kuhugi minna ega midagi teha. Sporditegemise võimalused peaksid olema aluseks, et meie lastest kasvaksid tugevad ja terved inimesed. Ometi juhtus nii viisi, et kärpimise perioodil, 2009. aastal, otsustasid IRL ja Reformierakond lisaeelarvega muuta olukorda nii, et spordiseaduse ja noorsootöö seaduse kaudu vähendati kohalike omavalitsuste tulubaasi. Nüüd on olemas isegi kohtulahendeid, kus valda, kes on sporditegemisse panustanud, süüdistatakse raha raiskamises. Kui valitsus jätab lapsed ilma sellistest võimalustest, siis kuidas tagada meie tulevaste Eesti riigi ja rahva kaitsjate isamaaline vaimsus?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Kindlasti ei jäta keegi Eesti lapsi kaitseta. Mis puudutab väiteid, otsekui süüdistatakse omavalitsusi spordi ja laste huvitegevuse toetamises, siis need lükkan ma ühemõtteliselt tagasi. Niisuguseid süüdistusi ei ole kindlasti esitatud. Mis puudutab laste huvitegevuse toetamist, siis huvitegevus on lisaks üldisele kooliharidusele laste tasakaalustatud arengus väga oluline. Seetõttu on koalitsioon kokku leppinud, et meie eesmärk on 2014. aasta 1. jaanuarist seada just nimelt laste huvitegevuse toetamiseks sisse üleriigilise toetusena nn ringiraha ehk huvitegevuse toetus. Millisel moel ja kuidas see rakendub, on konkreetse eelnõu ettevalmistamise küsimus ja kindlasti parlamendi lõpliku otsuse küsimus. Ma olen kindel, et seda algatust parlamendis toetatakse. Aga mis puudutab Eesti perede toimetulekut laiemas plaanis, siis ma rõhutan, et võti on majanduse areng, mis tagab suurema tööhõive ja selle, et inimeste palgad, inimeste sissetulekud kasvaksid. See on valitsuse keskne poliitika. Kaugemas plaanis tagab selle, et inimesed saaksid parema sissetuleku, haridus. Seetõttu on valitsus ette valmistanud väga ulatusliku haridusuuenduste kava ning ka parlamendis on praegu menetluses põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse uuendused. Kogu hariduskaar on pikemas plaanis seotud inimeste elujärgiga kõigis Eestimaa paikades.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine täpsustav küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud minister! Ma võin tuua ühe näite. Kuusalu vallas on olemas just selline kohtulahend. Kohalikku omavalitsust justkui süüdistatakse selles, et ta alusetult maksab kinni kulutusi, milleks ta ei ole kohustatud. Kolleeg Heljo Pikhof rääkis siin palju lastest, põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatustest jne. Väga paljud erivajadusega lapsed suunatakse meil tavakooli, kuid õpetajad ei tule seal kõigi õpilaste õpetamisega toime. Me teame, et Eesti riigis on olemas asendusteenistus. Need meessoost isikud, kes peavad läbi tegema kaitseväeteenistuse, võivad teenida ka õppeasutustes, kui näiteks usulised või kõlbelised veendumu-

sed ei luba neil relva kanda. Nad võivad teenida ka õppeasutustes, kus õpivad erivajadusega õpilased. Kuidas see süsteem on korraldatud ja kuidas see toimib?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Tõepoolest, põhiseaduse kohaselt on üldine reegel see, et noored mehed, kes on kaitseväekohuslased, peavad läbi tegema ajateenistuse, kuid maailmavaatelistel, veendumuslikel ja religioossetel põhjustel on noortel õigus ajateenistusest keelduda. Neile on võimalik pakkuda asendusteenistust. Kaitsevägi teeb siin koostööd erinevate, just nimelt humanitaarse ja sotsiaalse rolliga institutsioonidega, sh hoolekandeesutustega. Neil noortel on võimalik oma kohustust seal realiseerida. Senise praktika põhjal võib öelda, et see panus ei ole füüsilises mõttes sugugi mitte väiksem kui ajateenistuses. See on kindlasti vajalik töö, mida noored teevad, ja väärib igati tunnustamist, juhul kui noored on maailmavaatelistel põhjustel selle valiku teinud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Infotunni aeg on läbi. Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Suur tänu Riigikogu liikmetele küsimuste esitamise eest ja suur tänu valitsusliikmetele küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärgu seitsmenda töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan Riigikogu menetluse riigivara seaduse § 81 täiendamise seaduse eelnõu, mis käsitleb riigi osalusega juriidilise isiku nõukogu liikmete määramise korda. Senise praktika kohaselt kooskõlastab Riigikogu komisjon oma otsusega vaid sellise juriidilise isiku nõukogu liikmete nimetamise, kelle tegevust reguleerib eriseadus. Juriidilises isikus,

kelle tegevust eriseadus ei reguleeri, nimetab nõukogu liikmed vastav minister või valitsus kollektiivselt. Avalikkuses on spekuleeritud selle üle, et nõukogu liikmete nimetamine ministri poolt on poliitiline kokkulepe parteide ja mõnikord ka nende suurannetajate vahel, hoolimata sellest, kas kandidaadil on piisav pädevus selles valdkonnas nõukogu liikmena töötada või mitte. Selleks et takistada täitevvõimu kuritarvitusi ning suurendada avaliku halduse usaldusväarsust ja läbipaistvust, tuleb pärast eelnõu seadusena jõustumist iga riigi osalusega juriidilise isiku nõukogu liikme nimetamisel saada nõusolek Riigikogu asjaomaselt komisjonilt. Kui nõusolekut ei saada, tuleb täitevvõimul pakkuda välja uus nõukogu liikme kandidaat. Riigi osalusega juriidilised isikud on riigivara, demokraatlikus riigis kuulub riigivara rahvale ning selle valitsemine on delegeeritud rahva põhiseaduslikele esindajatele. Riigivaraseaduse kohaselt tuleb riigivara valitseda eesmärgipäraselt, otstarbekalt, säästlikult ja heaperemehelikult. Selle eesmärgi saavutamiseks ning seeläbi kodanike huvide paremaks kaitseks riigivara valitsemisel on parlamentaarses riigis hädavajalik, et Riigikogul oleks sõnaõigus riigi osalusega juriidilise isiku nõukogu liikmete nimetamisel. Sellega tagatakse, et nõukogu liikmete nimetamisel toimub laiapõhjaline arutelu ja hinnatakse kandidaadi sobivust, mis omakorda suurendab riigi osalusega juriidilise isiku nõukogu liikmete pädevust ja parandab otsuste kvaliteeti. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, sünnipäevalaps Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Otsustasin minule olulisel päeval teha valitsuskolitsioonile kingituse. Ma annan Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel üle seaduseelnõu, mille eesmärk on ühtlustada äriühingu, kus riigil on vähemalt otsustusõigus, ning riigi asutatud sihtasutuse juhataja liikmete tasustamine kõrgemate riigiteenijate palgasüsteemiga. Seaduseelnõus leitakse taas kord, et selliste ettevõtete juhtide palkade määramisel võiks olla aluseks Eesti Vabariigi presidendi palgamäär, sest põhiseaduse järgi on presidendil Eesti Vabariigis kõige suurem vastutus. Oleme seda seaduseelnõu edasi arendanud ja jõudnud seisukohale, et

sedakorda võiks koos selle eelnõu menetlemisega olla laual heade töötulemuste eest lisatasu maksmise süsteemi täiustamine, sest meie eesmärk ei ole konkurentsivõimet halvendada. Aga juhtivad koalitsioonipoliitikud, kelle arvamus on mulle väga tähtis, näiteks peaminister Andrus Ansip ja rahandusminister Jürgen Ligi, on korduvalt kulme kergitanud selle peale, kuidas on võimalik, et EAS-i nõukogu sõlmib jälle sellise töölepingu, jne. Loetelu võiks jätkata. Arutagem seda koos, head kolleegid, ja tehkem asjad Eestis ilusaks! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Austatud juhataja! Head kolleegid! 15 sotsiaaldemokraati esitavad arupärimise justiitsministrile. Selle teema on erakonna huvides tehtavad süüteod. Eelmise kolmapäeva telesaadetes "Pealtnägija" selgus, et Peipsi kandi äri-mees, IRL-i liige Paul Kärberg sundis hulga oma töötajaid Isamaa ja Res Publica Liitu astuma ning hääletama valimistel Aivar Koka poolt. Soovime, et justiitsminister annaks selge hinnangu juhtumitele, kus mõjuvõimu omavad isikud sunnivad ähvardustega inimesi erakonda astuma ja teatud poliitikute poolt hääletama. Karistusseadustikus on kriminaliseeritud sundparteistamine, valimis- ja hääletamisvabaduse rikkumine ja ka hääle ostmine. Nende süütegude eest on ette nähtud kuni aastane vangistus. Paraku võivad kurjategijad end turvaliselt tunda, sest nende tegude puhul on äärmiselt raske tõendeid koguda ja jälitustoimingud on lubatud üksnes hääle ostmise korral. Me küsime Hanno Pevkurilt, kas uurimisorganitel on võimalik tõestada erakonda astuma sundimist ning hääletamisvabaduse rikkumist või tuleks nende süütegude uurimisel lubada ka jälitustegevust. Ministril tuleb öelda, kas olukord, kus töövõtja astub tööandja nimetatud erakonda, on karistusseadustiku mõttes käsitletav süüteona. Ootame Hanno Pevkuri hinnangut ka olukordade kohta, kus omavalitsus saab riiklikku investeringutoetust tingimusel, et vallavanem astub mingisse kindlasse erakonda. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Juhatusel nimel olen vastu võtnud kaks seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab sellele seadusele, edastan selle adressaadile otsekohe.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. märtsil algatatud Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatava protokollil Iiri rahva murede kohta seoses Lissaboni lepinguga ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon. Teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. märtsil algatatud veeseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon. Kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. märtsil algatatud autoriõiguse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon. Neljandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. märtsil algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, tolliseaduse ja vangistusseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon. Viieandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. märtsil algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Head kolleegid, palun tähelepanu! Üks täpsustus: tänase neljanda päevakorrapunkti arutelul, Vabariigi Valitsuse algatatud looduskaitse- ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 289 teisel lugemisel, peab juhtivkomisjoni ettekande keskkonnakomisjoni liige Tõnis Kõiv.

1. Riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (346 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Head kolleegid, kuna selle seaduseelnõu seadusena vastuvõtmine vajab Riigikogu koosseisu hääleteenamust, siis teeme palun veel kord kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 90 Riigikogu liiget, puudub 11.

Nüüd, lugupeetud kolleegid, panem lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigi õigusabi seaduse, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 346. Palun hääletada!

Poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastulolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

2. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas 28. jaanuaril avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 365, mille esimene lugemine lõpetati siin saalis 20. veebruaril. Sotsiaalkomisjoni ettepanekul määras Riigikogu esimees muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 2013. aasta 26. veebruari kell 16. Riigikogu

fraktsioonide liikmed eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitanud.

Eesti Linnade Liit pöördus 8. veebruaril kirjaga sotsiaalkomisjoni poole. Lisaks Eesti Linnade Liidule avaldasid eelnõu kohta kirjalikku arvamust ja tegid oma ettepanekuid avaliku teenistuse seaduse muutmiseks Tartu Linnavalitsus ja Tallinna Linnakantselei. Kuna tegu on põhimõtteliste avaliku teenistuse seaduse muutmise ettepanekutega, siis sotsiaalkomisjon saadab need ettepanekud Justiitsministeeriumile ja Riigikogu põhiseaduskomisjonile, kes on avaliku teenistuse seaduse põhimenetlejad. Kui on vaja, siis saab Riigikogus alгатada seadusmuudatused. Sotsiaalkomisjoni poole pöördus ettepanekutega ka Rahandusministeerium. Nendele ettepanekutele tuginedes tegi sotsiaalkomisjon eelnõu kohta viis muudatusettepanekut.

Peale eelnõu esimese lugemise lõpetamist kogunes sotsiaalkomisjon eelnõu arutamiseks ja teise lugemise ettevalmistamiseks istungitele 28. veebruaril ning 11. märtsil. Nendel aruteludel osalesid Sotsiaalministeeriumi ja Rahandusministeeriumi ametnikud.

Need viis muudatusettepanekut, mis sotsiaalkomisjon eelnõu kohta lisas, on laias laastus järgmised. Esimese muudatusettepanekuga täpsustatakse mõistet "palk", see muudetakse seaduses täpsemaks. Avaliku teenistuse seaduses käsitletakse põhipalka, aga praeguse redaktsiooni põhjal oleks palga sisse läinud ka kõik lisatasud ja muud sellised tasud. See oli selline mõiste täpsustamise ettepanek.

Muudatusettepanek nr 2 on samamoodi seotud palga mõistega.

Muudatusettepanek nr 3 käsitleb puhkuse kompenseerimist isikutele, kelle ametikoht muutub töökohaks. Nagu te teate, uue avaliku teenistuse seaduse järgi sõlmitakse osa seniste ametnikega soodustingimustel tööleping. Kuna uus avaliku teenistuse seadus jõustub 1. aprillist s.a, siis on just nimelt puhkusepäevade kompenseerimise osas vaja teha tehniline täpsustus. Nendele inimestele, kellega sõlmitakse soodustingimustel uus tööleping, ei kompenseerita eelnevaid puhkusepäevi rahaliselt, vaid puhkusepäevade arvestus kandub edasi uue lepingu alusel. See tagab mõlemat pidi võrdse kohtlemise, nii nendele, kes jäävad tööle avaliku teenistuse seaduse alusel, kui ka nendele,

kes otsustavad jätkata soodustingimustel töölepingu alusel, keda arvatavasti on enamus.

Neljanda muudatusettepanekuga nähakse kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses ette üleminekusäte, mille kohaselt töölepingu alusel töötamise piirangut ei kohaldata enne 2013. aasta kohalikke valimisi. Nimelt, üleminekuga uuele avaliku teenistuse seadusele tekib olukord, kus osa seni avaliku teenistuse seaduse alla kuulunud ametikohtadest läheb töölepingu seaduse alla. Seega tekiks olukord, kus alates 1. aprillist ei tohiks praegu volikogu liikmena töötavad isikud jätkata tööd volikogu liikmena ja peaksid tagasi astuma. Me pidasime mõistlikuks pikendada selle avaliku teenistuse seaduse säte rakendumist kuni järgmiste kohalike omavalitsuste valimiseni. Viis kuud enne järgmisi valimisi ei ole mõtet hakata volikogudest tagasi kutsuma neid ametnikke, kes kehtiva seaduse järgi võivad sellel kohal töötada. See uue avaliku teenistuse seaduse ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse säte jõustuks peale seda, kui järgmiste, sellel sügisel toimuvate omavalitsuste valimiste tulemused on välja kuulutatud.

Viienda muudatusettepanekuga on seotud puhkuse arvestamise jõustumise kuupäev. Muudatusettepaneku järgi jõustuks see säte 27. märtsil, mis annaks piisava aja puhkusepäevade arvestuseks, kui 1. aprillil s.a jõustub uus avaliku teenistuse seadus täies mahus. Nüüd ongi muudatusettepanekud lühidalt tutvustatud.

Komisjon otsustas teha juhatusele ettepaneku saata eelnõu täiskogu 13. märtsi päevakorda ja teine lugemine lõpetada. Kõik otsused, mis käsitlesid muudatusettepanekuid ja samuti siin saalis tehtavaid otsuseid, olid konsensuslikud. Samuti langetas sotsiaalkomisjon otsuse, et kui eelnõu teine lugemine 13. märtsil lõpetatakse, siis tuleks eelnõu kolmas lugemine läbi viia 14. märtsil 2013. aastal ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Margus Tsahkna! Küsimus, kolleeg Kajar Lember.

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Kas te kujundasite komisjonis põhimõttelise seisukoha, kas te toetate linnade liidust ning Tartu ja Tallinna

linnaavalitsusest tulnud analoogseid seisukohti? Kas te toetate neid või te ei arutanud seda?

Margus Tsahkna

Aitäh! Me otsustasime, et me ei ava seda arutelu, kuna tegu on põhimõtteliste küsimustega, mis puudutavad avaliku teenistuse seaduse põhimõttelisi kokkuleppeid. Seda diskussiooni peeti Riigikogus saalis siis, kui valmistati ette avaliku teenistuse seadust. Kuna täna teie ees oleva seaduseelnõu eesmärk on lisada seadusesse puhtalt tehnilised-rakenduslikud sätted, siis me leidsime, et pigem edastame need konkreetsed ettepanekud põhiseaduskomisjonile ja Justiitsministeeriumile, kes avaliku teenistuse seaduse eelnõu ette valmistasid. Põhiseaduskomisjon oli ka Riigikogus juhtivkomisjon. Neil on suurem pädevus ja n-ö ajalooline kogemus, et seda teemat arutada. Ma arvan, et see on ka linnade liidu ja kõigi nende pöördujate huvides.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tiina Lokk-Tramberg!

Tiina Lokk-Tramberg

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kas te võite mulle öelda, kas ametikoht muutub töökohaks sellest hetkest, kui arvestatakse maha tänuraha?

Margus Tsahkna

Aitäh! Minu teadmiste järgi avaliku teenistuse seaduses tänuraha sätestatud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Selle eelnõu menetlemise käigus sai meile kõigile ju selgemaks, et Eestis on tekkinud veel üks avaliku teenistuse liik ehk n-ö tasu saavad poliitikud, näiteks vallavanemad, volikogude liikmed, volikogude esimehed jt. See eelnõu käsitleb neid ja sätestab neile teatud piirangud, samas ATS neid ei käsitle. Kui Riigikogu liikmete garantiid on väga selgelt seadusesse kirja pandud, siis näiteks kohaliku omavalitsuse tasandil töötasu saavate poliitikute garantiisid peaaegu kuskil seaduses enam ei eksisteeri. Kas te olete arutanud, et need

tuleks uuesti lauale võtta ja ATS selles suhtes üle vaadata?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! See on üks nendest teemadest, mille me edastasime põhiseaduskomisjonile ja Justiitsministeeriumile. See on põhimõttelise vaidluse koht. Seda vaidlust peeti juba siis, kui ATS-i üle arutleti. Avaliku teenistuse seaduse muutmist oli oodatud ju pikki aastaid. Uus seadus on siin vastu võetud ja jõustub s.a 1. aprillist. Ma ennustan, et me tuleme siia saali veel korduvalt sellega seotud küsimustega tagasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Ma küsin selle esimese muudatuse kohta, mis te komisjonis tegite. See on nii ja ei ole ka. Öötöö eest öötöötasu maksmine on muidugi aritmeetiline vigur. Aga lisatasu puhul tuleb rääkida ka sellisest juhust, kui üks töötaja asendab teist, kõrgema palgaga töötajat. Siis on see küll asjakohane. Selles sõnastuses jäävad need inimesed nendest tasudest ilma. Kui sa oled madalamal ametikohal, madalama palga peal ja asendad kedagi, kes on kõrgema koha peal, teed seejuures ületunnitööd või muud lisatasuväärilist, siis sinu lisatasu tuleb sinu madalama palga pealt. Selline jama tekib.

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Selle muudatuse põhjendus oli see, et termin "palk" sai seadusesse sellisena sisse kirjutatud tulenevalt sellest, et võeti automaatselt üle töölepingu seaduse termin "töötasu". Kui palga sees on ka kõik lisatasud, siis on vaja täpsustada selle mõiste sisu. Põhipalgaga asendamine oligi see muudatus. Aga kui tekib selline olukord, nagu küsija mainis, siis me peame seda arutama.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Margus Tsahkna! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Nagu juba öeldud, on seaduseelnõu kohta tehtud viis muudatusettepanekut. Esimese, teise ja kolmanda muuda-

tusettepaneku on esitanud Riigikogu sotsiaalkomisjon, juhtivkomisjon on neid täielikult arvestanud. Neljanda ja viienda muudatusettepaneku on samuti esitanud Riigikogu sotsiaalkomisjon ja neidki on täielikult arvestatud. Me oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Seaduseelnõu 365 teine lugemine on lõpetatud.

3. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti õiguskomisjoni liikme Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Austatud esimees! Lugupeetud kolleegid! 25. veebruari seisuga selle eelnõu kohta mingisuguseid täiendusi või parandusi tekkinud ei olnud, küll aga saabus 25. veebruaril siseministri kiri, milles sisaldub terve hulk ettepanekuid, et sinna dokumenti võiks juurde kirjutada üht-teist, mis ei ole küll otseselt selle dokumendi sisuga seotud, aga on sellele piisavalt lähedane. Põhjus, miks see kiri tuli, seisneb selles, et 9. aprillil me läheme üle uuele infosüsteemile, mille tinglik nimetus on SIS II (Schengen Information System II), mis muudab teataval määral nii neid andmeid kui ka juriidilist regulatsiooni, mis tuleneb meie kuumisest Schengeni ruumi ja sellega kaasnevasse infosüsteemi.

Muudatusettepanekud on olemas ja põhiliselt taanduvad need järgmisele. Ühel juhul kaob ära sõna "otsekohalduv". Nimelt on määrused otsekohalduvad, teised juriidilised dokumendid hakkavad meie süsteemis kehtima natuke teistmoodi. Teiseks, Siseministeeriumi andmekogu hakkab kujutama endast Schengeni infosüsteemi riigisisest osa. Kolmandaks on siin ülevaade andmetest, mis registrisse kantakse. Siin on juttu loovutamise või välja-

andmise eesmärgil tagaotsitavast isikust ehk isikust, kes on kadunud, kuid keda otsitakse taga, samuti tagaotsitavatest tunnistajatest, süüdistatavatest ja süüdimõistetutest ning andmetest, mis on seotud arestimise, konfiskeerimise või kriminaalmenetluses asitõendi tagamisega. Samuti on eraldi nimetatud, et fikseeritakse andmed isikuga kaasas olevate asjade kohta, mis on sõidukis, laevas või lennukis. Nimelt, muudatus seisneb selles, et kuni seniajani sai seda informatsiooni kasutada ainult asjade kohta, mis liikusid maismaad pidi. Eraldi on juurde toodud ka andmed, mis on isikuga mõistlikkuse piirides seotud: sõiduki, laeva, lennuki või konteineri andmed. Need on täiendused, mis siseministri kirjast tulenevalt komisjonis läbi vaadati ja heaks kiideti. Komisjoni ettepanek on üksmeelne: neid muudatusettepanekuid tuleks täielikult arvestada.

Mis puudutab politsei ja piirivalve seadust ning selles olevaid palga- ja sotsiaalpunkte, siis nii nagu need esimesel lugemisel olid, nii need ka jäid. Komisjoni ettepanek on, et ka need punktid tuleks arvesse võtta.

25. veebruaril toimunud koosolekul otsustati saata kõik see kraam täiskogu päevakorda 13. märtsil, mis on täna. Juhul kui arvestatakse meie ettepanekut teine lugemine lõpetada, siis on meil ettepanek saata see eelnõu kolmandale lugemisele 14. märtsil, s.o homme.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin! Palun küsimus kolleeg Kadri Simsonilt!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Igor Gräzin! Kas ma sain õigesti aru, et ministeeriumist tulid muudatusettepanekud, mis selle seaduseelnõu teksti ei puudutanud, mis olid võib-olla ainult mõtteliselt seaduseelnõuga seotud? Kas ministeeriumist poleks olnud korrektsem neid välja pakkuda juba enne eelnõu Riigikogule üleandmist?

Igor Gräzin

Oleks ikka olnud, jah, aga pakuti, nagu pakuti.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Ma kasutan juhust ja ütlen, et pärast seda koosolekut tuleb Peipsiveere toetusrühma koosolek siinsamas ukse taga. Las ma ütlen selle siit puldist ära, pärast nagunii ei lasta.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Peipsiveere toetusrühma koosolek, eks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg Igor Gräzin, Peipsiveere toetusrühma koosolek ei puuduta selle seaduseelnõu arutelu.

Igor Gräzin

Puudutab ikka, Peipsi on ka veekogu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Vaatame läbi muudatusettepanekud, mida oli viis. Esimese, teise, kolmanda, neljanda ja viienda muudatusettepaneku on esitanud õiguskomisjon, st neid on täielikult arvestatud. Me oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Seaduseelnõu 364 teine lugemine on lõpetatud.

4. Looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu (289 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandjaks palun kõnepulti keskkonnakomisjoni liikme Tõnis Kõivu!

Tõnis Kõiv

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Riigikogu lõpetas looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu 289 esimese lugemise 23. jaanuaril 2013. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 6. veebruar 2013 kell 16. Eelnõu kohta esitati tähtajaks üks parandusettepanek ja samuti sai

keskkonnakomisjon kaks arvamust, ühe Eesti Erametsaliidult, teise Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt.

Riigikogu keskkonnakomisjon arutas looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu muudatusettepanekuid esmaspäeval, 25. veebruaril. Arutelu juures oli lisaks keskkonnakomisjoni liikmetele ka Keskkonnaministeeriumi õigusosakonna nõuniku kt Merike Laidvee.

Nüüd keskkonnakomisjonile esitatud muudatusettepanekust. Selle esitas komisjoni liige Annely Akkermann. Ettepanek oli sõnastada ümber riigivaraseaduse § 66 lõike 6 viimane lause ja asendada lauseosa "eelistatakse võõrandatava kinnisasjaga pikemat ühist metsapiiri omava kinnisasja omanikku" lauseosaga "eelistatakse nendest kõrgema pakkumise teinud kinnisasja omanikku". Samas soovitakse lisada lause, mille kohaselt loetakse ühiseks metsapiiriks samuti kinnistu piiri metsakõlvikualal paiknev piiritähis. Teatavasti ei ole piiritähis praeguse regulatsiooni järgi iseseisvalt ühise piiri määramise aluseks, ühine piir peab olema ikkagi pikem kui üks punkt. Muudatusettepaneku põhjenduse kohaselt kasutatakse praegust olukorda eelkõikulepete tegemiseks enne kinnisasja enampakkumist. Selle tagajärjel soetab kinnistu enampakkumisel paljudel juhtudel alghinnaga see, kellel on õigus kasutada eesõigust. Muudatusettepaneku autori andmetel võõrandatakse praktikas 70–80% sellisel viisil omandatud kinnisasjadest edasi kolmandatele isikutele ühe kuni kolme kuu jooksul. Seega võib öelda, et regulatsioon ei täida päris hästi eesmärki, et moodustuksid suuremad metsakinnistud ja nende majandamine oleks mõistlikum.

Keskkonnaministeeriumi seisukoht on, et muudatus on mõistlik ja nad toetavad seda, kuid nad arvavad, et ühine piiripunkt ei ole ikkagi piisav selleks, et oma eesõigust tõestada. Nad lähtuvad ühest Tallinna Halduskohtu otsusest, mis ütleb, et ühine piiripunkt ei ole ühine metsapiir. Ka ministeeriumi andmetel ettevalmistatavas uues maakatastriseaduse eelnõus tehakse selget vahet piiripunktil ja piirilõigul ning metsamassiivi all mõeldakse ühtset tervikut, mida saab ka ühtsena majandada. Me kõik saame aru, et kui piiripunkt on ainuke ühendus, siis ei ole võimalik sealt ilma teistele kinnistutele minemata läbigi minna.

Keskonnakomisjon otsustas arutelu tulemusel konsensuslikult toetada esitatud esimest muudatusettepanekut sisuliselt. Teist ettepanekut, mille keskkonnakomisjon vormistas ise ja kust on välja jäetud lause, mis räägib ühisest piiripunktist, toetasime arusaadavalt kogu ulatuses.

Arutasime läbi ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt ja Eesti Erametsaliidult laekunud arvamused. Kõigepealt paar sõna arvamustest endist. Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond tutvustas meile oma mõtet, kuidas kinnistuomanikud, kellel on tekkinud õigus, et riik peaks nendelt looduskaitsepiirangutega kinnisasja ära ostma, selles väljaostmise järjekorras võiksid liikuda. Teatavasti on nendel, kelle kinnisasjale on piirangud seatud peale kinnisasja omandamist, selle seaduseelnõu järgi eesõigus, ja nendele, kes on teadvalt omandanud piirangutega kinnisasja, jääb see õigus küll alles, aga nad liiguvad väljaostmise järjekorra lõppu. Komisjon oli arvamusel, et niimoodi, nagu eelnõus on esitatud, on õige. Keskonnaministeeriumi esindaja andis veel lisaselgitusi. Õigus- ja analüüsiosakonna arvamuse põhjal muudatusettepanekut ei sündinud.

Erametsaliidu arvamus oli sisuliselt kantud sellest, et olukord võiks jääda endiseks ehk midagi ei peakski muutma. Sellest, miks see olukord muutmist vajab, rääkis esimesel lugemisel siin päris pikalt ja põhjalikult Vabariigi Valitsuse esindajana keskkonnaminister. Seetõttu võttis keskkonnakomisjon erametsaliidu arvamuse lihtsalt teadmiseks.

Keskonnakomisjon langetas 25. veebruaril seaduseelnõu 289 kohta järgmised otsused: teha Riigikogu täiskogule ettepanek võtta eelnõu 289 teine lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäeval, 13. märtsil s.a, teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu 289 teine lugemine lõpetada ning esitada siia saali muudatusettepanekute loetelu, eelnõu teise lugemise tekst ja seletuskiri. Kui Riigikogu eelnõu 289 teise lugemise lõpetab, siis teeme Riigikogu juhatusel ettepaneku võtta eelnõu 289 kolmas lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda kolmapäeval, 2013. aasta 20. märtsil. Viimane ettepanek on Riigikogu täiskogule: panna eelnõu 289 lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta.

26. veebruaril pöördus keskkonnakomisjon uuesti lühidalt tagasi seaduseelnõu 289 menetluslike otsuste juurde ja otsustas muuta looduskaitseaduse ja riigivaraseaduse muutmise seaduse eelnõu arutelul komisjoni esindajat ning määrata ettekandjaks Tõnis Kõiv. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ka õiguskantsler on selle eelnõu kohta oma seisukoha ütelnud. See seisukoht on pigem kriitiline. Ta ütles, et kui riik loob mingi kompensatsioonimehhanismi, siis ei tohiks see olla illusoorne. Selle muudatusega nihkuvad järjekorras tahapoole mitmed inimesed, kes on olnud järjekorras pikka aega, nii mõnedki juba 2004. aastast saadik. Maaost võib halvimal juhul kõne alla tulla kuni kümne aasta pärast. Igal juhul ei tundu see päris õige olevat. Kas te komisjonis arutasite õiguskantsleri seisukohta? Kui jah, siis mis tulemusega? Kui ei, siis miks te seda oluliseks ei pidanud?

Tõnis Kõiv

Aitäh! Ma rääkisin komisjoni ettekandjana sellest, mis toimus eelnõuga peale esimest lugemist, seetõttu ei maininud ma oma ettekandes Riigikogule kohtumist õiguskantsleri esindajatega, mis toimus enne esimest lugemist. Oluline on rõhutada, et tegelikult ei ole riigi kohustus maa välja osta illusoorne, vaid päris reaalne. Samuti on oluline rõhutada, et looduskaitsepiiranguga kinnisasja puhul ei saa me rääkida, nagu riik *de facto* sundvõõrandaks. See saab kõne alla tulla ainult sel juhul, kui tegemist on loodusreservaadiga, mille puhul on tõesti omanikule väga vähe (kui üldse) õigusi jäänud. Enamikul juhtudel on tegemist sihtkaitsevööndi kaitsekorruga, kus kinnisasja piirangud ei ole sedavõrd ulatuslikud, et võiks rääkida *de facto* sundvõõrandamisest ning sellest tulenevalt kiirest ja kohesest kohustusest see omanikule hüvitada. Sellele lisaks on oluline rõhutada, et on olemas ka mitmeid toetusmehhanisme, mis samuti esimesel lugemisel pikemat käsitlemist leidsid. Looduskaitsepiiranguga kinnisasja omanikele makstakse toetust, juhul kui nad seda muidugi taotlevad. Viimasena rõhutan, et kui rääkida hinnangust,

kui palju peaks kuluma aega, kuni selle peaaegu 300 omanikust koosneva nimekirjaga lõpule jõutakse, siis komisjonis kõlas siiski arvamus, et selleks kulub viis, mitte kümme aastat.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Karel Rütli!

Karel Rütli

Aitäh! Komisjonis oli juttu ka sellest, kuidas luua süsteem selliselt, et see oleks õiglane ja inimesed saaksid kompensatsiooni mõistliku aja jooksul. Nüüd on probleem selles, et riik ei planeeri eelarvesse piisavalt vahendeid selleks, et maa väljaostmist realiseerida. Kas te oskate ütelda, milline peaks olema lähiaastatel riigi panus riigieelarves, et me ei räägiks kümnest aastast või isegi pikemast ajast, vaid et väljaostmiseks läheks viis aastat või veel lühem aeg?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Mul ei ole vaja küsijale hakata üle rääkima komisjoni arutelusid nii väljaostmise aja kui ka väljaostmiseks kuuluvate summade üle, kuni selleni välja, kes täpselt selles nimekirjas on. Me oleme küsijaga mõlemad keskkonnakomisjoni liikmed ja selle informatsiooniga kursis. Aga mis puudutab eelarveid ja seda, kui suured summad peaksid eelarves olema, siis lõppkokkuvõttes on tegemist väga selgete valikutega nii ministeeriumis kui ka valitsuses ja seejärel siinsamas Riigikogu saalis. Me saame näiteks neid küsimusi meeles pidada ja esitada neid siis, kui 2014. aasta riigieelarve ja järgnevate aastate riigieelarved siia saali jõuavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul!

Priit Sibul

Hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Mul on samas laadis küsimus. Ma olen kuulnud, et orienteeriv summa, mille eest riik looduskaitsealuseid maid tagasi peaks ostma, võiks olla umbes 30 miljonit eurot. Te ütlesite, et see toimub viie aastaga. Siis võiks see summa olla kuus miljonit eurot aasta kohta. Kas teile on teada, kui palju on Keskkonnaministeerium eelarvestrateegias järgmise aastasse neid va-

hendeid planeerinud? Teine küsimus on selline: kas see eelnõu aitab teie meelest riigil kiiremini looduskaitse all olevaid maid omanikelt kätte saada, et need kuuluksid lõpuks riigile? Kas see protsess pigem lüheneb või pikeneb?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuste eest! Kõigepealt peab ütleva, et me keskkonnakomisjonis nii konkreetset ei arutanud, kui palju see võiks kinnistute kaupa maksma minna, sest kinnistud ei ole mitte kõik ühe hinnaga, vaid nad on suhteliselt erineva hinnaga. Seetõttu ei saa ma teie küsimuse esimeses osas esitatud summasid ei kinnitada ega ümber lükata. Aga küsimuse teine osa puudutas kiirust. Selle eelnõu esimeseks lugemiseks esitatud seletuskirjas ei ole ju öeldud, et eelnõu eesmärk oleks kiirus. Eesmärk on kohelda õiglaselt kinnistuomanikke, kelle kinnistule on looduskaitsepiirangud peale pandud, ning muuta kompenseerimise ja väljaostmise protsess läbipaistvamaks, selgemaks, arusaadavamaks, et kaoksid ära igasugused võimalused kõhelda ühes või teises küsimuses, kuidas see ikka toimub, kas nii või naa. Selles mõttes oleme täiesti ühel meelel, et mida selgem ja arusaadavam protsess on, seda vähem võib keegi kurta, et seal näib midagi halvasti olevat. Ei, kõik on selge ja arusaadav.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh! Austatud ettekandja! Kas teie hinnangul on maade sellises mahus looduskaitse alla võtmine, nagu seda seni Eestis on tehtud, põhjendatud?

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Jah, see küsimus puutub küll selle eelnõu teemaga kokku, aga sellegipoolest läheb arutelu tunduvalt laiemaks. Kui palju ja kuidas me võtame looduskaitsealusi väärtusi kaitse alla? Kui palju me selle juures hindame selle konkreetse kaitse alla võtmise mõju ühiskonnale ja konkreetsele omanikule? Kui palju me hindame seda, kas selle kaitse alla võtmise ja teatud piirangute kehtestamise järel see, mida me kaitsta tahame, jääb alles? Kuni sinnamaani välja, et kui seda, mida me

kaitsta oleme tahtnud, ikkagi ei ole enam alles, kuidas me suudaksime kiiresti ja võimalikult valutul moel neid kaitsepiiranguid kas leevendada või need üldse lõpetada? Siin on ees kindlasti laiem arutelu. Keskkonnakomisjonis, mille liikmed me mõlemad oleme, on seda laadi mõttevahetusi olnud ja kindlasti on neid ees ka ootamas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Sibul, teine küsimus!

Priit Sibul

Aitäh! Eelmisest vastusest tuleneb veel üks küsimus. Seletuskirjas on viide sellele, et me peaksime kompenseerimisel eelistama neid, kelle riive on intensiivsem. Aga kui mina näiteks olen maa omandanud enne 2007. aastat, teades, et see on piirangutega maa, ja nüüd tuleb naaberkrundile pesitsema merikotkas, siis on minu naaber eelistatud seisundis, nii saan ma aru. Tema riive, nagu ma selle eelnõu järgi aru saan, on justkui intensiivsem. Aga merikotka asurkond on tihenened ja jõudnud ka Lõuna-Eestisse, sinna, kus minu lapsepõlves ühtegi merikotkast ei olnud. On see riive intensiivsuse määramine teie meelest õiglane? Seal on palju muid aspekte ka, oluline pole mitte ainult see, millal ma selle maa omandasin.

Tõnis Kõiv

Aitäh küsimuse eest! Riive intensiivsuse määramine või sellest tulenev käitumine on küll õiglane. On ju väga suur vahe, kas osta selgelt piirangutega maa või osta maatulundusmaa, mets, mida saab majandada ja kus minigeid takistusi ei ole, aga siis äkki selgub, et takistus on tekkinud. Seal on suur vahe. Järgmine küsimus ei puuduta jällegi konkreetset eelnõu, vaid hoopis ühte järgmist eelnõu. Kuidas neid piiranguid maadele peale pannakse, kuidas on arvestatud nii maaomaniku kui ka laiemalt ühiskonna survegruppide ja teiste ühiskonnaliikmete arvamusi ning kuidas seda teha võimalikult mõistlikul moel? Aga ma ütlen uuesti, et see väljub eelnõu 289 raamidest, nende sätete raamidest, mida siin reguleeritakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kogu see looduskaitsepiiranguga maade vahetamise või kompenseerimise protsess on ju pikka aega kestnud ja probleeme põhjustanud. Alles 2009. aastal loodi tasaarvelduse võimalus, inimesed on siiaaani järjekorras. Mis tegelikult on see sisuline muutuse vajadus? Miks 2009. aastal loodi tasaarvelduse võimalus, just enne oli vahetamise võimalus kaotatud, ja nüüd me kaotame ka tasaarvelduse võimaluse? Kas see sisuline asjaolu on teile teada?

Tõnis Kõiv

Aitäh, hea küsija! Kõik need on head küsimused, mida oleks pidanud küsima 23. jaanuaril, kui oli esimene lugemine. Siis te oleksite saanud vastuse eelnõu autori esindajalt, keskkonnaministrilt. Vastuse neile võib saada ka seletuskirja lugedes. Nagu eelnõu seletuskirjas on välja toodud, hakkas tekkima selline olukord, kus tasaarvelduse võimalus tekkis ikkagi neil, kellel oli võimalus osaleda maaoksjonitel või kellel olid paremad finantsilised võimalused mingisugusteks sammudeks, mille tagajärjel nad said ka oma looduskaitsepiiranguga maa asjad korda. Aga kõikidel inimestel ei pruugi neid võimalusi olla. Kui see, et sul on võimalus mõnel oksjonil osaleda, annab sulle eelise ka mingis muus küsimuses, siis ei saa see ilmselt ju väga õige olla. Veel vähem on see nende omanike võrdne kohtlemine, kelle maale on need looduskaitsepiirangud seatud. See on üks põhjus. Ma lugesin seaduseelnõu seletuskirja enne tänast lugemist läbi ja soovitan seda kõigile asjast huvitatud kolleegidele. Kordamine on tarkuse ema. Seal saab nii ühte kui ka teist teada.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Tõnis Kõiv! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Lugesin minagi seletuskirja läbi enne esimest lugemist, vahepeal ja ka enne teist lugemist. Need, mida oli keeruline leida, olid vastused. Looduskaitsepiirangutega maade tagasiostmine või, õigmini, tagasi võtmine on olnud riigile problee-

mide allikas pikemat aega, juba ligi 15 aastat. Käesoleva seadusmuudatusega paraku õigus-selgus ei suurene.

Võiksime ajas minna siiski pisut kaugemale tagasi. Kui me räägime maadest ja looduskeskonnast, siis jääb paariaastasest perspektiivist natuke väheks. 2007. aastani kehtis maade vahetamise võimalus, 2007. aastal maade vahetamise võimalus vähenes, 2008. aastal see võimalus kaotati, 2009. aastal loodi uus skeem – tasaarvelduse võimalus. Nüüd, 2013. aastal, on meil eelnõuga 289 kavatsus ka tasaarveldus kaotada.

Õiguskantsler on andnud sellele eelnõule negatiivse hinnangu. Ta on öelnud: "Küll on aga minu arvates isikute õiguste kaitse seisukohalt küsitav see, et seadusandja näeb teatud olukordades kinnisasja kitsenduste eest ette hüvitise, kuid samas muudab juba käimasolevate menetluste raames "mängureegleid" ning kehtestab hüvitise saamiseks sellise korra, mis muudab kõnealuse õiguse realiseerimise, s.t hüvitise saamise, suuremal või vähemal määral illusoorseks." Eks see paraku nii ole. Kui me tahame, et inimese järjekord jõuaks kätte viie aastaga, siis me peaksime mitu korda suurendama neid summasid, mis riigieelarves maade väljaostmiseks ette nähtud on. Kui võimalik see on, eks me seda näeme järgmiste eelarvete aruteludel.

Meil ei ole praegu võimalik ütelda, kas see eelnõu kaitseb maaomanikke, metsafirmaomanikke või loodust. Igal juhul ei vähenda eelnõu kehtivasse regulatsiooni sissekirjutatud ebaõiglust, ei suurenda õigusselgust, ei kiirenda ebamõistlikult pikki protsesse, ei kaitse ka maaomanike, eriti väikemaomanike huve. Samas, teema on väga oluline ja väärib kindlasti menetlemist, see väärib pikemat menetlemist. Seega teeb Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon ettepaneku eelnõu 289 teine lugemine katkestada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on esitatud kaks muudatusettepanekut. Esimese on esitanud Riigikogu liige Annely Akkermann, juhtivkomisjon on ettepanekut osaliselt arvestanud. Teise ettepaneku on esitanud keskkonnakomisjon, juhtivkomisjon on

ettepanekut täielikult arvestanud. Me oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud ettepaneku eelnõu 289 teine lugemine katkestada. Meil tuleb see ettepanek läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 289 teine lugemine katkestada. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 16 Riigikogu liiget, vastu oli 46, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Seaduseelnõu 289 teine lugemine on lõpetatud.

5. Jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu (373 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannuse!

Keit Pentus-Rosimannus

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Esimesel lugemisel on teie ees jäätmete ja muude ainete kaadamisest põhjustatud merereostuse vältimise 1972. aasta konventsiooni 1996. aasta protokolliga ühinemise seaduse eelnõu. Kõigepealt ütlen nendele Riigikogu liikmetele, kes iga päev keskkonnoõigusega kokku ei puutu, et kaadamise all mõistetakse selles seaduseelnõus jäätmete merre heitmist. Mõistagi on see üks väga oluline võimalik merereostuse allikas.

1960. ja 1970. aastatel oli see täiesti tavaline, et vette heideti radioaktiivseid või mürgiseid jäätmeid, rääkimata lihtsalt prügist. Kahjuks ei ole selline vastutustundetu käitumine praegusekski päriselt lõppenud. Konventsioon võeti kunagi vastu just selle inetu praktika ja kaasneva merereostuse vastu võitlemiseks ning

on selles vallas üks esimesi üsna jõulisi samme. 1996. aastal asendati konventsioon Londoni protokolliga, mis võtab arvesse vahepeal toimunud muutusi keskkonnas ja keskkonnanõiguses. See on võrreldes algse konventsiooniga, mis pärineb 1972. aastast, üksjagu rangem. Just nimelt selle hilisema protokolliga me soovimegi täna liituda. Londoni protokoll keelab kaadamise, välja arvatud erandjuhtudel, kui selleks on eelnevalt luba saadud.

Läänemere kohta võib öelda, et Läänemereseilavatele Eesti laevadele see konkreetne protokoll mingeid muudatusi kaasa ei too. Me oleme Läänemere piirkonna merekeskkonna kaitse konventsiooni ehk Helsingi konventsiooni liige. Helsingi konventsioon on Londoni protokollist veel karmim ja lubab Läänemeres kaadata ainult süvenduspinnast. Selleks on vaja keskkonnaluba ja loomulikult kaalutakse selle loa andmist igal juhul väga hoolikalt.

Võib öelda, et Londoni protokolliga jõuab muu maailm lähemale nendele kiiduväärsetele nõuetele, mida meie siin juba täidame. Võiks ju siis küsida, miks me üldse selle protokolliga liitume. Protokolliga ühinemine tähendab Eestile seda, et Eesti lipu all sõitvad laevad ei pea kaadamiskeeldu järgima mitte ainult Läänemeres, vaid igal pool maailmas. Väärrika mere riigina ja ÜRO mereõiguse konventsiooni osalisriigina peaks see olema meile kindlasti iseenesestmõistetav käitumisreegel. Liitudes võtame endale kohustuse reguleerida ja kontrollida kaadamist meie laevade puhul ükskõik kus maailmas vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

Lugupeetud Riigikogu, palun teil esitatud eelnõu toetada!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Palun küsimus, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Tahan täpsustada. Kui ma valmistasin ette komisjoni ettekannet, siis ma lugesin seletuskirjast, et meie käik selles suunas on rohkem nagu preventiivne. Aga ma lugesin ka seda, et seni ei ole Eestis ühtegi sellist keskkonnaluba antud. Kuidas te hindate, kas praktikas võib neid lube vaja olla ja kuidas see toimub? See oli minu arvates natuke keeruline. Subjekt on

muidugi Keskkonnaministeerium, see on arusaadav, aga kuidas see asi tehnoloogiliselt arenema hakkab?

Keit Pentus-Rosimannus

Kas te tehnoloogilise arendamise all peate silmas seda, kuidas peaks luba taotlema? Tõepoolest, nagu te ka mainisite, seni ühtegi sellist luba taotletud ega välja antud ei ole. Kui on ette näha, et selle järele vajadus tekib, siis tuleb ametile esitada taotlus. See on seletuskirjas tehnilise poole pealt üsna põhjalikult lahti seletatud. Kui mõne tehnilise nüansi osas on vaja veel mingeid detaile täpsustada, siis seda võib teha. Aga tõepoolest, tuleb esitada ametile taotlus, see vaadatakse läbi, kaalutakse, kas tegu on põhjendatud taotlusega, ja kui on tegu põhjendatud taotlusega, siis luba antakse.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma sain teie jutust aru, et Läänemeres ei ole probleeme kahjulike ainete kaadamisega või üldse selle teemaga, neid ei ole mitte ainult Eesti laevadel, vaid ka teistel seal sõitvatel laevadel. Kas te silmaringi laiendamise mõttes võite tuua mõne näite, mis on maailmas kõige suurem probleem merre kaadamisega seoses? Veed on omavahel ju kõik ühendatud.

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! Läänemeres on need reeglid lihtsalt juba praegu rangemad. Kaadamise viise, mis on potentsiaalselt lubatud, on tõesti väga vähe ja probleeme meil olnud ei ole. Millises olukorras selline vajadus üldse võiks tekkida ja mis on eranditena välja toodud? Ka Läänemeres on olnud üks juhtum, kui lennuk oma kütuse merre laskis. Selline teguviis on põhjendatud juhul, kui muidu satuksid ohtu inimetele elud. Siis on erandkorras kütuse kaadamine lubatav. Hiljem tehakse väga põhjalikku seiret, kas see kaadamine on kaasa toonud reostuse. See juhtum mingisugust reostust kaasa ei toonud, nii et seal midagi hullu ei juhtunud. Millistel juhtudel võib kaadamine probleem olla? Tegelikult on näiteks ka laeva-

vrakke meresügavustesse uputatud. See võib ettevaatusabinõude mitterakendamise korral samamoodi reostusega lõppeda. Õnneks selliseid juhtumeid, kus see oleks kaasa toonud reostuse, meie lähiümbruses hiljuti olnud ei ole. Aga see on üks näide. Võib tuua näiteid kuni tavalise prügini välja. Riikide kultuurilised erinevused on muidugi väga suured. Aga Läänemere kaitse on tõesti just selle tõttu, et see meri ise on hästi tundlik, ikkagi päris hästi reguleeritud ja üsna range tähelepanu all.

Aseesimees Jüri Ratas

Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Lugupeetud minister! Lugesin, et 70 aastat tagasi, pärast seda suurt sõda, mis Euroopas oli, visati Läänemerre rohkem kui 350 000 tonni relvi, millest 50 000 tonni olid keemiarelvad. Soolane vesi ja madal meri on oma mõju avaldanud. On tulnud juba esmane informatsioon selle kohta. Kas teil on informatsiooni, mis saab tulevikus sellest suurest, ma ütleksin, märgist?

Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh! See on rahvusvaheliselt arutelu all, mida ette võtta keemiarelvade teadaolevate asukohtadega või kohtadega, kuhu teise maailmasõja järel keemiarelvi kaadati. Teadlased analüüsivad ja modelleerivad võimalikku reaktsiooni, mis võib tekkida nende relvade eemaldama hakkamisel. Selle kohta ei ole praegu otsust, kas oleks otstarbekas neid eemaldama hakata. Aga arutelu käib. See on aktuaalne teema ja selle üle arutlevad teadlased rahvusvahelisel tasemel üsna põhjalikult.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli keskkonnakomisjoni liikme Eldar Efendijevi!

Eldar Efendijev

Austatud eesistuja! Austatud minister! Kolleegid! Seaduseelnõu 373 oli keskkonnakomisjoni istungil arutelul 18. veebruaril s.a. Selle elnõu sisu ja eesmärgi tutvustas Keskkonnaministeeriumi merekeskkonna osakonna peaspetsialist Agnes Pilv ja temaga kaasas oli

spetsialist Kaspar Anderson. Sellest ülevaatest ei hakka ma rääkima, sest minister rääkis tegelikult ka sellest, mis komisjonis toimus.

Arutelu ei olnud pikk, esitati kaks täpsustavat küsimust. Esimene küsimus puudutas seda, kas selle protokolliga ühinemine tekitab riigile lisakohustusi. Vastus oli selline, et näiteks olukorras, kus Eesti laev on avamerel või mõne sellise riigi rannikuvetes, kes ei ole selle protokolliga osaline ja kaadamise luba ei saa anda, peab see laev küsima luba Keskkonnaministeeriumilt. Ma tahtsin täpsustada ministrielt, kuidas see tehniliselt käib. Selle protokolliga Eesti-poolne subjekt on Keskkonnaministeerium, kes rahvusvahelisel tasemel reguleerib kõiki neid probleeme ja küsimusi koos nende komisjonidega, mis on protokolliga ette nähtud. Teine küsimus oli mõeldud täpsustamiseks. Kui tekib *force majeure*, siis kas see valdkond on selles mõttes kehtivates seadustes kirjeldatud ja kas on vaja täpsustust või mitte? Ministeeriumi esindaja vastas, et seoses selle protokolliga ühinemisega on täiendatud vee-seadust, mille § 34⁷ sätestab kaadamise ja tuhastamise erilistel asjaoludel. *Force majeure*'ist tulenev õigus inimelude päästmiseks on mereõiguses ka seni olemas olnud. Selles olukorras tuleb kaaluda asjaolusid ja võtta meetmeid, et vähendada kahju tekkimise ohtu inimese elule, tervisele ja keskkonnale. Kuid see on kaadamise erijuhtum. Tegelikult on paljudes meie seadustes see juba sätestatud. Eesti praktika, nagu minister ütles, on seotud Helsingi konventsiooni täitmisega, mis on paljudes osades palju rangem kui see protokoll, millega me täna ühineme.

Komisjon tegi ettepaneku määrata elnõu 373 ettekandjaks mind (konsensuslikult) – siin ma olengi –, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta elnõu 373 esimene lugemine Riigikogu täiskogu päevakorda 13. märtsil – see ongi täna meie päevakorras –, teha Riigikogu täiskogule ettepanek elnõu 373 esimene lugemine lõpetada (konsensuslikult) ja teha Riigikogu juhatusel ettepanek määrata elnõu 373 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. märts s.a kell 16 (konsensuslikult). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole.

Eldar Efendijev

Tahaksin tänada.

Aseesimees Jüri Ratas

Tänada ikka võib. Eesti ühiskonnas võiks üldse olla rohkem tänamist.

Eldar Efendijev

Arutelu ei olnud pikk, sest seletuskiri oli väga põhjalikult ette valmistatud. Selle eest suur tänu Keskkonnaministeeriumile!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh teile! Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määran eelnõu 373 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 27. märtsi kell 16.

Esimene lugemine on lõpetatud ja viienda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

6. Ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (379 SE) esimene lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ohvriabi seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli justiitsminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Traditsiooniliselt ütlen, et ka selle eelnõu puhul on tegemist väga hea eelnõuga. Eelnõu eesmärk on võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja võitlust inimkaubanduse vastu ning inimkaubanduse ohvrite kaitset. Ühtlasi võetakse sama eelnõuga osaliselt üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis käsitleb võitlemist laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lastepornograafia vastu.

Euroopa Liit, Eesti sealhulgas, peab inimkaubanduse tõkestamist ja ärahoidmist ning ohvrite kaitset väga tähtsaks. Inimkaubanduse direktiiviga kehtestatakse kaitsemeetmed kõi-

kide inimkaubanduse ohvrite jaoks. Oluline on, et inimkaubanduse ohvril oleks võimalik oma õigusi tõhusalt kasutada. Sellepärast tuleb direktiivi kohaselt pakkuda inimkaubanduse ohvrile abi ja toetust nii enne kriminaalmenetlust kui ka selle ajal ning samuti asjakohase aja jooksul pärast seda. Inimkaubanduse ohvrile pakutav abi ja toetus peaksid direktiivi kohaselt hõlmama vähemalt minimaalsel hulgal meetmeid, mis on vajalikud, et anda ohvrile võimalus taastuda ja inimkaubitsejate käest pääseda.

Direktiivi kohaselt tuleb inimkaubanduse ohvrile abi ja toetust pakkuda kohe, kui on mõistlik alus arvata, et isik võib olla inimkaubanduse ohver, hoolimata sellest, kas ta soovib teha koostööd kriminaaluurimises, süüdistuse esitamisel või kohtumenetluses. Samuti tuleb liikmesriikidel tagada, et inimkaubanduse ohvril oleks juurdepääs olemasolevatele tahtliku vägivaldse kuriteo ohvrite hüvituskeemidele. Eeltoodust tulenevalt on oma riigi õiguses vaja määrata pädevad asutused, kes otsustavad isiku kuulumise direktiivi reguleerimisalasse ning on ühtlasi kohustatud teavitama asjaomast isikut direktiivi alusel pakutavatest võimalustest.

Nüüd peatungi muudatustel, mis kavatakse Eesti õiguskorda sisse viia. Kokku vajavad direktiivi ülevõtmiseks muutmist kuus seadust: ohvriabi seadus, riigi õigusabi seadus, sotsiaalhoolekande seadus, välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus, välismaalaste seadus ning väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seadus. Laias laastus võib muudatused jagada kolmeks.

Esiteks, Sotsiaalministeeriumi haldusala puudutavad muudatused. Ohvriabi seaduses sätestatakse loetelu inimkaubanduse ohvrile mõeldud teenustest ning kirjutatakse lahti nende teenuste osutamise seonduv regulatsioon. Inimkaubanduse ohvriks peetakse eelnõu kohaselt isikut, kelle suhtes toime pandud kuriteo kohta on alustatud kriminaalmenetlust karistusseadustiku mõne inimkaubandust käsitleva sätte alusel. Samas on inimkaubanduse ohvrile mõeldud teenused kättesaadavad ka neile isikutele, kelle puhul on tekkinud kahtlus, et nende suhtes on eespool nimetatud kuritegu toime pandud, kuid kriminaalmenetluse alustamine ei ole veel otsustatud. See tähendab, et uurimisasutusele on esitatud kuriteoteade. Ohvrile

ettenähtud teenuste hulka kuuluvad näiteks nõustamine, turvaline majutus, toitlustus, ter-
vishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine, ma-
teriaalse ja psühholoogilise abi osutamine,
tõlketeenuste ning muude ohvri füüsiliseks ja
psühhosotsiaalseks taastumiseks vajalike tee-
nuste osutamine.

Sotsiaalhoolekande seaduses täpsustatakse
perekonnas hooldamise ning asenduskodu-
teenuse saamise korda ning isikute ringi, kellel
on õigus seda teenust saada. Eelnõus on kind-
laks määratud, kuidas saab teenust vanematest
eraldatud ning vanemliku hoolitsuseta laps,
millised on selle korraldamisel vastutavad osa-
pooled ja järelevalve ning millistele nõuetele
peavad teenuseosutajad vastama. Saatjata ala-
ealisele välismaalasele on teenused tagatud
tsentraliseeritud korras, olenemata sellest, kas
isik on inimkaubanduse ohver, varjupaiga taot-
leja või ebaseaduslikult riigis viibiv välismaa-
lane.

Teiseks, Justiitsministeerium on ette val-
mistanud riigi õigusabi seaduse muudatuse,
millega tagatakse riigi õigusabi ka välismaa-
lasest inimkaubanduse ohvrile. Kehtiva seadu-
se kohaselt antakse riigi õigusabi füüsilisele
isikule, kelle elukoht on õigusabi andmise
avalduse esitamise ajal Eesti Vabariigis või
mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või
kes on Eesti Vabariigi või mõne muu Euroopa
Liidu liikmesriigi kodanik. Muule füüsilisele
isikule antakse õigusabi üksnes juhul, kui see
tuleneb välislepingust. Seega ei oleks kehtiva
seaduse kohaselt võimalik anda riigi õigusabi
inimkaubanduse ohvrile, kelle alaline elukoht
on väljaspool Euroopa Liitu.

Kolmandaks, Siseministeeriumi valitsemis-
alas muudetakse välismaalasi puudutavat re-
gulatsiooni. Täpsustatakse prokuratuuri poolt
inimkaubanduse ohvrile antava järelemõtlemi-
se aja regulatsiooni ja saatjata alaealiste suhtes
kohaldatavaid reegleid (esindaja kaasamine
menetlustoimingutesse, teenuste osutamine,
ettekirjutuse tegemine alaealisele jms).

Sellega ma eelnõu tutvustamise lõpetan.
Toetame kindlasti õiguskomisjoni ettepanekut
esimene lugemine lõpetada ja eelnõu lõpuks ka
seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ministrile
küsimusi? On. Valeri Korb, palun!

Valeri Korb

Aitäh! Hea minister! Kas te võite öelda, kui
palju on vaja aastas riigieelarvest raha, kui me
selle direktiivi vastu võtame, ja kui palju kasu-
tati raha möödunud või ülemöödunud aastal
selleks, et neid küsimusi lahendada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma kõiki tabelleid aja kokkuhoiu
mõttes hea meelega ette ei loeks. Ma soovitan
teil vaadata seletuskirja lehekülge 23 ja sealt
edasi. Seal on pikad tabelid selle kohta, milli-
sed on tulevased mõjud, ja samamoodi on ära
toodud, kelle eelarves need summad on (Sot-
siaalkindlustusamet, Sotsiaalministeerium jt).
Enamik neist kuludest on eelarvetesse juba
planeeritud. Märkimisväärset hüpset riigi kulu-
des selle eelnõuga ei kaasne.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud minis-
ter! Eelmises vastuses kõlas vastus ka minu
küsimusele, aga ma siiski küsin, kui palju Ees-
tis on juhtumeid, mida see eelnõu mõjutab, või
inimesi, kelle elu see edaspidi reguleerima
hakkab.

Hanno Pevkur

Aitäh! Me tegeleme inimkaubanduse ohv-
ritega ju ka praegu. Selles mõttes ei ole küsi-
must. Kui te kuulsite minu ettekannet, siis
teate, et teatud osas on väga selgelt laiendatud
näiteks riigi õigusabi küsimusi, peale Eesti ja
Euroopa Liidu kodanike on sisse toodud ka
kolmandatest riikidest pärit välismaalased. Kui
näiteks mingil põhjusel satub Eestisse Vene-
maa kodanik, kes on inimkaubanduse ohver,
siis on ka temal õigus saada riigi õigusabi.
Teenuseid saavate inimeste hulk võib suure-
neda. Aga õnneks saame siiski möönda, et
inimkaubanduse ohvrite hulk ei ole märkimis-
väärset suurenenud. Riigieelarve mõttes pea-
mine on muidugi kulud. Need kulud kokku
jäävad ikkagi mõistlikesse piiridesse. Aga
inimkaubanduse ohvrite üldarvu saab peale
seletuskirja kätte ka Justiitsministeeriumi ko-
dulehelt, kus on ära toodud kriminaalstatistika.
Kuritegevuse baromeetri all on olemas kuri-
tegude, sh inimkaubanduse statistika.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu 25. veebruaril. Koosolekul osalesid justiitsminister Hanno Pevkur, tema nõunik Madis Timpson ning kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Marju Agarmaa, samuti Sotsiaalministeeriumi spetsialistid ning Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna nõunik Ele Russak.

Õiguskomisjonil oli hea meel seda eelnõu arutada, sest nagu minister mainis, lisaks sellele, et tegemist on direktiivi ülevõtmisega, on see kahtlemata ka loogiline jätk sellele eelnõule, mida me arutasime möödunud aastal, kui me kehtestasime karistusõiguses uued paragrahvid seoses inimkaubanduse temaatikaga. See seaduseelnõu kehtestab kõik need meetmed, mida ohvrid vajavad.

Komisjon toetas seda eelnõu üksmeelselt. Meil olid samalaadsed küsimused, mis täna ka siin saalis kõlasid. Raha kohta saime vastuse, et tõepoolest on see seletuskirjas päris põhjalikult ära seletatud. Meil tekkis ka küsimus, et teatud juhtudel hakkavad mõnda funktsiooni täitma siiski omavalitsused. Selle peale vastas minister, et need kulud on plaanitud katta riigieelarvest, sel juhul omavalitsustele need kulud hüvitatakse. Urve Tiidusele võin veel öelda, et möödunud aastal registreeriti 32 inimkaubandusega seotud kuritegu. Kui suur oli ohvrite arv igas kuriteoepisoodis, seda ma ei tea, aga vähemalt on see üldarv ära toodud.

On veel üks huvitav fakt. Kui me arutasime inimkaubanduse paragrahve, siis arutlesime väga põhjalikult selle üle, kuidas defineerida haavatavuse mõistet. Eelnõus on see defineeritud. Selle eelnõu järgi tähendab haavatavate isikute kaitse seda, et tuleb arvestada alaealiste, rasedate, puudega inimeste, eakate ning raske vägivalla ohvriks langenud inimeste erivajadusi. Kellel on aega ja tahtmist, võib eelnõust selle kohta põhjalikumalt lugeda.

Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu päevakorda 13. märtsil, s.o täna, teha ettepanek esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 19. märts kell 16. Nagu ma ütlesin, kõik otsused tehti konsensuslikult. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et esimene lugemine tuleks lõpetada. Määratud eelnõu 379 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 19. märtsi kell 16. Eelnõu esimene lugemine ja kuuenda päevakorrapunkti käsitlemine on lõpetatud.

Head ametikaaslased, tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 15.26.

Istungi kestus 2 tundi ja 26 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM V ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 14. märts 2013

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) kolmas lugemine

2. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) kolmas lugemine

3. Välisteenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (366 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku seitsmenda töönädala neljapäevast istungit. Head kolleegid, meile on antud suur varandus – meie kaunis emakeel. Lubage meile kõigile soovida selle ilusa keele väarikat kasutamist ja ilusat emakeelepäeva! (Aplaus.)

Kohe lähen teadete juurde, aga enne seda palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Head kolleegid! Tänavu 26. veebruaril andis justiitsminister Riigikogule ülevaate "Kriminaalpoliitika arengusuundade aastani 2018" täitmise kohta aastal 2012. "Kriminaalpoliitika arengusuundad aastani 2018" on põhjalik dokument, mille Riigikogu heaks kiitis ja mis sisaldab päris palju konkreetseid ülesandeid Vabariigi Valitsusele, ministriumidele ja kohalikele omavalitsustele. Justiitsministri koostatud ülevaates leidsid paraku äramärkimist vaid vähesed neist. Vabariigi Valitsus ei tohiks suhtuda leigelt või pealiskaudselt Riigikogu antud ülesande täitmisesse, ammugi ei tohiks Eesti riik suhtuda leigelt või pealiskaudselt

kuritegevuse ennetamisse. Ennetamine, teadagi, on märksa tõhusam tegevus kui tagajärgedega võitlemine. Sotsiaaldemokraadid peavad kuritegevuse ennetamist väga oluliseks ja tahaksid kuulda ülevaadet ka käsitlemata jäänud ülesannete täitmise kohta. Seega koondasime teemad, mida justiitsminister oma ülevaates ei puudutanud, ja esitame justiitsministrile 17 küsimust kriminaalpoliitika arengusuundade elluviimise kohta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatus nimel vastu võtnud ühe arupärimise ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Liigume edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise justiitsminister Hanno Pevkurile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 79 Riigikogu liiget, puudub 22. Asume tänase päevakorra juurde.

1. Avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (365 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 365 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 365. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 73 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 365 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (364 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 364 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seega võime minna lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 364. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 64 rahvasaadikut, vastu 2, erapooletuid ei olnud. Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse, päästeteenistuse seaduse ja nendega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 364 on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Välis teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (366 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välis teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 366 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli väliskomisjoni liikme Andre Sepa!

Andre Sepp

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsuse algatatud välis teenistuse seaduse ja avaliku teenistuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 366 esimene lugemine lõpetati siin saalis 27. veebruaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 7. märts.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, palun vabandust! Head ametikaaslased, saalis on väga suur lärm. Palun austame ettekandjat ja neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad kuulata!

Andre Sepp

Nimetatud tähtjaks Riigikogu liikmed, komisjonid ega fraktsioonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Väliskomisjon arutas eelnõu oma 11. märtsi istungil, kus algataja esindajana osales Välisministeeriumi juriidilise osakonna rahvusvahelise õiguse büroo vanemjurist Mare Tropp. Komisjon otsustas algataja ettepanekul esitada eelnõu teiseks lugemiseks kaks muudatusettepanekut, millega täpsustatakse tekstis kasutatavat sõnastust. Eelnõu algtekstis kasutatud sõnastuse "vabastatakse teenistusest" ning "töölepingu ülesütlemine" asemel kasutatakse terminoloogiliselt sobivamat sõnastust "tööleping lõpeb". Komisjonis toodi põhjendusena välja asjaolu, et töösuhe võib lõppeda ka muudel juhtudel.

Selle arutelu järel tegi komisjon järgmised menetluslikud otsused, mis sündisid konsensusena. Esiteks, teha Riigikogu täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja määrata ettekandjaks teie ees seisja ning teiseks, kui eelnõu 366 teine lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta eelnõu kolmandale lugemisele täiskogu istungi päevakorda teisipäeval, 19. märtsil ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Asume eelnõu 366 muudatusettepanekuid läbi vaatama. On laekunud kaks muudatusettepanekut, mõlemad juhtivkomisjonilt. Esimene muudatusettepanek, teine muudatusette-

panek. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud ja kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

Head ametikaaslased, meie tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 10.11.
Istungi kestus 11 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees